

PSYCHOPATHIA SEXUALIS

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL
A RENDELLENES NEMI ÉRZÉSRE

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOSI TANULMÁNY
ORVOSOK ÉS JOGÁSZOK SZÁMÁRA

ÍRTA

BÁRÓ DR KRAFFT-EBING, R.

az elmeorvos és idegbajok ny. r. tanára a gráci, utóbb a bécsi egyetemen

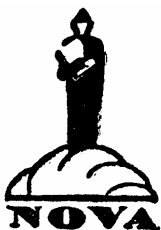
XII. BŐVÍTETT ÉS JAVÍTOTT KIADÁS UTÁN

MAGYARRA FORDÍTOTTA

DR S. K. M.

gyakorló orvos Budapesten

II. JAVÍTOTT KIADÁS

Ez a könyv a
NOVA IRODALMI INTÉZET
(Budapest, VI. Andrassy út 32) kiadásában
1926. évben jelent meg

*

Nyomtatta az
„ÚJSÁGÜZEM” KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA RT.

*

Előszó az első kiadáshoz

Igen kevesen lesznek teljes tudatában annak az óriási befolyásnak, amelyet a nemi élet úgy az egyéni, mint a társadalmi életben az érzésre, gondolkodásra és cselekvésre gyakorol. Felismerte e tényt már Schiller „A világbölcsek” című költeményében, mikor azt mondja: „Einstweilen bis den Bau der Welt Philosophie zusammenhält, erhält sie das Getriebe durch Hunger und durch Liebe”.

Csodálatosképpen a bölesélkedők részéről is csak nagyon alárendelt jelentőség jutott osztályrészül a nemi életnek.

Schopenhauer (Die Welt als Wille und Vorstellung című művében III. kiadás, 2. kötet, 586. laptól folytatva) éppenséggel különösnek találja, hogy a szerelem eddig csak a költészetnek képezte a tárgyát és – Plató, Eousseau, Kant fogyatékos vizsgálataitól eltekintve – nem egyszersmind a bölcsészetét.

Schopenhauer és utána *Hartmann E.*, „Az ismeretlen bölcsészete” írójának a nemi viszonyokról kifejtett nézetei annyira hibásak és következményeikben annyira ízléstelenek, hogy eltekintve egy *Michelet* (L'amour) és *Mantegazza-nak* (A szerelem élettana) nem annyira tudományos fejtegetéseknek, mint inkább szellemes csevegésnek tekinthető értekezéseitől – úgy a tapasztalati lélektan, mint az emberi lét nemi vonatkozásainak metafizikája, úgyszólván teljesen szűzi (érintetlen) tudományos talaj gyanánt tűnnek fel.

Mintha a költők jobb psychologusok lennének, mint a szakavatott lélekbúvárok és bölcselkedők, ámde ők az érzelem és nem az ész emberei és enyhén szólva, egyoldalúak a tárgy szemlélésénél. Ők a tápláló szövet fényén és napsugaras melegén keresztül nem veszik észre annak a sötét árnyékait! Bármennyire igaz is, hogy a költészet termékei minden időben és valamennyi népnél kiapadhatatlanul sok anyagot szolgáltatnak a „Szerelmé pszichológiája” megírójának, mégis ezt a nagy feladatot csak a természettudományok és elsősorban különösen az orvostudomány segítségével lehet megoldani, amely utóbbi a lélektani alapot annak anatomio-physiologiai forrásából meríti és ahhoz mindig hű marad.

Emellett sikerül talán az orvostudománynak egy közvetítő

álláspontot nyernie a philosophiai felfogás számára, amely époly távol áll a Schopenhauer; Hartmann vigasztalan világnézetétől” mint a költők naiv, derűs gondolkodásmódjától.

Szerzőnek nem áll szándékában, hogy köveket hordjon össze a nemi élet psychológiájához, ámbár a psychopathológiából kétségtelenül sok fontos ismeretforrás keletkezhetnék a psychologia számára.

E munkának célja: a nemi élet psychopathologikus jelenségeinek megismerése és ezen jelenségeknek a törvényszerű feltételekre való visszavezetésének a megkísérlése. A munka nagy nehézséggel jár és dacára sok évi tapasztalataimnak, amelyekre mint psychiater és törvényszéki orvos szert tettem, meg vagyok róla győződve, hogy nem nyújthatok tökéleteset.

A tárgynak a közérdek és különösen az igazságszolgáltatás terén mutatkozó fontossága megköveteli annak tudományos vizsgálatát. Ily kísérlet jelentőségét, hogy t. i. irányító szempontokat állítson fel e téren, csak az tudja kellőképpen mérlegelni, aki mint törvényszéki orvos abban a helyzetben volt, hogy embertársairól, akiknek élete, szabadsága és becsülete forgott kockán, mondjon ítéletet és aki igen kellemetlen módon jutott annak tudatára, hogy mily tökéletlenek ismereteink a nemi élet pathológiájának terén.

A sexuális bűntények terén még igen téves felfogások uralkodnak és így hibás ítéletek származnak, aminthogy a büntetőtörvénykönyvek és a közvélemény is azok hatását érezheti.

Aki a nemi élet psychopathológiáját tudományos foglalkozás tárgyául választja, az az emberi élet egy árnyoldalával és nyomorúságával találja magát szemben, amelynek árnyékában a költőnek ragyogó istenképe gyalázatos torzképpé lesz és erkölcs és ízlés „Isten hasonmásán” nem lennék föl helyöket.

Az orvostudománynak és főleg a psychiatriának szomorú előjoga, hogy állandóan az emberi élet árnyoldalaival, az emberi gyöngeséggel és hitvány lelkűséggel kell foglalkoznia.

Talán vigasztalást meríthet nehéz hivatásából és az ethikust és aesthetikust azzal kárpótolja, hogy mindazt, ami a jóízlést és az erkölcsi érzéket sérti, sokszorosán tudja (beteges) kóros föltételekre visszavezetni. Ezáltal kezébe veszi az egész emberiség becsületmentésének ügyét az erkölcs ítélőszéke előtt és egyesekéit bíráik és embertársaik előtt. Az orvosi tudománynak jogát és kötelességét ezeknek tanulmányozására a minden emberi kutatásnak magas célja utáni vágy, az igazság adja meg.

Szerző *Tardieu* szavaival él (des attentats aux moeurs): „Semmiféle physikai vagy erkölcsi nyomorúság, semmiféle fekély, bármennyire visszataszító legyen is, nem szabad, hogy megfélemlítse-

azt, aki az emberismeret és az orvostudomány szent hivatására adta magát, neki mindent kell látnia, mindent ki szabad mondanía”.

A következők az igazságszolgáltatás és természettudományok komoly bűvárai számára íródtak. Hogy arra nem hivatottaknak *no* képezze sorakoztató olvasmány tárgyát, ez indította a szerzőt arra, hogy csak a szakember számára érthető címet válasszon és lehetőség szerint in terminis technicis beszéljen. Azonkívül szükségesnek mutatkozott egyes feltűnően kritikus helyeket a német nyelv helyett latinul megírni.

Vajha kedvező fogadtatásra találna e kísérlet, amely az orvosnak és jogásznak jelentőségeltjes életnyilvánulásokról akar felvilágosítást adni s pótolhatja egy valóságban fennálló hiányt irodalmunkban, amely egyes cikkeken, casuistikákon kívül csak *Moreau* és *Tarnowsky-nak* egyes részleteket tárgyaló irataira szorítkozik.

Előszó a 12-ik kiadáshoz

A jelen 12-ik kiadás gondosan átnézett, javított és bővített kiadás. Az a kivétel nélkül kedvező fogadtatás, amelyben e mű eddig jogászai körökben részesült, biztosítékul szolgál a szerzőnek arra, hogy az igazságszolgáltatásra és törvényhozásra nem marad hatás nélküli, és hozzá fog járulni sok évszázados tévedés és balítélet kiküszöböléséhez.

A várakozáson felüli nagy könyvforgalmi eredmény egyszerűsmind legjobb bizonyítéka annak, hogy számtalan sok olyan szerencsétlen van, akik ezen különben csak tudományos férfiak számára írt könyvben felvilágosítást és vigaszt kerestek és nyertek bizonyos a saját nemi életükben nyilvánuló rejtélyes jelenségekhez. Az a számtalan írás, amelyeket a természet eme mostohagyermekai minden országból a szerzőhöz juttattak, bizonyítja, hogy e felfogás jogosult. E levelek olvasása, amelyeknek írói többnyire szellemi és társadalmi tekintetben magasan álló és gyakran igen finom érzékkel bíró egyének, a legmélyebb szánalmat keltik fel bennünk. Hiszen ezek olyan lelki szenvedések, amelyek itt megnyilvánulnak, hogy velük szemben minden más, amivel a végzet sújt, a semmiségbe vész el.

Vajha e könyv továbbra is vigaszt és erkölcsi elégtételt nyújtana az ilyen szerencsétleneknek!

Hogy arra nem hivatottak olvasmányai megnehezíttessenek a terminus technicus-ok és a latin nyelv lehetőleg gyakran szerepel-

nek. Újabb, azaz a 11-ik kiadásban elő nem forduló megfigyelések a jelen kiadásban a következők: 24, 60, 61, 86, 115, 135, 139, 160, 168. számúak.

Remélhetőleg ennek a kiadásnak is az a kedvező fogadtatás jut osztályrészül, amelynek az előzők örvendhettek. Vajha hasznosnak bizonyulna e könyv a tudomány, jog és emberszeretet terén.

Graz, 1902 december havában.

A szerző

E mű 12. kiadásának megszerkesztése és az anyagnak egy esetleges 13. újból javított kiadás számára való rendezése volt az elhunyt mester utolsó munkája. Röviddel megbetegedése előtt már nyomtatásra készen állt jelen kiadás, de annak átnézését már nem eszközölte a nagy mester, a változhatatlan végzet hamarabb elszakította őt tőlünk. A család megbízásából tehát mi, tanítványai és hosszú időn át munkatársai eszközöltük ezt.

Dr. Gugl,

Dr. Stiehl

Tartalom.

Oldal

I. A nemi élet pszichológiájának töredéke	9
A nemi ösztön hatalma 9. A nemi ösztön mint erkölcsi érzések alapja 9. A szerelem mint szenvedély 10. A nemi élet művelődéstörténeti fejlődése 10. Szemérmesség 10. Kereszténység 11. Egynejűség 12. A nő lielyzete az izlamban 12. Érzékiség és erkölcsösség 13. A nemi élet kulturális erkölcsösítése 14. Erkölcsi süllyedés epizódjai a népek éledében 14. A nemi érzések kifejlődése az egyénben. Pubertás időszaka 15. Érzékiség és vallási rajongás 15. Vallási és nemi téren felmerülő vonatkozások 16. Érzékiség és művészet 17. Az első szerelem idealizáló jellege 18. Valódi szerelem 18. Érzélgősség 18. Platói szerelem 19. Szerelem és barátság 19. A férfi és nő szerelmében mutatkozó különbségek 20. Cölibátus 21. Házasság 21. Csinosítás szenvedélye 22. A physiologikus fetischismus tényei 23. Vallási és szerelmi fetischismus 23. A nő haja, keze, lába, mint fetisch 25. A szem, szag, hang lelki tulajdonságok, mint fetisch 28.	
II. Physiologikus tények	29
Nemi érettség 29. A nemi élet időbeli határolódása 29. Nemi érzék 30. Annak localisatioja 31. A nemi élet physiologikus fejlődése 31. Erectio. A merevedés centruma 32. A nemi sphaera és a szagérzés 33. Korbácsolás mint a nemi érzést fölkeltő befolyás 36. A flagellansok sektája 36. Erogén zónák 39. A nemi ösztön fölötti uralkodás 40. A cohabitatio actusa 40. Ejaculatio 41.	
III. Anthropologiai tények	41
A nemi bélyegek 42. Rendellenes nemi bélyegek 43. Gynecomastia 42. A psychikus nemi jelek függése centrális területektől 43. Az ivarmirigyek pusztulásának következményei 44. Az eunuchoknál szerzett tapasztalatok 45.	
IV. Általános (neuro- és psycho-) pathologia	46
Pathol. jelenségek gyakorisága és fontossága 46. A sexuális neurosisok sehémája 47. A merevedés centrumának izgalmi állapota 47. Annak benuványa 47. Gátlások 48. Izgalmi gyengeség 48. Az ejaculatio centrumának bántalmai 48. Központi eredésű neurosisok 49. <i>Paradoxia</i> . Gyermekkorban fellépő nemi ösztön 52. Az aggkorban újból felébredő nemi ösztön 53. <i>Anästhesia</i> sexualis (nemi ösztön hiánya) 56. Mint veleszületett anomália 56. Szerzett anästhesia 61. <i>Hyperästhesie</i> . (kórosan fokozott nemi ösztön 62. A nemi érzés <i>parästhesiáia</i> (a nemi ösztön perversioja) 70. Perversio ée perversitás 70. <i>Sadismus</i> 71. A Sadismus magyarázata 72. Kéjgyilkosság 77. Anthropophagia 82. Hullagyalázók 85. Nők kínzása (véresre szúrás, korbácsolás) 90. Női személyek beszennyezése 95. Egyéb erőszak elkövetése nőekkel szemben 99. Esményi sadismus 100. Tetszés szerinti tárgyon elkövetett sadis-	

mus. Gyermekkorbácsolás 102. Állatokon elkövetett sadistikus műveletek 105. A nő sadismusa 108. *Masochismus* 110. Bántalmazás és megálázás keresése nemi kielégítés céljából 112. Passiv flagellatio és masochismus 118. Szimbolikus masochismus 132. Ideális masochismus 133. Rejtett masochismus 143. Láb- és cipőfetischismus 144. Rejtett masochismus. *Koprolagnia* 153. A nő masochismusa 161. A masochismus magyarázata 165. Masochismus és Sadismus 174. *Fetischismus* 178. Női testrészt mint fetisch 182. Testi hiba mint fetisch 190. Haj mint fetisch 194. Hajfonatlevágók 195. Női ruhadarab mint fetisch 199. A női zseb-kezdő mint fetisch 204. Női cipő mint fetisch 208. Bizonyos szövet mint fetisch 214. Szörme- és selyem-fetischiszták 215. Kesztyűfetischismus 220. Állatfetischismus 223. *Rendellenes nemi érzés* 224. *A homosexualis érzés* 226. A nemi érzés egyszerű megfordulása 229. Eviratio és def eminatatio 234. Skytha-örület 238. Mujerados 239. Átmenet a metamorphosis sexualis paranoieához 240. Metamorphosis sexualis paranoica 257. *A rendellenes nemi érzés mint veleszületett jelenség* 262. *A férfinél mutatkozó veleszületett rendellenes nemi érzés* 273. Ppychikai hermaphrodisia 274. Homosexualis egyének vagy urningok 283. Effeminatio 297. Androgynia 302. *A veleszületett rendellenes nemi érzés a nőnél* 306. Rendellenes nemi érzésnél fölmerülhető komplikációk 339. A rendellenes nemi érzés diagnózisa, prognózisa és therapiája 341.

V. Részletes pathologia 359

Psychikai fejlődési gátlások 359. Szerzett szellemi gyengeség állapota 361. Psychosikok követk. beálló szellemi gyengeség 362. Apoplexia után fellépő gyengeelmjűség 362. Fejsérülések után beálló gyengelmjűség 362. Lues által szerzett gyengeelmjűség 363. Dementia paralytica 363. Epilepsia 364. Időszakos elmezavar 371. Mania 373. Nymphomania és satyriasis 374. Melancholia 381. Hysteria 382. Paranoia 383.

VI. A kóros nemi élet a törvény ítélőszéke előtt 385

A nemi bűntények veszedelme a közérdekre 385. Statisztika 386. Exhibitionálás 390. Frotteurok 402. Szoborgyalázók 404. Nemi erőszak és kéjgyilkosság 405. Testi sértés, tárgyak rongálása, kéjgyilkosság 410. Masochismus és nemi függőség' 414. Testi sértés, rablás, lopás, fetischismus alapján 416. Kényszerképzelődéseken alapuló nemi bűntények beszámíthatósága 420. Heterosexuális egyéneknél 422. Homosexualis egyéneknél 423. 14 éven aluli individuumokkal üzőtt erkölcstelenkedés 426. Psychopathologiai esetek 428. Természetellenes erkölcstelenkedés (sodomia) 433. Állatgyalázás 433. Päderastia 439. A nevelt, nem kóros päderastia 450. A nőgyűlölök bálja 453. Amor lesbicus 465. Nekrophilia 468. Incestus 468. Gyámoltakon elkövetett erkölcstelen cselekedetek. Elcsábítás 470.

Tárgymutató 471

Szakkifejezések szótára 475

I. A nemi élet psychológiájának töredéke

Az emberi nem szaporítása nincs valamely véletlenhez avagy az egyének szeszélyéhez kötve, hanem egy természetes ösztön tartja fenn, amely mint a leghatalmasabbak egyike, túlerővel vágyik kielégítésre. Ennek a természeti ösztönnek kielégítésében nemcsak érzéki élvezetek és a testi jólét forrásai rejlenek, hanem az elégtételnek bizonyos magasztosabb érzései, melyeket az a tudat vált ki, hogy saját mulandó létezésünket, szellemi és testi tulajdonságainknak minden idő- és térbeli korláton túl új lényekbe való átszármaztatása útján tovább folytatjuk. A durva értelemben vett szerelemben, abban a kéjes szükségben, hogy a természetes ösztönnek utat engedjen, az ember ott áll, ahol az állat, de néki megadatott, hogy oly magaslatra emelkedhessek, ahol a természeti ösztön őt nem tudja többé mint akaratnélküli rabszolgát lenyűgözni, hanem e hatalmas érzés és ösztön magasztosabb, nemesebb érzéseket kelt fel benne, melyek anélkül, hogy érzéki szülőforrásukat megkárosítanak, a szépnek, fenségesnek, erkölcsösnek világát tárják elébe.

Ezen a magaslaton az ember jóval fölötte áll a természeti ösztönnek, a kiapadhatatlan forrásból merít erőt és buzdítást nemesebb élvezetek számára, komoly munkára és ideális célok elérésére. Jogosan jelöli meg *Maudsley* (Deutsche Klinik 1873. 2. 3.) a nemi érzést, mint a társadalmi érzelmek fejlődésének alapját, mikor azt mondja: „Wäre der Mensch des Fortpflanzungstriebes beraubt und alles dessen, was geistig daraus entspringt, so würde so ziemlich alle Poesie und vielleicht auch die ganze moralische Gesinnung aus seinem Leben herausgerissen sein”.

Mindenesetre a nemi élet hatalmas tényező az egyéni és társadalmi életben, a leghatalmasabb buzdító eszköz az erő foglalkoztatására, javak szerzésére, házi tűzhely alapítására, altruisztikus érzelmek felkeltésére, elsősorban egy más nembeli személy, aztán a gyermekek, és tágabb értelemben véve az egész emberiség iránt.

Így válik a nemi érzelmek jelenléte végelemzésben az egész etikának, sőt jórészben az aesthetikának és a vallásnak gyökerévé.

De amennyire a nemi élet a legnagyobb erények kútforrása

lehet – egészen az „én” feláldozásáig, úgy viszont érzéki hatalmában azt a veszélyt is rejtegeti, hogy hatalmas szenvedéllyé fajuljon el és a legsúlyosabb terheltségek kifejlődésére szolgáltatson okot.

A szerelem, mint bilincseitől felszabadított szenvedély, hasonlít a tűzhányóhoz, mely mindent elhamvaszt és elemészt, a feneketlen mélységhez, mely mindent elnyel, – becsületet, vagyont, egészséget.

Physiologiai szempontból nagyérdekűnek ígérkezik a fejlődés különböző fázisainak figyelemmel követése, melyeken keresztül az emberiség kulturális fejlődése folyamán a nemi élet mai erkölcséig és erkölcsi felfogásáig eljutott. A kezdetleges fokozaton az emberek nemi szükségleteinek kielégítése olyannak mutatkozik, mint az állatoké. A nemi aktus nem húzódik félre a nyilvánosság elől és férfi és nő nem szégyenlenek mezítelenül járni. A fejlődésnek eme fokán találjuk még ma is (*Ploss*) a vad népeket, amilyenek pl. az ausztrálieiak, polynéziaiak, malájok a Fülöp-szigeteken. Itt a nő a férfiak közös java, időnkinti zsákmánya a leghatalmasabbnak, a legerősebbnek. Ez a másik nem legszebb egyénei után vágyik s ez által öntudatlanul is a nemi tökéletesedés bizonyos fájának hódol.

E mellett a nő mozgó áru, adás-vevés, csere, ajándék tárgya, a munka érzéki jutalma. Újabban azonban *Müller J.* fontos érveket hoz fel arra, hogy az ősebernek eredeti tulajdona a monogámia volt s hogy a nemi életnek már ezen a fejlődési fokon észlelhető durva kinövésai inkább egy előbbrehaladott kor elfajulási tüneteinek minősítendőek, mint egy magasabb kultúra előlépcsőinek.

A nemi élet erkölcsösödésének kezdetét a szeméremérzésnek föllépte képezi, mely a természeti ösztönnek kifejezésében és kielégítésében a társadalommal szemben megnyilvánul és a két nem egymással való érintkezésében mutatkozó szemérmetség. Ebből fejlődött az a törekvés, hogy a szemérmrészeket elfedjék („*Sie erkannten, dass sie nackt waren*”) és a nemi aktusokat rejtett helyen végezzék.

A művelődés eme fokának kifejlődését kedvezően befolyásolta a hideg éghajlat és a test befedésének ezáltal támadt szüksége. Ez magyarázza meg részben azt, hogy a szemérmetességet anthropologailag korábban lehet kimutatni az északi, mint a déli népeknél.

További jelenség a nemi élet kulturális fejlődésében, hogy a nő megszűnik mint gazdát változtató tulajdon szerepelni. *Személylé* lesz, és ha hosszú ideig társadalmilag a férfi alá rendelt is, mégis utat tör magának az a fölfogás, hogy a nőnek megvan a rendelkezési joga önmaga és szerelme fölött és ezáltal a férfi versengésének tárgyává lesz.

A nemi szükségletek durván érzékies tartalmához erkölcsi érzések homályos sejtelmek társulnak. Az ösztön lelki tartalmat nyer. Megszűnik az asszonyközösség. A nemileg különböző egyének testi

és lelki kiválóságaik folytán rokonszenvet éreznek egymás iránt s szerelmükkel csak egymást boldogítják. A nőben ilyenkor az az érzés támad, hogy bájai kegyeltjének kizárólagos tulajdonai s érdekében áll, hogy azokat mások elől elrejtse. Így sorakozik a szemérmesség mellé az ártatlanság és a hitvesi hűség, amíg a szerelmi szövetség tart.

Hamarább éri el a nő ezt a társadalmi rangot ott, ahol az előbbi nomád életet állandó letelepülés váltja fel, mely házat, családi tűzhelyet állít fel az embereknek és szükségét kelti a férfit annak, hogy a nőben élettársát, háztartásának vezetőjét ismerje fel.

Ezt a fokot hamar érték el a kelet népei közül az ókori egyiptomiak, az izraeliták és a görögök, a nyugat népei közül a germánok. A szüziesség, ártatlanság, szemérmesség és hitvesi hűség nagy becsnek örvend e népek között, ellentétben másokkal, melyeknél a férfi házibarátnőjét nemi élvezetre engedte át a barátjának. Hogy a nemi élet erkölcsösödésének ez a foka meglehetősen magas s hogy sokkal később szokott mutatkozni, mint más művelődési formák, bizonyítják a japánok, akiknél még pár évtized előtt minden nem férjezett nő prostituálhatta magát anélkül, hogy ez később a feleségnek bármilyen ártalmára is lett volna.

A nemi érintkezés erkölcsösödése hatalmas lendületet nyert a kereszténység által, amely a nőt a férfivel azonos társadalmi állásba emelte és a köztük fentálló szerelmi viszonyt vallás erkölcsi intézménnyé alakította át.¹

¹ Ezen általánosan elterjedt és számos művelődéstörténész által megerősített nézet némi korlátozásra szorul, amennyiben a házasságnak symbolikus és iszent jellegét csak a trienti zsinat mondotta ki nyíltan, bár a kereszténység eszméiben már kezdettől fogva uralkodott az a szellem, hogy a nőt fel kell szabadítani és kiemelni abból az alacsony társadalmi állásból, amelyet az ókorban és az ótestamentumban elfoglalt.

Hogy ez a valóságban oly későn történt csak meg, az részben a teremtés kezdeti tradícióiban leli magyarázatát, abban, hogy a nő másodlagosan teremtődött a férfi bordájából, a nő szerepében a bűnbeesésnél és az azt követő átokban: „akarod legyen mindig a férfinak alárendelve”. Amennyiben a bűnbeesés, amelyért a szentírás a nőt teszi felelőssé, alapjává lett az *egyházi* tan egész épületének, a nő társadalmi állásának is alacsonynak kellett maradnia mindaddig, míg a kereszténység szelleme nem győzedelmeskedett a tradíció és a scholasztika fölött.

Említésre méltó, hogy az evangéliumok – a nő eltasztásának megtiltásától eltekintve – semmi olyat nem tartalmaznak, ami a nő előnyét szolgálná. Alapjában véve a házasságtörő nővel szemben tanúsított elnézés és a bűnbánó Magdolna iránt tanúsított részvét nem változtatnak a nő helyzetén. Pál apostol levelei pedig nyomtatékosan hangsúlyozzák, hogy a nő helyzetén semmi sem változtatható (III. korinthusi 11, 3-12), Ephesusi 5, 22, „a nők legyenek a férfiak alárendeltjei” és 23, „a nő féljen a férfitől”.

Hogy milyen előítélettel viseltek az egyházatyák Éva bűne miatt a nővel szemben, arra mutatnak *Tertullianának* következő helyei: „Asszony, neked örökké gyászban és szégyenben kéne járnod, szemeidnek könnyel telve lenniök; te tetted

Ezáltal szentesítést nyert az a tény, hogy a szerelem a műveltség magasabb fokán csak monogamikus lehet, és állandó szerződésre kell támaszkodnia. Ha a természet tisztán a szaporítást kívánja is, még sem állhat fönn valamely közösség (pl. család, állam) anélkül, hogy biztosítéka volna arra, hogy az ivadékok physikailag, erkölcsileg és értelmileg fejlettek lesznek. S a keresztény népek szellemi és hatalmi fölénye a polygam népek, főleg az izlammal szemben, a nő egyenrangúságának, a monogam-házasság életbeléptetésének és a házasság jogi, vallási és erkölcsi kötelekkel által való megerősítésének köszönheti.

Ha Mohammed a nőt, mint az érzéki élvezet rabszolgáját és eszközét, igyekezett is e helyzetében magasabb fokra emelni, mégis sokkal alantabb állott a nő az izlam-világban, mint a férfi, mert csak ennek állott jogában az elválás, ami amellet még igen meg volt könnyítve.

Az izlam kizárta a nőt minden körülmények közt a nyilvános életből és ezáltal gátat vetett értelmi és erkölcsi fejlődésének útjába, úgyhogy a muzulmán nő lényegében csak eszköze maradt az érzéki élvezetnek és fajfentartásnak, míg azalatt a keresztény nőnek, mint a háziasszonynak, a gyermekek nevelőjének, a férj egyenrangú élettársának erényei és tehetségei pompásan kifejlődhettek, tgy helyezkedik az izlam polygamiájával és háreméletével merő ellentétbe a keresztény világ monogamiájával és családi életével szemben.

Ugyanez az ellentét alakul ki, ha a két vallásnak túlvilági fel-fogásait vetjük egybe; a túlvilági életet a keresztény hívő minden földi érzékiségtől ment, tisztán lelki gyönyöröket ígérő paradicsomnak képzele, míg a muzulmán képzelete azt pompás, hurik alkotta kéjes háremképeivel színezi ki.

De dacára azon sok segítségnek, melyeket vallás, törvény,

tönkre az embert". Szt. Hieronymus meg éppenséggel nem nyilatkozik hízelgően, mikor azt mondja: „Az asszony az ördög kapuja, az igazságtalanság útja, a skorpiók tövise”. (De cultu feminarum I. 1.)

A kánoni jog azt mondja: „Csak a férfi teremtődött Isten képére, a nő nem; azért szolgálja őt és legyen cselédje!”

A maconi tartományi zsinat pedig komoly vitába ereszkedett afölött, vajjon a nőnek van-e egyáltalán lelke.

Az egyháznak ezen nézetei megfelelőképpen hatottak azon népekre, melyek a kereszténységet felvették. A germánoknál az új hit felvétele után a nő értéke - amelyt naívu Wehrgeldnek neveztek - *leszállott*, éppen a fentebbi okok folytán. A két nem becseről a zsidóknál lásd Mózes III. k. 27. 3-4.

A polygamiát, mely az ó testamentumban nyíltan elismert (II. 21. 15.), az új testamentum sem törli el határozottan. Tényleg polygamiában él több keresztény fejedelem (pl. a merovingi királyok, I. Chlotar, I. Charibert, I. Pipin és sok más előkelő frank) és az egyháznak ez ellen akkor nem volt kifogása. (L. *Weinhold*: Die deutschen Frauen im Mittelalter II. r. 15., lásd még: *Unger*: Die Ehe és *Louis Bridel*: La femme et le droit, Párizs, 1884.)

nevelés, erkölcs a kultúremlernek érzéki ösztönei fékezésében nyújtanak, mégis folyton az a veszély környékezi, hogy a tiszta, szűzi szerelemnek ragyogó magaslatáról a közönséges kéj mocsarába süllyedhet.

Hogy e magaslaton megmaradhasson, állandó küzdelemnek kell folynia a természeti Ösztön és a jó erkölcs, az érzékiség és erkölcsösség között. Csak a szilárd jellemeknek adatott meg, hogy az érzékiség bilincseiből magukat kiszabadítva, ama tiszta szerelemnek váljanak részeseivé, melyből az emberi lét legnemesebb örömei származnak.

Vitatkozni lehetne arról, vajjon az emberiség az utolsó évszázadok folyamán erkölcsösebb lett-e. Kétségtelenül szemérmesebb lett és az állatiasan érzéki szükségletek elrejtése mindenestre oly engedmény, melyet a bűn az erénynek tett.

Scherr művének (Deutsche Kulturgeschichte) olvasása mindenki ben azt a benyomást kelti, hogy erkölcsi felfogásaink a középkoréhoz képest tisztultabbak lettek, bár el kell ismerni, hogy igen gyakran az előbbi bárdolatlan és nyers kifejezések helyébe csak finomabb szokások léptek az erkölcsösség minden emelkedése nélkül.

De ha egymástól távoleső időszakokat és művelődési periódusokat egybevetünk, nem foroghat fenn kétség az iránt, hogy a köz-erkölcs, dacára egyes epizodikus visszaeséseknek, a kulturális fejlődés közepette föltartóztathatatlan emelkedést mutat, s hogy az erkölcsi haladás leghatalmasabb emeltyűje a kereszténység.

Manapság már magasan felette állunk olyan nemi állapotoknak, amilyenek a sodomai valláséletben, az ókori görögök népéletében, törvényhozásaiban és vallási szokásaiban nyernek kifejezést, nem is említve az athéniek és babilóniaiak phallus és priapus kultuszát, az ókori Róma bacchanáliát és azt az előkelő társadalmi állást, melyet e népeknél a hetaerák elfoglaltak.

Annak a lassú, gyakran észre sem vehető fellendülésnek, melyet az emberi erkölcs és erkölcsösödés mutatnak, keretein belül ingadozások, fluktuációk észlelhetők, éppen úgy, mint az egyéni élet nemi oldalán is ár és apály váltakoznak.

Az erkölcsi süllyedésnek a népek életében mutatkozó epizódjai rendszerint az elpuhulás, bőség és fényűzés idejével esnek egybe. Ezek a jelenségek csak az idegrendszer fokozott igénybevétele mellett képzelhetők el, mely a munkatöbbletért szükségleteiben keres kiegyenlítést, fokozott idegesség kíséretében az érzékiség növekedése jelenik meg s amennyiben ez a néptömegek fajtalanokodásához vezet, aláássa a társadalom alapköveit, a családi élet erkölcsösségét és tisztaságát. S ha a paráznalkodás, házasságtörés, fényűzés megmetyelje ezeket, úgy az állami élet megsemmisülése, anyagi és erkölcsi romba-

dőlése kikerülhetetlen. Óva intenek erre a római állam, Görögország és Franciaország példája XIV. és XV. Lajos alatt.¹ Az állami süllyedés ilyen időszakaiban gyakran a nemi életnek megbotránkozató elfajulásai lépnek fel, amelyek azonban részben a népesség psychovagy legalábbis neuro-pathologikus állapotaira» vezethetők vissza.

Hogy a nagyvárosok fészkei az idegességnek és elfajult érzékségnek, azt bizonyítja Babylon, Ninive, Róma története, valamint a modern nagyvárosi élet mysteriumai. Említésre méltó az a tény, amely Ploss művének olvasásakor ragadja meg figyelmünket, t. i. hogy a nemi ösztön elfajulásai (kivéven az aleutákat, továbbá a masturbatio egyes alakjait üző keleti nőket és a namahottentotta nőket) műveletlen, vagy alacsonyműveltségű népeknél nem fordulnak elő.²

Az egyén nemi életének vizsgálata kezdődjék annak a pubertás idején kezdődő fejlődésével és követni kell azt különböző fázisaiban egészen a nemi érzések teljes megszűnéséig.

Szépen jellemzi *Mantegazza* „A szerelem élettaná”-ban az ébredező nemi élet vágyakozásait, melyeket a pubertás kifejlődése előtt homályos sejtelmek, bizonytalan érzések előznek meg. Ez a korszak lélektanilag a legjelentőségesebb. Az érzéseknek és eszméknek nagy tömege, mely a nemi élet gazdag forrásából veszi eredetét, bizonyítja leginkább utóbbinak a lelki életre gyakorolt nagy jelentőségét.

Ama, kezdetben homályos, szinte érthetetlen hajlamok oly érzelmek szülöttei, melyeket bizonyos, eddigelé fejletlen szerveknek az öntudatra gyakorolt hatása vált ki és az érzelmi világnak fokozott izgatottságát vonják maguk után.

A nemi ösztönnek az érettség időszakában a lelki világra gyakorolt visszahatása igen változatos jelenségekben mutatkozik, melyeknek közös jellemvonásuk a lélek fogékonyága és az a vágy, hogy ezt az idegenszerű kedélyhangulatot mindenáron kifejezésre juttassa, megérzékítse. Kedvező alkalmul kínálkoznak erre a vallás és a költészet, melyek maguk is, mivel a nemi fejlődés ideje elmúlt s ama, eredetileg érthetetlen hangulatok és ösztönök kitisztultak, a nemi élettől hatalmas lendületet nyertek.

Aki kételkednék ezen, annak jusson eszébe, mily gyakori a

¹ Lásd: *Friedländer: Sittengeschichte Roms. Wiedemeister: Der Caesarenwahnsinn. Sulstonius. Moreau: Des aberrations du sens génésique.*

² Ezek az adatok azonban ellentétben állanak *Friedreich-chal* (Hdb. der gerichtssärztl. Praxis 1843. I. R. 271. 1.), aki szerint a paederastia Amerika vad népeinél igen gyakori, továbbá *Lombroso-val* (Op. cit. 42. 1.) és *Bloch-chsd*, Beiträge zur Aethiologie der Psychopathia sexualis II. r. 1903.

pubertás idején a vallási rajongás, mily gyakoriak a szentek¹ életében a nemi meghasonlások és micsoda undorító jelenetekké, valóságos orgiákká fajultak az ókor vallási ünnepei, nem kevésbé az újkor bizonyos szektáinak vallásos gyülekezetei, nem is szólva arról a kéjes mystikáról, amely az ókori népek istenkultuszaiban uralkodik. Viszont, megfordítva azt látjuk, hogy ki nem elégített érzékiség igen gyakran vallási rajongásban keres és talál kárpótlást.²

De ez a vallási és nemi érzések közt fönnálló vonatkozás, kétségtelen, psychopathikus alakot is ölthet. Legyen elég rámutatnom arra a hatalmasan megnyilvánuló érzékiségre, amely sok vallási örültnek beteges meséiben jut kifejezésre, a vallási és nemi delírium tarka keveredésére, amint azt a psychosisok esetében oly gyakran lehet észlelni (pl. mániákus nőknél, akik az isten szülőanyjának hiszik magukat), de különösen a masturbatorikus alapon fejlődő psychosisoknál; végül utalok azon kegyetlen kéjjel véghezvitt önkínzásokra, öнкиherélésekre, sőt keresztrefeszítésekre, melyeket kóros nemi-vallási érzések alapján észleltek.

A vallás és szerelem közt mutatkozó lelki vonatkozások megmagyarázása nehézségekre ütközik. Analógia azonban bőven kínálkozik.

A nemi vonzalom érzése és a vallási érzés (mint psychological tény), külön-külön két elemből állanak.

A vallási téren első a függőség érzete, oly körülmény, melyet *Schleiermacher* fedezett fel, jóval előbb, mint az újabb anthropologiai és ethnographiai kutatás a kezdeti állapotok vizsgálata alapján ugyanerre az eredményre jutott. Csak a művelődés magasabb fokán lép a második és tulajdonképpeni erkölcsi elem – az istenség iránti szeretet – a vallás érzelmébe. A természetimádó népek gonosz démonjai helyébe a komplikáltabb mythológiák kétarcú, majd békés,

¹ Lásd: *Friedrich*: Hdb. der gerichtssärztl. Praxis 389. 1., ki számos példát gyűjtött, így pl. Blandekin apácát folytonosan az a gondolat gyötörte, hogy mi történhetett azzal a testrésszel, amely Krisztus körülmetéltetésekor elveszett.

A II. Pius pápa által boldoggá avatott Veronika Juliani az isteni báránka iránti ájtatosságból egy földi báránykát vitt az ágyába, csókolgatta azt, emlőin szoptatta és egy pár csepp tejet is adott ki.

A génuai Szt. Katalint gyakran oly belső tűz emésztette, hogy magát lecsilapítandó, a földre vetette magát és így kiabált: „Szerelem, szerelem, nem bírom tovább!” E mellett különös vonzalommal viseltetett gyóntatója iránt. Egy napon annak kezét orrára tette és ekkor oly illatot érzett, mely szívéig hatolt. „Mennyei illatot, melynek kelleme holtakat életre ébreszthet”.

Hasonló nemi vággyal gyötörte a gyermek Jézus a szent Armellát és szent Erzsébetet. Ismeretesek Páduai Szt. Antal kísértései. Jellemző egy régi protestáns ima: „Oh, ha megtalálnálak, te üdvözítő Emanuel, oh ha ágyamban bírnálak, újjongana testem, lelkem. Jer, térj be hozzám, szívem legyen a te hajlékod”.

² Lásd: *Friedreich*: Diagnostik der psych. Krankheiten 247. 1.-től folytatva, *Neumann*: Lehrbuch der Psychiatrie. 80. 1.

majd haragvó istenalakjai lépnek, míg végre a jóságos Istent, mint az örök üdv adományozóját tisztelik, bár ezt az örök üdvöt Jehovától, mint földi boldogságot, Allahtól, mint a paradicsomban székelő fizikai boldogságot, Krisztustól, mint mennyei üdvözülést, Buddhától a Nirwana alakjában remélik.

A *nemi vonzalomban* a szerelem, mint túlradó boldogságra való remény, az első elem. Másodlagosan lép hozzá a függőség érzete. Ez az érzés csirájában él mindkét félben, amennyiben az egyik le tud mondani a másik javára. De rendszerint a nőben van erősebben kifejlődve és pedig a fajfontartás és a társadalmi viszonyok rá róttá passzív szerepénél fogva, kivételesen előfordul férfiaknál is, akiknek nőies hajlamaik vannak.

A szerelem mindkét esetben, úgy a vallási, mint a nemi téren, mystikus és transcens, azaz a szerelemnél nem is jut öntudatra a nemi ösztön tulajdonképpeni célja, a faj szaporítása és a fölindulásnak az ereje nagyobb, semhogy egy nemi kielégítésnek gondolata ahoz jogosultságot adhatna. Vallási téren azonban a kívánt üdv épp az imádat tárgyának természeténél fogva úgy van megalkotva, hogy az az anyagi megismerésre hozzáférhetetlen. Éppen ezért mindkét lelki folyamat tág teret nyújt a fantázia játékaiknak.

De van mindkettőben valami, ami „végtelen”, amennyiben a nemi ösztön elének varázsolta boldogság minden más jó érzés mellett mérhetetlennek és összehasonlíthatatlannak tűnik föl és ugyanez áll a vallás ígerte üdvökről, melyeknek sem idejét, sem alakját elképzelni nem tudjuk.

Az a körülmény, hogy e két öntudati állapot nagyságra így egyezik, magyarázza meg, hogy gyakran fékezhetetlen szenvedéllé hatalmasodnak és minden más ellenindulatot legyőznek. S hogy tulajdonképpeni tárgyuk egyenlően megfoghatatlan, ez teszi érthetővé, hogy mindkettő zavaros képzelődésbe mehet át, melyben az érzelmek eleveensége túlságosan elhomályosítja a képzelet világos körvonalait. E rajongásban a megfoghatatlan szerencsére való várakozás mellett mindig a határtalan alárendeltség szükségének is szerep jut.

Mindkét rajongásnak eme többszörös hasonlatosságából magyarázható, hogy erős elhatalmasodás mellett egyik a másikat vicariálólág pótolhatja, vagy hogy az egyik mellett a másik érzés is előtérbe lép, amennyiben a lelki életben valamely érzésem hatalmas megnövekedése környezetét is magával ragadja. Az állandó érzés tehát azokból a képzeleti körökből, melyekkel kapcsolatban van, majd az egyiket, majd a másikat hozza az öntudatba. Mindkét lelki izgalom azonban a kegyetlenségnek (active üzött vagy passive szenvedett) ösztönébe is csaphat át.

A vallási életben az áldozatok alakjában kerül erre a sor. Ezeket kezdetben azzal a gondolattal hozták, hogy az istenség azt anyagilag élvezi, majd később mint ajándékot, a hódolat jele gyanánt hozták az Isten tiszteletére; végül abban a hiszemben, hogy az istenség ellen elkövetett bűnt és vétket kiengeszteli és üdvözülést hoznak az emberiség számára.

De ha az áldozat önkínzásból áll, mint ez minden vallásban előfordul, akkor a vallási szellemtől könnyen hevülő természetek benne nemcsak az alárendeltség szimbólumát látják és a jelenlegi szenvedéseket a jövő örömeinek cseredíja gyanánt veszik, hanem mindent* amit a végtelenül szeretett istenségtől származónak gondolnak, mindent, ami az Ő parancsára, az Ő tiszteletére történik, egyenesen élvezetnek tekintenek. A vallási rajongás ilyenkor extasishoz vezet, oly állapothoz, melyben psychikus mámorok annyira igénybe veszik az öntudatot, hogy az eltúrt szenvedések képzeletét is csak annak fájdalmas mivolta nélkül tudja fölfogni.

A vallási rajongás exaltációja active is mások feláldozásán való örömig fokozódhatik, ha az idegen fájdalom iránti részvétet a vallási mámor elnyomja.

Hogy a nemi élet terén hasonló jelenségek mutatkozhatnak, bizonyítja a Sadismus, és különösen a masochizmus (1. ott.)

A vallás, kéjelgés és kegyetlenség¹ közt gyakran észlelhető hasonlóság tehát a következőkben foglalható össze: Vallási és nemi érzés fejlődésük tetőpontján egyeznek az izgalom nagyságára és minőségére nézve és ezért alkalmas ^körülmények között helyettesíthetik egymást. Mindkettő kóros viszonyok között kegyetlenkedésbe csaphat át.

A nemi tényező hasonló nagy befolyásúnak mutatkozik aesztetikai érzelmek felkeltésében. Ugyan mivé lenne a képzőművészet sexualis alap nélkül. Az érzéki szerelem adja meg neki a fantázia ama melegségét, mely nélkül valódi művészet megteremtése nem képzelhető és az érzéki érzelmek tüzeiben tartja fenn a képzelet izzó melegét. Innen érthető, hogy a nagy költők és művészek érzékies természetűek.

Az eszményeknek e világa a nemi fejlődési folyamatok megjelenésével táruul fel. Aki ebben az időben nem tudott lelkesedni azért, ami nagy, nemes, szép, az egész életében philister marad. Hisz a nem költőnek született egyén is verseket gyárt ez időszakban!

¹ Ez a trivium a valódi életnek nemcsak fönt vázolt jelenségeiben nyer kifejezést, hanem az erkölcsileg süllyedt időszakok jámborkodó irodalmában és képzőművészetében is. E tekintetben híres pl. Bernini „Szt. Teréz” szobra, aki „hisztérikus aléltóságában márványfelhőre dől, miközben egy parázna angyal az isteni szerelem nyilát szívébe röpíti”. (Lübke.)

A pubertás kifejlődésével együtt járó physiológikus reakcióhoz közel állanak bizonyos folyamatok, ahol ama bizonytalan kéjsóvár hangulatok egész az életuntságig fokozódó pesszimizmussá alakulnak, és sokszorosan örömet okoznak mások fájdalomának előidézése által. (A kék és kegyetlenség között mutatkozó psychológiai összefüggés gyöngé analógiái ezek.)

Az első ifjúság szerelme romantikus idealizáló vonást mutat. A szerelem tárgyát apoteozis-szerűen dicsóíti. Kezdetben plátói jellegű és szívesen fordul a történelem, a költészet alakjaihoz. Az érzékiség felébredésével az a veszély fenyegeti, hogy ezt az eszményítést a másik nem oly személyeire alkalmazza, akik szellemileg, testileg és társadalmilag legkevésbé érdemesek arra. Ebből aztán messallianee-ok, elcsábítások, és egyéb ballépések származhatnak, a szenvedélyes szerelem tökéletes tragikumának kíséretében, mert összeütközésbe jut a születés és az erkölcs törvényeivel és néha az öngyilkosság, vagy kettős öngyilkosság komor fináléjával nyer befejezést.

A túlérzéki szerelem rendszerint amolyan röpke szalmaláng, nem egyéb, mint valamely szenvedély kitörése.

Valódi, igaz szerelem csak az, mely a szeretett egyén erkölcsi kiválóságainak méltánylásán alapul, amely nem csupán örömet hajhász, hanem az imádott kedvéért szenvedni is kész és érte mindent föláldozni hajlandó. A valódi férfi, szerelme nem hátrál meg semmi nehézség és veszély elől, ha arról van szó, hogy szerelme tárgyát magának biztosítsa és megtartsa.

Halálmegevetés, hősi cselekedetek jellemzik őket. Ilyen szerelem azonban azzal a veszéllyel járhat, hogy bizonyos körülmények között, ha az erkölcsi alap nem szilárd, gonosztettől sem riad vissza. Ocsmány foltja az ilyen szerelemnek a féltékenység. A gyöngé ember szerelme szentimentális. Öngyilkosságra vezethet, ha viszonzásra nem talál, vagy akadályokba ütközik, míg az erős férfi hasonló körülmények között bűnössé válhatnék.

A szentimentális szerelem könnyen karrikaturává lehet, nevezetesen akkor, ha gyöngé benne az érzéki elem (a toggenburgi lovagok, Don Quijote, a középkor sok minnesängerje és troubadourja).

Az ilyen szerelemnek egyhangúan édeses mellékíze van. Ezáltal csaknem nevetségessé válhatik, holott különben a férfikebel e hatalmas érzelmének nyilvánulásai majd rokonszenvet, majd tisztet, majd félelmet ébresztenek.

Ez a gyöngé szerelem gyakran más térre kívánczik, – a költészetre, melynek azonban ilyenkor édesen fanyar íze lesz, az aethetikára, mely ekkor fölületesnek mutatkozik, a vallás terére, ahol aztán a mystikának és vallási rajongásnak, sőt hatalmasabb érzéki szenvedély mellett a szekta-rendszer vallási örületének esik áldozata-

tul. A pubertás korának éretlen szerelme magán viseli némileg mind-ezek jellegét. Az ilyen korban írt versek közül csak a született köl-tőnek versei olvashatók el.

De mindama erkölcsi tartalom mellett, melyre a szerelemnek szüksége van, hogy valódi és tiszta alakjáig emelkedjék fel, mégis leghatalmasabb tápláló gyökere az érzékiség.

A platói szerelem esztelenség, önámítás, rokonérezelmek hamis megnevezése.

A szerelem némileg különböző és nemi érintkezésre képes egyéneknek csak akkor képzelhető el normálisnak, ha érzéki vágy lebeg előtte. Ha ezek a föltételek hiányzanak, vagy veszendőbe mennek, akkor a szerelem helyét barátság foglalja el.

Figyelemreméltó az a szerep, mellyel a férfiben a nemi funkciók állapota az öntudat fölkeltésében és ébrentartásában bír. A férfiaságnak és önbizalomnak az a megfogyása, melyet a gyöngye idegzetű onanista és az impotenssé vált férfi mutatnak, eléggé igazolják e tényező fontosságát.

Nagyon helyesen mondja *Gyurkovechky* (Männl. Impotenz Wien, 1889), hogy öreg és fiatal férfiak lelkiileg tulajdonképpen csak a potentia változásai szerint különböznek és hogy az impotentia káros befolyással van az életkedvre, szellemi frisseségre, akaraterőre, önbizalomra és a képzelet csapongására. Ez a működésbeli hiány annál jobban kifejezett, minél fiatalabb korban veszi el a férfi potentiaját s mennél érzékibb hajlamú volt.

A potentia hirtelen elveszte ily egyéneknek súlyos melancholiához, sőt öngyilkossághoz is vezethet, mert ezek számára az élet szerelem nélkül elsívelhetetlen.

De ott is, ahol ez a változás nem történik oly hirtelen, a potentia jában meggyöngült egyén többnyire mogorva, rosszakaró, önző, féltékeny, erélytelen, gyáva, se önérzete, se becsületérzete.

Hasonlót találunk a skopzoknál, kik férfijellegük elvesztése után, jellemüket is megváltoztatják in pejus.

Még élénkebben nyilvánul meg a potentia kiesése bizonyos terhelt egyéneknek formális effeminatio alakjában. (L. ott.)

Psychologiailag kevésbé szembetűnő, de azért mégis érdekes a helyzet a nőnél, aki nemi szerepét lejátszotta, amennyiben matrónává lett. Ha nemi életének most már a múlt emlékeivé váló periódusa kielégítő volt, ha az öregedő anya szívét gyermekek örvendeztetik, úgy biológiai lényének eme változása alig jut öntudatra. Más ;a helyzet ott, ahol a terméketlenség, vagy a körülmények indokolta abstinentia a nő természetes hivatásának betöltésétől, e szerencsét megvonták tőle.

E tények hivatvák arra, hogy megvilágítsák azokat a kü-

lönbségeket, melyek a férfi és a nő nemi életének psychologiájában fennállanak, hogy föltüntessék, mennyire különböző a nemi érzés és vágy mindkettőnél.

A férfi kétségtelenül élénkebb nemi szükségletet érez, mint a nő. Hatalmas nemi ösztönnek eleget teendő, bizonyos kortól fogva, vágyik a nő ntán. Érzékiesen szeret, választásában testi előnyök befolyásolják. A természet hatalmas ösztönének rabja lévén, szerelmi hódításában támadó és erőszakos. Ámbár a természet parancsa nem tölti el teljesen psychikus lényét. Ha vágyát kielégítette, akkor szerelme más, vitális és társadalmi érdekek mögött egyidőre háttérbe szorul.

Másképp az asszony. Ha szellemileg normálisan fejlődött és jól nevelt, akkor nemi vágya kisfokú. Ha nem volna így, akkor az egész világnak bordélyvá kellene lennie és házasság és család el sem volnának képzelhetők. Férfi, aki irtózik a nőtől és a nő, aki hajhássza a nemi élvezetet, mindenesetre abnormis jelenségek.

A nőt kegyeiért ostromolják. Ő passzíve viselkedik. Ez nemcsak a jó erkölcs diktálta törvényeken alapszik, hanem a nő nemi organisatiójából is következik.

Pedig a nő öntudatában a nemi irányzat sokkal inkább előtérbe nyomni, mint a férfiéban. A szerelem utáni vágya sokkal erősebb, mint ennél és állandó, nem időszakos. De ez a szerelem inkább lelki, mint érzéki jellegű. Míg a férfi a nőben először nejét és csak másodsorban gyermekei anyját szereti, addig a nő érzésvilágában, gyermekének atyja áll előtérben; és csak aztán a férj. A nőt élettársának megválasztásában sokkal inkább lelki, mint testi tulajdonságok befolyásolják. S miután anya lett, megosztja szerelmét gyermeke és férje között. Az anyai szeretetből eltűnik az érzékiség. A házasság további folyamán a nő a nemi érintkezésben nem annyira érzéki kielégítést, mint inkább a férj szerelmének és vonzalmának jelét látja.

A nő lelke teljes hevével szeret. A szerelem előtte maga az élet, a férfi előtt csak az élet gyönyöre. Szerencsétlen szerelem ez utóbbin sebet ejt. De a nőnek életébe vagy legalább is boldogságába, kerül. Érdemes volna megvitatni azt a psychologiai kérdést, vajjon a nő szerethet-e igazán kétszer életében. Lelki hajlama mindenesetre monogam, míg a férfi a polygamiához húz.

A nemi szükségletek hatalmas volta fegyver a nő kezében a férfi ellen. Ezért függ a férfi a nőtől és pedig annál erősebben, minél érzékibb. Innen érthető az a tény, hogy az ellankadás és élvezet-hajhásszás idejében az érzékiség buján tenyészik. De ilyenkor fenyegeti a társadalmat az a veszély, hogy maitresse-ek és kíséretük kor-

mányozzák az államot, úgyhogy ez tönkremegy. (XIV., XV. Lajos korabeli maitresse-uralom, az ókori Görögország hetaerái.)

Számos államférfiú életrajza – úgy az ó- mint az új korból – tanít, hogy azok a nők rabszolgái voltak azon fokozott érzékiség következtében, melyet viszont neuropathiás elváltozások magyaráztak meg.

Az emberiség pszichológiai éleslátására vall az, hogy a katolikus egyház papjait nőtlenségre (coelibatus) kötelezi és ezáltal az érzékiség alól emancipálni óhajtja, hogy teljesen hivatásuknak szentelhessék magukat.

Kár csak az, hogy a coelibatusban élő pap nem válhatik részesévé annak a nemesítő befolyásnak, melyet szerelem és ezáltal a házasság a jellemfejlesztésre gyakorol.

Minthogy a természet a férfinek aggresszív jellegű szerepet juttatott a nemi életben, könnyen az a veszedelem érheti, hogy az erkölcs- és törvényszabta határokat túllépi.

Végtelenül súlyosabb erkölcsi és törvényi (jogi) megítélés alá kell hogy essék a nő házasságtörése a férfivel szemben. A házasságtörő nő nemcsak önmagát becsteleníti meg, hanem férjét és egész családját is, nem is szólva a „páter incertus” okozta gyalázatról. Természeti ösztöne és társadalmi állása könnyen tévútra vezethetik a férfit, míg a nőnek sok körülmény biztosít védelmet.

A házasságon kívül élő nőnél is egész más elbírálás alá esik a nemi élet, mint a férfinél. A társadalom a nőtlen férfitől erkölcsi életmódot követel, a nőtől ezenfelül szüzességet is. A mai társadalmi élet kulturális magaslatán a nőnek nemi helyzete, mely egyszersmind a szociális és erkölcsi érdekekkel is számol, nem képzelhető el másképpen, csak mint hitvestársé.

A nőnek, még a becstelen, bűnbeesett nőnek is eszménye, végcélja a házasság és mindig az is marad. Helyesen jegyzi meg Mantegazza, hogy a nő nemcsak nemi ösztönének kielégítésére vágyik, de védelmet és eltartást is keres a maga és gyermekei számára. Jobb érzésű férfi, bármennyire érzéki is, feleségül oly nőt óhajt, aki szűz.

E célnak, mely egyedül méltó hozzá, elérésben védőpajzsa és díszje a nőnek a szemérmesség. Mantegazza ezt igen finoman „a fizikai önbecsülés egy formájának” nevezi.

Nem itt a helye, hogy a nő ezen legszebb díszének fejlődését kutassuk anthropologiai-történeti alapon. Valószínű, hogy a női szemérmesség a kulturális fejlődés gyümölcse, mely átöröklés által tenyészik tovább.

Csodálatos ellentétben áll vele a testi bájoknak alkalomadtán való kifejezésre juttatása, amit a divat törvényei és a közmegegyezés szentesítettek; hisz a legtartózkodóbb hajadon is szeret tetszeni

a bálteremben. Ennek oka kézenfekvő. Szerencsére azonban a szűz: leánynak ez okok époly kevésbé jutnak öntudatába, mint az időnként visszatérő divat azon motívumai, hogy bizonyos testrészek plasztikáját kidomborítsa („culs”) nem is szólva a fűző viseléséről és sok más egyébéről.

A nő minden időben és valamennyi népnél hajlamot mutatott arra, hogy magát ékesítse és bájait feltüntesse. Az állatvilágban a természet a hímet általában szebbnek alkotta meg, mint a nőtényt. A férfiak mégis a nőt nevezik a szép nemnek. Ez az udvariasság nyilván a férfi nemi szükségletében leli magyarázatát. Amíg ez a szépítés öncél, vagy a tetszeni akarásnak pszichológiai alapja ismeretlen a nő előtt, addig nem eshetik kifogás alá. Ha öntudatos ez a cselekvés, akkor tetszésvágyról beszélünk.

Férfi, aki nagyon csinósítja magát, minden körülmények közt neveltségessé válik. A nőnél azonban megszoktuk ezt a kis gyöngeséget, és nem hibáztatjuk addig, amíg egy részjelenséggé nem alakul át, melyet a franciák a kokerteria nevével jelölnek meg.

A nő a szerelem természetes pszichológiájában fölötte áll a férfinek, részben az öröklés, részben a nevelés folytán, amennyiben a szerelem az ő tulajdonképpeni életeleme, részben azért is, mert a nő sokkal finomabb érzésű, mint a férfi (*Mantegazza*).

Az erkölcsösség magas színvonaláról sem lehet elítélni a férfit, azért, hogy a nőben elsősorban természeti ösztöne kielégítésének tárgyát pillantja meg. De az idő folyamán gyökeret ver benne annak a kötelességnek tudata, hogy csak szíve választottjái legyen. Ez vezetett a jogi államokban kötelező erkölcsi szerződés, a házasság keletkezéséhez, és minthogy a nőnek saját maga és utódai számára védelemre van szüksége, a házassági jog kifejlődéséhez.

Nagyértékű és bizonyos később tárgyalandó kóros jelenségek értelmezésénél elengedhetetlen azon pszichológus folyamatok elemzése, amelyek a férfit és nőt egymáshoz vezetnek és egybekapcsolják úgy, hogy ugyanazon nem más egyénei közül egyedül a szeretett férfi vagy nő tűnik fel kívánatosnak.

Ha a természetben végbemenő folyamatoknak célzatot lehetne tulajdonítani, – a célszerűség elvét nem lehet tőlük eltagadni, – akkor azt a körülményt, hogy valamely egyént a másik nemnek egyetlen személye úgy elbűvöljön, hogy közömbösséget ébreszt benne nemének összes egyéb képviselői iránt, aminthogy ez boldog szerelmesek közt így is van, mondom, ezt a körülményt a természet csodálatraméltó berendezésének kell tulajdonítanunk, melynek az a célzata, hogy a természet magasabb céljait szolgáló monogam összeköttetéseket biztosítsa.

A kutató azonban nem látja e csodás vonzalomban sem „a lel-

kek harmóniáját”, sem „a szívek szövetségét”, még kevésbé „a lelkek mysteriumát”, hanem vissza tudja vezetni legtöbb esetben testi, bizonyos körülmények közt lelki tulajdonságokra, amelyek az imádot személy vonzóerejének kulcsát képezik.

Ilyenkor aztán *fetisch-ről* és *fetischizmus-ról* beszélnek. Fetischen oly tárgyakat, vagy tárgy részeket, esetleg azoknak bizonyos tulajdonságait értjük, amelyek képzettársító vonatkozásainál fogva oly összképet vagy teljes egyént tudnak mintegy elővárásolni, amely, illetve aki élénk érzelmeket, meleg érdeklődést kelt, *de legalább is oly mély hatást ébreszt, amely a külső jeleknek (synvólum, fetisch) egyáltalán nem megfelelő,¹ mert ezek csak individuálisan hatnak ily sajátyszerűen.*

A *fetischizmus* fogalma pedig a fetischnek egészen a rajongásig fokozható azon individuális becsülését jelzi, amely az általa befolyásolt egyénre jellemző. Ez a pszichológiailag érdekes jelenség, melyet empirikus asszociációs törvény: t. i. egy részletkép vonatkozása az összképhez magyaráz meg, amelynek lényege azonban a részletképnek sajátos érzéskeltése, legtöbbször kéjérzések alakjában - különösen két egymáshoz pszichikailag közelfekvő téren - a vallási és erotikus érzések és képzetek terén mutatkozik. A vallási fetischizmusnak vonatkozásai és jelentősége más, mint a nemié, amennyiben annak eredeti motivációját az a tévhit adta és adja, hogy a fetisch gyanánt szereplő tárgynak vagy bálványának isteni tulajdonságai vannak, hogy az nemcsak jelkép, amennyiben babonás hittel különös csodatételeket (reliquiák) vagy védőszerpet (amulettek) tulajdonítanak neki.

Már az *erotikus* fetischizmus, melynek pszichológus motivációja abban rejlik, hogy bizonyos személy fizikai, esetleg pszichikai tulajdonságai, sőt egyszerűen használati tárgyai és más hasonló dolgok fetisch-sé lesznek, amennyiben ugyanis hatalmas asszociatív képzeteket ébresztenek ama bizonyos személy teljes képéhez s ezenfelül mindig élénk nemi kéjérzéseket keltenek. A vallási fetischizmussal mutatkozó analógiái csak annyira szorítkoznak, hogy ennél is a körülmények szerint egészen jelentéktelen tárgyak, (körmök, hajak) fetisch-sé lesznek és egész az extázisig növekedhető kéjérzésekkel kapcsolódnak egybe.

Ami a *physiológiai* szerelem fejlődését illeti, annak csíráját minden valószínűség szerint individuális fetisch varázsában kell keresnünk, melyet az egyik nem képviselője a másik nemére gyakorol.

Legegyszerűbb eset az, hogy a másik nem egy egyénének meg-

¹ Lásd *Max Müllert*, aki a „fetisch” szót etymologice a *factitius* (mesterséges, *jelentéktelen* dolog) szóból vezeti le.

pillantása nemi felhevüléssel esik egybe, s így ez a megpillantás a nemi izgalmat fokozza.

Az érzési és látási benyomás asszociatív kapcsolatba lépnek egymással s ez a kapcsolat oly mértékben szilárdul, amint a visszatérő érzés az optikai emlékképet idézi föl avagy az emlékkép (viszontlátás) újabb nemi izgatottságot vált ki, amely aztán orgasmus és pollutio (álomkép) alakjában mutatkozhatik.

Ebben az esetben a teljes *testi* megjelenés szerepel mint fetisch.

De *Binet* és mások szerint az egésznek egyes részei is, pusztá tulajdonságok – éspedig úgy testiek, mint lelkiek, befolyásolhatják fetisch gyanánt a másik nem személyét, ha azoknak megfigyelése akár véletlenül is nemi izgalommal esett egybe (vagy ilyet létrehozott).

A tapasztalat számos példája igazolja, hogy ezen lelki képzet-társítás fölött a véletlen dönt, hogy a fetisch tárgya, individuálisan igen különböző lehet, hogy belőle a legkülönösebb sympathiák (és fordítva antipathiák) származhatnak.

A fetischismusnak ezen physiológiai ténye adja magyarázatát a férfi és nő közti egyéni rokonszenvnek, ez teszi érthetővé, hogy bizonyos személy előnyben részesül nemének egyéb képviselői előtt. Mint-hogy a fetisch teljesen individuális, érthető, hogy csak individuálisan tud hatni. S miután szenvedélyes kiejérések adnak a fetischismusnak nyomatékot, oda fog vezetni, hogy a szerelem tárgyának holmi hibái előtt szemet huny („a szerelem vakká tesz”) s oly exaltatiót idéz elő, mely csak individuálisan indokolt, mások előtt érthetetlennek, sőt a körülményekhez képest nevetségesnek is tűnik föl.

Innen van, hogy a józan nem tudja megérteni szerelmes embertársát, mikor az ideálját isteníti, valóságos kultuszt űz belőle, oly tulajdonságokat imád benne, melyekkel, ha objective szemléljük, egyáltalában nem rendelkezik. Ez szolgáltat támpontot azon kijelentésre, hogy a szerelem majd szenvedély, majd formálisan kivételes lelki állapotnak tűnik föl, melyben az elérhetetlen elérhetőnek, a csúnya szépnek, a mindennapi magasztosnak tetszik, melyben minden kötelesség, minden érdek eltűnik.

Joggal hangsúlyozza *Tarde* (*Archives de l'anthropologie criminelle* V. évf. 30. sz.), hogy a fetisch nemcsak egyénileg, de a nemzettek szerint is különböző lehet, de az egyetemes szépség ideálja a kultúrnépeknél egyazon időben ugyanaz marad.

Binet nagy érdemeket szerzett magának a szerelem fetischismusának pontos tanulmányozása és elemzése által.

Ez a fetischismus magyarázza meg a különös sympathiákat. Az egyik a karcsú, a másik a kövér, egy harmadik a barna vagy szőke szépséghez vonzódik. A szemnek különös kifejezése, a hangnak különös csengése, a sajátos illat (akár mesterséges is pl. párföm),

vagy a kéz, a láb, a fül, mind szerepelhet fétisen gyanánt, mind képezheti kiinduló pontját a lelki folyamatok egy olyan komplikált láncának, melyeknek összbnyomása a szerelem, azaz a szeretett lény fizikai és lelki birtoklásának vágya.

E tény fontos föltételét mutatja a még physiológiai fetischismus lehetőségének. A fetisch hosszan megtarthatja jelentőségét, anélkül, hogy pathologikussá válnék, de csak akkor, *ha a részletképről az összképre irányul*, ha az általa jelképezett szerelem tárgyá teljes és tökéletes lelki és fizikai személy.

A normális szerelem csak synthesis, általánosítás lehet. Szellemsen írja *Max Dessoir* (pseudonym *Ludwig Brunn*)¹: „A fetischismus a szerelemben” című értekezésében:

„A normális szerelem úgy tűnik fel nekünk, mint egy symphonia, mely mindenféle hangból tevődik össze. A legkülönbözőbb ingerek táplálják s ennek megfelelőleg polytheistikus. A fetischismus csak egyetlen egy eszköznek csengését ismeri, csak egy bizonyos ingeren alapul, szóval monotheistikus”.

Aki csak egy kissé gondolkodik, arra a meggyőződésre fog jutni, hogy valódi szerelemről (e kifejezést igen gyakran helytelenül használják) csak akkor lehet szó, ha az egyén teljességében, úgy tesileg mint lelkileg hódolat tárgyát képezi.

Minden szerelemben kell érzéki elemnek lennie, azon ösztönnek, hogy a szerelem tárgyát magáénak mondhassa s vele egyesülsen hódoljon a természet törvényeinek.

Ha azonban valaki egy más nembeli személyben, csak a testet tekintí szerelme tárgyának, ha pusztán érzéki vágyát akarja kielégíteni, anélkül, hogy annak lelkéhez közelebb akarna férközni, akkor szerelme époly kevésbé igazi, mint azé a plátóian szeretkezőé, ki csak a lelket szereti és az érzéki élvezetet megveti. (Némely rendellenes nemi érzésű egyén.) Az egyiknek pusztán a test, a másiknak a lélek a fetische s szerelmük csak fetischismus.

Ezek a jelenségek mindenesetre már átmeneti alakok a pathologikus fetischismushoz.

És e föltevés támogatásra talál abban, hogy a valódi szerelem további kritériumát a nemi aktus által okozott *lelki* megnyugvás képezi.²

A fetischismus physiológiai jelenségeinek keretén belül, meg

¹ Deutsches Montagsblatt, Berlin, 20, 8, 88.

² *Magnan* „spinal cerebral postérieur”-je, aki minden nőben élvezetet talál s minden nővel megelégszik, csak kéjvágyát elégíthesse ki. A vásárolt, vagy kikerőszakolt szerelem nem tulajdonképpen, valódi szerelem. (Mantegazza.) Megátalkodott cynikus lehetett az, aki e közmondást kitalálta: „sublata lucerna nullum diserimen *inter feminas*”. A férfi potenciája, mellyel a nemi aktusnak hódol* tud, nem bizonyítja egyszersmind azt is, hogy benne a legnagyobb valódi szerelmi élvezetet is megtalálja.

kell emlékeznünk azon érdekes körülményről, hogy azon tárgyaknak óriási tömegében, melyek fetisch szerepét játszhatják, egyes olyanok vannak, melyek igen gyakran és sok egyénnél bírnak ezzel a jelentőséggel.

Ilyenek a *férfi* számára a *nő haja, keze, lába, szemének kifejezése*. Közülük egyeseknek a fetischismus pathológiájában jut nagyobb jelentőség. E tények nyilván foglalkoztatják a nő lelkét is, akár öntudatlanul, akár tudatosan.

A nőnek főgondját képezi *hajának* ápolása, melyre gyakran a kelleténél több időt és pénzt áldoz. Mily különös gonddal ápolja már a kis leány haját az édesanyja. S mily fontos szerepe van a hajzatnak! A haj kihullása fiatal nőket kétségbeejthet. Emlékszem egy hiú asszonyra, aki emiatt kedélybeteg lett s önkezüleg vetett véget életének. Asszonyok előszeretettel beszélnek hajviseletekről, irigyelnek másokat szépnövésű hajukért.

A szép haj sok ember szemében hatalmas fetisch. A mondabeli Lorelejr aranyzőke haja, melyet aranyos fésűvel ápol, fetische az embereknek, kiket romlásba dönt. Nem kisebb a *kéznek* és *lábnak* vonzóereje, ahol aztán meglehetősen gyakran (de nem. mindig) masochistikus és sadistikus érzelmek, különös jelleget kölcsönöznek a fetischnek.

Átvitt értelemben eszmetársítás útján a *kesztyű* vagy a *cipő* fetisch szerepéhez juthat.

Jogosan utal *Max Dessoir* (idézett művében) arra, hogy a középkori erkölcsök a lovagiasság és hódolat megnyilatkozásának különös jelét látták abban, ha valaki egy szép nő cipőjéből ivott, (e szokás Lengyelországban még ma is dívik). A hamupipókeről szóló mesében is nagy szerep jut a cipőnek.

A szerelem fölkeltésében különösen a *szem kifejezése* az, mely az érzelem tüzét lángralobbantja. Neuropathiás szem sokszor szerepel mint fetisch. „Asszonyom, az ön szép szemeiért meg tudnék halni” (Molière).

Hisz vannak urning-ok, akik a nővel szemben potensek, vannak férfiak, akik a feleségüket nem szeretik és ennek dacára meg tudnak felelni férji „kötelességük”nek. Ilyen esetekben legtöbbször a kéjézés is kimarad, mert hisz ez lényegében az onania egy faja, amelyet csak a fantázia segítségül hívása tesz lehetővé, amennyiben egy másik szeretett lényt varázsol oda. Ezen ámitás mindenestre kéjézést fog elő idézni, de ez a tökéletlen lelki megelégedés pszichikai műfogásból származik, éppen úgy, mint az egyedül véghezvitt onaniánál, ahol a fantázia kell, hogy segédkezet nyújtson a kéjézés létrejöttéhez. Egyáltalában az orgasmus oly foka, mellyel kéjézést lehet kelteni, csak ott mutatkozik eredményesnek, ahol a psyche, a lélek működik közre.

Ahol psychikus akadályok merülnek fel, (közömbösség, akaratnélküliség, undor, fertőzéstől, terhesség előidézésétől való félelem és így tovább), ott a kéjézés teljesen elmarad.

Bőven van arra példa, hogy a test *kigőzölgése* is fetisch lehet.

A nőnek ars amandijában e körülmény is öntudatosan vagy öntudatlanul értékesítésre talál. Már az ó-testamentumbeli Ruth is azzal igyekezett Boózt meghódítani, hogy szagosította magát. A régi és új idők demi-rnondeja sok illatszert használt és használ ma is.

Jäger „Entdeckung der Seele” című művében utal némiképpen a szag által fölkeltett sympathiákra.

Sok eset ismeretes, ahol valaki csúnya nőt vett el feleségül, csak azért, mert annak illata végtelenül rokonszenves volt előtte.

Bxnet szerint valószínű, hogy a *hang* is szerepelhet mint fetisch.

Belot-nak (Les baigneuses de Trouville) című regénye is megerősíti e véleményt. *Binet* azt hiszi, hogy sok énekesnővel kötött házasság hangjuknak fetisch-varázsa által jött létre.

Ő még arra az érdekes tényre is figyelmeztet, hogy az éneklő madaraknál a hang ugyanolyan nemi jelentőséggel bír, mint a négy-lábúaknál a szag.

A hímek énekükkel csábítgatnak s a legszebb hangú madárhoz éjjel odarepül az elcsábított nőstény.

Hogy *lelki* tulajdonságok is tágabb értelemben vett fetisch gyanánt szerepelhetnek, kitűnik a masochismus és Sadismus pathologikus tényeiből.

Ez magyarázza meg az idiosynkraziákat s ez ad létjogosultságot annak a mondásnak: „de gustibus non est disputandum”.

A *nőnél* szereplő fetischismust tudományosan csak sejtjük. De hogy analog szerepe van azon fetischismuséval, mely a férfi nemi életében s a nő iránti nemi vonzalmának fölkeltésében szerepel, azt már abból a körülményből is lehet következtetni, hogy a fetischismus *physiológiai* jelenség. Részletesebb betekintésre a nő *vita sexualisába* csak akkor lehet számítanunk, ha orvosnők foglalkoznak majd ezzel a tárggyal.

Bizonyosan a férfiaknak úgy testi mint lelki tulajdonságaik hatnak fetisch gyanánt a nők szemében. Legtöbbjénél ugyan a férfi testi előnyei¹ bírnak ezzel a jelentőséggel, anélkül azonban, hogy ebből egyenesen öntudatos érzékiségre lehetne gondolni. Némely esetben azonban nem a testalkat – ez akár nagyon sok kívánni valót

¹ Az *aesthetikának* nincs ennél a választásnál ezerepe, mert az *érzéki szép* fogalma relatív, egészen egyéni. Itt sokkal inkább a kiegészítésnek öntudatlan ösztönéről csik szó, oly sugallatról, mely az élettársban az utódok számára lehetőleg kedvező tulajdonságokat keresi: *Havelock* Ellis-nek igaza lehet, mikor azt mondja, hogy a nőnek elsősorban a férfi testi előnyei tűnnek föl.

Hivatkozik *Chateaubriand-ra*, aki egyízben a következő kijelentést tette: Ismeretes, hogy a nő inkább vonzódik hatalmas, erős férfiihez, mint a gyöngé, kicsihez s olvastam valahol, hogy egy leány, ha *Hercules* és *Adonis* közt kellene választania, elpirulna és *Herculesnek* nyújtaná kezét.

hagyhat maga után, – mint inkább a férfi szellemi képzettsége az, ami a nőt vonzza. Az intelligencia és kultúra magas fokán e jelenség föltűnően gyakori, még ha nem is játssza a közvetítő szerepét a szigorúan megszabott nevelés és ízlés és nem is gyakorol vonzóerőt a férfi szellemi kiválóságai által elért magasabb élethivatásnak, avagy elérendő fényes társadalmi karriernek a gondolata.

A testnek vagy a léleknek e fetischismusa nem marad jelentőség nélkül az utódokra, amennyiben kedvezővé teszi a tökéletesítést és lehetővé teszi lelki és testi előnyök átöröklését.

Ami a nőnek a férfinél imponál és tetszik, az a testi erő, bátorság, nemeslelkűség, lovagiasság, önbizalom, esetleg a pajkosság bizonyos fokig, de különösen az erős szerepének hangsúlyozása a gyöngye nemmel szemben.

A Don Juan renomméja is nagyon érdekessé és vonzóvá teszi a férfit a nő előtt, mintha a nő ebben a férfi potenciájának biztosítékát látná, de a tapasztalatlan leánynak persze sejtelve sincs arról, hogy ezen érdekes bűnösselel való nemi egyesülés által micsoda veszélyek környékezik őt, lues és chronikus urethritis alakjában.

Süldő leányzókra, de gyakran érettebb nőkre is elbűvölő hatást gyakorol a tömeg kegyében sütkérező színész és énekes, bizonyos esetekben cirkuszlovas és athleta is, az efféle művészek a női világ rajongásának állandó tárgyai s a szerelmes levelek özönével ostromolják őket.

Tagadhatatlan a legtöbb női szívnek gyöngéje a hadsereggel szemben, hol a lovasnak föltétlenül előnye van a gyalogossal szemben.

A férfi haja, tudniillik bajusza és szakálla szintén a fetisch jelentőségével bír, mint a férfiasság jele és mint kiváló másodlagos nemi bélyeg. A nőknek tetszeni vágyó férfiak toalettjében époly fontos szerep jut a szakáll, és különösen a bajusz ápolásának, mint a nőknél a fejhajzat gondozásának.

Hogy a szem sem közömbös a fetischismus terén, azt bizonyítja az a feltűnő gyakoriság, mellyel neuropathiás szemű szerelmesek és házások egymásra szoktak találni.

A férfi hangjának varázsa is érvényesül a nőnél; híres énekesek könnyen hódítják meg a női szíveket. A szerelmes levelek nagy száma, melyekkel azokat elárasztják, a hangnak fetischszerpe mellett szólnak.

Binet (idézett művében) Dumas-nak egy erre vonatkozó megfigyelését közli, amelyet ez utóbbi „La maison du vent” című novellájában értékesített; olyan nőről szólt, aki egy tenor hangjába úgy belészeretett, hogy ezért hűtlen lett urához. A nőnél mutatkozó *patológiai* fetischismusról mindezideig nem tudtam tapasztalatokat szerezni.

II. Physiologikus tények.

Az ivarszervekben végbemenő bonctani és élettani folyamatok idején az egyén öntudatában olyan ösztönök mutatkoznak, melyek a fajfentartást célozzák.

A nemi érettség időszakában mutatkozó nemi ösztön physiologikus törvényszerűséggel bír.

A nemi szervekben végbemenő physiologikus folyamatok időtartama, valamint az ilyenkor érvényesülő nemi ösztön intenzitása népenként és egyénenként különböző. A race, éghajlat, az örököltségi és társadalmi viszonyok bírnak rá döntő befolyással. Közismert dolog, hogy a déli népek nemi szükségleteikben nagyobb érzékiséget mutatnak, mint az északiak. De már a nemi kifejlődés is sokkal korábban mutatkozik a forró égöv lakóinál, mint a mérsékelt vagy hideg égöv lakóinál. Míg az északi országok asszonyainál az ovulatio, melynek ismertetőjelei a testnek kifejlődése és bizonyos a genitáliákban periodikusan ismétlődő vérzések (menstruatio), rendszerint a 13-15. életév között jelenik meg s a férfinél a pubertás kifejlődése (melyet a hangnak erősödése, az arcszőrök és szeméremszőrök növevése, időközönként ismétlődő pollutiók stb. jeleznek), rendszerint a 15. életévtől kezdődőleg vehető észre, addig a déli népek lakóinál ugyanezen folyamatok több évvel hamarabb, a nőnél alkalmasint már a S-ik életévben mutatkoznak.

Jellemző, hogy a városi lányok körülbelül 1 évvel hamarabb fejlődnek ki, mint a vidékiek s hogy minél nagyobb a város, ceteris paribus annál korábban következik ez be.

A libidóra és a potentiára nagy befolyással vannak az öröklési viszonyok is. Vannak családok, amelyekben hosszú életkor és kiváló testi erő mellett erős szenvedély és potentia a legmagasabb életkorig maradnak fenn, míg más családokban a vita sexuális későn fejlődik ki és korán szűnik meg.

A nőnél az ivarszervek működésének időszaka szűkebb határok közé vont mint a férfinél, kinél a spermakészítés igen magas életkorig állhat fenn. A nőnél az ovulatio a nemi érettség beálltától számított körülbelül 30 év múlva szűnik meg. A petefészkek alábbhagyó működésének ez időszakát klimakteriumnak nevezik. Ez az élettani fázis azonban nemcsak az ivarszervek működésének megszűnésével és azoknak előbb-utóbb elsorvadásával jár, de maga után vonja az egész organismus megváltozását. A középeurópai férfi nemi érettsége a 18-ik életévben kezdődik. Potentiája a 40-ik életév körül éri el tetőfokát, innen aztán lassan csökken.

A férfi poteatia gene randija többnyire a 62-ik életév körül szűnik meg, a potentia eoeundi magasabb korig állhat fenn. A nemi ösztön állandóan, de változó intenzitással áll fenn a nemi élet idején. Normális physiologiai körülmények közt sohasem mutatkozik intermittenst (periodikus alakban) mint az állatnál. Intenzitása a férfínél a sperma fölgyülemzése és kiadása szerint emelkedik vagy csökken; a nőnél a nemi ösztön fokozódása az ovulatio folyamatával esik egybe és pedig olyképpen, hogy a menstruatio után a nemi szenvedély a legnagyobb.

A nemi ösztön mint érzés és hajlam az agykéreg működési körébe tartozik. Kizárólagosan nemi érzéseket és ösztönöket közvetítő gócot (nemi érzési centrumot) eddigelé ugyan nem sikerült kimutatni, de a physiologikus tények megmagyarázása céljából szükséges egy ilyennek a föltevése. Ez a psychosexuális centrum azonban nem jelenthet egyebet, mint olyan vezetőpályák kereszteződési pontját, melyek egyrészt a nemi szervek mozgató és érző végkészülékeivel állnak összeköttetésben, másrészt a látási és szaglási centrum azon mezőivel, melyek együttesen a „férfi” vagy „nő” képzetének előidézésében szerepelnek.

Azok a közeli vonatkozások, melyekben a nemi élet és a szag-ézés¹ állanak, arra engednek következtetni, hogy a nemi és az olfactorius-sphaera az agykéregben egymáshoz közel vannak elhelyezve vagy sűrű asszociációs pályák által összekötve. A nemi élet kifejlődése a fejlődő ivarmirigyek szervi érzéseivel veszi kezdetét. Ezek keltik föl az egyén figyelmét. Olvasmányok s a mindennapi életben (manapság sajnos nagyon korán és nagyon gyakran) tett megfigyelések e sejtéseket tiszta képekké alakítják. S ezeket sajátos kéjérzések kísérik. A kéjérzésektől kísért erotikus képzelődések, azok megvalósításának ösztönét fejlesztik ki.

Így kölcsönös függő viszony fejlődik ki az agykéreg (mint az érzések és képzelődések kiindulási pontja) és a nemi szervek között. Ez utóbbiak bonctani és élettani folyamatok által (vérbőség, spermakészítés, ovulatio) nemi képeket és ösztönöket váltanak ki.

Az agykéreg a tudomásul vett és reprodukált nemi képzetek által hat a nemi szervekre (Hyperaemia, ondókészítés, erectio, ejaculation) Mindez az edénybeidegzés és ejaculatio centrumainak közvetítésével történik, melyek az ágyéki gerincvelőben mindenesetre egymáshoz közel székelnak.

Az erectio centra az agyvelő és a nemi apparátus közé be-

¹ Az olfactorius centruma gyanánt *Ferner* (Funktionen des Gehirns) a Gyrus uncinatus veszi fel. *Zuckerkanndl* (Über das Biechzentrum) összehasonlító anatómiai kutatások alapján az Ammon-szarvba helyezi a szaglász centrumát.

ékelt állomás. Azon idegpályák, melyek az agyvelővel összekötik, valószínűleg az agykocsányokon és a hídon haladnak keresztül. E centrum központi (psychikus és organikus) ingerek által, de vezetópályáinak az agykocsányban, hídban, nyaki gerincvelőben való direkt ingerlése által is, valamint érző idegek (penis, clitoris) környéki ingerlése által is izgalomba juthat. Az akarat közvetlen befolyásának nincs alávetve.

E centrum izgalmát az 1-3 sacralis idegekben futó pályák vezetik a corpora cavernosába.

Ezen az erectiót közvetítő nervi erigentes működése gátló jellegű. Gátolják a corpora cavernosákban lévő gangliónos beidegző készülék működését, mely a corpora cavernosa sima izomsejtjeire terjed ki. (*Kölliker és Kohlrausch.*) A nervi erigentes működése következtében, a hímvesszőben levő barlangos testek sima izomsejtjei elernyednek s azok közt levő ürök vérrrel telnek meg. Egyidejűleg a barlangos testek kéreghálózatában levő kitágult artériák nyomást gyakorolnak a penis vénáira és ezáltal a vérnek onnan való visszafolyását meggátolják. Támogatja e működést a musc, bulbo- és ischiocavernosus összehúzódása, melyek a penis hátán bőrnyeszerűen terjednek szét.

Az erectio centra a nagy agy befolyása alatt is áll, mely lehet izgató vagy gátló. *Izgatólag* hatnak sexuális tartalommal bíró gondolatok és megfigyelések. Akasztottakon szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az erectio centra a gerincvelő vezetópályának izgatása által is működésbe léphet. De, hogy az agykéregben végbemenő izgalmi folyamatok is képesek erre (psychosexuális centrum?) azt elme- és lelkibetegeken tett megfigyelések bizonyítják. Az erectio centra direkt izgalomba jöhet a lumbalis¹ részt illető gerincvelő-megbetegedések korai stádiumában (tabes, különösen myelitis).

Reflectorice izgatólag hatnak a centrumra a nemi szervek érző idegeinek peripherikus izgatása, dörzsölés által a húgycső izgatása által (gonorrhoea) a végbél (aranyér, oxyuris), a hólyag izgatása által (vizelettel való megtelés, különösen reggel, hólyagkö általi izgatás) az ondóhólyagoknak ondóval való megtelése által, a háton fekvés s a beleknek a medence véredényeire gyakorolt nyomása következtében a genitáliákban előálló hyperämia által.

A prostata szövetében tömegesen elhelyezett idegek és dúcok

¹ Müller újabb kutatása (Klin. u. experim. Studien etc. Deutsche Zeitschr. f. N. Heilkde XX.) igen valószínűvé teszi, hogy az erectio centra nem a gerincvelő conus medullarisában, hanem a medence fenekén elhelyezett Sympathikus ducfonatokban van s így tulajdonképpen Sympathikus reflex.

izgatása (prostatitis, katheter bevezetése stb.) szintén befolyásolhatja a merevedés centrumát.

Hogy az agyvelő részéről *gátló* befolyások is érvényesülnek a merevedési centrum működésében, bizonyítja *Goltz*-nak azon kísérlete, mely szerint kutyáknál, melyeknek ágyéki gerincveléjét átmetasztette, az erectio könnyebben állott be.

E mellett szólnak az emberen tett azok a tapasztalatok, hogy az akarat befolyása lelki izgalmak (amilyen a coitus sikertelenségétől való félelem, az inter actum sexuales beálló meglepetés stb.) meggátolják az erectio létrejövetelét, illetve a már létrejöttét félbeszakíthatják.

Az erectio időtartama függ az izgató körülmények fönállásának időtartamától, gátló befolyások távolmaradásától, a centrum beidegzési energiájától, valamint az ejaculatióknak korábbi vagy későbbi beálltától (1. ott).

A nemi mechanizmusnak centralis és legmagasabb közege az agykéreg. Sok körülmény jogosulttá teszi, hogy a nemi érzések és ösztönök kiváltását az agykéreg bizonyos területének (cerebrális centrum) tulajdonítsuk, melyet valamennyi lelki és testi folyamat kiindulási pontjának tekintenek. E centrum úgy központi, mint peripherikus izgalma befolyása alatt áll.

Centrális izgalma gyanánt az agykéreg kóros elváltozásaiból származó ingerek szolgálhatnak. A physiologikus ingereket lelki izgalma képviselik (emlékképek és érzéki megfigyelések).

Physiologikus körülmények között az ingerek lényege optikai megfigyelések és emlékképek (pl. izgató olvasmányok), továbbá érintési benyomások (pl. kézszorítás, csók).

A hallási és szaglási megfigyelések physiologiailag alárendelt szereppel bírnak, de pathologikus viszonyok között határozott nemi izgató jelentőséggel bírnak.

Állatoknál a szaglási érzések befolyása a nemi ösztönre kétségtelen. *Althaus* (Beiträge zur Physiol, u. Pathol, des Olfactorius, Archiv für Psych. XII. 1. füz.) fölötté fontosnak mondja a szagérzést a faj szaporítása szempontjából. Azt hangoztatja, hogy a különböző fajtájú állatok szagbenyomások által vonzódnak egymáshoz s hogy majdnem valamennyi állat bagzás idején nemi szerveiből igen erős átható szagot áraszt. E mellett szól *Sciffnek* azon kísérlete, melyben újszülött kutyák szaglőidegeit kiirtotta s a kifejldött állatokon azt tapasztalta, hogy a hím nem ismeri fel a nőtényt. *Mantegazzanak* egy ellenkező irányban végzett kísérlete, mikor házinyulak szemeit eltávolítva e hibából semminemű akadályt, mely a párosítást

befolyásolhatta volna, nem tapasztalt, azt mutatja, hogy mily fontos az állatoknál a szagló érzés a vita sexuális szempontjából.¹

Érdekes, hogy egyes állatok (moschus állat, cibetmacska, hód) nemi szerveiben oly mirigyek vannak elhelyezve, amelyek igen átható szagú anyagokat választanak el.

Emberre vonatkozólag *Althaus* szinte főlemlít vonatkozásokat a szag és nemi érzés között. *Cloquet-et* említi meg, (Oosphresologie. Párizs, 1826.) aki a virágok kéjtérbesztő illatára figyelmeztetett s *Rickelieu-re* mutatott, aki nemi funkcióinak fokozása végett, erős *pariómió]* áthatott légkörben élt.

Zippe (Wien. med. Wochenschrift 1879. XXIV. szám) hasonló körülményekről tesz említést onanistánál mutatkozó *lopásvágy* esetében és *Hildebranddal* bizonyít, aki népszerű physiológiájában a következőket mondja: „Nem tagadható, hogy a szagézés a nemi be rendezésekkel némi gyöngé összefüggésben van. Virágillat gyakran kéjes érzést támaszt s ha emlékezetünkbe idézzük Salamon fenkölt dalának e helyét: „Myrrhától illatosak kezeim, Myrrha árad ujjaimból, mikor a lakás zárát érintem”, úgy azt látjuk, hogy már bölcS Salamon is tudatában volt e ténynek. Keleten az illatszerek igen népszerűek éppen a nemi szervekhez való ezen vonatkozásuknál fogva s a szultán háremtermei „minden virágtól illatoznak”.

Most rostocki tanár a következőket beszéli el (lásd *Zippe*). „Egy kéjvágyó fiatal parasztleánytól hallottam, hogy ő akárhány szemérmes leányzóban kéjvágyat ébresztett és célját is könnyen elérte azáltal, hogy tánc közben zsebkendőjét egyideig hóna alatt tartotta s azután táncosnőjének verejtéktől gyöngyöző arcát letörölte”.

Hogy az ember transspirációjával való közelebbi megismerkedés szenvedélyes szerelem kifejlődésére alkalmat szolgáltat, bizonyítja III. Henrik példája, aki a navarrai királynak Valois Margittal ült lakodalmi ünnepén Clevéi Mária izzadságtól nedves ingével törölte meg arcát. S bár utóbbi Condé hercegének menyasszonya volt, Henrik mégis oly szenvedélyes szerelmet érzett iránta, hogy nem tudott annak ellentállni és ezáltal Máriát, mint az a történelemből ismeretes, nagyon szerencsétlenné tette. Hasonlót beszélnek IV. Henrikről, kiben a szép Gabriella iránt szenvedély ébredt, azon pillanattól fogva, midőn egy bálon e hölgy zsebkendőjével törölte meg homlokát.

Ilyesmiről tesz említést *Jäger* tanár „Entdeckung der Seele”

¹ Lásd Hagen Albertnek nemrégiben megjelent a szagézésről és annak a nemi életre kiható jelentőségéről szóló monographie ját „Die sexuelle Oosphresologie”, Charlottenburg, 1901. (Barsdorf H. kiadványa), Moll, Untersuchungen über Libido sexuális 377. 1. Saját tanulmányaim a szaglóézésnek nemi ösztönöket keltő befolyásáról.

című ismert művében (II. kiadás 1880. XV. fejezet), amennyiben a 173-ik lapon az izzadságnak fontos szerepet tulajdonít a nemi affectusok keletkezésében és azt az elcsábítás főszközének tartja.¹

Ploss művének (*Das Weib*) olvasásából is azt a képet meríthetjük, hogy a népek psychológiájában gyakorta megnyilvánul az a törekvés, hogy az egyik személy saját kigőzőlgése által a másik nembelit magához vonzza.

E tekintetben érdekes az a *Jagor* által ismertetett szokás, mely a Fülöp-szigeteken a szerelmes benszülöttek közt uralkodik. Ha ott a szerelmeseknek el kell válniok, akkor kölcsönösen saját használatú ruhadarabokat adnak át egymásnak, melyek segítségével a hűséget biztosítják. E tárgyakat gondosan őrzik, csókokkal halmozzák és szolgolgtják.

A kicsapongó és érzéki nőknek parfümök² iránti előszeretete is a szag és nemi érzések közti összefüggésre utal.

Figyelemre méltó azon *Heschl* által közölt eset (Wien. Zeitschr. f. praktisch. Heilkunde 1861 márc. 22.), melyben mindkét szaglódomb hiánya mellett, a nemi szervek egyidejű fejletlensége volt jelen. 45 éves; különben teljesen kifejldött egyénnek heréi babnagságúak voltak ondócsatornák nélkül s a gégeje női dimensiókat mutatott. A szaglóideg minden nyoma hiányzott, a trigona olfactoria és az elülső agyi lebeny alsó fölületén levő barázda is csökevényesen fejlettek. A rostalemez likjai kevés számúak, idegeik helyett a durának idegnélküli nyúlványai haladtak rajta keresztül. Az ornyálkahártya is hiányt mutatott idegekben. Végül figyelemre méltó az elmebetegségeknel kifejezetten észlelhető consensus, mely a szagló és nemi szervek közt mutatkozik, amenyiben úgy a mindkét nemnél mutatkozó masturbatorikus alapon fejlődő psychosissnál, mint a női nemi szervek megbetegedései vagy klimakterikus folyamatok alapján fejlődő psychosisoknál szaglási hallucinatio igen gyakoriak, holott némi elváltozások híjján azok ritkaságszámba mennek.

Kételkedem abban, vajjon normális embernél a szagérzéseknek éppen olyan kiváló szerepe volna a nemi centrum izgatásában, mint az állatnál.³ Minthogy ezen consensusnak pathologikus esetek meg-

¹ További érdekes megfigyeléseket az izzadság aphrodisiakus hatásáról lásd: *Féré l'Instinct sexuel* (Párizs, 1899.), 127 o.

² Lásd *Laycock*, *Nervous diseases of women*, 1840, aki a moschus és más hasonló parfümök iránti előszeretetet összefüggésben látta a nemi izgalommal; lásd még *Leop. Benard* „les odeurs dans les romans de Zola”. Montpellier, 1889.

³ Binet-nek következő megfigyelése e nézettel ellentétben látszik lenni. Sajnos, a megfigyelés tárgyának egyénisége felöl semmit sem közölt. De a tény mindenesetre nagyon jellemző a szag és nemi érzés közti consensusra. D. orvos-tanhallgató közhelyen, egy padon ül, miközben szorgalmasan tanulmányoz egy

értésében nagy fontossága van, szükséges, hogy a szagló és a nemi érzékek közti vonatkozásokat jobban szemügyre vegyük.

E physiologiai körülmények szempontjából érdekes jelenség, hogy az orr és a nemi szervek szövettanilag is egyező szerkezetet mutatnak, amennyiben (az emlőbimbót is ideszámítva) erectilis szövetből állanak.

J. N. Mackenzie (Journal of medical science 1884 april és 1898 John. Hopkin-nak hospital Bulletinjében, január 82. szám.) csodálatos élettani és klinikai észleletekről számol be. Azt tapasztalta ugyanis: 1. hogy oly nők bizonyos részénél, akiknek orra teljesen -egészséges volt, a menstruációval rendszerint az orr barlangos testének megdagadása állott be, ami a havi vérzés után ismét eltűnt; 2. hogy bizonyos vicariáló nasalis menstruatio lép fel, melyet később többnyire mély vérzés helyettesít, némely esetben azonban a nemi élet egész tartama alatt menstruálisan megismétlődik; 3. hogy nemi fölindulás kíséretében alkalmasint az orrban is mutatkoznak izgalmi jelenségek, amilyen a tüszentés stb.; 4. megfordítva az orr megbetegedésénél a nemi tractus jut alkalmasint izgalomba.

Azt találta továbbá M., hogy sok nőnél, akik orrbajban szenvednek, ez a menstruatio tartama alatt súlyosbodott; hogy kiütések in *venere* hajlandók az orrnyálkahártya gyulladását maguk után vonni, vagy egy esetleg már kifejlődött gyulladást fokozni.

Arra a tapasztalatra is utal, hogy masturbánsoknál orrbajok mindennapiak, hogy azok gyakorta szenvednek abnormis szagérzésekben, hasonlóképp rhinorrhagiákban. M. észleletei szerint vannak oly természetű orrbajok, melyek minden gyógykezelésnek makacsul ellentállanak mindaddig, míg az egyidejűleg fönnálló (alapokot szolgáltató!) nemi bajok nem szűnnek meg.

A consensus narium et genitaliumra vonatkozó ismereteink érdekes bővítésre és megerősítésre találnak *Fliess-nek* egy könyvében: „Die Beziehungen zwischen Nase und weiblichen Geschlechtsorganen” (Wien, 1897), valamint Cerviset művében *contribut à l'étude du tissu erectile des fosses nasales. Thèse de Lyon, 1887. Joalnal*, revue mensuelle de laryngologie 1888 févr. *Peyer* Münchener medic. Wochenschrift, 1889 IV. *Endriss* Dissertät. Würzburg, 1892.

Az agykéreg nemi sphaeráját az *ivarszervekben* nemi ösztönök folytán végbemenő folyamatok is izgathatják. Minden olyan tényező, mely centripetális behatás útján az erectio centrumát tudja izgatni, izgathatja az agykérget is. (Ilyenek a telt ondóhólyagok ingere, a

könyvet (a pathológiáról szólót). Hirtelen heves izgalom lepi meg. Fölpillant és észreveszi, hogy erősen parfömözött hölgy a pad másik végén foglalt helyet. D. az erectiót csak az öntudatlanul beható szagbenyomásnak tulajdoníthatta.

duzzadt Graf-féle tüzőök, a genitáliák környékén valami módon előidézett sensibilis izgalom, a nemi szerveknek, különösen a penis és clitoris barlangos testei erectilis szövetének bővérősége és megdagadása, melyet nyugodalmas, kellemes életmód, hasi vérbőség, magas külső hőmérsék, meleg ágyak és ruha, cantharides, borsó és más fűszerek élvezete okozhatnak.)

Az *ülő tájék idegeinek izgatása* is (megfenyítés, korbácsolás)* fölkeltheti a libido sexualist.¹

Ez a tény fontos bizonyos kóros jelenségek megértésénél. Megesik, hogy gyermekeknél a podexen való fenyítés ébreszti a nemi érzés első izgalmaikat és ezáltal masturbatiókra ösztönzi; oly tapasztalat, amelyet a nevelők kell, hogy szem előtt tartsanak.

Sőt tekintve azon veszélyeket, amelyet a fenyítés ezen formája okozhat, kívánatos lenne, ha a szülők, tanítók és nevelők teljesen felhagynának vele.

Hogy a *passiv flagellatio* felkeltheti az érzékiséget, bizonyítja a 13-15. században létező *flagellansok*² szektájának története, akik részint bűnbocsánatból, részint hogy testük húsát megöljék (hódolva az egyház által hirdetett amaz elvnek, hogy a lelket fel kell szabáditani az érzékiség nyúge alól), korbácsolták önönmagukat.

Az egyház kezdetben rokonszenvezett e szektával. Minthogy azonban a flagellatio még csak fokozta az érzékiséget és ezen tény nagyon kellemetlen esetekben árulta el magát, kénytelen volt az egyház a flagellantismus ellen állást foglalni. A korbácsolásnak nemileg izgató jelentőségét a következő tények világítják meg, amelyek két flagellans nőnek, a pazzi-i Maria Magdalénának és a *gentoni* Erzsébetnek életéből merítvük. Előbbi tekintélyes szülők gyermeke, karmelita-apáca volt Flórencben és önkínzásai következtében oly nagy hírre vergődött, hogy az Annalesben említés van róla téve. Legnagyobb örömét abban lelte, ha a prior (apáca) kezeit hátára köttette és őt a többi testvérek jelenlétében mezítelen csipőin megkorbácsolhatta.

Ezen korbácsolások, amelyeket már kora ifjúsága óta gyakorolt, idegrendszerét tökéletesen tönkretették és talán egy ilyen „hősnő” sem érzett annyi hallucinatiót („mámort”), mint ez. A kínzások alatt főképp a *szerellemmel* foglalkozott. E mellett a belső tűz teljes megsemmisítéssel fenyegette; gyakran kiáltott fel így: „Elég!

¹ *Meibomius*, De flaglorum usu in re medica, London, 1765. – *Boileau*, The history of the flagellants, London, 1783. – *Doppet*, Aphrodisiaque externe, Párizs, 1788. – *Cooper*, Der Flagellantismus und die Flagellanten. – *Hansen*, Stock & Peitsche im 19-ten Jahrhundert (Dohra, Dresden 2 Bde).

² *Corvin*, Hist. Denkmale des christlichen Fanatismus II. Leipzig, 1847. – *Förstemann*, Die christlichen Geisslgesellshaftern, Halle, 1828.

ne tápláld e láng tüzét, amely engem felemészt. Nem ilyen halált kívántam magamnak, mert sok élvezettel és boldogsággal van egybekötve”. S így ment ez tovább. A tisztátlanság szelleme azonban a legbujább és legkéjesebb képzeletet oltotta belé, úgy, hogy sokszor csak csekélységen múlt, hogy szüziességét el nem veszítette.

Így áll a dolog gentoni Erzsébet esetében is. Ebben a korbácsolások valóságos bachansnői indulatot keltettek. Különösen akkor tombolt, mikor a szokatlanul erős kínzás abba a gondolatba ringatta, hogy „ideál”-jának a felesége. Ez az állapot oly képzeletfölötti boldogsággal töltötte el, hogy gyakran így kiáltott fel: „Óh szerelem, boldogító, végtelen szerelem, óh ti teremtések, kiáltások felém: szerelem, szerelem!” Ismeretes azon *Taxil* által megerősített megfigyelés is, hogy kéjencek csökkent potenciájuk emelése céljából a nemi aktus előtt megkorbácsoltatják önmagukat.

Érdekesen erősíti meg mindezen tényeket *Pauluni* „Flagellum salutis” című művében (1. kiadás 1698, újranyomtatva Stuttgart, 1847), ahol a következő tapasztalatokról számol be:

„Vannak népek, amilyenek az orosz és perzsa, ahol (különösen a nők) a verést a szerelem és jóakarát jelének tekintik. Az orosz nők sohasem boldogabbak és vidámabbak, mint mikor férjüktől jó verést kaptak, ahogy ezt Barclarus János igen érdekes története mutatja. Egy Jordan nevű német Muscoviába vetődött és mivel az ország nagyon megtetszett neki, végleg letelepedett itt és egy orosz nőt hozott házába, akit szenvedélyesen szeretett és mindenben nagy előzékenységet mutatott iránta. Ő azonban mindig szomorú arcot mutatott, lesütötte szemeit s folyton sóhajtozott, jajgatott. A férfi, kíváncsi volt, hogy mi ennek az oka? mert nem tudta kitalálni, hogy miben szenvedett hiányt az asszony; mire ez így felelt: Ugyan, hogy szerethetnél te engem, mikor ennek még semmi jelét sem éreztetted velem, ő mitsem sejtve őt átkarolta hevesen és kérte, hogy bocsássa meg neki, amit tudta nélkül ellene vétett, ígéri, hogy soha többet nem fogja tenni. Nem vétettél ellenem semmivel, nem is hiányzik nekem semmi más, mint a korbács, mely a mi országunk szokása szerint a szerelem legfőbb jele. Jordan észrevette ezt a divatot, hozzá is szokott lassan és akkor kezdte csak az asszony szíve egész melegével imádni. Hasonló történetet beszél el erlesundi Péter Petreus, aki hozzáteszi, hogy a férfiak a lakodalom után rögtön behozzák az ostort a háziszerek közé”.

Ezen érdekes könyv 73. oldalán következőkép folytatja a szerző:

„Mirandula hírneves grófja, Picus János azt beszéli egy ismerőséről, hogy az telhetetlen természet volt, de emellett annyira lusta és járatlan a szerelem harcaiban, hogy még a legcsekélyebb dolgot

sem tudta keresztülvinni, mielőtt jól helyben nem hagyták. S bármennyire is kívánt vágyának eleget tenni, nem volt erre képes mindaddig, míg véresre nem korbácsolták. Végül csináltatott neki külön ostort, ecetben áztatta azt egy napig s aztán átadta barátnőjének, akit térdreborulva kért, hogy ne üssön rossz helyre, de annál többet. Ez az egyetlen ember (így véli a nemes gróf) aki testi élvezeteit ilyen kínokban találta. S mivel nem tartozott a legromlottabb lelkűekhez, azonnal megismerte és meg is gyűlölte e gyöngeségét. Hasonló történetről tesz említést Coelius Rhodigin és utána Tiraquell András, a hírneves jogász. Az ügyeskező Medici Otto Brunfels idejében élt a bajor választófejedelmi székvárosban, Münchenben egy jámbor nyárspolgár, aki azonban kötelességét előzetes kemény elpáholás, nélkül nem tudta teljesíteni. Barthelin Tamás úr is ismert egy velenceit, akit csak ütések által lehetett az együttálásra ösztönözni. Lám, Cupido is jácintvesszővel hajszolja híveit. Néhány évvel ezelőtt élt Lübeckben egy sajtkereskedő, a Mühlstrassen lakott, akit házasságtörés miatt bevádoltak a hatóságnál s emiatt a várost el kellett hagynia. De a céda nő, akivel viszonyt folytatott, elment a törvény embereihez és kegyelmet kért számára, azzal a megokolással, hogy találkáiból amúgy is kevés élvezete volt. Mert semmit sem tudott csinálni, ha előzőleg jól el nem verte. A férfi kezdetben szegyenből és a gúny kikerülése végett nem akart vallani, de komolyabb felszólításra nem tudta letagadni a dolgot. Az egyesült Németalföldön is lett volna állítólag egy tekintélyes férfi, aki verés nélkül nem tudott közöszülni. Amint a hatóság ennek nyomára jött, nemcsak szolgálatából bocsátották el, hanem ezenfelül kellőképen meg is büntették. Egy előkelő birodalmi város főorvosa, szavahihető férfi, értesített engem, múlt év július 14-én, hogy valamelyik feslett nő azt beszélte egyik barátnőjének a kórházban, hogy egy férfi őt és egy másik nőt az erdőbe csábította és miután hajlottak szavaira, vesszőket vágott le egy fáról és mezítelen hátsótestét elébük tárva, fölszólította őket, hogy üssék derekasan. Könnyen elképzelhető, hogy mit csinált aztán velük. De az ütlegetés nemcsak a férfiakat tüzezi fel és bátorítja, hanem a nőket is, hogy minél többet és minél hevesebben érezzenek. Ezért ostoroztatta és korbácsoltatta magát a római nő a lupercusok által. Ezt bizonyítják Juvenalis következő sorai:

— — „Steriles moriuntur, et Ulis
Turgida non prodest condita pycido Lyde:
Nec prodest agili palmas praebere Lupercó”.

Elfásult és impotens egyének még ma is korbácsoltatják magukat. Évekkel ezelőtt nagy föltűnést keltett egy olyan amateur

esete, aki több prostituált ütlegei alatt pusztult el Moszkvában. (Ibankow, Archives d'AnthropoL criminelle. XIV. 697. 1.)

A bőr és nyálkahártya területeknek egész sorozata van még, melyről úgy a férfinél, mint a nőnél erectiot és orgasmust, sőt ejaculatiot is lehet kiváltani. Ilyen „erogén” zónák a nőnél, míg szűz, a clitoris, a defloratio beállta után a vagina és a cervix uteri is.

Különösen erogén hatása van a nőnél az emlőbimbónak Huius regionis titillatio, fontos szerepet játszik az ars eroticában. Ismeretes azonban, hogy a genitáliák izgalma is visszahat a mammákra, amennyiben ezek nyilván consensusban állanak amazokkal és az emlőbimbó erectiója kíséretében kéjes érzéseket közvetítenek. Úgyes megfigyelő abból, hogy a nemileg könnyen hevülő asszonyok hogyan simulnak táncosaikhoz, következtetéseket állapíthat meg a táncteremben az erogén zónák individuális jelentőségéről. *Hyrtl. Val. Hildenbrandt* említést tesz topographiai anatómiájában (1865. I. kötet, 552. lap), aki a nemi ösztönnek különös, általa suctusstupratióknak nevezett elfajulását észlelte egy leányon. Ez t. i. udvarlójával emlőit szoptatta és addig foglalatzkodott ezzel, míg saját szájával közelíthette meg és szophatta ki, ami a legkellemesebb érzéseket keltette benne. H. azt is megemlíti, hogy a tehének a gennyet önmaguk szoptják ki testükből.

Brunn L. („Über Sinnlichkeit und Nächstenliebe” című érdekes értekezésében *Zeitg. f. Literatur etc. des Hamburger Correspondenten* 1889, XXI. sz.) kiemeli, hogy milyen buzgalommal fog a szoptatóanya „a gyöngé, fejletlen, gyámoltalan iránti szeretetéből” gyermeke szoptatásához.

Közelálló gondolat annak fölvétele, hogy a föntemplített erkölcsi vonatkozásokon kívül az a körülmény is szerepel a szoptatásnál, hogy az testi kéjérzésekkel van egybekötve. E mellett szól *Brunn-nak* további helyes, de egyoldalúlag értelmezett megjegyzése, mely szerint *Houzeau* tapasztalatai értelmében a legtöbb állatfajnál az anyaállat és a fiatal közti vonzalom csak a szoptatás idejére szorítkozik s később teljes közömbösség váltja fel.

Ugyanezt találták *Bastian* és mások vad népeknél is.

Kóros viszonyok között, mint azt *Chambard* egyik doctori értekezéséből láthatjuk, az emlők és a nemi szervek közelébe eső testrészek is erogén zónákká lehetnek.

A férfinél normálisan az egyetlen erogén zóna a glans penis és talán a külső nemi szervek bőre is.

Kóros viszonyok között az anus válhatik erogén területté és ez megmagyarázná a nem nagyon ritka analis automasturbatiót és passiv paderastiát. (L. *Garnier*, *Anomalies sexuelles*, Paris, 514. lap; *Moll* A. *Conträre Sexualempfindung*, 3. kiadás 369. 1. Frigerio, Ar-

chivio di Psichiatria 1893; Christiani, Arohivio delle Psicopatie sessuali, 182. 1. „autopedestasia in un alienato, affetto da follia periodica”).

A *nemi ösztönnek* nevezett *psychophysiologiai folyamat* lényege a következő tényezőkből áll:

1. centrálisan vagy periférikusan előidézett képzetekből;
2. azokkal asszociálódó kéjérzésekből.

Ebből alakul aztán a nemi kielégítés ösztöne (Libidó). Ez az ösztön olyan arányban nő, ahogyan a cerebrális központ izgalma, különféle képzetek és a fantázia játékaival által a kéjérzéseket fokozza és az erectio centrumának izgatása által a nemi szervek hyperamiáját eredményezi, ami aztán a tulajdonképpeni kéjérzések kifejlődéséhez vezet.

Ha az individuálisan kielégítő nemi actus véghezvitelére kedvezők a körülmények, akkor a mindinkább növekvő ösztön kielégítésre talál, ellenkező esetben gátló képzetek lépnek közbe, elnyomják a nemi vágyat, megakadályozzák az erectio centrumának működését s így a nemi actust is.

Kultúrebernél fontos követelmény, hogy ilyen a nemi ösztönt elnyomó gondolatok jelen legyenek. Ezeknek számától és erejétől, valamint az azokat kísérő egyéni érzésektől függ az individuum erkölcsi szabadsága és annak megítélése, hogy bizonyos körülmények között kicsapongásra, sőt büntetetre is kerülhet-e a dolog. A nemi ösztön erejére a constitutióknak s általában organikus benyomásoknak, az azt elnyomó képzetekére pedig a nevelésnek és önképzésnek van hatalmas befolyása.

A nemi életnek ezen mozgó és gátló erőforrásai változnak intenzitásukban. Végzetes e tekintetben a túlságos alkoholérvet hatása, amennyiben a libidó sexualist fölkelti és fokozza és ezzel egyidejűleg az erkölcsi ellentállóképességet leszállítja.

A cohabitatio actusa.¹

Előfeltétele megfelelő erectio a férfi részéről. Joggal figyelmet *Aujel* (Archiv für Psychiatrie, VIII. H. 2.) arra, hogy a nemi izgalomban nemcsak az erectio centruma vesz részt, hanem az izgalom átterjed az egész vasomotorikus idegrendszerre. Bizonyítják ezt a különböző szerveknek ilyenkor észlelhető megdagadása, a conjunctiva belöveltsége a bulbus oculi előredomborodásától kísérve, a pupilla tágulása, a szívdobogás (ez utóbbit a nyaki sympathicusból származó vasomotorikus szívidegek bénulása okozza, amelynek következménye a szivarteriák kitágulása lesz és ez az áramlási vér-

¹ Lásd Boubaud; Traité de l'impuissance et de la stérilité, Paris, 1878.

bőség következtében a szívdúcok erősebb izalmát vonja maga után). A nemi actust kiejzés kíséri, melyet a férfinél a spermának (a nemi szervek részéről reflectorice kiváltott) a húgycsőbe való beömlése válthat ki. A kiejzés hamarabb áll be a férfinél, mint a nőnél, lavinaszerűleg nő meg az ejaculatio kezdetén, tetőfokát a teljes ejaculatio időpontjában éri el és post ejaculationem gyorsan elmúlik.

A nőnél később áll be a kiejzés és lassankint fokozódva többnyire túléli az ejaculatio aetusát.

A cohabitatio lényeges része az ejaculatio. Ez a működés a centrum genito spinale-től függ, amelyet Budge állapított meg a 4-ik ágyécsigolya magasságában. A központ reflectorikus központ; ingere a glans penis izgatása folytán az ondóhólyagokból a húgycső hártvás részletébe hajtott ondó. Ha ezen fokozódó kiejzések kíséretében végbemenő ondókiürítés olyan mennyiséget képvisel, hogy az az erectio-centrum ingere gyanánt tud hatni, akkor a centrum működésbe lép. Motorikus reflexpályája a 4. és 5. ágyékidegben van. Az actio abban áll, hogy a M. bulbocavernosus, amelyet a 4. és 5. keresztideg innerval, görcsösen összehúzódik és azáltal a spermát kiveti.

A nőnél is észlelhető nemi és kéjes izalmának tetőfokán egy reflectorikus jellegű működés. A nemi szervek érző idegeinek izalma vezeti be és abban áll, hogy a tubákban és a méhben peristaltikus összehúzóadások mennek végbe, leterjedve egész a portio vaginalis-ig, és ezek kinyomják a kürt és a méhbe foglalt nyálkát. Az ejaculatio centrum működését az agykéreg meggátolhatja. (Pl. kedvetlenség a coitusnál, kedélymozgalmak, valamint többé-kevésbé az akarat befolyása is.)

A nemi actus bevégeztével eltűnnek a libido sexualis és az erectio, amennyiben a nemi izalmat és lelki izgatottságot kellemes bágyadtság érzete váltja föl.

III. Antropológiai tények.¹

Normális nemi fejlődésen keresztül ment individuum olyan testi és lelki tulajdonságokat mutat, melyek a tapasztalatok szerint saját nemére jellemzők. E nemi karaktereket elsődleges (ivarmirigyek és nemzőszervek) és másodlagos jellegűekre osztjuk. Az utóbbiak ismét testiek és lelkiek. Csak az ivarmirigyek működésének kezdetekor (a

¹ *Bardach*, Die Physiologie als Erfahrungswissenschaft 1826. 40. Ploss, Das Weib, 1891, III. kiadás; Havelock Ellis, „Mann & Weib” Kurella német fordításában, 1894; Moll A., Die conträre Sexualempfindung III. kiadás, 3. oldal, ugyanattól „Untersuchungen über Libido exualis 1897-98.

pubertás idején) fejlődnek ki. Ritka esetekben ez a fejlődés korán indul meg, megint más esetekben később. Ez utóbbi tények mindig abnormis evolúciós föltételeken alapulnak és pedig rendszerint idegbajos egyéneknél.

A másodlagos nemi bélyegek ismertetőjeleket nyújtanak mindkét nemnek, specifikus Férfi- és női typust teremtenek. Minél magasabb valamely racenak anthropologikus fejlődési foka, annál élesebben domborodnak ki ezen különbségek. Minél visszamaradottabb a fejlődésben, annál kevésbé lépnek előtérbe a férfi és nő közt fennálló ezen különbségek.

A másodlagos nemi bélyegeknél fontos testi megnyilvánulásai észlelhetők a koponyán, csontvázon, különösen a medencén, arc típusán, a haj növényén, a gége alakulásán (hangon), az emlőkön, combon stb.

A fontosabb pszehikus karaktereket képviselik: a nemi érzés (akár a férfi, akár a nő sajátos nemi egyéniségének tudata), ennek megfelelő nemi ösztön és nemi érzés alapján fejlődésnek induló jellemvonásoknak, lelki dispositioknak, hajlamoknak stb. egész sorozata.

A nemeknek ezen elkülönülése és nemi típusok kifejlődése nyilván végeredménye egy végtelen sok közbeeső fázist mutató evolúciós folyamatnak. A kiindulási pont mindenestre bisexualitás volt, amint azt ma is bizonyos alsóbbrendű állatoknál és fejlődésének első főtális hónapjaiban a mai embernél látjuk. Az evolutio mai oka a monosexualitás típusát viseli és pedig olyan testi és lelki másodlagos nemi bélyegek alapján, melyek az illető ivarmirigyekkel tapasztalatilag összeillenek.

Tapasztalati tény, hogy a férfi, vagy a nő, tökéletes típusa sok esetben csorbát szenved azáltal, hogy a férfi másodlagos nemi karakter nőnél és nőé a férfinél fordul elő. Elég itt csak oly férfiakra rámutatnom, kik női foglalkozásért rajonganak. (Hímzés, ruhavarrás és más hasonló.) Vagy oly nőkre, akik férfispornak hódolnak (minden nevelési befolyástól menten) és mindkét esetben csodálatos ügyességnek adják tanújelét a nem hozzájuk illő foglalkozásban és feltűnően ügyetlenek a saját nemükhöz tartozó foglalkozásokban. Ilyen férfiak kappanhanggal, nők basszushanggal és a gége megfelelő alakulásával, szűk medencével, szakállal, sorvadt emlőkkel, ami aztán a nőnél az úgynevezett masculismusig, illetve a férfinél a feminizmusig fokozódhat.

Tudományos szempontból különös érdekűek a *gynakomastia* esetei, amikor férfiegyéneknél fejlődnek ki emlők, amit a herének csökevényes kifejlődése szokott kísélni. Már *Galen* ismerte és le is

írta ezeket. Tőle származik a terminológia. *Laurent*¹ igen becses monographiát írt a gynaekomastiáról 1894-ben.

Ezen állapot mellett a végtagok pubertás idején fejletlenek maradnak, az aire sima, a herék csökevényesek. Az illető egyénben hiányzanak a másodlagos nemi bélyegek, alig érez nemi vágyat a nő iránt, egészben egy fejlődésben elmaradt férfit ábrázol, egyúttal azonban hiányos fejlődésű nő képét is keltheti bennünk. A gynaekomastia – s ez figyelemreméltó – csak dégénérait idegzetű családokban fordul elő és általában bonctani és funkcionális szempontból is eifajulási jelenségnek tekintendő. A gynaekomasták szellemileg és erkölcsileg is alantabb állanak (dégénéris inférieurs). A felnőttek castratioja sohasem vezet gynaekomastiához. Mirigyállomány ez esetben is csak kivételesen fejlődik. De a bimbó erectióra képes és erogén, éppen úgy, mint a nőnél. Tejelválasztást ritkán észleltek.

Az involúcióval azonban eltűnik az emlő is. Valódi gynaekomastia esetén többnyire effeminatio tünetei is észlelhetők, magas, lágy hang, a szeméremdomb szőrei, úgymint a nőnél, puha bőr, széles medence, a potentia gyenge, de heterosexuális jellegű, a libidó csekély. Nem szenvedhet kétséget, hogy itt az evolúcióban beálló valamely zavar folytán a férfi nemi jeleit női nemi jelek helyettesítik és ez a helyettesítés a többi testi és lelki másodlagos nemi bélyegeknek ezen eltérő irányban való kifejlődésére is befolyást gyakorol. Az ilyenkor lehetséges kombinációk rendkívül különbözőkép alakulhatnak.

Érdekes és fontos kérdés már most az, vajjon min alapul valamely individuumnak határozott nemi typus szerint való kifejlődése, amit a férfi vagy nő összes ismertető tulajdonságainak jelenléte fejez ki?

Hajlandók vagyunk a döntő momentumot az ivarmirigyek fejlődésében keresni, ami köztudomás szerint már a foetalis időben következik be és úgy látszik, hogy ez dönt a nem fölött, amennyiben a másik nemi kifejlődésére alapul szolgáló állapotok visszafejlődnek és tapasztalati törvény szerint a bisexualisan alakult magzatban csak egyféle és pedig az ivarmirigyeknek megfelelő nemi jelleg fejlődhetik ki (mint elsődleges a nemi szervek alakjában), melyet aztán a pubertás idejéig még rejtve maradó másodlagos nemi bélyegek kifejlődése követ.

Senki sem tagadhatja, hogy az ivarmirigyek igen fontosak a nem kialakulásában, de nem döntők; mert látni fogjuk később, hogy a másodlagos nemi tulajdonságok, amilyen a nemi érzés» a másik nem fizikai és lelki sajátosságai által ébresztett vonzalom, a másik nem személyeivel való nemi érintkezés vágya) már a nemi fejlődés kez-

¹ *Laurent*: Les bisexués, Párizs, 1894, ugyanaz, De l'hérédité des gynécom Annalee d'hygiène publ. 1890.

detén rendellenesen jelentkeznek (Lásd később „Rendellenes nemi érzés” címe alatt).

Másrészt viszont a gynäkologusok tapasztalatai következőkre oktattak: Hegar (Nothnagel pathológiája XX. 1. rész 371. lap) azt állítja, hogy 1. a női typus a petefészkek veleszületett hiánya vagy csökevényes kifejlődése dacára teljes kialakulást mutathat; 2. hogy a női nemi jellegnek a petefészkektől való relatív függetlenségét a hermaphroditismus transversalis jelenségei bizonyítják és egyben megdöntik azt a régi közmondást: „propter solum ovarium, mulier est quod est”. „A nemi jelleget meghatározó tényező ismeretlen”. S következőképpen a nemi meghatározás Kritériuma gyanánt nem az ivarmirigyek alkotását, hanem a nemi érzést és ösztönt kell fölvennünk.

E tapasztalatok a figyelmet az idegrendszernek a nemi funkciók szolgálatában álló centrális területeire irányítják, amelyek, mint-hogy eredetileg a főtusban bisexuális alakulatot mutattak, lehetővé teszik a férfi és a nő teljes, kialakult typusai között helyét foglaló neurosexuális állapotok föl vételét akkor, ha az ivarmirigyek jellegével megegyező és monosexualitás mai állapotában az evolúció valamely zavara folytán változások állanak be, ami degenerative nevezetesen örökölt degeneratív alapon oly gyakran szokot megtörténni.

A nemi apparatus különböző részleteinek egymásra gyakorolt kölcsönös befolyására vonatkozólag a mai tudomány kevés positiv adat fölött rendelkezik. E tekintetben legközelebb áll a gondolat, hogy azon befolyást vizsgáljuk, melyet az ivarmirigyek eltávolítása vagy tönkremenése a vita sexualis kialakulására gyakorol. Kétségtelen, hogy létezik ilyen befolyás, de eme periferikus tényezők érvényesülése attól függ, hogy vajjon az ivarmirigyek kizárása a pubertás kifejlődése előtt vagy után történt s emellett nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a psychikus nemi jellemvonások kialakulása a fizikai kifejlődés hivatalos időszakát megelőzheti. A tények azt mutatják, hogy az ivarmirigyeknek a pubertás beállta *előtt* való elsorvadása egész az asexualitásig gátolhatja meg a másodlagos testi és lelki nemi bélyegek kifejlődését. Ez áll úgy a férfira, mint a nőre, sőt még a házi álatoknál is érvényesül.

Másképp áll a dolog e biológiai fázis beállta után. Ilyenkor már rendszerint az illető nemnek megfelelő testi és lelki sexualis tulajdonságokkal találkozunk, csak fejlődésük hátráltatott. Az ivarmirigyek elpusztulásának (módja), mikéntje (betegség, sebészi beavatkozás) teljesen közömbös, éppen úgy a nem is. A föltétel csak az, hogy a másodlagos nemi bélyegek kifejlődése már megindult legyen, mert ez nyilvánvalóan centrális területektől függ. Hogy a nemi kifejlődés ilyenkor meddig halad, az ezen centrális tényezők fejlődési fokától és

alakulásától függ; s hogy mily irányt vesz e fejlődés, azt ezen bise-
xuálisan alakult centrumok élettani energiája szabja meg.

Ha a kifejlődés az ivarmirigyek eltűnése idejéig heterosexuális jellegű volt, de nem valami erőteljes, akkor a *sexus* egyszerően kárt szenved, ha az eredeti biszexuális alakulás még egyik nem javára sem dőlt el, de azért mégis erőteljes, akkor a másik nem *sexualis* karakterei jelenhetnek meg, amelyek alkalmasint rendellenes sexualitásig fokozódhatnak. Legtöbbnyire azonban a másik nem tulajdonságainak csak részleges kifejlődésére kerül a sor.

Egészen hasonló tapasztalatokat tettek az ivarmirigyek olyan elpusztulási eseteiben, melyek jóval a pubertás után következtek be. Így pl. gyakran találtak fiatal szakállas asszonyoknál halál után a petefészkek hiányát (Diet, de med. et de chirurg. prat. art. „ovaire”). Nőstény fácánoknál a hímnek megfelelő tollazatot és hangot találtak degenerált ovariumok mellett.¹ (Discuss, de la société zoologique de Londres.)

Ismeretes az is, hogy sok nőnél a klimacterium után szakáll kezd nőni és a hang mélyebb lesz. Sőt korán beálló klimax esetén, párosulva erős vitalitással új nem fejlődhetik ki, aminek érdekes példája (219. lap) fizikai és lelki szempontból érdemel figyelmet; épp így a 128. és 129. számú megfigyelések, psychikai szempontból ítélve.

Az eunuchoknál tett tapasztalatok is élénken tüntetik föl ama különbséget, amely a lelki pubertás beállta előtt vagy után végzett castratio között fennáll. Utóbbi esetben a *vita sexualis* nem hiányzik teljesen, a nő iránti nemi érzés és ösztön élnek, de a férfi fizikai és psychikai karalitere lesilányított és a feminizmus tünetéig fajulhat. Ritka esetekben – nyilván erősen kifejlődött bisexualitás esetén – rendellenes *sexualitás* jelei mutatkozhatnak (*Bedor* esete Cadixban egy eunuehról, kinek emlői fejlődtek).

Mindezen tények azt bizonyítják, hogy az ivarmirigyeknek nincsen kizárólagos befolyásuk a *vita sexualis* kialakulására és semmiesetre sem a psychikus nemi jelek kifejlődésére, mert ezek kizárólag a pubertás idején működésbe lépő centrális területektől függenek és ezek határozzák meg a nem tulajdonképpeni jeleit, a nemi érzést és a nemi ösztönt.

¹ Lásd *Moll*, *Libido sexualis* 335-350-ig, ahol igen sok testi és lelki egész a rendellenes nemi érzésig fokozódó, ellenkező nemi jelekre vonatkozó példát találunk.

IV. Általános (neuro- és psycho-) Pathologia¹.

A kultúrembernél igen gyakran abnormis alakot öltenek a nemi funktiók. E körülmény magyarázata részben az ivarszervekkel való gyakori visszaélésben, részben ama körülményben keresendő, hogy az ilyen működési anomáliák gyakori jelei a központi idegrendszer többnyire örökölt, kóros állapotának („funktionális degeneratív jelek”).

Míthogy azonban a nemi szervek fontos működésbeli viszonyban állanak az egész idegrendszerrel, és pedig úgy lelki, mint testi vonatkozásaikban érthető a nemi zavarokból származó általános neurosisok és psychosisok nagy száma.

¹ Irodalom. *Parent-Duchatelet*, Prostitution dans la ville de Paris, 1857. – *Rosenbaum*, Entstehung der Syphilis, Halle, 1839. – Ugyanattól, Die Lustseuche im Alterthum, Halle, 1839. – *Descuret*, La médecine des passions, Paris, 1860. – *Casper*, Klin. Novellen 1860. – *Bastian*, der Mensch in der Geschichte. – *Friedländer*, Sittengeschichte Roms. – *Wiedemeister*, Cäsarenwahnsinn. – *Scherr*, Deutsche Cultur- und Sittengeschichte, I. kötet, 9. fejezet. – *Jeannel*, die Prostitution, *Müller* fordításában, Erlangen, 1869. *Krafft*^ Neue Forschungen auf dem Gebiete der Psychopathia sexualis, 2. kiadás, Stuttgart, 1891. – *Taxil* La prostitution contemporaine, Paris, 1884. – *Lydston Frank*, Philadelph. med. and eurg. reports, 1889. – *Urquhardt*, Journal of mental science, 1891 január. – *Antonini* Archiv die Psychiatria XII. 1. 2. – *Cantarano* „La Psychiatria” V. évf. 3. szám. – *Krauss*, Psychologie des Verbrechens, 1884. – *Kiernan*, Medic. Standard. 1889. Nov. – *Delcourt*, Le vice à Paris. 1889. – *Lombroso*, L'uomo delinquente, 2. kiadás, 1878. – *Toulmouclie*, Annales d'hygiène, 1868. – *Giraldès et Horteloup*, ugyanott, 1876. 419. lap. – *Eulenburg*, Klin. Handbuch d. Harn- und Sexualorgane 1894. 4. rész, 36. lap. – *Moll*, Untersuchungen über die Libido sexualis, 1897. – Archivio delle psicopatie sessuali, Neapel, (1896) volume unico. – *Tardieu*, Des attentats aux mœurs, 7. kiadás 1878. – *Emminghaus*, Psychopathol. 98., 225., 230., 232. lap. – *Schule*, Handbuch der Geisteskrankheiten. 114. lap. – *Marc*, Die Geisteskrankheiten, fordította Ideler, IL r. 128. lap. – *Krafft*, Lehrbuch der Psychiatrie, VI. kiad. I. 77. lap. – Lehrbuch der gerichtl. Psychopathologie. 3. kiadás, 279. lap. Archiv für Psychiatrie VII. 2. – *Moreau*, Des aberrations du sens génésique, Paris, 1880. – *Kirm*, Allg. Zeitschr. für Psychiatrie 39., 2. és 3. füzet. – *Lombroso*, Geschlechtstrieb und Verbrechen in ihren gegenseitigen Beziehungen. (Goltdammer archívuma, 30 kötet). – *Tarnowszky*, Die Krankhaften Erscheinungen des Geschlechtssinnes, Berlin, 1886. – *Ball*, La folie erotique, Paris, 1888. – *Sérieux* Becherches cliniques sur les anomalies de l'instinct sexuel Paris, 1888. – *Hammond* Sexuelle Impotenz, ford. Sallinger. Berlin, 1889. – *Krafft* „über sexuelle Perversionen”. Leyden's Deutsche Klinik, 1901, VI. – *Schrenk-Notzing* Die Suggestionstherapie 1892. – Ugyanaz Zeitschr. für Hypnotismus, VII. 1. és 2. rész, VIII. 1. rész. – *Moll*, Die conträre Sexualempfindung, 3. kiadás 1899. – Ugyanaz, Untersuchungen über die Libido sexualis 1897-98. – *Hirschfeld*, Jahrb. für sexuelle Zwischenstufen, I-IV. évf. – *Bloch* Beiträge zur Aetiologie der Psychopathia sexualis. IL rész. 1903. – Igen nagy azon francia regényírók száma, akik műveikben sexualis perverziókkal foglalkoznak: így pl. *Catulle*, *Mendés*, *Péladan*, *Lemonnier*, *Dubut de la Forest* (L'homme de joie”) *Huysmans* („La bas”), *Zola*.

A sexualis neurosisok schemája.

I. Peripherikus neurosisok.

1. Sensibilis neurosisok.

a) *Anästhesia*, b) *Hyperästhesia*, c) *Neuralgia*.

2. Secretorikus neurosisok.

a) *Aspermia*, b) *Polyspermia*.

3. Motorikus neurosisok.

a) *Pollutiok (görcs)*, b) *Spermatorrhœa (bénulás)*.

II. Spinalis neurosisok.

2. Az erectio centrumának bántalmai.

a) Izzalom (*Priapismus*) a periferikus érző ingerek útján reflectorice váltatik ki (pl. gonorrhœa), az agyból a centrumig vezető pályák organikus ingerlése által direkt módon (az alsó nyaki és felső háti gerincvelő spinalis megbetegedései), úgyszintén magának a centrumnak direkt ingerlése vagy pedig psychikai ingerek által.

Utóbbi esetben a; satyriasis áll elő, azaz a libidó által kísért erectio abnormis hosszú tartama, ha tisztán reflektorikus vagy organikus ingerek hatnak be, akkor a libidó teljesen ki is maradhat és a priapismust kellemetlen érzések is kísérhetik.

b) A központ *bénulását* a centrum vagy a vezetőútnak gerinc-agyi betegségeknel előforduló elroncsolása vonja maga után (paralytikus impotentia).

Enyhébb formája a centrum ingerlékenységének csökkenése, amely annak túlizgatásából (nemi kicsapongások, különösen onania) vagy alkohollal, brómsókkal stb. való intoxicációjából származhatik. összekötetésben lehet cerebralis anesthesiával, gyakran at nemi szervek érzéstelenségével. De gyakrabban észlelhető cerebralis hyperesthesia kíséretében (fokozott libidó, kéjsóvárság).

Az ingerlékenység csökkenésének sajátos alakját azon esetek mutatják, ahol a centrum csak bizonyos ingerekre reagál erectióval. Így vannak emberek, akiknel az erkölcsös feleséggel való nemi érintkezés nem tudja az erectio előidőzéséhez szükséges ingert és izgalmat kiváltani, amely annál könnyebben áll elő akkor, ha az illetők kéjnővel, vagy pedig valamely természetellenes formában viszik véghez az aktust. Amennyiben lelki ingerekről itten szó eshetik, úgy azok igen eltérő fokozatokat tüntetnek föl (pl. parästhesia mellett a nemi élet perverzioja).

c) *Gátlás*. Az erectio centrumának működését az agyból jövő

cerebralis befolyások felfüggeszthetik. Ez a gátlás izgalmi folyamat (utálat, fertőzéstől való félelem érzése inscenálhatja) vagy pedig a gondolat, hogy a potentia elégtelen.¹ Ami az első esetet illeti, vannak egyének, akik legyőzhetetlen undorral viseltetnek a nőekkel szemben, vagy a nemi infectiótól rettegnek vagy pedig pervers hajlamaik vannak; különösen neuropathiás egyének (neuraszteniások, hypochonderek), vagy gyengült potenciájú onanisták mutatják ezt, akiknek azt hiszik, vagy alapjuk van azt hinni, hogy potenciájuk alászállt. Az illető lelki folyamat szerepel mindig, mint gátló körülmény és ez teszi a másikat nem illető egyénével a nemi aktust, vagy bizonyos időre, vagy pedig állandóan lehetetlenné.

d) *Izgalmi gyengeség.* A centrum igen könnyen jut izgalomba, de ez nagyon gyorsan el is múlik; az izgalom energiája rohamosan csökken. Itt úgy a centrum funkcióbeli zavara, akár a n. erigentes gyöngye beidegzése, akár a m. ischiocavernosus gyengesége szerepelhet ok gyanánt. Az anomáliák következő csoportjához az átmenetet azon esetek képviselik, amikor az abnormisan korai ejaculatio az erectiót hatástalanná teszi.

2. Az ejaculatio centrumának bántalmai.

a) *Abnormisan könnyű ejaculatio* állhat be, részben a nagy psychikus izgalmaik következtében beálló cerebr. gátló működésbeli hiány, részben az ejaculatio centrumának túlingerlékenysége esetén. Utóbbi esetben alkalmasint elégséges valamely lasciv helyzet pusztá gondolata arra, hogy e centrumot működésbe hozza, (spinalis neuraszténia súlyos esetei, melyeket főképp nemi visszaélések idéztek elő). Egy harmadik lehetőség az urethra túlérzékenysége, melynek közvetítésével a kiömlő sperma az ejaculatio centrumának azonnali és heves reflex izgalmát váltja ki. Elégséges pl. a nő genitáliá-hoz való közeledés, hogy az ejaculatio (ante portam) bekövetkezzék.

Ha a hyperästhesia urethra szerepel ok gyanánt, akkor az ejaculatio kíséretében mutatkozó kéjérzést fájdalomérzés válthatja föl. Ez esetben rendszerint a centrum ingerlékenységi fokozódottsága is jelen szokott lenni. Mindkét működésbeli zavarnak szerepe jut a pollutio nimia és diurna létrehozásában.

Az ejaculatiót kísérő kéjérzés, kóros esetekben kimaradhat. Terhelt férfiaknál és nőknél szokott ez előfordulni (anästhesia, as-

* Érdekes esetet hoz fel *Magnan*, amelyben egy nem sexualis tartalmú kényezergondolat játszhat szerepet: 21 éves tanuló, öröklés által terhelve, előbb onániát üzött: folyton a 13. szám képzetével kell küzdenie; s mihelyt coitalni akar, e kényezergondolat meggátolja az erectiót és lehetetlenné teszi a nemi aktust. (Ann. med. psych. 1885.)

pernia?), továbbá bizonyos betegségek (neurasthenia, hysteria) következménye, vagy pedig a túlzgatás által előidézett érzés eltompulás következménye szokott lenni. A kétérzés fokától függ a nemi aktust kísérő psychikus és motorikus izgalom foka. Kóros viszonyok közt ez annyira fokozódhatik, hogy a coitus mozgásai görösszerű jelleget nyerhetnek, sőt általános görcsöket válthatnak ki az egész testben.

b) *Abnormis nehezen létesülő* ejaculatio. Oka a centrum ingerlékenységének hiányában van (hiányos libido; agyi, gerincagyi megbetegedések okozta hűdése a centrumnak; működésbeli hűdése sexuales kicsapongás, marasmus, diabetes, morphinismus esetén), ilyenkor rendszerint a genitáliák anesthesiája és az erectio centrumának hűdése szokott csatlakozni. Oka lehet még a reflex pálya valamelyes megsértése, periferikus anästhesia (urethrae), vagy az aspermia. Az ejaculatio vagy egyáltalán nem, vagy csak később a nemi aktus folyamán jön létre, vagy már ezután pollutió alakjában.

III. Központi eredésű neurosisok.

1. *Paradoxia* alatt a nemi szervekben az anatomico-physiolog. folyamatok időszakán kívül fellépő sexualis izgalmat értjük.

2. *Anästhesia*. (Nemi ösztön hiánya.) Ez állapotban az individuumot teljesen hidegen hagyják a nemi szervek részéről mutatkozó valamely impulsus, valamint a látás, hallás, szaglás által szerzett érzéki benyomások. E jelenség physiologiailag a gyermek- és aggkorban mutatkozik.

3. *Hyperästhesia*. (Fokozott nemi ösztön; satyriasis.) A vita sexualisnak kórosan fokozott megnyilvánulása, szerves lelki és érző ingerek behatására (igen erős libido, kéj vágy). Az inger lehet központi (nymphomania, satyriasis), vagy periferikus jellegű, működésbeli vagy organikus.

4. *Parästhesia*. (A nemi ösztön perversiója; azaz a sexualis élet ingerlékenysége rendellenes, idegen ingerek által.)

A *parästhesia* alfajai a következők:

a) A *Sadismus*. Azon alapszik, hogy a kétérzésnek a kegyetlenség képzeivel normális Öntudatban alig érvényesülő associatiója degenerativ psychikus folyamatok útján annyira elhatalmasodik, hogy az ilyen kegyetlenségi gondolatok kéjes érzése hatalmas indulatokká nőheti ki magát. Ezáltal ilyen képzetek megvalósításának ösztöne vár és talál kielégítésre, ha hyperästhesia

okoz complicatiót, vagy pedig gátló erkölcsi képzetek tagadják meg a szolgálatot. A sadistikus tettek minősége és jellege elsősorban ezen anomália rabjának a potenciájától függ. Ha ez fennáll, akkor ösztöne a coitust keresi egyszersmind vagy a coitust megelőzőleg, vagy ennek tartama alatt, vagy pedig utólag bántalmazza a consors-ot, esetleg ennek meggyilkolására is vetemedhetik (kéjgyilkosság), ez utóbbi esetben rendszerint azért, mert a coitus nem tudta még kéjvágyát lecsillapítani. Ha a sadista psychikusan vagy spinalisan impotens, akkor coitusnál aequivalens kielégítési formák gyanánt a gyilkolás, véresreszúrás, korbácsolás lépnek előtérbe, vagy pedig bizonyos körülmények közt meglehetősen bárgyú erőszakoskodások a másik személlyel szemben (symbolikus sadismus) esetleg – *faut de mieux* – bárminő más élő és érző objectumon is (iskolásgyerekek, újoncok, tanoncok verése, állatok kínzása stb.).

- b) *Masochismus*. A sadismus ellentéte, amennyiben azon kéjértektől kísért képzeten alapszik, hogy a consorstól képtelenségeket eltűrjön, hatalmának korlátlanul alá legyen vetve. Ebből fejlődik aztán az a hatalmas szenvedély kísérté ösztön, hogy ezen individuálisan olyannyira kéjes helyzetet meg is valósítsa és pedig a psychikus és spinalis potentia állapota szerint, vagy mint a coitust megelőző, vagy azt kísérő eszköz gyanánt, amely arra szolgáljon, hogy a kéjérzést megvalósítsa, a meglévőt növelje; esetleg teljesen kárpótolja a ki nem vihető közösülést. Aszerint, amint ez a perverz hajlam nagyon elhatalmasodott már, vagy a megmentett erkölcsi és aesthetikai ellenmotívumok ereje még némileg érvényesülhet, – a legundorítóbb és hihetetlen aktusoktól lecsökkenhet bárgyú cselekedetekig. (Törekvés megaláztatásokra, szenvedésekre, különösen pedig passzív flagellatio stb.)
- c) *A fetischismus*. A másik nem egyes testrészeinek, vagy ruhadarabjainak képzelein alapszik, sőt azon szövetek, melyekkel az illető ruházkodni szokott, szintén kéjt ébreszthetnek. E jelenség kóros volta többek között abban áll, hogy az egyes testrészek fetischizmusa sohasem áll közvetlen vonatkozásban a sexussal, hogy a másik nem egyénéről alkotott összképnek valamely részletbenyomása összpontosítja magában az egész nemi vonzalmat és hogy a coitus az individuális fetisch hiánya mellett rendszerint lehetetlen, vagy legalább is megfelelő fantázia-képek segítségével vétele mellett vihető csak ki s akkor sem elégíti ki. De ami különösen kóros színezetű e jelenségben, ez azon körülmény hogy a fetischista ösztönét kielégítő végcélnak nem a coitust tekinti, hanem a manipulálást a fetisch gyanánt szereplő őt érdeklő testrésszel vagy tárggyal. A fetisch egyénileg nagyon

különböző. Mindig valami véletlen esethez kapcsolódik, mely éppen ezen egyetlen benyomás vonatkozásait kéjérzésekkel jelölte meg.

- d) *Rendellenes nemi érzés.* Azon állapot, melyben a másik nem irányában mutatkozó nemi érzés hiányzik, de ugyanazon nemmel szemben él, úgyhogy csak saját nembeli egyének testi és lelki tulajdonságai hatnak aphrodisiakusan és keltenek nemi érintkezésre vágyat. Tisztára psychikus anomáliáról van itt szó, amennyiben a nemi érzés sem a primär, sem a secundär nemi karaktereket *nem* illeti. Az ilyen férfi amellet, hogy nemi typusa tökéletesen differenciálódott, hogy nemi szervei normálisan fejlettek és működnek, mégis a férfihez vonzódik nemileg, mert akár tudatosan, akár tudatlanul női érzéssel viseltetik iránta. Mutatis mutandis az egyik nő férfi szerepében tűnik föl a másik előtt.

Ezen abnormis jelenség klinikailag és anthropologiailag különböző fejlődési fokokat tüntet fel:

a Túlsúlyban lévő homosexualis nemi érzés mellett heterosexualis (psychikus) hermaphrodisia nyomai állnak fön.

β Kizárólagosan ugyanazon nem iránt való vonzalom áll fön, homosexualitás, a másodlagos physikai nemi bélyegek normálisak, a psychikusak kezdődő átváltozást mutathatnak.

λ A psychikus nemi bélyegek teljesen megváltoztak, azaz az abnormis sexualitásnak megfelelően alakultak (effeminitas-viraginitás).

ô A másodlagos physikai nemi bélyegek is közelednek azon neméhez, melyhez az individuum hozzátartozónak érzi magát (androgynia, gynandria).

Ezen cerebralis anomáliák a psychopathológia körébe tartoznak. A spinalis és periferikus elváltozások kombinálódhatnak ezekkel. Rendszerint azonban mégis lelkileg egészségeseknél fordulnak elő. Igen különböző kombinációkat képezhetnek és nemi bűntettekre szolgáltatnak alkalmat. Ez okból figyelemre kell azokat méltatnunk következő tárgyalásainkban. A fősúlyt mégis a cerebralis anomáliákra kell helyezni, mert ezek igen gyakran vezetnek perverzításokhoz és képezik törvényszéki tárgyalás anyagát.

Paradoxia. A bonctani és élettani folyamatok időszakán kívül mutatkozó nemi ösztön.

I. Gyermekkorban fellépő nemi ösztön.

Minden ideg- és gyermekorvos tudja, hogy már kis gyermekek-nél lépnek föl nemi izgalmak. Igen érdekesek e tekintetben *Ultzmann*-nak közlései gyermekkorban észlelt masturbációról.¹ Különbséget kell itt tenni azon számos eset közt, amelyekben phimosis, balanitis, anusban vagy vaginában fellépő oxyuris esetén gyermekek viszketést éreznek a genitáliákban, azokkal babrálnak és ezáltal bizonyos kéjt okozó ingerületet éreznek és így jutnak a masturbációhoz, és azon esetek közt, ahol minden periférikus behatás nélkül, cerebralis folyamatok alapján lépnek föl gyermekeknél sexualis sejtelmek és ösztönök. Mert csakis ez utóbbi esetben beszélhetünk a nemi ösztön koraelőtti megjelenéséről. S ilyenkon úgyszólván mindig neuro-psycho-patikus terheltségi állapot valamely részjelenségével állunk szemben.

Marc egy észlelete (*Die Geisteskrankheiten* etc. írta *Ideler* I., 66. lap) találóan illusztrálja ezen viszonyokat. Tiszteletreméltó család nyolc éves leánykájáról esik abban szó, aki amellet, hogy minden gyermekies felfogás és erkölcsi érzék meg volt benne, 4 éves kora óta masturbalt, praeterea cum pueris decem usque ad duodecim annos natis stupra fecit. Az a gondolat foglalkoztatta, hogy szülőit megölje, hogy minél hamarább öröksége birtokába jusson és aztán férfiakkal élvezze végig az életet.

A korán jelentkező libido ezen eseteiben is masturbációba esnek a gyermekek s minthogy súlyosan terheltek, gyakran hülyékké lesznek s súlyos degeneratív neurosisok és psychosisok áldozataiul esnek.

Lombroso (*Archiv di Psichiatria* IV. 22. lap) számos ezen kategóriába tartozó súlyos örökölt terheltségű gyermek eseteit gyűjtötte össze, így egy 3 éves kis leányét, aki szégyen és szemérem nélkül masturbalt. Egy másik 8 éves korában kezdte és folytatta az onaniát házassága alatt is, nevezetesen terhes állapotában. 12-szer szült, 5 gyermeke korán halt meg, 4 hydrocephalussal született, ezek közül két fiú 7, illetve 4 éves korában kezdte a masturbációt.

Zambaco (*L'Encéphale* 1882. No. 1. és 2.) 2 testvér szörnyű esetét közli, akiknél koraérett és perverz nemi ösztön volt jelen. Az

¹ *Louyer-Villermay* is közöl egy esetet, ahol 3-4 éves lányka onanizált; *Moreau* ugyanezt egy 2 évesről (*Aberrations du sens génésique*, 2. kiad., 209. lap.) Lásd azonkívül: *Maudsley*: *Physiologie und Pathologie der Seele*, ford. *Böhm*, 218. lap. – *Hirschsprung* (Kopenhága) *Berl. Klin. Wochenschr.* 1886, 38. szám. *Lombroso*: *Der Verbrecher*, németre ford. *Frankéi*, 119 lap. (Kül. a 10, 19, 21. sz. esetek.)

idősebbik R. már 7 éves korában masturbált, *stupra cum pueris faciebit*, lopott, ahol csak tudott, *sororem quattuor annorum ad masturbationem illexit*, 10 éves korában már a leggyalázatosabb dolgokat vitte véghez, még *ferrum candens ad clitoridem* sem tudta ösztönétől eltéríteni; többek közt még a papnak reverendájával is masturbált, miközben ez javulásra intette őt stb. Lásd *Magnan* esetét (*Psychiatrische Vorlesungen*, németre ford. *Moebius*, II. és III. füzet, 27. lap) koraérett és perverz nemi élet nyilvánulását 12 éves öröklés folytán dégénérait leánynál. Más esetek ugyanott 120. és 121. lap.

2. Az aggkorban újból felébredő nemi ösztön.¹

Ritka esetekben a nemi ösztön fenmaradhat a késő aggkorig. „*Senectus non quidem annis, sed viribus magis aestimatur*” (*Zittmann*). *Oesterleh (Maschka, Handbuch d. g. M. III. részében 18. lap)* olyan 83 éves férfiről tesz említést, akit egy württembergi esküdt-szék nemi kicsapongás miatt 3 esztendei javítóintézeti fogságra ítélt el. Kár, hogy a büntett elkövetésének módjáról és a bűnös lelki állapotáról nem értesülhetünk.

A nemi ösztönnek idősebb egyéneknél mutatkozó megnyilvánulása korántsem tartozik a kóros jelenségek közé. *De mindenesetre kóros feltételeknek kell közreműködniök akkor, ha az illető egyén életereje csökkent, nemi élete már régen szünetel és a nemi érzés, mely előbb talán nem is volt oly erős, most egyszerre korlátlan hatalomra vergődik föl benne és a körülményekre, a szeméremre való tekintet nélkül, perverz kielégítéstől sem irtózik.*

Ilyen esetekben józan ész nem gondolhat másra, mint kóros feltételekre. Az orvosi tudomány ismeri azt a tényt, hogy az ily alakban nyilvánuló ösztön az agyvelő kóros változásain alapszik, azon változásokon, amelyek az aggkori butaságnak is előidézői. A nemi életnek eme kóros jelensége előfutára lehet a *senilis dementiának*, de mindenesetre sokkal hamarabb is mutatkozhatnak, mint az értelem csökkenésének észrevehető jelenségei lépnének föl. A tapasztalt és óvatos megfigyelő már ezen előfutárszerű stádiumból a jellem rosszabbodására, elkorcsosulására fog következtetni és ezen feltűnő nemi jelenség kíséretében egyszersmind az erkölcsi érzék gyöngülését is ki fogja mutathatni.

Az ilyen *senilis dementiának* áldozatul szánt egyének libidója leginkább az izgató beszédmodorban és gestusokban nyilvánul meg. Az agyvelősorvadás és lelki elkorcsosulás eme cynikus áldozatai első

¹ Lásd: *Kirm*, *Zeitsehr. f. Psych.* 39. kötet. – *Legrand du Saulié*. *Annal. d'hygien.* 1868. oct.

sorban a gyermekekre terjesztik ki hálójukat. Talán az alkalom könnyebb volta, amellyel ezekhez hozzáférhetnek, főképp azonban valószínűleg a csökkent potentia és a mélyre süllyedt erkölcsi érzék magyarázzák meg azt a körülményt, hogy miért perverzek az ilyen aggok nemi actusai. Mert ezek olyan egyenértékkel bírnak, mint a kivihetetlen physiologiai actus.

Ilyen perverz cselekedetek gyanánt említik föl a törvényszéki orvostan annalesei a genitáliák exhibícióját,¹ gyermekek nemi szerveinek kéjes tapintását,² ezeknek elcsábítását a csábító manustuprációjára, az áldozatok onanizálása,³ azoknak flagellálása.

Ezen stádiumban az intelligentia még ép lehet, legalább annyira, hogy a nyilvánosságot és leleplezést kerülik, de az erkölcsi érzék már sokkal mélyebbre süllyedt, semhogy cselekedeteik erkölcsi jelentőségét mérlegelhetnék, avagy az ösztönnek ellen tudnának állni. A dementia előtérbe lépésével a szemérem teljesen kiszorul ezen actusok köréből. Eltűnik egyszersmind a csökkent potentia okozta aggodalom is és most már felnőtteket sem kímélik meg gyalázatos hajlamaiktól, de a hiányos potentia arra kényszeríti őket, hogy coitus helyett más dolgokban keressenek kárpótlást. Nem ritka ilyenkor a sodomia nevű elfajulási jelenség, amikor *Tarnowszky* szerint (op. cit.) a libákon, tyúkokon és más hasonló állatokon véghezvitt nemi¹ actus közben a haldokló állat, vagy halálos vonaglásainak szemlélése teljes kielégítés érzetét kelti föl a coitus pillanatában. Éppen ily borzasztók és a fentebbiek szerint lélektanilag értelmezhetők a felnőttekkel véghezvitt perverzitások.

Hogy mily magas arányokat ölthet a nemi vágy a dementia senilis lefolyása alatt, arról szerzőnek *Lehrb. der gerichtl. Psychopat.* (3. kiadás, 161. lap) című művében 49. szám alatt közölt észlelete nyújthat fogalmat, *quum senex libidinosus germanam suam iuliam aemulatione motus necaret et adspectu pectoris sciosi puellae moribundae delectaretur.*

A betegség aztán alkalmasint mániákus episodokat, vagy azok nélkül eroticus deliriumot, sőt valóságos satyriasis állapotát mutathatja, amint azt a következő eset bizonyítja.

1. sz. megfigyelés. René I. kezdettől fogva érzéki és nemi élvezetek rabja, de a tisztesség határait sohasem lépte túl, 76 éves kora óta, az értelmesség előrehaladó csökkenése mellett, erkölcsi érzékének fokozódó perverzitását mutatta. Előbb fősvény, rendkívül er-

¹ *Laségue*: Les Exhibitionistes. Union médicale, 1871. május 1.

² *Legrand du Saulle*, La folie devant les tribunaux, 530 lap.

³ *Kirn*, Maschka's, Handbuch der gerichtl. Medizin. 373., 374. lap. Ugyanaz: *Alig*, Zeitschr. für Psychiatrie, 39. kötet, 220. 1.

kölcsös volt, majd *consumpsit bona sua cum meretricibus, lupanaria frecmentabat, ab omni femina in via occurrente, ut uxor fiat sua voluit, aut ut coitum concederet* és annyira sértette viselkedésével a közilletet, hogy tébolydába kellett adni. Ott nemi izgalma valószínűsége satyriasis állapotáig fokozódott, amely csak a halállal szűnt meg. *Semper masturbavit vei aliis praesentibus, delirium ejus plenum erat obscenis imaginibus, viros qui circa eum erant, mulieres eos esse ratus, sordidis postulationibus vexavit* (Legrand du Saulle, *La folie*, 533. 1.).

Nőknél, akik dementia senilisben szenvednek és előbb tisztességes asszonyok voltak, hasonló tünetek észlelhetők a legmagasabbfokú nemi izgalom kíséretében (*nymphomania, furor uterinus*).

A dementia senilis alapján kifejlődő kóros és perverz nemi ösztön ugyanazon nembeli egyénekre is irányulhat és pedig kizárólagosan; ezt már *Schopenhauer* munkája is feltűnteti.¹ A kielégítés formája itt passiv päderastia vagy kölcsönös masturbatio, amint az a következő esetből jutott tudomásomra.

2. sz. megfigyelés. X. úr előkelő társadalmi állású, 80 éves férfi, terhelt család tagja, kezdettől fogva igen érzékies és cynikus, hirtelen haragú, különös természet; saját bevallása szerint, mint fiatal ember a masturbatiót elébe helyezte a coitusnak, de sohasem mutatta jelét rendellenes sexualitásnak, maitresse-ket tartott, azok egyikétől egy gyermeke született, 48 éves korában vonzalomból nősült, e házasságból még 6 gyermeke született és feleségének a házasság tartama alatt sohasem adott alkalmat panaszra. A családja viszonyait nem ismerhettem meg tökéletesen. Bizonyos azonban, hogy bátyja férfi szerelem gyanúja alatt állott és unokaöccse túlságba vitt masturbatio következtében megőrült.

Évek óta a pátiensnek ezen már születéstől fogva sajátságos, hirtelen haragú természete mindinkább fokozódott. Renkívül bizalmatlanná lett, kívánságainak leggyengébb ellenzése féktelen indulatba hozza, valóságos dühroham tör ki rajta, amelyben még kezét is felemeli neje ellen.

1 év óta a dementia senilis incipiens világos jelei mutatkoznak rajta. Feledékeny lett, időbeli és helybeli emlékei a múltra vonatkozólag tévesek. 14 hónap óta valóságos szerelmet észleltek nála bizonyos férfiszolgák iránt, így egy kertészfiú iránt is. Ő, aki különben kimért előkelőséget mutatott alárendeltjeivel szemben, e favoritját kegyének számos megnyilvánulásával, ajándékokkal halmozza el és utasítást ad családjának és házi személyzetének, hogy a legna-

¹ Die Welt als Wille tmd Vorstellung, 1859. II. kötet, 461. lap és folyt

gyobb tiszteletet tanúsítsák azzal szemben. Valóságos kéjjel várja az öreg a rendezvous óráit, ilyenkor elküldi családját, hogy zavar-talanul lehessen együtt kedvencével, órákig átkarolva tartja őt, s ha az ajtók aztán kinyílnak, kimerülten hever ágyán. Ezen szerelmese mellett van azonban a patientsnek még más szolgálkhoz epizodikusan fűződő viszonya is. Hoc constat amatos eum ad se trahere, ab iis oscula concupiscere, genitalia sua tangi jubere, itaque masturbationem mutuum fieri. Ezen tettei valósággal demoralisálták. A család tehetetlen vele szemben, mert minden ellenkezés dühbe hozza és hozzátartozóit fenyegeti meg.

A patients saját perverz nemi cselekedeteiben nem ismer belátást vagy kíméletet, úgy hogy a vigasztalan, nagytekintélyű család nem talált más módot, mint hogy elmeógyógyintézetbe helyezte el. A másik nem iránt táplált valamelyes nemi izgalom nem volt a patientsnél észlelhető, bár a patients feleségével közös szobában hált. Pervers sexualitását és mélyen lesúlyedt erkölcsi érzékét megvilágítja az is, hogy menyének szolgálóit kikérdezi, vajjon tart-e ez magának szeretőket.

Anästhesie sexualis (nemi ösztön hiánya).

1. Mint veleszületett anomália.¹

A nemi ösztönnek központi ideg rendszerbeli elváltozásokon alapuló hiányát csak olyan esetekben vehetjük föl, ahol az ivarszervek normális kifejlődése és működése (spermakészítés, menstruáció) mellett a nemi élet minden izgalma teljesen hiányzott. Ezen működésüket illetőleg nemnélküli lények nagyon ritkák és mindig dégénérait egyének, akiknél az agyvelő egyéb működési zavarai, psychikus degeneratio tünetei észlelhetők, sőt anatómiai elfajulási jelenségeket is ki lehet rajtuk mutatni.

3. sz. megfigyelés. K. 29 éves hivatalnok, abnormis nemi állapota okozta gondok miatt keresett föl; nősülni szeretne, úgymond, mert egyedül áll a világon, de a házasságra csak értelmi (észbeli) indokok viszik rá. Soha sem érzett még valamelyes érzéki izgalmat. A vita sexualist csak mások beszédéből ismeri és azon erotikus olvasmányokból, amelyek egyáltalán nem gyakoroltak rá befolyást. Nem érez vonzalmat a női nem iránt, soha a saját neme iránt, sohasem masturbált. 17 éves kora óta időnkint pollutiói vannak, de az azt kísérő izgató álmoképek teljesen hiányoznak; erectiói csak reggel vannak felébredéskor, de a hólyag kiürítésével egyszerűen el-

¹ Lásd szerzőtől: „Arbeiten aus dem Gesamtgebiet der Psychiatrie und Neuropathologies 199. IV. 389. lap.

tűnnek. A nemi érzés e hiányától eltekintve K. teljesen normálisnak érzi magát. Psychikus hiány nem észlelhető, de különös, hogy szereti a magányt, a száraz ész embere, akiben nincs érdek a szépművészetek iránt, mindazonáltal hivatásában nagyabecsült, erélyes férfi. 4. sz. megfigyelés. W., 25 éves kereskedő, állítólag nem terhelt, soha sem volt súlyos beteg, soha sem masturbált, 19 éves kora óta ritkán jelentkező, többnyire kéjes álmotól kísért pollutiói voltak. 21 éves kora óta coitus rarissimus, actus quasi masturbatorius in corpore feminae, sine ulla voluptate. W. azt állítja, hogy ő csak kíváncsiságból próbálta meg ezt, és csakhamar fel is hagyott vele, mert nem érzett szükségét, hiányzott a kielégítés érzete s végül az erectio is. Saját neméhez sem kapcsolták soha ilyen vonzalmak. E baja nem érinti őt fájdalmasan. Ethikai és aesthetikai felfogása nem eshetik kifogás alá.

5. sz. megfigyelés. F. nevű, 36 éves napszámos spastikus spinalis paralysis miatt november elején felvételre klinikámon. Azt állítja, hogy családja egészséges. Gyermekkorától dadog. Koponyája microcephal (53 cm kerületű) a patiens kissé gyöngye jellemű. Sohasem szerette a társaságot, soha nem érzett nemi izgalmat; a nő látása nem vonzotta őt. Masturbatióra való hajlam nem mutatkozott nála; erectiói gyakran voltak, de csak reggel és telt hólyag mellett, akkor is a nemi izgalom legkisebb tünetei nélkül. Pollutiói nagyon ritkán voltak, talán egyszer egy esztendőben, amikor arról álmodott, hogy valami nőszeméllyel csinál valamit. De határozott erotikus tartalmuk nem volt ez álmoképeknek, valamint általában az ő álmainak sem. A pollutio alatt valódi kéjézés nem mutatkozott. A patiens nem veszi észre a nemi érzés e hiányát, azt hangoztatja, hogy 34 éves öccse hasonló sexualis állapotot mutat és valószínűvé teszi ezt 21 éves nővéreére vonatkozólag. Egy fiatalabbik öccse normális nemi viszonyokat tüntet föl. A genitáliák vizsgálata – phimosistól eltekintve - nem mutatott semmi abnormis jelenséget.

További esetekre vonatk. lásd „Arbeiten” IV., 178., 179. lap.

Hammond (Sexuelle Impotenz, németre fordít. Salinger, Berlin, 1889) is bőven szerzett tapasztalatai közül csak a következő 3 esetre emlékszik, melyekben veleszületett anästhesia sexualis állott fenn:

6. sz. megfigyelés. W. úr 33 éves, erős, egészséges férfi, nemi szervei épek, sohasem érzett libidót, bármennyire próbálta is pikáns olvasmányokkal és meretricessel való érintkezés által hiányos nemi ösztönét életre kelteni. Ilyen kísérletek alkalmával csak undort érzett, mely hányáshoz is vezethetett, testi és lelki bágyadság vett rajta erőt, s mikor ő maga felszította a dolgot, akkor is csak egy

esetben észlelt múló erectiót. W. sohasem onanizált, 17 éves kora óta néhány hónapnyi időközökben voltak pollutiói. Fontos érdekek készítették volna arra, hogy megházasodjék. Nem érzett horror feminae-t, sőt vágyódott a családi tűzhely és feleség után, de képtelen volt a nemi actust véghezvinni és így nőtlenül halt meg az amerikai polgárháborúban.

7. sz. megfigyelés. X., 27 éves férfi, ép nemi szervekkel, soha sem érzett libido-t; erectiót könnyen tudott előidézni mechanikai és hőbeli ingerek által, de ilyenkor a libido sexualis helyett rendszerint alkoholélvezettel úzóit kicsapongási ösztön fejlődött ki. Viszont ez önként erectiókat tudott kiváltani, amikor az illető alkalmasint masturbált. Nem vonzódott a nőhöz és undorodott a coitustól. Ha erectio beáltával meg is kísérelte a coitust, az erectio azonnal eltűnt. A halál agyvérbőségi roham előidézte eomában állott be.

8. sz. megfigyelés. O., 35 éves, rendes alkatú, egészséges nő, menstruációja rendes, 15 év óta férjnél, sohasem érzett libido-t, férjével való nemi érintkezés közben eroticus izgalom soha sem lepté meg. Nem vonakodott a coitustól, sőt néha kellemes érzései is voltak, de soha sem kívánta a cohabitatio megismétlését.

Az anästhesia eme teljesen kifejlődött alakjaihoz¹ csatlakoznak olyan esetek is, amelyekben a vita sexualis psychikai része az individuum élettörténetében hasonlóképpen teljesen hiányzik, de időközönként elemi nemi érzések törnek napfényre, legalább masturbatio alakjában (lásd az átmeneti esetet, a 7. sz. megfigyelésben). *Magnan*-nak szellemes, de kissé dogmatikus és nem egészen helyes beosztásában az ilyen egyének nemi élete csak speciális jelenségekre szorítkozik. Lehetséges, hogy ez esetek némelyikében tényleg megvan a nemi élet psychikai jellege, csak hogy igen gyöngén fejlődött ki és a masturbatio hamarabb vet neki véget, semhogy kifejlődhetnék.

Ez szolgáltatja egyben az átmenetet is a veleszületett anästhesia sexualisból a szerzetthez. Sok terhelt masturbanst fenyegeti e

¹ Anästhesia sexualist mutatott *Swift*, a híres angol satyrikus is. *Stern* Adolf „Aus dem 18-ten Jahrhundert; biographische Bilder und Skizzen”, Leipzig, 1874. *Swift* biographiájában (34. lap) következőket mondja: „A szerelem érzéki eleme, úgy látszik, teljesen hiányzott nála; az a vakmerő, elfogulatlan cynismus, ami leveleiben némely helyen felcsillan, többé-kevésbé bizonyítékul szolgálhat erre. Ég aki *Gulliver* későbbi utazásaiban előforduló egyes helyeket jól megértett különösen azt, amelyben *Swift* a *Hauyhnorses*, az utolsó fejezet nemes lovainak házasságáról, utódairól beszél, az nem kételkedik abban, hogy a nagy satyrikus bizonyos undort érzett a házassággal szemben, de mindenesetre hiányzott belőle az az ösztön, mely a két nemet egymáshoz kapcsolja.” S tényleg *Swift* jellemének rejtélyes vonásait valamint művei közül a „Tagebuch an Stella” és „*Gullivers Reisen*” számos helyét csak akkor érthetjük meg teljesen, ha *Swift*-et sextialisan anästhetikusnak képzeljük.

veszély. És pszichológiai szempontból érdekes, hogy az erkölcsi érzék is csorbát szenved, Ha a csexuális érzésben rejlő gyökér kiszárad.

Figyelemre és felemlítésre méltó e tekintetben a következő két eset, amelyeket az „Archiv für Psychiatrie” (VII.)-ban már korábban közöltem:

9. sz. megfigyelés. F. J., 19 éves tanuló, ideges anya gyermeke, nagynénje epileptikus volt. 4 éves korában 14 napig tartó heveny agybántalmat állott ki. Mint gyermek kedvtelennek mutatkozott, szüleivel szemben tartózkodó volt; mint tanuló elsőrendű; zárkózott természet, magányában folyton a könyveket bújta és elmélkedett. Jó felfogása volt. 15 éves kora óta onanisált. Pubertása óta különös természet, állandóan a vallási rajongás és a materialismus ellentéte közt forgolódott, theológiával és a természettudományokkal foglalkozott. Az egyetemen társai eszelősnek tartották. Csak Jean Paul-t olvasta, ezzel töltötte el egész idejét. A másik nem iránt semmi vonzalmat nem érzett; egyetlen egyszer szánta el magát a közösülésre, de nem volt semmi nemi élvezete benne, az egészet komikusnak tartotta és nem ismételte meg többé. Minden fontosabb indok nélkül gyakran gondolt öngyilkosságra; bölcsekedni szokott erről és ilyenkor épúgy, mint a masturbatiót, ezt is nagyon célszerű tetteknek ismerte föl. Sok kísérlet után, amelyeket különböző mérgekkel próbált meg, 57 gramm ópiumot vett be, de megmentették és a téboly dába szállították be.

A patiens erkölcsi és társadalmi felfogásai ferdek; iratai hihetetlen frivolitásról és banalitásról tesznek tanúságot. Ismeretei széleskörűek, de logikája sajátságosan ferde. Affectiv jelenségeknek semmi nyoma. Mindenről, még a legmagasztosabb dologról is határtalan egykedvűséggel és iróniával beszél. A látszatnak kedvező philosophiai érvekkel és következtetésekkel kardoskodik az öngyilkosság jogosultsága mellett, amelyet ő olyan közömbösen akar véghezvinni, mint másvalaki valamely jelentéktelen üzletet lebonyolítani. Sajnálja, hogy tollkését ellopták; különben – Seneca módjára - ő is a fürdőben vághatta volna föl ereit. Barátja nemrégiben mérreg helyett hashajtót adott neki és ez elhajtotta őt a másvilág helyett az árnyékszékbe. Az ő „életveszélyes bolond eszméjét” csak az a híres sebész tudná a kaszával kiirtani, stb.

Patiens feje nagy, rhombikusan eltolódott, a bal homlokfél laposabb, mint a jobb. A koponya hátsó része igen meredek. Fülei nagyon hátul fekszenek, elállók, a külső hallónyílást keskeny hasadék képviseli. A nemi szervek petyhüdtek, a herék szokatlanul puhák és kicsinyek.

A patiens folyvást „elmélkedési vágy”-ról panaszkodik; mintegy kényszer parancsra törí magát a leghaszontalanabb problémák-

kai, órák hosszát tartó kínok és fárasztó elmélkedések gyötrik, melyek annyira elgyöngítik, hogy nem képes utána egy okos gondolatot megérteni.

A patients 1 év múlva javulás nélkül hazabocsáttatott, idejét, mint azelőtt, olvasással, képzelődéssel töltötte el, azon gondolattal foglalkozott, hogy új kereszténységet terem, mert Krisztus nagyzási hóbortban szenvedett és csodákkal vezette félre a világot (!) Egy évi otthoni tartózkodás után hirtelen bekövetkezett pszichikus izgalmi állapot újból az intézetbe hozta. Itt az üldözés primordialis deliriuma (ördög, antiehrisztus, üldözést lát mindenben, mérgezési téboly, üldöző hangok), keverődik benne a nagyzásával (Christusnak képzele magát, világfelszabadítás gondolata), amellel tisztán ösztönyszerűleg meggondolás nélkül cselekszik. 5 hónap múlva a közbeeső lelkibetegség tünetei visszafejlődnek és a patients újból visszaesett betegségébe.

10. sz. megfigyelés. E., 30 éves foglalkozás nélküli festősegédet akkor érték tetten, midőn egy fiúnak, akit az erdőbe csalt, scrotumát akarta levágni. E szándékát azzal indokolta, hogy azért akart belevágni, hogy a világ ne szaporodjék tovább; ifjúkorában gyakran vágott bele a saját nemi szerveibe ugyanazon célzattal.

Családfáját nem lehetett kideríteni; E. gyermekora óta, abnormis lelkületű volt, mindig törte a fejét valamin, soha sem vígkedélyű, hirtelen haragú, izgulékony természet, e mellett gyengeelméjű. Gyűlölte a nőket, kedvelte a magányt, sokat olvasott. Néha ok nélkül nevetett maga-magának, buta dolgokat művelt. Az utolsó években még inkább fokozódott a nők iránti gyűlölete, különösen, a terhesekkel szemben, akik csak nyomort hoznak e földre. Gyűlölte a gyermekeket is, megátkozta saját atyját is, kommunisztikus eszméket forgatott agyában, szidta a gazdagokat és a papokat, még az úristent is, aki oly szegény sorsban küldte e világra. Azt mondta, hogy jobb volna, ha a meglévő gyermekeket castrálnák, mint újakat hozni a világra, mert ezeknek csak szegénység és nyomor válik osztályrészüké. Mindig így gondolkozott, már 15 éves korában castrálni akarta önmagát, hogy az emberiség szerencsétlenségéhez és szaporodásához hozzá ne járulhasson. A női nemet megveti, mert csak a férfiak kísértéseit növeli. Életében csak kétszer manustrupráltatta magát nők által, máskülönben soha nem volt velük dolga. Nemi izgalmak jelentkeznek ugyan néha nála, de soha sem oly alakban, hogy természetes kielégítést követelnének. Ha a természet maga nem segített neki, akkor alkalmasint onaniával segített magán.

E. erős, izmos ember; a nemi szervek alkotásán semmi különös változás nincs. A scrotumon és penisen számos vágás után visszamaradt heg található, mint korábbi kiharélési kísérletek nyomai,

amely kísérletek eredményes véghezvitelében csak a nagy fájdalom akadályozta meg. Jobb térdizületében genu valgum-szerű állás. Onania semmiféle jele nem volt észrevehető. Komor, dacos, ingerlékeny természet benyomását kelti. A társadalmi felfogások teljesen idegenek előtte. A functiók – a hiányos alvás és gyakori főfájástól eltekintve – nem mutatnak zavart.

Ezen, a központi idegrendszerbeli elváltozásokon alapuló esetektől megkülönböztetendők azok, ahol a nemi szervek hiánya vagy csökevényes volta képezi a functiószünetelés okát, pl. bizonyos hermaphroditáknál, idiótáknál, eretineknel.

Hogy anästhesia sexualist nem pusztán aspermia idézhet elő, bizonyítják *Ultmann*¹ tapasztalatai, amelyek szerint születéstől fogva fennálló aspermia mellett a vita sexuális és a potencia teljesen kielégítő lehet, ez egyszersmind további indok arra, hogy a libidónak ab origine hiányát cerebrialis jelenségekből magyarázzuk.

Az anästhesia enyhébb esete Zacchia „naturae frigidae”i.

Gyakrabban észlelhetők nőknél mint férfiaknál. Az anomáliának, amely miatt gyakran hallottam férjektől különféle panaszokat, jellemző tünetei: csekély hajlandóság a nemi érintkezésre, esetleg irtózás attól, amely esetben azonban nincs valami más nemi kárpótlás jelen; a coitusnál támadó lelki, valamint kéjes izgalom hiánya, úgy, hogy a coitus egyszerűen kötelességnek tűnik fe az illető előtt. Ilyen esetekben a nők mindig neuropathiásak voltak. Egyesek egyszersmind hisztériásak.

2. Szerzett anästhesia.

A nemi ösztönnek szerzett csökkenése, sőt eltűnése igen különböző okokból állhat be.

Ez okok lehetnek organikus és functionális, psychikai és testi, centralis és periferikus okok.

A libidónak előrehaladó fogyása a korrallal és annak egyidőre való eltűnése a nemi actus után mind physiologiai tünetek. A nemi ösztön fennállásának időtartamát illetőleg különbségek mutatkoznak, amelyek individuális jellegűek. A nevelés és az életmód nagy befolyást gyakorolnak a vita sexuális intenzitására. Erős szellemi elfoglaltság (komoly tanulmány), testi megerőltetés, kedély béli lehangoltság, nemi tartózkodás, mind olyan tényezők, melyek a nemi ösztön kifejlődését hátráltatják.

Az abstinentia kezdetben fokozza a sexuális vágyat. De előbb-

¹ Über männliche Sterilität. Wiener med. Presse 1878. No. 1. – Über potentia generandi et coeundi, Wiener Klinik, 1885. 1.

utóbb – ez már a szervezet alkotásától függ – enged a nemi szervek működése és a libido is.

Tény az, hogy nemileg érett egyénnél szoros kapcsolat áll fenn az ivarszervek működése és libidójának intenzitása között. De hogy az ivarszervek működése nem bír döntő szereppel, bizonyítják olyan érzékies nőkön tett tapasztalatok, akik post climacterium sem hagy-
nak fel a nemi érintkezéssel és (ágybéli eredetű) nemi izgalmi állapotokat idéznek elő.

Eunuchokon is észre lehet venni, hogy a libido jóval túlélheti a spermakészítést.

Másrészről azonban azt tanítja a tapasztalás, hogy a libidó lényegében mégis csak az ivarszervek működésétől függ és hogy a fent említett tények csak ritka, kivételes esetek.

A csökkent, esetleg teljesen hiányzó libido periferikus okai lehetnek: castratio, az ivarmirigyek elfajulása, marasmus, coitus- vagy masturbatio általi nemi kicsapongás, alkoholismus chronicus. Ugyancsak általános anyagcsere zavarak (diabetes, morphinismus stb.) is maguk után vonhatják a libido csökkenését.

Végül fel kell említenünk azon hereatrophiát, melyet néha az agyvelő (kisagy) egyes helybeli megbetegedésénél észleltek.

A centrum genito-spinale vagy a vita sexualisnak a vezető pályák degenerációja által feltételezett csökkenése gerinc- és agyvelőmegbetegedéseknél fordul elő. A nemi ösztönnek centralis úton való sérülését organikus úton az agykéreg betegsége (dementia paralytica előrehaladt stádiuma), functionálisan hysteria (centralis anesthesiá) vagy kedélybetegségek (melancholia, hypochondria) idézhetik elő.

Hyperesthesia (kórosan fokozott nemi ösztön).

A vita sexualis legfontosabb anomáliáinak egyike a nemi érzések és gondolatok abnormis elhatalmasodása, amelynek szükségképpen következménye lesz a nemi kielégítést célzó ösztönnek gyakori és heves alakban való megjelenése.

Évszázadok nevelésének és tökéletesítő munkájának eredménye gyanánt ismerhetjük fel, hogy a fajfentartáshoz elengedhetetlenül szükséges s normális egyénben sohasem hiányzó nemi ösztön nem dominál az emberi érzések akkordjában, hanem – dacára annak, hogy nagysága az idők folyamán nagyon változó, sőt időszakonként is emelkedik és csökken – inkább csak epizódokat képvisel a kultúr-ember érzésvilágában és törekvéseiben, inkább magasabb, fenköltebb, a durva érzéki alapjellegtől messzire eltávolodó társadalmi

és erkölcsi érzelmeket közvetít s céltudatos, az egyén és társadalom érkeiket egyaránt támogató más törekvéseknek és munkálkodásnak enged utat.

Az erkölcsi és büntető törvény fontos rendelkezése, hogy a kultúrember nemi ösztönének csak azon korlátokon belül hódolhat, melyek a kulturális közösség érkekeit, nevezetesen a szemérmét és erkölcsöt tiszteletben tartják (megvédik); s hogy nemi ösztönét, ha az a társadalom altruisztikus törekvéseivel jut összeütközésbe, minden körülmények közt megfékezze (legyőzze).

Ha a normálisan alkotott ember e követelményeknek nem tudna eleget tenni, akkor család és állam, az erkölcsi és jogi életközösség alapfeltételei, nem állhatnának fent.

S tényleg azt látjuk, hogy a normálisan fejlett, szellemileg ép egyénben, akinek értelme és megfontolása nem szenvedett valami intoxicáció (alkohol) folytán csorbát, sohasem hatalmasodik el a nemi ösztön annyira, hogy az minden egyéb gondolatát és érzését sutba dobva, semmivel sem törődve, ami körülötte történik, állatias szenvedéllyel áhítozik és követeli a kielégítést, anélkül, hogy valamelyes erkölcsi vagy jogi szempontból felmerülő ellenérvnek helyet adna, vágya többé-kevésbé indulatba csap át s minthogy a nemi actus elvégzése egyáltalán nem, vagy csak igen rövid időre elégíti ki, csillapíthatatlan kéjszomjában újabb és újabb élvezetre vágyik és nem törődik azon szerencsétlenekkel, akik hatalmában vannak és így emészti föl önmagukat.

Az ilyen jelenségekben megnyilvánuló nemi ösztön határozottan kóros; időszakosan oly magasfokú szenvedéllyé fokozódhatik, amely mellett az öntudat elhomályosul, elmezavar áll be és ezen hiányos pszichikai állapotban ellenállást nem ismerő kényszer a nemi erőszak valamely alakját váltja ki.

Ilyen kivételes psychosexuális állapotot tudományosan csak kis számban elemeztek, bár ez az igazságszolgáltatás szempontjából legnagyobb fontossággal bír, amennyiben az ilyen lelki állapotban való beszámíthatóságot, mikor a kórosan fokozott nemi ösztön minden erkölcsi és jogi ellenmotívumot elnyom, alig lehet elismerni.

A társadalomra és a törvényszéki orvosra is, aki a diagnózist kell, hogy felállítsa, egyaránt szerencsés körülmény, hogy a legyőzhetetlen hypersexuálisnak, amely a legsúlyosabb és kétségkívül kóros sexualis szenvedélyig fokozódhatik, ilyen esetei csak bizonyos fajta embereknél, és pedig csaknem kivétel nélkül az öröklés útján tovahaladó degenerációban szenvedőknél fordulnak elő.

Ezeknek száma a modern társadalomban, amely a fizikai és pszichikai elfajulás számos jelét mutatja, sajnos, nagyon jelentékeny.

A vita sexuális perverzitásaival és ugyanazon degeneratív forrásból származó erkölcsi gyöngeséggel kapcsolatban, gyakran az alkohol közreműködése mellett is, a legborzasztóbb nemi bűntetteket követik el (lásd kül. „Sadismus”^t), melyek örök szégyenfoltját képeznék az emberiségnek, ha normális emberek tennék meg.

Az ilyen bűntettek speciális formája aztán az örökölt vagy szerzett ösztönnek felel meg és szorosan összefügg a bűnös potenciájával vagy impotenciájával.

Ezen kóros sexualitás legfélelmesebb ellensége a benne szenvedőnek, mert állandóan azon veszéllyel fenyegeti, hogy az erkölcsi és büntető törvénnyel meghasonlik, polgári becsületét, szabadságát, sőt életét is elveszíti. Az alkohol élvezete és a hosszabb ideig tartó nemi abstinencia ilyen elfajult egyéneknél mindig kiválthatnak efféle hatalmas nemi indulatokat.

A pszichikus degeneráció alapján mintegy kényszercselekedetek alakjában mutatkozó ezen kóros megnyilatkozások mellett vannak a hypersexualitásnak enyhébb és gyakrabban előforduló alakjai, melyek közt a legenyhébbet a mindig kéjvágyó és potens sexuális „Übermensch” mutatja, aki életcéljául és boldogságául nemi ösztönének kielégítését jelöli meg, de emellett nem áll valamely kóros kényszer hatalmában, némiképpen uralkodni tud magán, a közilletmet nem sérti meg és önmagát sem szégyeníti meg, de különben minden kínálkozó alkalmat megragad és kihasznál. Egy további fokát a szoknyavadászok, a Don Juan-ok képviselik, akik életüket érzéki vágyaiknak minden más tekintet mellőzésével való kielégítésére fordítják, akik erkölcsi érzékük süllyedésében csábítástól, házasságtöréstől sem irtóznak, sőt incestus elkövetésére is vetemednek.

11. sz. megfigyelés. P., 53 éves házgondnok, öröklés által lát-szólag nem terhelt, epileptikus előzmények nélkül, mérsékelt ivó, praecox senium semmi jelét sem mutatja; felesége állítása szerint 28 éves korában kötött házasságának egész tartalma alatt hypersexualisnak mutatkozott, rendkívül szenvedélyes és szerfölött potens, a nemi élvezetben úgyszólván telhetetlen volt. Coitus alkalmával „állatias, vad, reszketett egész testében, toporzékolt”, úgyhogy felesége, aki egy kissé frigidnek mutatkozott, megutálta az egészet és a házassági kötelességét csak kényszerből teljesítette.

Folyvást féltékenykedett reá, ő maga azonban már házassága után elcsábította felesége nővérét, egy ártatlan leányt és gyermeket nemzett vele. Két felesége volt tehát, de előnyben részesítette sógor-nőjét, ezt azonban felesége, mint kisebb bajt tűrte el. Évek során még nőtt a libidó, bár a potentia csökkent. Gyakran masturbációval könnyített magán, néha közvetlenül a coitus után, és ilyenkor a nők

jelenléte egyáltalában nem feszélyezte a cynikust. 1892 óta 16 éves leányával fajtalankodott, puellam coagere solebat, ut eum masturbaret. Sőt töltött pisztolyt tartott leánya elé, hogy a coitusra kényszerítse. Ugyanígy próbálkozott meg törvénytelen leányánál is, úgy-hogy mindkettőt gyakran biztonságba kellett helyezni előle. A klinikán nyugodtan, tisztességesen viselkedett. Hypersexualitással mentette magát. Beismeri, hogy amit tett, az helytelen, de nem tudott magán másképpen segíteni. Feleségének nemi közömbössége adultérium-ra kényszerítette. Értelemzavar nem forog fenn, de az erkölcsi érzelmek mélyresüllyedtek. 25 éves házassága alatt több ízben voltak *epileptikus* rohamai (!). Elfajulási jelenségek nem észlelhetők.

Ezen *sexualis hyperasthesiát* tapasztalataim alapján a *functionális degeneratio* egy jelének kell minősítenem. Érdemes lenne tudományosan megvizsgálni, vajjon ilyen tünet, mint szerzett, véletlenül támadó episodikus jelenség is mutatkozna tik-e nem terhelt emberen. Állítják, hogy *cantharidessal*, alkohollal való mérgezés alapján heves érzéki izgalom kíséretében kifejlődhetik, hasonlóképp előidézhetik *periferikus* izgalmak, pl. *pruritus genitalium*, *eczema*, különösen a *klimakterium* idején.

Azt is el kell ismernünk, hogy a terheltségtől ment emberen a *libido sexualis* foka, a kor, szervezeti alkotás, életmód, testi betegségek befolyásai szerint igen nagy ingadozásoknak van alávetve. A pubertás korától kezdve gyorsan nő a nemi ösztön, a 20-as és 40-es évek közt a legnagyobb, innen aztán lassan csökken. A házasság élet fentartja és fékezi az ösztönt.

Olyan nemi érintkezés, melynél a kielégítés *objectuma* változó, fokozza azt. Minthogy a nőnek nemi szükséglete csekélyebb, mint a férfié, azért azon körülményt, midőn a nőnél a nemi szükséglet érzete hamarabb ébred vagy erősebb, mint a férfinél, kóros jelentőségűnek kell mondanunk. A városi ember, akit folyton *sexualis* vonatkozásit dolgok vesznek körül és ingerelnek, *ceteris paribus* nagyobb nemi szükségletet mutat, mint a vidéki. Kicsapongó, kényelmes életmód, különösen jó táplálkozás, szeszes italok élvezete, fűszerek etb. élénkítik, fokozzák a nemi életet.

A nőnél az ösztön *menstrutio* után fokozott; *neuropathiás* nőknél az izgalom ilyenkor kóros fokokat érhet el.

Érdekes, hogy a *phthisikusok* szenvedélye még betegségük késő szakáiban is igen nagy.

Általánosságban azonban szabályként fogadhatjuk el, hogy a *centralis* okokon alapuló *hyperasthesia* örökölt terheltség tünete szokott lenni, nem ritkán *psychikus exaltációs* állapotok részjelen-

sége.¹ Ilyenkor, midőn az agykéreg és vele együtt a psychosexualis centrum hyperaesthesia állapotát mutatja (a phantasia abnormis ingerlékenysége, associatiók könnyebb lehetősége), nemcsak optikai és tapintási befolyások, hanem hallási és szaglási érzések is elégségesek arra, hogy izgató képzeteket keltsenek fel.

Magnan (op. cit.) oly kisasszonyt említ föl, akiben pubertása idején fokozódó nemi ösztön fejlődött ki és azt masturbációval elégitette ki. E nő, ha megpillantott egy csinos férfit, azonnal heves izgalom fogta el, s minthogy nem állhatott önmagáért jót, mindig szobájába zárkózott mindaddig, amíg a roham le nem csillapodott. Végtere is, hogy megszabaduljon ösztöne kínzásaitól, megadta magát csinosabb férfiakkal; de sem a coitus, sem az onania nem hoztak könnyebbülést, úgyhogy elmeorvosintézetbe kellett mennie.

Pendantul említem 5 gyerek anyjának esetét, aki nemi ösztönének szerencsétlen fokozódása miatt több ízben követett el öngyilkosságot, végül tébolydába került. Itt javult az állapota, de nem mert többé az asylyumot elhagyni.

Számos más pregnáns eset úgy férfiakról, mint nőkről szerzőnek „Über gewisse Anomalien des Geschlechtstriebes” című művében van felsorolva. (Archiv für Psychiatrie VII. 2., 6. és 7. sz. megfigyelések.)

Hogy mennyire elhatalmasodhatik, mennyi aggodalmat és bajt okozhat a sexualis hyperaesthesia az abban szenvedőnek, illusztrálja a következő két megfigyelés:

12. sz. megfigyelés. Hyperaesthesia sexualis. Masturbatio coram discipulis in schola.

Z., 36 éves, 12 év óta nős, 7 gyermek atyja, iskolaigazgató; beismeri, hogy a tanítás alatt a tanulóányok felé elzárt katedránál állott, de úgy, hogy ezek megfigyelhették, amint masturbált. Megelőző este többet ivott a rendesnél, röviddel a tanítás ideje előtt haragba jött és egy 15 éves női hallgatója, akinek alakja már régóta tetszett neki, most oly indulatba hozta, miközben az erectióban lévő penisében égető érzés kínozza, hogy nem bírván többé magával, ad genitalia kapott, mire azonnali ejaculatio állott be. Csak azután

¹ Oly egyéneknél, ahol a nagyfokú sexualis hyperaesthesia a nemi apparatus könnyű izgalomával párosul, odáig fejlődhet a dolog, hogy tetszetős női alakoknak pusztán megpillantása, a psychosexualis centrumból kiindulólág, a nemi szervek mindennemű periferikus izgatása nélkül nemcsak az erectio, hanem még az ejaculatio mechanismusát is működésbe hozza. Ilyen egyéneknek elég, ha utazókocsi, vagy szalonbeli nő vis-a-vis-jükkel ideális nemi relációban képzelik magukat, arra, hogy orgasmust és ejaculatiót idézzenek elő.

Hammond, op. cit. 40. lap, egész sor oly esetet ír le, amelyek consecutiv impotentia folytán jutottak kezelése alá és megemlíti, hogy az illető egyének ezen folyamatot „ideális coitus” névvel jelölték meg. Dr. *Moll* (Berlin) egészen hasonló esetet közölt velem; ebben ugyanaz az elnevezés szerepel.

vette észre a situációt és ismerte föl a szégyent, mely teljesen megtörte; lélekjelenlétét csak azon reményének köszönhette, hogy a lányok tán semmit sem vettek észre. Az öntudat elhomályosulását, az emlékezőképesség csökkenését a roham tartama alatt nem tudta Z. kimutatni.

Minthogy előélete kifogástalan volt, azt vette föl a hatóság, hogy kóros körülmények játszottak itt közre, és a beteget megfigyelés alá helyezte.

A tőle hallottakból a következőket emelem ki: szülei egészségesek voltak, két rokona epileptikus. 13 éves korában súlyos commotio cerebri-t állott ki, amelyet 3 hétig tartó acut dementia követett. Azóta nagy az ingerlékenysége és intoleranciája az alkohollal szemben.

16 éves kora óta nemi élet nyilvánulásai észlelhetők abnormis vehementiával, óriási sexualis ingerlékenység mellett, olyannyira, hogy izgató olvasmányok, szép női kép megtekintése elegendő volt ahhoz, hogy ejaculatiót váltsanak ki, ilyenkor megkönnyebbülést érzett. Esetenkint masturbált is. 18 éves kora óta néha-néha coitus. Többnyire azonban elég volt egy női kar megérintése, hogy az orgasmust és ejaculatiót hozzon létre. 24 éves korában nősült, naponta 3-4-szer coitust végzett, de emellett masturbatio és ideális coitus által is igyekezett kielégítést szerezni. (Lásd 66. lap.)

4-ik gyermeke születése után (3 év előtt) gazdasági okokból fel kellett hagynia a nemi érintkezéssel. Anticonceptionális szereket megvetett. S így automasturbatióval segített magán. Tactus feminarum és az ezáltal előidézett pollutio diurna sem tudta kielégíteni. Állandóan nemi izgalomban volt, és körülbelül 6 heti időközökben olyan vágy lepte el, amelyik elvette akaratát és eszét és csak a forcirozott masturbatio tudta visszatartani a sexualis aggressio feminarumtól. A relatív abstinentiának ez ideje óta Z. rendkívül hirtelen haragú lett, úgyhogy néha minden ok nélkül verte feleségét, gyermekeit, kiabált, őrjöngött.

Ismételten megtörtént, hogy az ilyen rohamok tetőfokán elvesztette öntudatát, földre zuhant és sajátságosan hörgött. Pár pillanat múlva magához tért, anélkül, hogy a rohamra emlékezett volna. Ilyen roham semmiesetre sem előzte meg a büntettet, de 3 nap múlva követte.

Magam Z.-t intelligens, kedves, bűnbánattól és szégyenérzettől áthatott embernek találtam.

Belátta, hogy nem lehet többé leányiskolában tanító, panaszkodott természetellenes, fékezhetetlen érzékisége miatt.

Nem próbálta tettét menteni, de rámutatott arra, hogy a libido

insatiata, és a hivatalában való túlterhelés (napi 12 órai tanítás) az utolsó időben teljesen elroncsolták idegzetét.

Bonctani elváltozás nincs, a koponya parietal-fele kidomborodó. A nemi szervek nagyok, petyhüdtek, különben normálisak.

A patellaris reflexek fokozottak.

Véleményem úgy hangzott, hogy Z. kórosan fokozott vita sexualist mutat, valószínűleg epilepsiában szenved és tettét oly nemi rohamban követte el, amelyben önuralkodási képessége a minimumra redukálódott. A büntető eljárást megszüntették ellene és nyugdíjazták.

13. sz. megfigyelés. R. 33 éves szolga, 1884 július 11-én vétetett fel paranoia persecutoria és neurasthenia sexualis miatt. Anyja idegbajos volt. Atyja gerincvelő betegségben halt el. Gyermeckora óta hatalmas és már a 6. életévben öntudatosá vált nemi ösztöne volt. Ez idő óta masturbál, 15 év óta – faute de miex – päderastia, alkalmasint sodomistikus tünetek észlelhetők. Később a coitussal való abusus házasságban cum uxore. Többé-kevésbé perverz ösztönöket, cunnilingus véghezvitelére mutatott, feleségének cantharidest adott, mert libidója nem volt oly erős, mint az övé. Felesége rövid házasság után meghalt. Patiens nehéz viszonyok közé került, nem voltak meg eszközei a coitálásoz. Most újból a masturbatiohoz folyamodott, lingua canis-t használt az ejaculatio kiváltásához. Időnkint Priapismus és satyriasis-hoz hasonló állapotok voltak észlelhetők. Ilyenkor kénytelen volt masturbálni, hogy stupruma ne támadjon. A sexualis neurasthenia és hypochonder-szerű tünetek kezelése folytán a libido nimia jótékony javulást, csökkenést mutatott.

A hyperaesthesia sexualis sajátságos külön alakját női egyének olyan esetei adják, amelyekben heves vágyat éreznek bizonyos férfiakkal való nemi közösülésre, és a vágy parancsolólag követeli kielégítését. Psychikailag vagy physikailag (impotentia mariti!) házasságukban ki nem elégített asszonyoknak más férfiak iránt táplált „boldogtalan szerelme” igen gyakran fordul elő, de egészséges asszony erkölcsi gátlómotívumokkal rendszerint uralkodik rajta.

Másként áll a dolog kóros esetekben, melyek degeneratív psychikai elváltozásokon alapulnak.

A fetischismusnak itt állandóan szerepe van. A nemi vágy túl erős, néha időközönként jelenik meg; az ellene való küzdési kísérlet kínos, aggodalmas állapotokat teremt. A kóros szükséglet oly hatalmas, hogy a szemérem, erkölcs, női becsület szempontjai valamennyien háttérbe szorulnak mellette olyannyira, hogy a nő szégyenérzet nélkül, sőt saját férjének is beismeri azt a szörnyű tit-

kot, melyet a normális, ép erkölcsű asszony ura előtt oly óvatosan el tud titkolni.

Mangan (Psychiatr. Vorlesungen, németre ford. Möbius, 2. és 3. füzet) esetei közül 2 pragnans példát hoz fel. Az első, különösen tanulságos eset hőse egy fiatal nő, 3 gyermek anyja, tiszta múltú asszony, atyja tébolyodott volt; egy szép napon minden szemérem nélkül azt vallja elszörnyedt urának, hogy ő szeret egy fiatal embert és megöli magát, ha vele való benső viszonyában háborgatni meri. Csak 6 hónapot kér izzó szenvedélyének kitombolására, ígéri, hogy aztán visszatér a családi tűzhelyhez. Most azonban nem ismeri sem férjét, sem gyermekeit kedvese mellett. A szerencsétlen férj idegen országba vitte nejét és orvosi kezelésnek vetette alá.

Férjes asszonyoknak pathologikus szerelme más férfiak iránt oly jelenség a psychopathia sexualis terén, amely a tudományos magyarázatra nagyon rászorul. Én öt idevágó esetet észleltem. Valamennyiben súlyosan terhelt (elfajult) személyek szerepeltek. A kóros állapot paroxysmuszerűen jelentkezett, egy esetben többször récidivait, de minden esetben élesen elkülönítve volt a relative egészséges időszaktól. Egészséges állapotban sohasem hiányzott a mély megbánás, az elkövetett tett fölött, amelyet az illetők kikerülhetetlen abnormis lelkiállapotban őket ért bajnak és szerencsétlenségnek éreztek.

A kóros állapot tartama alatt teljes közömbösség állott fenn a férj és a gyermekek iránt, ami a férjtől való irtózásig is fokozódhatott, emellett egyáltalán nem látják be a illetők annak a botrányos viselkedésnek következményeit és jelentőségét, amely a női és családi becsületet és tisztességet követeli áldozatul. Érdekes, hogy a megsértett férfiak és a többi rokonok minden esetben psychopathológiai okot vettek föl, még mielőtt az orvosi vizsgálat e feltevés jogosult és alapos voltát bebizonyította.

Ami nem a psychopathikus, de azért abnormisan nagy szenvedélyű Messaline-t illeti, meg kell jegyeznünk, hogy a nemi felindulás csak egy epizódja volt a különben tisztességes asszony életének, törvénytelen viszonya szigorúan monogam volt és a nemi szükséglet kielégítése nem bírt a kóros bűnbeesés jeleivel. Utóbbi körülmények, de különösen az, hogy a szerencsétlen nem omnium virorum mulier, hanem egyetlen férfinak volt kedvese, fontos megkülönböztető jelei e jelenségnek a nymphomaniától. 3 esetemben nem durva érzéki motívum állott előtérben és indította a hitvesi hűség megszegésére, hanem fetischszerű varázs, melyet lelki tulajdonságok, egy ízben a férfi részéről a hang hatottak így.

Két esetben azonban sikerült kimutatnom, hogy valódi hyperaesthesia sexualis áll fenn, de a férjjel szemben tökéletes anaphro-

disia¹; úgyhogy idegen férfi részéről már az érintés orgasmust idézett elő, és a nemi actust a legnagyobb kényezés kísérte. Ez utóbbi esetekben aztán abszolút nemi alárendeltség viszonya fejlődött ki. (Lásd 224. sz. megfigyelést.)

A nemi érzés paraesthesiája (a nemi ösztön perverziója)

Sexualis képzetköröket perverz jellegű érzések kísérik, amennyiben oly képzetek, melyek physio-psychologiai körülmények között kellemetlen undorérzésekkel szoktak járnival, ilyenkor kényezést támasztanak; és ezek oly szorosán és erősen kapcsolódnak amazokhoz, hogy indulatok magasságára emelkedhetnek. Ennek gyakorlati eredménye: a perverz műveletek (a nemi ösztön perverziója). Ezek annál könnyebben mehetnek végbe akkor, ha az indulatig fokozott kényezések az esetleg még fennálló ellenképzeteket megfelelő kellemetlen érzések gondolatban való előidézésével elnyomják, s különösen akkor, ha a morális, aesthetikai és jogi érzéknek csökkenése vagy teljes hiánya következtében ilyen gátló képzetek egyáltalán nem is támadnak. Ez esetben azonban a leggyakrabban ott fordul elő, ahol az erkölcsi gondolatok és érzések (normális nemi érzés) forrása eleitől kezdve zavaros vagy romlott volt.

Perverznek a nemi ösztönnek mindazon megnyilvánulásait kell minősíteni, amelyek – bár alkalomadtán a nemi kielégítés természetes módon megy végbe – nem felelnek meg a természet, helyesebben mondva a fajszaporítás céljainak. A paraesthesiából származó nemi actusok klinikai, socialis és igazságszolgáltatási szempontból rendkívül fontosak; éppen azért részletesebben kell azokkal foglalkoznunk, s az aesthetikai és erkölcsi undort le kell győznünk.

A nemi ösztön *perverzióját* – mint az alább ki fog derülni – nem szabad a nemi művelet *perverzitásával* felcserélni, mert ezt nem psychopathológiás körülmények közt lehet észlelni. A konkrét perverz cselekedet, bármennyire borzasztó alakot is öltön, nem döntő a klinikai vizsgálat szempontjából. Hogy betegség (perverzio) és terheltség (perverzitás) közt különbséget tehessünk, ismernünk kell a szereplő személy összegyéniségét és perverz tetteinek indokát. Ez képezi a diagnózis felállításának alapját (lásd később).

Paraesthesia hyperaesthesiával kombinálódhatik. E kombinációt a klinikusok igen gyakran észlelték. Ilyenkor bizonyosan sexualis actusok képezik a perverzio tárgyát. A nemi kielégítést perverz jellege vagy a másik nemmel való kielégítésre, vagy pedig a saját nemén elkövetett nemi fajtalankodásra irányul.

Eszerint a tárgyalandó anyagot is két részre oszthatjuk, mint a nemi élet perverziójának két nagy csoportjára.

Sadismus.¹ Activ kegyetlenkedés és erőszakoskodás kéj érzéssel egybekapcsolva

A sexualis perverziók terén a Sadismus² – azaz *a)* kéjélvezet (amely orgasmusig is nőhet) akkor, midőn embertársain, sőt állaton is elkövetett kegyetlenségeket, kínzásokat lát vagy hall; *b)* sőt az illetőben magában ébredő azon ösztön, hogy ez érzelmek felkeltését más élőlények meggyalázásával, szenvedésével, fájdalmaival, sebei-vel szorgalmazza, – úgy látszik, nem tartozik a nagy ritkaságok közé, különösen akkor, ha szórványos megnyilvánulásait is számba vesszük.

Az orvos gyakorlata közben sokszor hall bizalmas beismeréseket, hogy az egyik consors nemi túlingerültségében ütötte, harapta, ajkaival úgy szorította a másikat, hogy a csókja észrevétlen harapássá változott át. Szerelmeseknél, jegyeseknél, gyakran lehet látni, hogy – mint mondani szokás – jókedvből birkóznak, verekszenek egymással. Ezen jelenségektől, melyeket még a physiologiai nemi élet keretén belül mutatkozó atavistikus tüneteknek kell felfognunk, azon iszonyú jelenetekig, melyek a consors életét sem kímélik, az átmenet számos példája észlelhető.

A mai kulturális életben észlelhető, semmiesetre sem physiologiai, ha nem mindenestre sadistikusnak minősíthető a férjnek heves, erőszakos fellépése nejével szemben, midőn a nemi actust kívánja; fenyegetésektől, sőt tettelegességtől sem riad vissza. Valószínű, hogy egyrészt a nőnek kezdetben mutatkozó tartózkodása a férfi szerelmes ajánlataival szemben, másrészt pedig a férfinél ilyenkor rendszerint jelenlevő hypersexualitása keltik föl azon sadistikus hajlamokat, melyek aztán efféle jelenetekhez vezetnek. Minthogy pedig a nőnek önmegadása, mintegy meghódítása a férfi által, benne is kellemes érzéseket ébreszt, e szerelmi komédia ismétlődése mindkettőnek örömet okoz. Ilyen sadistikus jellegű vonások aztán továbbfejlődve a férfi részéről loco indebito való coitus vágyát keltik föl, amennyiben ő a nő szemérmes zavarában leli gyönyörét, a nő

¹ Nevét a hírhedt *Marquis de Sade*-től nyerte, akinek regényei hemzsegnek a sok kéjtől és kegyetlenkedéstől. A „Sadismus” elnevezés a perversio megjelölésére már honos a francia irodalomban. *Eulenburg* (Klin. Handb. der Harn- und Sexualorgane) az idetartozó jelenségeket „activ algolagnia” neve alatt foglalta egybe.

² *Moll* Contr. Sexualempfindung. 3. Kiad. 160. lap; *Krafft* „Arbeiten” IV. 106. lap. Ugyanaz, *Leydens deutsche Klinik* VI. Abtheil. 137. lap; *Eulenburg*, Grenzfragen des Nerven- und Seelenlebens, XXI. 1. lap.

³ Lásd *Alfréd de Musset*-nek az andalusiai nőhöz írt híres sorait:

Qu'elle est superbe en son désordre, – quand elle tombe, les seins nus -
Qu'on la voit, béante, se tordre – dans un „baiser de rage et mordre -
En hurlant des mots inconnus!

pedig a férfi erősebb voltát érezteti meg vele és védelmi fegyvereit viszi a harcba.

14. sz. megfigyelés. Pácienseim egyike, öröklés útján terhelt, külön ember, ritka szépségű és eleven természetű nő férje; feleségének bőre tisztasága és finomsága, ennek elegáns toilettjei visszaszítólág hatottak reá és impotenssé tették, míg közönséges, úgyszólván piszkos nővel szemben egész ellenkező magatartást tanúsított (Fetischismus). Ellenben előfordult, hogy feleségével való séta közben nejét coitusra kényszerítette, ha vonakodott, erővel ledobta és a réten, pl. egy bokor tövében elégitette ki vágyát. Minél erősebb ellenállást fejtett ki a nő, annál izgatottabb lett. Ilyenkor potenciája kifogástalan volt. Hasonlóan érzett nemi vágyat oly helyeken, ahol attól kellett tartania, hogy meglepik, pl. vasúton, utazás közben, egy szálló árnyékszékében, míg a házasságban sohasem mutatkozott e vágy.

Mínt hogy a mai kultúrembernél, ha nem terhelt, a kéjézés és a kegyetlenség közötti asszociációnak csak homályos, csenevész vonásait ismerhetjük föl, ennél fogva ennek megnyilvánulását, különösen a két tényezőnek egymást kölcsönösen és igen könnyen előidéző képességét és azon szörnyű jeleneteket, amelyekben megnyilvánulni szokott, leginkább kóros hajlamosságban, a rokonérzelmi és akaratos mozgási területek kapcsolatában fennálló dispositióban (motorikus és sexualis sphaera közt) kell keresnünk és találnunk.

Nyilván csak bizonyos lelki dispositióknak felkeltéséről van szó, amit oly külső behatások létesítenek, melyek a normális hajlamú individuumra közömbösek, jelentőségnélküliek, és nem mint a modern associációs tanok hirdetik – véletlenül egymással egybekapcsolt érzelmi és ösztön-irányokról. Hiszen a sadistikus érzés mélyen visszanyúlik a gyermekkorba, oly életkorba, amelyben ezeknek külső benyomások által történt előidézését, és ha ezen irányok csakugyan fennállottak, azoknak sexualis értelmezését elképzelni, egyáltalán nem lehet.

A sadismust tehát, épúgy mint a masochismust és rendellenes nemi érzést, a vita sexualis eredeti anomáliájának kell tekintenünk. A psychosexualis folyamatok kibontakozásában lelki degeneratio alapján álló zavart vagy legalább is eltérést képvisel.

Hogy a kéjézés és kegyetlenség gyakran lépnek fel együtt, régóta ismert körülmény. Minden rendbeli írók utaltak rá.¹

¹ T. K. Novalis „Fragmenten”-jében: Görres „Christliche Mystik” III. kötet. 460 oldal.

Blumröder (Über Irresein, Leipzig, 1836. 51. lap) hominem vidit, qui compluria vulnera in musculo pectorali habuit, quae femina valde libidinosa in summa voluptate mordendo effecit.

Ball „St. Anne” klinikájából egy rendkívül erős epilektikus egyénről említi, hogy coitus közben consorsának orrát széjjelharapta és ennek egyes részeit lenyelte.

Ferriani (Archiv, delle psicopatie sessuali I. 1896. 106. lap) egy fiatalemberről azt beszéli el, hogy az ante coitum verekedett kedvesével, coitus közben csípte és harapta őt, „mert különben nem élvezett”. Egy napon panasszal jött a lány, mert erősen megsebesítette.

„Über Lust und Schmerz” c. értekezésében (*Friedreich*, Magasin für Seelenkunde, 1830. II. 5.) a szerző egyenesen utal már a kétértelműség és gyilkossági vágy közti összefüggésre. Hivatkozik e tekintetben az indiai mythosban szereplő Siwa és Durga esetére, a kéjes mysteriumok által kísért emberáldozatokra, a pubertás idején a nemi ösztönökkel együtt fellépő öngyilkosság iránt érzett hajlandóságra, utal azon esetekre, amelyekben a nemi élvezet kielégítésének beteges vágya ostromozásban, csípésben, a genitáliák véresre szúrásában nyilvánul meg.

Lombroso (Verzei e Agnoletti, Róma, 1874.) is számos példát hoz fel gyilkossági vágy fellépéséről, fokozott nemi kétértelműség mellett.

S fordítva, ott, ahol a gyilkos ösztön van felcsigázva, következményeképp kétértelműség lépett föl. *Lombroso* fent idézett munkájában a Mantegazza említette ama tényt hozza fel, hogy a katonákban a zsákmányolással való pusztításhoz rendszerint állatias kétértelműség társul.¹

E példák kifejezetten kóros esetekben mutatnak átmenetet.

Tanulmányok az erkölcstelen Caesarok (Nero, Tiberius) példái, akik abban gyönyörködtek, hogy az ifjakat és hajadonokat saját szemük láttára mészároltatták le, nem kevésbé annak a gyalázatos *Gules de Bays* marsallnak története (*Jacob*, Curiosités de l'histoire de France, Paris, 1858.), akit 1440-ben 800 gyermekkel 8 éven keresztül elkövetett merénylet és gyilkosság miatt végeztek ki. E szörnyeteget, amint azt maga beismerte, Suetonius olvasmányai, Tiberius és Caracalla orgiáinak leírása stb. hódítottak meg azon eszmének, hogy gyermekeket csábítson fel a váraiba, azokat kínok közt meg-

¹ A küzdelem mámorában a kétértelműség mámorába tolul az öntudatba. Lásd: Grillparzernél, egy katona szájából adott csataleírását: „Ihü als nun erschallt das Zeichen – beide Heere sich erreichen, – Brust an Brust, Götterlust! – herüber, hinüber, – jetzt Feinde, jetzt Brüder – streckt den Mordstrahl nieder. – Empfangen und Geben – den Tod und das Leben – im wechselnden Tausch – wild taumelnd im Kauseh!” Traum ein Leben, 1. Akt

gyalázza, azután megölje. Ezen emberi formába bujtatott bestia kimondhatatlan élvezetet talált az ilyen dolgokban. Volt két segítő-társa is. A szerencsétlen gyermekek hulláit elégették és csak a nagyon szép gyermekfejeket őrizték emlék gyanánt. H. ö. *Eulenburg* föntidézett művével, aki csaknem teljesen bizonyossá tette, hogy Rays zavart elméjű volt. Ugyanezen szerző értekezése „Die Zukunft”-ban, VII. évf. 26. sz.; *Bossard et Maulle*, Gilles de Rays, dit Barbe-Bleue, Paris, 1886. „Champion); Michelet, histoire de France tome VI. 316-326. o.; Bibliothèque de Criminologie, t. XIX., Paris, 1899. 245. o.

Ha a kéjes érzés és kegyetlenség közötti kapcsolatot magyarázni próbáljuk, akkor azon quasi még normális, physiologiai esetekből kell kiindulnunk, midőn egy különben normális, de nagyon ingerlékeny individuum a kéjézés tetőfokának pillanatában karmol és harap; az erő e megnyilvánulásai közönségesen a harag következményei. Tekintetbe kell vennünk továbbá, hogy a szerelem és a harag nemcsak a két legerősebb szenvedély, hanem a testileg erős (sthenikus) indulat egyedüli formái is. Mindkettő tárgyát hatalmába igyekszik keríteni és természetsszerűleg testi behatással akar erejének érvényt szerezni; mindkettő leghevesebb izgalomba hozza a psychomotorikus sphaerát s ez az izgalom eredményezi a normális megnyilvánulást.

E szempontból ítélve meg a dolgokat, könnyen érthetővé válik, hogy a kéjézés oly tettekre ösztönöz, melyek különben a harag kifolyásai.¹ A kéjézés épúgy, mint a harag, az exaltatio egy-egy állapota, az összes psychomotorikus sphaerák hatalmas izgalma. Ez olyan ösztönt vált ki az illető fölizgató objectummal szemben, hogy lehetőség szerint a legintensívebb módon reagáljon. Ép úgy, mint a mániákus exaltatio az örületes rombolási szenvedélybe csaphat, mely ennek az általános fölizgulásnak esztelen, néha látszólag ellentétes indulatú tettekben akar kifejezést adni. Ezek bizonyos mértékben, mint psychikai együttműködések mutatkoznak; de azért nem az izombeidegzés pusztá és öntudatlan ténye (ami mint esztelen handabandázás szintén előfordulhat) szerepel itt, hanem valóságos hyperbulia, megkettőztetett akarat sarkalja az illetőt, hogy az őt izgató individuumra lehetőleg mély hatást gyakoroljon. Ennek természetesen leghathatósabb eszköze a fájdalom okozása.

A szenvedély tetőfokán megnyilvánuló, ez a fájdalommasságot okozó vágy bizonyos esetekben komoly bántalmazással, az áldozat

¹ *Schultz*, (Wiener med. Wochenschrift, 1869. 49. sz.) egy 28 éves férfi érdeke» esetét közli, aki csak akkor tudta feleségével a coitust véghezvinni, lia előzőleg mesterségesen haragos indulatba jött.

megsebesülésévé, sőt meggyilkolásává is fajulhat.¹ Ilyen esetekben a kéjes actust kísérő kegyetlenkedés vágya mértéktelen, míg másrészről az erkölcsi érzék hiányossága folytán valamennyi normális gátló érzet és képzet kialszik, vagy elhomályosul.

Az efajta iszonyú sadistikus cselekedetek a férfinél, kinél sokszorta gyakoribbak, mint a nőnél, a physiologiai körülmények folytán még egy másik erős indító okra találnak.

A nemi érintkezésben a férfinék activ, úgyszólván támadó szerep jut, míg a nő passiv viselkedik, mintegy védi magát.² A férfit hatalmas inger izgatja, hogy a nőt magának meghódítsa, legyőzze, és az ars amandiban nagy pszichologiai jelentőséggel és horderővel bír a nőnek szelídsege, aki a megadás pillanataig védekező álláspontot foglalt el. A férfi normális körülmények között ellentállást lát maga előtt, melyet le kell győznie, ezért adta neki a természet a támadó, az agresszív karaktert. Ez a támadó jelleg azonban kóros viszonyok között mértéktelenné nőhet s oly ösztönné fajulhat, mely vágyának célpontját korlátlanul hatalmába akarja ejteni, ha kell megsemmisíti, meggyilkolja.³⁻⁴

Ha e két alkotó elem – t. i. egyrészt azon kórosan megnőtt ösztön, hogy az inger tárgyának a leghevesebb reakcióval feleljen, másrészt az a beteges szükséglet, hogy a nőt mindenáron hatalmába ejtse – ha e két tényező összejátszik, akkor a Sadismus legvehemenesebb kitéréseihez vezethetnek.

¹ Állatoknál, melyek a pázás időszakában vannak, hasonló eseteket írt le *Lombroso* (Über den Verbrecher német ford. Fränkel 18. 1.)

² Állatoknál is rendszerint a hím üldözi szerelmével a nőtényt. Gyakran észlelhető a nőténynek néha színlelt, néha valóban aggodalma« menekülése; s ilyenkor aztán olyan viszony fejlődik ki köztük, mint a ragadozó állat és zsákmánya közt

³ A nőhódítás mai polgári alakjai: udvarlás, elcsábítás, törbe csalás stb. Tudjuk a művelődés-történetből és az anthropológiából, hogy voltak idők, sőt vannak népek, melyeknél ma is a brutális erőszak, az elrablás, sőt botütések, melyek a nőt védekezésétől megfosztották, helyettesítették a nőhódítás mai formáit. Lehetséges, hogy e hajlamra való atvistikus visszaütések szerepelnek a sadismue kitéréseiben.

⁴ *Schäfer* (Jena). A psychológia évkönyveiben II. 128. 1. *Payer* A. által észlelt 2 esetet közöl. Első esetben a leghevesebb nemi izgalmat váltotta ki csatajelenetek szemlélése, akár képeken is; a másik esetben kicsi állatok kegyetlen kínzásai. A referens következőket füzi hozzá: „Csatakedv és gyilkolás vágya annyira otthonos az állatok világában, hogy a hímnem e hajlamának a tiszta nemi ösztönnel való szoros kapcsolata, kétségtelenül a hímnem ismertető vonásának tekintendő. Kifogástalan megfigyeléseim alapján különben is konstatalem, hogy psychikailag és nemileg teljesen egészeséges férfigyéneknél a nemi izgalmak homályos és érthetetlen előfutárait izgató vadászkalandok és csatajelenetek olvasása előzte meg, illetve a kielégítés valamely módja iránt érzett ismeretlen ösztön útján harcias gyerekjátékokra (birkózás) szolgáltatott alkalmat, amelyekben a nemi élet alapösztone a partner-inék lehetőleg intensiv és extensiv érintése által kifejezésre jut a legyőzésnek hol világosabb, hol homályosabb utógondolatával.”

A sadismus tehát tulajdonképpen nem egyéb, mint a pszichikai vita sexualist – alkalmasint normális körülmények közt is – kísérő jelenségeknek kóros fokozódása; különösen a férfinenél nőhet a végtelenségig és akkor a legborzasztóbb tettekben nyilvánul. Természetesen nem okvetlenül szükséges és szabályszerű, hogy a sadistikus egyén ösztönének ez alakulásáról tudomással bírjon, ő rendszerint csak a vágyat érzi, hogy a másik nemen kegyetlen és erőszakos cselekedeteket vigyen véghez, mert tudja, hogy ezek kéjes érzelmeket keltenek benne. Ez adja meg az ösztönt, hogy ezen műveleteket meg is valósítsa. Amíg az illető egyén nem ismeri ösztönének tulajdonképpeni motívumait, addig sadistikus tetteit ösztönszerűeknek, impulsív jellegűeknek kell tekintenünk.

Ha a kegyetlenség érzete és a kéjézés között kapcsolat áll fenn, akkor nemcsak a kéjes szenvedély kelti fel a kegyetlenség ösztönét, hanem viszont is: kegyetlen tettek szemlélete, vagy csak gondolata nemi izgalmat hoz létre, s perverz egyének élnek az eszköz felhasználásával.¹

Az eredeti és szerzett sadismus közt tapasztalatigig különbséget nem lehet felállítani. Sok ilyen értelemben ab origine terhelt egyén bizonyos ideig minden lehetőet elkövet, hogy perverz ösztönének ellentállhasson. Ha potenciájuk még fennáll, akkor kezdetben normális nemi életet folytatnak, gyakran magukba fojtott perverz gondolatok segítségül hívása mellett. Csak később, mikor a felmerülő erkölcsi és esztetikai ellenmotívumokat fokozatosan legyőzték, s többször meggyőződtek arról, hogy a normális actus őket nem elégti ki, tör ki a kóros ösztön; úgy, hogy az eredetileg már fennálló perverz hajlam később való megnyilvánulása, egy időre látszólag a perverzio jelenléte ellen szól. De a priori feltehetjük, hogy ezen psychopathiai állapot rendszerint már ab origine áll fenn. A feltevés megokolását lásd később.

A sadistikus cselekedetek monstruositása nagyon különböző aszerint, hogy minő a perverz ösztön és a még fennálló gátló momentumok hatalma, mely utóbbiakat veleszületett erkölcsi fogyatékoság, örökölt elfajultság, morális zavar, többé-kevésbé csaknem mindig leszállítanak. Ilyeténképpen egész sorozata áll elő oly alakulatnak, amely a legsúlyosabb büntettel kezdődik s oly alattomos cselekedetekkel végződik, melyeknek célzata, hogy a sadista perverz szükségleteinek tisztán symbolikus kielégítést biztosítsanak. A sadistikus cselekedeteket másféleképpen is osztályozhatjuk: aszerint,

¹ Előfordul az is, hogy vérontás véletlen látása, vagy más hasonló körülmények a sadistának lelkileg praeformált mechanismusát először hozzák mozgásba és keltik fel a lappangó perverz ösztönt.

amint a véghezvitt, de a libido nimiát még ki nem elégtő coitus után végeztetnek, vagy a potentia leszállása mellett mintegy praeparatorikusan a csökkent erő fölélesztésére használtatnak, avagy végül a potentia teljes hiánya mellett a lehetlenné vált coitus aequivalense gyanánt ejaculatio előidézését célozzák. A két utóbbi esetben az impotentia dacára heves libido áll még fönt, vagy legalább állott fönt az illető individuumnál, mikor e sadistikus actusokat megszokta. A sexualis hyperaesthesiát mindig sadistikus hajlamok alapjául kell tekintenünk. Az impotentia, mely az itt számbajövő psycho- és neuropathikus egyéneknél kora ifjúságok óta üzött kicsapongásaik folytán oly gyakori jelenség, rendszerint spinalis gyöngeségen alapul. Néha azonban psychikai impotentianak egy alakja is fölléphet, amikor a figyelemnek a pervers actusra való összpontosítása által a normális kielégítés képzete elhalványul.

Bármennyire különböző is a perverz cselekedet, annak lényegét mindig az elkövetőnek perverz lelki hajlama és ösztönei teszik érthetővé.

a) Kéjgyilkosság¹ (fokozott kéjvágy kegyetlenkedésben nyilvánul, gyilkolás vágya: anthropophagie)

A kéjézés és a gyilkolási vágy közötti összefüggést legborzasztóbban, de egyszersmind a legjellemzőbben tünteti fel Bichel András esete, melyet *Feuerbach* tett közzé: „Actenmäßige Darstellung merkwürdiger Verbrechen” című művében.

B. puellas stupratus necavit et dissecuit. Egyik áldozatának meggyilkolását a kihallgatásnál következőkép mondotta el: „fölnyitottam mellét és testének húsos részeit egy késsel vágtam át. Erre hentes módjára állottam neki és testét a taglóval szétdaraboltam, hogy beleférjen abba a lyukba, melyet annak elföldelésére a hegyen eleve elkészítettem. Mondhatom, hogy a test megnyitásakor oly mohó vágy fogott el, hogy reszkettem és egy darabot kivágtam magamnak és megettem”.

Lombroso (Geschlechtstrieb u. Verbrechen in ihren gegenseitigen Beziehungen, *Goldammer's* Archiv 30. füzet) is főlemlít idevonatkozó eseteket, így egy bizonyos Philippeét, aki meretrices post actum meg szokta fojtani, miközben így vélekedett: „Szeretem a nőket, de mulatságot okoz nekem, ha megfojthatom őket, miután élveztem velük”.

Bizonyos Grassit (*Lombroso* op. cit. 12. lap.) egyszer éjnek

¹ Lásd. *Metzger's* ger. Arzneiw. herausgegeben von Bemer, p. 589 *Klein's* Annáien X. p. 176. XVIII. p. 311. *Heinroth*, System der psych. ger. Med. p. 270. Neuer Pitaval 1855. 23. Th. (Fall Blaize Ferrage.)

idején egy női rokona iránt libido fogta el. Annak ellenkezése által végsőig ingerelve, több késszúrást ejtett hasán, s midőn a szerencsétlen lány atyja és nagybátyja őt vissza akarták tartani, ezeket is megölte. Deinde statim ad meretricem properavit, ut in ems amplexu libidinem suam ardentem satiaret. De ez sem elégtette ki. Megölte utána atyját és az istállóban több ökröt ütött agyon.

Míndezekből kétségtelenül kiderül, hogy a kéjgyilkosságok nagy száma paraesthesia sexualissal egybekapcsolt hyperaethesián alapul.

A perverz érzelmek alapján további brutalitások érhetik a holttestet, így pl. annak szétdarabolása, beleiben való kéjes vajakálás. Bichel esete is e lehetőség mellett bizonyít.

Újabb időből való példa Menesclou esete,¹ (Annales d'hygiène publique) akit *Lasegue, Brouardel, Motet* figyeltek meg, szellemileg épnek nyilvánították s így kivégezték.

15. sz. megfigyelés. 1880. április 15-én egy 4 éves leányka tűnt el szülei lakásáról. 16-án Menesclout a ház egy lakóját letartóztatták, zsebeiben megtalálták a gyermek alkarjait, a kályhából félig elszenesedve húzták ki fejét és beleit. Az árnyékszékben is találtak egyes hullarészeket. Nemi szerveit nem tudták föllelni. M. zavarba jött, mikor a leány távolmaradása miatt kérdőre vonták. A körülmények, valamint egy nála talált ocsmány vers, semmi kétséget sem hagytak aziránt, hogy ő volt az, aki a gyermeket elébb meggyalázta, aztán megölte. M. nem mutatott megbánást, tettét egyszerűen szerencsétlenségnek tarja. Intelligenciája korlátolt. Degenerációra való anatómiai jeleket nem mutat; nagyot hall; skrophulotikus.

M. 20 éves, 9 hónapos korában görcsökben szenvedett, később álmatlanság, enuresis nocturna kínozták, ideges lett, későn és hiányosan fejlődött ki. Pubertás óta könnyen ingerlékeny, gonosz hajlamokat mutatott, lusta volt, tanulni nem akart, semmiféle foglalkozásra nem volt használható. A javítóintézetben sem javult. Tengerészethez osztották be, itt is rossz fát tett a tűzre. Hazatérve meglapta szüleit, gonosz társaságba járt. Nők után sohase futkosott, ellenben buzgó onanista volt, alkalmilag nősténykutyákkal sodomizált. Anyja mania menstrualis periodikában szenvedett, egy nagybátyja tébolyodott volt, egy másik iszákos.

M. agyvelejének vizsgálatánál mindkét homloki lebenyt, az első és második halántéki tekervényt, valamint az occipitalis tekervények egy részét, kórosan elváltozottak találták.

16. sz. megfigyelés. Alton nevű kereskedősegéd Angliában sétát tesz a városon kívül. Egy gyermeket a bokorba csábít, egy idő múlva

¹ Hasonló eset I. Kölle: ger. psychiatr. Gutachten. 1896. 48. 1.

visszatér, irodájába megy s ott naplójába a következő jegyzetet írja: „Killed to-day a young girl it was fine and hot”.

A gyermek eltűnt, hosszú keresés után darabokra szakítva találták fel; egyes részeket, így a nemi szerveket nem lehetett megtalálni. A. a kedélyizgalom legcsekélyebb nyomát sem mutatta és megtagadott minden fölvilágosítást borzasztó tettének indokai és részletei felől.

Psychopathikus ember volt, időnként életuntsággal párosult kedvetlenség vett rajta erőt.

Atyja acut mániákus rohamban szenvedett, egy közeli rokona gyilkolási mániában. A.-t kivégezték.

17. sz. megfigyelés. Jack, a hasfelmetsző. 1887. XII. 1-én, VIII. 7-én, IX. 8-án, IX. 30-án, október havában, 1888. XI. 9., 1889. VI. 1., VII. 17., IX. 10-én London különböző negyedeiben női hullákat találtak, sajátos módon elcsonkítva és kivégezve anélkül, hogy a gyilkosra ráakadtak volna. Valószínű, hogy az illető állatias késztönből először áldozatainak a nyakát vágta el, majd hasukat nyitotta meg és beleikben vájkált. Sok esetben a külső és belső nemi szervekből levágott részleteket vitt magával, nyilván azért, hogy azok megpillantása még később is izgalomba hozza. Máskor megelégedett azzal, hogy azokat ott helyben darabolta szét. Fel kell vennünk, hogy ez ismeretlen nem követett el sexualis merényletet perverz ösztönének e tizenegy áldozatával szemben, hanem ő a gyilkolást és a csonkítást a nemi aktussal egyenértékűnek tartotta. (*Max-Donald*, le criminel-type, 2. edit. Lyon 1884. . . . *Spitzka*: The Journal of nervous and mental disease 1888. December; *Kiernan* The medical Standart, 1888. Nov., Dec.)

18. sz. megfigyelés. Vacher, a hasmetsző. 1895 augusztus 31-én Portalier nevű 15 éves pástort mezítelenül és felmetszett hassal és egyéb sebekkel borítva holtan találták a mezőn. Kitűnt, hogy e sérüléseket megfojtás előzte meg.

1897 augusztus 4-én a gyilkosság gyanújával terhelt, bizonyos Vacher nevű sehonait fogtak el, aki nemcsak e büntettet vallotta' be, hanem azok egész sorozatát, amelyek 1894 óta Franciaországban előfordultak. Erősítette, hogy időnkint megjelenő elmezavarban szenved, és öntudatlanul, mintegy ösztönszerűleg cselekedett akkor is. A vizsgálat során azonban kiderült, hogy a büntettnél öntudatát egy pillanatra sem veszítette el és a tett elkövetése után igyekezett annak következményeitől megszabadulni. Tisztán emlékezett az eset részleteire is.

V. 1869-ben született, tiszteletreméltó szülők gyermeke, egészséges lelkű család tagja, sohasem volt súlyos beteg; gyermekkora óta gonoszindulatú, lusta, munkára nem használható; 20 éves korában egy

gyermeken megkísérlett paráználkodás miatt került a vádlottak padjára, a katonaság alatt gonoszindulatúnak mutatkozott és 1893-ban „psychikai zavarok” miatt (zavart beszéd, időnkénti üldözési mánia, fenyegetődzések, rendkívüli ingerlékenység) elbocsátották. 1893-ban megsebzett egy leányt, aki nem akart hozzá nőül menni, utána öngyilkosságot kísérelt meg (fejbelötte magát a jobb fülön át, utána fennmaradó sükettség ez oldalon és facialis bénulás). Tébolydába került, ahol „délire de persécution”-t találtak nála. 1894 április 1-én gyógyultán bocsátották el. Ezután bolyongott mindenfelé és a következő borzasztó dolgokat vitte véghez: 1894 március 20-án Delhomme nevű 21 éves leányzót fojtotta meg, majd a nyakát vágta le, testén ide-oda ugrált, jobb melléből egy darabot kitépett és aztán coitust vitt rajta véghez. Hasonló dolgokat művelt – a meggyaláztól eltekintve – 1894 nov. 20-án a 13 éves Marcellel, továbbá 1895 május 12-én a 17 éves Mortureux-vel. 1895 aug. 24-én megfojtotta és aztán meggyalázta Morand asszonyt, egy 58 éves nőt; 22-én Alaise nevű 16 éves leánynak nyakát vágta le és hasát akarta megnyitni. Szeptember 29-én egy Pelet nevű 14 éves pásztorfiún ugyanazt követte el, amit később Portalier-en, amennyiben ennek egyszersmind nemi szerveit is megsebezte és a hullán erkölcstelen merényletre vetemedett.

1896 márc. 1-én Derouet nevű 11 éves kis leányon akart erőszakot elkövetni, de egy mezei csösz elriasztotta. Szept. 10-én Mounier nevű 19 éves fiatal asszonyon követte el rendes tettét, 1896 okt. 1-én a 14 éves Rodier pásztorlányon, akinek nemi szerveit is kivágta és magával vitte. 1897 május végén Beaupied nevű vándorlegényt (14 éves) ölt meg úgy, hogy nyakát lemetszette és a holttestet aztán a kútba dobta. Június 18-án a 13 éves Laurent nevű pásztorot ölte meg és a hullán paderasztizált. Nemsokára egy Plantier nevű asszonyon akarta a merényletet elkövetni, de ennek sikerült elmenekülnie. V.-t, sajnos menekülni hagyták.

Lacassagne, a törvényszéki orvostan tanára Lyonban, *Pierrel* a pszichiatria tanára és *Rebatel* elmeorvos voltak szakértők e borzalmas törvényszéki esetben. Örökölt terheltséget kizártak, semminemű agymegbetegedésre való jelet nem találtak a beteg élettörténetében, epilepsiát sem. Az illető nem volt valami nagyon értelmes egyén, kezdetől fogva ingerlékeny, gonoszindulatú, hirtelen haragját nem tudta fékezni, szerette az állatokat kínozni. Senki sem akarta szolgálatba fogadni. Egy kolostorban a postulans helyét töltötte be, amelyet azonban csakhamar el kellett hagynia, mert társait masturbálta. Erkölcstelensége és hevülékeny természete miatt senki sem tartotta szolgálatban. Nem ivott. A katonaságnál félték tőle és kerülték. Egy napon, midőn káplárrá való kineveztetése, amelyet biztosra vett, el-

maradt, valóságos örvöngésbe tört ki, feljebbvalójára akart törni, úgy, hogy a, csapatkórházba és aztán tébolydába vitték. Társai nem tartották épeszűnek. Haragos perceiben kiszámíthatatlan volt és fölötte veszedelmesnek mutatkozott, azonnal nyaklemetszéssel fenyegetett és mindenki komolyan vette a fenyegetést. Alvása rossz volt, csak gyilkolásról álmodozott, néha örvöngési roham vett rajta erőt, úgy, hogy senki sem állhatott közelében.

A tébolydában üldözési mániát tapasztaltak nála és közveszélyesnek tartották. Itt újabb öngyilkosságot kísérelt meg. Egy napon mégis tényleg gyógyultan hagyta el a tébolydát.

Kiszabadulása után 11 gyilkosságot követett el; megannyi sadistikus jellegű kéjgyilkosság; fojtogatás, nyakátmetzés, a hulla szétarabolása, megcsonkítása, különösen a nemi szerveken, ezek képezték a gyilkosság különböző alakjait, melyekhez esetleg a még nem csillapított nemi váagnak a, hullán való kielégítése társult.

Be lett bizonyítva, hogy V., amikor e szörnyű tetteket véghezvitte, teljes öntudattal, úgyszólván közömbösen, hidegvérrel járt el, semmiféle kivételes pszichikai állapot nem volt nála jelen.

Tetteit Franciaország legkülönbözőbb részein vitte véghez, melyet keresztül-kasul bejárt. V. a degeneratio semmiféle jelét nem mutatja, nemi szervei normálisan fejlettek. Fogságában hiú magatartást tanúsít, könnyen felhevül, nehezen csillapítható. Egy ízben dacból – és az ellenkezés demonstrálására – 7 napig nem evett. Máskor dühroham fogta el, mikor megtiltották neki, hogy a templomba mehessen. A büntetteiről cynikusan beszél, megbánást nem mutat, állandóan dührohamokkal magyarázza azokat és a tébolyodott szerepét játssza azon reményben, hogy így majd tébolydába kerül, ahonnan könnyebb a menekülés. A valóságban azonban észlelőiben épelméjű egyén benyomását keltette.

A megfigyelők következőkben számolnak be észleleteikről: V. sem epileptikus, sem ösztönei nem betegek, Erkölcstelen, szenvedélyes ember, aki egyízben depressív üldöztetési mániában is szenvedett, amikor minduntalan öngyilkosságra gondolt. E bajából kigyógyulva ez időtől fogva teljesen beszámítható volt. Büntetetei antisocialis, sadistikus, vérszomjas egyénre vallanak, aki korábbi elmebajában és azon körülményben, hogy akkor nem kapott büntetést, menlevelet látott arra nézve, hogy e gyalázatos dolgokat vihesse véghez. Közönséges gonosztevő, beszámíthatóságát egyáltalán nem befolyásolhatja előző elmezavara. Az illetőt halálra ítélték. (Archiv d'Anthropologie criminelle. XIII. 78. sz.)

Ilyen esetekben megtörténhetik, hogy a meggyilkolt áldozat húsa után is vágy ébredhet a bűnösben és ezen perverz gondolat hatása

alatt a hulla egyes részeit megeszi.

19. sz. megfigyelés. Leger, vincellér, 24 éves, ifjúkora óta zárkózott, embergyűlölő természet, álláskeresőre indul, 8 napig egy erdőben barangol, puellam apprehendit XII. annorum; stupratae genitalia mutilat cor eripit, eszik belőle, kiissza vérét és elföldeli a hullát. Midőn elfogták, kezdetben mapkacsul tagadott, később azonban cynikus hidegvérrel vallotta be bűnét. Halálos ítéletét is közömbösen hallgatja. Kivégeztetett, A boncolásnál Esquirol kóros összenövést talál az agyburkok és az agyvelő között. (Georget Darstellung des Processes Leger, Feldtmann, etc., németre ford. Amelung Darmstadt, 1827.)

20. sz. megfigyelés. Tirsch, prágai kórházi alapítványos, 55 éves, kezdetől fogva zárkózott természet, különc, durva, könnyenhevülő, bosszúvágó ember, 20 éves korában egy 10 éves leányon megkísérelt erőszak elkövetése miatt elítélték, az utóbbi időben dührohamai és életuntsága által tűnt fel.

1864-ben, miután egy özvegynek tett házassági ajánlatát visszautasították, olyan gyűlölet érlelődött meg benne a női nem iránt, hogy július 8-án már azzal a tervvel járt-kelt, hogy e gyűlölt nem egy képviselőjét megöli.

Vetulam occurentem in silvam allexit, coitum poposcit, renitentem prostravit, jugulum feminae compressit „furore captus”. Cadaver virga betulae desecta verberare voluit nequetamen id perfecit, quia conscientia sua haec fieri vetuit, cultello mapnmas et genitalia desecta domi cocta proximis diebus cum globis comedit. Szeptember 12-én a letartóztatásnál még rátaláltak a borzasztó lakoma maradványaira. Tettét „belső vágó” indokolta, ő maga követelte kivégeztetését, mert hisz ő mindig elvetemült volt és nem is változik meg. Fogságában rendkívül ingerlékenységet mutatott, néha dührohamai voltak, melyek több napi szigorítást tettek szükségessé, kezdetben a táplálkozást vonták meg tőle. Hiteltérdemlő bizonyóságot nyert az a felvétel, hogy korábban elkövetett kicsapongásait ilyen izgalmi állapotban vagy dührohamokban követte el (Maschka, Prager Vierteljahrsschrift, 1886. I. p. 79. Gauster Maschka-nál, Handb. der ger. Medizin. IV. 489. 1.).

A kéjgyilkosság bizonyos eseteiben fizikai vagy pszichikai okokból kimarad a stuprum, és egyedül a sadistikus merénylet helyettesíti a coitust.

Ilyen esetek prototypusa Verzeni esete. Áldozatainak élettartama az ejaculatio rövidebb vagy gyorsabb beálltatól függ. Minthogy e nevezetes eset mindent feltüntet, ami tudomány mai álláspontja a kéjézés és gyilkolásvágó közti összefüggésre vonatkozólag tud, és az

eset alapos megfigyelés tárgyát képezte, részletesebben akarunk rá kiterjeszkedni.

21. sz. megfigyelés. Verzeni Vineenz, 1849-ben született, 1872 január 11 óta fogságban, vádolva. 1. Marianne nagynénjét, mikor 4 év előtt betegen ágyban feküdt, megakarta gyilkolni; 2. Arsuffi nevű férjes asszonyon hasonlót kísérelt meg; 3. Gala nevű férjes asszonyon ugyanezen merényletet követte el, amenyiben géégéjét összenyomta, mialatt testén térdelt; 4. Azonkívül következő bűntettek elkövetésével gyanúsították meg:

a) Motta Johanna december havában reggel 7 és 8 óra között a szomszédos falúba sietett. Minthogy nem jött vissza, gazdája keresésére indult és holttestét a falú közelében egy országúton találta meg, számtalan sebtől iszonyúan elcsontítva. Belei és nemi szervei ki voltak szakítva felmetszett hasából és a hulla mellett heverték. A hulla mezítelen állapota és számos bőrhorzsolás, amelyet combjain láttak, erkölcstelen merényletre engedtek következtetni, homokkal teletömött szája pedig fulladásos halált tettek bizonyossá. A hulla közelében egy szalmakazal tövében *si*, jobb comb egy leszakított darabjára és ruhadarabokra akadtak. A tettes nem volt kinyomozható;

b) 1871 augusztus 28-án kora reggel Frigeni nevű férjes asszony ment ki a mezőre. Minthogy 8 órára nem jött vissza, férje érte ment. Mint mezítelen hullát találta' a mezőn, nyaka köré kötél volt csavarva, amelyik megfojtotta, testének egyéb helyein számos sebzés volt látható, felmetszett hasából belei szabadon lógtak le;

c) augusztus 29-én délben Previtali Mária 19 éves leány haladt a mezőn keresztül, midőn nagybátyja Verzeni üldözőbe vette, gabonaföldre hurcolta, földreteperte és fojtogatta. Midőn egy pillanatra elengedte a leányt, hogy kikutassa, vajjon nincs-e valaki a közelben, felkelt a leány és könyörgéseivel kieszközölte, hogy V. futni engedte, miután kezeit még egy ideig összeszorította.

V.-t törvény elé állították. 22 éves, középnagy, assymetrikus koponyával bíró egyén, jobb homlokcsontja keskenyebb és alacsonyabb, a jobboldali homlokpúpja kevésbé fejlett, jobb füle kisebb, mint a bal (a magassági átmérő 1, a szélességi 3 cm-rel); mindkét fülön a helix alsó fele hiányzik. A jobb halántékűtér kissé atheromatosus. Tarkója olyan erős, mint egy ököré; az os zygomaticum enormisan fejlett, szintúgy az alsó állkapocs; a penis is nagyon kifejlett, frenulum hiányzik; kislökű strabismus alternans divergens (a mm. recti interni insufficientiája és myopia> forog fenn). *Lombroso* mindezen elfajulási jelenségekből a jobbhomloki lebenynek kezdettől fogva hiányos fejlődésére következtet. Verzeni – úgy látszik – hereditarius, két nagybátyja cretin, egy harmadik mikrocephal, szakállnélküli, egy heréje hiányzik, a másik atrophias. Atyja pellagras elfa-

julás jeleit mutatja és hypochondria pellagrosa egy rohamán ment keresztül. Egy nagybátyja hyperämia eerebriben szenvedett, a másik megszokásból lopott.

Verzeni családja bigott, csúnya fősvénység jellemzi. Ő maga közepes intelligenciát árul el, jól védi magát, igyekszik alibijét igazolni és másokat gyanúba fogni. Múltjában semmi oly jel nincs, ami elmezavarra engedne következtetni, jelleme különben nagyon különc; hallgatag természetű, szereti a magányt; a fogságban cinikusnak, masturbansnak mutatkozik; mindenáron nők figyelmét és tekintetét akarja magára vonni.

V. végre bevallotta tetteit és azok indokait. Szerinte azok elkövetése neki leírhatatlanul kellemes (kéjes) érzést keltett föl, amelyet erectio és ondókiömlés kísért. Midőn áldozatának csak nyakát érintette, máris nemi érzések állottak be. Ez érzésekre vonatkozólag teljesen közömbös volt előtte, vajjon az illető nő idős, fiatal, csúnya vagy szép volt. Rendszerint már maga a fojtogatás elégítette ki és ilyenkor áldozatát életben hagyta, az említett két esetben azonban késett a nemi kielégítés érzése és akkor addig szorította össze áldozata nyakát, míg az meg is halt. Ezen garottírozásoknál a kielégítés érzete nagyobb volt, mint mikor onanizált. Az áldozat combjain látható bőrhiányokat fogaival idézte elő, midőn a vért óriási élvezettel szívta. Az áldozat alszárából egy darabot, miután vérét kiszívta, magával vitte, hogy odahaza megsüsse, időközben azonban egy szalmarakás alá rejtette, hogy *anyja* rá ne jöjjön ezen tetteire. A beleit és ruháit is egy darabig magával vitte, mert élvezetet okozott neki, ha azokat megszagolhatta vagy megérintette. Az elképzelhető legnagyobb fokú kéjérzés vett rajta ilyenkor erőt. Bolondos természetű vagy buta sohasem volt; e tettek végrehajtása közben semmit sem látott maga körül, minden eltűnt előtte (nyilván nagyfokú nemi izgalom következtében megakadt apperceptio és ösztönszerű cselekvés volt nála jelen). Utána mindig igen kellemesen érezte magát, a kielégítés tökéletes érzése mutatkozott; lelkiismeretfurdalást nem tapasztalt. Sohasem jutott eszébe az általa megkínzott nő nemi szerveit akár csak meg is érinteni, vagy áldozatával stupratiót véghezvinni, megelégedett annak megfojtásával és vére kiszívásával. S úgy látszik a modern vámpír ez adatai tényleg valóknak bizonyulnak. Normalis nemi ösztön idegen előtte. Két szeretője volt, azoknak megtekintésével megelégedett; magának is feltűnt, hogy nem érzett kéjvágyat velük szemben, hogy őket is fojtogassa vagy kezeiket megszorítsa, úgy mint más áldozatait. Erkölcsi érzésnek, megbánásnak stb. semmi nyoma nem volt észlelhető.

Verzeni maga is azt mondja, hogy jó volna, ha őt bezárnák, mert ha szabadon van, nem tud ezen vágyainak ellentállani. V.-t

élethossziglani börtönre ítélték. (*Lombroso: Verzeni e Agnoletti. Róma, 1873.*) Érdekesek azon vallomások, melyeket Verzeni elítél-tetése után tett.

„Incredibilem voluptatem habui feminas suffocans, erectiones turn sensi atque vera libidine affectus snm. Vei vestimenta mulierum olfacere voluptatem mihi adtulit. In suffocando feminas maiorem voluptatem inveni quam in masturbando. Az áldozatok vérének kiszívása és ivása is nagy gyönyört okozott nekem; sőt az is kelle-mesen hatott, ha áldozataim hajából hajtűket szedhettem ki.

A ruhákat és beleket magammal vittem, mert szagolni és ta-pintani akartam őket. Anyám végtére mégis rájött e dolgaimra és pedig úgy, hogy minden gyilkosság vagy gyilkolási kísérlet után ondófoltokat talált ingemen. Nem vagyok örült, de a megfojtás pil-lanatában semmiről sem tudtam. A tett elkövetése teljesen kielégí-tett, jól éreztem magam. Sohasem jutott eszembe a nemi szerveket stb. megérinteni vagy megnézni. Elég volt, ha áldozatom nyakát szorítottam és vérét szívtam. Még ma sem tudom, hogy van a nő megalkotva.

Fojtogatás közben és azután teljesen rászorítottam magam az áldozat testére, anélkül, hogy egyik testrésze nagyobb súlyt helyeztem volna, mint a másikra”.

Verzeni teljesen egyedül jött perverz cselekedeteire, midőn 12 éves korában megfigyelte, hogy tyúkok megfojtása különös kérézést ébreszt benne. Ezért gyakran egész tömegben pusztította el azokat és azt mondta, hogy görény hatolt be a csirkeólbá. (*Lombroso, Goltdammer's Archiv, 30. köt. 13. 1.*)

Hasonló esetet közöl *Lombroso* (*Goltdammer's Archiv*), ame-lyik Vittoriában (Spanyolország) történt.

22. sz. megfigyelés. Gruyo nevű 41 éves férfi, kifogástalan elő-életű egyén, háromszor nősült, 10 év lefolyása alatt 6 nőt gyilkolt meg. Csaknem valamennyi nyilvános kéjnök volt és meglehetősen koros. Suffocatis per vaginám intestina et renés extraxit. Nonullas miseras ante mortem stupravit, alias (si forse impotens erat) non strupravit. S oly óvatossággal vitte e szörnyű tetteket véghez, hogy 10 esztendeig rejtve maradtak.

b) Hullagyalázók

A kéjgyilkosok gyalázatos csoportjába tartoznak természetsze-rűen az ú. n. nekrophilák is, amennyiben ezeknél is, épúgy, mint a kéjgyilkosoknál és más hasonló esetekben, egy lényegében borzal-mat keltő képzet, melytől az egészséges ember irtózik, bennük kéj-érzést támaszt és így nekrophil actus véghezvitelére ösztönül szolgál.

Az irodalomban szereplő hullagyalázások esetei kóros jellegűek benyomását keltik, csakhogy – a híres Sergeant Bertrand esetétől eltekintve – igen felületesen figyelték meg és irtják le őket.

Egyes esetekben a tünetek csak arra szorítkoznak, hogy a féktelen kéjszenvedély semmiféle gátló okot nem lát a bekövetkezett halálban (mélyen sülyedt erkölcsiség és túlságos érzékiség).

Ilyen eset talán a *Moreau* közölte esetek közül a hetedik (aberrations du sens génésique 1887. p. 243.).

Jelen esetben egy 23 éves férfi erőszakot akart elkövetni egy 53 éves nőn s midőn ez vonakodott és védekezett, megölte, majd kielégítette rajta nemi vágyát s a vízbe dobta, de onnan kihalászta, hogy újból stuprátiót kövessen el rajta.

A gyilkost 1879-ben kivégezték. Boncolásnál a homloki agyburkokat megvastagodva találták, sőt össze is voltak nőve az agykéreggel.

Számos más példát a nekrophiliára közöltek más francia szerzők is.¹ Két esetben szerzetesek követték el a tettet, midőn a holttest őrizetén voltak. Egy harmadikban egy idiótáról van szó, aki periodikusan szenvedett ezen mániában, erőszak alkalmazása mellett felvétellett egy elmejavító intézetbe és itt a női hullákat gyalázta meg.

Bizonyos esetekben azonban kétségtelenül kitűnik, hogy a holttest az élő nővel szemben direct előnyben áll. Ha a kegyetlenkedésnek más jelei pl. a hulla szétdarabolása stb. nem észlelhetők, akkor valószínűleg maga az élettelenység az, ami a perverz bűnösnek ingerül szolgál. Lehetséges, hogy a hulla, amelyben egyesegyedül van az emberi alak és a teljes akarathány egymással egybekapcsolva, éppen ezért tudja azon kóros hajlamot kielégíteni, amely vágyának tárgyát az ellenállás minden lehetőségének kizárása mellett korlátlanul hatalmában akarja bírni (nekro-fetischizmus 1. tovább).

Brierre de Boismont (Gazette médical, 1859 július 21) olyan hullagyalázó élettörténetét közli, aki a holttest-felvigyázók megvesztegetése után egy előkelő család 16 éves leányának hullájához lopódzott be. Éjjel azután zajt hallottak a halottas szobában, mintha egy bútordarab leesett volna. Az elhalt leány anyja belépett a szobába és megpillantott egy férfit, aki hálóingben a halott ágyáról ugrott le. Eleinte azt hitték, hogy tolvajjal van dolguk, de nemsokára rájöttek a valódi tényállásra. Kitudódott, hogy a tettes előkelő házhoz tartozó egyén, már többször gyalázta meg fiatal nők hulláit. Élethossziglani börtönrre ítélték.

¹ *Michéa*, Union méd. 1849., *Brierre*, Gaz. médic. 1849. jul. 21.; *Moreau* (op. cit.) 250. 1. *Epaulard*, érdekes monographiája: „Vampirisme .nécrophilie, nécroeadisme, nécrophagie” cím alatt. Lyon, 1901. Közölve az összes irodalomban ismeretes esetek.

Igen érdekes a nekrophília szempontjából a Taxii¹ (*La prostitution contemporaine*, 171 l. által előadott története egy prälatusnak, aki időnkint meg szokott jelenni Párizsban egy bordélyházban és az egyik kéjnőt fehérre festve a dísz-ágyon fekve rendelte meg magának.

Hóra destina ta in cubiculum quasi funestum et lugubre factum vestimento sacerdotali exornatus intravit, ita se gessit, acsi mittam legerei, tum se in puellam coniecit, quae per totum tempus mortuam se esse simulare debuit.²

Áttekinthetőbbek azon esetek, amelyeknél a bűnös a hullát megrongálja, szétdarabolja. Ezen esetek közvetlenül a kéjgyilkosokéhoz sorakoznak, amennyiben a kegyetlenség, vagy legalább is azon Ösztön, hogy a női testhez nyúljanak, az illető egyének kéjérzésével van összekötve. Lehet, hogy az erkölcsi érzék valamelyes töredéke az, amely e bűnösöket az élő nőn való kegyetlenkedéstől visszariasztja, lehet, hogy képzeletük átugorja a kéjgyilkosságot és egyenesen annak eredményére, a hullára összpontosul. Lehetséges, hogy a hullá akarathánya is szerepel némikép (necrosadismus).

23. sz. megfigyelés. *Sergeant Bertrand*, vézna testalkattal bíró egyén, különös természetű, magába zárkózott, kedveli a magányt.

Családjának egészségi viszonyai nem eléggé ismertek, de az előző nemzedékekben lelki betegségeket biztossággal lehetett megállapítani. Már gyermekkorában feltűnő nagy rombolási szenvedélyével vonta magára a figyelmet. Mindent eltört, ami keze ügyébe akadt.

Kora gyermekéveiben minden rávezetés nélkül onaniához szokott. 9 éves korában vonzalmat kezdett érezni a másik nem képviselői iránt. 13 éves korában már hatalmas ösztön kívánta benne a nőekkel való nemi kielégítést; ekkor igen sokat onanizált. S midőn ezt tette, mindig egy nőekkel telt szobára gondolt. Azt képzelte, hogy ő ezeken viszi véghez a nemi actust és aztán kínozza őket. Majd hullák alakjában képzelte őket maga elé és amint őket mint hullákat meggyalázta. Alkalmassint az a képzet is felmerült ilyenkor előtte, hogy férfihullákon kövesse el ugyanazt, de ilyenkor mindig undort érzett.

¹ Hasonló esetről tesz említést *Neri* (Archivio delle peicopatie sessuali 1896. 109. 10.). 50 éves férfiegyén, a lupanárban csak azon lányokat használja, akik fehérbe öltözve, mozdulatlanul, halált színelve fekszenek előtte. Ugyanő tulajdon nővére hulláját gyalázta meg immissione mentulae in os mortuae usque ad ejaculationem! E szörnyetegnek fetischistikus hajlamai is voltak a crines pubis puellarum-hoz és lányok körmeinek lenyírásához, mindezek erős nemi izgalomba hozták.

² *Simon* (Crimes et délits, 209. l.) Lacassagne egy tapasztalatát közli, akit egy tisztességes ember arról értesített, hogy ő ritkán, de csak akkor jön hatalmas nemi izgalomba, ha – temetést lát.

Idővel aztán ösztön ébredt benne, hogy hasonló situációkon menjen keresztül valódi hullákon.

Emberi holttestek hiánya következtében állati hullákat szerzett be, felvágta hasukat, kiszaggatta beleiket és e mellett masturbált. Ilyenkor állítólag leírhatatlan gyönyört érzett. 1846-ban már nem elégedett meg hullákkal. Kutyákat ölt meg és aztán bánt el velük ugyanazon módon. 1846 végén ébredt benne az a vágy, hogy emberi holttestet használjon ilyen célra. Kezdetben félt tőle. 1847-ben midőn a temetőben véletlenül egy frissen eltemetett hulla sírját pillantotta meg, az ösztöne főfájás és szívdobogás kíséretében oly erővel jelentkezett, hogy ő a sírt felásta, dacára annak, hogy a közelben emberek voltak és a felfedezés veszélye forgott fenn. Minthogy a hulla szétdarabolására alkalmas eszköze tönkrement, megelégedett azzal, hogy azt a sírásó kapával a legnagyobb dühvel ütögette.

1847 és 1848-ban, állítólag kétheti időközökben heves főfájások kíséretében mutatkozott az ösztön, hogy a hullákon brutalitást gyakoroljon. A legnagyobb veszélyek és nehézségek közepette körülbelül 15-ször hódolt e szenvedélyének. Kezeivel kaparta ki a hullákat, izgatottságában nem is vette észre sérüléseit, amelyeket munkájában szenvedett. Mikor a hulla birtokában volt, karddal vagy zseb-késsel vágta föl, kiszedte beleit és ezen helyzetben masturbált. A holttestek neme állítólag teljesen közömbös volt rá nézve, mindazonáltal bebizonyult, hogy ez a modern vámpír több női hullát ásott ki, mint férfiét.

Ezen műveletek közben leírhatatlan nemi izgalom tartotta őt hatalmában. Miután a hullákat szétvagdosta, rendszerint azonnal újból elásta őket.

1848 júliusában véletlenül egy 16 év körüli leány holttestére akadt.

Ekkor ébredt fel benne először az a vágy, hogy a hullán coítust vigyen véghez. „Minden oldalról csókokkal halmoztam el, örülten szívemhez szorítottam. Amit csak élő nőn élvezni lehet, az mind elenyészett az akkor érzett élvezet mellett. Negyedóra hosszat használtam így, aztán szokás szerint szétdaraboltam és beleit kiszakítottam. Majd újból elástam a holttestet”.

B. állítólag csak ezen merénylet óta érezte azon ösztönt, hogy a hullát feldarabolás előtt nemileg használja és ezt utóbb még három női hullán követte el. De a kiásásnak tulajdonképpeni indító oka most is, mint előbb, a szétdarabolás volt, ennél nagyobb élvezete volt, a nemi actusnál.

Ez utóbbi mindig csak epizódját képezte a főactusnak és sohasem elégitette ki azt a hajlamot, amelynek kedvéért ezt vagy más hullát megcsonkított.

A törvényszéki orvosok „monomaniát” vettek föl. A haditörvényszék B.-t 1 évi börtönre ítélte el.

(*Michéa*, Union méd. 1849. – *Lunnier*, Annal, (méd. psychol. 1849. 153.1. – *Tardieu*, Attentats aux moeurs, 1878, 114. 1. – *Légrand* La folie devant les tribunaux 524. 1.)

24. sz. megfigyelés. Ardisson nevű egyén, 1872-ben született, bűnösök és örültek gyakoriak voltak családjában. Tűrhetően tanult, nem ivott, epileptikus előzmények nem állottak fenn, soha beteg nem volt, de mindig gyengeelméjű. örökbefogadó atyja, akivel együtt élt, erkölcsileg züllött ember volt. Ő maga a pubertás ideje alatt masturbált, devorare solebat sperma proprium, mert „kár lenne érte”. Lányok után járt, nem tudta felfogni, hogy azok őt semmibe se veszik. Loco quo mulieres urinaverunt, lotium bibere solebat. És ebben nem talált semmi rosszat. A faluban megvásárolható fellator gyanánt ismerték. Atyjával osztozott azon koldusasszonyok kegyeiben, akik náluk szoktak háltni. Szívesen üzött fornikatiót, mamma-fetischista is volt, szeretett mammas sugere. Idővel necrophiliához szokott. 3-tól 60 évig terjedő női hullákat ásott ki a földből, azokon succio mammae-t vitt véghez, cunnilingust, csak ritkán coitust és mutilatiót. Egyszer egy női fejet, máskor egy 3½ éves leány hulláját vitte magával. Borzasztó tettei után a sírt rendbe szokta hozni. Izoláltan élt, önző volt, időnkint morózus, sohasem mutatta a kedély semmi jelét, különben jókedvű volt még a börtönben is, itt keresett is magának valamit, mint kőművesegéd. Szégyen, megbánás érzetét nem ismerte. 1892-ben egyideig mint sírásó dolgozott. A katonaságtól megszökött, aztán koldusbóttal vándorolt mindenfelé. Szerette a macskát és patkányt mint táplálékot. Midőn visszahozták katonáékhoz, újból elszökött. Nem büntették meg, mert nem tartották épeszűnek. Végre kiengedték innen is. Újból sírásó lett. Egy 17 éves, szép keblű leány temetése alkalmával felébredt benne' a vágy, hogy a hullát kiássa. Ilyen profanatiót aztán számtalan sokat követett el. Egy fejet, melyet hazavitt magának, csókolgatott és menyasszonyának nevezte. Akkor érték tetten, midőn egy 3½ éves gyermek hulláját odahaza a szalmazsákban elrejtette, éjjel azon nemi ösztönét elégítette ki, akkor is, midőn a rothadás már megfertőzte a szoba levegőjét és őt így elárulta. Fesztelenül, nevetve vallott be mindent. A kis termetű, prognath, arckoponyája szimmetrikus, általános tremor van nála jelen, gyöngye szervezetű, nemi szervei normálisak, nemi izgalom nincs jelen. Intelligenciája igen csekély, erkölcsi érzéke teljesen hiányzik. A börtönben való élet tetszett neki. (Epaulard op. cit.)

c) Nők kínzása (véresre szúrás, korbácsolás stb.)

A kéjgyilkosok és hullagyalázók bünteteihez – az előbbieknél gyakran a gyilkosságot megelőzőleg is – oly esetek sorakoznak, a melyekben az áldozat megsebzése, a kiömlő vér megpillantása ingert és élvezetet rejt magában az elfajult emberre nézve.

Ilyen szörnyeteg volt a hírhedt Marquis de Sade,¹ akiről a kéj-érzés és kegyetlenség közti összefüggés nevét is nyerte. Coitus venereum suam non stimulavit, nis quam futuabat ita pungere potuit, ut sanguis flueret. Summa ei voluptas erat meretrices nudatas vulnerare et vulnera hoc modo facta obligare.

Idetartozik egy kapitány esete is, amelyről Brierre de Boismont tesz említést, aki kedvesét arra kényszerítette, hogy az igen gyakori coitus előtt Hirudines-t tegyen ad pudenda. E nő végtére súlyos anamiába esett és állítólag ennek következtében megőrült.

Hogy a kéjérzés és kegyetlenség közti összefüggés mily szoros kapcsolatba léphet azon ösztönnel, amely vért akar ontani és vért akar mindenáron látni, bizonyítja a saját magam észlelte következő eset:

25. sz. megfigyelés. X. 25 éves férfi, lueticus, dementia paralyticában elhalt atya és hysteroneurasthenikus szervezetű anyja gyermeke. Maga gyengén fejlett, neuropathicus egyén benyomását kelti, aki többféle bonctani elfajulása jelet tünet föl. Már gyermekkorában hypochondria és kényszerképzetek tüneteit mutatta. Később folytonos ingadozás az exaltált és deprimált hangulatok között. Már 10 éves gyermekkorában csodálatos kéjérvéstől kísért ösztön készítette,

¹ *Taxil* (op. cit. 180. 1.) közelebbi adatokat közöl ezen psychosexualis monstrumról, akiben a szokásos satyriasis parästhesia sexualissal kapcsolódott.

S. annyira cynikus volt, hogy ezen kegyetlen kéjvágyát idealisálni akarta, egy arra alapított tannak apostola akart lenni. Annyira vitte megrögzöttségében (egy alkalommal meghívott férfiak és nőkből álló társaságot a choeoládebonbonokba kevert cantharidessal szerelmi örületbe hozta), hogy a Charentoi tébolydába zárták. A francia forradalom idején (1790) kiszabadult. Most ponyvaregényeket gyártott, amelyek hemzsegték a kegyetlenségtől és kéjvágytól. Midőn Bonaparte consul lett, S. regényeit gyönyörű díszkötésben felajánlotta neki. A consul megsemmisítette a könyveket, a szerzőt pedig újból Charentonba internáltatta, ahol 1814-ben 64 éves korában meghalt. De Sade fáradhatatlan volt izgató, nyilván propagandát eélző közléseiben. Ez utóbbiak szerencsére ma már meglehetősen ritkák. Ismertek előttem: „Histoire de Justine” 4 kötet. Histoire de Juliette, 6 kötet, «„Philosophie dans le boudoir”. London, 1805. Érdekes Sade élet-története, írta *Janin J.* 1835.

Újabb tudományos és igen alapos tanulmányt írt Sade-ról Dr. *Marciat* (Bibliothèque de Criminologie XIX. 1899, Paris); A bevezetésben Sade iratainak elemzése és tartalomjegyzéke foglaltatik. Lásd továbbá *Dühren* „Marquis de Sade” 1900., e mű egyszersmind igen értékes, figyelemreméltó adalék a 18 századnak kultur- és erkölcstörténethez.

hogy ujjából vért lásson kiömleni. Gyakran maga is megsúrta vagy megvágta egy-egy ujját, és ilyenkor egész boldog volt. Korán kísérték ezt erectiók, éppen úgy akkor is, ha idegen véret látta, pl. ha egy cselédleány ujjába vágott. Ez különösen kéjes érzéseket támasztott benne. Nemi élete most mind hatalmasabb izgalomba jött. Minden csábítás nélkül kezdett onanizálni, és ilyenkor néha vérző asszonyok emlékképei foglalkoztatták. Most már nem elégedett meg azzal, hogy saját véret látta folyni. Vágyva vágyott fiatal asszonyok véret látni, különösen olyanokét, akik kedvesek voltak előtte. Gyakran alig tudta magát visszatartani attól, hogy két unokahúgát és egy szobalányt meg ne sértsen. De olyan asszonyok, akiket nem is kedvelt, felkeiřhették benne az ösztönt, ha különös toillettek, ékszeres, különösen korállékszerek díszítették őket. Ezen vágyainak ellen tudott ugyan állni, de képzeletében ilyenkor mindig véres gondolatok jelentek meg és kéjes izgalomba hozták. A két gondolat- és érzéskor közt szoros kapcsolat állt fönn. Gyakran másféle kegyetlen képzetek jutottak öntudatába, például egy zsarnok helyébe képzelte önmagát, aki kartáccsal lövet a népre. Gondolatában ki kellett rajzolnia azon jelenetet, amely előállna akkor, ha az ellenség valamely várost megtámadna, a hajadonokat meggyalázná, kínozná, megölné, kirabolná. Nyugodt óráiban szégyelte magát és undort érzett mind-ezek iránt a különben jóindulatú, ép erkölcsi felfogással bíró patiens; és ezen izgató képzetek azonnal eltűntek, mihelyt masturbatio által nemi izgalomát kielégítette.

Néhány év múlva neurasthenias lett. A vérnek vagy véres jeleneteknek képzeletében való pusztá megjelenése elégséges volt most már arra, hogy ejaculatiót idézzen elő. Hogy ezen bajától és eme cinikus kegyetlen képzeleteitől megszabaduljon, nőekkel lépett nemi érintkezésbe. Coitus azonban csak akkor volt lehetséges, ha a patiens azt képzelte, hogy a lány ujjai véreznek. Ezen gondolat segítségül vétele nélkül nem állott be erectió. A kegyetlen gondolatok, amilyen a vágás, szúrás, csak a nő kezére vonatkoztak. Igen nagyra fokozott nemi izgalom esetén *elégséges volt egy sympathicus nő kéz, hogy a leghevesebb erectiót váltsa ki.* Midőn népszerű olvasmányok, melyek az onania káros következményeit tárgyalták, elriasztották ettől, teljesen tartózkodó lett és így általános súlyos neurastheniába esett, amelyhez hypochondrikus-dysthyma és taedium vitae társult. Complicált és óvatos orvosi kezelés egy év alatt a beteget meggyógyította. 3 év óta psychikailag egészséges, nemi szükséglete épúgy mint ezelőtt, most is nagy, de ritkán kísérik a korábbi vérszomjas eszmék. A masturbatióval teljesen felhagyott. A természetes nemi élvezet teljesen kielégíti, potentiája megfelelő és nem igényli véres gondolatok igénybevételét.

Hogy ilyen kéjes és kegyetlen ösztönök episodikusan is megjelenhetnek terhelt egyéneknél bizonyos kivételes állapotokban, azt mutatja *Tarnovszky* (op. cit. 60. 1.) következő esete:

26. sz. megfigyelés. Z. neuropathiás szervezetű orvos, aki alkoholra rosszul reagál, rendes körülmények közt normális coitust végez, azt vette észre, hogyha bort ivott, a normális coitus nem elégítette ki fokozott libidóját. Ezen állapotban a puella nates-éba kellett szúrnia, vagy késsel bemetszenie, vért látnia és a penge benyomulását az élő testbe éreznie, csak akkor tudott ejaculatiót végezni és kéjérzésének teljes kielégítését érezni.

A perverzió ez alakjában szenvedő legtöbb beteget azonban nem izgatja a nő normális ingere. Már az előbbi esetben is segítségül kellett venni a vér képzetét ahhoz, hogy erectio jöjjön létre. A következő eset oly egyénre vonatkozik, aki kora ifjúságában űzött onaniával kimerítette erectióképességét, úgy hogy nála a coitus helyébe a sadistikus actus lépett.

27. sz. megfigyelés. A bozeni leányszurkáló (közli *Demme*, Buch der Verbrechen II. k. 341. 1.)

1829-ben H. 30 éves katonát törvény elé állították. Különböző időben és helyeken kenyér- és tollkésével leányokat szúrt meg hasukon, de előszeretettel a szeméremrészeken és e merényleteit valóságos dühre fajult nemi ösztönével indokolta, mely csak a nő megszurásának a gondolatával vagy tényével tudott kielégítést nyerni.

Ez ösztön néha napokig üldözte. Lelki egyensúlya ilyenkor fel volt dülva és csak akkor állott ismét helyre, ha az ösztönnek tettel eleget tett. A szúrás pillanatában a közösülés tökéletes érzése lepte meg és ez a kielégítés érzete még fokozódott, midőn a késpengén aláfoljó vért pillantotta meg.

Már a 10-ik életévében nemi ösztöne hatalmas volt. Eleinte a masturbációnak hódolt, de érezte annak testére és lelkére kiható gyengítő hatását.

Mielőtt „leányszurkáló lett, előbb éretlen leánygyermeken elkövetett erőszak, azokkal való onania és sodomistikus tettekkel elégítette ki nemi vágyait. Lassan az a gondolat vert agyában gyökeret, hogy micsoda gyönyör lehet az, ha egy szép fiatal leányt a szeméremtájon megszurna és szemeit a késen alácsurgó véren legeltethetné.

Ingóságai közt vannak azon utánzatok, melyeket vallási képekről csinált; ő maga festett gyalázatos képeket Mária fogantatásáról, a szűz ölében „lefolyt Isten gondolatáról”. Különös természetű, ingerlékeny, emberkerülő, nővágyó, elkeseredett embernek ismerték. Szégyent vagy megbánást kicsapongásai miatt nem érzett. Nyilván

korábbi kicsapongásai folytán impotenssé lett egyénről¹ lehet itt szó, akit a fennálló heves libidó és terhelt volta nemi élet perverzitásaihoz juttatták.

28. sz. megfigyelés. A 60-as években Lipcse lakosságát egy férfi tartotta remegésben, aki az uccán fiatal leányokat szokott megtámadni és törével felkarjukon megsebesíteni. Elfogták és akkor sadistát ismertek föl benne, aki a törszúrás pillanatában ejaculált, akinél tehát a leányok megsebzése egyenértékű volt a coitussal. (Wharton, *A treatise on mental unsoundness*. Philadelphia 1873. §. 623.²)

A következő három esetben szintén impotentia van jelen. Ez azonban talán pszichikai alapon nyugszik, mely a vita sexualis ab origine sadistikus hajlamú tettekben domborodott ki, normális elemei háttérbe szorultak.

29. sz. megfigyelés. (Közli Demme, *Buch der Verbrechen* VII. 281. 1.) Az augsburgi leánymetsző, Bartle nevű borkereskedő már 14 éves korában nemi izgalmakon esett át, de ezeknek coitus által való kielégítésétől határozottan irtózott, mintegy undort érzett a női nem iránt. Már akkor fogamzott meg benne azon eszme, hogy leányokat szétvágjon és ezáltal szerezzon magának nemi kielégítést. De tartózkodott a kivittől, egyrészt mert hiányzott az alkalom, másrészt mert nem volt hozzá bátorsága.

A masturbatiót megvetette; itt-ott pollutiói voltak, amelyeket felmetszett leányokkal való eroticus álmok kísérték.

19 éves korában vágott meg először egy leányt. Haec faciens sperma ejaculavit, summa libidine affectus. Indulata azóta folyton-folyvást nőtt. Csak szép és fiatal leányokat választott magának és sohasem mulasztotta el megkérdezni, vajjon még hajadonok-e? Ilyenkor aztán rendszerint ejaculatio és nemi kielégítés érzete állott be, de csak azon esetben, ha azt vette észre, hogy a leányt valóban megsebezte. A merénylet után mindig bágyadtnak érezte magát, gyakran lelkiismeretfurdalás kínozza; 32 éves koráig metszés által sebezett, de mindig gondolt arra, hogy a leányokat ne sebesítse meg veszélyesen. Innentől egész 36 éves koráig uralkodott ösztönén. Majd azáltal keresett kielégítést, hogy a leányokat karjukon vagy nyakukon csak szorította, nyomta, de ilyenkor ejaculatio nem állott be, hanem csak erectio. Erre megpróbálta a hüvelyébe rejtett késsel

¹ Lásd: *Krauss*, *Psychologie des Verbrechens*, 1884. 188. 1., Dr. *Hof er*, *Anmalen der Staatsarzneikunde*, 6. évfolyam[^] 2. füzet; *Schmidt*, *Jahrbücher* 59. k. 94. 1.

² A lapok híradása ezerint 1890 decemberében hasonló merényletek egész sorozatát követték el Mainzban. Egy 15-16 évesnek látszó fiú támadt asszonyokra leányokra és valami hegyes eszközzel csontig szúrta őket. Elfogták és azt az észleletet tették, hogy elmezavarban szenved. Közelebbit az esetről, amely minden valószínűség szerint sadistikus jellegű, – nem tudunk.

szűrni, de ez sem volt elég. Végül a szabad késsel szúrt és szerinte teljes sikerrel, mert azt képzelte, hogy a megszúrt leány erőábban vérzik és fájdalmai is nagyobbak, mint a megmetszetté. 37. életévben elfogták és letartóztatták. Házkutatásnál lakásán egész sereg tört, törös botot, kést találtak. Azt állította, hogy a fegyverek megpillantása, s még inkább azok megragadása erős kényeztetet és heves ereetiót okozott.

Bevallása szerint összesen ötven leányt sebzett meg.

Külső megjelenése inkább kedvezőnek ítélnél meg. Ilyen kedvező körülmények között élt, de sajtáságos módon félt az emberektől.

30. sz. megfigyelés. 1896 júniusában számos fiatal leányt fényes nappal a nyílt uccán ad nates megszúrtak. Július 2-án in flagranti csípték el a merénylőt.

Ez egy V. nevű, 20 éves, öröklés folytán súlyosan terhelt egyén volt, aki 15 éves korában egy nő hátsó testrészeinek megpillantásakor igen erős nemi izgalomba jutott; ez volt eroticus képzeletének tárgya, pollutióit ilyen álmok idézték elő. Rövidre rá azon kéjes ösztön kerekedett felül benne, hogy a nő nates-eit üsse, csípje, szurkálja. Ha álmában ilyes valamit látott, azonnal pollutio állott be. Minduntalan üzte valami, hogy ezt meg is valósítsa. Egy ideig heves aggodalmak árán, melyek során veríték ült ki arcára, sikerült ennek ellenállnia. De ha az orgasmus és erectio hevesek voltak, oly aggodalom és zavarodottság vett rajta erőt, hogy engednie kellett. E pillanatban beállott az ejaculatio és ezzel megkönnyebbült melle és feje is, ismét egészséges lett. (*Magnan*: Thoinotnál, op. cit. 451. lap; az esetet részletesebben írja le *Gamier* Annales d'hygiène publique, 1900. Február. 112. 1.)

31. sz. megfigyelés. J. H. 26 éves egyén, 1883-ban nagyfokú neurastheniája és hypochondriája miatt consultatio céljából keresett föl. [^]Patiens beismeri, hogy 14 éves kora óta onanizált és pedig 18 éves koráig kis mértékben; de azóta semmiféle erő nem tudja visszatartani. Ezideig gondos őrizet alatt volt és beteges természete miatt sohasem hagyták egyedül, úgyhogy nem is közeledhetett asszony-személyhez. De nem is vágyódott ezen előtte még ismeretlen élvezetre.

Véletlen folytán látta, midőn anyjának egy szobaleánya ablaktisztításnál az egyik üveget eltörte és kezét erősen megvágta. Midőn ő a vérzéscsillapításnál segédkezett, nem tudta magát visszatartani attól, hogy a kifolyó vért föl szívja, amikor igen heves eroticus izgalomba jött, amelynek aztán teljes orgasmus és ejaculatio lettek következményei.

Ez időtől fogva mindenáron arra törekedett, hogy a nő sebéből kiömlő friss vér színét és ha lehet, szagát előteremtse. Leginkább

kedvelte a fiatal leányokat. Nem riadt vissza semmi áldozattól vagy pénzkiadástól, hogy ezen élvezetet megszerezhesse. Kezdetben ez a leány szolgált neki anyagul, aki az ő kívánságára túvel vagy akár lancettával engedett ujjába szúrni. Midőn anyja ezt megtudta, a leányt azonnal elbocsátotta. Most meretrices-re szorult, hogy kárpótlást szerezzen magának, ami ugyancsak nehézségek árán sikerült, de elég gyakran. Időközben onaniát és manustupratiót üzött per feminam, ami azonban sohasem elégítette ki, sőt lehangolta és bánkódott miatta. Ideges bajai miatt sok fürdőhelyet látogatott meg., két ízben gyógyintézetbe is internálták éspedig saját akaratóból. Vízgyógykúra, villamos eljárások, erősítőkúrák csak nagyon keveset használtak neki. Különös nemi izgalmát és az onaniára való hajlamát sikerült hideg ülőfürdők, monobromkamfor és brómsók használatával ideiglenesen javítani. De mihelyt szabadjára hagyták, azonnal visszaesett régi szenvedélyébe és nem sajnált sem pénzt, sem fáradságot, hogy nemi vágyát az említett abnormis módon kielégítse.

A sadismus tudományos megokadatulásában különös érdekesség jut azon esetnek, melyet *Moll* dolgozott fel és melyet én művem 9. kiadásában 29. megfigyelés alatt közöltem, és *Moll* maga a „Libido-sexualis”-ról írt művében újra közzétesz. Ez eset világosan felismerhetővé teszi a sadismus rejtett gyökereinek egyikét, t. i. a nő korlátlan megalázkodására készítő ösztönt, amely ilyen esetben tudatossá válik. E körülmény annál inkább is érdekesebb, mert ez esetben félnék, és az életben általában szerény, sőt aggódó egyénről esik itt szó. Ez eset azt mutatja, hogy jelen lehet erős, az egyént minden akadályon keresztül is magával ragadó szenvedély, de azért a coitus nem képezi vágy tárgyát, mert az érzés főnyomatékát ab origine a sadisticus (kéjes-kegyetlen) képzetkör kegyetlen része teszi. Ez eset egyidejűleg a masochismus némely elemét is magában rejt.

Különben sem ritkák azon esetek, midőn perverz hajlamú férfiak prostituáltakat nagy pénzösszeggel rávesznek, hogy ütlegeltessek vagy véresre veressék magukat általuk. A prostitúcióval foglalkozó művek közölnek ilyen eseteket. így *Coffignon*, La corruption à Paris, stb.

d) Női személyek beszennyezése

A perverz sadistikus ösztön néha abban nyilvánul, hogy nőket megkárosítson, vagy velük megvetően, lealázóan bánják, éspedig úgy, hogy utálatos, vagy legalább is piszkos dolgokkal szennyezi be őket.

Ide tartozik *Arndt* következő észlelete (*Vierteljahrschr. für ger. Medicin.* XVII. 1. füzet).

32. sz. megfigyelés. A. greifswaldi orvosnövendék accusatus quod iterum iterumque puellis honestis parentibus natis in publico genitalia sua e braxis dependentia plane nudata quae antea summo amiculo tecta erant, ostenderat. Nonnunquam puellas fugientes secutus easque ad se attractas urina oblivit. Haec luce clara facta sunt; nunquam aliquid haec faciens locutus est.

A. 23 éves, erős testű egyén, tisztán öltözködik, illedelmesen viselkedik. Cranium progeneumra valló jelek. A jobb tüdőcsúcs chronicus pneumoniája, emphysema van jelen. Pulsusa 60, izgalom esetén csak 70-80. Nemi szervei normálisak; időnkinti emésztési zavarokról, székrekedésről panaszkodik; szédülés is jelentkezik nála; a nemi ösztön igen erősen fejlett, mely már korán onaniára vitte, de ez sohasem elégítette ki; természetes kielégítésre soha, még később sem gondolt. Időnkint melancholikus lehangoltság, önkínzó gondolatok és perverz hajlamok gyötrik, amelyekre okot nem talál, mint pl. komoly alkalmakkor nevetni, pénzét a vízbe dobni, zuhogó esőben ide-oda futkosni.

A bűnös atyja ideges természetű, anyja ideges főfájásban szenved. Egy bátyja epileptikus görcsökben szenvedett.

A tettes fiatal korától kezdve idegességet árult el, görcsökre, ájulásra hajlamot mutatott; hirtelen merevedés állapotába jutott, ha keményen megrótták. 1869-ben orvosi tanulmányokat folytatott Berlinben. 1870-ben, mint lazareth-segéd, résztvett a háborúban. Ez időből származó levelei feltűnő bágyadtságról és gyengeszívűségről tanúskodnak. 1871 tavaszán, visszaérkeztekör feltűnt környezetének rendkívül nagy ingerlékenysége és kedélyváltozása. Gyakran panaszkodik testi nehézség érzetéről, egy szerelmi viszony okozta kellemetlenségeiről. Igen tisztességes embernek ismerték. A fogságban nyugodt, időnkint magába mélyedt. Tetteit botrányos, az utóbbi időben kicsapongó nemi izgalmakra vezeti vissza. Ő maga teljes tudatában volt erkölcstelen üzelmeinek és utánuk rendszerint szégyelte is magát. Valódi nemi kielégítést ezek sem nyújtottak neki. Helyesen nem tudja megítélni helyzetét. Mintegy vértanúnak tekinti magát, aki egy gonosz hatalomnak esett áldozatul. A szabad akarat hiánya veendő fel.

Ez a beszennyezési mánia a paradox, tehát az öreg korban kiújuló nemi ösztönnél is előfordul, amely igen gyakran egyszersmind perverz alakban nyilvánul meg.

Ezt mutatja *Tarnowszky* következő esete is (op. cit. 76. 1.).

33. sz. megfigyelés. Ismertem olyan páciens, aki egy décolletait báli ruhába öltözött nőt, fényesen kivilágított szobában, alacsony díványra fektetett. Ipse apud janum alius cubiculi obscurati constitit

adspiciendo aliquantum feminam, excitatus in earn insiluit et excrementa in sinus eius deposuit. Haec faciens ejaculationem quandam se sentire confessus est.

Egy bécsi rendőr beszélt nekem, hogy férfiak prostituáltakat drága pénzzel rávesznek, hogy tőrjék, ut uli viri in ora earum spuerent et faeces et urinas in ora expièrent.¹ Ide tartozik dr. *Pascal* következő esete is (Igiene dell' amore).

34. sz. megfigyelés. Egy férfinak kedvese volt. De ehhez csak annyiban voltak vonatkozásai, hogy a leány szénnel vagy korommal általa befeketítette kezeit és aztán tükör elé kellett állnia, hogy a férfi kezeit ebben láthassa. Hosszú beszélgetés ideje alatt nem fordította el tekintetét a tükörképből és egy idő múlva teljesen kielégítve távozott.

Érdekes e tekintetben a következő eset, amelyről orvosi közlés útján értesültem: K-ban, egy bordélyházban egy tisztet csakis „olaj” néven ismertek. Ő csak úgy tudott ejaculatiót és erectiót elérni, hogy puellam publicam nudam olajjal töltött hordóba állította, az egész testét beolajozta.

Ha e tényeket megszemléljük, önkénytelenül előtérbe nyomul az a feltevés, hogy a női ruházat megkárosítása bizonyos esetekben (pl. kénsavval, tintával való leöntés stb.) a perverz nemi ösztön kielégítését célozza, mindenesetre a fájdalomkózos bizonyos neméről van itt szó, és a károsultak rendszerint nők, a károsítók pedig férfiak. Megérdemelné a fáradságot, ha ilyen törvényszéki esetekben a jövőben a tettes vita sexualisát is figyelemre méltatnák.

Hogy az ilyen merényletek sexualis természetűek, arra élénk világot vet *Bachmann* észlelete (120. sz.), mert ez esetben bebizonyosodott a büntett nemi motívuma, de különösen jellemző a következő észlelet.

35. sz. megfigyelés. B. 29 éves kereskedő, nő, öröklés által súlyosan terhelt, 16. éve óta masturbált, éspedig kézi villanyozó-készülék használata közben, neurasthenikus, 18 éves korában impotens, egy ideig absynth-ivó; szerencsétlen, illetve nem viszonzott szerelem után egyszer találkozik az uccán egy bonn-nal, aki olyan fehér kötetnyt viselt, mint imádottja szokott viselni. Nem tud ellentállni, hogy ellopja a kötetnyt. Hazaviszi, masturbál benne, aztán újabb masturbatio közben elégeti. Visszamegy az uccára, megpillant egy fehérruhás asszonyt, az a kéjes gondolat születik meg agyában, hogy

⁴ *Leo Taxil*, La corruption, Paris, Noiret, a 223. lapon hasonló adatokat közöl. Vannak férfiak, akik introductio linguae meretricis in anum követelnek.

a ruhát tintával bepiszkítsa, meg is teszi kéjes izgalom közepette és odahaza ezen állapot emlékein áradozva masturbál. Más ízben, midőn asszonyokkal találkozik az uccán, az a bolondos terve támad, hogy ruháikat tollkésével károsítsa meg. A tett végrehajtásakor azonban mint vélt zsebtolvajt elfogják. Bizonyos esetekben egy nő ruháján észrevett foltok elégségesek voltak ahhoz, hogy orgasmust és ejaculatiót hozzanak létre.

Hasonlót ért el, ha szivarjával a mellette sétáló hölgyek ruháit égette meg. (*Magnan* közölve *Thoinot-tól*, attentats aux moeurs, 434. lap, részletesen közölve *Garnier* által, Annales d'hygiène publ. 1900. III. 237.)

Garnier (Annales d'hygiène, 1900. febr.-márc. füzet) a sadismusnak ezen bizonyos *tárgyakhoz* kötött alakjait külön tanulmányozta és azokat a fetichismusra vezette vissza. Egészen szembeszökő ez az előző 35. sz. észlelésben, melyet neki, mint törvényszéki orvosnak köszönhetünk és amelyben a fetisch par excellence kék ruha fölött viselt fehér kötény. A nő, aki viselte, teljesen közömbös volt előtte, a fetisch azonban elbűvölte és a sadistikus műveletnek nem tudott ellentállni. *Garnier* ez eseteket a sadi-fetichismus nevével jelöli meg, kiemeli azok társadalmi és törvényszéki fontosságát és hangoztatja, hogy az ilyen szerencsétleneket tébolydába kell internálni.

Ez a romboló, pusztító művelet, melyet a fetisch-sel véghezvisznek, – bár ez rendesen kívánatos szokott lenni és vigyázni is szoktak rá – ez az élettelen testen véghezvitt Sadismus abban leli magyarázatát, hogy a fetisch, mint ilyen, kējérzést támaszt, mellyel a sadistikus hajlamú egyénnél a kegyetlenségnek a kējhez közel álló jelei ilyen rombolások alakjában csatlakozhatnak.

Mivel a teljesen kialakult fetichizmusnál a fetisch egészen függetlenül az őt birtokló személytől, egyes-egyedül uralkodik a vita sexualis terén, ennél fogva megtörténhetik, hogy a fetisch egyszer smind hasonló sadistikus jellegű érzéseket és ösztönöket kelt fel, melyek az élettelen fetischben keresnek valami módon kielégítést. Hiszen a sadistikus művelet tulajdonképpen a legtöbb esetben a physikai és psychikai impotentia következtében lehetetlenné vált coitus helyettesítője és előfordulhat gyermekeknél, állatoknál, ugyanazon nem képviselőinél anélkül, hogy paedophilia, zoophilia és homosexualitás lennének jelen!

Érdekes és a kēj és kegyetlenség érzetei közti összefüggés mellett szól az a körülmény, hogy a fetisch elpusztítása pillanatában (hajlevágók, leánymetszők, női ruhák bepiszkolói) az ilyen sadi-fetichistáknál orgasmus és ejaculatio áll be.

Moll A. (Zeitschr. für Medicinalbeamte) nemrégiben valóság-
gal classicus esetet mutatott he idevonatkozólag.

Akadémiai műveltséggel bíró 31 éves úr, súlyos öröklési ter-
heltség áldozata, vérrokon házasság gyümölcse, kezdettől fogva
félénk, visszavonult természetűnek mutatkozott, a vita sexualis fel-
éledése körül 17. évében sokat forgolódott körülbelül 10-11 éves
játársznői körül, azoknak fehérruhái ruhafetischistát csi-
náltak belőle, masturbálni kezdett, miközben fehérruhás leány
jelentlétére gondolt, de nőknek világos ruhadarajaival is így ma-
nipulált.

23. évétől coitus, lehetőleg oly leánnyal, aki világos szoknyát
viselt. 25 éves korában látta, midőn egy kíséretében levő leány vilá-
gos ruháját az ucca sara bepiszkolta, ami patienst hatalmas nemi
ingerületbe hozta, ez időtől fogva jelentkezik nála az ösztön, nők
ruháit bepiszkolni, később azokat összegyűrni vagy széttépni. Az
ösztön heve ingadozott, rendszerint fehér női ruha idézte elő, s néha
oly hatalmas volt, hogy már liquor ferri sesquichlorati vagy tinta
elegendő volt orgasmus és ejaculatio létrejöttéhez. Néha ilyen fehér
ruháról álmodott és pollutiója is volt azon pillanatában, mikor a
ruha megérintéséről vagy összegyűréséről álmodott. Szorosabb ér-
telemben vett elmebaj nincs jelen. Az illetőt legenyhébb megítélés
alapján idegen tárgy megsértéséért 50 márkára ítélték.

e) Egyéb erőszak elkövetése nőekkel szemben. Symbolikus Sadismus

Az eddig felsorolt csoportok, melyek a sadistikus műveletekre
vonatkoznak, még nem merítették ki teljesen annak összes alakjait.
Ha az ösztön nem hatalmasodik el, vagy az illető egyén rendelkezik
még elég erkölcsi ellenállással, úgy megtörténhetik, hogy a perverz
hajlam rejtett célzatú, látszólag jelentéktelen actusban nyer kielé-
gítést, melynek azonban kizárólag symbolikus jelentősége van a tet-
tes számára.

Valószínűleg így értelmezhető a következő két eset.

36. sz. megfigyelés. (Dr. *Pascal*, Igiene deH'amore.) Egy férfi
bizonyos meghatározott napon minden hónapban egyszer megláto-
gatta kedvesét és levágta egy ollóval a haját, amely homlokáról ló-
gott alá. Ez a legnagyobb élvezetet okozta neki. Más igényeket nem
támasztott a leánnyal szemben.

37. sz. megfigyelés. Egy bécsi egyén rendszeresen látogatott
több prostituáltat, csak azért, hogy arcukat beszappanozza és aztán
egy borotvát végighúzzon arcukon, épúgy, mintha szakállat borot-

válna. Nunquam puellas laedit, sed haec faciens valde excitatur libidine et sperma ajeculat.¹

f) Eszményi Sadismus

Esetenkint a Sadismus csak a képzeletben nyilvánul meg, így pl. a masturbatiót vagy pollutiót kísérő sadistikus képzelődések, illetve álmképek alakjában.

Hogy a Sadismus ilyen alakban mutatkozik, annak oka abban rejlik, hogy hiányzik az alkalom vagy bátorság annak megvalósításához, avagy az illető intact ethikai érzése tartja őt vissza erőszakosságoktól, vagy pedig az is, hogy az ejaculatio centrumának könnyű ingerlékenysége esetén már az élénk sadistikus képzelődés egymagában elégséges arra, hogy ejaculatiót és kielégítést szerezzen. Ilyen esetben aztán egyszerűen a coitus aequivalenséről van szó.

38. sz. megfigyelés. D. 29. éves ügynök, súlyosan terhelt családhoz tartozik, 14 éves kora óta masturbál, 20. éve óta közösül, de sem libidója nincs, sem kielégítést nem tud magának szerezni, úgyhogy rövid idő után abbahagyta és újból masturbált. E műveleteket kezdettől fogva egy bántalmazott, tőrésre kárhozott, becstelenségeket elszenvedő leány képe szokta kísérni.

Olvasmányok, amelyek leányokon vagy nőknél elkövetett erőszakot tárgyalnak, szintén felizgatták érzékeit. De vért nem akart látni, sem magától, sem másoktól.

Sadistikus eszmének megvalósítására sohasem érzett ösztönt, mert a nemi életben mutatkozó bárminő rendellenesség ellenére volt. Feminas nudas sem szeretett látni.

Hogy miképp jutott ő ezen sadistikus eszmékhez, maga sem tudta megmondani; ez adatokat is csak egy neurasthenia miatti consultatio alkalmával közölte.

39. sz. megfigyelés. Eszményi Sadismus egybekötve podex-fetischismussal. P. 22 éves magánzó, súlyosan terhelt, 5 éves korában látta, midőn 14 éves néne nevelőnőjétől fenytést kapott ad podicem inter genua. Ez mély benyomást gyakorolt rá és csak az volt a kívánsága, hogy néne nates-eit is láthassa és megérinthesse, ami egy kis csalafintasággal sikerült is, anélkül, hogy feltűnést keltett volna. Hét éves korában két kis leány játszótársa lett. Az egyik kicsi volt és sovány, a másik ennek ellentéte. Ő a fenytető apa szerepét adta, de

¹ *Taxii Leo* (op. cit. 224. 1.) említi, hogy párisi bordélyházakban direkt tartanak olyan eszközöket, amelyek bunkókat mutatnak, de lényegükben csak léggel töltött hüvelyek voltak, olyanok, amikkel a cirkuszban a clown-okat szokták ütögetni. Sadistikus egyéniék így azon illusioba jutnak, mintha nőket vernének.

az elsőnél, aki nem tetszett neki, csak pro forma élt fenyítő jogával, anélkül, hogy a leány ruháit felemelte volna, a másik 10 évesnél ellenben, felfedett nates mellett végezte, mikor sajátos kéjérzése és erectiója is támadt.

Egy napon, ilyen fenyítő scena után a leány megmutatta neki anteriora-it. ő azonban az érdek teljes hiánya folytán visszautasította ezt. Kilenc éves korában P. megbarátkozott egy nálánál valamivel idősebb fiúval. Egy napon oly képre bukkantak, mely egy férfi-kolostorból vett korbácsoló jelenetet ábrázolt. P. ennek utánzására rávette barátját, aki passive viselkedett mindvégig és ez tetszett is barátjának. Midőn P. egyszer próbaképen ütlegeltette magát barátjával, csak kellemetlen érzései voltak. A kettő közti baráti viszony fennállott mindaddig, míg nagyra nem nőttek. Mikor P. férfivá fejlődött, az ilyen korbácsolások alkalmával ejaculált.

Barátjának teljes ura lett, aki magasabb lénynek tekintette őt. E barátság tartama alatt csak két ízben ragadtatta el magát P. arra, hogy idegeneket támadjon, először egy fiatal nevelőnőn, akinek nates-ére vert, másodszor egy 11 esztendőös leányon az uccán, akinek kiabálására riadtan menekült el.

Soha nem érzett ösztönt masturbatióra, sem coitusra, rendellenes nemi érzései sem voltak. Megelégedett azzal, ha tolongásban aszszonyok nates-ét megérinthette, ha játszótereken kis leányok posterioráit megfoghatta, ha nőknek, amint az omnibuszra stb. felszállottak, szoknyái alá nézhetett, vagy ha gyermekek fenyítésének szemtanuja lehetett. Emellett eszményi sadismusnak is hódolt. Folyton az a kép izgatta képzeletét, hogy ő egyik öccsét, egy nevelőnőt vagy apácát korbácsol, meséket talált ki, melyek korbácsolással végződtek, hasonlóképp színdarabokat szerzett, ilyen apróhirdetésekre: „dame sévère demande élève” felelt és képzeletében levelezést folytatott az illetővel, korbácsolási jelenetekről rajzot készített magának, mezítelen leányokat festett le, sadistikus könyvekből egész könyvtárakat kutatott át és szemelvények alakjában egészen speciális sadistikus irodalmat létesített, szorgalmasan gyűjtött képeket, melyek a fetischét ábrázolták, maga is gyártott olyanokat, amelyek mindinkább fokozódó perverzióját juttatták kifejezésre és neki kielégítést nyújtottak.

Képzeldése mindinkább súlyosbodott ezirányban a női nates exhibitiójától, az ütlegeléstől, korbácsolástól, annak véres szétdarabolásáig, sőt gyilkolásig fokozódott, amitől ő maga is megrettent. Most is, mint előbb, csak a posteriora érdekelték őt. Gyönyörködött benne, ha azokat túltengve rajzolhatta le. Az a számos ejaculatio, melyet ezen sadistikus és fetischistikus képzeldése kiváltott, idővel súlyos neurastheniába döntötte. Perverziójának gyógyítására semmi-

kép sem tudta magát elszánni. Újabban oly nőre akadt, akivel tudott coitálni, amennyiben ez engedte, hogy inter actum korbácsolja. (*Regis*, Archives d'Anthropologie criminelle. 82. sz. Juli 1899.).

40. sz. megfigyelés. 40 éves kereskedő, akinél abnormisan korán jelentkezett hetero- és hypersexualitás. 20. életéve óta coital, de csak alkalomadtán és faute de mieux, különben masturbal; neurasthenia fejlődik ki nála. Ijedtség következtében (amely coitus közben lepte meg) pszichikai impotentia állott be. Therapia hatástalan. E körülmény igen kínosan érintette a patientst, közel állott a kétségbeeséshez. Éretlen leányokkal kezdett most foglalkozni, mint akiknél a blamage-nak még nincs jelentősége. Erkölcsi ellentállása azonban sikeresen állott ki sok lelki harcot, melyet ez ösztöne ellen folytatott s boldog volt, ha nem éretlen, hanem olyan leányokon elégíthette ki vágyát, akik már túlhaladták a büntetőtörvénykönyv szabta korhatárt, de azért fiataloknak néztek ki. Ilyen esetben potentiája kifogástalan volt. Egy napon szemtanúja volt annak a jelenetnek, midőn egy hölgy 14 éves gyönyörű szép leányát arculütötte. Azonnal heves erectio és orgasmus következett be. A jelenet emlékképe éppen így hatott rá. Ez időtől fogva ilyen jelenetek látása, még ha kis leányokat vertek is, hatalmas izgatója lett, sőt nők bántalmazásáról szóló könyvek vagy pedig hallás útján szerzett ilyen benyomások elégségesek voltak a hatás előidézésére.

Hogy ez a lassan mutatkozó Sadismus nem szerzett volt, hanem veleszületett, csakhogy rejtett, az kitűnik abból is, hogy mint ideális sadismus már régtől áll fönn. Az illető kéjes képzeletkörébe tartozott *introducire extremitatem superiorem in vaginam feminae usque ad scapulam* és aztán vájkálni a nő belsejében.

Ideális sadismus egyéb eseteire nézve lásd *Moll* (*Libido sexualis* 324. és 500. 1.), Krafft, „Arbeiten”, IV. k. 163. 1.

g) Tetszés szerinti tárgyon elkövetett sadismus. Gyermekkorbácsolás

Az eddigelé felsorolt sadistikus műveleteken kívül vannak olyanok is, amelyeket nem nőkön, hanem tetszés szerint különböző élő és érző objectumon, gyermekeken és állatokon követnek el. Ez esetekben fennállhat az a tudat, hogy a kegyetlen ösztön tulajdonképpen nőkre irányul és csak faute de mieux bántalmaznak a legkönnyebben hozzáférhető objectumot (tanulók); de úgy is mutatkozhatik a tettes lelki állapota, hogy egyedül a kegyetlenségeket kívánó ösztön lép az öntudatba és kísérik kéjes érzések, míg maga a tárgy (mely az ilyen műveletek kéjes voltát meg tudná magyarázni) homályban marad.

Az első eshetőség megmagyarázhatja dr. *Albert* (Friederich's Blätter f. ger. Med. 1859. 77. 1.) eseteit, melyekben kéjszomjas nevelők tanítványait minden igaz ok nélkül meztelen podex-ükön korbácsolták.¹

A másik eshetőségre, amidőn a sadistikus ösztön a maga tárgyának tudatával nem is bír, akkor kell számolnunk, ha gyermekek kortársaiknak fenytését látva, nemi izgalomba jutnak és ezen körülmény aztán egész vita sexualisukra hat ki, így a következő esetekben.

41. sz. megfigyelés. K. 25 éves kereskedő, 1899 őszén tanácsért fordult hozzám vita sexualisának egy anomáliája ügyében, mely őt a jövőbeli házaselet boldogságától való megfosztással fenyegette.

Pat. ideges családból származik, mint gyermek gyenge, vézna, ideges, de különben egészséges volt, morbillin keresztül esett; később aztán erős fejlődésnek indult.

Nyolc éves korában látta az iskolában, amint a tanító gyermekeket úgy büntetett, hogy fejüket combjai közé vette és ülőrészüket vesszővel ütötte. Ennek látása kéjes izgalmat okozott.

„Anélkül, hogy sejtellem lett volna az onania veszélyéről és gyalázatosságáról” – mondja ő maga -, így elégítette ki vágyait, gyakran masturbált, miközben a korbácsolt gyermekek említett emlékképei lebegtek előtte.

Így ment ez 20. életévéig. Ekkor értesült az onania jelentőségéről, ami őt nagyon megijesztette, mindenáron igyekezett masturbatióra hajló ösztönét elnyomni, de ehelyett egy más – szerinte nem káros és erkölcsileg sem kárhoztatható – pszichikai onaniához jutott, melyhez a korbácsolt fiúk emlékképeit használta föl.

Pat. neurasthenias lett, pollutiók kínozták, nyilvános házakat keresett föl, de nem tudott erectiót előidézni.

Most igyekezett, hogy tisztességes nőekkel való társadalmi érintkezés által normális nemi érzéseket sajátítson el, de itt arról kellett meggyőződnie, hogy a szép nem bájai iránt nincs érzéke. Különben intelligens, középtermetű, tehetséges ember. Saját nembeli személyek iránt nem áll fönn vonzalom.

Orvosi tanácsom a következőkre irányult: útbaigazítást adtam a neurasthenia és pollutiók legyőzésére, megtiltottam a pszichikai és

¹ *Ibankow* (Archives d' Anthropol. criminelle XIII. 997. 1.) Dostojewskyre hivatkozik, aki már felismerte a testi fenytés és vita sexualis közti összefüggést eis pedig active, mint sadistikus érzéseket keltő és kielégítő tényezőjét, elsatnyult, impotens egyéneknél mint passive beható tényezőjét a potentia javítása céljából. *Sanitschenko* a „Vieilleries de Kief”-ben 1894-hen közli egy lyceuminspector esetét, aki favorija által naponta 50 gyermeket ütlegeltetett és ő maga valóságos extasisba jutott.”

manuális onaniát, azt tanácsoltam, hogy tartózkodjék minden nemi izgalomtól, kilátásba helyeztem a hypnotikus eljárást a vita sexualisnak fokozatosan a normálissá való fejlesztése céljából.

42. sz. megfigyelés. Abortiv Sadismus. N., tanuló; 1890 decemberében kerül megfigyelés alá. Kora ifjúsága óta onanizál. Saját bevallása szerint nemi izgalomba jött, ha látta, hogy atyja nővérét fenyíti, később pedig akkor is, midőn látta, hogy a tanító a tanulókat veri. Ilyen jelenetek mindig kéjérzést keltettek benne. Mikor lépett fel e tünet, pontosan nem tudja megmondani; de körülbelül 6 éves korára vezet vissza. Azt nem tudja megmondani, hogy mikor kezdett onanizálni; de határozottan állítja, hogy mások megfenyítése által nemi ösztöne felébredt és ekkor egészen öntudatlanul az onaniához folyamodott. Határozottan emlékszik, hogy 4 és 8 éves kora között gyakran kapott verést a podexére, de ilyenkor csak fájdalmat érzett és nem kéjélményt.

Mínthogy nem volt mindig alkalma mások megfenyítését látni, ezért most képzeletében rajzolta meg az ilyen jeleneteket. Ez is kéjérzést támasztott benne és ilyenkor onanizált. Az iskolában, ha tehette, mindig úgy intézte a dolgot, hogy mások büntetését láthassa. Néha-néha ő maga is vágyott másokat megfenyíteni. 12 éves korában rábírta egy társát, hogy hagyja magát általa ütlegelni. Ez alkalommal igen erős kéjérzése volt. De midőn társa revanche-képpen őt ütötte, csak fájdalmat érzett.

Az ösztön, mely mások ütlegelésére hajtotta, sohasem volt igen nagy. Nagyobb élvezetet és kielégítést talált abban, ha képzeletében korbácsolási jeleneteket láthatott. Más sadistikus hajlamot nem mutatott. Vért látni sohasem akart stb.

Nemi élvezete 15 éves koráig onaniából állott, mely előbb említett fantáziák kíséretében szokott bekövetkezni.

Ez időn túl (midőn tánciskolába járt, leányok körül forgolódott), úgyszólván teljesen eltűntek e korábbi képzelődései és ha meg is jelentek, csak gyenge kéjérzés szokta őket kísérni, úgyhogy a patiens teljesen felhagyott velük. Helyükbe most coitust tartalmazó képzeletek tolultak, de a coitus csak a rendes és nem sadistikus alakban jelent meg.

A patiens elsőízben „egészségi okokból” coitált. Potens volt és a művelet teljesen kielégítette. Igyekezett az onaniával felhagyni, de ez nem sikerült, dacára annak, hogy kezdetben igen gyakran közösült és ilyenkor nagyobb élvezete volt, mint onania esetén.

Szeretne az utóbbtól, mint valami hozzá nem méltó dologtól megszabadulni. Káros hatásait nem észlelte. Havonta egyszer coitál, de éjszakánként 1-2-szer onanizál. Különbözik nemileg teljesen normális. Neurastheniának semmi tünete. Nemi szervei normálisak.

43. sz. megfigyelés. P. 15 éves, előkelő származású egyén, anyja hysterias. Bátyja és atya tébolydában haltak meg.

Két testvére még a zsenge gyermekkorban haltak meg görcsök között.

P. tehetséges, jó, csendes fiú, időnkint azonban engedetlen, macacsnyakú, hirtelen haragú. Epilepsiában szenved; onanizál. Egy napon kitudódott, hogy P. pénzzel rábírta egy szegénysorsú társát, hogy ez csipesse felsőkarjait, nates-ét, combjait általa. Ha társa sirt, akkor P. haragba jött, jobbkezevel B-re ütött, míg balkezevel balnadrágzsebében manipulált.

P. megvallotta, hogy barátjának, akit különben nagyon kedvel, ezen bántalmazása neki nagy gyönyört okoz; és hogy az ejaculatio, melyet ilyenkor masturbatio által elér, neki több élvezetet nyújt, mintha magában masturbálna. (*Gyurkovechky*, Pathologie und Therapie der männlichen Impotenz, 1889., 80. 1.).

44. sz. megfigyelés. K. 50 éves, foglalkozás nélküli egyén, örökölt terheltégben szenved, perverz nemi vágyát kizárólag 10-15 éves gyermekeken elégítette ki, akiket kölcsönös masturbatióra csábított és az izgalom tetőfokán fülcimpáikat keresztül szúrta.

Újabban ezzel sem elégedett meg, hanem levágta a szerencsétleneknek fülcimpáit. Kikutatták, elfogták és 5 évi fogságra ítélték. (Thoinot, op. cit. 452. 1.)

A sadistikus bántalmazások mindezen eseteiben nem lehet a sadismusnak rendellenes nemi érzéssel való kombinációjára gondolni, amely conträr sexualis egyéneknél gyakori, egyrészt, mert pozitív jelek nem vallanak erre, másrészt pedig, mert a következő csoportja a sadistikus műveleteknek is mutatja, hogy a bántalmazás objectuma mellett – állatok – az ösztönnek a női nem felé irányulása ismételten előtérbe lép.

h) Állatokon elkövetett sadistikus műveletek

Sadistikus perverz egyének számos esetben, ha emberen elkövetett merénylettől félnek, avagy ha bárminő érző lény szenvedéseit vágnak csak látni, kéjérzésük felkeltése vagy fokozása céljából állatok¹ haldoklásának vagy kínlódásának szemléléséhez fordulnak.

E tekintetben jellemző *Hoffmann* egy esete, melyet törvényszéki orvostani művében közöl; ebben egy férfiről van szó, aki több prostituálnak törvény előtt tett vallomása szerint a nemi aktus előtt tyúkok, galambok és más madarak kínzása és megölése által szokta önmagát felizgatni és azért ők „csibe-úr”-nak nevezték el.

¹ Dimitri, kegyetlen Iván fia, kimondhatalan élvezetet talált abban, ha bárányoknak, tyúkoknak, libáknak, amelyeket előtte öltek le, halálos vergődéseit saemlélhette. (Bibliothèque de criminologie XIX. 278. 1.)

Értékes *Lombroso* megfigyelése is, melyet két oly férfin tett, akiknél, ha tyúkokat vagy galambokat megöltek, ejaculatio állott be.

Ugyanaz a szerző „*Uomo delinquente*”-jében (201. 1.) egy jeles költőről tesz említést, akit leölt borjú szétदारabolása, vagy véres húsnak pusztá megpillantása nemileg felizgatott.

Elfajult chinaiaknál – *Mantegazza* szerint – az a szörnyű sport dívik anseres-sel sodomisálni és tempore ejaculationis azok nyakát levágni (!)

Mantegazza (Fisiologia del piacere, 5. kiad. 394-95. 1.) oly egyénről emlékszik meg, aki egyszer végignézte egy kakas leölését és azóta az a vágya támadt, hogy a még meleg, gőzölgő belekben vágkálhasson, mert ez nagy élvezetet okoz neki.

A nemi élet ezen és más hasonló esetekben ab origine olyképpen alakult, hogy vér látása, megölés stb. kéjérzést támaszt. Ilyen a következő eset is:

45. sz. megfigyelés. C. L. 42 éves, nős, mérnök, két gyermek atyja. Neuropathiás családból származik, atyja hirtelen haragú, Potator, anyja hysterika, eclamptikus rohamokban szenvedett.

Patiens emlékszik, hogy gyermekéveiben szívesen nézte háziállatok leölését, különösen a disznókét. Kifejezett kéjérzése volt ilyenkor és ejaculatio is be szokott állni. Később a vágóhelyeket kereste föl, hogy a kifolyó vérben és az állatok halálos vergődéseiben gyönyörködjék. Ha alkalma nyílt, maga ölt meg egy állatot, ami minden alkalommal a nemi élvezet vicariáló érzése gyanánt szerepelt.

Csak a teljes kifejlődés idején jutott ez abnormitásának tudatára. A nőktől nem idegenkedett, de a velük való közelebbi érintkezéstől egyszerűen elborzadt. 25 éves korában orvosi tanácsra feleségül vett egy előtte rokonszenves nőt azon reményben, hogy abnormitásától meg fog szabadulni. Nejevel szemben igen előzékeny volt, mégis csak ritkán és képzeletének hosszas fárasztása és igénybevétele után tudta a coitust véghezvinni. Mindazonáltal nemzett két gyermeket. 1866-ban végigküzdötte Csehországban a háborút. Innen feleségéhez írt levelei exaltait lelkes stylusban vannak írva. A kö-nigrätzi csata óta eltűnt.

Ha a normális közösülés képességét ily esetekben a perverz ösztön túlsúlya nagyon is befolyásolja, akkor teljesen el is nyomhatja, mint a következő eset mutatja:

46. sz. megfigyelés. (Dr. *Pascal*, Igiene delPamore.) Egy férfi elmegy prostituáltakhoz, élő szárnyast vagy nyulat vétet velük és kívánja, hogy az illető kínozza az állatot. Szemkikaparás, belek ki-

szakítása, lefejezés voltak kedvenc látványai. Ha talált egy puellát, aki erre ráadta magát és elég kegyetlenül járt el, akkor meg volt elégedve, fizetett és elment anélkül, hogy a lánytól valamit kívánt volna, vagy csak meg is érintette volna.

Érdekes a sadistikus érzések felkeltődése állatokkal szemben *Féré* következő esetében:

47. sz. meg-figyelés. B. 37 éves szűcs; 9. életéve óta masturbáns, egy napon barátjával éppen masturbálni akartak az ncca szögletén, amely helyen az út igen meredek volt, midőn egy nehéz négyfogatú kocsis haladt el e helyen. A kocsis a lovakra kiáltott és közibük csapott, ezek úgy dolgoztak, hogy csak úgy szikrázott a kövezet. E látvány B.-ben a nemi izgalom legmagasabb fokát keltette föl, s midőn az egyik ló elesett, B. ejaculált. Ilyen látvány azóta hasonló hatást gyakorol nála; nem tudott ellenállni annak, hogy az ilyen jeleneteknek szemtanúja legyen, sőt kereste azokat. Ha az állatok csak ígén kifáradtak, de nem lettek túlságosan megerőltetve és nem kaptak ütést, akkor csak izgalom állt be az illetőnél és csak coitus vagy masturbatio útján tudott kielégítést szerezni. Mint nő ember és családapa is szenvedett a sadismus ez alakjában. Midőn egy gyermeke cholera-ban megbetegedett, hysterias roham fogta el. (*Féré*, l'instinct sexuel 255. 1.)

A két utolsó fejezetből kiviláglik, hogy *minden* érző lény szenvedése sadistikus hajlamú egyénekben perverz nemi élvezet forrásává válhatik, hogy bármily objectumhoz kötött sadismus létezik.

Mindennek dacára hamisan ítélnék és túlságba hajtának a dolgot, ha minden rendkívüli meglepő, kegyetlen tettet sadistikus perverzióval akarnánk megmagyarázni és ha a történelem számtalan sok iszonyatos emlékében, avagy a jelennek is bizonyos, a tömeg pszichológiáját visszatükröző jelenségében, a sadismust vennők fel alapmotívumul.

Hisz a kegyetlenség igen különböző forrásból származik és az ősember természetének alkotó elemét képezte. Ezzel szemben a részvét csak másodlagos jelenség, mely később vert gyökeret az ember érzésvilágában. A pusztítás és harc vágya, amely a püaehistorikus állapotok közepette annyira értékes és elengedhetetlen fegyver volt az ember kezében, él még most is, sokkal később, sőt egyes kulturfogalmak által – aminő a gyilkos betörő – újabb anyagra is talált, pedig eredeti objectuma „az ellenség” még ma is fennáll. Hogy a pusztta meggyilkolás nem elégíti ki a bűnöst, aki a legyőzöttnek kín-

zását is kívánja, ezt részben a hatalom érzetéből, mely így keres ki-elégítést, részben pedig abból lehet megmagyarázni, hogy az emberben az érvényesülés vágya nem ismer határt. Ez megmagyarázhatja a történelem összes borzalmait és kegyetlenségeit anélkül, hogy a sadismus Eoz kellene folyamodni (amely lehet, hogy gyakrabban szerepelt, semmint hinnők, de mint relatíve ritka perverziót nem szabad minden esetben feltételeznünk).

Még egy erős pszichikai momentumot kell figyelemre méltatnunk, nevezetesen azt, amelyik a kivégzések stb. gyakorolta vonzóerőt magyarázza meg; ez a rendkívüli, szokatlan mély benyomások, ritka látványosságok utáni vágy, amelynek ellenében a részvét nyers vagy eltompult lelkekben elhallgat.

Vannak azonban kétségkívül egyének, és pedig nagyszámban, akiknél, dacára élénk részvétérzésüknek, vagy éppen ennek következtében minden, ami halállal, vagy kínokkal függ össze, titokzatos vonzerővel bír, akik belsejükben ellene küzdenek és mégis valami homályos ösztön rabjaiként vágyódnak az efélékre, hacsak megfelelő képek vagy hírek útján is. Még ezt sem nevezhetjük sadismusnak mindaddig, míg nemi vonatkozás nem keveredik hozzá, bár lehetséges, hogy az ilyen jelenségeket az öntudaton kívül homályosan ismert szájak a Sadismus rejtelmes mélységével kötik össze.

1. A nő sadismusa

Könnyen érthető dolog, hogy a sadismus – ez a férfinél, mint láttuk, gyakori perverzio – a nőnél sokkal ritkábban fordul elő. Először is azért, mert a sadismus, melynek főalkotó elemét a másik nem legyőzése utáni vágy képezi, ebből a természetéből kifolyólag a *férfi*, nemi jellegének kóros fokozódását képviseli, másodsor pedig azért, mert azon nagy akadályok, melyek e szörnyű ösztön megnyilvánulásának útja elé gördülnek, a nő esetében érthető módon még nagyobbak, mint a férfinél.

A sadismus előfordul a nőnél és annak főalkotó eleméből, a motorikus sphaera általános túlizgatottságából egyedül és nagyon jól magyarázható. Tudományos megfigyelés tárgyát eddigelé csak két eset képezte.

48. sz. megfigyelés. Nős ember, karján számos metszési heggel; ezeknek eredetére vonatkozólag előadja: ha fiatal, kissé „ideges” feleségéhez akart közeledni, előbb metszést kellett ejteni karján. Az aszszony erre kiszította a sebből a vért, mire nagyfokú nemi izgalom lepte meg.

Ezen eset nagyon emlékeztet arra a mindenütt elterjedt vampyrmondára, amelynek keletkezését talán sadistikus tényekre lehet visszavezetni.¹

A második esetben, amelynek közlését dr. *Moll* úrnak (Berlin) köszönhetem, az ösztön perverz jellege mellett a normális nemi élet iránti anästhesia forog fent, amint az igen gyakran szokott előfordulni; itt egyidejűleg masochismus nyomai is felismerhetők.

49. sz. megfigyelés. H. asszony, H.-ban, 26 éves, olyan család tagja, melyben idegbajok vagy lelki zavarok állítólag nem fordultak elő; ellenben a *patiens* maga hysteria és neurasthenia jeleit mutatja. Bár 8 éve van férjénél és 1 gyermek anyja, sohasem kívánczolt coitus után. Mint fiatal leány szigorúan erkölcsös nevelésben részesült, házasságáig szinte naiv tudatlanságot árukt el a nemi élet körében. 15. életéve óta rendszeresen menstruált. Genitáliáin valami jelentősebb abnormitás nincs. A coitus nemcsak hogy nem okoz élvezetet, de egyenesen kellemetlen neki; a tőle való idegenkedés mindinkább fokozódott benne. Nem tudja felfogni, hogy mikép lehet ilyen actust a szerelem legfőbb élvezetének tekinteni; a szerelem előtte sokkal fenségesebb, semhogy ilyen ösztönnel összefüggésben lehetne. Meg kell jegyezni, hogy a *patiens* komolyan szereti urát. Midőn megcsókolja, határozott élvezete támad, de ezt pontosabban jellemezni nem tudja. Azt azonban, hogy a genitáliáknak valami közük lenne a szerelemhez, nem tudja felfogni. H.-né különben nőies természetű, határozottan okos asszony.

Si oscula dat conjugi, magnam voluptatem percipit in mordendo eum, Gratissimum ei esset conjugem mordere eo modo ut sanguis fluat. Contenta esset, si loco coitus morderetur a conjuge ipsaeque eum mordere liceret. Tamen poeniteret, si morsu magnum dolorem faceret (Dr. *Moll*).²

A történelemben számos példa akad, köztük kiváló nők esetei is, akiknek uralkodási vágyát, kéjézését és kegyetlenségét sadistikus perverzióval megmagyarázni, közelálló gondolat lenne. Ilyenek Valeria Messalina, Medici Katalin, a Bertalan éj előidézője, akinek

¹ A monda különösen a balkán félszigeten terjedt el. Az újjörögöknél a lamiak és mormolykok – vérszívó asszonyok – antik mythoszára vezethető vissza. E tárgyat dolgozta föl Groethe „Braut von Korinth” című darabjában. A vampyrismusra vonatkozó versek: „saugen deines Herzens Blut” etc. csak az antik kútforrásokkal való egybevetés után érthetők tisztán.

² Sadismus feminae további esetét közli *Moll*: „Die conträre Sexualempfindung” e. művének 3. kiadásában (507. 1. 29. ea. eset). Ez a férfl. masochismusának alakilag teljesen megfelelő jelenség; a szerző ezt egy masochista vágyai netovábbjának mondja.

főélvezete abból állott, hogy udvarhölgyeit saját szemeláttára kor-bácsolhatta és hasonlók. Lásd erre is a 108. L. mondottakat.¹

2. Masochismus². Eltűrt kegyetlenség és erőszakosság kapcsolata kéjérzéssel

A Sadismus ellentéte a masochismus. Míg amaz fájdalmat akar okozni és erőszakot alkalmazni, addig ez utóbbi azt keresi, hogy fájdalmat érezzen s az erőszak teljesen hatalmában tartsa.

Masochismuson én a lelki vita sexualis oly különös perverzió-ját értem, mely abból állna, hogy az illető masochista nemi érzése és gondolkodása fölött azon képzet uralkodik, hogy teljesen a másik nem valamely képviselőjének akarata alatt álljon, ez uralkodjék föl-
lőtte, igazza le, sőt akár bántalmazza is. E gondolatot kéjérzés kí-séri; az illető egyén agyában oly képzeletek kóvályognak, melyek ilyen helyzeteket ábrázolnak, gyakran azok megvalósítását igyek-szik elérni, s nemi életének eme perverzitása miatt nem ritkán el-
veszti ingerlékenységét a másik nem normális ingereivel szemben, normális vita sexualis-ra képtelen, psychikailag impotens lesz. Ez a psychikai impotentia azonban korántsem a horror sexus alterius-on alapul, hanem csak azon körülményen, hogy a perverz ösztön -
ugyancsak a nőnél – de nem a normális coitus útján, hanem máskép keres kielégítést.

De előfordulnak oly esetek is, melyekben az ösztön perverz jellege mellett a normális ingerek iránti fogékonyság úgy, ahogy még fennáll és így a nemi érintkezés normális föltételek alatt megy

¹ Elképzelt, de tökéletes nősadismusnak borzasztó képét tárja elénk a genialis, de lelkileg kétségtelenül nem normális Heinrich von Kleist Penthesilea-jában; e darabban (22 jelenet) Kleist hősnőjét úgy jellemzi, amint ez kéjes-kegyetlen örvényében Achillest, akit kezeibe kerített és szerelmi mámorával üldözött, darabokra tépi, kutyáit ráuszítja. „Sie schlägt, die Rüstung ihm vom. Leibe reissend, den Zahn schlägt sie in seine weisse Brust, sie hund die Hunde, die wetteifernden, Oxus und Sphinx, den Zahn in seine rechte, in seine linke sie; als ich erschien, troff Blut von Mund und Händen ihr herab”, későbbi helyen pedig, midőn Penthesilea kijózanodott, így beszélt vele: „Küstf ich ihn tod? – Nicht – küsst' ich ihn nicht? Zerissen wirklich? – So war da.g ein Versehen; Küsse, Bisse, das reimt sich, und wer recht von Herzen liebt, kann schon das Eine für das Andre greifen.” Az újabb irodalomban női Sadismus van jelleniezrve minde-
nekelőtt *Sacher-Masoch* regényeiben, továbbá *Wildenbruch* Ernő „Brumhilde”, *Rachilde* „La marquise de Sade” című regényekben stb.

² Irodalom: *Kraft*, neue Forschungen auf dem Gebiet der Psychopathia sexualis, 2. kiad. – Ugyanaz, Arbeiten aus dem Gesamtgebiet der Psychiatrie und Neuropathologie IV. 127-160 1. – *Moll*, Die conträre Sexualempfindung 3. kiad. 76'. 1. – *Eulenburg*₃ Grenzfragen des Nerven- und Seelenlebens XIX., Sadismus und Masochismus 1902. – *Fuchs*, Therapie der anomalen vita sexualis, Stuttgart (5., 6. megfigyelés). *Schrenk-Notzing*, Di© Suggestions-Therapie 1892.. *Seydel* Vierteljahrschrift f. gerichtl. Medizin 1893. IV. 2. (Masochisták érdekes levelei). – *Bloch*, Beiträge ζ. Aetiologie d. Psychopathia sexualis, 2. rész, Drezda 1903.

végbe. Más esetekben viszont az impotentia nem tisztára pszehikai, hanem fizikai, illetve spinalis, mert ez a perverzitás mint általában a nemi élet többi perverzitásai, legtöbbször terheltegyéneknél psychopathikai alapon fejlődik ki, és az ilyen egyének fiatal korukban rendszerint mértéktelen, különösen masturbatorikus kicsapongásokra adják magukat, melyekhez még a képzeleteik megvalósításának útjába gördülő nehézségek is hozzájárulnak.

Ezen sexualis anomáliának „masochismus” nevet azon alapon adtam, hogy *Sacher-Masoch* igen gyakran szerepeltette regényeiben és novelláiban ezt a perverzitást, melyet tudományosan akkor még nem ismertek. A „daltonismus” tudományos szóképzést vettem mintául (Dalton a színvakság felismerője).

Az utóbbi években különben bizonyítékokat nyertem arra nézve, hogy Sacher-Masoch nemcsak költője volt a masochismusnak, de ő maga is rabja volt a szóbanforgó anomáliának.¹ Bár adataimat minden kikötés nélkül nyertem, mégis elállók azok közzétételétől. A költő egyes barátai és könyvem bizonyos kritikussai bizonyára szemre fogják hányni, hogy én egy közbecsült költő hírnevét a nemi élet perverzitásának vádjával homályosítottam el; én azonban e szemrehányást visszautasítom. Mint ember, semmiesetre sem veszít Sacher-Masoch műveit ember szemében azon ténye által, hogy nemi érzéseit saját hibáján kívül egy anomália terheli. De mint író, igazán sokat veszített ezáltal működésében és alkotásában, mert ő, amíg nem mozgott perverziója világában, igen tehetséges írónak mutatkozott s bizonyára valami nevezetesebb alkotott volna, ha sexualis érzése normális lett volna. E tekintetben figyelemreméltó példa az ő esete arravatkozólag, hogy mily óriási befolyása van a vita sexualisnak, akár jó, akár rossz oldaláról tekintjük, az egyén szellemi világára és annak alakulására. A kétségtelen masochismusnak eddig észlelt esetei meglehetősen nagy számot tesznek ki. Hogy masochismus normális nemi élet mellett is előfordul, avagy kizárólag uralkodik az illető egyéneken, hogy ez igyekszik – és ha igen, úgy mily mértékben – különös képzeleteit megvalósítani, hogy potenciája megmaradt emellett, avagy elvesztette, mind oly tényezők, melyek az egyes esetekben mutatkozó perverzitás intenzitásától függenek, de emellett az erkölcsi és aesthetikai ellenindokoknak, valamint a physikai és pszehikai alkotás minőségének is befolyása van rá. A psychopathia álláspontja és mindez esetek közös jellemvonása: *a nemi ösztön a másik nem által való legyőzetés és bántalmaztatás képzetköre felé irányul.*

¹ Lásd *Eulenburg* S. M.-nak ezt megerősítő biográfiáját. *Grenzfragen des Nerven- und Seelenlebens*. 1902 XX. 46-51. 1.

Mindaz, amit a sadismusra vonatkozólag annak impulsív jellegéről (a motiváció elhomályosulása) a belőle folyó tettekről és a perverzióknak kizárólag veleszületett jellegéről mondtam, áll a masochismusra is.

Itt is fokozatosan váltakoznak a műveletek a legundorítóbb és legborzasztóbbaktól, egészen az együgyű műveletekig, ez a perverz ösztön intenzitásának fokától és az erkölcsi és esztétikai ellenmotivumok megmaradt erejétől függ. A masochismus legvégső következményeit azonban gátolja az önfentartás ösztöne is, ezért halál és súlyos sérülés, melyeket sadistikus felindulásban el szoktak követni, a masochismusnál – amennyire az esetek eddig ismeretesek – itt természetesen passzív szerepben nem fordulnak elő. Bár masochistikus egyének perverz vágyai *képeleltükben* ezen következményekig is el szoktak hatolni (L. 62. sz. megfigyelés.)

Azon műveleteket, melyeknek a masochisták magukat alávetik, egyesek coitussal kapcsolatban viszik véghez, illetve velük előkészületeket tesznek a coitusra, mások pedig a ki nem vihető coitus pótlása gyanánt tekintik. Ez is a perverz nemi képzetek által többnyire fizikailag és pszehikailag befolyásolt potentia állapotától függ és a dolog lényegén mitsem változtat.

a) Bántalmazás és megalázás keresése nemi kielégítés céljából

50. sz. megfigyelés. Z. 29 éves technikus, a rendelő-óraára jön állítólagos tabese miatt. Atyja ideges és erősen tabetikus volt, nagynénje tébolyodott. Több rokona nagyfokú idegességben szenved és csupa külön.

A *patiens* behatóbb vizsgálat alkalmával *sexuálisan*, *spinalisan* és *cerebrálisan* *asthenikusnak* bizonyul. Nem mutat sem *anamnesztikus*, sem *fennálló* jelet, amely *tabes dorsalisra* engedne következtetni. Nemi szerveivel való visszaélést vall be az ifjúkora óta üzőtt *masturbatio* útján. A kikérdezés során következő érdekes *psychosexuális* anomáliák derültek ki.

A *vita sexualis* 5 éves korában ébredt benne ama kéjes ösztön alakjában, hogy önmagát korbácsolja, egyúttal azon vágy is kísértte, hogy mások ütlegelésének részesévé legyen. Ilyenkor nem gondolt bizonyos meghatározott személyekre. *Faute de mieux* *autoflagellatiót* üzőtt és évek során *ejaculatiót* tudott ezzel eredményezni.

Már jóval előbb keresett *masturbatio* által kielégítést, mindannyiszor ilyen korbácsolási jelenetek lebegtek előtte.

Mint felnőtt két ízben *lupanart* keresett fel, hogy *meretrices*-sel ütlegeltesse magát. E célra a legszebb leányt választotta ki ma-

gának, *de csalódott vele*, mert erectiója sem támadt, nem is szólva ejakulációról.

Fölismerete, hogy *a korbácsolás csak mellékkörülmény, a fődolog a nő akarátának való alávetettség gondolata*. E körülményre nem az első ízben, hanem a második alkalommal tudott rájönni. Ekkor a legyőzés, „megalázás gondolata” lebegett előtte és teljes sikere is volt.

Idővel képzeletének megfeszítésével masochistikus képzetek körében még coitust is el tudott érni flagellatio nélkül is, de nem nyert tőle kielégítést, úgyhogy a masochistikus módon való nemi érintkezést elébe helyezte. Eredeti flagellatiós vágyának megfelelő masochistikus jelenetek élvezetet nyújtottak neki, különösen ha ad pocidem ütötték, avagy ezt a jelenetet képzeletében maga elé varázsolta; ingerlékenysége magasabb fokain elég volt, ha szép leánynak ilyen jeleneteket elbeszélhetett. Ezáltal orgasmus és ejakulatio állottak be.

Elég korán társult e tünetekhez szenvedélyes *fetischistikus* képzelődés. Észrevette, hogy csak oly nők tudták lebilincselni és kielégíteni, akik hosszú csizmát és rövid szoknyát („magyar viselet”) hordtak. Hogyan fejlődött ki e jelenség, nem tudja megmondani. Gyermekéknél is vonzotta őt a hosszú csizmától borított lábszár, de ezen vonzódás tisztán aesthetikai volt, minden érzékies jellegtől ment, aminthogy különben sem vett soha észre magán homosexuális érzéseket. A patiens fetischismusát a lábszárak iránti előszeretetével magyarázza. De csak az elegáns cipőbe bujtatott női lábszár gyakorol reá ilyen hatást; mezítelen lábszárak, általában mezítelen női testi bájak semmiféle nemi izgalomba nem hozzák. Alárendeltebb fetischistikus vonatkozással bír a patiensre nézve az emberi fül. Kéjes érzést okoz neki, ha szép embereknek szép füleit meglegyinthette. Férfiaknál csak kis, nőknél azonban igen nagy élvezete volt.

A macskák is gyöngéjét képezték; szép állatoknak találta őket, minden mozgásukat sympathikusnak. Legnyomottabb hangulatából is felocsúdott, ha egy macskát látott. A macskát szentnek képzelte, egyszerűen isteni lényt látott benne. Ennek a különös idiosynkrasiának okát nem tudta megmondani.

Újabbán sadistikus érzései is jelentkeztek: egy fiút ütlegelt, ilyen korbácsolási képzeteknél úgy férfiak, mint nők szerepelnek, különösen azonban utóbbiak, akik nagyobb élvezetet is okoztak neki. Patiens úgy találja, hogy azon tünetek mellett, melyeket masochismus neve alatt ismer, még mások is fennállanak, melyeket legszívesebben a „pagismus” névvel szeretne megjelölni. Míg masochistikus ábrándozásai és tettei durván érzékies, addig „pagismus”-a azon gondolatban nyilvánul, hogy egy szép leány apródja legyen.

A leányt ártatlannak képzeli, de azért mégis pikánsnak, a maga helyzetét pedig vele szemben a rabszolgáénak tekinti, de teljesen tiszta „platói” odaadással. Ez eszmével való ábrándozás nagy gyönyört okoz neki, de nem nemi élvezetet. Kizárólag erkölcsi kielégítést érez, ellentétben a masochismus érzéki élvezeteivel és éppen ezért kellett „pagismusát” valami különálló tulajdonságnak tekinteni.

A patiens külsejében első pillanatra semmi feltűnőt nem mutat, de medencéje abnormisan széles, medencecsontfalai laposak, abnormisan lehajlottak, határozottan női jellegűek. Szeme neuropathiás. Figyelmeztet arra, hogy gyakran érez kéjes csiklandozást az anusban és e helyen is (erogen zona) ope digiti kielégítést szerezhet magának.

Patiens jövőjét illetőleg kétségben van. Segíteni csak úgy lehet rajta, ha egy nő igazi érdeklődést tudna benne kelteni, de ehhez sem akarata, sem képzelete nem elég edzett.

Az, amit a patiens „pagismus” neve alatt jelez, nem különbözik lényegében a masochismustól; ez egyébiránt kitűnik az alább következő esetekből, amelyekben „symbolikus” masochismus szerepel, továbbá azon körülményből, hogy e perverziónál a coitust, mint nem egyenértékű actust megvetik az illetők, és hogy az ilyen esetekben gyakori a perverz eszménnyel való tombolás.

51. sz. megfigyelés. *Ideális masochismus*. X. úr, technikus, 26 éves, ideges, migränes anya gyermeke. Atyja rokoni elődei közt hátgerincsorvadás és psychosis esete fordult elő.

Egy testvére „ideges”.

X. a szokásos gyermekbetegségeken ment keresztül, könnyen végezte tanulmányait, normálisan fejlődött. Minden tekintetben férfias megjelenés, kissé sovány, gyenge és a középnagyság alatt van. A jobb here leszállása tökéletlenül ment végbe, amennyiben a lágyékcsonatornában tapintható ki: penis normálisan alakulj de valamivel kisebb a rendesnél.

X. 5 éves korában kéjérzést észlelt, ha egymás fölé rakott, kinyújtott lábakkal lengéseket végzett egy kis zsöllén. Többször megismételte e jelenetet, majd megfeledkezett e hatásról s midőn érett ifjúkorában visszagondolt és megismételte a műveletet, a hatás nem következett be.

7 éves korában szemtanuja volt gyermekek verekedésének az iskola udvarán, melynél a győztesek lovagló helyzetben ültek a földön fekvő legyőzöttek hátára.

E jelenet hatást gyakorolt X.-re.

Az alul fekvők helyzetét kellemesnek képzelte, gondolatban helyükbe képzelte önmagát és azt festette maga elé, hogy amint lát-

szólag feltápászkodni próbálkozik, eléri, hogy ellenfele lovagló helyzetben mindinkább közeledik arcához, végül ráül és őt így kényszeríti, hogy nemi szerveinek exhalatióját érezze. Ez időtől fogva gyakran mutatkoztak képzeletében ilyen helyzetek, kellemes, de azért még sem tulajdonképpen kéjes érzések kíséretében, ő rosszaknak, bűnösöknek találta a gondolatokat és igyekezett azokat elnyomni. Nemi dolgokról ez időben állítólag halvány sejtelve sem volt. Figyelemreméltó, hogy patiens 20. életévéig itt-ott enuresis nocturnában szenvedett.

Pubertása idejéig a masochistikus phantáziákban, amelyek időnkint visszatértek és a mások lábai közt való fekvéssel foglalkoztak, úgy fiúk, mint lányok szerepeltek. Ettől fogva túlnyomólag nők és a pubertás befejezése után kizárólag ezek. A jelenetek fokozatosan más tartalmat nyertek. Most már abban a tudatban csúcsosodtak ki, hogy egy felnőtt leány akaratának és szeszélyének legyen kiszolgáltatva és a képzeletet megfelelő megalázó tettek és helyzetek kísérték.

Például a paciens a következőket hozza fel: „Hátammal lefelé fekszem a földön. Fejemnél áll úrnóm, egyik lábát mellemre szegezi, vagy fejemet lábai közé rejti, úgyhogy arcom éppen pubese alatt van. Vagy lovagolva ül mellemen, arcomon eszik és testemet használja asztal gyanánt. Ha egyik parancsát nem teljesítettem jól, vagy úrnóm másképp szereti, akkor sötét árnyékszékbe csuknak, míg úrnóm kimegy és élvezetek után jár. Barátnőinek engem mint rabszolgát mutat meg és mint ilyet, rendelkezésükre bocsát.

A legalacsonyabb szolgamunkát végezteti velem, ki kell szolgálnom, midőn felkel, fürdik, mictionál. Ez utóbbinál alkalmilag arcomat veszi igénybe és kényszerít, hogy lotiumából igyak.”

X. nem akarja az eszméket megvalósítani, mert homályosan érzi, hogy kivitelük nem fogja a remélt élvezetet meghozni.

Csak egyszer lopódzott egy szép szolgálóleány kamrájába, oly képzetektől hajtva ut urinam puellae bibat. De az utálat visszatartotta.

A paciens hiába küzd ezen előtte kínos és utálatos masochistikus képzetkörök ellen. Époly erővel, mint ezelőtt, keresnek helyet öntudatában. Figyelmeztet arra, hogy a *megalázás* játzsza a főszerepet és a gyönyört soha fájdalom érzése nem zavarja. „Úrnőjét” előszeretettel 20 év körüli gyengéd alkatú szép hajadonnak képzele, akinek finom, szép arca és lehetőleg rövid, világos ruhái vannak.

A rendes módot, amint fiatal asszonyokkal megszoktak ismerkedni, tánc, vegyes társalgás révén stb. a paciens nem tartja ezideig

élvezetesnek. A pubertás óta néha-néha pollutiói voltak az illető masochistikus fantáziák kíséretében.

Midőn patiens egyszer a glans penis-t csiklandozta, sem erectio, sem ejaculatio nem következett be és a kéjes érzés helyében egy mindenestre kellemetlen, úgyszólván paralgikus érzés jelentkezett* Ez távoltartotta őt a mastnrbatiótól. Ehelyett 20 éves korától kezdve a nyújtón való tomászás, léceken, oszlopokon való mászkálás közben gyakran kéjérvéstől kísért ejaculatio állott be. Nőkkel való nemi érintkezés vágya eddig sohasem mutatkozott (rendellenes nemi érzései sohasem voltak). Midőn 26 éves korában egy barátja coitusra kényszerítette, „aggodalmas nyugtalanság és határozott kedvtelenség”-et érzett már a lupanarba vezető útja közben, és izgatottság, tagreszketés és izzadás miatt nem tudott erectiót előidézni. Többszöri ismétlésnél hasonló kudarc, csak a testi és lelki izgatottság tünetei nem voltak oly hevesek, mint első ízben.

Libidót sohasem érzett. Masochistikus képzetekkel nem tudta, elősegíteni az actus sikerülését, mert e pillanatban szellemi képességei „mintha megbénultak volna és az erectióhoz szükséges intenzív képzetek”-et nem tudta előidézni. Így tehát részben libidó hiánya folytán, részben mert nem bízott abban, hogy sikerül, abbahagyta a coitus-kísérleteket. Gyenge libidóját csak néha tornagyakorlatoknál elégítette ki. Esetleg spontan vagy bizonyos alkalmakkor jelentkező masochistikus képzetek erectiót ki tudtak váltani, de soha többé ejaculatiót.

Körülbelül 6 hetenkint pollutiói vannak.

A patiens értelmes, finom érzésű, kissé neurasthenikus személy. Panaszodik, hogy társaságban mindig azt képzei, hogy feltűnést kelt, folyton őt figyelik meg, néha valóságos aggodalom vesz rajta erőt, pedig tudja, hogy csak beképzelt dolog az egész. Ezért szereti a magányt, de azért is, mert félnie kell, hogy sexualis abnormitására rájönnek.

Impotentiája nem okoz neki gondot, sem kellemetlen érzést, mert libidója úgyszólván semmi, de vita sexualisának meggyógyítását legnagyobb szerencséjének tartaná, mert a társadalmi élete is megváltoznék, és sokkal biztosabban és férfiasabban forogna emberek közt.

Mostani állapota csupa kín, ez az élet csak teher.

Epikrízis: Terheltség. Korán ébredő nemi élet. Már 7 éves korában határozottan masochistikus jellegű megtekintése másokon lovagoló gyermekeknek (egy normális egyénre nemileg egyáltalán nem ható helyzetnek perverz nemi megjelölése), egyszersmind szag-érzési képzetek is.

Ilyen helyzetek ezentúl a phantasia gyakori tárgyai, eleinte nemi különbség nélkül, a pubertás óta heteroszexuálisan.

Kifejezett ideális masochizmushoz vezetnek (megalázás, leigázás ideái) amelyekben a nemiszervekhez csak egyetlen vonatkozás állapítható meg, az, hogy mictiónál arra használtassék az illető, hogy urinam dominae bibere.

A normális nemi ösztön hiányzik, lényegében ez is a masochismus alapján mutatkozik.

52. sz. megfigyelés. X. 28 éves író, gyermekora óta sexualis hyperesthesia észlelhető nála, 6 éves korában arról álmodott, hogy egy nő nates-én ütlegelte. Ilyenkor rendszerint igen nagyfokú kéjes izgalom lepte el és így jutott el az onaniához. 8 éves korában arra kérte a szakácsnét, hogy verje el. 10 éves kora óta neurasthenias, 25 éves koráig flagellatiós álmái voltak, vagy a napi élet ilyenféle jeleket ábrázoló fantáziák, melyeket onania kísért. 3 év előtt kényszer fogta el, hogy egy puellával ütlegeltesse magát. Páciens azonban *kiábrándult*, mert úgy az erectió, mint az ejaculatio elmaradt. 27 éves korában újból kísérletet tett azzal a céllal, hogy így erectiót és coitust váltson ki. Ez a következő műfogás által sikerült. A puellának, miközben a coitusra kísérletet tett, el kellett beszélnie, hogy hogyan ver ő meg más impotenseket és hasonlóval kellett őt fenyegetnie. El kellett képzelnie, hogy le van bilincselve, *teljesen a nő hatalmában volt*, segítség nélkül áll, a nő fájdalmasan fogja őt kínozni. Néha valóságban meg kellett magát köttetni, hogy potens legyen. így sikerült a coitus. A pollutiót csak akkor kísérte kéjérzés, ha azt álmodta, hogy őt bántják, vagy hogy látja, amint egy puella másokat korbácsol. Coitusnál sohasem volt valódi kéjérzése. A nőn csak a kezek érdeklik. Legkedvesebbek voltak előtte erős, hatalmas kezű asszonyok, durva öklökkel. Flagellatio-szükséglete csak ideális, mert bőrének nagy érzékenysége mellett elegendő a legrosszabb esetben pár ütés. Férfiütések ellenére voltak. Szeretne nőülni. Zavarát azzal magyarázza, hogy tisztességes asszonytól nem követelheti a flagellatiót, s kételkedik, vajjon e nélkül potens lesz-e.

53. sz. megfigyelés. D. 32 éves képfaragó, öröklés útján terhelt, degeneráció jeleit mutatja, neuropathiás szervezetű, neurasthenikus, soványtestű egyén, 17 éves korában érzett először nemi izgalmat. Ez sohasem nőtt hatalmasra, kizárólag heteroszexuális jellegű volt, de masochistikus.

Szép női kéz által szerette volna magát üttetni, de azért nem mutatott kéz-fetischismust. Büszke, zsarnokias természetű asszonyokért is rajongott. Masochistikus érzéseit sohasem akarta megvalósítani. Megmagyarázni sohasem tudta őket.

Négyszer kísérte meg hiába a coitust, különben masturbál.

Ez és surmenage okozták azon neurastheniac amely miatt az orvoshoz fordult.

Passiv flagellatio és masochismus

Az eddig felsorolt esetek közül háromban azt láttuk, hogy a masochismusterhelte egyéneknél, az általuk kívánt helyzet – t. i. a nőnek való alávetés – kifejezője főképp a passiv flagellatio. A masochisták nagy száma ugyanezt a módot használja.

A passiv flagellatio azonban oly folyamat, mely közismerten arra irányul, hogy az ülőidegek mechanikai izgatása által reflectorice erectiókat váltson ki.¹ A flagellatio e hatását elgyengült kéjencek csökkent potentiájuk erősítésére használják föl, ez a perverzitás – nem perverzió – rendkívül gyakori.

Közelebbről kell tehát megvizsgálnunk, hogy vajjon micsoda viszony áll fõn a masochisták passiv flagellatiója és ama psychikailag nem perverz, de physikailag elgyengült kéjencek passiv flagellatiója közt.

Hogy a masochismus több és lényegében más valami, mint az egyszerű flagellatib, azt bizonyítják a masochisták közlései.

A masochista végcélja a nőnek való alárendeltség, a bántalmazás csak egyik igen erős kifejezési alakja e viszonynak; csak symbolikus értékkel bír és arra szolgál, hogy az illető egyénnek különös élvezetei értelmében lelki kielégítést nyújtson.

A flagellans, akinek azonban nincsenek masochistikus gyengéi, csak mechanikai ingert keres, mely spinalis centrumát izgalomba hozza.

Már most azt, vajjon az egyes esetekben csak ilyen egyszerű flagellantismus (reflectoricus) avagy valódi masochismus esete forog-e fenn, az illető egyén nyilatkozataiból, sőt néha az elkövetett mellékkörülményeiből lehet megítélni.

Itt a következők érdemelnek figyelmet:

Először az, hogy a masochistánál a passiv flagella tióra való hajlam rendszerint ab origine áll fenn. Mint kívánság jelentkezik már akkor, *mielőtt* a művelet reflectorikus hatását egyáltalán *tapasztalta* az illető; néha legelőször álomban jelenik meg, mint pl. az alábbi 55. sz. megfigyelésben.

Másodszor: A passiv flagellatio rendszeren csak kis része a különböző bántalmazási módok egész sorozatának, melyek a masochista képzetkörét foglalkoztatják s gyakran meg is valósulnak. Ezen másfajta bántalmazásoknál és egyéb a megalázást symbolisáló actusoknál természetesen nem eshetik szó reflectorikus physikai

¹ Lásd bevezetést, 29. 1.

ingerhatásról: ilyen esetekben tehát mindig az originális anomáliát, a perverziót kell felvennünk.

Harmadszor az a körülmény jön számba, hogy a masochistánál a kívánt flagellatiónak, ha túlesett rajta, nem kell okvetlenül aphrodisikusan hatni. Sőt gyakran csalódást érez és pedig akkor, ha a itiasochista szándéka nem sikerül, ha a processus által nem tudta elnyerni a kívánt helyzet illúzióját (hogy a nő hatalmában legyen), úgyhogy a nőben, aki a műveletet véghezviszi, tulajdonképpen csak végrehajtó eszközét látja a saját akaratának. Ezen fontos pontra vonatkozólag lásd az előző és az 58. sz. megfigyeléseket.

A masochismus és egyszerű (reflectorikus) flagellantismus közt körülbelül olyan analog viszony áll fenn, mint a rendellenes nemi érzés és a szerzett paderastia között.

Ezen felfogás értékéből mitsem von le azon körülmény, hogy a masochistánál is *mutakozhatik* a passiv flagellatiónak ismert reflectorikus hatása, esetleg fiatalkorban kapott fenyítés váltotta ki először a kéjérzést és ezzel együtt a masochistikus jellegű vita sexuales első életjelét. Ilyen esetben a második és harmadik pont alatt megjelölt körülmények döntik el, hogy masochismussal állunk-e szemben vagy sem.

Ha az eset fejlődéséről semmi közelebbit nem tudunk, akkor mellékkörülmények, amilyen a második pont alatt felsorolt, teszik a masochismust világosan felismerhetővé. Ez szerepelt a következő két esetben is;

54. sz. megfigyelés. Tarnowsky egy betege, bizalmi nőszemély által lakást béreltetett magának rohamai idejére; a személyzetet (3 prostituált) betanították tennivalójára; ő időnkint megjelent itt és ekkor levetköztették, flagellálták, mire ő masturbált, ő színleg ellenkezett, kegyelemért esedezett, ilyenkor aztán – a parancsa értelmében – enni adtak neki és aludni hagyták, de tiltakozása dacára nem bocsátották szabadon, ütötték, ha nem engedelmeskedett. Így ment ez napokon keresztül. Midőn rohama megszűnt, elbocsátották és ő visszament neje és gyermekei körébe, akik mitsem sejtettek a dologról. A roham évente 1-2-szer ismétlődött.

55. sz. megfigyelés. X. 34 éves, súlyosan terhelt egyén, rendellenes nemi érzésben szenved, bár óriási nemi szükséglet hajtotta, mégsem tudott különböző okokból férfin kielégítést szerezni. Néha azt álmodta, hogy egy nő korbácsolja; ilyenkor pollutiói voltak.

Ilyen álmok vitték rá, hogy a férfiszerelem surrogatuma gyanánt meretrices-sel bántalmaztassa magát. *Conducit sibi non nunquam meretricem, ipse vestimenta sua omnia deponit, dum puellae tegumentum deponere non licet, pullam pedibus ipsum percutere,*

flagellare, verberare iubet. Qua re summa libidine affectus pedem feminae lambit quod solum eum libidinosum facere potest: turn ejaculationem assequitur. Ezzel egyszersmind ezen erkölcsgyalázó helyzet iránt érzett utálat érzése lép fel nála s igyekszik e helyzetből mihamarább kiszabadítani.

56. sz. megfigyelés. Magasabb rangú, 28 éves férfi, 3-4 hetenkint megjelenik a lupanarban, hová előzőleg a következő tartalmú levélkével jelenti be magát: „kedves Margitka, holnap este 8 és 9 óra közt jövök: ostor és szíjj! Szívélyesen üdvözl...”

X. megjelenik a jelzett időben bőrszíjjal, lovaglóstorral felszerelve. Levetkőzik; kezét, lábát megkötözteti a szíjjakkal és aztán addig veret a puellával lába talpára, combjára, podexére, míg ejaculatio nem áll be. Más kívánságának sohasem adott kifejezést.

Hogy nála a flagellatio csak masochistikus vágyainak kielégítését szolgáló eszköz és nem a potentiája növelését célzó műfogás, onnan derül ki többek közt, hogy me-gkötöztette magát és a coitust egyszerűen megvetette.

Masochistikus eszmekörében elegendő az alárendeltség azon helyzete, amelyet különben maga rendelt meg arra, hogy a normális nemi actust pótolja, képzelet útján orgasmust idézzon elő, mely esetben azonban a flagellatio játssza a főszerepet, mint az alárendeltség gondolatának legnyomatékosabb kifejezője. Mindazonáltal felvehetjük, hogy a flagellatio a spinalis ejaculatio-centrum izgatása által a coitust helyettesítő actus létrejöttéhez némileg hozzájárul.

Előfordulnak azonban oly esetek, melyekben a passiv flagellatio egyedül alkotja masochistikus képzelet tárgyat anélkül, hogy a megalázás más alakjai mutatkoznának s anélkül, hogy az alávetés ezen kifejezési eszközének valódi jellege csak némileg is ki-domborodna. Ilyen eseteket aztán nehéz az egyszerű reflectorikus ilagellantismustól megkülönböztetni. A szenvedély primär – minden reflectorikus hatástól ment – keletkezésének kikutatása teszi egyedül lehetővé a differential-diagnosist, amelyet megkönnyít azon körülmény figyelembevétele, hogy a masochismus esetében rendszeren fiatalokú perverz egyénekről van szó és hogy ezeknél a vágy kielégítése idővel többnyire el szokott maradni, bizonyos csalódás érzete váltja fel (1. feljebb „harmadszor” alatt), mert hisz az egész tulajdonkép csak a képzelet játéka.

Említsük fel e helyütt a tipikus masochismus azon esetét, midőn e perverzióra jellemző képzetek teljes köre jelenik meg az öntudatban. Ez eset, melyre vonatkozólag a psychikai állapot részletes, pontos önleírásával rendelkezünk, abban különbözik e mű 11. kiadásában 49. sz. alatt közölt észleléstől, hogy itt a perverz phanta-

siák megvalósítására nem került a sor s hogy a vita sexualis ezen perverzciója mellett a normális ingerek olyannyira hatásosak, hogy lehetővé teszik a normális nemi érintkezést.

57. sz. megfigyelés. 35 éves vagyok, testileg-lelkileg ép. Rokonságom legtávolabbi rétegeiben – úgy egyenes, mint oldalágon – nincs tudomásom pszichikai zavar jelenlétéről. Atyám, aki születésem idején 30 éves volt, tudomásom szerint előszeretettel viseltetett a nagy, fejlett női alakok iránt.

Már gyermekkoromban izgattak oly képzetek, melyekben egyik ember föltétlen hatalma a másik fölött fordult elő. A rabszolgaság gondolata egymagában föltötte izgató volt rám nézve és pedig úgy az úr, mint a szolga helyzetét tekintve. A gondolat, hogy egy ember birtokolhatja, eladhatja, verheti a másikat, szokatlan, tűzbe hozott, s „Tamás bácsi kunyhója”-nak olvasásakor (a pubertás kezdetén) erectióim voltak. Különösen az a gondolat izgatott fel, hogy egy embert kocsi elé foghatnak, a kocsiiban egy másik ül ostorral kezében és igazgatta és ütlegekkel hajtotta őt.

20. életévemig teljesen tárgyilagosak és nemileg közömbösek voltak e képzelődéseim, azaz az alárendelt szerepébe nem magamat, hanem másvalakit képzeltem, az úr sem volt mindig nő. Éppen ezért nem is gyakoroltak e képzelődések semminemű befolyást nemi ösztönökre, illetve annak kielégítésére. Néha ugyan erectiókat tudtak előidézni, de onaniát sohasem űztem; 19 éves korom óta coitáltam is, e képzelődések igénybevétele nélkül. Előszeretettel viseltettem mindenkor idősebb, fejlettebb és nagytermetű nők iránt, bár fiatalokat sem vettem meg.

21. életéveimtől tárgyat kezdenek öltetni képzelődéseim, amelyek most már abban csúcsosodnak ki, hogy „úrnöm” 40 éven felüli, nagy-növésű, erős asszony legyen. *Ez időtől fogva – képzelődéseimben – kizárólag én voltam az alárendelt, úrnöm pedig durva nőszemély, aki minden tekintetben – így nemileg is – kihasználta, kocsija elé fogott és sétakocsizást rendezett velem, én magam pedig oly híven engedelmeskedtem neki, mint egy kutya, mezítlenül kellett lábai előtt hevernem és ő hol bottal ütött, hol ostorral suhintott rám. Ez képezte képzetköreimnek állandó, mintegy szilárd vázát, köréje csoportosultak aztán különféle képzetek.*

E képzelődések mindenkor jóleső érzést keltettek fel bennem, ami gyakran váltott ki erectiót, de sohasem ejaculatiót. Az ily módon előálló nemi izgalom következtében aztán felkerestem egy – eszményemnek lehetőleg megfelelő – nőt, és ezzel coitáltam, de anélkül, hogy valami reális segédeszközt, vagy akár e képzelődéseimet igénybe kellett volna vennem. Vonzódtam más külsejű nőkhöz is és coitust is végezhettem, anélkül, hogy e képzelődések megelőzték volna.

Mindezek szerint tehát nemi életem nem mutatott valami nagy abnormalitást, a képzelődéseim azonban periodikusan jelentkeztek, lényegük sem változott. A nemi ösztön fokozódásával jelentkezésük mind gyakoribb lett. Jelenleg 2-3 heti időközökben mutatkoznak. Ha előzőleg coitálnék, talán megakadályozhatnám fellépésüket. Sohasem kíséreltem meg e jellemző bizonyossággal fellépő képzeteimet realizálni, azaz a külvilággal kapcsolatba hozni, megelégedtem a phantasia világával, az ábrándozással, mert az a meggyőződés hatott át, hogy gondolataimat, „eszményeimet” még csak megközelítőleg sem lehet megvalósítani. Fízetett kéjnőkkel rendezett komédiát nevetségesnek és céltalannak tartottam, mert egyáltalán fizetett személyt nem tudtam „kegyetlen úrnőm”-nek elképzelni. Egyáltalán kétlem, vajjon vannak-e sadistikus hajlamú nők, aminők Sacher-Masoch hősnői. Ha lennének is ilyenek, s nekem az a szerencse (!) jutott volna osztályrészül ilyenre akadhatni, akkor is a vele való érintkezés a reális világ viszonyai közepette komédiának tűnnék elő. Sőt – azt is mondogattam – hogy ha véletlenül Messalina rabszolgaságába jutottam volna, akkor is, azt hiszem, az általam kívánt élet egyéb nélkülözései miatt hamar elkeseredett lettem volna és mindenáron arra törekedtem volna, hogy in lucidis intervallis szabadságomat visszanyerjem.

Végre találtam egy utat, hogy a realizációt bizonyos értelemben kivihessem. Midőn tudniillik előzetes ábrándozások után nemi ösztönömet a végsőkig izgattam, elmegyek egy prostituálthoz s ott egy az említett tartalommal bíró mesét gondolok ki, amelyben a főszereplő én vagyok. S most körülbelül félóráig tartó továbbszövése és élénk kiszínezése a mesének, amelyet állandó erectió kísér, erős ejaculatiót eredményez fokozott kéjézés mellett. Utána eltűnik vágyam és élvezetem. Szégyenkezve igyekezem minél előbb elszabadulni és undorodom a lefolyt dolgoktól. Vagy két hétig nyugton is hagynak képzelődéseim, úgyannyira, hogy fel sem tudom fogni a masochistikus helyzetet. Előbb-utóbb azonban újból erőt vesz rajtam a szenvedély. Meg kell jegyeznem, hogy én közömbös állapotomban is coitálok, nevezetesen oly nőkkel is, akik ismernek engem és polgári állásomat, akiknek társaságában egyszerűen elborzadok efféle gondolatoktól. *Ilyenkor azonban nincs mindig hello potentiám*, holott masochistikus képzetek hatása alatt ez feltétlenül megvan. Szükségesnek tartom felemlíteni, hogy rendes gondolat- és érzésvilágom erkölcsi felfogása magas fokon áll, és az ember önkínzásá-t stb. a legnagyobb mértékben elítélem. Végül nem akarom említés nélkül hagyni, hogy a megszólítás alakja is fontos rám nézve. így képzelődésemben az úrnő engem tegez, míg én őt magázom. Az a körülmény, hogy az „úrnő” engem tegez, mint a korlátlan hatalom kifejezője,

már kora gyermekkorom óta, élénk kéjérzést okozott nekem és okoz ma is.

Szerencsére oly nőre akadtam, aki minden tekintetben, így nemileg is, hajlott kívánságomra, bár masochistikus ideálnak semmi tekintetben sem volt mondható.

Szelíd természetű volt, de jól megtermett, mely utóbbi tulajdonság nélkül én nemi ingert egyáltalán nem is tudok magamnak elképzelni.

Házasságunk első hónapjai nemileg teljesen normálisan folytak le, a masochistikus rohamok teljesen kimaradtak, a masochismus iránti érzékemet úgyszólván elvesztettem. De az első gyermekágy szükségessé tette egy időre az abstinenciát. Ekkor újból megjelentek régi pontossággal a masochistikus gondolatok, melyek visszatartóztathatlanul szükségessé tették a házasságon kívüli coitust, persze masochistikus képzelődések mellett, dacára annak, hogy feleségem iránt őszinte szerelemmel viseltetem.

Jellemző, hogy később a coitus maritalis nem elégített ki úgy, hogy a masochistikus gondolatokat száműzhettem volna.

Ami a masochismus lényegét illeti, nézetem szerint ebben a képzelődések, azaz a lelki (szellemi) oldala a fő cél.

Mert ha a masochistikus eszmék megvalósítása volna a végcél (tehát pl. a passiv flagellatio stb.), úgy ellentétben állana e felfogással azon tény, hogy a masochisták nagyrésze vagy egyáltalán nem vágyik a *megvalósításra* vagy ha megpróbálja, *gyorsan kiábrándul* belőle, de kielégítést sohasem nyer.

Végül meg akarom említeni, hogy tapasztalatom, szerint a masochisták száma legalább a nagy városokban tényleg elég nagy. Efajta kutatások számára egyedüli forrást a prostituáltak, közlései nyújtanak – közlések inter vires nem fordulnak elő – s minthogy ezek a főbb pontokban egyeznek, azért bizonyos tényeket bebizonyítottaknak tekinthetünk.

Így elsősorban azon tény, hogy minden tapasztalt prostituáltnak van valami a flagellációra használható eszköze (korbács); itt mindenesetre figyelembe kell venni, hogy vannak férfiak, akik főképp nemi ingerük növelése céljából fordulnak a flagellatiohoz, szóval ezt – ellentétben a masochistákkal – eszköz gyanánt tekintik.

A prostituáltak nagyrésze azonban megegyezőleg azt mondja, hogy sok férfi szeretne „rabszolga” lenni, azaz szeretné, ha így neveznék őket, ha szidnák, ütnék, rúgnák őket. Szóval a masochisták száma sokkal nagyobb, mint eddig hitték.

Fejezetének, amely erről szól, elolvasása mély benyomást hagyott bennem hátra. Gyógyulásra, mintegy a logika által való gyó-

gyulásra adott reményt, azon motto alapján: „tout comprendre c'est tout guérir”.

A meggyógyulás értelme természetesen csak korlátozással fogható fel és pedig meg kell egymástól különböztetnünk: általános érzéseket és konkrét képzelődéseket. Az előbbieket eltüntetni nem lehet, villámként tűnnek elő, senki se tudja, honnan és mi módon.

A konkrét képzelődések alakjában üzött masochismust el lehet tüntetni, de legalább is csökkenteni, korlátozni.

A dolgot másképp kell felfogni, más oldalról megvilágítani. Én így beszélek magamhoz: Te lelkesedéi dolgokért, amelyek nemcsak a másik, de a saját erkölcsi érzékedet is mélyen sértik? Szépnek, kívánatosnak találsz valamit, amit máskor saját ítéleted szerint rútnak, nevetségesnek és lehetetlennek képzelsz? Oly helyzetre vágyói, amelybe a valóságban nem szeretnél kerülni? Ez a gondolkör tüstént gátló, sőt kijózanító módon hat, és megtöri képzelődéseim erejét. Könyvének olvasása óta tényleg még egyszer sem ábrándoztam, bár masochistikus hajlamaim és vágyaim a rendes időközökben jelentkeztek.

Különben el kell ismernem, hogy a masochismus súlyosan kóros jellege dacára, nemcsak hogy nem hiúsíthatja meg az élet örömeinek élvezetét, de külső életemre egyáltalán nincs semminemű befolyással. Nem masochistikus állapotban teljesen normális egyén vagyok, úgy érzés, mint cselekvés dolgában. A masochistikus ösztönök tartama alatt ugyan érzésvilágomban nagy felfordulás mutatkozik, külső életmódom azonban nem változik. Hivatásom azt hozza magával, hogy állandóan a nyilvánosság előtt legyek. Masochistikus állapotban ennek ép úgy eleget tudok tenni, mint máskor.

E feljegyzések beküldője a következő megjegyzéseket is közölte velem:

I. *Masochismus* tapasztalataim szerint minden körülmények között veleszületett és semmiesetre az egyén részéről nevelt abnormitás. *Tudom positive, hogy ülőrészemre soha verést nem kaptam* s hogy masochistikus képzelődéseim kora ifjúságom óta állnak fenn; mióta csak gondolkodom, ilyen gondolataim mindig voltak. Ha a masochismus kifejlődését valamely esemény, különösen pedig, ha ütés következménye gyanánt kellene tekintenünk, akkor minden biztonnyal emlékeznék rá. Jellemző, hogy *a képzelődések már akkor mutatkoztak, midőn libidó még teljesen hiányzott*. Akkor nemileg közömbösek voltak. Emlékszem, hogy mint gyermeket felizgatott, ha egy idősebb fiú tegezett, én pedig „magá”-nak szólítottam. Egy mulatság alkalmával, ahol együtt voltam vele, csak azon járt az eszem, hogy a kölcsönös megszólítás minél gyakoribb legyen. Később, midőn

nemi érzésem kifejlődött, ily dolgok csak akkor tudtak rám hatni, ha nővel, és pedig (relative) idősebb nőekkel álltak vonatkozásban.

II. Testi és lelki állapotom minden tekintetben férfihez illő. Sűrű szakáll és az egész testnek hajzattal való sűrű beborítása feltűnő nálam. A női nem iránt táplált nem masochistikus érzéseimben és gondolataimban feltétlenül a férfinak juttatom az erősebb, hatalmasabb szerepét, minden kísérletet, mely ezt ellenkező irányban befolyásolná, határozottan visszautasítanék. Különben erélyes vagyok, ha nem is nagyon bátor, de a hiányzó bátorságot szenvedélyem pótolja, ha az önérzet megsértéséről van szó. Természeti tünetemekkel (zivatar, tengeri vihar) szemben teljesen közömbösen viseltem.¹

Masochistikus vonzalmaimban sincs semmi, ami nőinek vagy nőiesnek (?) volna mondható. Igaz, a hajlamom nőt kíván, aki rajta uralkodjék, de az „úrnőm”-höz való ez a viszony, amelyre áhítozom, korántsem az, amely férfi és nő közt fent szokott állni, hanem inkább a rabszolga viszonya urához, a háziállaté a tulajdonosához. Ha ridegen mérlegeljük a masochismus következményeit, akkor azt kell mondanunk, hogy a masochista ideálja egy kutya vagy ló helyzete. Mindkettő más valaki tulajdonát képezi, ez saját belátása szerint bánik velük anélkül, hogy számot kellene róla adni.

Ez a korlátlan hatalom, amely élet és halál felett rendelkezik, amely a rabszolgánál és házi állatoknál tapasztalható, ez a magva minden masochistikus képzelődésnek.

III. Minden masochistikus képzelődés alapja a libido; ennek ingadozásai szerint változik, amaz is. Másrészről pedig a jelenlevő képzelődések tekintélyesen növelik a libidót. Magamnak természetből fogva nincs nagy nemi szükségletem. De ha a masochismus elfog, akkor mindenáron coitusra kényszerít, s ha e kényszernek hamar nem engedelmkedem, akkor a libido rövid idő alatt annyira fokozódhatik, hogy közel áll a satyriasishez. Itt tehát circulus vitiosusról beszélhetünk.

A libido vagy hosszú szünet után szokott beállni, vagy pedig különös ingerek váltják ki (nem masochistikusak is, pl. a csók). Ilyen eredet mellett azonban mégis masochistikussá, azaz nem rendes libidóvá alakul át, az általa előidézett masochistikus képzelődések által.

Hogy aztán véletlen külső benyomások, különösen a nagyvárosok uccáin való tartózkodás közben szerettek, szintén nagyon fokozhatják, az kétségtelen. Imponáló, szép női alakok látása in natura et effigie egyaránt felizgat. A masochismus bélyegével terhelt egyéneknél a külvilág összes benyomásai – legalább a roham tartama alatt – masochistikus természetűek. A pofon, melyet a mester

¹ A bátorságnak ez a különböző volta, amely a természeti tünetemekkel és akaratbeli összeütközésekkel szemben mutatkozik, mindenesetre feltűnő ez esetben, ugyancsak egyetlen jele az effeminatióknak.

neje az inasnak ad, a kocsis ostorsuhintása – mindez mély nyomokat hagy a masochista lelkében, míg rendes lelkiállapotában teljesen hidegen hagyja, sőt undort kelt benne.

IV. Már Sacher-Masoch olvasásakor feltűnt nekem, hogy a masochistánál néha-néha sadistikus érzések mutatkoznak; magamon is észleltem a sadismus halvány jeleit. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezen érzések távolról sem oly markánsak, mint a masochistikusak, továbbá, hogy csak ritkán és mintegy járulékosan mutatkoznak, és akkor sem lépik túl az abstract érzésvilág korlátait, soha konkrét és összefüggő képzelődés alakját nem mutatják. De a libidóra gyakorolt hatásuk ép oly nagy, mint a masochistikus érzéseké.

Ez eset igen jellemző képét adja a masochismus lelki állapota teljes kifejlődésének; az alább következő pedig a perverzióból folyó cselekedetek különös extravaganciája miatt érdemel figyelmet; nagyon alkalmas továbbá arra, hogy a nőnek való meghódolást, általa történt megalázást élénken tüntesse fel, egyben a belőle származó helyzetek sajátos nemi jellegét domborítsa ki.

58. sz. megfigyelés. Z. 50 éves hivatalnok, nagytermetű, izmos, egészséges egyén, állítólag egészséges szülők gyermeke, atyja azonban születésekor 30 évvel idősebb volt anyjánál. Két évvel idősebb nővére üldözési mániában szenved. Z. külseje semmi feltűnőt nem mutat; csontalkata egészen férfias, sűrű szakállt visel, de testén hiányzik a szőr.

Z. állítólag soha sem üzött onaniát. Fiatal kora óta éjjel pollutiói voltak, amelyekben nem a nemi actus, hanem a nőszemély játszott a főszerepet. Azt álmodta, pl. hogy egy előtte rokonszenves nő erősen rátámaszkodik, vagy hogy ő maga a fűben szundikál és a nő tréfából hátára lép. Nővel való coitustól irtózott. A jelenetet állatiasnak képzelte. Mindazonáltal vonzódott a nőhöz. Csak szép asszonyok és lányok társaságában érezte jól magát. Nagyon udvarias volt, de soha sem tolakodó.

Oly nő, akinek szép idomai, különösen szép lábai voltak, s ha ült, a végsőkig fel tudta izgatni. Ösztöne hajtotta, hogy önmagát ülőhelyül ajánlja fel neki, hogy „oly dicső valamit viselhessen”. Ha rálépne, ha pofonütné, ez kész boldogságot jelentene számára. A vele való coitus gondolatától elborzadt. Szükséget érzett magában arra, hogy a nőnek szolgáljon. Úgy tűnt fel neki, hogy a nők szeretnek lovagolni. Mert az a gondolat izgatta, hogy mily fenséges lehet egy szép nő terhe alatt görnyedni, annak élvezetet szerezni. E helyzet minden aprólékosságát kifestette képzeletében, a szép lábra kötött sarkantyúkat, a fenséges lábszárakat, a finom puha combokat. Szép termetű nő, vagy minden szép női láb hatalmas mozgásba hozta kép-

zeletét, de soha sem árulta el külsőleg ezen abnormis – még önmaga előtt is annak látszó – érzéseit, tudott magán uralkodni. De semmit sem tett azok leküzdésére, sőt sajnálta volna, ha ezen előtte annyira kedves érzéseiről le kellett volna mondania.

38 éves korában véletlenül megismerkedett egy előtte rokon-szenves, 27 éves, férjétől elvált, és akkor éppen szükségben szenvedő asszonnyal. Pártfogásába vette, dolgozott érte hónapokon keresztül, anélkül, hogy valami önző szándéka lett volna. Egy este a nő hevesen nemi kielégítésre vágyott, szinte erőszakot követett el rajta. A coitusnak következményei lettek. Z. magához vette a nőt, vele élt, mérsékelten coitált, ezt inkább tehernek vette, mint élvezetnek, erectiója gyengülni kezdett, a nőt már nem tudta kielégíteni, úgy hogy ez végül kijelentette, hogy nem kívánja a vele való érintkezést, mert csak felingerii, de nem tudja kielégíteni. Bármennyire imádta is Z. nejét, nem tudott különös képzelődéseiről leszokni. Ettől fogva csak baráti viszony állott fenn közöttük, a férfi mélyen sajnálta, hogy nem tud nejjének annak rendes módja szerint szolgálni.

Felfedni nem merte magát előtte, egyrészt, mert félt, hogy neje ajánlatait el fogja ítélni, másrészt, mert szeméremérzete tiltotta. De kárpótlást nyújtott neki az álom. Azt álmodta pl., hogy rajta, egy nemes, tüzes paripán száguld egy szép asszony. Érezte terhét, érezte a gyeplőt, amelynek engedelmeskednie kellett, érezte a combok szorítását a nyeregben, hallotta édes csengésű, vidám hangját. A megerőltetés veritéket csalt ki testére és a sarkantyú megérzése pedig mindig pollutiót váltott ki, amelyet erős kéjérzés kísért.

Ilyen álmok arra bírták Z.-t 7 év előtt, hogy azokat a való-ságban is végigélje. „Kedvező” alkalom kínálkozott rá; ezt így írja le: „Tjgy rendeztem mindig a dolgot, hogy ő valamikép a hátamra üljön. E helyzetet számára is a lehető legkellemesebbé akartam tenni, úgy, hogy nemsokára saját maga kért engem: „Gyér' engedj kissé lovagolnom!” Nagynövésű egyén vagyok, két kezemet székre támasztva, hátam vízszintes helyzetbe került, amelyen ő férfiak módjára lovagolt. Én aztán a ló összes mozdulatait végigcsináltam és szerettem, ha ő is úgy bánt velem, mint egy lóval. Űthetett, szúrhatott, szidhatott, becézgethetett, tetszése szerint. 60-80 kilós egyé-neket $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ órahosszat tarthattam egyfolytában hátamon. Ilyenkor aztán pihenőt kértem. Ez idő alatt az érintkezés teljesen fesztelen volt, a megelőzőkről szó sem esett. Negyedóra múlva már teljesen kipihenve újból felajánlhattam magam úrnőmnek. Ha az idő és a kör-ülmények megengedték, 3-4-szer is megtettem ezt egymásután. Megesett, hogy délelőtt és délután. Utána nem éreztem fáradtságot, vagy más kellemetlen érzést, csak étvágyam nem volt ily napokon.

Ha lehetett, úgy szívesen mezítelenítettem le felsőtestemet csak azért, hogy még bensőbb legyen az érintkezés köztünk. Az úrnőmnek szépek kellett lennie: „szép cipőkkel, harisnyákkal, térdig érő zárt nadrággal, teljesen takart felsőtesttel, kalappal és kesztyűvel.”

Z. tovább azt közli, hogy 7 év óta nem coitált, de azért azt állítja, hogy potens. A nőlovaglás teljesen kárpótolja azon „állati műveletért”, még akkor is, ha ejaculációra nem kerül a dolog.

8 hó előtt megfogadta, hogy a masochistikus sportról leszokik, e fogadalmát meg is tartotta. De megjegyzi, hogy, ha csak közepe-sen szép lány megszólítaná, és azt mondaná „jer, lovagolni akarok rajtad”, nem lenne elég ereje a kísértésnek ellentállni. Z. felvilágosítást kér tőlem, vajjon abnormitása gyógyítható-e, vajjon megvetendő bűnös-e, vagy száanalomra méltó beteg.¹

Az eddig közölt esetekben is azt láttuk, hogy többek közt a lábbal való rátiprás gyakran szerepel a masochistikus situatiók kifejező eszközei sorában, mint a megalázás és fájdalomkózzás egyik jele. Ez eszköz kizárólagos és messzemenő értékesítését látjuk a következő klasszikus esetben, amelyet *Hammond* (op. cit. 28. 1.) közöl dr. Cox,² coloradói orvos észlelete alapján, amely eset, minthogy átmenetet képvisel egy más perverzióhoz, alkalmat szolgáltat egy újabb csoport felállítására, lásd *b)* alatt 115. lapon.

59. sz. megfigyelés. X. mintaférj, szigorúan erkölcsös egyén* több gyermek atyja, időközönként rohamokban szenved, amikor a bordélyházba megy, ott 2-3 nagyobb lányt kiválaszt magának, és azokkal elzárkózik. *Corporis superiores partem nudavit hu mi iacenc manus supra ventrem ponens oculos claudit et puellas trans pectus suumnudatum et collum et os vadere iubet et poscit, ut transgredientes summa vi calcibus carnem premerent.* Néha még testesebb kéj-nőt kér magának, vagy műfogásokhoz folyamodik, amelyek a műveletet még kegyetlenebbé tehetik. 2-3 óra múltán megelégtelve a dolgot, kifizeti a lányokat pénzzel, borral, dörzsölgeti testén a kék foltokat, felöltözik, kifizeti számláját és üzletébe megy, hogy egy hét múlva megismételje ezt a különös mulatságot.

Néha a lányok egyikét mellére állíttatja, míg a többi e lányt körben forgatja mindaddig, míg a férfi, bőre a cipő talpától véres nem lesz. Gyakran úgy kell a lánynak elhelyezkedni, hogy egyik cipője ferdén szeli át a szemeket, a sarka az egyik szemgolyót nyomja, míg a másik a nyakon halad ferdén keresztül. Ilyen hely-

¹ Hasonló esetet lásd e mű 8. kiad. 51. sz. megfigyelés alatt.

² Transactions of the Colorado State Medical Society quoted in the „Alienist and Neurologist” 1883. April, 345. 1.

zetben elbírja a körülbelül 150 fontos lány testének nyomását 3-4 percig. *A szerző tucatszámra hoz fel analóg eseteket, amelyek előtte ismeretesek.* Hammond jogosan teszi fel, hogy e férfi impotens volt és e különös processus útján keres és talál a coitusért kárpótlást, s miközben véresre tiporják, ő maga kellemes, néha ejaculatióktól kísért nemi érzésekben kéjeleg.

60. sz. megfigyelés. Előkelő rangú egyén, 66 éves, hypersexualis atya gyermeke. 2 testvére állítólag masochista. Patiens biztosan állítja, hogy a masochismus gyermekéveire terjed vissza. 5 éves korában arra kért kis lányokat, hogy vetköztessék le és üssenek ad podicem. Később úgy intézte a dolgot, hogy fiúk és lányok iskolásdit játszottak és őt ilyenkor elverték. 15 éves korában azt kellett elképzelnie, hogy lányok törbeccsalják és ütlegelik. Ekkor még fogalma sem volt ezen képzelődések nemi jelentőségéről, a vita sexualisról még egyáltalán semmit sem tudott. Vágya, hogy nők verjék őt, mind nagyobb lett. 18 éves korában ki tudta elégíteni és ekkor volt első ízben pollutiója. 19 éves korában az első coituson ment át teljes potentia és kielégítés mellett anélkül, hogy masochistikus képzelődései lettek volna.

Ettől kezdve 21 éves koráig normális nemi érintkezést folytattott, amikor is egy puella masochistikus jelenetet rögtönzött előtte. Ő örömmel egyezett bele, teljes kielégítést érzett, s most már sohasem mulasztotta el, hogy a coitust valamely masochistikus kalanddal vezesse be. Korán észrevette, hogy az ingert nem az ütlegek, hanem az eszme szolgáltatja, hogy a nőnek teljes hatalmában van. Patiens megnősült. Házassága boldog volt, masochistikus gondolatait távol tudta tartani a házasságbeli nemi érintkezéstől, de fájdalommal kénytelen bevallani, hogy néha bizony nem tudta megállani anélkül, hogy el ne menjen a puellához és magát masochistikus értelembe ne kártalanítsa. Nagyapa létere szokta ezt néha-néha elkövetni. A masochistikus jelenet rendszerint a coitus előjátéka volt. Psychopathiás tünetek vagy másféle perverziók hiányzanak teljesen. Patiens rámutat a perverzio rendkívül gyakori voltára és arra, hogy a masseus-ök mily ügyes szerepet játszanak benne. Tapasztalatai szerint, különösen Angolországban van igen elterjedve, és az angol nők nagyon könnyen adják magukat az ilyesmire.

61. sz. megfigyelés. L. 29 éves, művész, oly család tagja, amelyben idegbajok és tuberkulosis igen gyakoriak voltak, consultációra jött vita sexualisában mutatkozó anomáliái miatt, amelyek neki nagy gondot okoznak.

7 éves korában mutatkozott a nemi élet első jele, midőn ad podicem bottal verést kapott. 10 éves kora óta masturbált. Ilyenkor

mindig flagelláló alakokra gondolt, későbbi pollutióit is flagellatiós álmok kísérték. 10 éves kora óta már éber állapotban is vágyat érzett arra, hogy korbácsolassék.

11 éves korától 18. életévéig saját neméhez vonzódott. E vonzalom azonban nem lépte túl az ábrándos ifjúkori barátság határait. E homosexuális epizód idején is vágyódott arra, hogy egyik kedves barátja ütlegelje.

19 éves kora óta coitált, de tulajdonképpen kéjézés nélkül, az erectio is fogyatékos volt. Vonzalma, mely most már kizárólag heterosexuális volt, mindinkább oly nőkhöz vezette, *akik nálánál idősebbek voltak*. Fiatal lányokkal nem törődött. Flagellatiós vágyai mind nagyobbak lettek.

25 éves kora óta benső szerelemmel viseltetik egész mostanáig egy idősebb nő iránt. Házasság kizárva, mert bevallotta a nőnek nemi állapotát. A nő hiába próbálkozik, hogy normális nemi érintkezésre bírja. „Hiába undorodom eddigi állapotomtól, hiába benső szerelmem a nő iránt, hiába szemérem, megbánás, jó szándék, mind hiába, újból visszaesem a régibe.” A patiens a nő iránt táplált nemi érzéseit *kizárólagosan masochistikusoknak* mondja. Néha rá tudta venni, hogy őt ütlegelje.

Nemi szükséglete nagy volt, ilyenkor puelláktól korbácsol-tatta magát, *ő a flagellatiót a nemi actussal egyenértékűnek mondja, ahol rendszerint élénk kéjézés kísérte ejaculatióra kerül a dolog*.

A coitus rá nézve mellékes. Csak kivételesen kísérelte meg, és relatíve pszichikai impotentiája folytán csak igen ritkán sikerrel.

Felismeri a két aktus hatásaiban mutatkozó különbséget, úgy a testre mint a lélekre vonatkozólag, amennyiben a coitus után erkölcsileg emelkedettnek és testileg frissebbnek érzi magát, míg a flagellatio testileg is nagyon előveszi, és utána megbánást érez. Éppen masochismusát tartja pathologikusnak. Erre keres gyógyulást.

L. külsőleg férfias megjelenés, viselkedésében kifogástalan. Szervezeti bajok közül a cerebralis neurasthenia tüneteiről (akaratgyengeség, szórakozottság, ingerlékenység, kétségbeesés, aggodalmaskodás, főfájás) panaszodik. Nemi szervei épek. Erectiói csak matutin lépnek fel.

Patiens azt hiszi, hogy ha megnősülhetne és pedig ha szeretné nejét, masochismusától megszabadulhatna.

Therapeutikus tanácsok a következők: Masochistikus gondolatok és ösztönök önlelküzdésre, ha kell akár hypnotikus suggestio útján is; az idegrendszer erősítése és antineurasthenikus eljárás által az ingerlékenység megszüntetése.

A masochismus ezen esetei és számos más, amelyeket a különféle tudósítók közölnek, éppen ellentétei az előbb vázolt Sadismus c) csoportjának. Míg ott perverz egyének nőkön elkövetett bántalmazások által izgatják és elégitik ki magukat, addig itt hasonló hatást keresnek a bántalmazások elszenvedésétől.¹

De a sadismus a) csoportja, a kéjgyilkosoké, sem áll megfelelő analógok nélkül a masochismus birodalmában.

Hisz a masochismus végső fokozatában kell, hogy azon vágyhoz vezessen, hogy a másik nem valamely tagja megölje az illetőt, ép úgy, mint a sadismus az activ kéjgyilkosságban éri el tetőfokát. De ennek a következménynek útját állja az életfentartás ösztöne, úgy hogy itt a valóságban a legvégsőre nem kerül a sor.

Ahol azonban a masochistikus képzelődések egész épülete csak in petto épült fel, itt a phantasiában erre a végső consequenciáig is juthat a dolog, amint azt a következő eset mutatja.

62. sz. megfigyelés. Középkorú, nős egyén, családapa, aki állandóan normális nemi életet folytatott, de azt mondja, hogy nagyon „ideges” családból származik, a következőket adja elő: Kora ifjúságában nemileg nagyon felizgult, ha látta, hogy egy nő valamely állatot késsel levágott. Ezóta éveken keresztül abban a kéjtől kísért képzelődésben ringott, hogy nők késsel szurkálják, sőt meg is ölik őt. Később, a normális nemi érintkezés megkezdődésével teljesen elveszítették e képzelődések perverz ingerüket.

Ez esettel egybe kell vetnünk azon közléseket, amelyek szerint férfiak nemi élvezetet találnak abban, ha nők késsel könnyen megszúrják, őket, de e mellett megöléssel fenyegetik.

Ilyen phantasiák szolgáltatják” talán a kulcsot annak a különös esetnek megértéséhez, amelyet dr. *Körber* úr (Rankau, Szilézia) közlésehek köszönhetek:

63. sz. megfigyelés. Egy nő beszélte el nekem a következőket: Mint fiatal, tudatlan lányt adták férjhez egy 30 éves férfihez. Házasságuk első éjjelén mosdótálat nyomott szappannal a kezébe és sürgősen – minden szerelmi vallomás nélkül – azt kívánta, hogy állat és nyakát behabozza (ép úgy, mint borotválkozáskor). A teljesen tapasztalatlan lány megtette ezt, és nem kicsi volt csodálkozása, midőn házassága első heteiben annak titkairól semmit sem tudhatott meg; férje állandóan azt mondta, hogy neki legnagyobb élvezetet okoz, ha arcát beszappanozza. Midőn később barátnőit megkérdezte és ezek a házasság titkaiba bevezették, akkor tudta csak urát

¹ Tanulságos példákra vonatkozólag lásd *Seydel* Vierteljahrsschr. f. ger. Med. 1893. 2. füzet 275-6. 1.

coitusra bírni, s határozottan állítja, hogy 3 gyermeke tőle származik. A férj szorgalmas, szolid, de mogorva ember, valódi kereskedő.

Feltehetjük, hogy az itt szereplő férfi a borotválás (illetve bezappanozás) actusát mint előbb említett ama gyilkolási-, sértési-, késphantasiák egy csökevényes, symbolikus megvalósítását fogta fel és ily módon általa nemi izgalomba jött és kielégítést is nyert. Teljesen megfelelő sadistikus analogonja ez esetnek a 37. sz. megfigyelés, amely a symbolikus sadismusra vonatkozik.

Symbolikus masochismus

A masochisták egy csoportja megelégszik a perverziójuknak megfelelő helyzetek symbolikus feltüntetésével; e csoport megfelel a „symbolikus” sadisták *e)* csoportjának, ép úgy, mint az előző esetek a Sadismus *c)* és *a)* csoportjainak feleltek meg. Míg a masochisták perverz vágyai egyrészt (természetesen csak in phantasia) a passiv kéjgyilkosságig fokozódhatnak, addig másrészt megelégedhetnek a kívánt helyzetek pusztá, symbolikus feltüntetésével, amit különben a bántalmazások szoktak kifejezni (ezek – objektive véve a dolgot – magasabb fokot jelentenek, mint akár a megöletés phantasmája, mert hisz ez csak Phantasma, de a subjectiv tényállást tekintve jóval alacsonyabb fokot mutatnak).

A fentemlített 63. sz. megfigyelés mellett álljanak még itt a következő esetek, amelyekben a masochistáktól kívánt és megrendelt műveleteknek *tisztán symbolikus* jellegük van; és bizonyos mértékben a kívánt situatiók markírozására szolgálnak.

64. sz. megfigyelés. (*Pascal*, Igiene deli' amore). Három hónapokint megjelenik egy prostituálnál egy körülbelül 45 éves férfi, 10 frankot fizet neki a következő szolgálatért. A puellának le kell őt vetköztetnie, kezét-lábát összekötözni, szemeit lekötöni és végül az ablakot becsukni. Aztán vendégét leültetni a saphára és ezen állapotában magára hagyja. Félóra múlva vissza kellett jönnie és a kötelékeket feloldoznia. A férfi kifizeti és kielégítve távozik, hogy 3 hó múlva megismételje látogatását.

E férfi – úgy látszik – azon helyzetet, hogy segítség nélkül legyen egy nő hatalmában, phantasiája segélyével színezi ki a sötétben. Még különösebbek a következő esetek, amelyekben ismét komplikált jelenetek ruháznak fel masochistikus jelleggel.

65. sz. megfigyelés. (Dr. *Pascal*, ibid.) Párisi úr bizonyos esténken oly nő lakásába ment, aki különös hajlamainak kielégítésére hajlandónak mutatkozott. Gálában jelent meg a hölgy salonjában,

akinek báli toilettben komoly arckifejezéssel kellett őt fogadnia. A férj marquisenek szólította, a nő pedig „kedves gróf” névvel kellett, bogy illesse. Erre ő arról a szerencséről beszélt, hogy egyedül találhatja, aztán iránta való szerelméről, végül egy pásztoróráról. A nőnek a sértettet kellett játszania. Az álgróf mindhevesebb lett és követelte, hogy a pseudo marquisnénak csókot nyomhasson vállára. Erre nagy felháborodási jelenet következett, a csengőt megbúzták, egy erre a célra rendelt szolgáló jelenik meg és kidobja a grófot, aki teljesen kielégítve távozik és a szereplőket busásan jutalmazza.

66. sz. megfigyelés. X. 38 éves mérnök, 3 gyermek atyja, boldog házaseletet él, de nem tud azon ösztönének ellenállni, mely időről-időre egy általa betanított prostituálthoz hajtja és őt a coitus előjátéka gyanánt a következő masochistikus jelenet végigjátszására kényszeríti. Midőn a puellánál megjelenik, ez fülénél fogja meg, végigvonszolja a szobákon és így kiabál: „Mit keresel itt, nem tudod, hogy te még iskolába való vagy, miért nem. mégy az iskolába?” E közben pofozza és addig üti, míg ez térdre borulva bocsánatért esedezik. Most a leány kenyérral és gyümölcscsel telt kosarat ad kezébe, amint azt gyermekeknek szokták az iskolába adni, fülénél fogva felemeli és figyelmeztetését megismétli. X. addig játssza az ellenszegülőt, míg a fülrácigálás, ütés, szidás ingere alatt orgasmusba nem jut. E pillanatban felkiált: „Megyek, megyek” és elvégzi a coitust. Valószínű, de nem bebizonyított, hogy e masochistikus komédia azzal függ össze, Hogy iskola idején az ilyen verések alkalmával jöttek az első nemi izgalmak létre és a libido azokkal associativ úton kapcsolódott össze. X.-nek vita sexuálisáról különben semmi sem ismeretes. (Dr. Carrara, Archivio di Psichiatria XIX. 4.)

Ideális masochismus

A „symbolikus masochismus”-tól meg kell különböztetni az ideális masochismust, melynél a pszichikai per verzió tisztán a képzelődés és phantasia terére szorítkozik, a megvalósítás teljesen távol áll az illetőktől. Ilyen „ideális” masochismust mutatja az 57. sz. megfigyelés, továbbá a 62. sz. megfigyelés. Ilyen továbbá a következő két eset is. Az elsőben testileg és szellemileg dégenérait egyén szerepel, akinél igen korán pszichikai és physikai impotencia állott be.

67. sz. megfigyelés. Z. 22 éves nőtlen egyén, gyámja hozta el hozzám, hogy orvosi tanácsomat kikérje nagyfokú idegességére és nemi életében mutatkozó rendellenességeire nézve. Anyja és nagyanyja elmebetegek voltak. Atyja oly időben nemzette őt, midőn súlyos idegbajban szenvedett.

Patiens állítólag igen élénk és tehetséges gyermek volt. Már 7 éves korában masturbatiót fedeztek fel nála. 9 éves kora óta szórakozott, feledékeny lett, tanulmányaiban nem tudott előhaladni, állandóan segítségre és pártfogásra szorult, nehezen tudta csak a realgymnasiumot elvégezni és önkéntesi szolgálata alatt nagyfokú indolentia, feledékenység és különböző más dőre sajátságai által tűnt fel.

A consultatióra tulajdonképpen okot az uccán történt incidens szolgáltatta, amennyiben Z. feltűnő módon egy fiatal nő közelébe férkőzött és tolakodó modorban rendkívül izgatott állapotban a nőt mindenáron vele való társalgásra akarta kényszeríteni.

Patiens fellépését azzal indokolja, hogy ő tisztességes nővel való beszélgetés által akarta magát felizgatni, hogy aztán prostituálttal coitálhasson.

Z. atyja a fiát erkölcsös, finom modorú, de lanyha unalmas fiúnak jellemezte, aki önmagával meghasonlott, eddigi bűnös életmódja miatt gyakran kétségbe is esett, különben közömbös minden iránt, mert zenén kívül, amely iránt nagy tehetsége van, semmi sem érdekli.

Patiens külseje – plagioccephal koponyája, nagy szétálló fülei az arcideg száját ellátó ágának hiányos beidegzése, a szemek neuropathiás kifejezése, megannyi dégénérait neuropathiás szervezet jelei.

Z. nagy növésű, erős testalakú, minden tekintetben férfias megjelenés. Medencéje férfi jellegű, heréi épek, jól fejlettek, penise feltűnően nagy. Mons veneris sűrű szőrrel borított, a jobb here mélyebben fekszik mint a bal, a cremasterreflex mindkét oldalon gyenge. Értelmisége a közepes alá esik. Maga is érzi tökéletlenségét, panaszodik indolentiája miatt, s könyörög, hogy erősítsék meg akaratában. Viselkedése balga, modortalan, tekintete félénk, bágyadt magatartása masturbatióra enged következtetni. Patiens beismeri, hogy 7 éves kora óta egész másfél év előtti időig masturbált éveken át, napjában 8-12-szer onanizált. Pár évvel ezelőtt, míg neurasthenias, nem lett (főfájás, szellemi gyengeség, spinalirritatio), még nagy kéjelvezetet talált benne. Azóta ez megszűnt és a masturbatióra való inger is eltűnt. Mind félénkebb, bágyadtabb, erélytelenebb lett, semmi sem érdekelt, csak kötelességből járt üzlete után, nagyon levertnek érezte magát. Coitusra sohasem gondolt, mint onanista fel sem tudja fogni, hogy tudnak mások a coitusban élvezetet találni. Rendellenes nemi érzés a betegnél nincs jelen.

Sohasem vonzódott a saját nembeli egyénekhez. Még inkább érzett talán némi gyenge vonzódást nőkhöz. Az onaniára teljesen magától jött rá. 13 éves korában észlelt először masturbatio alkal-

mával ondóejaculatiót. Csak hosszas rábeszélés után lehetett rábírní, hogy nemi életét teljesen felfedje. Közlései arra mutatnak, hogy az ideális masochismns esete áll fent nála complicálva sadismus csökevényes jelenségeivel.

Patiens határozottan emlékszik arra, hogy már 6 éves korában támadtak minden igaz ok nélkül „erőszakos” gondolatai. Azt kellett elképzelnie, hogy a szobalány lábait széjjelfeszíti, mutogatja másoknak az ő (patiens) genitáliáit, hideg vagy meleg vízbe akarta dobni, csak azért, hogy fájdalmat okozzon neki. E képzelődéseket kéjérzés kísérte és alkalmat szolgáltatott masturbatorikus manipulációkra. Patiens később szándékosan idézte elő e gondolatokat, hogy masturbatióra ingerelje magát. Álmaiban is megjelentek. De pollutióhoz nem vezettek, nyilván azért, mert patiens napközben szerfelett sokat masturbált.

Idővel e masochistikus *erőszakos* gondolatokhoz sadistikus jellegűek is csatlakoztak. Kezdetben fiúk, akik erőszakosan masturbálták egymást, vagy egymás genitáliáit vágták le, jelentek meg képzeletében. Néha ő maga foglalta el egyik ily fiú szerepét, hol activ, hol passiv alakban.

Később oly asszonyok és lányok foglalkoztatták, akik egymás előtt exhibitionáltak, oly helyzetet képzelt el pl. magának, hogy a szobalány egy másíknak combjait széjjelrántja, pubesénél fogva szaggatja őt, vagy pl., hogy fiúk kegyetlenkedtek lányokkal szemben, szurkálták azokat, nemi szerveiket csipkedték.

E fajta képek is nemi izgalomba hozták, de sohasem érzett vágyatt, hogy active vagy passive résztvehessen ilyen jelenetekben. Megelégedett azzal, hogy automasturbatióra használta azokat. 1½ év óta a nemi képzelődés és libidó csökkenése folytán e képek is ritkábbak lettek, de tartalmuk nem változott. A masochistikus jelleg túlsúlyban volt a sadistikussal szemben. Ha egy nőt pillant meg, azt képzeli, hogy ennek ugyanazon nemi gondolatai vannak, mint neki. Ebből magyarázza meg részben félszégését a társadalmi érintkezésben. Minthogy azt hallotta, hogy ezen ránézve terhes nemi gondolatoktól meg fog szabadulni, ha normális nemi kielégítést keres magának, ez utóbbi 1½ év folyamán 2 ízben kísérte meg a coitust, bár már eleve iszonyodott tőle és nem várt eredményt. A kísérlet mindkét esetben csődöt mondott. A második alkalommal a próbálkozásnál oly undort érzett, hogy a lányt eltaszította magától és elmenekült.

A második esetet egy kollegám bocsátotta rendelkezésemre. Ez eset is – bár aphoristikusan – illusztrálhatja a masochismus döntő momentumát, az alárendeltség tudatát.

68. sz. megfigyelés. Z. 27 éves művész, erős testalkatú, kellemes külsejű egyén, állítólag nincs terhelve, ifjúkorában egészséges volt, 23. éve óta ideges és hypochonder-szerű hangulatra disponált. Nemi-
leg a renommage-hoz vonzódik, ámbár nincs valami nagy működő képessége. A női nem részéről észlelhető előzékenység dacára patiens viszonya a nőkhöz csak ártatlan gyengédségekre szorítkozik. E mellett érdekes az a tulajdonsága, hogy oly nőkre áhítozik, akik kihívóan viselkednek vele szemben. 25 éves kora óta azt a megfigyelést tette, hogy a nők – bármily csúnyák legyenek is – nemi izgalomba hozzák, ha lényükben valami fölényest, hatalomra vallót fedez fel. Egy haragos szó ilyen nő szájából elegendő arra, hogy a legnagyobb erectióba hozza így pl. egy napon kávéházban ülve fültanúja volt annak, midőn a (rút) pénztárosnő a pincért erélyes hangon kiszidta. E jelenet a leghevesebb nemi izgalomba hozta, amelyet rövid idő múlva ejaculatio követett. A nőktől, akikkel nemi érintkezésbe akar lépni, megkívánja, hogy ezek őt visszataszítsák, mindenféle módon megkínózzák stb. Azt hiszi, hogy csak oly nő tudná őt felizgatni, aki Sacher-Masoch regényeinek hősnőihez hasonlít.

Az ideális masochismus ezen eseteiből kiviláglik, hogy az ezen anomáliával terhelt egyénekre nem az a fontos, hogy fájdalmat éreznek, és így a Schrenk-Notzing és Eulenburg által megalkotott „algotagnia” elnevezés nem vonatkozik a masochistikus érzések és képzelődések lényegére és pszichikai magvára. Mert a fő benne az a kéjtől kísért tudat, hogy egy más személy akaratának van alávetve és a bántalmazásnak akár ideális, akár valóságos markírozása egy ily személy részéről tulajdonképpen csak eszköz ilyen érzés eléréséhez.

E feltevést élénken támogatják egy ideális masochista áradásai, melyeket egy társaságbeli nőhöz ír:

„Nagyságos asszonyom! Úrnöm! Istennöm! A legmélyebb tisztelet és alázatosság hangján szól önhöz egy phantasta à la Sacher-Masoch.

Mint ilyen veti magát „Venus” megtestesült ideáljának lábai elé azzal az alázatos kérelemmel, hogy méltassa őt arra, hogy lábával rálép, engedje meg, hogy cipőcskéi talpát nyelvével nyalhassa, mint egy kutya. És aztán engedje meg, nagysád, hogy a porban ön előtt heverve, lábait tarkómra helyezve, elbeszélhessem önnek röviden élettörténetemet. Már fiatal korom óta égtem a vágtyól, hogy egy nő lábát megcsókolhassam, e láb tiporjon, rugdosson engem, úrnöm rabszolgaként bánják velem, mint egy kutyát dresszírozzon.

Legnagyobb élvezeteim közé tartozott, ha egy állatszeldítőt

láthattam s ha a dompteuse lábaival elegáns, magassarkú csizmában az oroslán vagy tigris testére hágott, extasisba jöttem.

Később a „Nők bundában” birtokába jutottam; különösen „a vörös kastély” lelkesített föl, mert kitűnőnek találtam az eszmét, hogy a kutyának az úrnő talpait kell nyalnia.

Ez idő óta ábrándozásaimnak ez képezte tetőfokát. Az úrnőnek vajjon csak egyszerű élvezete telnék abban, ha lábait rabszolgája, kutyája nyalhatja. Képzetelemben megfordultak oly képele, hogy egy ültetvénybirtokosnő rabszolgáit bántalmazza, lovagol rajtuk, idomítja őket, mint a kutyákat. Oh, ha nekem is jutna ez élvezetből!

Legyen kegyes legalább e levélre rálépni, hogy aztán ajkaimhoz szorítsam mint legszebb jutalmat.

Gondolatomban látom, mily megvetéssel biggyeszti össze ajkait, mint sugárik ki szemeiből a kéjnek gúnyjal károsult sugara. Az elegáns cipellőbe bujtatott kis lábacska megmozdul, erősen rálép a szőnyegre, a finom kezecske megragadja egy kutyakorbács nyelét, miközben édes pici száját ily szavak hagyják el: óh, én értelek, rabszolgám, értem vergődésedet, te kutyám! Csak itt lennél lábaim alatt! Megtudnád, hogy vágyakozásod nem üres, hiú dolog! mert igenis én oly nő vagyok, aki uralkodni tud. Én fel tudom fogni a te kéjérzésedet, rabszolgalelkedet, te kutya, mert érzem az uralkodónak, a hatalmasnak osztályrészüln jutó élvezetet, érzem a zsarnoki kegyetlenség okozta gyönyöröket. Cipőm sarkával szeretném jobb szemedet kiszúrni, hogy aztán a sarkomon ragadt vért lenyaljad! Éles szegeket szeretnék cipőmbe veretni és téged azokkal szétmarcangolni és azokról is le kellene nyalni tulajdon véredet; nyelvednek még más szolgálatokat is kéne teljesíteni. Nyálam lenne táplálékod, úrnőd vize italod! Ideáloed lehetnék és tudnék lenni! Alázattal esedezem válaszáért, lábai elé vetem magam, megnyalom cipői sarkát, asszonyom, örökre hú kutyája, odaadó rabszolgája maradok.”

E sorok írója 32 éves, műveltebb egyén, aki azt mondja, hogy gyermekkorától voltak ily perverz eszméi a Sacher-Masoch iratainak olvasásakor, mintha saját érzéseit és tapasztalatait látta volna megírva. Perverz érzésében, efféle képzelődéseiben az elképzelhető legmagasabb kéjérzés hatja át. Állítólag számos társra akadt, akik épúgy éreztek, mint ő, csak azt sajnálja, hogy oly ritka a nő, aki a masochista ideáljának meg tudna felelni.

Sacher-Masochon kívül Balduin Groller „Gräfin Aranka” című művét és Bichepin „La Glu” című regényét említi.

Egy másik levelében, melyet masochista társához intézett, azt a tervet veti föl ez a különös egyén, hogy kutassanak hasonló perverz

érzésű egyének után, továbbá sadistikus hajlamú nők után, és alapítanak a Fontevrault-rend mintájára zárt társaságot.

Az ilyen esetek, melyekben a vita sexualis perverziója csak a képzelet terére, csak a belső ösztönvilágra szorítkozik és csak véletlen útján jut mások tudomására, úgy látszik, elég gyakoriak. *Praktikus* jelentőségük, mint a masochismusé egyáltalán (persze ez a Sadismus nagy törvényszéki jelentőségét meg sem közelíti) főleg a pszehikai impotenciában rejlik, melyben az illetők rendszerint szenvedni szoktak, és azon hatalmas ösztönben, mely a magános kielégítésre törekszik egyenrangú képzelődések útján, és az ösztön összes következményeivel.

Hogy a masochismus rendkívül gyakori perverzió, mutatja már az eddig tudományosan megfigyelt esetek nagy száma, de bizonyítják a fentebb közölt különböző, de egymással egybehangzó hírek. Azon művek, melyek a nagy városok prostitúciójával foglalkoznak, szintén számos adatot tartalmaznak erre vonatkozólag.¹

Érdekes és említésre méltó az, hogy minden idők egyik legkiválóbb embere is rabja volt e perverzióknak és önéletleírásában is (bár kissé félreértve a dolgot) megemlékezett róla. *Jean Jacques Rousseau* „Confessions” című művében masochistának mutatta magát.

Rousseau, akinek élettörténetére vonatkozólag *Möbius* (J. L. Bousseau's Krankheitsgeschichte, Leipzig, 1890.) és *Chätelain* (La folie de J. J. Bousseau, Neuchatel, 1891) műveire utalok, fentemlített művében (I. rész, 1. könyv) azt beszéli el, hogy a 30 éves Lambercier kisasszony mennyire imponált neki, midőn ő 8 éves korában a kisasszony bátyjánál pensióban volt. Aggodalmaskodása, ha ő (*Rousseau*) nem tudott valamely kérdésre megfelelni, fenyegetőzése, hogy korbáccsal fogja őt elverni, mind mély benyomást tettek rá. Midőn egy napon a kisasszony sajátkezüleg elverte, a szégyen és fájdalom érzete mellett kéjes érzése is támadt, mely hatalmasan ingerelte arra, hogy újból verést kapjon. Csak az attól való félelem, hogy a nőt megszorítja, tartotta vissza attól, hogy újabb alkalmakat keressen a kéjes fájdalom előidézésére. Egy napon azon célzat

¹ *Taxil Leo*, op. cit., 228. 1. a párisi bordélyházakból közöl masochistikus jeleneteket. A perverzióban szenvedőt ott is, „l'esclave”-nak nevezik.

Coffignon (La corruption à Paris) művében, „Les passionels” című fejezetben adalékokat nyújt e témához. A masochismus gyakori voltát azonban leginkább az a tény bizonyítja, hogy meglehetősen gyakran nyilvánul eléggé leplezetlenül az újságok apró hirdetéseiben. Így pl. egy hannoveri napilapban 1895 dec 4-én a következő hirdetés volt közzé téve:

„*Sacher-Masoch*, 109.404. Nők, akik művei iránt érdeklődnek és értük lelkesednek, regényeinek hősnőit a valóság elé tudják varázsolni, kéretnek, hogy közöljék címeiket a kiadóhivatal útján R. 537. szám alatt. Szigorú discretró”.

Ugyanazon számban hasonló apró hirdetés fordult elő.

nélkül vonta magára a kisasszony haragját, és ezzel együtt újból való elveretését; ez azonban utoljára történt, mert a kisasszony valami különöset vett észre a verés előidézte hatásban, és ettől fogva nem is aludt a 8 éves gyermekkel egy szobában.

Rousseau ez idő óta szükségét érezte, hogy neki tetsző nők által a la mademoiselle Lambercier ütlegeltesse magát, bár határozottan állítja, hogy ijúkoráig mitsem tudott a két nem egymáshoz való viszonyáról. *Rousseau-t* – mint az közismert dolog – csak 30 éves korában avatta a szerelem tulajdonképpeni rejtelseibe *Madame de Warrens*, ekkor veszítette el ártatlanságát. Eleddig csak homályos érzések és a passiv flagellatio szellemében nyilvánuló ösztönök vezették nőhöz. *Rousseau* részletesen leírja, hogy nagyfokú nemi szükséglete mellett mennyit kellett szenvednie azon sajátos, kétségtelenül a botütések felkeltette érzékiségtől; égett a vágytól és képtelen volt azt kielégíteni. De téves dolog lenne azt hinni, hogy *Rousseau*-nál a flagellatio volt a végcél. Ez csak egy a masochismus jellegével bíró képzetkört élesztett föl benne. Mindenesetre abban van ezen érdekes önmegfigyelés lélektani magva. A lényeg nála is az alárendeltség érzése volt. Fényesen bizonyítja ezt ő maga „Confessions”-jában, mikor azt mondja:

„*Être aux genoux d'une maîtresse impérieuse, obéir à ses ordres, avoir des pardons à lui demander, étaient pour moi de très douces joissances*”.

Ez idézet azt mutatja, hogy írója előtt a fődolog a nőnek való meghódolás tudata volt.

Azonban *Rousseau* maga is tévedett akkor, midőn feltette, hogy ezen ösztön, t. i. a nőnek alávetni magát, a flagellatio képzetéből tisztán képzettársítás útján származik:

„N'osant jamais déclarer mon goût, je l'amusais du moins par des rapports qui m'en conservaient l'idée”.

Rousseau esetében csak akkor láthatunk tisztán, ha a masochismusnak újabban észlelt sok más esetével vetjük össze, amelyekben flagellatio egyáltalán nem szerepel, úgyhogy azokban világosan felismerhető a megalázási ösztönnek elsődleges, tisztán lelki Charaktere, és akkor tévedésnek fogjuk mondani azt, amit *Rousseau* saját állapota vizsgálatánál szükségesnek talált felvenni.

Jogosan figyelmeztet *Binet* is (*Revue anthropologique* XXIV. 256. 1.), aki beható elemzés tárgyává tette *Rousseau* esetét ennek masochistikus jelentségére, amennyiben azt mondja: „Ce qu'aime *Rousseau* dans les femmes, ce n'est pas seulement le sourcil froncé, la main levée, le regard sévère, l'attitude impérieuse, c'est aussi l'état émotionnel, dont ces faits sont la traduction extréme; il

aime la femme fière, dédaigneuse, l'écrasant à ses pieds du poids de sa royale colère”.

Binet ezen lélektani rejtély okát abban akarja fellelni, hogy felveszi, hogy itt fetischismus áll fenn, de azon különbséggel, hogy a fetischismus tárgya, azaz az egyéni vonzódás záloga, (a fetisch) nem testtel bíró valami, hanem lelki tulajdonság lehet. Ezt az ábrándozást „amour spiritualiste” nevezi szemben az „amour plastiquerai, aminőt a rendes fetischismus mutat.

E megjegyzések szellemesek ugyan, de nem csinálnak egyebet, mint a ténynek egyszerűen nevet adnak, anélkül, hogy azt magyaráznák. Vajjon egyáltalán lehetséges-e a magyarázat, azzal később akarunk foglalkozni.

Baudelaire C. P. francia írónál, aki elmebajban halt meg, szintén fölismerhetők a masochismus (és Sadismus) nyomai.

Baudelaire tébolyodottak és túlfeszített idegzetű emberek családjából származott. Ifjúkora óta nem volt ép elméjű. Vita sexualisa határozottan kóros volt. Szerelmi viszonya volt rút, visszatetsző alakokkal, néger nőkkel, törpékkel, óriás nőkkel. Egy szép asszonnyal szemben azt a kívánságot támasztotta, hogy szeretné őt kezein felakasztva látni és így lábait csókolhatni. A mezítelen lábért való felhevülese, amelyet egy izzó versében is kifejezésre juttat, egyenértékű volt előtte a nemi élvezettel. A nőket állatoknak nevezte, akiket szerinte el kellene zárni, verni és jól táplálni. A masochistikus és sadistikus hajlamoktól terhelt ember paralytikus hülyeségben pusztult el. (*Lombroso*, *Der geniale Mensch*, übersetzt von Fränkel. 83. old.)

A masochismus tényei és jelenségei a *tudományos* irodalmat egész a legújabb időig nem foglalkoztatták. Egyedül *Tarnowszky*-t kell felemlítenem, aki („Die krankhaften Erscheinungen des Geschlechtssmus” 1886.) azon tapasztalatát közli, hogy olyan, boldog házasságban élő, szellemes emberekkel volt dolga, akik időnkint ellenállhatlan vágyat éreznek arra, hogy a legdurvább cynikus bánásmódnak vessék magukat alá, szidalmakat, ütést tűrjenek el kynadaktól, activ paderastáktól vagy prostituáltaktól. *Tarnowszky* azt is tapasztalta, hogy a passiv flagellatio áldozatai közül egyeseknél az ütések, még ha verések is, nem tudják a kellő eredményt elérni (potentia vagy legalább is ejaculatio flagellatiónál). „Ilyenkor az illetőt erővel kell levetkőztetni, vagy kezeit megkötözni, őt egy padra erősíteni stb., mikor ő úgy képzei el a dolgot, mintha ellenszegülne, szitkozódik és látszólag ellenállást is tanúsít. Csak ily feltételek mellett eredményeznek a botütések ilyen egyéneknél izgalmat, mely aztán ondóömléshez vezet”.

Zimmermann O. „Die Wonne des Leids” című Leipzigben,

1885. megjelent műve is tartalmaz egynéhány irodalomtörténeti és művelődéstörténeti adatot e tárgyra vonatkozólag.¹

Utóbbi időben több oldalról tették e jelenséget megfigyelés tárgyává.

Moll A. „Die conträre Sexualempfindung” című művében közli, hogy (3. kiadás, Berlin, 1899. 281. és 317. l.) rendellenes nemi érzéssel terhelt egyéneknél a masochismus teljes kifejlődését látta több ízben, legutoljára oly esetben, amelyben ilyen masochista contrarsexuális egyén egy arra rendelt férfinak 20 paragrafusból álló, kimerítő utasítást nyújt, amely szerint az illetőnek a levél írójával kell mint rabszolgájával elbánni.

1891 júniusában *Stefanowsky Dimitri* úr, akkoriban államügyészhelyettes Jaroszlavban (Oroszország), közölte velem, hogy ő már 3 évvel előbb, mint én a vita sexuális e perverzióját a „masochismus” neve alatt ismertettem, foglalkozott e jelenséggel, amelyet „passivismus” névvel illetett, 1½ évvel ezelőtt pedig *Kowalewszky* tanárnak (Charkow) egy erre vonatkozó dolgozatát mutatta be az orosz „psychiatriai archívum” részére, és 1888 novemberében a moszkvai jogi egyesületben előadást tartott e tárgyról jogi és lélektani szempontból² (Közölve „a társaság közlönyében 1890. 6-8. sz.).

Schrenck-Notzing „Die Suggestions-Therapie bei krankhaften Erscheinungen des Geschlechtssinnes etc.” című művében a masochismusnak, valamint a sadismusnak is szentel egy-egy fejezetet, amelyekben több saját megfigyelését teszi közzé.

Nagyon érdekes dolog a masochismus jelenségeinek kutatása a szépirodalomban.

Deák E. pesti tanár úr, szíves volt figyelmeztetni arra, hogy a masochisták kedvenc gondolata, a szeretett lény teherhordó állatának lenni, már az ó-indiai irodalomban is előfordul, így a „Pantschataन्द्रá”-ban (*Benfey*, II. kötet, IV. könyv), „a női szeszélyről” szóló mesében, amely ezt tartalmazza: „Nenda király neje (aki egy szerelmi jelenet miatt igen megharagudott urára) minden kérés dacára nem adta át magát nemi élvezetre. Erre a király így szólt hozzá: „Kedvesem, nélkülöd egy percig sem tudok élni, lábaid elé omolva

¹ A masochismus lényegét élesen el kell különíteni attól, ami e műnek tulajdonképpeni veleje, hogy a szerelem mindig a fájdalomnak nyomát tartalmazza. A szerelmi vágyakozást már régen „örömmel és fájdalommal teli”-nek jellemezték a költők „kéjes kínról” vagy „fájdalmas kéjről” regéltek. Ezt nem szabad a szerző példája után a masochismussal összezavarni, ép oly kevéssé jogosult ez, mintha a szeretett nőt, aki nem akarja magát megadni, „kegyetlenének mondjuk. Mindenesetre érdekes azonban, hogy *Hamering* (*Amor und Psyche* 4. ének) osztrák költő ezen érzésnek kifejezésére teljesen masochistikus képeket, (korbácsolást) használ fel.

² Lásd a szerzőnek „Pasisivismus” című művét. (*Archives d'Anthropologie criminelle*, 1892, VII. 294. l.)

kérlek, légy hozzám jóindulatú!” Mire a nő így felelt: „Ha féket té-tetsz szádba és én hátadra ülve téged futásra ösztönözhetlek és te futás közben úgy nyerítasz, mint egy ló, akkor ismét kibékülök veled”. S így is történt. (V. ö. e. könyv 58. megfigyelésével.) *Benfey* vizsgálatai szerint ugyanezen történet előfordul egy buddhistikus elbeszélésben is, amely a „Mémoires sur les contrées occidentales par Hionen Thsang, traduit du Chinois par St. Julien” című műben (I. 124. 1.) jelent meg.

Az újabb novellisztikus és regényirodalomban főként *Sacher-Masoch* foglalkozott már többször megemlített irataiban e psycho-szexuális perverzióval, melyek igazán hű képét adják az ilyen egyének perverz lelki életének.

A perverzióban szenvedő számos más egyén is *Sacher-Masoch* műveire hivatkozik, mint amelyek leghívebben tükrözik vissza a saját lelki állapotukat.

Zola „Nana”-jában masochistikus eszmét pendít meg, ép így az „Eugène Rougon”-ban.

A legújabb „erkölcsileg sülyedt” francia és német irodalom gyakran szerepet juttatnak a masochismusnak és sadismusnak. *Stefanowsky* adatai szerint az új orosz regény gyakran foglalkozik e tárgygal; *Forster János György* (1754-94) közlései szerint az orosz népdalban is szerepelnek ilyen dolgok. *Stefanowsky* a passivismus típusát *Otway* „Venice preserved” című tragédiájában találja és a rendellenes nemi érzésű egyéneknél előforduló gyakori voltára vonatkozólag Dr. *Luiz-nak* „Les fellatores. Moers de la décadence” Paris, 1888. (Union des bibliophiles) című művére.

A masochismusnak lyrikusa is támadt *Wedde János*, Hamburgban, 1890-ben meghalt szociáldemokrata agitátor személyében (összes művei 2 kt. Hamburg, H. Grüning, 1894), akinek verseiben az a szempont érvényesült, hogy a nőt mindenáron a féfi fölé helyezze, az alázatos cselédet, amivé a keresztény felfogás (1. 4. 1.) a nőt lealacsonyította, úrnővé tegye, egyben midőn *Wedde* sexualitása masochistikus jellegben teljesen előtör, sadistikus vonások társulnak hozzá. (1. *Wedde* költeményeinek bírálatát Hoffmann Miksa kezéből) (Magazin 29. 2. 96).

A masochismus szép példáját mutatja az északi irodalomban *Jakobsen J. P.*: „Niels Lyne” c. műve, ford. Boeck. 57. 1.

b) Rejtett masochismus. Láb- és cipőfetischisták

A masochisták csoportjához sorakozik a rendkívül gyakran előforduló láb- és cipőfetischisták csoportja; e csoport képviseli az átmenetet egy más önálló perverzióhoz, éppen a fetischismushoz; de közelebb áll a masochismushoz, miért is inkább ide sorozandó.

A „fetischista” névvel oly egyéneket jelölök meg, akiknek nemi érdeke kizárólag bizonyos női testrész vagy női ruhadarab felé irányul.

E fetischismus leggyakoribb alakja abban nyilvánul, hogy a nő lába vagy cipője a fetisch s mint ilyen kizárólagos tárgya lesz nemi érzéseknek és ösztönöknek.

Több mint valószínű és a megfigyelt esetek egybevetése is arra látszik utalni, hogy a lábfetischismusnak tígszólva összes esetei többé vagy kevésbé Öntudatos masochistikus önmegalázási ösztönön alapulnak.

Hammond esetében (59. megfigyelés) is a masochista kielégítését abban keresi, hogy magára enged hágni. Hasonlókép az 55. sz. megfigyelés; 58. sz. megfigyelés, *Equus eroticus* rajong a női lábért s így tovább. A masochismus legtöbb esetében a lábbal való rátiprás szerepel mint a megalázás kifejezésére szolgáló és legközelebb álló eszköz.¹

Bizonyítja e feltevést a következő megfigyelés, amelyben fenyítés által felkeltett masochismus szerepel, amelyhez korán lábfetischismus társul és az előbbi által való indokolását világosan felismerhetővé teszi.

69. sz. megfigyelés. Z. 28 éves, öröklés által és szervezetileg is idegbeteg egyén, azt állítja, hogy 11 éves korában voltak már pollutiói. Ekkortájt kapott verést édesanyjától ad podicem, amelyet akkor csak fájdalmasnak talált, de ha ráemlékezett, kéjes érzésekkel kapcsolta egybe. S ezért többször felidézte emlékezetében e képet és az illúzió növelésére önmagát ütötte ad podicem. 13 éves korában elegáns, magassarkú női cipőkbe bolondult bele; ha ilyeneket inter femora helyezett el, ejaculatio állott be. Néha már a pusztá gondolat tudott ily hatást elérni. A cipőkhöz fűzött eme képzelődésekhez azonban csakhamar egy más, nagyobb kielégítést nyújtó masochistikus képzeletkör társult. *Arról ábrándozott, hogy csinos, fiatal nő lábai előtt heverhessen és ez a szép cipőivel ráhágjon.* A gondolatot ejaculatio kísérte; így űzte a dolgot 21 éves koráig, anélkül, hogy valaha coitusra gondolt, vagy a női nemi szervek iránt érdeklődött volna. 21 éves korától 25 éves koráig súlyos tuberculoticus megbetegedés tartama alatt masochistikus érzései és hajlamai visszafejlődtek. Fel-

¹ A lábbal való öntipratás vágya észlelhető vallásos rajongóknál is; lásd *Turgenjew*: „Különös történetek”.

gyógyulva egy puellával az első reneontreon ment keresztül; ez azonban balul ütött ki, mert midőn a lányt mezítelenül megpillantotta, minden libidója eltűnt, s erectiót nem tudott elérni. Ezentúl tisztán masochistikus és fetischistikus nemi érzéseinek hódolt. Abban reménykedik, hogy egyszer felleli masochistikus képzelődéseinek ideálját – egy sadistikus hajlamú nőt, akivel normális nemi érintkezése lehetővé válik.

Ilyen esetek,¹ ahol kialakult masochistikus képzetkörön belül a nő lába és cipője, mint a megalázás eszközei, különös nemi érdek tárgyát képezik, elég gyakran fordulnak elő. Átmenetet képviselnek, amelynek különböző fokozatait szépen lehet megfigyelni, oly más esetekhez, melyekben a masochistikus hajlam mindinkább háttérbe szorul, lassan az öntudat küszöbe alá kerül, míg a női cipőért való érdeklődés – látszólag teljesen érthetetlenül – egyedül marad az öntudatban. Ez a cipőfetischismus számos esete.

A cipőért rajongók csoportja, akik mint minden más fetischista is, törvényszéki szempontból is figyelemre érdemesek (cipőtolvajok stb.), a határt mutatják a masochismus és fetischismus között. A masochismust legtöbb esetben rejtettnek kell vennünk (öntudatlanul maradt indokolással), amelyben *a nő cipője vagy lába, mint a masochista fetische*, önálló jelentőséghez jutott.

Említsünk itt még néhány esetet, melyekben ugyan a női cipő az érdeklődés középpontja, de világosan felismerhető masochistikus vágyak is szerepet játszanak.

70. sz. megfigyelés. X. 25 éves egyén, egészséges szülők gyermeke, aki azelőtt nem ment nagyobb betegségeen keresztül, élettörténetét a következőkben adta elő: „10 éves koromban onaniát kezdtem anélkül, hogy abban valaha is élvezetet találtam volna. Ellenben már akkor különös varázsszal bírt rám nézve elegáns női cipők látása vagy megérintése; legfőbb kívánságom az volt, hogy magam is ily cipőket viselhessek, amely kívánságom alkalom adtán, így álarcos estélyeken teljesebbé szokott menni. Egy másik gondolat,

¹ Különösen Moll „Untersuchungen über Libido sexualis”, I. kötet, 2. rész, 36. megfigyelésére hívom fel a figyelmet, valamint a Psychopathia sexualis 10. kiadásának 56. sz. megfigyelésére.

Dr. Moll művének 136. lapján szembeszáll a cipő- és lábfetischismus felvételével, azt egyszerűen masochismusnak tekinti, csak azt nem tudja megmagyarázni, hogy miért részesíti a fetischista egyszer a magas sarkú cipőt, másszor más fajta, pl. gombos, vagy lakkcipőket előnyben. E kifogással szemben meg kell jegyezni, hogy először a magas sarkok éppen a női cipőkre jellemzők, másodsor pedig, hogy a fetischista fetischével szemben, eltekintve hajlamának nemi jellegétől, esztétikai követeléseket s támaszt. Lásd 89. sz. megfigyelést; lásd továbbá *Restif de la Bretonne*, cipőfetischistának érdekes elméletét. *Moll A. Untersuchungen über Libido sexualis* 498. és 499. l. jegyzet.)

amelynek rabja voltam: *magamat megalázva, alárendelt helyzetben látni, szerettem volna rabszolga lenni*, kívántam a fenyítést, szóval oly bánásmódban szerettem volna részesülni, aminő a különféle rabszolgotörténetekben van leírva. Nem tudom megmondani, vajjon e könyvek olvasásakor vagy pedig önként érlelődött-e meg bennem ez a kívánság.

13 éves koromban beállott a pubertás; az ejaculációkkal nőtt a kényérzésem s mind gyakrabban onanizáltam, néha 2-3-szor naponta. 12 és 16 éves korom közt az onanizálás közben mindig az a gondolat izgatott, hogy kényszerítve vagyok női csizmákat viselni. Elegáns női cipő látása csak valamennyire csinos lányon mámorba tudott ejteni, a cipőbőr szagát élvezettel szíttam magamba. Hogy bőrt szagolhassak onania közben is, e célból vettem magamnak bőrkézelőket, amelyeket szagoltam, mialatt onanizáltam. Bőrből való női cipőkért való rajongásom ma sem változott, de 17 éves korom óta az a kívánságom járult hozzá, *hogy szolgálja lehessek, előkelő asszonyoknak cipőit tisztíthassam, azokat lehúzzam róluk és feladjam nekik stb.*

Éjjeli álmaim állandóan cipővel foglalkoznak: vagy valamely cipőüzlet kirakata előtt állok és ott nézegetem a gyönyörű szép cipőket, különösen a gombos cipőket, aut ad pedes feminae jaceo et olfacio et lambo calceolos eius. 1 év óta felhagytam az onaniával és puellákhoz járok: a coitus csak akkor jön létre, ha gondolataimat feszülten női gombos cipőkre irányítom, vagy a lány cipőjét magammal viszem az ágyba. Előbbi onaniám most nem okoz nehézségeket. Könnyen tanulok, emlékezetem jó, mióta élek; még nem szenvedtem főfájásban. – Ennyit magamról.

Még csak pár szót öcsémről: meg vagyok győződve, hogy ő is lábfetischista; azon sok tény közül, amely erre következtetni enged, csak azt az egyet akarom itt kiemelni, hogy nagy élvezetet talál abban, ha (gyönyörű szép) unokahúga rálép. Egyébként vállalkozom arra, hogy minden emberről, aki cipőüzlet kirakata előtt állva a cipőket nézi, megmondjam, hogy vajjon „lábimádó” vagy sem. Ez az anomália rendkívül gyakori; ha ismerős társaságban a beszéd fonalát odairányítom, hogy mi az, ami nőben izgató, ingerlő, számtalanszor lehet hallani, hogy a nő sokkal inkább felöltözve tud ingerelni, mint mezítelenül; de azért kiki óvakodik a saját speciális fetischét megnevezni. Egyik nagybátyámat is lábfetischistának tartom.”

71. sz. megfigyelés. Z. 28 éves hivatalnok idegbeteg anya gyermeke. Korán elhunyt atyjának egészségi és családi viszonyait nem sikerült kideríteni. Z. gyermekkorától ideges volt, szeszélyes, minden rávezetés nélkül masturbálni kezdett, pubertása óta neurasthenias lett, egy ideig felhagyott az onaniával, tömeges pollutiói tá-

madtak; hidegvízgyógyintézetben kissé magához jött; heves libidót érzett a nő iránt, de részben mert nem bízott a potenciájában, részben mert félt a fertőzéstől, nem kísérelte meg a coitust; ez pedig nagyon terhes rá nézve, mert ilyenénképpen – *faute de mieux* - ismét visszaesett régi bajába.

Z. nemi életének pontosabb vizsgálatánál fetischistának mutatkozott, de egyszersmind masochistának is, és érdekes kapcsolatot mutat a két anomália között.

Állítja, hogy 9 éves kora óta a női cipő különös hatást gyakorol rá.

Ezen fetischismust arra vezeti vissza, hogy akkoriban egy nőt pillantott meg, midőn ez lóra szállott és a szolga a kengyelt tartotta. E jelenet erősen felizgatta, többször felújult emlékezetében és mindig kéjes érzés kísérte. Pollutióit most cipőbe öltözött nőekkel álmodott jelenetek kísérik. Magassarkú, fűzős cipőkért lelkesedik. E képzelődéshez már korán az a kéjes képzet társult, *hogy egy nő sarkával ráhágjon és a nő cipőjét térdepelve megcsókolja*. A nőn csak a cipő érdekli. Szag nem szerepel itt. A cipő egymagában hatástalan: csak a felhúzott cipő tud rá hatni. Ha Z. ilyen cipőben lát egy nőt, ez annyira felingerli, hogy masturbálnia kell. Azt hiszi, hogy csak olyan nővel szemben lehetne potens, aki így van öltözve.

Faute de mieux – rajzolt magának ilyen ideális cipőt és a kép szemlélésében gyönyörködik, miközben masturbal.

A cipőfetischismusnak a masochismushoz való viszonya tekintetében tanulságos a következő eset, mely érdekes különben azért is, mert a patientsnek sikerült a bajból kigyógyulni.

72. sz. megfigyelés. M. 33 éves, előkelő család tagja, anyai ágon számos nemzedéken keresztül pszichikai degeneratio jelenségei mutatkoztak, egészen a moral-insanity-ig fokozódva, atyja idegbajos, különtermészet, a patients maga erőteljes, jól fejlett, de idegbeteg, már mint kis gyermek kezdett onaniát, körülbelül 12 éves korában azt álmodta, hogy férfiak és nők fenyítik, ostorozzák, lábaikkal rúgják, majd a férfiak helyét mindinkább a nők szorítják ki. 14 éves korában női cipő iránt vonzalmat kezdett érezni. A női cipők izgatják, meg kellett azokat csókolnia, magához szorítania, amikor is erectio és orgasmus támadt nála, melyet masturbációval egyenlített ki. De ilyen jelenetek kísérték a korbácsoltatással, tipratással járó masochistikus képzelődéseket is.

Felismerte nemi élete abnormis voltát és már 17 éves korában igyekezett azt coitus által gyógyítani.

Teljesen impotens volt ép így 18 éves korában tett újabb kísérlet alkalmával, újból a masturbációhoz folyamodott, és pedig női

cipőkkel foglalkozó fetisch-képzelődések és masochistikus gondolatok hatása alatt.

19 éves korában hallotta egy úrtól, hogy ez potenciájának növelése céljából egy puellával korbácsolatja magát.

M. ebben annak megvalósítását látta, amire ő már oly rég vágyott s egy pillanatig sem késett ezen úr példáját követni, de alaposan csalódott, mert az egész situatio undort ébresztett benne s nem volt képes erectiót előidézni.

Efajta kísérletekkel felhagyott és az eddig megszokott módon keresett magának továbbra is kielégítést. 27 éves korában véletlenül megismerkedett egy szép és szeretetreméltó lánnyal. Midőn ismeretségük bensőbb lett, elpanaszolta bánatát, hogy ő impotens. A lány kinevette őt azzal, hogy ily korban és olyan szervezeti alkotás mellett senki sem lehet impotens.

Ez visszaadta neki önbizalmát, de csak 14 napi legbensőbb érintkezés után és a cipőfetischismus, valamint masochismus segítségével vétele folytán nyerte vissza potenciáját. Viszonyuk hónapokig tartott. Potenciája mind jobb lett, annak titkos segítőit mindinkább tudta nélkülözni és képzelődései csaknem rejtettek lettek.

Most 3 évig M. más lányoknál való pszichikai impotenciája következtében masturbatióba és korábbi fetischismusába esett vissza.

30 éves korában újabb rokonszenves lánnyal való viszony, de minthogy M. a masochistikus situatio segítségével vétele nélkül nem tudott coitust véghezvinni, megtanította a lányt, hogy úgy bánjék vele, mint a rabszolgájával. A lány jól játszotta szerepét – lábait csókoltatta, korbáccsal ütötte őt, lábaival ráhágott, mindhiába.

M. miúdig csak fájdalmat és a megszégyenülést érezte, úgy hogy e dologról hamar leszokott. Mégis némi potenciája volt, amennyiben mikor coitálni akart, ideális masochistikus situatiók önként feltolulva öntudatába, segítségére jöttek.

E viszonyt, amely nem elégítette ki, hamarosan megszüntette. Időközben kezeihez kapta könyvem (Psychopathia sexualis) és megtudta anomáliájának valódi mivoltát. Korábbi leányismerősének írt, annak, akivel boldogult, újból megnyerte őt a maga számára és kijelentette előtte, hogy azok az oktalan, rabszolga-jelenetek többé ne ismétlődjenek, sőt, ha ő maga kívánná is, a leánynak nem szabad az ő masochistikus eszmébe beleegyezni.

Hogy a cipőfetischismusától megszabaduljon, eredeti ötlete támadt; vett magának egy elegáns női cipőt a saját ízlése szerint és a következőket suggerálta magának:

Naponta többször megcsókolta a cipőket és ehez a következő kérdést fűzte: „Ugyan miért lennének erectióim, mikor egy cipőt

csókolok, amely nem egyéb mint egy darab feldolgozott bőr? A törekvést, hogy a tárgyat megfossa fetischvárázsától, többszöri próbálkozás után siker koronázta: erectiói eltűntek és a cipő végül egyszerű cipővé alacsonyult le. Ez autosuggestio mellett benső viszonyt folytatott a rokonszenves lánnyal, amely viszony kezdetben nem tudta nélkülözni a masochistikus képzelődéseket a potentia elérésénél. Lassankint a masochismus is eltűnt.

Ez állapotban M. büszkélkedve a saját maga által elért eredményre, felkeresett engem, hogy a könyvemből merített felvilágosításért, mellyel a gyógyuláshoz vezető utat megmutattam neki, köszönetet mondjon. Számomra nem maradt egyéb hátra, mint hogy M. úrnak szerencsét kívánjak sikeréhez.

Pár hónappal később arról értesít, hogy teljesen egészségesnek érzi magát, minden akadály nélkül tud nemileg érintkezni s hogy korábbi masochistikus képzelődései csak ritkán, felületesen jelennek meg öntudatában és akkor is teljes érzéshiány mellett.

73. sz. megfigyelés. Közli *Mantegazza* „Anthropologiai tanulmányai”-ban (1886, 110. l.) X. amerikai férfi, jobb családhoz tartozó, physikailag és erkölcsileg teljesen jól fejlett, a pubertás ébredése óta nemi izgalomba csak a női cipő által tudott jutni. A női test, vagy speciálisan a láb, míg harisnyába volt öltözve, nem tudott rá hatni, de a cipőbe öltözött láb, vagy maga a cipő, erectiót, sőt ejaculatiót váltottak ki nála. Ha elegáns cipők rendelkezésére állottak - fekete bőrből, oldalt gombokkal ellátva és lehetőleg magas sarokkal - ezeknek pusztá megpillantása tudott rá így hatni. Nemi ösztöne jön heves izgalomba, ha az ilyen cipőket megérinti, megcsókolja, magához öleli. Élvezete fokozódik, midőn a talpakon *áthatoló szögeket* ver bele, úgy, hogy járás közben a szeg hegye húsába vágódik. Ilyenkor iszonyú kínokat áll ki, de egyszersmind kéjelvezetet is talál benne. Legmagasabb élvezete abból áll, ha szépen öltözött, csinos *asszonyi lábak előtt letérdelhetett és azok ráhágtak*. Ha a cipőt csúnya asszony viseli, akkor nem hat rá, képzelete eltűnik. Ha a patientsnek csak cipők állnak rendelkezésére, akkor képzelete odateremti a szép asszonyt is és az ejaculatio beáll. Éjjeli álmai szép asszonyok lábbelije körül forgolódnak. Női cipőkirakatok szemlélését erkölcstelen dolognak tartja, míg a nő természete fölötti társalgást ártatlannak és ízléstelennek tartja. Több ízben megkísérelte a coitust, de eredménytelenül, ejaculatiót sohasem tudott elérni.

A következő esetben is elég világosan felismerhető a masochistikus elem, de mellette egyidejűleg a sadistikus is (lásd feljebb 86. lapon, állatkínzókat).

74. sz. megfigyelés. 26 éves fiatal, erős férfi. A szép nemben

absolute semmi izgatót sem talál, kivéven elegáns cipőket szép nő lábán, különösen a magassarkú, fekete bőrből készületeket. Elégséges neki a cipő nő nélkül is. Legnagyobb kéj fogja el, ha látja, megérinti, megcsókolja. Mezítelen vagy csak harisnyába öltözött láb egyáltalán nem izgatja. A szép cipőkért való ez a rajongása már gyermekkorában is megvolt.

X. potenciája ép; a nemi actusnál a nőnek elegánsan öltözve kell lennie. A kéjes izgalom tetőfokán a cipő bámulatához kegyetlen gondolatok társulnak; gyönyörrel jutnak eszébe azon állat halálkínjai, amelytől a cipő bőrét nyerték. Időnként ösztöne arra kényszeríti, hogy tyúkokat és más élő állatokat vigyen a phryne-hez, hogy ez, a férfi legnagyobb élvezetére, elegáns cipővel az állatokra tiporjon. Ő ezt a jelenetet „áldozás Venus lábai előtt” névvel jelöli meg. *Máskor a nőnek őt kell taposnia cipőbe öltözött lábaival és minél fájdalmasabb ez, annál szívesebben tűri.*

Egy év előtt még megelekedett, ha a saját ízlése szerint készült női cipőkkel játszott, mikor ejaculatio és teljes kielégítés érzete állott be. (Lombroso, Arch, di Psichiatra IX. fascic. III.)

A következő eset részben a 73. megfigyelésre emlékeztet a cipőszegek (mint esetleges fájdalomkózosók) szereplése folytán, részben pedig a 74. megfigyelésre gyenge sadistikus vonásainál fogva.

75. sz. megfigyelés. X. 34 éves, nős egyén, idegbajos szülők gyermeke; gyermekkorában heves görcsökben szenvedett, szellemileg igen korán, de egyoldalúlag fejlett (3 éves korában már tudott olvasni), kezdettől fogva ideges természet, 7 éves korában vágyat érzett arra, hogy nők cipőinek szegeivel játsszék. Azoknak látása, de még inkább megérintése vagy megszámlálása leírhatatlan élvezetet okozott neki.

Éjjel meg kellett jelenítenie azt, midőn unokanővérei cipőt méretnek, amint ő egyiknek patkót ver fel, vagy lábait vágja le.

Idővel a cipőjelenetek nappal is hatalmukba kerítették és minden beavatkozás nélkül erectióhoz és ejaculatiohoz vezettek. Néha lakótársnői cipőit vette kezébe és midőn penisével megérintette őket, azonnal ejaculatioja támadt. Tanuló korában egy ideig uralkodni tudott ez eszméi és vágyai fölött. Majd oly időszak következett, melyben az uccán női lépések zaját figyelte meg, ami ép úgy, mint a cipőszegek, vagy egyáltalán cipőkirakatok megpillantásakor mindig kéjes forrósággal öntötte el egész lényét. Megnősült, házassága első hónapjaiban ment maradt ez ösztöntől. Lassankint azonban hyterias és neurasthenias lett.

E stádiumban rohamok lepték meg, midőn a cipész a női cipőkbe való szegekről vagy női cipőveretről beszélt neki. Még na-

gyobb volt az erectió, mikor erősen kiszegezett cipőkben járó nőt látott. Ejaculatio előidézésére csak kartonból kellett női talpakat kivágni és azokat szegekkel kiverni, vagy pedig vásárolt magának női cipőket, azokat az üzletben kiverette szegekkel, odahaza a földön végighúzta őket és végül penise hegyével érintette meg azokat. De önként is támadtak ilyen cipőhelyzetei, amelyekben masturbáció által keresett kielégítést.

X. különben intelligens, hivatásában megfelelően jártas egyén, aki azonban perverz vágyai ellen hiába küzd. Phimosi van nála jelen, a penis rövid, fala kiemelkedő, nem teljesen erectióra képes. Egy napon egy cipészüzlet kirakata előtt megszegezett női talp látása által masturbációra ragadtatta magát és ezért törvényszék elé került. (Blanche, Archives de Neurologie, 1882. No. 22.)

E helyen fel kell említenem egy rendellenes nemi érzésű egyén« esetét (137. sz. megfigyelés), akinek nemi érdeklődése főleg férfiszolgák csizmáira irányult. Szerette, ha ráhágnak stb.

Masochistikus vonások ismerhetők fel még a következő esetben.

76. sz. megfigyelés. (Dr. *Pascal* Igiene deli' amore) X. kereskedő, időközönként, különösen rossz időjárásakor, ilyen vágyat szokott érezni: Kedves prostituáltját felkérte, hogy vele cipészhez jöjjön, ahol a legszebb lakkcipőket vásárolta meg számára azon feltétel alatt, hogy azonnal felhúzza azokat. Miután ez megtörtént, a lánynak az ucca minden sarát kellett felkutatnia, hogy a cipőket jól bepiszkítsa. Ha ez megtörtént, akkor X. szállodába vezette a lányt és a szobába érve annak lábaira vetette magát és kimondhatatlan élvezettel súrolta ajkait cipőhöz. Miután a cipőket így megtisztította, pénzzel megjutalmazta a lányt és aztán odább állott.

Ez esetek világosan mutatják, hogy *a cipő a masochisták fetische*, és pedig nyilván az abba öltözött női lábnak a rátípráshoz való vonatkozásai folytán.

Ha tehát a cipőfetischismus egyéb eseteiben a női cipő egyedül szerepel a nemi vágy felkeltésénél, akkor feltehetjük, hogy ilyenkor a masochistikus motívumok rejtve maradtak. A megalázás, bántalmazás eszméje stb. nem jut az illető öntudatába, csak a cipőnek, mint az előbbieket létrejöttét szolgáló eszköznek, gondolata válik öntudatossá. Ilyeténképpen eddig megfejthetetlen eseteknek adhatunk kielégítő magyarázatot.¹ Rejtett masochismusról van mindig itt szó, amely mint öntudatlan motívum állandóan szerepelhet, kivéve természetesen az oly eseteket, mint pl. a 113. és 114. megfigye-

¹ Lásd Moll A. Libido sexuális. 320. 1.

lések, amelyekben a fetischismusnak kifejlődése egy bizonyos esemény alkalmával szerzett képzetek associatiójára vezethető vissza. Oly esetek, amelyekben a női cipőhöz való vonzalom, minden, tudatos motívum vagy kimutatható keletkezés nélkül áll fenn, rendkívül nagy számban fordulnak elő.¹ Példakép szerepeljen itt a következő három:

77. sz. megfigyelés. 50 éves pap; időnként bordélyházakban megjelenik azon ürügy alatt, hogy szobát akar bérelni a házban, szóbeszédbe ereszkedik a puellával, sóvár pillantásokat vet annak cipőire, az egyiket le is veti, *Osculatur et mordet caligam libidine cap tus; ad genitalia denique caligam premit, ejaculat semen semineque ejaculato axillas pectusque térít*, kéjes mámorából magához tér, a cipő tulajdonosnőjét kéri, hogy a cipőt pár napig magánál tarthassa és aztán udvariasan megköszönve visszahozza (Cantarano „La psychiatria” V. 205. 1.)

78. sz. megfigyelés. Z. 23 éves tanuló terhelt családból származik. Nővére kedélybeteg volt, egy testvére hysteria virilisben szenvedett. Gyermekkora óta különctermészet, gyakran hypochonderszerű hangulat vesz rajta erőt. *Taedium vitae* áll nála fönn, lesújtottnak érzi magát. „Kedélybántalmak” miatt kérte ki tanácsomat; a vizsgálatnál legnagyobb mértékben megzavart és terhelt egyént ismertem fel benne, súlyos neurasthenia és hypochondria tüneteivel. Masturbatióra való gyanú alaposnak látszik. *Vita sexualisára* vonatkozólag érdekes leleplezéseket tesz. 10 éves korában nagyon vonzotta egyik barátjának lába. 12 éves korában női cipőkért kezdett rajongani; nagy élvezetet okozott azok látása. 14 éves korában masturbálni kezdett, miközben csinos női lábra gondolt. Ez időtől fogva 3 évvel idősebb nővérének lábaiért lelkesedett. Más nőknek, ha azok különben rokonszenvesek voltak előtte, lábai szintén nemi izgalomba tudták hozni. Nővel való nemi érintkezés gondolata undort keltett fel benne. Soha sem kísérelte meg a coitust. 12 éves kora óta férfiak lábai iránt egyáltalán nem érdeklődött többé. A női láb felöltözése közömbös rá nézve, csak az a fő, hogy a nő legyen előtte rokonszenves. Prostituáltak lábait élvezni nem tudná. Évek óta nővérének lábaiba szerelmes, ha csak cipőit pillantja meg valahol, már is nagyon felizgul. Nővérének megcsókolása, ölelése nem tud így rá hatni. Elvezetének tetőpontja a rokonszenves nő cipőit körülfogni és megcsókolni. Ilyenkor kiejzés kíséretében azonnal ejaculatio áll be. Néha ösztöne arra készítette, hogy nővére cipőjével saját nemi szerveit megérintse, de ezideig ellen tudott állni e váagnak, részben

¹ Nyilván a lábfetischisimissal függ össze, hogy egyes ilyen hajlamú egyének a coitust, amely vagy nem elégíti ki őket, vagy nem képesek véghezvinni, azt tritus membri inter pedes mulieris által helyettesítik.

azért is, mert 2 év óta (előrehaladt nemi ingerlékenység folytán) a cipő láttára azonnal ejaculált. Hozzátartozói azt mondják, hogy a ptiens „nevetésre méltó csodálattal” viseltetik nővére lábai iránt; a lány kikerüli őt és igyekszik lábait előle elrejtteni. Ptiens kórosnak találja perverz nemi ösztönét és kínosnak találja, hogy ocsmány képzelődései éppen nővérenek lábain akadnak meg. Ahogy csak tudja, kikerüli az alkalmat, masturbációval igyekszik magán segíteni, melynél ép úgy, mint a pollntioknál, az álomban női lábak elevenednek meg képzeletében. Ha az ösztön túlhatalmas lesz, akkor nem tud annak ellenállni, hogy nővére lábát megpillanthassa. Közvetlen az ejaculáció után azonban dühöng, hogy ismét gyöngye volt. A kóros vonzalom nővére lábaihoz, már sok álmatlan éjszakát okozott neki. Gyakran csodálkozik azon, hogy nővére őt még szereti. Bár helyesli, hogy nővére lábait elrejtje előle, mégis néha bosszankodik azon, hogy így pollutiója kárba vész. Ptiens hangsúlyozza, hogy különben erkölcsös, amit hozzátartozói is megerősítenek.

79. sz. megfigyelés. S. ellen New-Yorkban uccai rablás miatt emeltek vádat. Családjában számos téboly esete áll fenn, nagybátyja és nagynénje (apaágon) szintén elmebetegek. 7 éves korában 2 ízben heves agyrázkódás érte. 13 éves korában egy erkélyről zuhant le. 14 éves korában súlyos főfájási rohamok lepték meg. Ezekkel egyidejűleg, vagy valamivel ezek után, az a különös ösztöne támadt, hogy a női családtagok cipőit, többnyire csak az egyiket, valamelyik zugba elrejtse. Midőn kérdőre vonják, tagad vagy azt mondja, nem emlékszik a dologra. Cipők utáni vágyát nem tudta leküzdeni; 3-4 hónaponként rendszerint visszatért. Egy ízben a cseléd lábáról akart egy cipőt lehúzni, máskor nővére cipőjét tüntette el a hálószobából. Tavasszal két nő lábairól nyílt uccán lehúzta a cipőket. Augusztusban Z. kora reggel elindult hazulról, hogy mint nyomdász, üzlete után lásson. Pillanattal később lerántja egy lányról a cipőket és elmenekül műhelyébe és itt rablás miatt letartóztatták. Azt állítja, hogy tettéről nem tud sokat, a cipő megpillantásakor villámként kelt benne erőre a szükség, hogy a cipőt megkerítse, de hogy mi célból, azt nem tudja. Beszámíthatatlan állapotban követte el tettét. A cipőt kabátjában találták meg. A fogságban oly lelki izgalmak gyötörték, hogy téboly kitörésétől félték. Szabadon bocsátva neje nek lopta el alvás közben a cipőjét. Erkölcsi jelleme, életmódja kifogástalanok voltak. Értelmes munkás volt, de a gyors, rendszeretlen élet megzavarta és munkaképtelenné tette. Felmentették. (Nichols, Amerik. I. I. 1859; Beck Medical Jurisprud. 1860. volum. I. 732. 1.)

Dr. Pascal op. cit.-ban még több hasonló esetet közöl, magam is, kollegáim és ptienseim révén többről értesültem.

c) Utálatos, önmegalázó, nyilván masochistikus vágyak kielégítése céljából véghezvitt cselekedetek, rejtett masochismus, koprolagnia

Míg az eddig tárgyalt esetekben a masochismus külső megnyilvánulásai az esztetikai érzéket nagyjában szem előtt tartották, a kéjjel kívánt helyzet symbolisálva vagy ideálisan is megjelenhetett, addig vannak oly esetek, amelyekben a nemi kielégítés utáni törekvés a nő előtti önmegalázás formájában, normális ember esztetikai és erkölcsi érzékét mélyen sértő alakban nyer megnyilvánulást.

Ennek feltételeit abban a körülményben ismerhetjük meg, hogy pszichikai degeneratio alapján a normális érzékeknek atálatos szag- és ízérzések egyeseknél élénk kéjérzést támasztanak, a vita sexuálist hatalmas ingerületbe hozzák és ez úton orgasmust, sőt ejaculatiót tudnak kiváltani. A vallási rajongás kicsapongásaivai való analógia még felismerhető. Antoinette Bouvignon de la Porte, a híres vallási rajongó, ételeibe sarat kevert, hogy ezáltal kínozza önmagát. (*Zimmermann* O. op. cit. 124. 1.) A boldoggá avatott Marie Alaeoque önkínzásra áhítózva, nyelvével nyalta a betegek dejectióit és szopta azoknak daganatokkal fedett lábujjait.

Érdekes az analógia a sadismushoz is, amelynél szintén perverz hajlam folytán undorító íz- és szagképzetek kéjérzést váltanak ki és lehetővé teszik a vampyrismus anthropophagia jeleneit (lásd 72. megfigyelést (Bichel), Menesclou (19, 20, 23). Az undorítóhoz való e hajlamot a masochismus keretén belül koprolagnianak nevezhetjük. A masochismushoz való vonatkozásait, mint ennek alfaját már az 51. megfigyelésnél felemlítettem. A következő észleletek tökéletesen tisztán engednek látni a koprolagnia lényegében.

Egyes esetek oly látszattal bírnak, mintha a masochistikus érzésmód a perverz egyén előtt rejtett öntudatban maradna és csak az undorító* dolgok iránti ösztön válik tudatossá (rejtett masochismus). Masochistikus koprolagniaira találó példa e mű 8. kiadásában fel említett 114. sz. észlelés. A szereplő itt nemcsak a gondolatban kéjeleg, hogy rabszolga legyen – és pedig férfié, mert az illető egyszerűen contrarsexuális érzésű – és ez irányban hivatkozik *Sacherposcere ut crepidas sudore diffluentes olfaciat ejusque stercore vescatur. Deinde narrât, quia non habeat, quae confingat et exoptet, eorum loco suas crepidas sudore infectas olfacere suoque Lie stercore vesci, inter quae facta pêne erecto se voluptate perturbari semenque ejaculari.*

80. sz. megfigyelés. *Masochismus. Koprolagnia.* Z. 52 éves, előkelő társadalmi osztályhoz tartozó férfi, phthisikus apa gyermeke, családja állítólag nem terhelt, de nagyon ideges; a patiens, szülei

egyetlen gyermeke, azt mondja, hogy már 7 éves korában különös izgalom fogta el, ha véletlenül szemtanúja volt azon jelenetnek, midőn a szobalányok odahaza a padló tisztítása céljából a cipőt és harisnyát levetették. Egyszer megkérte az egyik lányt, hogy a mosás előtt mutassa meg neki lába talpát és ujjait. Midőn iskolába kezdett járni és lassan könyveket olvasgatni, főképp oly könyvek után vágyott, melyekben válogatott kegyetlenkedések fordultak elő s különösen az olyanokról szeretett olvasni, melyeket nők parancsoltak meg. Rabszolgaságról, testi bájokról stb. szóló olvasmányok után futkosott és olvasás közben nemileg úgy felizgult, hogy niasírbálni kezdett. Leginkább az a gondolat izgatta, hogy egy környezetbeli csinos asszonynak rabszolgája lehessen, vele tett hosszabb séta után lábait nyalhassa praecipue plantas et spatia inter digitus. Ilyenkor a nőt kegyetlennek képzelte, úgy színezte ki az egészet, amint a nő a patiensre parancsolt korbácsolásokon és ütlegeleken gyönyörködnek. E képzelődések közben masturbált. 15 éves korában már odajutott, hogy ilyen képzelődések közepette egy kutyától nyalatta magát. Egy napon megfigyelte, hogy egy csinos szobalány olvasás közben e kutyától lábujjait nyalatta. E pillanat annyira felizgatta, hogy ejaculatio állott be. A lányt most arra bírta, hogy gyakrabban engedje lábait a kutyától megnyalni; végre ő maga vette át a kutya szerepét, amikor mindig ejaculált. 15 éves korától 18 éves koráig pensióban lévén, nem nyílt alkalma ily üzemekre. Csak arra szorítkozott, hogy több hetenként egyszer nők okozta kegyetlenségeket tárgyaló könyveket olvasson és magát velük felizgassa; ilyenkor mindig úgy képzelte a dolgot, hogy ily kegyetlen nőnek digitos pedum sugere, amikor is kéjézés kíséretében ejaculatio állt be. Női nemi szervek egyáltalán nem érdekelték, még kevésbé vonzódott a férfinemhez. Felnőtt korában a puellák-kal coitált miután előbb succio pedum vitt rajtuk véghez. Inter actum is csinálta ezt és kérdezte a lányt, hogy milyen kínok közt gyötörné őt halálra, ha a lábait nem nyalná ki tisztára. Z. azt állítja, hogy igen gyakran elérte célját és a succio az illetőknek jól esett. Művelt nők lábai, ha szűk cipő szorította és elgörbítette azokat, különös ingert képviseltek számára, mindazonáltal ő csak a természetnek kisfokú lerakódását szerette, amint a tiszta, művelt nőknél látható, szerette továbbá a lának fejlődését a harisnyától, míg az izzadságtól ellepett lábak csak képzeletben tudták ingerelni, a valóságban undort érzett velük szemben. A kegyetlenkedések is csak képzeletében léteztek, mint izgató eszköz; a valóságban irtózott tőlük, sohasem igyekezett azokat megvalósítani. Képzeletében azonban fontos szerepet

¹ Ezen undok vágyódással találkozunk ezen munkám 8. kiadásának 68. számú megfigyelésénél. Koprolognistáknál egyáltalán gyakori jelenség.

játszottak, így előtte rokonszenves nőknek, akikkel masochistikus relációban volt, sohasem mulasztott el oktatást adni, hogy miképp írják neki az (általa rendelt és sugalmazott) fenyegető leveleket. Levelei gyűjteményéből, amelyeket Z. rendelkezésemre bocsátott, álljon itt mutatóul egy, amely e masochista gondolkozását és érzését teljesen megvilágítja: „Lambitor sudoris pedum meorum!” „Kéjjel gondolok azon időre, midőn ön ujjaimat nyalni fogja, különösen hosszabb séta után... lábam egy fényképét legközelebb kézhez kapja. Nektárként fog engem mámorba hozni, hogy lábaim izzadságát lenyalja. S ha nem akarja, úgy kényszeríteni fogom, megostoroztatom legutolsó rabszolgáimmal. Te magad lásd, miként lambit alius favoritus sudorem pedum mihi, mint kutya vonaglasz ostorcsapásarm alatt. Földönfutónak foglak nyilvánítani; kegyetlen örömöm telik majd abban, midőn szenvedéseidet látom, midőn a legszörnyűbb kínok közt leheled ki lelkedet és a haláltusa közepette nyalod lábaimat. Ön kegyetlenségre biztat engem, jó, mint a férget, úgy fogom önt eltiporni... Harisnyát kér tőlem, én hosszabb ideig fogom azt hordani, mint rendesen teszem; de megkövetelem öntől, hogy azt nyalja, csókolja, valamint azt is, hogy a harisnya talpi részét vízbe mártsa és a vizet utána kiigya. Ha nem teszi meg mindezt, amit kéjesen kívánok, akkor lovaglóostorommal fogom megfenyíteni. Fel-tétlen engedelmisséget követelek. Ha nem engedelmeskedik, úgy csomós szíjjal veretem el és olyan szérűn járatom végig, amelynek alapját vasszegek képezik, avagy az oroszlán ketrecébe dobatom és kéjjel szemlélem, mint ízlik húsa a bestiáknak.”

Z. e levelet nevetséges és megrendelt tirádái dacára tiszteletben tartja, mint egyik eszközt perverz nemi ösztönének kielégítéséhez. Az ő felfogása szerint, gyalázatos nemi élete nem mutat semmi természetellenest, ő maga veleszületett anomáliának tartja, de megengedi, hogy normális egyénben undort kelt. Különben csinos, finom érzésű egyén, de aránylag csekély aesthetikai aggályait messzi túlhaladja és felülmúlja a perverz vágyainak kielégítésével járó kéjélvezet.

Z. által betekintést nyerhettem a masochismus irodalmi képviselőjével, *Sacher-Masoch* folytatott levelezésébe.

E levelek egyike 1888. évről keltezve, egy kívánatos női test fényképét tartalmazta, zsarnoki külsővel, amelyet egy bunda csak félig takar el, ostort tart kezében csapásra készen. *Sacher-Masoch* azt írja, hogy a kedvtelés „rabszolgának lenni”, nagyon el van terjedve, különösen a németeknél és oroszoknál. A levélben közli egy előkelő orosz történetét, aki előszeretettel ostromoztatta magát szép nők által; egy napon egy fiatal francia leány személyében sadistikus természetű ideáljára akadt, akit hazájába is elvitt.

Sacher-Masoch szerint egy dán asszony nem részesített férfit addig kegyeiben, míg ez egy ideig szolgájaként nem szerepelt. Amantes coagere solebat, ut ei et pedes podices lambeant. Addig tartotta bilincsekben és ostromoztatta szeretőit, míg ezek lambendo pedes nem engedelmeskedtek neki. Egy alkalommal mennyezetes ágyának falához kötöztette „a rabszolgát” s innen kellett szemlélnie, amint ő a másikat a legnagyobb élvezetben részesíti. Miután ez utóbbit elbocsátotta, szolgálónővel addig korbácsoltatta a „megbilincselte rabszolgát”, míg ez késznek nem bizonyult lambere podicem dominae.

Ha a közlések valók lennének, ami a masochismus költőjének tollából származó történeteknél kétséges, úgy élénk bizonyítékaiul szolgálhatnak a női sadismusnak. Mindenesetre psychologialig érdekes példái a masochistikus gondolkodás és érzésmód sajátos voltának. (Saját megfigyelésem, Centralblatt für die Krankheiten der Harn- und Sexualorgane IV. 7.)

81. sz. megfigyelés. Z. 24 éves. orosz hivatalnok, neuropathiás anya és psychopathiás atya gyermeke. Z. intelligens, jobb érzésű és jól fejlett egyén, megnyerő modorú és csinos külsejű; súlyos betegségen nem ment keresztül. Azt állít ja, hogy gyermekora óta ideges, anyjához hasonlóan, neuropathiás szeme van és az utóbbi időben cerebralis gyöngeségi tünetekről panaszkodik. Keservesen bánkódik nemi életének perverziója miatt, amely kétségbeesésbe kergeti, önbecsülésétől megfosztja, sőt képes őt öngyilkosságra bírni.

Az őt terhelő baj természetellenes vágyakozásából áll mictio mulieris in os suum, amely vágya 4 hetenkint szokott kiújulni. Perverziója fejlődésére vonatkozólag a következő érdekes és genetikailag fontos tényeket közli. 6 éves korában véletlenül esett meg vele, hogy egy vegyes iskolában a mellette ülő kis lánynak podexe alá jutott; ebben nagy élvezetet talált és többször megismételte a dolgot hasonló sikerrel. A jelenetre való visszaemlékezés pedig ezidőtől fogva szerepelt képzeletében.

Puerum decern annorum serva educatrix libidine mota ad «orpus suum appressit et digitum ejus in vaginam introduxit. Quum postea fortuito digito nasum tetigit, odoré ejus valde delectatus fuit.

A nő által véghezvitt eme erkölcstelen, parázna művelettel kapcsolatban a fiúnál az a kéjjel járó képzet is gyökeret vert, hogy megbilincselve inter femora mulieris cumbere, coactus ut dormiat sub ejus podice et ut bibat ejus urinam.

13 éves kora óta e képzelődései eltűnnek. 15 éves korában első coitus, 16 éves korában a második, teljesen normális módon minden ilyesfajta képzelődés nélkül.

Déficiente pecunia et magna libidine perturbatus masturbatione earn satiabat.

17 éves korában visszatérnek perverz gondolatai. Mind hatalmasabbak lesznek, nem tud ellenük küzdeni.

19 éves korában pedig enged ösztönének. Quum mulier quaedam in os ei minxit, maxima voluptate effectue est. Utána coitált a hitvány nővel. Azóta 4 hetenkint hajtja ösztöne e helyzetet megismételni.

Ha perverz ösztönét kielégítette, szégyelte magát önmaga előtt és heves undort érzett. Éppen ezért csak ritkán került ejaculatio-ra a sor, de erectio és orgasmus annál hevesebben léptek föl és ha ejaculatio nem állott be, akkor coitus útján elégítette ki magát.

Túlerős és ösztönszerűleg megnyilvánuló ösztönei közti időben teljesen mentnek érezte magát az e fajta perverz gondolatoktól, de még az ideális masochismustól is. Fetischistikus vonatkozások époly kevésbé merültek föl. Ilyenkor a libidó csekélyebb és teljesen normálisan nyer kielégítést.

Többször megtörtént, hogy midőn perverz ösztöne a jelenet megismétlésére hajtotta, a vidékről órákhosszat kellett a fővárosba utaznia, hogy vágyainak szolgálhasson.

Több ízben megkísérelte ösztönének, amelyet maga is megvet, ellenállni, mindig sikertelenül, mert kínos nyugtalanság, aggodalom, remegés, álmatlanság tették tűrhetetlenné állapotát és a lelki feszültségtől minden áron meg kellett szabadulnia, ez csak ösztönének kielégítésével történhetett meg; hatása azonnal mutatkozott, de rögtön utána jött a szemrehányás és önmegvetés, amelyek életuntáig fokozódva, jogos aggodalomra szolgáltattak okot. E lelki küzdelmek a szerencsétlen embert ismét neurastheniássá tették, emlékezete gyengült, szórakozott lett. Főfájásról panaszkodott. Végző reménye az orvosi tudományban van, talán ennek sikerül őt borzasztó ösztöneitől megszabadítani és önmaga előtt erkölcsileg rehabilitálni.

Epikrisis: 6 éves korban kéjes felfogása egy e korban különben közömbös jelenetnek.

10 éves korban kéjes, mindenesetre perverz szagérzés.

Eddig rejtett masochistikus képzelődések kifejlődése a 6 és 10 éves korban szerzett perverz benyomások direktívái alapján. Normalis coitus által beállott szünet.

Abstinentia és masturbatio, esetleg a pubertás befolyásai következtében újból feléledő nemi perverzió.

Végül az ösztönszerű, időnkint megújuló, a coitussal egyenrangú koprolagnia.

Az intervallumokban normalis vita sexualis.

Patient szem elől vesztettem. 1893. év végén jön hozzám újból

egészen magánkívül és panaszkodik, hogy tovább nem bírja életét. Lassú effeminatio összes tünetén meggy keresztül, önuralmát teljesen elveszítette, szörnyű szenvedélyének tehetetlen rabja, amely gyakran villámszerűen rohanja meg és kielégítésre kényszeríti, utána pedig összetörve, megszégyenülten, nyomorultan hagyja vissza. Állandóan revolvért hord magánál (tényleg), de gyáva ahhoz, hogy magát agyonlőjje, hiába kérte a prostituáltakat, hogy e szívességet tegyék meg neki. Végső reménye én volnék. Kér, hogy gyógyítsam meg hypnózis által szörnyű ösztönétől, vagy ha ez nem sikerül, altassam el kéjgázzal és soha ne ébresszem föl többé. Hypnózissal tett egy kísérlet sikeres; 3 hét múlva azonban újból azzal jön, hogy visszaesett bajába. 20 napig szabadon érezte magát, mintha „én”-je teljesen megváltozott volna. Sexualis abstinencia és masochistikus álom következtében tegnapelőtt visszaesett bajába, azóta 2-szer 24 óra alatt 25-ször végeztetett mictio aut defaecatio in os, emellett a legnagyobb kéjt, de közvetlenül utána undort érzett. A koprolagnistikus jelenet kielégíti, ha ejaculatiót eredményez, épúgy, mint a coitus. Defic. ejaculatione csak négyszer utólag kellett coitushoz folyamodnia.

Újabb hypnotikus beavatkozás 7 hónapig biztosított neki nyugalmat. Újabb pároxismus ismét megtörte, újból eljött hozzám.

Háromszori hypnotikus beavatkozás óta nem láttam és azt hiszem, hogy végül megszerezte a kellő bátorságot arra, hogy gyászos életének véget vessen. Kérdésem, vajjon folytatólagos suggestio-kezelés által lehetséges lett volna-e őt megmenteni.

82. sz. megfigyelés. Masochismus. Fetischismus. Koprolagnia.

B. 31 éves hivatalnok, idegbajos család tagja, gyermekkora óta ideges, gyengélkedő, éjjeli felriadásokban szenvedett. 16 éves korában volt első pollutiója. 17 éves korában beleszeretett egy 28 éves, nem szép, francia nőbe; különösen a cipői iránt érdeklődött. Ha észrevétlenül tehette, csókokkal halmozta el azokat és emellett kéjes érzés vett rajta erőt. Ilyen jelenetek ejaculatiohoz sohasem vezettek. B. azt állítja, hogy akkor a nemek közti különbségről mitsem tudott. A cipő iránti rajongását maga sem értette. 22 éves korától kezdve havonta 1-szer coitus. B. ámbár libidója nagy volt, mégis lelkileg egyáltalán nem elégítette ki a coitus. Egy napon találkozott egy kéjnővel, aki büszke testtartása, igéző szeme, kihívó lénye által különös benyomást gyakorolt rá. Érezte, hogy a zsarnoki külsejű teremtés előtt a porban kell hevernie, lábait csókolnia és mint egy kutya vagy rabszolga szolgálnia. A gondolat, ily nőnek rabszolgája lenni, kéjjel töltötte el. A rákövetkező éjjel nem tudott elaludni, ily gondolatok izgatták s miközben hasán fekve képzeletében a nő lábait csókolta, ejaculatio állott be. Minthogy B. természetből fogva félnék volt, potentiájában nem bízott és ezért a meretrices-től irtózott, e pszichikai

masturbatiót használta fel kielégítésére és a nővel való rendes érintkezésről lemondott. E soliter kielégítési actusnál a zsarnoki nő gyönyörű lábát képzelte maga elé, mely optikai emlékképhez idővel a női láb szagának érzete is társult. Éjjeli erotikus mámorában a női láb e képzeletbeli képét számtalan csókkal halmozta el. Álmaiban női parancsoknak engedelmeskedett. Esett az eső. A domina meglehetősen magasra emelte szoknyáját, ő „látta az édes lábat, szinte érezte annak ruganyos, puha és mégis erős idomait, látott az alszárból egy részletet, piros selyemharisnyába öltöztetve”; ilyenkor rendszerint pollutió állott be. Valódi élvezetet talált B. abban, ha esős időben kóborolt az uccákon és az álmképeit megvalósulva láthatta; ha ez sikerült, akkor az illető nő álmainak tárgya és pszichikai masturbatióinak fetische lett. Hogy ez utóbbi illúzióját erősítse, arra vetemedett, hogy saját lábai izzadságával bedörzsölt harisnyáit tartotta orra elé. Ennek segélyével képzeletbeli képe az extasis tetőfokán csaknem a valóság erejével tudott hatni; a női láb illatának mámorító hatását érezte, melyet kéjjel csókolt, harapott, míg végre ejaculatio állott be. Emellett álmában vagy kéjes mámorában tisztán masochistikus képek is megjelentek, pl. a „gyönyörű női alak könnyű lepellel borítva állott, ostorral kezében, előtte ő, mint rabszolga, a földön térdelve. A nő az ostorral rásuhint, lábait nyakára teszi, arcára, szájára is ráhág, míg ő rászánja magát *secretum inter digitos nudos pedis ejus bene olens exsugere*. Hogy az érzékeit teljesen megcsalja, *propria secreta pedum* használ, amelyeket orrához emelt. Az extasisban ilyenkor kellemes illatot érzett, míg a paroxysmuson kívül csak *sudorem proprium non bene olentem* érzett. E fetischismákat hosszabb ideig a *podexfetichismus* váltja föl, melyhez B. a női alsónadrágot és *stercus proprium naribus appositumot* használta segítségül. Volt idő, mikor *cunus feminae* volt a fetisch, és ő ideális *cunnilingust* üzött. Ezt támogatta női tricotkabátka hónalji darabjának megérintése, vagy női harisnyák, cipők. Hat év multán a *neurasthenia* növekedésével és a képzelet gyengülésével B. elvesztette pszichikai onanizáló képességét s közönséges masturbáns lett. így folyt ez éveken keresztül. *Neurastheniája* gyógykezelésre készítette. *Beconvalescentiája* alatt megismerkedett egy masochistikus gondolkodásmódjának megfelelő leánnyal, masochistikus situációk segítségül vétele mellett *coitust* tudott véghezvinni és teljesen kielégítettnek érezte magát. De ekkor régi fetichistikus fascinatiói és masochistikus vágyai újból életre keltek és ezeknek kielégítésében B. sokkal nagyobb élvezetet talált, mint a csak *honoris causa* episodként végzett *coitusban*. Ezen *sexualisan cynikus* élet vége – házasság volt; B., miután a *maitress-e* megszökött előle, erre szánta el magát. B. azt állítja, hogy nejevel épúgy érintkezik, mint amazzal s hogy a

házas érintkezés e módja mindkettőjüket kielégíti; ő már családapa. (Centralblatt für Krankheiten der Harn und Sexualorgane. VI. 7.)

Ide tartoznak továbbá *Cantarano* esetei (mictio, más esetben meg éppen defaecatio puellae ad linguam viri ante actum), faeces szagára emlékeztető anyag szagolása potentia előidézése céljából, továbbá a következő eset, melyet egy orvos közölt velem:

Legnagyobb mértékben elgyengült orosz herceg maîtresse által, aki hátát felé fordítva ráült mellére defaecáltatott magára, hogy libidója utolsó roncsait felélessze. Egy másik busásan fizeti maîtressét, akinek az a kötelessége, hogy kizárólag marcipánt egyék. Ut libidinosus fiat et ejaculare possit excrementa feminae ore excipit. - Egy braziliai orvos több előtte ismert esetről értesít, melyekben defaecatio feminae in os viri fordult elő.

Ilyen esetek különben gyakoriak. Mindennemű váladékot, nyálat, ornyálkát, sőt fülzsírt is használtak ily értelemben, mohón nyelték le, oscula ad nates, sőt ad anum adtak. Dr. *Moll.* op. cit. hasonlót közöl contrar-sexualisokról.) Az activ cunnilingusnak üzésére hajtó perverz ösztön valószínűleg ilyen hajlamokból származik.

Ide tartozik nyilván *Cantarano* gyalázatos esete (La Psychiatria, V. évf. 207. l.), melyben a coitust morsus és succio előzi meg a hosszú ideig nem mosott lábakon, valamint az e mű 8. kiadásában általam közölt analog eset is. (68. sz. megfigyelés.)

Stefanowsky (Archives de l'Anthropologie criminelle, 1892. VII. kötet) ismer egy orosz kereskedőt, qui valde delectatus fuit bibendo ea quae puellae lupanarii jusso suo in vas spuerunt.

Neri (Archiv, delle psicopatie sessuali, 108. L): 27 éves munkás súlyosan terhelt, arcán Tic, phobiákban (különösen agoraphobiában) szenved, alkoholista. Summa ei fit voluplas, si meretrices in os eius faeces et urinas deponunt. Vinum supra corpus scortorum effusum defluens ore ad meretricis cunnum adposito excipit. Valde delectatur si sanguinem menstruaem ex vagina effluentem sugere potest. Női keztyűk és cipők fetischistája, osculatur calceos sororis, pedes cuius sudore madent. Libido eius tum demum maxime satiatur, si a puellis insultatur, immo verō verberatur, ut sanguis exeat. Dum verberatur, genibus nixus veniam et clementiam puellae expetit, deinde masturbare incipit.

83. sz. megfigyelés. W. 45 éves terhelt egyén, már 8 éves korában masturbált. A decimo sexto anno Ubidines suas bibendo recentem feminarum urinam satiavit. Tanta erat voluptas urinam bibentis ut nec aliquid olfaceret nec saperet, haec faciens. Ivás után mindig undort érzett és feltett szándéka volt, hogy többé nem teszi. Egyetlen egy ízben hasonló élvezetet érzett akkor, midőn egy 9 éves fiú urináját itta ki, akivel egyszer fellatiót üzött. Patiens epilepti-

kus elmezavarban szenved. (*Pelanda*, Archivio di Psichiatria. X. 3-4. rész.)

Ide számíthatjuk azon régebbi eseteket, amelyeket már *Tardieu* (*Étude médico-légale sur les attentats aux moeurs*, 206.1.) észlelt senilis egyéneken. „Renifleurs”-nek nevezi azokat, „qui in secretos locos nimirum theatrorum postieos convenientes quo complures feminae ad micturiendum festinant, per nares urináli odore excitati, illico se invicem polluant”.

E tekintetben egyedül állnak a „Stercoraires”-ek, akikről *Taxü* tesz említést. (*La prostitution contemporaine*.)

További ide tartozó, de valósággal szörnyű eseteket közölt *Eulenburg, Zülzer*: *Klin. Handbuch der Harn und Sexualorgane*-jában. IV. 47.

d) A nő masochismusa

A nőnek akaratbeli alárendeltsége a másik nem alá physiologiai jelenség. Egyrészt a faj szaporításánál játszott passiv szerepe, másrészt a kezdettől fogva fennálló társadalmi helyzete folytán a nemi vonatkozások a nőre nézve az alárendeltség fogalmával rendszerint kapcsolatban voltak. Ez utóbbiak mintegy a felhangok szerepét játsszák, melyek a női érzések hangszínezetét határozzák meg.

Aki ismeri a művelődéstörténetet, tudja, mily abszolút alárendelt viszonyban volt a nő a legrégebb időtől egész a relatív magas műveltségi állapotokig¹ és az élet alapos megfigyelője máris könnyen felismerheti, hogy számtalan generatio szoktatása kapcsolatban a természet által a nőnek juttatott passiv szereppel, a nőbe ösztönszerű hajlamot oltottak aziránt, hogy önként vesse magát alá a férfinek; észre fogja venni, hogy a szokásos udvariasság túlzását a nők ízetlennek tartják és a férfiak részéről történő esetleges zsarnokiasabb, erőszakosabb fellépést ugyan nyíltan elítélik, de titokban gyakran, jóleső érzéssel veszik tudomásul.² Szalonerkölcseink leple mögött a női szolgálatkészség ösztöne ismerhető fel.

Közelálló volna tehát a masochismust egyáltalán speciálisan női psychikai elemek túlburjánzásának tekinteni, benne a női psychikai nemi jelleg egyes vonásainak kóros fokozódását felismerni és

¹ A középkor kezdetétől származó jogi könyvek a férfinek az élet- és halál fölötti rendelkezés jogát adják meg a nő fölött, a későbbiek pedig a fenyítés jogát. Ez utóbbival a magasabb osztályokban gyakran éltek is. (L. *Schultze*, *Das höfische Leben zur Zeit des Mingesangs*, I. k. 163. 1.) Közvetlenül e jelenségek mellé sorakozik a középkor paradox nőtisztelete (lásd 137. L).

² L. *Schiller* „Kabale und Liebe” Lady Mylord kijelentését: Mi nők csak uralkodás és szolgálás közt választhatunk, de a hatalom adta legnagyobb gyönyörök csak hitvány kárpótlás, ha a sokkal nagyobb élvezettől tiltanak el, a férfi rabszolgáinak lenni, akit szeretünk”. (II. felv. 1. jelenet.)

így annak primär kifejlődését e nemnél kutatni. (Lásd 139. 1. megjegyzéseit.)

Mindenesetre igaznak és megdönthetetlennek kell tartanunk azt, hogy a nőnek hajlama – a férfi alárendeltjének lenni – (amit mint célszerű és szerzett berendezést, mint a társadalmi viszonyokhoz való alkalmazkodási jelenséget is felfoghatunk), bizonyos fokig normális jelenségnek tekinthető.

Hogy ily körülmények között miért nem virul a symbolikus alárendeltségi jelenetek „költészete”, annak oka részben abban rejlik, hogy a férfiben nincs meg a gyengeség szülte hiúság, mellyel a tényeket erejének fitogtatására használná föl (mint a középkori nők a szerelemért szolgáló lovagokkal szemben tették), hanem inkább reális előnyöket igyekszik magának szerezni. A barbár nejjével kapáltat, dolgoztatja őt maga helyett, a kulturfiliszter pedig bizonyára spekulál. A nő mindkét terhét szívesen elviseli.

A nő ez ösztönének masochistikus jellegű kóros megnövekedése elég gyakori eset lehet, de külső megnyilvánulásait az erkölcs gátolja meg. Fiatal asszonyok különben semmit sem tesznek szívesebben, mint férjeik vagy szeretőik előtt térdelnek. Szláv népeknél az alsóbb osztálybeli nők állítólag szerencsétleneknek érzik magukat, ha férjeik meg nem verik őket.

Egy magyar – szavahihető egyén – közli velem, hogy Somogy megye parasztasszonyai addig nem hiszik el, hogy uruk szereti őket, míg szerelmük jeléül az első pofont meg nem kapják.

A női masochismusra vonatkozó megfigyeléseket orvosi megfigyelőnek nehéz tennie.¹ Belső és külső ellenállás, szégyenérzet, erkölcsösség a nőnél természetsszerűleg csaknem legyőzhetetlen akadályokat gördítenek a perverz nemi ösztön kitérései elé.

Innen van, hogy eddigelé csak a következő idevonatkozó észleletek képezték tudományos orvosi vizsgálat tárgyát.

84. sz. megfigyelés. X. 21 éves kisasszony, morphinista anyától származik, aki évekkal ezelőtt idegbajban halt meg. Anyjának bátyja is morphinista. A leány egyik bátyja neurasthenikus, a másik masochista (előkelő, büszke asszonyoktól szeret nádpálcával verést kapni). Patiens sohasem volt súlyos beteg, csak főfájásban szokott szenvedni. Testileg egészségesnek tartja magát, de időnkint mégis eszeveszettnek, nevezetesen akkor, ha a következő képzeletei elevednek meg.

Kora ifjúsága óta azt képzeli, hogy őt büntetik, megfenyítik. S ilyenkor legfőbb vágya az, hogy nádpálcával durván elpáholják.

Azt hiszi, hogy e kívánsága onnan származik, hogy atyjának

¹ Seydel, Vierteljahrschr. f. ger. Med. 1893. 2. füzet, példakép Dieffenbach masochista betegét hozza föl, aki kétszer kifícamította karját csak azért, hogy az akkor még narcosis nélkül véghezvitt reductionál kéjes érzései legyenek.

egyik barátja öt 5 éves korában tréfából térdére fektette és ütötte. Azóta keresve keresi az alkalmat arra, hogy verést kapjon, de kívánsága legmélyebb sajnálatára nem teljesedett. Képzletében tehetetlenül megköztözöttnek képzelet magát. E szók: „nádpálca”, „fenyíteni” nagyon felizgatják. Körülbelül 1 év óta hozza ez eszméit a férfinemmel kapcsolatba. Ezelőtt szigorú tanítónőt vagy csak egy pusztát képzelt el magának, amely öt veri.

Most egy általa szeretett férfi rabszolganője szeretne lenni; ez verje öt, miközben ő a lábait csókolja.

Hogy ez érzései nemi természettel bírnak, arról nincs tudomása.

Leveleinek egyes részletei az eset masochistikus jellegére vonatkozólag érdekesekek:

„Eleinte komolyan arra gondoltam, hogy ha e képzelődéseim nem hagynak el, tébolydába megyek. E gondolatra akkor jöttem, midőn egy ideggyógyintézet igazgatójának történetét olvastam, aki egy hölgyet hajánál fogva ráncigált ki az ágyból és aztán bottal és lovaglóstorral ütötte. Reméltem, hogy én is ugyanilyen bánásmódban fogok itt részesülni, így tehát öntudatlanul szőttem a férfiakat képzelődéseimbe. Legszívesebben azonban azt a jelenetet festettem ki magamnak, midőn durva, műveletlen ápolók kegyetlenül bántak velem”.

„Gondolataimban előtte heverek, egyik lábát tarkómra teszi, mialatt ön a másikat csókolom. Izgat ez eszme, amelynél nem ver; de a képzelet hamar változik, egész más jelenetek foglalják el helyét, melyekben ismét ütleget. Egy pillanatra az ütlegekben a szerelem jelét látom, – hisz ő kezdetben nagyon jó és gyengéd velem szemben és csak azután ver engem, ez a túlnagy szerelem bizonyítéka. Azt képzelem, hogy az ő legnagyobb élvezete abból áll, ha engem verhet – pusztá szereléből. Gyakran azt álmodtam, hogy én *rabszolga* vagyok – csodálatos! sohasem *rabszolganő*. így pl. azt képzeltem, hogy ő Robinson én pedig a vadember, aki szolgál nekem. Gyakran nézegetem a képet, melyen Robinson lábát a vadember tarkójára helyezi. Most meg tudom magyarázni fentebb említett képzelődésemet: Én a nőt általában alacsonyabbnak, alsórangúbbnak képzelem, mint a férfit; de nagyon büszke vagyok és semmi áron sem engedek magamon uralkodni, innen van az, hogy férfinak képzelem magamat (aki természettől fogva büszke és magasabb rangú), és ezáltal *a szeretett férfi előtt* történt lealacsonyítás *annál teljesebb*. Azt is képzeltem, hogy *rabszolganője* voltam; ezzel azonban nem tudtam beérni, mert hisz utóvégre minden nő lehet – férjének rabszolganője.

85. sz. megfigyelés. X. 35 éves kisasszony, súlyosan terhelt család tagja, néhány év óta paranoia persecutoria kezdeti stádiumában van; amely neurasthenia cerebroszpinálisból indult ki, ez pedig nemi

túlingereltség következménye volt. Patiens 24 éves kora óta onani-
zált. Dugába dőlt házassági tervei és heves érzéki izgalmai folytán
masturbatióra és pszichikai onaniára adta magát. Sajat *nembeli sze-
mélyek iránt hajlamot sohse érzett*. Patiens előadja: „6-8 éves ko-
romban vágyam támadt, hogy megkorbácsoltassam. Minthogy soha
verést nem kaptam és nem is voltam jelen, midőn valakit megkorbács-
csoltak, nem tudom magamnak megfejtteni, hogy mikép jutottam e
különös kívánsághoz. Azt kell hinnem, hogy ez velem született. Való-
ságos gyönyört éreztem ilyen korbácsolás elképzelésekor és elábrán-
doztam, hogy mily édes volna, ha egy barátnőm engem korbácsolna.
Sohasem igyekeztem azonban ez ábrándjaimat megvalósítani. 10 éves
korom óta el is tűntek. Csak 34 éves koromban Rousseau „Confes-
sions”-jának olvasásakor értettem meg e vágyaim jelentőségét és azt
hogy nálam ugyanazon kóros képzelődések forogtak fenn, mint
Rousseaunál. 10 éves korom óta sohasem nyilvánultak többé e kí-
vánságok”.

Epikrisis: Ezen esetet eredeti jellege és a Rousseaura való hi-
vatkozás következtében biztosan masochistikusnak kell tekintenünk.
Azt, hogy barátnőjével ütlegelteti magát a patiens képzeletében,
egyszerűen azzal magyarázható, hogy a masochistikus vágyak itt
fiatal gyermeknél lépnek az öntudatba, sokkal hamarabb, mint a
pszichikai vita sexualis és a férfihez való hajlam kifejlődött volna..
Rendellenes nemi érzés jelenléte határozottan kizárható.

86. sz. megfigyelés. A bécsi alig. Krankenhaus egyik orvosa
megismerkedett egy puellával, aki tünetőleg csak e kórház orvosaira
fordította figyelmét. Az orvossal való találkozásnál elragadta a gon-
dolat, hogy orvossal beszélhet és arra kérte őt, hogy úgy bánjék
vele, mintha gynaekologiai vizsgálatot ejtene meg rajta. Ő ugyan
akadékoskodik, ez azonban ne gátolja az orvost abban, hogy őt nyu-
galomra intse és tovább dolgozzék. X. beleegyezett abba, amit a
leány kívánt. A puella védekezett, ellenállt, miközben nemi izgalma
nőttön-nőtt, a lehető legnagyobb ellenállást fejtette ki és mikor az;
orvos vissza akart lépni, könyörgött neki, hogy ne engedjen. Nyil-
vánvaló volt, hogy a helyzetet a lány rendelte meg, hogy ezáltal az
orgasmus legnagyobb fokát érje el, ami sikerült is neki. Midőn az
orvos a coitust visszautasította, a lány nagyon bánkódott és kérte
az orvost, hogy jöjjön újból, pecuniam accipere semmi szín alatt sem
akart. X. azon meggyőződését közölte velem, hogy nem a tastus geni-
taliu idézte elő az orgasmust, hanem az erőszak alkalmazása, ezt
célozta, eleve arra számított, hogy az erőszakoskodásnak hatása
egyenlő bármely coitus aequivalensével; szerinte itt nyilván a női
masochismus körébe tartozó jelenségről van szó.

A masochismus magyarázata

A masochismus tényei mindenesetre a psychopathológia leg-érdekesebb csoportjába tartoznak. Ha azokat magyarázni igyekszünk, elsősorban azt kell eldöntenünk, hogy mi a jelenségben a lényeges sajátosság és mi a lényegtelen.

A masochismus döntő momentuma kétségkívül a másik nem valamely képviselőjének való feltétlen alárendeltség utáni vágy (a sadismusnál éppen fordítva a korlátlan uralom vágya), melyet kéjjel megjelölt nemi érzések kísérnek egész az orgasmusig fokozódva. Ezek után teljesen mellékes az a mód, amely szerint ez az alárendeltségi viszony létesül, vajjon csak symbolikus jelenetek által, avagy a fájdalom elszívásának ösztöne is fennáll-e.

Míg a sadismust a férfi psychikai nemi jellegének kóros fokozódása gyanánt tekintjük, addig a masochismus a specifikus női psychikai tulajdonságok kóros kicsapongását mutatja.

Kétségtelen azonban, hogy a férfinél is gyakori a masochismus, mely elsősorban külső nyilvánulásaiban szokott mutatkozni és a casuistikát csaknem egyedül tölti ki. A körülmény okait lásd 130. lapon.

A masochismus gyökerei gyanánt a normális élet két jelenségét jelölhetjük meg.

Először azt, hogy a kéjes izgalom állapotában *minden* behatás, mely nemi ingert okozó személytől indul ki, a felizgatottnak jól esik, bárminő is legyen e behatás. Még a physiológiai jelenségekhez tartozik az, hogy gyengébb ütések és szelíd korholásokat szerelmesedésnek tekintenek.¹

„Like the lovers pinch which hurts and is desired”.

(Shakespeare, Antonius és Kleopátra, V. 2.)

Nem kell tehát messzire mennünk, hogy felvehessük, miszerint a vágy – a consors részéről lehetőleg erős behatást nyerni – a szerelmi hév kórosan megnövekedett eseteiben ütések stb. utáni vágyhoz vezet, hiszen a fájdalom mindig kész eszköze az erős testi beavatkozásnak. Mint a sadismus esetében a sexuális hatás exaltatiohoz vezet, melyben a túlradó psychomotorikus izgalom mellékpályákra terelődik át, épúgy a masochismusnál is extázis áll be, melyben egyetlen érzés növekvő árja a szeretett egyéntől jövő minden befolyást mohón nyel el és kéjjel szí magába.

¹ Ennek megfelelő analogont látunk az alsóbbrendű állatoknál. A tüdővel bíró csigák (Puhonata Cuv.) úgynevezett „szerelmi nyíllal” vannak felruházva, mely nem egyéb, mint *egy* hegye» mészdarabka, mely a testnek külön tasakjában van elhelyezve, de közösülésnél előre huzatik – nemi ingerül szolgáló szerv, mely alakja és alkotása szerint fájdalomkeltő.

A második és sokkal hatalmasabb gyökerét egy nagyon elterjedt jelenségben kell keresnünk, mely ugyan már a szokatlan, abnormis, de még semmiesetre sem perverz lelki világba esik.

Azt a nagyon elterjedt tényt értem e helyütt, hogy számtalan és különböző változatokban fellépő esetben valamely egyén szokatlan, feltűnő függő viszonyba kerül a másik nem valamely tagjával szemben, olyannyira, hogy elveszíti önálló akaratát, alárendeltsége különféle dolgok elvégzésére és eltűrésére kényszeríti, melyek gyakran egyéni érdekeitől súlyos áldozatot követelnek, sőt néha erkölcs és törvény ellen is vétének.

Ez a függő viszony a normális élet jelenségeitől nem különbözik qualitative, mint a masochismus jelenségei, csak a nemi ösztön intenzitása és az akaraterő csekély volta, amely az egyensúlyt tartaná fenn, – ezek különböztetik meg.

Ezt az abnormis, de még nem perverz függő viszonyt a másik nem valamely tagjától, – mely jelenség törvényszéki szempontból fontos érdekekkel bír, – „*nemi függőség*” (Hörigkeit) névvel jelöltem meg,¹ mivel a belőle alakuló viszonyok egyáltalán nem bírnak a függetlenség jellegével. Az uralkodó rész akarata parancsol az alárendelt résznek, mint az úr parancsol a tőle függőnek.²

Ez a „nemi függőség”, mint említettem, szintén abnormis lelki jelenség. Éppen ott kezdődik, ahol az egyik rész másiktól való függésének külső határa, törvény és erkölcsszabta mértéke egyéni különbségektől eltekintve végződik. A nemi függőség azonban nem perverz jelenség; az ennél szereplő ösztönök ugyanazok, melyek a normális pszichikai vita sexualist – bár nem oly nagy intenzitással – mozgatják.

Az attól való félelem, hogy társát elveszíti, a vágy, hogy őt mindig megelégedettnek, kedvesnek, nemi érintkezésre hajlandónak lássa, ezek az alárendelt fél motívumai. A szokatlan eljárás³ elemei:

¹ L. szerző művét „Über geschlechtliche Hörigkeit und Masochismus” a psychiatral évkönyvekben (X. kötet, 169. l.), ahol e tárgyat kimerítően és főképp törvényszéki szempontból tárgyalja.

² A rabszolga és rabszolganó kifejezéseket, bár ilyen helyzetekre képletesen gyakran szokták használni, szándékosan kerültem, mert ezek a masochizmus kedvenc kifejezései, melytől pedig a „függőség”-et élesen el kell különíteni.

E kifejezést nem szabad összetéveszteni *Mill St. J.* „Hörigkeit der Frau”-jával. Amit *Mill* itt meg akar jelölni, azok törvények és erkölcsök, társadalmi és történelmi jelenségek. Itt azonban mindig egyénileg indokolt tényekről van szó, amelyek az akkor divó szokásokkal és törvényekkel éppen ellentétben állnak. Itt is mindkét nemről van szó.

³ A legfontosabb benne talán az, hogy az engedelmességre való rászofcáé folytán mintegy automatikus biztonsággal működő, indokaiban teljesen öntudatlan, szinte mechanikai engedelmisség fejlődhetik ki, mely ellenindokokkal harcba sem bocsátkozhatik, mert az öntudat küszöbe alatt van és az uralkodó fél mint élettelen eszközzel bánik vele.

a szokatlanul nagy szerelem, amely – különösen a nőnél – nem jelenti egyszersmind az érzékiség szokatlanul nagy voltát és másfelől a jellemgyengéséget.

A másik fél motívuma az önzés, melynek érvényesülésre tág tere nyílik.¹

A *nemi függőség* jelenségei igen változatos alakokat ölthetnek és az esetek száma töméntelen nagy. Ilyen nemi függőségbe esett férfiakat minden lépésre találhatunk. Idetartoznak a férfiek sorában az ú. n. papucshősök, rendszerint idősebb férfiak, kik fiatal asszonyokat vesznek feleségül és a korbéli különbséget s a testi sajátságok fogyatékoságát az asszony szeszélyeivel szemben tanúsított engedékenyesség által igyekeznek kiegyenlíteni; ide sorozhatók a házasságon kívül is azon túlértett férfiak, akik a szerelem terén mutatkozó tehetségeik végső roncsait óriási áldozatok árán igyekeznek javítani. Nemkülönbén a férfiak bármily korból, akik egy nő iránti szerelem szenvedélyétől elkapva, nála hűvös fogadtatásra és józan számításra találnak és súlyos feltételeknek kell magukat alávetniök; szerelmes fickók, akiket notórius kéjnök fonnak be és kényszerítik házasságra; férfiak, akik női kalandvágyuk miatt minden kötelességüket elmulasztják, jövőjüket kockára teszik, férfiek és apák, akik feleséget és gyermeket elhagynak és a család jövedelmét egy het-ára lábai elé vetik.

De bármily nagyszámúak is a férfi-függőség példái, a csak kissé elfogulatlan megfigyelőnek mégis meg kell engednie, hogy úgy számra, mint tartalomra nézve a női függőség eseteinek messzire mögötte maradnak. Ez könnyen is magyarázható. A férfi a szerelmet csak epizódnak tekinti, mellette sok és fontos érdek foglalkoztatja; a nő életének főtartalmát azonban a szerelme képezi, gyermeke születéséig mindenesetre az első, azontúl néha még mindig legfőbb, de rendszerint második főérdeke a szerelem marad. Sokkal fontosabb azonban az: hogy a férfi, akin az ösztön uralkodik, siet azt ölelésekben kielégíteni, hisz erre számtalan alkalma nyílik. Ellenben a nő a magasabb osztályoknál, ha van egyáltalán férfi, akinek felesége, úgy ehhez van lánolva, de az alsóbb osztályok körében is még mindig jelentékeny akadályai vannak a polyandriának.

Eppen azért *a nő számára férje az egész férfinemet képviseli*. Így a férj végtelen fontos tényező lesz a nő számára. Végül ehhez

¹ A nemi függőség minden irodalomban szerepel. A lelki életnek szokatlan, de azért még nem perverz jelenségei hálás és megengedett tárgy a költőnek. A férfi függőségének leghíresebb festését kétségkívül *Abbé Prévost* „Manon Leseanf-jában látjuk. A női függőséget kiválóan ábrázolja *Sand* György „Leone Leoni”-je. Ide sorolandó elsősorban *Kleist* műve: „Käthehen von Heilbroain”, melyet ő maga a sadistikus „Penthesilea” ellendarabjának nevez; ide számíthatjuk *Halm* „Griseldis”-ét s sok más költeményt.

járni, hogy a törvény és erkölcsszabta normális viszony férfi és nő közt messze távol áll attól, hogy egyenjogúnak legyen mondható, hisz a nő természeténél fogva alárendeltségre sokkal hajlamosabb, mint a férfi. Innen magyarázható, hogy a férfiak mindinkább fokozzák azon engedményeket, melyeket a szerelmes nő nekik tesz, csak azért, hogy a rá nézve pótolhatatlan szerelmet megtarthassa, innen, hogy a férfiak igényei mind magasabbra nőnek, mert ezek el vannak tökéltve rá, hogy kihasználják előnyeiket és a határtalan női áldozatkészség kizsákmányolásból valóságos ipart űznek.

Idetartozik a hozományvadász is, aki busásan fizettet magának azért, hogy egy hajadon vérmes illúzióit lerontsa, ide a nőknek tervszerű elcsábítója és megszegyenítője, aki hallgatási és váltságdíjakra spekulál, az aranyrojtos harcos és az oroszlánbörbe bujtatott muzsikus, akik hamarosan tudnak „pénzt vagy életet!” jeleneteket rögtönözni és ezáltal egy meghatározott összegű adósságról szóló írást és egyben jó biztosítékot kicsikarni; ilyen azonban a katona is, aki a szakácsnő szerelmét csak étvágycsillapító szerekkel fűszerezve fogadja el, a segéd, aki a feleségül vett mesterasszony pénzét elissza, a kitarzott, aki prostituáltját, akitől él, ütlegekkel kényszeríti, hogy naponta ennyit és ennyit keressen az ő számára. Ez csak pár alak a számtalan sokból, ahol a nő nagy szerelmi vágya és helyzetének nehézségei miatt könnyen kényszerhelyzetbe hozható.

E rövid ismertetése a „nemi függőségnek” azért volt szükséges, mert ebben rejlik tulajdonképpen a masochismus főgyökerét termelő anyaföld.

A pszichikai nemi élet e két jelenségének rokonsága hátnar szembeötlik. Lényegében mindkettő csak feltétlen magát alávetés a másik nem egyik tagjának.¹

A két jelenséget azonban éles határok különítik el, amelyek nem fokozatbeli, hanem kvantitatív különbségekből állnak.

A nemi függőség nem perverzió, nem kóros jelenség; elemei, a szerelem és akarategyengeség, nem perverz dolgok, de az erejükben mutatkozó ellentétes viszonylat ilyen abnormis eredményhez vezet, amely saját érdekeiknek, így néha az erkölcsöknek és törvényeknek oly gyakran ellentmond. Az alárendelt résznek, aki a zsarnokságot túri, motívuma a nőhöz (illetve férfihez) való normális ösztön; a nőnek kielégítése függőségének jutalma. Az alárendelt személy tettei, melyekben a nemi függőség kifejezésre jut, az uralkodó személy

¹ Előfordulnak oly esetek, midőn a nemi függőség époly jelenetekben nyilvánul meg, mint a masochismus. Ha durva emberek verik nejeiket és ezek szerelemből ezt eltűrik, de anélkül, hogy maguk vágnának az ütésekre, akkor előttünk áll a nemi függőség oly alakja, mely a masochismussal volna összevetészhető.

parancsára történnek, hogy az ő hatalmi vágyait szolgálják. Az alárendeltnek nincsen velük semmi önálló célja; csak eszközei arra, hogy végcélját s az uralkodó félt megszerezzék vagy számára megtartsák. Végül a nemi függőség bizonyos személy iránti szerelem következménye, csak akkor áll elő, ha e szerelem életre kelt.

Míndez egészen másképp alakul a masochismusnál, mely kétségtelenül kóros jellegű perverzió. Itt az alárendelt fél által túrt szenvedéseknek és tetteknek motívuma a zsarnokság által az illetőre gyakorolt inger. E mellett kívánhatja a masochista is az uralkodó félt coitushoz; de ösztöne a tettekben is, melyek a zsarnokságot kifejezésre juttatják, a kielégítés *direct* objectumait látja. A masochista tettei nem eszközök a célhoz, mint a nemi függőségénél, hanem maguk a végcél. Végül a masochismusnál az alávetés utáni vágy a priori, hamairabb lép fel, mint a szerelmi hajlam valamely személy iránt.

Nemi függőség és masochismus közti összefüggés, amit a külső megjelenésükben nyilvánuló megegyezés ad meg – bár motivációik élesen különböznek egymástól – adja meg *a perverzióból az abnormitáshoz való átmenetet*, amely illetéknéppen létesülhetne.

Aki hosszabb ideig a nemi függőség állapotában van, hajlamosá lesz aziránt, hogy a masochismus könnyebb alakjait elsajátítsa. A szerelem, mely a szeretett lény kedvéért túrta a zsarnokságot, most a zsarnokság iránti *direct* előszeretetté válik. *Ha az elszenvedett zsamokoskodást hosszú ideig képes érzések kísérik, azokkal szoros kapcsolatba lép, akkor ez a kétérzés áterjed magára a zsarnokságra s beáll a perverzió.* Ez megjelöli egyszersmind az utat, melyen a masochismusnak féket lehet vetni.¹

¹ A nemi függőség és masochismus külső nyilvánulásaiban teljesen megegyező voltát illusztrálja azon érdekes körülmény, hogy a függőség jelképezésére tréfásan és képletileg oly kifejezéseket használnak, mint „rabszolgaság, láncot viselni, ostort suhintani valaki fölött, diadalszekér elé fogni, lábai előtt heverni, papucshős”, amelyek betűszerinti értelemben a masochista vágyainak tárgyát képezik.

Ilyen képek a köznapi életben gyakran használtak és népszerűvé lettek. A költői nyelvezetből származnak. A költészet – minden időben – felismerte a heveg szerelmi szenvedély keretén belül az alárendeltség momentumának jelentőségét, melynek tényei eléggé kínálkoznak az életben. Mikor a költő kifejezéseket válogat, aminők a fentiek, hogy a szerelmes lény függőségét minél szellemesebb, szebb képekben szemléltesse, akkor tulajdonképpen *ugyanazon úton jár, mint a masochista*, aki, hogy alárendeltségét (mely azonban a saját célja) minél szellemesebben, ötletesebben juttassa kifejezésre, azokat a helyzeteket megvalósítja.

Már az ókor költészete használja a «zeretett nő megnevezésére a „domina” kifejezést és szívesen hozakodik elő a bilincsbeverés képével (pl. Horatius ódái, IV. 11.). E kortól napjainkig (lásd *Grillparzer*: Ottokár IV. felvonás „uralkodni édes dolog, csaknem olyan édes, mint engedelmeskedni”), századok udvarias költészete teli ilyen phrásisokkal és képekkel. Érdekes a „maitresse” szó története.

A költészet azonban visszahat az életre; talán ily módon keletkezhetett a középkor nőtisztelete, mely a nőnek „úrnő” gyanánt való tisztelete által a hü-

A masochismusnak könnyebb alakját tehát el lehet sajátítani a nemi függőségből. De az igazi, teljes, mélyen gyökeredzett masochismus izzó szenvedélyével, mely kora ifjúság óta tombol, amint azt a perverzió áldozatai jellemzik, ez a masochismus veleszületett.

Ezen – aránylag ritka – perverzió keletkezését leginkább azon feltevéssel lehetne megmagyarázni, hogy sokkal gyakrabban mutatkozó „nemi függőségből származik olyképpen, hogy ezen *abnormitás néha-néha öröklés útján úgy terjed át bizonyos psychopathiás személyekre, hogy perverzióvá alakul.* Fentebb ismertettem, hogy az itt számbajövő pszichikai elemeknek kisfokú eltolódása már előidézhetheti az átalakulást. Amit a szerzett masochismus lehetséges eseteiben az assziáló megszokás tesz, ugyanazt cselekszi a veleszületett masochismus biztosan konstatált eseteiben az átöröklés változatos játéka. Nem lép új elem a nemi függőséghez, mikor belőle masochismus lesz, hanem elesik egy, az a raisonnement, mely a szerelmet az alárendeltséggel egybeköti, és így éppen a nemi függőség és masochismus, abnormitás és perverzió közti különbség kulcsát szolgáltatja. Természetes, hogy csak az ösztönszerű öröklődik át.

Az abnormitásnak perverzióvá való átalakulása, ami öröklés útján megy végbe, különösen könnyen mehet végbe ott, ahol az utódok psychopathiai hajlandósága a masochismus másik tényezőjét juttatja felszínre, melyet fentebb ai masochismus első gyökerének jelöltünk meg, nevezetesen nemileg hyperästhetikus egyének azon hajlamát, hogy imádotyjuktól jövő mindenféle behatást nemi jelleggel igyekeznek felruházni és így örömmel fogadnak.

Ezen két tényezőtől – tehát egyrészt a nemi függőségből, másrészt azon nemi extasis iránti hajlandóságból, mely bántalmazásokat is kéjérzessel fogad – e két elemből épül fel arra alkalmas psychopathiai talajon a masochismus, amelyeknek ezen gyökerei a physiológiai tények körébe követhetők vissza; a sexualis hyperesthesia a vita sexualisnak eleinte physiologikus, és később is csak *abnormis* tünetét a perverzió kóros fokára emeli fel.¹

beri és vazallus-rendszert ültette át a lovag és a nő közti viszonyra, mely a női szeszélyeknek vakon engedelmességet, szerelmi próbák és fogadalmak elvállalása által valósággal a szerelmi függőség rendszeres alapját tárta elének. Egyes extrém jelenségei, mint pl. Lichtenstein Ulrich szenvedései vagy Pierre Vidal küzdései hölgyeik szolgálatában, vagy a francia „Galois” testvérek üzelmei, akik vértanúság után epedtek a szerelemért, – ezek már masochistikus jellegűek és mutatják az egyik jelenségből való természetes átmenetet a másikhoz.

¹ Ha figyelembe vesszük, hogy a „nemi függőség”, mint azt előbb fejtegettük, a női nemnél sokkal gyakoribb jelenség és nagyobb fokozatokban is nyilvánul, mint a férfiaknál, akkor önkéntelenül az a gondolat jut eszünkbe, hogy a masochismus (ha nem is mindig, de többnyire) női elődök nemi függőségének öröksége. Így vonatkozásba lép (bár nagyon homályosan) a rendellenes nemi

A masochismus mint veleszületett nemi perverzió a működésbeli degeneráció jele (többnyire örökölt) terheltség keretében, esetim úgy a masochismus, mint a Sadismus köréből ugyanezt bizonyítják.

Könnyen megdönthető Rousseau és Binet állítása, akik szerint a masochismus mintegy passiv flagellatióból arra hajlamos egyénben nevelt, fejlesztett perverzió; ellenkezőleg az a sajátságos pszichikailag anomális irány a vita sexuálisnak igenis *veleszületett*.

Számos, sőt a legtöbb eset erősíti ezt meg, amelyben a masochistánál flagelláció eszméje sohasem merült fel, amelyekben a perverz ösztön kizárólag symbolikus, az alárendeltséget fájdalom érzése nélkül kifejező cselekedetekre szorítkozik.

Ezt bizonyítja az 50-től kezdődő észleletek sorozata.

De bizonyítják ezt közelebbi megtekintéskor azon esetek, amelyekben a flagelláció szerepel, így az 50. és 52. megfigyelés. Különösen tanulságos az 58. megfigyelés, amelynél nem gondolhatunk arra, hogy a gyermekkorban elszenvedett büntetés gyakorolna nemileg izgató hatást. Ez esetben egyáltalán kizárt minden korábbi tapasztalathoz fűzött kapcsolat, mert a nemi főérdekekkel bíró helyzet gyermekkel egyáltalán nem vihető ki.

Végül megerősítést nyer a masochismusnak tisztán pszichikai elemekből való kifejlődése akkor, ha a sadismussal szembesítjük.

Hogy a passiv flagellatió oly gyakori a masochismusnál, az onnan magyarázható, hogy ez a legerősebb kifejező eszköze az alávetésnek.

Ismétlem, hogy az egyszerű passiv flagellationak a masochistikus alapon kifejlődött flagellatiótól való megkülönböztetésben az a döntő momentum, hogy az első esetben a művelet eszköz az általa lehetséges coitushoz, utóbbi esetben pedig masochistikus értelemben felfogott lelki kielégítést szolgáló eszköz.

De a masochisták, mint fentebb láttuk, alávetik magukat másféle kínoknak is, melyeknél a reflektorikus izgató hatás szóba sem jöhet. Minthogy az esetek száma igen nagy, meg kell vizsgálnunk, hogy az ilyen jeleneteknél milyen viszony áll fenn a kéj és fájdalom között. Egy masochista kijelentései alapján a következőket mondhatjuk:

A viszony nem olyan, hogy ami különben fájdalmat okoz, itt

érezssel, mert hisz eredetileg nőket megillető perverzióknak átmenete a férfinemhez van jelen.

Ki kell azonban emelnem, hogy a masochismus olykor a női elemeknek férfire való átmenete nélkül is megmagyarázható. Meg kell gondolnunk, hogy rendellenes nemi érzésű egyéneknél masochismus és Sadismus szabálytalan kombinációban fordulnak elő.

egyszerűen fizikai élvezetszámba megy, hanem a masochistikus extázisba jutott egyén nem érez fájdalmat, akár azért, mert izgalmi állapotában (úgy mint a katona csata közben) a fizikai behatást bőridegei nem appercipiálják, akár azért, mert (a vallási rajongók és vértanuk módjára) öntudatát annyira eltöltötték a kéjérzések, hogy azokkal szemben a bántalmazás csak pusztá jelnek – fájdalom jellege nélkül – tűnik fel.

Másodsorban pedig bizonyos túlcompensatióról is eshetik szó, t. i. a fizikai fájdalmat túlcompensálja a pszichikai kéj és csak a különbség jut mint ilyen az öntudatba. De növekszik azáltal, hogy akár reflectorikus spinalis befolyások, akár a sensorium érző benyomásainak sajátságos alakulása folytán, hallucinatoszerű testi kéjérzés ömlik végig az egész testen, határozatlan localisatióban.

Hasonló lehet a vallási rajongók önkínzása (üvöltő dervisek), csak hogy itt a kéjérzést felkeltő képzetek tartalma más. Itt nem érzik a kínzások fájdalmas voltát, mert az öntudatot azon (kéjes) gondolatok tartják elfoglalva, hogy e kínzásokkal Istent szolgálják, bűnöket semmisítenek meg, a mennyországot szerzik meg maguknak stb.

Ha a masochismus helyét akarjuk a nemi perverzió területén kijelölni, abból a tényből kell kiindulni, hogy női nemi jeléggel bíró kóros jelenséget képvisel, amennyiben ismertető jele másnak akarata hatalma alá való rendeltség. Alsóbbrendű népeknél a E.Ő lealázása odáig terjed, hogy brutálissá válik és az alárendeltség ezen flagrans bizonyítéka jól esik a nőnek és a szerelem jelének tekinti. Valószínű, hogy a magasabb műveltségi fokon álló nők is kellemesen fogadják e szerepet, e kellemes érzés pedig az intersexualis actusnál érzett kéjérzés egy részét képezi; egyáltalán a férfi durva vakmerő fellépése a nőt nemileg izgatja. Kétséget nem szenved az, hogy a masochista a novel szemben passiv, nőies szerepet játszik és nemi kielégítése attól függ, hogy vajjon sikerül-e a domina akarata alá való alárendeltség illúzióját kieszközölni. Az ebből származó kéj egymagában nem különbözik azon érzéstől, amely a nőben az intersexualis actusnál való passiv szerepe alkalmával keletkezik.

A masochistikus érzésű egyén eélját még azáltal igyekszik megközelíteni, hogy consorsának férfias nemi jelleget tulajdonít – ezt is perverz módon, amennyiben a sadistikus nő ideálját képezi.

E tényekből azt kell következtetnünk, hogy a masochismus tulajdonkép a rendellenes nemi érzésnek csökevényes formája; részleges effeminátió, amely azonban a pszichikai vita sexuálisnak csak másodlagos nemi bélyegeire terjedt ki; e nézetemet már e mű 6-ik kiadásában juttattam kifejezésre.

A feltevést támogatja azon körülmény, hogy heterosexuális

masochisták többnyire nőies¹ érzésű természetet árulnak el és a megfigyelés tényleg női² vonásokat állapított meg. Így érthető lesz az is, hogy masochistikus vonások heterosexuális³ férfiaknál oly gyakoriak.

De a nő masochismusában is felismerhetők ilyen vonatkozások a rendellenes nemi érzéshez.

Így a 84. ez. megfigyelésben az illető nő – álmában ugyan – *rabszolgának* érzi magát a szeretett férfi képzeletbeli képével szemben és maga is csodálkozik azon, hogy soha *rabszolgának* nem érezte magát. Ezen öntudatbeli állapotnak, amely különben ébrenlétekor is mutatkozott nála, magyarázatát így akarja az illető adni: ő férfinak képzeletben magát, aki természeténél fogva büszke és fenhéjázó, és azért teszi ezt, mert ekkor az imádott férfi előtt való önmegalázása súlyosabbnak tűnik föl. A magyarázatot nem lehet teljesen elfogadni. Hogy nincs nemi függőségről (mint a masochismus egyik megjelenési alakjánál) szó, az abból is kiderül, hogy e nő következőkép nyilatkozott: „azt is elképzelttem magamnak, hogy rabszolganő vagyok, ez azonban nem elégített ki, mert hisz utóvégre minden nő szolgálhat – férjének úgy, mint egy rabszolganő”.

A masochismus feminae szempontjából igen érdekes *Moll* következő megfigyelése, melyben a nő homosexualitása passiv flagellantizmussal és koprolagnióval párosul.

87. sz. megfigyelés. X. 26 éves kisasszony, 6 éves kora óta cunnilingus mutuus, innen 17 éves korig déficiente occasione solitár masturbatio. Majd ez időtől fogva cunnilingus különböző barátnőkkel, ahol ő majd activ, majd passiv szerepet játszott és mindannyiszor ejaculatio érzése támadt benne. Évek óta koprolagniót is üz. Maxime delectata fuit lambendo anum feminarum amatarum, lambendo sanguinem menstruaem amicae. Hasonlóképp hatott rá verbera amicae delectae rudae robustae ad nates. In corpore viri koprolagniót üzni, e gondolatától irtózott. Cunnilingus viri által csak akkor állott be kielégítés érzete, ha képzeletében a vir helyébe femi-

¹ Lásd 57. és 58. sz. megfigyeléseket, melyekben az effeminatio másfajta varázsai ismerhetők fel, az illetők mindketten egy aránylag idős nőt jelölnek meg ideáljuk gyanánt, aki által elrabolatni szeretnének.

² Pl. 70. sz. eset *Schrenk-Notzing*; observ. 20 Férénél, l'instinct sexuell, 262.1.

³ Lásd *Schrenk-Notzing* 67. esetét; *Moll*, cont. Sexualempf. (3. kiad. 265. h) egy úr, aki egy tiszt iránt rajongott, leveleivel ostromolva arra kérte, hogy engedje meg, hogy csizmáit kitisztíthassa; ugyanitt 281. 1. Férfi, akinek két vágya van: 1. nő szeretne lenni és az imádott férfivel közösülni, 2. általa bántalmaztatni); ugyanitt 17. sz. eset (férfi, aki más férfivel való közösülés alkalmával csak akkor érez kielégítést, ha ez kefével véresre dörzsöli az ő hátát); 284. 1, koprolagnia, 317. 1., *Krafft* Psychop. sex. 6. kiadás, 43. megfigyelés; 8. kiadás, 46, 114, 11§. sz. megfigyelés; szerző: Jahrb. f. Psychiatrie XII. 339. 1. szerző: „Arbeiten” IV. 134. 1.

nát képzelt. Coitus cum viro nem izgatta. Eroticus álmai kizárólag homosexualisak voltak és aetiv és passiv eunnilingus körül forogtak. Inter osculationem mutuum maximam offert voluptatem morsus consortis, leginkább fülecimpáján egész addig, míg ez fájdalmas lett, sőt néha meg is dagadt.

Patiens régtől fogva férfias hajlamokkal bírt, szeretett mint férfi férfiak közt megjelenni. Már 10-16 éves korában dolgozott egy rokona műhelyében, legszívesebben nadrágokon és kötényeken. Intelligens, jóindulatú lány, aki homosexualis perverzításában nagyon jól érzi magát, szinte boldog. Sokat dohányzik, szereti a sört, női gégeje van (Dr. Flatau), emlői feltűnően gyengén fejlettek, keze, lába nagy. (Dr. Moll, intern. Centralblatt f. Physiologie und Pathologie der Harn- und Sexualorgane, IV. 3.)

Masochismus és Sadismus

A masochismus teljes ellentéte a Sadismus; mert míg a masochista fájdalom után vágyik s másnak hatalmában szeretne lenni, addig a sadista arra törekszik, hogy fájdalmat okozzon s hatalmát éreztesse másokon.

A parallelismus tökéletes. Mindazon jelenetek és helyzetek, amelyekben a sadista aetiv szerepet játszik, a masochistára nézve passiv értelemben vágyakozás tárgyát képezik. Mindkét perverzió az egyszerűen symbolikus jelenetektől súlyos bántalmazásokig fokozódhatik. Még a kéjgyilkosságnak is, mely a Sadismus tetőfokát képezi, megvan – igaz, hogy csak phantasia alakjában – a passiv ellentéte, amint ez a 62. sz. megfigyelésben kitűnik. Kedvező körülmények között mindkét perverzió normális vita sexualis mellett állhat fent; azon műveletek, melyekben kifejezésre jutnak, vagy a coitus előkészítésére hivatvák vagy pedig annak helyettesítésére szolgálnak.¹

Az analógia azonban nemcsak a külső megnyilvánulásra vonatkozik, hanem mindkét perverzió belső lényegét is illeti. Mindkettőt lelkileg abnormis, többnyire hyperaesthesia sexualisban, de e mellett gyakran még más abnormitásokban szenvedő egyének vele-

¹ Mindkét perverziónak természetsszerűleg erkölcsi és aethetikai ellenmótvumokkal kell in foro interno megküzdenie; de midőn a sadismus ezeket legyözte és a külvilág elé lép, azonnal összeütközésbe kerül a büntetőtvénykönyvvel. A masochismussal nem áll így a dolog, aminek következtése aztán a masochistikus esetek gyakorisága. Viszont az utóbbi megvalósításának útját állják az önfentartási ösztön és a fájdalomtól való irtózás. A masochismus gyakorlati jelensége csak a psychikai impotentiával való összefüggésében rejlik, míg a sadismus fontossága ezenkívül törvényszéki szempontból is figyelemre-méltó.

született psychopathiáinak tekinthetjük; mindegyiküknél két alkotó elemet lehet felismerni, amelyek physiológiai keretben mozgó lelki tényekben gyökereznek.

A masochismusnál e két elem a következő: 1. Nemi izgalom esetén a társtól származó *minden* behatást – bármilyen legyen is az – kējérzés kísér, mely hyperästhesia sexualis fennállásakor annyira nőhet, hogy a fájdalomérzést teljesen eltompítja. 2. A „nemi függőség”, mely egymagában véve nem perverz lelki elemekből van összetéve, kóros viszonyok közt a másik nem alárendeltségének, mint perverzitásnak gyönyört okozó fokára emelkedhetik, ami – ha nem is kell okvetlenül a női nemtől való átöröklésnek tekinteni – de mindenesetre a női karakter egyik alkotó elemének, a normális alárendeltségi ösztönnek, kóros elfajulása gyanánt vehető fel.

A sadismusnál hasonlóképpen két alkotó elem ismerhető fel, melyek eredete a physiologia területébe nyúlik vissza: 1. A nemi felindulás pillanatában oly ösztön támadhat – talán psychikai segítő körülmény gyanánt, – hogy a vágy tárgyára lehetőleg erősen hasson, ami sexualis hyperästhesiánál a fájdalomokozás szenvedélyéig fokozódhatik. 2. A férfi activ működése, feladata, hogy a nőt meghódítsa, kóros viszonyok közt korlátlan alávetés utáni kívánsággá nőhet.

A masochismus és Sadismus illetéknép tehát egymásnak teljes ellentétei. Megfelel ennek az a körülmény, hogy az ilyen perverz egyének ideálját a másik nemnek az ellentétes perverzióval terhelt személye teszi; ezt mutatja pl. az 57. sz. megfigyelés és *Rousseau Confessions*-ja.

A két perverzióknak ez a szembeállítás arra is alkalmas, hogy teljesen kizárja azt a feltevést, miszerint a masochismus eredetileg a passiv flagellatio reflektorikus hatása volna és minden egyéb csak az éhez fűződő eszmetársítás eredménye volna, mint azt *Binet* képzelte *Rousseau* esetének magyarázásakor és maga *Rousseau* is hitte (lásd 113. lap). Az activ bántalmazásnál ugyanis, ami a sadista nemi élvezetének tárgyát képezi, a bántalmazás egyáltalán nem izgatja az érző idegeket, úgy hogy itt semmi kétség sem foroghat fenn a perverzió eredetének tisztán psychikai jellege iránt. A Sadismus és masochismus azonban annyira közel állanak egymáshoz, minden tekintetben annyira megfelelnek egymásnak, hogy az analógiát ez irányban is fentartathatjuk és ez egymagában elégséges arra, hogy a masochismus psychikai karaktere mellett bizonyítson.

A masochismus és Sadismus összes elemeit és jelenségeit így egymással szembeállítva és a megfigyelt eseteket szem előtt tartva, azon eredményhez kell jutnunk, hogy a fájdalomokozással járó kēj és az elszenvedett fájdalom okozta kēj tulajdonkép ugyanazon lelki

folyamat két különböző oldalát mutatják, mely folyamatnak lényege *activ*, illetve *passiv* megalázás tudata, míg a kegyetlenségnek a kéjjel való kapcsolata csak másodlagos pszichológiai jelentőséggel bír. Kegyetlenkedések szolgálnak a megalázás kifejezésére részben azért, mert a leghatásosabb eszközei e viszony kifejezésének, részben pedig azért, mert ezek egyáltalán a legerősebb behatás, amelyet ember a *coitus* mellett vagy azon kívül társán gyakorolhat.

A Sadismus és masochismus associatiók eredményei oly értelemben, amint a lelki élet összes complicáltabb jelenségei ilyen associatiókon alapulnak. Hiszen a lelki élet nem áll másból, mint az öntudat legegyszerűbb elemeinek associatiójából és dissociatiójából.

Ez elemzések végeredménye azonban korántsem az, hogy a Sadismus és masochismus holmi véletlen, időbeli egybeesés, alkalmas momentum folytán előálló associatiók eredménye, hanem igenis oly associatióké, melyeknek útját a normális viszonyok közt fennálló xokonság egyengeti, de bizonyos körülmények – így *sexuális hyperaesthesia* – könnyen kiépíthetik. Abnormisan fokozott nemi ösztön nemcsak magasságban, de szélességben is nő. A szomszédos területekre átcsapva ezek tartalmával egybekeveredik és létrehozza azon kóros associatiót, mely mindkét perverzió lényegét teszi.¹

Azonban nem áll mindig így a dolog; vannak esetek, melyek-

¹ *Schrenck-Notzing*, aki az összes perverziók magyarázásánál a véletlennek juttat nagy szerepet és a külső körülmények által szerzett perverziókat előnyben részesíti a veleszületett hajlandósággal szemben, a Sadismus és masochismus jelenségeit (melyeket ő *activ* és *passiv* *algotagniaiak* nevez) a középhelyre sorolja. A jelenségek egy részét szerinte mindenesetre csak veleszületett hajlandósággal lehet megmagyarázni. Bizonyos részben azonban nyilván a véletlen útján való szerzés játszik főszerepet (op. cit. 170. 1.).

Az utóbbi állítást *casuistikával* erősíti. A *psychopathia sexuális* (7. kiad. 29. és 37. sz. megfigyelés) két megfigyelését közli és ezekben kimutatja, hogy itt is egy vérző lány vagy korbácsolt tanuló társ megpillantása egybeesett a nemi ösztön hatalmas izgalmával és az innen kifejlődő kóros associatiók magyarázására teljesen elégséges lehet.

Ezzel szemben azt is tekintetbe kell vennünk, hogy minden *hyperaestetikus* egyénél a nemi ösztön korai és heves izgalmai nagyon sokféle, valamennyiük-nél talán számtalan sok heterogen tárggyal állhat kapcsolatban, míg a kóros associatiók mindig csak kevés meghatározott (*sadistikus* és *masochistikus*) tárgyra vonatkoznak.

Számtalan sok tanuló adta már át magát nemi izgalomnak és élvezetnek az előadási órák alatt a tanteremben vagy félreeső helyeken anélkül, hogy ebből perverz associatiók származtak volna.

Ebből az tűnik ki, hogy korbácsolási jelenetek vagy más effélék látása egy már jelenlevő kóros associatiót életre kelthet ugyan, de egymaga nem hozhat létre, eltekintve attól, hogy a számtalan sok kínálkozó alkalom közül nem indifferens, sőt határozottan undort keltő dolgok azok, melyek a felébredt nemi Ösztönnel kapcsolatba lépnek. Ugyanez áll *Binet* nézetével szemben is, aki valamennyi ide tartozó jelenséget a véletlen associatiókból akar megmagyarázni. (Lásd lent 148. 1.)

ben hyperesthesia perverzió nélkül fordul elő. De *tiszta* hyperästhesia sexualis esetek – legalább a feltűnően nagy intenzitású eseteké, ritkábbak, mint a perverzió esetei.

Érdekesek, de a magyarázatot kissé megnehezítik azok az esetek, melyekben sadismus és masochismus egy egyénben egyidejűleg lépnek föl. Ilyenek pl. a 7. kiadás 47. észlelete, továbbá a jelenleginek 57. és 67. sz. észleletei, különösen azonban a 9. kiadás 29. észlelete, mely utóbbiból kitűnik, hogy éppen a megalázás képzelete az, mely akár active, akár passive, a perverz vágnak magvát képezi. Ennek nyomait többé vagy kevésbé világosan másutt is észlelhetjük. A két perverzió egyike azonban mindig túlsúlyban van.

Abból a körülményből, hogy az egyik perverzió mindig határozottan erősebben fejlett, s ilyen esetekben később lép fel, bátran következtethetünk arra, hogy csak az egyik, a túlsúlyban levő perverzió az *eredeti*, a másik csak az időfolyamán *szerezett*. A megalázás és bántalmazás képzeletei, melyeket activ és passiv értelemben intensív kiejtés kísér, az ilyen egyénbe mélyen beleélték magukat. A képzelet is ezen képzetkörben mozog, de fordított szerepben; sőt e képzelődések megvalósítására is kerülhet a sor. De ezen kísérleteket, – úgy phantasiában, mint tettekben – mint az eredeti iránynyal ellenkezőket hamar abbahagyták.

Masochismus és sadismus a rendellenes nemi érzéssel éspedig ezen perverzió külön alakjaival és fokozataival kombinálva fordulhat elő. A contrar-sexuális ember lehet masochista és sadista is. Lásd a jelenlegi kiadás 55., a 7. kiadás 49. megfigyelését és a rendellenes nemi érzés alább következő easuistikájának eseteit.

Bárhon is fejlődjék neuropathiás egyéniség talaján nemi perverzió, az ilyenkor mindig feltételezhető nemi *hyperesthesia* a masochismus és sadismus jelenségeit is előidézheti, néha egyedül, néha a kettő egyesítve, egyiket a másiktól származtatva. A masochismus és sadismus így tulajdonkép *a psychosexuális perverzió¹ alapalakjai*.

¹ Ha akár a sadismus, akár a masochismus jelenségeit magyarázni akarjuk, úgy éppen ezen itt kifejtett szoros kapcsolat miatt, mely kettejük között fennáll, az egyik perverzió értelmezésénél a másik is szóba kerül. E követelménynek egy amerikai tudós *J. G. Kiernan* kísérlete igyekszik eleget tenni, melyben a sadismust akarja megmagyarázni (1. „Psychological aspects of the sexual appetite” az „Alienist and Neurologist” St. Louis, 1891. ápril), ezért röviden megemlékezem itt róla.

Kiernan, kinek e felfogásában számos előde van az angol-amerikai irodalomban, több természetbúvár (Dallinger, Dryistale, Rolph, Cienskowsky) azon nézetéből indul ki, hogy az ú. n. conjugatio, bizonyos alsóbbrendű állatok nemi actusa, tulajdonképpen kannibalizmus, nem egyéb, mint a partner elnyelése. Közvetlenül idesorolja azon ismert tényeket, hogy a rákok a nemi művelet alkalmával egyes tagokat szakítanak le egymásról, pókok a hímeknek fejét harapják le β sok más állatnak ilyen sadietikus műveletét említi fel. Majd rátér

melyek a nemi ösztön elfajulásainak egész területén különböző helyen és alakban lépnek napfényre.

Női testrészekről vagy ruhadarabokról alkotott képzeteknek kéjjel való egybekapcsolása – Fetischismus

Már e mű elején a normális nemi élet pszichológiájához fűzött elmélkedéseinkben kifejtettük, hogy még a physiológiai keretben mozgó azon kifejezett előszeretet, különös érdeklődés, – mellyel a másik nembeli személy testének valamely meghatározott része, különösen annak bizonyos alakja iránt viseltetünk -, nagy psychosexuális jelentőséggel bírhat. Annyira, hogy bizonyos formáknak vagy tulajdonságoknak vonzóereje sok, talán a legtöbb emberre nézve a szerelem individualizálásának tulajdonképeni elvét képezi.

Ezt az előszeretetet a másik nem személyének bizonyos physikai tulajdonságai iránt – mely mellett azonban még bizonyos physikai jellemvonásoknak ilyen értelemben való kidomborodása is észlelhető -, *Binet-re* (du Fétichisme dans l'amour, Revue philosophique, 1887.) és *Lombroso-ra* (ezen könyvem olasz nyelvű 2. kiadásának előszava) támaszkodva, fetischismusnak neveztem azon alapon, hogy egyes testrészek (vagy ruhadarabok) imádása nemi ösztön alapján tényleg reliquiák, szentelt tárgyak tiszteletére emlékeztet. Ezt a physiológiai fetischismust részletesebben tárgyaltuk a 14. lapon.

Emellett a physiológiai fetischismus mellett van azonban psychosexuális alapon fejlődő kétségkívül *kóros eroticus fetischismus*, melynek casuistikája elég gazdag, s melynek jelenségei elme-egógyászati klinikai, esetleg törvényszéki fontossággal bírnak. Ezen kóros fetischismus nem csupán bizonyos testrészekre vonatkozik, hanem akár élettelen tárgyra is, melyek a női ruházatnak rendszerint részeit képezik és így a nő testével szoros kapcsolatban állanak.

E kóros fetischismus fokozatos átmenetek alakjában csatlako-

innen a kéjgyilkosságra és az embernek más kéjes-kegyetlen tettére; felteszi, hogy az éhség és nemi ösztön gyökereikben azonosak, a nemi kannibalizmus él a felsőbbrendű állatokban és az emberben is, s hogy a sadismus atavistikus jelenség.

A sadismusnak ezen magyarázata a masochismusra is állhatna: mert ha az ilyen kannibalistikus jelenségek alakjában történő nemi érintkezés gyökerét kutatjuk, akkor fel kell tennünk, hogy a természet az egyik fél győzelme mellett a másik legyőzését is célul tűzte és megmagyarázhatja azon ösztönt, mely a lealázásra, alávetésre vágyik.

De kifogásolható, a raissonements bázisának kielégítő volta. Alsóbbrendű állatok conjugatióját, azt a rendkívül komplikált folyamatot, melybe a tudomány csak az utolsó években tudott betekinteni, nem lehet egy individuum egyszerű elnyelésének minősíteni. (Ti. *Weissmann*, Die Bedeutung der sexuellen Fortsetzung für die Selectionstheorie. Jena, 1888. 51. 1.)

zik a physiologikushoz, úgyhogy csaknem lehetetlen élesen elhatárolni a perverzió kezdetét. Éhez járul még az, hogy a testrészfetischismus terjedelme tulajdonképpen csak oly tárgyakra terjed ki, melyek a nemi ösztön normális igényei. *Az abnormis a jelenségben csak abból áll, hogy az ellenkező nembeli személy egyetemes képének egy részbenyomása irányítja magára az egész nemi érdeklődést, úgyhogy emellett minden más benyomás elhalványul és többé-kevésbé közömbössé válik.* Éppen ezért a testrészfetischistát nem kell monstrum per excessum-nak tekinteni, mint pl. a sadistát vagy masochistát, hanem inkább monstrum per defectum-nak. Nem az abnormis, ami őt általában izgatja, de inkább az, ami nem hat rá ingerlőleg, a nemi érdeklődésnek nála beállott korlátozása. Ez a szűkre szabott nemi érdeklődés természetesen annál élénkebb és teljesen abnormis intenzitással szokott fellépni.

Ajánlatos volna a kóros fetischismus hatásául azon körülményt megjelölni, hogy vajjon a coitus lehetőségének conditio sine qua non-ja-e a fetisch jelenléte, vagy sem. A tények pontosabb megvizsgálásából azonban kiderül, hogy e hatás csak látszólag éles. Sok oly eset ismeretes, melyekben a coitus a fetisch hiánya mellett is lehetséges volt, de tökéletlen és nehezen kieroszakolt (gyakran a fétisekre vonatkozó phantasia-képek segítségével), főképp azonban ki nem elégítő és kimerítő művelet; itt is a döntő *subjectív*, pszichikai tényállás közelebbi vizsgálásakor átmeneteket észlelhetünk, melyek a pusztá, még physiologikus előszeretettől egész a pszichikai impotentiáig vezetnek.

Ennélfogva célszerűbb a testrészfetischismust teljesen *subjectív* pszichikai talajon keresni. A nemi érdeklődések oly testrészre való irányulása, amely – ezt kell kiemelni – *a sexussal nem áll direct vonatkozásban* – (pl. emlők, külső nemi szervek), a testrészfetischistákat gyakran arra viszi, hogy ők nemi kielégítésük tulajdonképpen céljául nem a coitust tekintik, hanem valamelyes manipulációt azon a testrészen, amelyik mint fetisch hat. Ezen eltévelyedett ösztönt a testrészfetischistánál a kóros jelleg kritériumának tekinthetjük, tekintet nélkül arra, hogy vajjon valódi coitus lehetséges-e emellett vagy nem.

A tárgy- vagy ruha-fetischismust azonban minden esetben kórosnak kell tekintenünk, mert tárgya a nemi ösztön normális ingereinek körén kívül esik.

Vannak ugyan ez esetben is a jelenségek külső megnyilvánulásában a normális vita sexuálissal megegyező jelenségek; de a kóros fetischismus belső kapcsolata és értelme egészen más. Rajongó szerelmesek, akik pszichikailag nem abnormis emberek, bálványozhatják a zsebkendőt, cipőt, keztyűt, levelet, virágot, „melyet tőle ka-

pott”, a hajfürtöt, stb., de csak azért, mert ezek távollevő vagy elhunyt szeretetteikre emlékeztetik, akiknek összképét így maguk elé varázsolják. A kóros fetischistákat nem ilyen vonatkozások ösztönzik. Számukra a fetisch foglalja le a képzelet teljes tartalmát. Míelőtt fetischére talál, azonnal nemi izgalom fogja el és a fetisch érvényesíti hatását.¹

Kóros fetischismus az eddigi tapasztalatok szerint csakis psychopathiai alapon, vagy valamely fennálló lelki megbetegedés alapján fordul elő.

Innen van, hogy a fetischismus nem ritkán a nemi ösztön másfajta, de ugyanezen alapon fejlődő perverziókkal kombinálódik. Kendellenes nemi érzésű egyéneknél, sadistáknál, masochistáknál, a fetischismus a legkülönbözőbb alakulásban mutatkozik. Sőt valószínű, hogy a testrészfetischismus (kéz- és lábfetischismus) az utóbbi két perverzióval többé-kevésbé homályos összefüggésben van.

De ha a kóros fetischismus veleszületett általános psychopathiai disposition alapul is, még sem tekinthetjük eredeti természetűnek (mint az eddig tárgyaltakat), nem született készen kifejlődve, mint azt a sadismusnál és masochismusnál felvethetjük.

Míg a nemi perverziók eddig tárgyalt eseteinél a kutató csupa eredeti (veleszületett) jellegű esettel áll szemben, addig most kizárólag *szerezett* kóresetekről van szó. Mert eltekintve attól, hogy a fetischismusnál a szerzés alkalmá gyakran kimutatható, hiányznak itt azon physiologiai tények, melyek a sadismus és masochismus terén általános nemi hyperästhesia alapján a nemi perverzió magaslatára emelkednek és így a veleszületett eredet felvételét jogosulttá tehetnék.

A physiologikus nemi élet körébe tartozik, hogy a nő egy és más tulajdonságáért és magáért a nőért rajongjon a férfi; de itt éppen az összes nemi érdeklődésnek ilyen részbenyomásra való irányulása a lényeges és ezen érdeklődésnek minden egyénnél individualisan különböző magyarázó-okának kell lennie.

Éppen ezért *Binet* nézetéhez kell csatlakoznunk, mely szerint *minden fetischista életében oly eseményt kell felvennünk, mely éppen ezen egyetlen benyomásnak kéjjel való hangsúlyozását determinálta*. Ez eseményt a kora ifjúkorba kell visszahelyeznünk és pedig rendszerint a vita sexuális ébredési szakára. Az alkalmat, mely ez associatiót létesítette, rendszerint elfeledik az illetők; csak az eredménye marad öntudatukban. Azt a feltűnő tény, hogy a fetischismus

¹ Más az eset *Zola Raquin* Therese-ben, melyben az illető férfi szerelmesének cipőjét többször megcsókolja, szemben azon cipőfetischistákkal, akik ha a kedvelt nőn bármily cipőt látnak, vagy akár egyedül a cipő láttára kéjes extasisba esnek és ejaculatioig is juthatnak.

tárgya minden elképzelhető tárgy¹ lehet, azzal magyarázhatjuk, hogy az individuális fetischt véletlen külső benyomások határozzák meg, melyek időbelileg éppen nemi izgalmi állapottal esnek egybe és ezzel asszociálódnak. De hogy ezen asszociáció huzamosan fennáll, újból és újból megismétlődik, hogy kizárólag a vita sexuális dominál benne, amely másfajta asszociációkat teljesen kizárt, éppen ez hordja magán a kóros jelleget. Ilyen működést és reakciót csak oly kóros szervezetben tételezhetünk fel, mely aetiologaiailag pszichikai degeneration alapul, ez pedig nemi hyperasthesiát és más efajta abnormis és állandó gondolatfűzéseket eredményez.² Mint az eddig tárgyalt perverziók, úgy az eroticus (kóros) fetischismus is megnyilvánulhat a legkülönösebb, legtermészetellenesebb, sőt legelvetemültebb műveletekben; a nő testén loco indebito való kielégítés, egyes tárgyak ellopása és elrablása, ezeknek polluálása stb. Itt is a perverz ösztön intenzitása és az ethikai ellenindokok relativ ereje jó számba, ezek állapítják meg, hogy meddig terjedhet a perverzió külső megnyilvánulása.

A fetischisták perverz cselekedetei épúgy, mint más nemileg perverz egyénekéi, vagy az egész nemi életet foglalják magukban, vagy pedig végbemehetnek a normális nemi actus mellett, aszerint amint a fizikai és pszichikai potencia a normális ingerek iránt való ingerlékenység még többé vagy kevésbé fennáll. Az utóbbi esetekben nem ritkán a fetisch megpillantása vagy megérintése szolgál szükséges előkészítő actus gyanánt.

A kóros fetischismus tényeinek praktikus fontossága a mondtak után két körülményben rejlik.

Először is a kóros fetischismus gyakori okozója *pszichikai hnpotentiának*.³ Minthogy a fetischista nemi érdeklődését magára

¹ Lásd „Arbeiten” IV. 172. lap, gyűrűfeticismus; 174. 1. gyászfátyol-fetichismus homosexuális egyénnél.

² Ha *Binet* (op. cit.) ezzel szemben azt állítja, hogy minden nemi perverzió, kivétel nélkül, ilyen „accident agissant sur un sujet prédisposé”-n alapul (ahol pradisposition általános hyperasthesiát ért), nézeteim szerint a többi nemi perverzióra ilyen felvétel fölösleges, de nem is elégít ki, amint azt a 144. lapon kifejtettem. Nem lehet elképzelni, hogy egy rendkívül ingerlékeny individuumra egy másik megfenyítésének látása nemileg ingerlőleg hasson, ha a kéj és kegyetlenség közti rokonság a rendkívül ingerlékeny egyénben *veleszületett* sadismussá nem alakult volna. De még azon asszociációk sem *teljesen* véletlenek, melyeken az eroticus fetichismus alapszik. Miként a sadistikus és masochistikus asszociációk elemeiknek rokonsága folytán a *subjectum* psychéjében praformálódtak, úgy a fetichisticus asszociációt az *objectumok* alakulása teszi lehetővé ég könnyen érthetővé. Hiszen többnyire mindig a női összjelenség részletbenyomásairól van szó.

³ A (pszichikai) fetichismus körébe sorolható – tágabb értelemben – az a jelenség, hogy a fiatal férfiak, akik sok prostituálttal érintkeztek, fiatal feleségeik szemérmességével és félénkségével szemben impotensnek érzik magukat. Pácienseim egyike sohasem tudott fiatal, szép, erényes feleségével szemben potenciára szert tenni, mert a prostituáltak lasciv modorához volt hozzászokva. Ha ezeknél

irányító tárgyának egymagában nincs *közvetlen* vonatkozása a normális nemi aktushoz, gyakran megesik, hogy a fetischista a normális nemi ingerek iránti ingerlékenységének elvesztésével fizeti meg perverzióját, avagy a coitust csak képzeletének a fetischre való összpontosításával tudja véghezvinni. A perverzió és az annak kielégítésével járó nehézségek – éppen úgy, mint más perverzióknál – különösen fiatal egyéneknél, akik etnikai és esztetikai ellenindokok következtében perverz vágyaiknak megvalósításától visszariadnak, itt is állandóan csábítani fognak a pszichikai és fizikai onaniára, amely viszont a szervezetre és potenciára hat deleter módon.

Másodszor pedig nagy a fetischismus *törvényszéki jelentősége*; amint a Sadismus gyilkosság és testisértések okozója', lehet, úgy a fetischismus lopáshoz, sőt az illető tárgy elrablásához vezethet.

Az eroticus fetischismus tárgya vagy a másik nem valamely meghatározott *testrésze* valgy *ruhadarabja*, vagy ennek *szövetje* lehet. (Mindezideig kóros fetischismust csak a férfinél fedezték fel, ezért van itt csak női testrészekről és ruhadarabokról szó.)

A fetischistákat ez alapon 3 csoportba sorolhatjuk.

a) Női testrészt, mint fetisch

A physiologiai fetischismus terén különösen a női szemek, a kéz, láb és haj azon testrészek, melyek leggyakrabban szerepelnek fetisch gyanánt; a pathológikus fetischismus terén is többnyire ugyanezen testrészek képezik a nemi érdeklődés egyedüli tárgyát. Az érdeklődésnek ezen részekre való kizárólagos irányulása, amelyek mellett minden más női tulajdonság elhalványul és a nőnek különbeni nemi értéke semmivé süllyedhet úgyannyira, hogy a coitus helyett a fetisch-tárgyon való különös manipulációk képezik vágyakozás tárgyát – ez az, ami az eseteknek a kóros jelleget adja meg.

88. sz. megfigyelés. (*Binet*, op. cit.) X. 34 éves, gimnáziumi tanár gyermekkorában convulsiókban szenvedett; 11 éves korában onaniálni kezdett kéjes érzések kíséretében, amelyek igen különös képzelődésekhez fűződtek, ő tulajdonképpen csak a női szemekért rajongott. Minthogy azonban a coitust mindenáron el akarta magának képzelni és in sexualibus teljesen tudatlan volt, azon eszméje támadt hogy a női nemi szerveket az orrlíkakba helyezze át, csak azért, hogy a szemektől lehetőleg kevéssé távolodjék el. Ez időtől fogva e képzelődés keretében élénk nemi vágyai támadtak. Rajzokat készít, ame-

kísérelte meg a coitust, teljesen potens volt. Hasonló esetről tesz említést Hammod (op. cit.) 48 és 49. l. Ilyen esetekben természetesen leginkább rossz lelkiismeret és az impotentiától való hypochondriaszerű aggodalom játszanak nagy szerepet.

lyek szabályos görög női fejeket ábrázolnak profilban, de oly tág orrlíkkal, melyek immissio penist lehetővé teszik.

Egy napon megpillant az omnibuszban egy lányt, akiben ideálját akarja felismerni. Lakásáig követi, pillanatnyi elhatározással megkéri kezét; kiutasítják, de újra. visszamegy, mindaddig, míg el nem fogják.

X. nemi érintkezést sohasem folytatott.

Ilyen *orrfetischismus* rendkívül ritka. Sejtteni lehet a következő Angliából hozzám juttatott költeményből:

„O sweet and pretty little nose, so charming unto me; O vere I but the sweetest rose, I'd give my scent to thee. O make it full with honey sweet, That I may suck it all; T'would be for me the greatest treat, A real festival.

How sweet and how nutritious your darling nose does seem. It would be more delicious, than strawberries and cream.”

Sokkal gyakoribbak a *kézfetischisták*. A következő eset még tulajdonkép nem kóros, inkább átmeneti eset gyanánt álljon itt.

89. sz. megfigyelés. B. neuropathiás család tagja, nagyon érzéki, de szellemileg intact egyén; szép, fiatal női kéz megpillantásakor mindig elragadtatásba tör ki és nemi izgalmá erectióig is nőhet. Kéz megszorítását vagy megcsókolását a legnagyobb üdvnek tartja; míg a! kesztyűt rajta látja, addig boldogtalan. Igazmondás, jósolás ürügye alatt szeretne ilyen kéz birtokába jutni. A láb iránt közömbös. Ha a szép kezét gyűrű díszíti, ez növeli élvezetét; csak élő kéz tud rá így hatni, az utánzott egyáltalán nem. A kéz csak akkor veszti el rá hatását, ha a gyakori coitus teljesen kimerítette. Kezdetben a női kezekre vonatkozó emlékképek munkájában is zavarták. (*Binet*, op. cit.)

Binet arról értesít, hogy a női kézért rajongók száma elég nagy.

E helyen fel kell újítanunk a 25. és 52. sz. megfigyeléseket, amelyekben a férfi sadistikus, illetve masochistikus izgalmi közegette női kézért lelkesedett. Eféle eseteknek tehát többféle értelmük lehet.

Ezzel azonban korántsem akartuk azt mondani, hogy a kézfetischismus minden avagy legtöbb esete sadistikus vagy masochistikus értelmezésre szorul avagy ezt megengedi.

Az alább következő, részleteiben megfigyelt érdekes eset arra tanít, hogy – bár kezdetben látszólag sadistikus vagy masochistikus elem szerepel, – az egyéni érettségének idején s a perverzió kifejlett stádiumában az utóbbi ilyen elemekből semmit sem tartalmaz. Lehet,

hogy az idő folyamán tűntek el mellőle; de a fetischismusnak véletlen associatióból való származását teljesen kielégítő felvételnek tekinthetjük.

90. sz. megfigyelés. Kézfetischismus esete; közli Moll Albert - P. L. 28 éves, westfaleni kereskedő.

Családjában örökölt bajról szó sem eshet, legfeljebb azt kell felemlíteni, hogy atyja feltűnően rosszkedvű és heves indulatú ember volt.

Patiens az iskolában nem volt soha sem szorgalmas; nem tudta figyelmét hosszabb ideig egy tárgyra szegezni; ellenben kezdettől fogva nagy hajlamot mutatott zenéhez; kezdettől fogva kissé ideges volt.

1890 augusztusában feljött hozzám és főfájásról és altesti bántalmakról panaszkodott, melyek kétségtelen neurasthenia jeleit mutatták; patiens azt is előadja, hogy nagyon erélytelen. Nemi életére vonatkozólag csak *nyíltan célzó kérdésekre* ad feleletet. Nemi izgalmainak kezdete, amint ő maga emlékszik rá, 7. életévében volt. Si pueri ejusdem fere aetatis mingentis membrum adspexit, valde libidinibus excitatus est. L. biztosan állítja, hogy ezen izgalmat erectiók kísérték. 7 vagy 8 éves korában egy barátja onaniára csábította. „Mint könnyen izgulékony természet, 18 éves koromig gyakori onaniát űztem, anélkül, hogy e művelet káros következményei vagy jelntősége felől fogalmam lett volna”. Különösen szerette, ha cum nonnullis commilitonibus mutuum masturbationem tractare, s korántsem volt rá nézve közömbös, hogy ki a másik fiú, sőt csak kevés kortársa tudta őt ez irányban kielégíteni. Azon kérdésre, hogy mi indította őt arra, hogy ezt vagy amazt a fiút előnyben részesítse, azt felelte, hogy iskolatársainál, különösen *egy fehér, szép alakú kéz* csábította, hogy tulajdonosával kölcsönös masturbatiót űzzön. Arra is emlékszik, hogy tornaóra elején egy távol álló korlátan tornászott; ezt azért tette, hogy ut quam maxime excitaretur idque tantopere assecutus est, ut membro manu non tacto, sine ejaculatione - puerili aetate erat - voluptatem clare senserit. Érdekes még egy tette, melyre fiatal korából emlékszik. Egyik kedvenc barátja, akivel kölcsönös masturbatiót űzött, egy napon következő tervvel lépett elő: ut L. membrum N... i apprehendere conaretur, ő N., látszólag küzdeni fog ellene és L.-et meg fogja benne gátolni. L. beleegyzett a tervbe. Ily módon az onania mindkét fél direct küzdelmével volt egybekötve, amelynél N. állandóan legyőzött.¹

A küzdelem rendszerint azzal végződött, hogy N. tandem coactus sit membrum masturbari. L. azt mondja, hogy a masturbatio

¹ Csökevényes Sadismus egyik alakja L.-nél és masochismusé N.-nél!

e neme úgy neki, mint N.-nek igen nagy élvezetet szerzett. Ilyen alakban üzte L. az onaniát 18 éves koráig. Barátjától nyert felvilágosítás után minden erejével azon fáradozott, hogy e rossz szokását legyőzze. Ez lassan-lassan sikerült is neki, míg végre az első coitus után az onaniáról teljesen leszokott. Ez azonban csak 21 éves korban történt. Most megfoghatatlannak tartja és állítólag undort kelt benne, ha arra gondol, hogy valaha élvezetet talált abban, ha gyermekekkel onaniát üzhetett. Ma semmiféle hatalom sem bírhatná őt arra, hogy egy másik férfi ivartagját megérintse, amelynek látása is kellemetlen érzéseivel töltötte el. A férfiak iránti hajlama eltűnt és patiens kizárólag a nő iránt érez vonzalmat.

De fel kell említeni, hogy ámbár L. kétségtelenül a nőhöz vonzódik, mégis fennáll nála egy abnormis jelenség.

Ami őt a nőben tulajdonképpen izgatja, az a *szép kéz* látása; még sokkal inkább izgatja L.-t, ha szép női kezét megérint quam si eandam feminam plané nudatam adspiceret.

Hogy milyen nagyfokú ez a női kéz iránti előszeretete, az a következő esetből világlik ki.

L. ismert egy fiatal, szép nőt, akit mindenféle báj ékesített; de keze kissé nagy volt és nem volt szép alakja, néha talán nem is volt oly tiszta, mint ahogy azt L. kívánta. Ennek következtében nemcsak, hogy a nő nem tudta tetszését megnyerni, de egyáltalán nem volt képes a nőt megérinteni. L. azt hiszi, hogy ő nem tud magának utálatosabb dolgot elképzelni, mint piszkos körmöket; egyedül ezek elvették a kedvét attól, hogy akármily szép nőt megérintsen. L. különben fiatalabb éveiben a coitust gyakran azzal helyettesítette, ut puellam usque ad ejaculationem effectam membrum suum manu tractare jusserit.

Azon kérdésre, hogy mi az, ami a női kézben őt ingerli, s hogy vajjon a hatalom symbolumát látja-e benne, vajjon élvezetet talál-e abban, ha a nő directe megalázza, patiens azt feleli, hogy a kéznek csak *szép alakja* izgatja, hogy a nőtől való megalázás őt egyáltalán nem elégíti ki és soha eszébe sem jutott az, hogy a kézben a női hatalom symbolumát vagy eszközét lássa. A kéz iránti rajongása mégis oly nagy, ut majore voluptate affieatur si manus feminae membrum tractat quam coitu in vaginam. Patiens mégis inkább szeretné ez utóbbit véghezvinni, mert ezt látja ő természetes hajlamnak, az előbbit pedig kórosnak. Ha szép női kéz érinti testét, azonnal erectiót okoz; azt hiszi, hogy a csók és másfajta érintés távolról sem gyakorol rá ilyen hatást.

Paciens csak az utóbbi években közösült gyakrabban, de az erre való elhatározás mindig rendkívül nehezebbre esett.

A coitusban nem is lelte meg azon teljes kielégítést, melyre

áhítozott. Ha azonban oly női lényt érzett közelében, akit magáénak szeretne mondani, akkor az illetőnek pusztá megpillantása nemi izgalmát oly fokra emeli, hogy ejaculatio áll be. L. határozottan említi, hogy ilyenkor szándékosan nem érintette vagy szorította hím-vesszőjét; az ilyen körülmények közt beálló ondókiürítés L.-nek sokkad nagyobb élvezetet nyújtott, mint a valóságban véghezvitt közösülés.¹

Patiens álmai, melyekre még vissza fogok térni, soha sem vonatkoztak a közösülésre. Ha éjjel pollutiói voltak, akkor mindig egészen más gondolatokkal kapcsolatban állnak be, mint a normális embereknél szokott lenni. Patiens álmai tanulókora emlékeinek recapitulációját tartalmazzák. E korban t. i. patiens, eltekintve a fentemlített kölcsönös onaniától, akkor is végzett ondókiürítést, ha nagy aggodalom vett rajta erőt.

Ha pl. a tanító extemporale-t diktált és L. nem tudta őt a fordításban követni, akkor gyakran állott be ejaculatio.² Mostani éjjeli, időnkint beálló pollutióit is állandóan oly álmok kísérték, amelyek hasonló tartalommal bírnak, mint az imént említett iskolai dolgok.

Patiens ezen természetellenes érzései következtében képtelennek tartja magát arra, hogy egy nőt tartósan szerethessen.

A patiens nemi perverzióját kezelni mindeddig nem állott módomban.

A kézfetischismus esete semmiesetre sem sadistikus vagy masochistikus, hanem egyszerűen a korán űzött kölcsönös onaniából magyarázható. Époly kevésbé szerepel itt rendellenes nemi érzés. Mielőtt a nemi ösztön öntudatosá vált volna valamely irányban, már használta tanulóársának kezét. Midőn nemi ösztöne a másik nem felé irányul, akkor ez érdeklődés is csak női kézre szorítkozik.

Kézfetischistáknál, akik *Binet* szerint oly nagy számban fordulnak elő, más associatiók is hasonló eredményhez vezetnek.

A kézfetischistákhoz sorakoznak természetesen a *lábfetischisták*. De míg a kézfetischismus helyébe csak ritkán szokott a tárgy-fetischismus körébe tartozó kesztyű-fetischismus lépni, addig itt a mezítelen lábért való rajongás helyett – mely elég ritka, –

¹ Tehát nagyfokú nemi hyperesthesia.

² Ez is sexualis hyperesthesia. Bá mily erős izgalom a nemi sphaerát is forrongásba hozza. *Binet* „dynamogénie générale”-ja.) Dr. *Moll* erre vonatkozólag, még a következő esetet említi fel:

„Hasonló esetet közölt velem E. nevű 27 éves úr. Ő, kereskedőember, az iskolában és azonkívül is kéjézés kíséretében ondóömlést tapasztalt magán, valahányszor erős aggodalom érzése vett rajta erőt. Ezenkívül, úgyszólván minden testi vagy lelki fájdalom hasonló hatással volt rá. A patiensnek nemi ösztöne állítólag normális volt, de ideges impotenciában szenvedett.

számtalan esetben látjuk a cipő- és csizma-fetischizmust fellépni. Ennek oka könnyen megérthető. A nő kezét a gyermek legtöbnyire mezítelenül látja, a lábát pedig fölöltözte. S így a kora gyermekkorban szerzett associatiók, melyek a fetischisták vita sexualisának irányát megjelölik természetesen mezítelen kézre, de fölöltözött lábhoz fűződnek. E feltevés mindenesetre helyesnek bizonyul a városban felnőttekre vonatkozólag és megmagyarázza a lábfetischismus¹ ritka voltát, amelyről csak következő esetek ismeretesek előttem.

91. sz. megfigyelés. *Lábfetischismus. Szerzett rendellenes nemi érzés.* X. 29 éves, hivatalnok; neuropathiás anya és diabetikus atya gyermeke.

Szellemi képességei jók; ideges természet, idegbajban nem szenvedett, degeneratio jelét nem mutatja. Patiens határozottan emlékszik arra, hogy már 6 éves korában nemileg felizgatta, ha mezítelen lábú nőt pillantott meg és ösztöne hajtotta, hogy utánuk fusson vagy munkaközben nézegesse őket.

14 éves korában egyszer éjjel alvó nővére szobájába lopódzott, megragadta és megcsókolta lábát. 8 éves korában egészen önként kezdett masturbálni, miközben női lábak izgatták képzeletét.

16 éves korában gyakran vitte ágyába a cselédek cipőit és harisnyáit, ezekkel manipulálva felizgatta magát és masturbált.

18 éves korában a szenvedélyes X. női személyekkel nemi érintkezést kezdett meg. Teljesen potens volt, a coitus kielégítette és a fetisch nem szerepelt a művelet közben. Férfiak iránt a legcsekélyebb nemi vonzalmat sem érezte, férfilábak sem érdekelték őt legkevésbé.

24 éves korában változás állott be nemi érzésében és állapotában.

Patiens neurasthenias lett és a férfi iránt támadt vonzódása. A neurosis kifejlődését közvetítő momentum nyilván excessiv masturbatio volt, amelyhez részben a, coitus által teljesen ki nem elégíthető libido nimia folytán, részben női lábak véletlen megpillantásakor folyamodott.

A neurasthenia fokozódásával rohamosan hanyatlott a libido, potentia és a nők által való kielégítés érzése. Egyidejűleg saját neméhez való vonzalma fejlődött ki és fetischismusa is erre vándorolt át.

25 éves kora óta csak ritkán végzett coitust cum muliere és teljes kielégítés nélkül, a női láb sem érdekelte többé, ösztöne, mely a férfiakkal való érintkezésre indította, mind hatalmasabb lett. 26

¹ El kell tekintenünk a masochismusnál koprolagnia alakjában mutatkozó lábfetischismetól, mert ennél nem a tisztára mosott láb, hanem ennek éppen ellentéte képezi a fetischistikus inger lényegét. L. 50. sz. megfigyleést.

éves korában nagy városba helyezték át, itt megtalálta: a várva-várt alkalmat és valósággal szenvedéllyel adta, át magát a férfiszerelemnek. Viros masturbare, penem eorum in os recipere et pedes socio-rum osculari solebat.

Ilyen praktikák mellett óriási élvezettel ejaculált. Lassankint már elégséges volt erre egy sympatikus, különösen mezítelen lábú férfi megpillantása.

Éjjeli pollutióknak most már férfi-férfi szerelem képezte tárgyát, és pedig fetischistikus értelemben (lábak).

Lábbeli iránt nem érdeklődött. Csak mezítelen láb volt rá hatással. Gyakran ösztönt érzett arra, hogy férfiak után járjon az uccán azon reményben, hogy alkalmat talál azok cipőjének levetésére. Surrogátumja az is, ha mezítelenül járhatott. Időnkint formális kényszer parancsolt rá, hogy kéjes borzalom érzései közepette az uccán mezítelen lábbal végigmenjen. Ha ellenállást próbált kifejtetni, akkor aggodalom, szívdobogás, remegés fogta el. Ismételten kellett azon kényszernek hódolnia, hogy nem törődve a veszélyekkel és kellemetlen következményekkel éjjel órákhosszat, akár esős időben is, kielégítse ösztönét.

Közben cipőit kezében tartotta, nemi izgalma a tetőfokra állott és spontán vagy provokált ejaculatio útján nyert kielégítést. Irigyelte a napszámosokat és más embereket, akik mezítláb járnak, anélkül, hogy feltűnést keltenének.

Legboldogabb idejét egy Kneipp-féle vízgyógyintézetben élte, ahol úgy ő, mint más urak gyógyulás céljából mezítelenül jártak.

Férfi-férfi viszonya közben keletkezett csúnya chantage-affaire kijózanította őt, menekülni igyekezik ferde nemi helyzetéből, felfedezte állapotát orvosa előtt, aki őt hozzám utasította.

Patiens minden lehetőet elkövetett, hogy a masturabtiótól és férfivel való érintkezéstől tartózkodjék, neurastheniáját vízgyógyintézetben kezeltette, újból érdeklődés éledt föl benne a másik nem iránt, mely változásnál összekötő híd szerepét a lábfetischismus játszotta, egy ízben nemi élvezettel közöszült egy mezítelen lábú falusi lánnyal, akit vágyainak megfelelőnek talált, később cum puellis több ízben kielégítés nélkül; újból saját nembeli személyekhez fordult, teljesen visszaesett régi bajába, nem tudott ellentállani vágyainak, melyek mezítelen lábú kóborlókhöz, földművesekhez vonzották; megjutalmazta őket, csakhogy lábaikat megcsókolhassa. Azon kísérlet, mellyel suggestiv kezelés által akartam a szerencsétlent a természetes útra visszaterelni, hajótörést szenvedett.

Epikrisis: Veleszületett lábfetischismus. Szerzett rendellenes nemi érzés a fetischistikus képzetkörnek a homosexualitásba való átvitelével.

92. sz. megfigyelés. *Labfetischismus* állandó *hétérosexualitás* mellett. Y. 50 éves, előkelőbb társadalmi állású nőtlen egyén, orvosától „ideges” bajai miatt tanácsot kért. Gyermekkorától óta ideges, hideg, meleg iránt feltűnően érzékeny, évek óta azon kényszerképzelődések üldözik, melyek múltó üldözési mániá jellegrével bírnak. Ha pl. valamely vendéglő asztalánál ült, úgy tűnt fel előtte, mintha mindenkinek szeme rá irányulna és a jelenlevők csak őt korholnák és gúnyolnák.

Mihelyt az asztal mellől felkelt, ez érzése is eltűnt és többé nem is gondolt ezen képzelt megfigyeléseire.

Sehol sem érzi magát hosszabb ideig jól, és ezért egyik helyről a másikra vándorol. Megegett vele, hogy egy szállodában szobát rendelt magának és nem foglalta el, mert ezen kényszerképzelődései gátolták meg benne.

Libidója soha sem volt nagy; de mindig heteroszexuális jellegré. Egyedüli kielégítése állítólag a normális coitus volt.

Y. megvallotta az orvosnak, hogy nemi élete kora ifjúsága óta sajátos alakulást mutatott. Sem nő, sem férfi nem tudta őt nemileg ingerelni, egyedül mezítelen női lábak látása, akár gyerekeké, akár felnőtteké. A nőnek egyéb testrészei teljesen közömbösek voltak reá nézve.

Ha alkalma nyílt, hogy „az országban” ide-odajáró nők mezítelen lábait megláthassa, órákhosszat is elállott, hogy ezeket nézze, és az a „félelmetes” ösztön kerekedett ilyenkor benne felül, terére genitalia propria ad pedes illarum. Eddig még sikerült neki a kielégítés e hatalmas ösztönének féket vetni.

Leginkább az borzasztja, hogy mily piszok csúnyítja be rendezesen a mezítelenül járók lábait; ő ezeket mindig szépeknek szeretné látni. Hogy miképp fejlődött ki benne ez a fetischismus, arra nézve nem tudott felvilágosítást adni. (Forel tanár közléséből.)

Epikrisis: Testrészfetischismus esete. Masochistikus vonatkozások nem mutathatók ki. Valószínű, hogy a fetischismus ez esete úgy támadt, hogy nemi izgalom véletlenül mezítelen lábak megpillantásával esett egybe.

Labfetischismus prägnans esetét – amely 91. sz. megfigyeléshez hasonlít, amennyiben az illető állandóan fentartott fetisch mellett honioszexualissá lett – közli *Moll A.* a libido szexuálisról közölt vizsgálatairól (288. 1.), amelyet e helyütt fel kívánok említeni. *A cipő-fetischismus*¹ tulajdonképpen a ruhafetischismus csoportjába tartoznék, de az esetek többségében a masochistikus karakter kimu-

¹ További esetekre nézve lásd szerzőtől: „Arbeiten”. IV. 171. lap.

tatható lévén, legnagyobbrészt már fentebb tárgyaltuk. (122. 1. és folyt.)

A szem, kéz és láb mellett még a *száj és fül* játszanak gyakran, mint fetisch, szerepet. Ilyen eseteket említ fel *Moll* op. cit. (Lásd *Belot* regényét is: La bouche de Madame X., e regény *Bélot* állítása szerint direct megfigyelésen alapszik.)

Saját megfigyelésem tárgya a következő érdekes eset:

93. sz. megfigyelés. Öröklés által súlyosan terhelt úr orvosi tanácsomat kérte impotentiája ügyében, mely őt kétségbeejtette.

Míg nőtlen volt, testes nők képezték fetischét. Ilyen complexiójú nőt vett el feleségül, potens volt és boldogan élt vele. Néhány hónap múlva súlyosan megbetegedett a nő és erősen lesóványodott. Midőn egy napon újból férji kötelességének akart eleget tenni, teljesen impotens volt és az is maradt. De ha jól megtermett nőkkel kereste a coitust, akkor ismét teljesen potens volt.

Testi hibák is szerepelhetnek fetisch gyanánt.

94. sz. megfigyelés. X. 28 éves egyén, súlyosan terhelt család tagja; neurasthenias, önbizalma csekély, gyakori búskomorságban szenved, amely az öngyilkosság gondolatának közelébe kergeti, ez ellen azonban erősen küzd. Ha a legcsekélyebb dolog akarata ellenére történik, azonnal elveszti esztét és kétségbeesik. *Patiens* Orosz-Lengyelországban gyári mérnök, erős testalkatú egyén, degeneratív jelét nem mutatja. Különös „mániájáról” panaszodik, mely gyakran afőlött ejti gondolkodóba, hogy vajjon szellemileg egészséges-e. 17 éves kora óta kizárólag az izgatja nemileg, ha női nyomorékokat lát, különösen ha olyan nőt lát, akik sántítanak, vagy görbelábúak. Libidójának ilyen női szépséghibákkal való eredeti associációs kapcsolatára már nem emlékszik.

A pubertás ideje óta rabja ennek a rá nagyon kellemetlen fetischismusnak. A normális nő egyáltalán nem ingerli, csak a sánta, vagy aki nyomorék a lábára. Ilyen nő hatalmasan fel tudja ingerelni érzékeit, tekintet nélkül arra, szép-e az a nő vagy sem.

A pollutiót kísérő álmaiban kizárólag ilyen sántító női alakok lebegnek előtte. Néha nem tud azon vágnak ellentállni, hogy ilyen sántító alakot utánozzon. E helyzetben heves orgasmus fogja el és élénk kéjérzés kíséretében ejaculatio áll be. *Patiens* azt állítja, hogy ő nagyon szenvedélyes ember és az a körülmény, hogy vágyait nem elégítheti ki, nagyon fáj neki. 22 éves korában coitált ugyan, de azóta csak körülbelül ötször; potenciája dacára a legcsekélyebb kielégítés érzése sem mutatkozott nála. Ha az a szerencse jutna neki osztályrészül, hogy egyszer ilyen sántikáló nővel coitálhasson, akkor

egészen másképp állna a dolog. Mindenesetre csak sántító nőt venne el feleségül.

20. életéve óta a patiens a ruhafetischismus jelenségét is mutatja; gyakran megelégszik azzal, hogy női harisnyákat, cipőket, nadrágokat húzzon magára. Időnkint szokott magának ilyen ruhadarabokat venni, otthon magára Ölté őket, ami kéjes izgalomba hozza és ejaculatiót eredményez. Nők viselte ruhadarabok egyáltalán nem izgatták. Legszívesebben érzéki izgalmak alkalmával szeretné a női ruhákat magára öltetni, de a felfedezéstől való félelem miatt ezt eddig még nem merte megtenni.

Vita sexualisa csak az említett praktikákra szorítkozik; határozottan állítja, hogy sohasem masturbált. Utóbbi időben pollutiói bántják, melyek neurasthenia ját is fokozzák.

95. sz. megfigyelés. Z. magánzó, terhelt családból származik, már mint gyermek élénk részvétet érzett béna és sánta személyek iránt. E gyermekkori élvezete – nemileg egyelőre nem szerepelve – abban állott, ha két seprőt mankónak használva, odahaza a szobában vagy magányos uccákon a sántítást utánozhatta. Ilyenkor mindig az a gondolat lebegett előtte, hogy ő „a csinos béna gyermek” szép, fiatal lánnyal találkozik és annak részvétét felkelti. Férfiak részéről tapasztalt részvétet egyenesen undorítónak talált. 20 éves koráig Z. – saját állítása szerint – nemről és nemi érintkezésről mitsem tudott. Egyelőre még gyanútlan érzése oly képzelődésekből állott, hogy béna lány iránt részvétet érez, vagy hogy maga is sántítva egészséges szép lány részvétét kelti föl. E fantáziákat lassankint eroticus érzések kísérték és 20 éves korában masturbatióra ragadtatta magát, amit aztán hosszabb ideig folytatott. Lassankint neurasthenia sexualis fejlődött ki nála és az ingerlékenysége annyira nőtt, hogy az uccán haladó sánta lány megpillantásakor ejaculatio állott be nála. A masturbatiót és pollutiót is természetesen ilyen fantáziák kísérték. Z-nek magának is feltűnt, hogy a sánta személy közömbös volt előtte és hogy érdeklődése csak a sánta lábra szorítkozik. Ilyen, a fetischével rendelkező nőszeméllyel eddig nem sikerült coitust elérnie. Nincs meg hozzá a lelki dispositiója és potentiájában sem bízik. Alacsony fantáziái egy sántító nő lába körül való masturbatióra irányulnak. Néha erőre kap benne a gondolat, hogy egy ártatlan sánta lány szerelmét bírhasa s hogy a lány, – megindulva azon, hogy a férfi azt szereti rajta, ami őt nyomorékká teszi, – a férfit megszabadítja fetischismusától, amennyiben „a férfi szerelmét lábának lelkéről lelke lábához emeli!” Ebben látja megmenekülését. Jelenlegi helyzetét boldogtalannak látja.

96. sz. megfigyelés. *Analog eset.* V. 30 éves hivatalnok, neuro-

pathiás szülők gyermeke. 7 éves kora óta játszótársa, saját korabeli sánta kis lány volt.

12 éves korában ez ideges, hypersexualis hajlamú fiú csábítás nélkül masturbációba kezdett. Ez időtájt állott be a pubertás is és kétségtelen, hogy V.-nek a másik nem iránt való első nemi izgalmi a sánta lány megpillantásával esnek egybe.

Ez időtől fogva érzékiségét csak sánta nők tudták felizgatni. Fetische szép nő volt, aki (úgy, mint gyermekkori játszótársnője) bal lábán sántított.

V., aki kizárólag heterosexuális és emellett nemileg abnormisan érzékies volt, korán akart a másik nemmel érintkezésbe lépni, de nem sántító nővel szemben teljesen impotens volt. Ellenben hatalmas volt potentiája és kielégítése, ha a puella bal lábára sántított, de a jobb lábán sántítóval is tudott eredményt elérni. Minthogy csak fetischismusának megfelelően coitálhatott, azért masturbációval segített magán, amit azonban utálatos surrogatumnak tartott. Nemi állapota gyakran kétségbeejtette és öngyilkosságra is gondolt, melytől csak szüleire való tekintet tartotta vissza.

Erkölcsei baja abból állott, hogy vágyai netovábbjának egy Sympathikus sántító nővel való házasságot tartotta, de érezte, hogy ilyen feleségen csak a sántítást s nem a lelkét szerethette, amiben ő a szerelem lealacsonyítását látta és magára nézve elviselhetetlennek tartotta. Resignatiójában gyakran castratióra gondolt.

A patiens megvizsgálása, aki hozzám fordult segítségért, degeneratiós tünetek, idegbajok stb. tekintetében teljesen negatív eredményt adott.

Patientst felvilágosítottam, hogy az orvosi tudománynak nehezen, talán egyáltalán nem sikerül ilyen szilárd associációkon alapuló fetischismust eltüntetni és magam is abbeli reményemet fejeztem ki, hogy ő maga is boldog lehet, ha sánta lányt tesz házasságával boldoggá.

További példa: *Descartes*, aki (*Traité des Passions CXXXVI.*) különös hajlamoknak eszmetársításból való származására vonatkozólag maga is állít fel tételeket. Állandóan kancsal nőkre vágyott, mivel első szerelmének tárgya e hibában szenvedett. (*Binet op. cit.*)

Lydston (*A Lecture on sexual perversion, Chicago, 1890*) oly férfi esetét közli, aki olyan nővel folytatott viszonyt, akinek egy láb-szárcsontját amputálták. Miután e nőtől elvált, ismét oly nők után áhítozott, akik ugyanebben a hibában szenvedtek. Negatív fetisch!

A testrészfetischismusnak sajátos varietását képviseli a következő, sadistikus elemekből erősen átszőtt eset, melyben *a hajadon finom, fehér bőre* a fetisch és a Sadismus a coitussal aequivalens ké-

jes-kegyetlen tettekre ösztönöz, sőt anthropophagiáig is fokozódhatik (1. 64-70. lap), amelyeknek helyettesítőjéül a súlyosan dégénérait és valószínűleg epileptikus beteg automutilatiót és autophagiát üz.

97. sz. megfigyelés. L. napszámos; azért került fogságba, mert nyilvános helyen balkarjából egy darab bőrt kimetszett.

Bevallja, hogy már régóta az a vágya, hogy egy *fiatal lány finom, fehér bőrét* megehesse és e célra készen tartott ollóval üldözte áldozatát, de tervének kilátásnélkülisége miatt elállott e tervtől és kárpótlásul önmagát vágta meg.

L. epileptikus atyától származik; egy nővére gyengeelméjű.

L. 17 éves koráig enuresis nocturnában szenvedett, durva, heveskedő természete miatt általánosan félték tőle, az iskolából fegyelmetlensége és gonosz indulata miatt kizárták.

Korán kezdett onaniához. Előszeretettel olvasott vallásos könyveket, babonára mutatott hajlamot, a mysticust kedvelte és jellemében feltűnő devotiót áruelt el.

13 éves korában fiatal, szép lányok megpillantásakor az a vágya támadt, hogy ezek finom, fehér bőrből egy darabot kiharapjon és megemésszen. Ez a vágy töltötte el egész lényét. A nőben semmi más nem izgatta. Soha sem érzett vágyat, hogy ilyen nővel nemileg érintkezzék és erre még kísérletet sem tett.

Minthogy célját könnyebben gondolta ollóval elérhetni, mint fogaival, azért évek óta ollót hord magánál. Gyakran állott már közel ahoz, hogy abnormis vágyát kielégítse. Egy év óta, mikor már alig tudta elviselni ezt az állapotot, surrogatumra vetemedett, amennyiben, midőn egy lányt hiába üldözött, saját karjából, combjaiból és hasából metszett le bőrt és ezt ette meg. *Midőn amaz üldözött lány bőrét helyezte képzeletének világába*, saját bőrének megemésztése közben orgasmus és ejaculatio állott be nála.

L. testének bőrén számos helyen kiterjedt és mélyreható hegek láthatók.

Ez öncsonkítások alatt és utána hosszú ideig heves fájdalmat érzett, de túlcompensálta ezeket a kék, melyet a bőrrészek megevésénél érzett, különösen ha vérzett és lehetővé tette azon illúsiót, mintha cutis virgines lenne. Már a kés vagy olló megpillantása elég volt neki arra, hogy perverz ösztönét előhívja. Ilyenkor sajátos aggodalom fogja el, melyet izzadás, szédülés, szívdobogás kísér, cutis feminae iránt fejlődik benne vágy; ollóval kezében kénytelen sympaticus aszszonyok után futni, de nem vesztí el öntudatát, sőt némileg vigyáz is önmagára, amennyiben a krízis tetőfokán önmagáról vesztí azt magának, amitől a lány testétől el van tiltva. Ez egész idő alatt orgasmus és erectio áll fent nála, abban a pillanatban, mikor bőrét fogai közt

örli, ejaeulatio áll be. Utána teljes kielégítés és megkönnyebbülés érzése áll be. Genitaliái normálisak.

L. teljesen tudatában van állapota kóros voltának. E közveszé-lyes, elkorcsosult egyén természetesen tébolydába került. Ott öngyilkossági kísérletet követett el. (Magnan, Psychiatriche Vorlesungen, németre ford. Möbius, IV. füzet, 49. 1.)

Érdekes csoportot alkotnak a *hajfetischisták*. A női hajnak még physiológiai keretben bámulója és a kóros fetischismus közti átmenet úgyszólván észrevétlen. A kóros esetek kezdődő alakulata az, midőn a női haj érzéki benyomást kelt és cohabitatióra ösztönöz, már előrehaladottabb azon eset, midőn a potentia csak oly nővel szemben áll fenn, aki emez egyéni fetischvarázs birtokában van. Lehetséges, hogy a hajfetischismusnál a különböző érzékszervek, (szem, szaglószer-ve, hallás érzéke, a haj suhogó hangjának felvételére, minden- esetre a tapintó érzés is, épúgy, mint a bársony- vagy selyemfeti- schistáknál) szerepelnek, amennyiben a kék kísérte izgalmakat fel- fogják.

A sorozat legvégső pontját olyan dégénérait egyének alkotják, akiknek a női haj, még akkor is, ha a testtől különvált, szóval már nem mint testrész, hanem mint pusztá szövet, mint áru, elégséges arra, hogy a libidót felkeltse és physikai és psychikai onania útján, esetleg a nemi szerveknek a fetischschel való megérintése útján sze- rezzenek kielégítést.¹

A második kategóriába sorolható igen érdekes példát említ fel Dr. Gemy, a „La médecine internationale” (1894)-ben „Histoire des perukes aphrodisiaques”, címmel.

98. sz. megfigyelés. Egy nő mesélte el Dr. Gemy-nék, hogy férje a nászéjszakán és az azt követő éjjelen azzal elégedett meg, hogy őt csókolja, nem nagyon dús hajában kotorásszon és aztán lefeküdt aludni. A harmadik éjjelen X. úr nagyon szép és hosszú hajfonatot s parókát hozott és kérte nejét, hogy helyezze fejére. Alig történt ez meg, a férfi eddig elmulasztott férji kötelességének nagyon is eleget tett. Másnap reggel X. újból kedveskedni kezdett, amennyiben újból a parókát élvezte; alig tette le a nő a ránézve terhes parókát, azonnal elvesztette ingerét férje előtt. X.-né most vette észre, hogy itt sze- szélyről van szó, tehát alkalmazkodott férje kívánságaihoz, akinek

¹ *Gamier* (Sadif etichism. Annal, d'hygiène) olyan dégénérait egyént ismert, akinek csak a mons Veneris hajzata képezte fetisohet és legnagyobb élvezete abból állott, ha ezt fogaival téphette ki. Gyűjtötte ie a hajakat és mikor újból harapdálni kezdte őket, ismét nemi kielégítést érzett. Szállodai szolgálkat veszte- getett meg azért, hogy engedjék meg neki, hogy éjjelente az ott alvó nők szo- bájába lopódzhassék és ilyen haját gyűjtsön. Mikor ezt kereste, heves izgalom fogta el és ha sikert ért el, ez túlboldoggá tette.

potenciája és libidója a parókától függött. Feltűnő, hogy egy-egy paróka csak 15-20 napig hatásos; dús hajzatának kellett lennie, a szín közömbös volt előtte.

öt évi házasság eredménye két gyermek és 72 parókából álló gyűjteménye volt.

Ez eset pendant-ját figyelte meg *Magnan* és tette közzé *Thoinot* (op. cit. 419. 1.), mely contrar-sexuális egyénre vonatkozik és a *potentia conditio sine qua non*-ját a fetisch jelenléte képezi.

99. sz. megfigyelés. X. 20 éves, rendellenes nemi érzésű férfi, csak a nagy és erős bajszú férfiakat szereti. Egy napon X. ideáljának megfelelő férfira lelt. Hazaviszi őt, de keservesen csalódott, midőn ez múbajuszát levette. Csak mikor újból magára tette, nyerte vissza X.-re ingerlő hatását és ezzel teljes potenciáját.

Azon esetekben, ahol a női haj mint pusztá anyag bír a fetisch tulajdonságaival, gyakran megtörténik, hogy az ilyen dégénérait egyének jogtalanul tulajdonítanak el női haját. Ezek képezik a törvénytárszéli szempontból fontos *hajlevágók* csoportját.¹

100. sz. megfigyelés. P. 40 éves műlakatos, nőtlen; atyja időnkint tébolyodott volt, anyja nagyon ideges. Jól fejlett, intelligens egyén, de tic és kényszer-képzeldések már korán kínozták. Sohasem masturbált, plátói szerelemnek hódolt, gyakran szőtt házassági terveket, örömlányokkal csak ritkán coitált, de ez sosem elégítette ki, sőt undort keltett benne. Körülbelül három év előtt súlyos sorscsapások (vagyon romlás) érték és utána delíriumoktól kísért súlyos lázas betegségen ment át. E körülmények súlyosan megkárosították öröklés útján már amúgyis terhelt központi idegrendszerét. 1889 aug. 28-ának estéjén Parisban, a Trocaderon, in flagranti fogták el akkor, midőn a tömegben egy fiatal lány hajfonatát ollóval levágta; ezzel kezében fogták el, zsebében pedig olló volt; pillanatnyi elmezavarral mentette ki magát, bevallja, hogy már 10-szer vágott le így hajfonatot, amelyeket odahaza kéjes gyönyörrel őrizgetett.

Házkutatás alkalmával 65 fonatot találtak nála, csomagokba rendezve. 1886 december 15-én P.-t ugyanilyen helyzetben fogták el, de bizonyítékok híján szabadlábra helyezték.

P. előadja, hogy három év óta esténként, ha egyedül van szo-

¹ *Moll.* op. cit. 131. lap ezt mondja: „X. mindannyiszor nemi izgalomba jutott, mihelyt hajfonattal bíró női személyt pillantott meg”; szétbontott haj, bármily szép is legyen, nem hat így rá. Ugyazon szerző „Libido sexualis”, 755. lap (Ifjúkori hajfonatlevágók).

De azért egyáltalán nem jogos dolog a hajfonatlevágókat fetischistáknak tartani, mert ritka esetekben nyereségvágyból is történik; illetve az elrablott hajfonat csak mint áru, nem pedig fetisch gyanánt szerepel.

bájában, kellemetlen aggodalmas érzés és szédülés fogja el, majd az az ösztön kerekedett benne felül, hogy női haját érinthessen. Ha alkalomadtán egy fiatal lány hajfonatát tényleg kezében tarthatta, libidine valde excitatus est neque amplius puella tacta, erectio et ejaculatio evenit. Hazatérve, szégyelte az esetet, de ez a vágya, hogy hajfonatot bírasson, mind kéjesebb tartalmat nyert és mind hatalmasabb lett. Csodálkozott ugyan azon, hogy korábban nőikkel való legintimebb érintkezésnél semmi efélet nem érzett. Egy este nem tudott ellenállni azon ösztönnek, hogy egy lánynak hajfonatát levágja. Odahaza, a hajfonattal kezében, megismételte e kéjes actust. Kényszer hajtotta arra, hogy a hajfonattal végigmenjen testén, genitáliáit abba beleburkolja. Végül teljesen kimerülve elszégyelte magát, pár napig nem is mert kimozdulni. Néhány nyugodt hónap után újból női haj után lesett, nem törődve azzal, hogy kié. Ha célját elérte, azt hitte, hogy valami természetfölötti hatalom tartja kezében és hogy nem képes zsákmányát elereszteni. Ha vágya tárgyát nem tudta elérni, ez nagyon lehangolta, de emellett hatalmas orgasmus fogta el és masturbációval elégítette ki magát. Fodrászok kirakataiban látott hajfonatok hidegen hagyták; csak női fejről lelógó hajfonat hatott rá.

E merényletek tetőfokán olyan izgatott lett, hogy apperceptiója és emlékezőtehetsége a körülötte történőkre tökéletlen volt. Mihelyt ollóval érintette a hajfonatot, erectio állott be és a levágás pillanatában ejaculatio.

Három év előtt ért sorscsapásai óta azt veszi magán észre, hogy feledékeny, szellemileg hamar kifárad, álmatlanság és éjjeli időnkinti felriadás kínozza. Mélyen bánja korábbi üzelmait.

Nemcsak hajfonatokat találtak nála, hanem egész tömeg hajtút, hajszalagot és más női ruhadarabokat, melyeket ajándéknak kért magának. Már régóta az volt a mániája, hogy eféléket gyűjtsön, továbbá újságokat, fadarabkákat és más értéktelen holmit. Különös, előtte érthetetlen félelme volt bizonyos uccákon áthaladni, ha ezt egyszer megkísérelte, csaknem rosszul érezte magát.

Az orvosi vélemény kimutatta, hogy örökölt bajban szenved, a vád tárgyát képező események kényszer jellegével bírnak, semmi esetre sem szabad akaratból folytak; abnormis nemi érzések váltották ki. Felmentés. Tébolyda. (Voisin, Soquet, Motet, Annales d'hygiène, 1890. April.)

Ez esettel kapcsolatban figyelmet érdemel a következő hasonló eset, melyet klasszikusnak nevezhetünk, mert a fetisch, valamint az arra vonatkozó képzetnek eredeti associatív felkeltését élénken illusztrálja.

101. sz. megfigyelés. *Hajfonat-levágó.* E. 25 éves férfi, anyja nővére epileptikus, bátyja convulsiókban szenvedett. E. mint gyermek, állítólag egészséges volt és elég jól tanult. 15 éves korában, midőn egy ízben egy magát fésülő falusi leányt pillantott meg, kéjes érzés fogta el erectió kíséretében. Addig a másik nem személyei semmiféle benyomást nem gyakoroltak rá. Két hónappal később Parisban minden alkalommal hatalmasan felizgatta, ha fiatal lányok haja nyakukon fürtökben aláomlott. Egy ízben nem tudott ellentállni, hogy ilyen alkalommal egy fiatal lány haját ujjai közt megcsavarja. Ezért elfogták és 3 hónapra ítélték.

Majd mint katona szolgált 5 évet. Ez idő alatt a hajfonatok nem voltak veszélyesek számára, mégis álmaiban meg szokott jelenni egy-egy hajfonatos vagy szétbontott hajú női fej. Alkalmadtán coitust vitt véghez, anélkül, hogy a nők haja fetisch gyanánt szerepelt volna.

Parisba visszatérve, a fenti módon újból érdeklődése támadt a hajfonatok iránt, régebbi izgalmi visszatértek.

Sohasem álmodott *teljes női alakról*, hanem csak *hajfonatos fejekről*.

A fetisch előidézte nemi izgalma utóbbi időben oly hatalmas lett, hogy masturbatiohoz kellett folyamodnia; mind erősebb gyökereket vert benne egy eszme, hogy női haját érintsen és az érintés alatt masturbálhasson.

Ha női haját kezében tartott, ez újból és újból ejaculatiót váltott ki. Egy napon 3 hajfonatot sikerült neki az uccán fiatal lányok fejéről levágni, körülbelül 25 cm. hosszúságban, de midőn a negyediket kísérelte meg, tetten érték és elfogták. Tettét mélyen bánta és restelte. Nem is ítélték el. Hosszabb idő óta elmeógyógyintézetben kezeltette magát és oly eredménnyel, hogy női hajfonatok őt többé nem izgatják. Szabadon bocsátva haza szándékozik menni, ahol a nők fonatba kötve viselik hajukat. (*Magnan*, Archives de l'anthropologie criminelle, 5. köt. 28. sz.)

A következő harmadik eset szintén alkalmas arra, hogy az ilyen jelenségek psychopathiás jellegét illusztrálják; ebben még a gyógyító eljárás eredménye is figyelmet érdemel.

102. sz. megfigyelés. *Hajfonatfetischismus.* X. a harmincas évek közepén levő előkelőbb társadalmi ranghoz tartozó úr, nőtlen; állítólag családja által nem terhelt, de gyermekkora óta ideges, nyugtalan különködő és 8 éves kora óta a női hajfonat iránt mély vonzalmat érez. Különösen erősen nyilvánult ez meg fiatal leányokkal szemben. Midőn 9 éves volt, egy 13 éves leány folytatott vele erkölcstelen viszonyt; őt azonban nem érintette a dolog, egyáltalán nem izgatta föl

magát. A leánynak 12 éves húga is ilyen dolgokat vitt volt véghez, csókolgatta és magához szorította; ő nyugodtan tűrte mindezt, mert a leány haja nagyon tetszett neki. Körülbelül 18 éves korában kéjes érzések támadtak ilyen neki tetsző haj megpillantásakor. Néha önként voltak ilyen érzései, de azonnal női hajról való emlékképek társultak hozzá. 11 éves korában iskolatársai masturbációra csábították. A nemi érzéseknek ilyen associatív kapcsolata fetischistikus képzelődésekkel akkor fennállott nála és mindannyiszor megnyilvánult, valahányszor a patiens társaival erkölcstelenkedett. Idővel a fetisch mind hatalmasabb lett. Hamis hajfonatok is izgatni kezdték, de a valódiak mindig kedvesebbek voltak előtte. Ha ilyent megérinthetett, vagy pláne megcsókolhatott, egészen boldog volt. Cikket írt és verseket szerzett a női haj szépségéről, rajzokat készített róla és ezzel masturbált. 14 éves kora óta fetische annyira felizgatta, hogy erectiója támadt. Gyermekkori izlésével ellentétben most már csak hajfonatok izgatták, különösen a sűrű, fekete haj. Élénk vágya támadt, hogy ilyen hajfonatokat csókolhasson, vagy hogy azokat szopogathassa. Ilyen haj megérintése nem elégítette ki, sokkal inkább annak nézése, főképp pedig megcsókolása és szopása.

Ha ez lehetetlen volt, akkor szinte búskomor lett, életuntság vett rajta erőt. Azáltal igyekezett magát kárpótolni, hogy képzeletében „hajkalandokat” festett ki magának és ezek mellett masturbált. Az uccán és embertömegben nem tudta megállni, hogy nőket fejükön csókoljon, ilyenkor aztán hazarohant, hogy masturbáljon. Néha ellen tudott állni ez ösztönnek, de ilyenkor a legnagyobb aggodalom kíséretében kereste a menekülést fetischének varázsköréből. Egyszer mégis arra vetemedett, hogy a tömegben egy leány haját levágja; emellett heves aggodalma volt, zsebkésével nem tudott eredményt elérni és nagy sietséggel elmenekült, hogy el ne fogják.

Felnőtt korában cum puellis való coitus útján keresett kielégítést: a haj megcsókolása nagyon felizgatta, de ejaculatiót nem tudott elérni. Ezért a coitus nem elégítette ki, bár legkedvesebb gondolata volt a coitus haj csókolása kíséretében. Ez azonban nem volt elég, mert nem vezetett ejaculációhoz. Faute de mieux ellopta egy nőnek kifésült haját, szájába rakta és emellett masturbált; a tulajdonosnőt maga elé képzelte. Sötétben nem érzett vágyat a nő iránt, mert annak haját nem látta. Szétbontott haj sem bírt ránézve ingerrel, még kevésbé a szeméremhajzat. Eroticus álmai csak hajfonatok köré csoportosulnak. Utóbbi időben nemi izgalma oly fokra hágott, hogy valóságos satyriasisá fajult. Hivatását nem tudta betölteni, oly szerencsétlennek érezte magát, hogy az alkoholban keresett menedéket; nagyon sokat ivott, alkoholdelírium ütött ki rajta, egyízben alkoholepilepsziás rohama volt, úgyhogy kórházi kezelésre szorult. Az

intoxieatio megszüntetésével szakszerű kezelés által elég gyorsan eltűnt a nemi izgalom is s midőn patientt szabadon bocsátották, az ál-mában itt-ott megjelenő fetisch-képzlődésektől is megszabadult.

Testi vizsgálatnál normális nemi szerveket találtak, degeneratio jelei egyáltalán nem voltak kimutathatók.

A hajfetischismusnak efajta esetei, amelyekben női haj ellen intézett merényletekre vezetnek, időről-időre mindenütt elő szoktak fordulni. 1890 novemberében amerikai újságok közlése szerint az Egyesült-Államokban városokat tartott ilyen hajmetsző rettegésben.

b) Női ruhadarab, mint fetisch

Általánosan ismert, hogy mily befolyással bír a férfi normális vita sexuálisára is a női pipere, ékszer és női öltözék. Műveltség és divat a nőnek bizonyos mértékig mesterséges nemi jelleget kölcsönzött, melynek hiánya – ha a nőt öltözék nélkül tekintjük –, dacára e látvány izgató voltának, mégis idegenszerűleg hat.¹ Emellett nem szabad szem elől téveszteni azt sem, hogy a női ruházatnak gyakran az a célja, hogy bizonyos nemi tulajdonságokat, másodlagos nemi bélyegeket (kebel, taille, csípő) kidomborítson.

Legtöbb egyénnél a nemi ösztön sokkal hamarabb ébred föl, mint a nemi érintkezés alkalmá és lehetősége fennállott volna és a fiatalság korai vágyai a felöltözött női alak szokott képével foglalkoznak. Innen van az, hogy a vita sexuális kezdetén a nemileg izgató elemek a női öltözékkel asszociálódnak. Ez az asszociatio szilárd és állandó lehet akkor – vagyis a felöltözött nő előnyben részesül a mezítelennel szemben, – ha az illető egyének, más perverziók rabjai lévén, a normális nemi élet és a természetes ingerek által nem tudnak kielégítést nyerni.

Ennek következtében psychopathiás, sexuális hyperasthesiában szenvedő egyéneknél valóban elő szokott fordulni, hogy a felöltözött nő jobban vonzza őket, mint a mezítelen. Gondoljunk csak az 55. megfigyelésre, ahol a nőnek az utolsó lepelt nem szabad leejtenie, vagy 58. sz. megfigyelés equus erotikus-ára; ez a felöltözött nőt szintén előbbre helyezi.

Dr. *Moll* (op. cit. 3. kiad.) oly patientséről emlékezik meg, aki cum puella nuda nem tudott közösülni; a nőn legalább egy ingnek kellett lennie; ugyanitt felemlít a szerző egy rendellenes nemi érzésű egyént is, aki hasonló ruhafetischismusban szenvedett.

A jelenség okát nyilván ez egyének gondolatbeli onaniájában kell keresnünk; ez egyének ugyanis számtalan felöltözött női alak

¹ Lásd *Goethe*: Bemerkungen zu seinem Abenteuer in Genf. (Briefe aus der Schweiz 1. Afitheil., Schlues.)

láltára, vágyat éreztek azok iránt, hamarább, semmint magát a meztelen nőt megpillanthatták volna.¹

A ruhafetischismusnak másik kifejezettebb alakja abban nyilvánul meg, hogy nem általában a felöltözött nő iránt vonzódik az illető, hanem *a ruha bizonyos neméhez*, alakjához (*Costümfetischismus*). Megérthető, hogy az erős és főképp korai nemi benyomás, mely az illető nőnek bizonyos öltözkéivel állott kapcsolatban, hyperaesthetikus egyéneknél e ruha iránt igen intenzív érdeklődést kelthet.

Hammond (op. cit. 46. l.) *Rouband-nak*. „Traité de l'impuisance” (Paris, 1876) című művéből a következő esetet idézi:

103. sz. megfigyelés. X. tábornok fia, vidéken nevelkedett 14 éves korában egy fiatal nő avatta a szerelem titkaiba és örömeibe. A nő szőke volt, haját fürtökben viselte, és, hogy el ne árulja magát, szeretőjével csak rendes ruhájában – kamásni, fűző és selyemruha – érintkezett nemileg.

Midőn az illető tanulmányait befejezte és csapathoz osztották be szolgálatra, itt szabadságát akarta élvezni és azt találta, hogy nemi ösztöne csak bizonyos feltételek mellett ébred föl. Így barna leány legkevésbé sem tudta felizgatni, hálóruhába öltözött nő pedig legnagyobb szerelmi hevét el tudta fojtani. A nőnek, aki őt föl akarta izgatni, szókének kellett lennie, kamásniban járni, fűzöt és selyemruhát viselnie, szóval úgy kell öltözködni, mint azon nőnek, aki nemi ösztönét először keltette fel. Azon fáradozásoknak, melyekkel őt meg akarták házasítani, mindig kitért, mert tudta, hogy hálóruhába öltözött nővel szemben férji kötelességének nem fog eleget tehetni.

Hammond (42. lap) még egy esetet közöl, amelyben a coitus maritalis csak bizonyos costüm jelenléte mellett mehetett végbe és dr. Moll (op. cit.) számos ilyen esetet említ, úgy homo-, mint heterosexuális egyéneknél. Mint előidéző ok, sok esetben kimutatható és így minden esetben felvehető a korai associatio. Ez megmagyarázza azt, hogy – amint *Coffignon* beszéli el (op. cit.) – bordélyházakban férfiak azt kívánják, hogy a nő, akivel érintkeznek, bizonyos costümmöt öltödjön magára, pl. balettáncosnőét, apácáét s hogy ezen házak álarcokból egész garderobe-ot rendeznek be.

Binet (op. cit.) egy bíró esetét mondja el, aki csak olyan olasz nők iránt érzett szerelmet, akik festőmodellnek jöttek fel Parisba és costüm-ruhában jártak. Itt az alkalmat szolgáltató ok a nemi ösztön felébredésének idején szerzett benyomás alakjában határozottan kimutatható volt.

¹ Másképpen kell felfognunk a tényt, hogy a félig fedett női test sokszor inkább hat izgatólag, mint a teljesen meztelen. Ez contrasthatáson alapszik és nem kóros általános jelenség¹.

Ezen eseteket már csak egy lépés választja el azon stádiumtól, amelyben az egész vita sexualis a fetischben összpontosul; ennek birtoklása és tartogatása elégséges arra, hogy orgasmust, sőt az ejaculatio centrumának ingerlékenysége esetén ejaculatiót idézzon elő.

104. sz. megfigyelés. *Costumfetischismus*. P. 33 éves, kereskedő, öngyilkossá lett melancholikus anya gyermeke, degeneráció számos jelével, az uccán közismert látványosság volt s „l'amoureux des nourrices et des bonnes d'enfants” gúnynévvel illették.

Mínt hogy nyilvános helyeken e nőket állandóan gyötörte és egyizben oly nővel, aki fetischét magán viselte, valóságos verekedésbe keveredett, elfogták.

Azóta szoptatós dajkák és nevelőnők látásában nagy élvezetet talál, de sohasem a nő érdekelte őt, hanem mindig a costüm, és pedig egészében, nem egyes részleteit tekintve. Ilyen nők társasága legnagyobb gyönyörét képezte. Hazatérve csak fel kellett újítania szerzett benyomásait, és orgasmus venereus állott be. Sohasem gondolt azonban arra, hogy ilyen nővel eoitust vihessen véghez.

Hasonló megfigyelés származik *Motet-től*. Jó családból származó fiatalemberről van szó, akit csak menyasszonyi ruha látása tudott nemileg izgatni. A ruha viselője nem érdekelte őt. Hogy fetischistikus vágyait kielégíthesse, élete jó részét a Bois de Boulogne-ban azon restaurant ajtaja előtt töltötte el, ahol a *nász-lakomát* szokták tartani. (*Garnier, Les fétichistes, 59. 1.*)

A ruhafetischismus harmadik alakja, mely a kóros jellegnek már magasabb fokozatát tünteti föl és leggyakrabban esik megfigyelés alá, abból áll, hogy többé nem a nő az, aki – ha fel is van öltözve, avagy az a bizonyos ruha van is rajta, – első sorban mint nemi inger szerepel, hanem a nemi érdeklődés *a női ruházat bizonyos részéhez* annyira hozzákapcsolódik, hogy a ruhadarab kéjes képzelete a nő összképzetétől teljesen különválik és így önálló jelentőséget nyer. Ez a tulajdonképpeni ruhafetischismus, ahol élettelen tárgy, a ruházatnak különvált része, szolgál egyedül a nemi ösztön felkeltésére és kielégítésére. Ez a harmadik alak törvényszéki szempontból is a legfontosabb.

Az esetek igen nagy részében női fehérneműről esik szó, mely intim karaktere folytán különösen alkalmas ilyen associációk alakulására.

105. sz. megfigyelés. K. 45 éves cipész, öröklés által állítólag nem terhelt, különös természet; szellemileg hátramaradt; férfias habitust mutat, degeneráció jelei nélkül, különbeni életében teljesen kifogástalannak mutatkozott. 1876 július 5-én tetten érték, amint lopott női ruhát egy rejtkehelyből akart elszállítani. Találtak nála

körülbelül 300 női ruhaneműt, női ingeket, nadrágokat, hálósapkákat, harisnyakötőket, sőt egy női babát is. Midőn elfogták, éppen női ing volt testén. Már 13 éves korában érzett ösztönt arra, hogy női ruhát lopjon, első ízben meg is büntették érte, utóbb azonban jobban vigyázott magára, ügyesen és szerencséivel dolgozott. Ha az ösztön vett rajta, erőt, aggodalmai támadtak, feje egyszerre nehéz lett; a vágnak nem tudott ellentállni, bármilyen áldozatba került is. Hogy kitől lopja a tárgyakat, az közömbös volt előtte.

A lopott tárgyakat éjjel ágyában magára öltötte, szép nőket képzelt maga elé és ilyenkor kéjes érzések kíséretében ondóömlést tapasztalt.

Ez volt tehát nyilván a lopások indoka is; lopott tárgyakkal sohasem öltözködött ki a nyilvánosság előtt, sőt azokat el szokta rejtegetni.

Előadja, hogy fiatal korában érintkezett nemileg nőekkel; onaniát, paderastiát és más nemi actusokat tagad, 25 éves korában állítólag jegyben járt, de házasság nem lett belőle, állítólag az ő hibáján kívül. Állapotának kóros és tetteinek jogtalan voltát nem akarja átlátni (*Passow, Vierteljahrsschr. für ger. Med. N. F. XXVIII. 61. 1., Krmiss, Psychologie des Verbrechens 1884., 190. 1.*).

106. sz. megfigyelés. J. fiatal hentes, egy napon fogságba kerül; paletot-ja alatt találtak egy fűzöt, női mellinget, kabátkát, gallért» tricot- és női inget, ezenfelül finom harisnyákat és harisnyakötőket viselt.

11 éves kora óta az a vágy gyötörte, hogy nővéreinek ingét magára öltesse; valahányszor ezt észrevétlenül megethette, mindig élvezetet talált benne és a pubertás ideje óta ilyenkor ejaculatioja is támadt. Midőn önálló lett, vásárolt magának női ingeket és más női toilette-cikkeket. Formális női garderobet találták nála. E ruhadarabok által gyakorolt hatás képezte nemi érzésének és ösztönének alapját. E fetischismus vagyoniilag úgyszólván tönkretette. A kórházban könyörgött az orvosnak, hogy engedje meg neki, hogy női ruhát viselhessen. Rendellenes nemi érzés nem állt fent J.-nél. (*Gamier, Les Fétichistes, 62. 1.*)

107. sz. megfigyelés. Z. harminchat éves tudós, eddig csak a női ruháért érdeklődött, sohasem a nő iránt, akivel mindezt nem is közlekedett nemileg. A női toilette-nek általános eleganciája és chic-je mellett fetischét különösen alsó ruhák, batist-ingek, atlas-fűzők, finoman horgolt selyem alsószoknyák, selyem harisnyák képezték. Gyönyörrel szemlélgette divatáru üzletek, valamint a női toiletteüzletek kirakaitait. Ideálja oly nő volt, akin fürdőkostüm volt selyem harisnyákkal, fűző és fölötte uszályos reggeli toilette.

Tanulmányozta a *coureuses des rues* kostümjeit, de ízléstelen-

nek, szinte undorítónak találta őket. Több élvezetet okozott neki a kirakatok nézegetése, de ezeket ritkán újították meg. Kielégítést keresett a divatlapok olvasásában, egyes szép fetischdarabok megvásárlásában. Legnagyobb szerencséjének tartaná, lia a boudoir toilette-művészetét, avagy a női ruházet próbatermének műveit élvezhetné, vagy ha egy elegáns világi hölgynek femme de chambreja lehetne és toilettjeit rendezhetné. Masochismusnak vagy homoszexualitásnak jeleit nem látjuk nála; teljesen férfias megjelenése van. (*Garnier, La folie à Paris, 1890.*)

A női ruházat egyes részei iránt tanúsított szenvedélyes érdeklődés egy esetét közli *Hammond* (op. cit. 43. 1.). Itt is a patiens élvezete abból áll, hogy fűzöt viselhesen és más női ruhadarabokat (rendellenes nemi érzésnek semmi nyoma). Túlerős fűzés okozta fájdalom – akár magán, akár nőknél – neki öröme szolgálat, íme a sadistikus-masochistikus elem. Ilyen eset lehet a *Diez* (Der Selbstmord, 1838. 24. 1.) közölte is, amelyben egy fiatalember nem tudta azon vágyát fékezni, hogy női ruhát szétszaggasson. E szétszakítás alatt rendszerint ejaculatio állt be nála.

A fetischismusnak a fetisch elpusztítási vágyával való kapcsolata (ez utóbbi mintegy élettelen tárgyon elkövetett Sadismus) úgy látszik, elég gyakori. (L. 102. sz. megfigyelést.)

A kötény oly ruhadarab, melynek ugyan tulajdonképpen nincs intim karaktere, de szövete és színe az alsó ruhára emlékeztet, és egyszersmind a viselet helyének is megvannak a nemi vonatkozásai. (Lásd: a „Schürze” szónak metonymice „Unterrock” helyett való alkalmazását a német közmondásban: „Jeder Schürze nachlaufen” stb.) Ez szolgálat alapot a következő eset megértéséhez:

108. sz. megfigyelés. C. 37 éves egyén, súlyosan terhelt család tagja, plagiocephal koponyával, szellemileg nem nagyon fejlett, 15 éves korában egy szárítás céljából felakasztott kötényt pillantott meg; magára öltötte és egy korlát mögött onanizált; azóta ha kötényt pillantott meg, nem tudta megállni, hogy ae actust meg ne ismétlje. Ha látott valakit – legyen az férfi vagy nő – kötényben, utána kellett futnia. Hogy a folytonos köténylopásoktól megszabadítsák, 16 éves korában a tengerészeihez adták. Ott nem látott kötényeket és nyugodtan is viselkedett. 19 éves korában visszatérve, újból kötényeket lopott, ezáltal végzetes bonyodalmakba keverődött, többször bezárták; huzamosabb ideig egy trappista-kolostorban tartózkodva, igyekezett bajától megszabadulni. Onnan kilépvé újból áldozatául esett»

Újabb lopás alkalmával rendőrorvosilag megvizsgáltván, tébolydába került. Sohasem lopott mást, mint kötényt. Elvezett gondolt az első lopásra. Álmaiban csak kötényekkel foglalkozott.

Ezen emlékképeit használta) föl arra, hogy coitust hozzon létre, vagy hogy masturbáljon. (*Charcot-Magnan*, Arch, de Neurolog. 1882. 12. szám.)

A megfigyelések e csoportjába sorolható *Lombroso* (*Amori anomali precoci nei pazzi*, Arch, di psych. 1883. 17. 1.) esete, amelyben négyéves, öröklés útján súlyosan terhelt gyermek, erectiót és heves nemi izgalmat kapott, valahányszor fehér tárgyakat, nevezetesen fehérneműt pillantott meg. Ezeknek megérintése, összenyomása kéjt okozott neki. 10 éves korában keményített fehér ruha mellett masturbált. Úgy látszik, erkölcsi tébolyban szenvedett; gyilkosság miatt kivégezték.

Különös körülmények teszik az *alsószoknyafetischismus* következő esetét kombinálttá:

109. sz. megfigyelés. Z. 35 éves hivatalnok, ideges anya és egészséges apa egyetlen gyermeke. Gyermekkora óta „ideges” volt, a consultatiónál neuropathiás szeme, gyenge, vézna teste, finom vonásai, igen vékony hangja, ritka növésű szakálla tűnt fel. Kisfokú neurasthéniaától eltekintve, patiensen semmi kórosat nem, lehetett megállapítani. Genitaliái épek, szintúgy a nemi functiók. Állítólag csak 4-5-ször masturbált és pedig kis fiú korában.

Már 13 éves korában patientst hatalmasan felizgatta nedves női ruha látása, míg ugyanaz a ruha száraz állapotban egyáltalán nem hatott rá. Legnagyobb élvezete abból állott, hogy esős időben átázott asszonyokat nézhessen. Ha talált ilyen nőt, akinek arca is sympathicus volt előtte, úgy intenzív kétérzés kíséretében hatalmas erectiója támadt és vágyat érzett a coitushoz.

Soha sem vágyott nedves női ruhára avagy nőket vízzel megöntözni. Pica-jának eredetére vonatkozólag nem tud felvilágosítást nyújtani.

Lehetséges, hogy ez esetben a nemi ösztön először oly nő megpillantásakor ébredt föl, aki esős időben nedves szoknyáját megemelve, bájait látni engedte. Az akkor még tudatlan homályos ösztön aztán a nedves szoknyákra projiciálódott, épúgy, mint más hasonló esetekben.

Gyakoriak s törvényszéki szempontból fontosak: a női zsebkendőért rajongók. A zsebkendőfetischismus elterjedtségéhez nagyban hozzájárul az a körülmény, hogy a zsebkendő azon ruhadarabja a nőnek, mely leggyakrabban a nem intim érintkezésnél is látható lesz és a rajta érezhető testhőmérséklettel és sajátos illattal együtt véletlenül más személy kezébe is kerülhet. Talán ezen alapszik a

zsebkendőnek kéjes érzésekkel való oly nagyszámú associációja, amelyek a fetischismust itt is megmagyarázzák.

110. sz. megfigyelés. 32 éves nőtlen, kifogástalan előéletű péksegédet tetten értek, midőn egy nő zsebkendőjét ellopta. Őszinte megbánással ismerte be, hogy már 80-90 zsebkendőt szerzett ilyen úton; csakis ezekre adta magát s kizárólag fiatalabb és neki tetsző nőknél.

A vádlott külső megjelenésében semmi feltűnőt nem mutat, válogatottan öltözködik, sajtáságosan, félénken, férfiatlanul viselkedik, néha larmoyant tónusba csap át, sőt sírásba is belekezd. Nagyfokú tehetetlenség, értelmi gyengeség, gyenge tájékozódási képesség és reflexiók is jellemzik őt. Egyik nővére epileptikus; ő kedvező viszonyok közt él, sohasem volt beteg, jól fejlődött. Élettörténetének elbeszélésekor feledékenységet, homályos gondolkodást árul el; a számolás is nehezeére esik, bár fiatal korában jól tanult és felfogása is jó volt. Aggodalmas, bizonytalan fellépése onania élénk gyanúját keltette föl. Vádlott bevallja, hogy 19. éve óta excessiv módon hódol a szenvedélynek.

Évek óta e baja miatt levertségben, bágyadságban, csontremegésben, háti fájdalomban szenvedett, munkakedvetlen lett. Gyakran oly sötét, nehéz hangulat fogta el, hogy kerülte az embereket. A nőkel való nemi érintkezés következményeiről túlzott, kalandos képzelődése! voltak, és nem is tudta magát erre elszánni. Utóbbi időben azonban gondolt a házasságra.

Mély megbánással vallotta most be, hogy fél évvel ezelőtt egy fiatal, szép lány megpillantásakor nemileg nagyon felizgatta magát, a lányhoz kellett rohannia és azt érezte, hogy a zsebkendő ellopása által nagyobb kielégítést szerezhet magának nemi izgalmiért.

Azóta, ha egy neki tetsző nőt látott, heves nemi izgalom vett rajta erőt, szívdobogás, erectió és impetus coeundi érzésével rohant hozzá és – faute de mieux – a zsebkendőjét vette el. Bár mindig tudatában volt tette bűnös voltának, mégsem tudott annak ellenállni. E mellett félt egyrészt a nemi ösztön kényszerítő hatalmától, másrészt a felfedezés veszélyeitől.

Az orvosi vélemény joggal tett fel veleszületett gyengeelméjűséget, az onaniának romboló hatását és az abnormis vágyakat perverz nemi ösztönre vezeti vissza, ahol egyszersmind érdekes és physiologiailag is ismert kapcsolat áll fenn a szag- és nemi érzés között. A kóros ösztön ellenállhatatlan erejét felismerték, a vádlottat felmentették. (*Zippe*, Wiener med. Wochenschrift 1879. 23. szám.)

Prof. Dr. *Fritsch* törvényszéki orvos szívességének köszönhetem erről a zsebkendőfetischistáról szóló egyéb közléseimet, akit

1890. évi augusztusban újból elfogtak éppen akkor, amidőn egy nő zsebkendőjét akarta szoknyájából kihúzni.

Házkutatás alkalmával 446 darab zsebkendőt találtak nála; ezenkívül saját bevallása szerint 2 csomó ilyen corpus delictit elégett. A vizsgálat folyamán az is kiderült, hogy X. már 1883-ban 27 zsebkendő ellopása miatt 24 napi és 1886-ban ugyanezen vétség miatt 3 heti fogságot kapott.

Családi viszonyaira vonatkozólag arról szereztek tudomást, hogy atyja sokat szenvedett congestiókban, hogy bátyjának lánya gyengeelméjű és neuropathiás lány.

X. 1879. végén megnősült és önálló üzletet nyitott, 1881-ben csődbe került. Röviddel rá felesége, aki nem tudott vele megférni, mert állítólag férji kötelességének nem tudott eleget tenni (X. tagadja ezt), beadta ellene a válókeresetet. Ezóta bátyja üzletében foglalatoskodik mint péksegéd.

Nagyon panaszkodik szerencsétlen hajlama miatt, de azt mondja, hogy ha a megfelelő situációba kerül, semmi áron sem tud ellentállni. Emellett kényeztetést érez, mintha valaki kényszerítené őt arra. Néha vissza tudja magát tartani, de ha a nő tetszik neki, akkor nincs hatalom, mely meg tudná benne gátolni. A művelet alatt veritek lepi el testét, egyrészt mert fél a felfedezéstől, másrészt mert a tett kivitele fárasztja ki. Már a pubertás éveiben női zsebkendő megpillantásakor élénk nemi izgalmat érzett. Erectió gyakran állott be ilyenkor, de ejaculatio soha.

21 éves kora óta állítólag több ízben mutatkozott hajlam normális nemi kielégítéshez és ő zsebkendőképzelődések nélkül rendes coitust tudott véghezvinni. De a fetichismus növekedésével a zsebkendők eltulajdonítása nagyobb kielégítést nyújtott neki, mint a coitus. Sympathicus asszony zsebkendőjének eltulajdonítása ép annyit számított nála, mintha e nővel nemi érintkezésbe lépett volna; valóságos orgasmust érzett mellette.

Ha a kívánt tárgyat nem tudta megszerezni, úgy kínzó izgatottság, remegés, izzadság fogta el egész testén.

A zsebkendő szaga is képes érzést okozott neki, de ő azt állítja, hogy nem Holmi parfüm-ök azok, melyek rá Hatnak, hanem a sajátos ruhaillat. Állítólag csak igen ritkán masturbált.

Időnkint jelentkező főfájáson és szédülésen kívül semmi testi bajról sem panaszkodik; melyen sajnálja szerencsétlenségét, kóros ösztönét, azt a gonosz dámont, mely annyi bűnre csábította. Egyetlen kívánsága e földön, hogy e bajból kigyógyulhasson. Objectiv vizsgálatnál neurasthenia, a véreloszlásban mutatkozó egyenetlenségek, pupillákban levő egyenetlenség, tűnnek föl.

A törvényszék bebizonyítotttnak látta, hogy X. kóros, meg nem

gátolható kényszer hatása alatt követte el bűneit és így felmentették.

111. sz. megfigyelés. Z. úr, 12 éves korában kezdett masturbálni és azóta nem láthat női zsebkendőt anélkül, hogy orgasmusba vagy erectióba jutott volna. Formális kényszer parancsolt rá, hogy a zsebkendőt kerítse birtokába. Akkoriban a templomi kórusban énekelt és az ellopott zsebkendőket arra használta fel, hogy a templom tornyában masturbáljon. Csak fehér és fekete csíkos kendők gyakoroltak rá ilyen fascinálo hatást. 15 éves kora óta coitus, később házasság. Legtöbbnyire csak akkor volt potens, ha genitáliáit ilyen kendőbe göngyölytette. Gyakran coitust inter femora feminae követ el, ahová zsebkendőt helyezett el. Zsebkendő sehol sem volt elég biztonságban előle. Mindig többet hordott zsebében és egyet genitáliái köré csavarva. (*Rayneau Annales médico-psychol.* 1895.)

A zsebkendőfetischismusknak ilyen esetei, melyekben a perverzió az individuumot lopásokra készíti, elég gyakoriak. Conträrsexuális egyéneknél is előfordulnak, mint azt a következő eset bizonyítja, melyet Dr. MoW-nak többször idézett művéből (263. 1.) közölök.¹

112. sz. megfigyelés. *Rendellenes nemi érzés mellett nyilvánuló zsebkendőfetischismus.* K. 38 éves, iparos, erősen fejlett egyén, sok bajról panaszkodik, csontokban levő gyengeségről, hátifájdalmakról, főfájásról, munkakedvetlenségről stb. E panaszok neurastheniának kétségtelen benyomásait teszik hypochondriához való hajlam mellett. Patiens csak hónapokkal azután, hogy dr. *Moll* kezelése alatt állott, vallotta be, hogy nemi életében is abnormitások vannak.

K. sohasem érzett nő iránt vágyat; szép férfiak azonban egészen különös ingerrel hatottak rá. Patiens ifjúkora óta egész orvosi kezeltetése idejéig igen sokat onanizált. Kölcsönös onaniát és paederastiát azonban nem üzött. Nem is hiszi, hogy kielégítést talált volna benne, mert dacára a férfiak iránti előszeretetének, mégis a férfi egy *fehérneműdarabja* az, amely a legerősebben ingerli, igaz, hogy emellett a tulajdonos szépsége is szerepet játszik; különösen szép férfiak zsebkendői hatnak rá így izgatólag. Ez okból gyakran vett barátai-

¹ Dr. *Moll* műve 262. lapján heterosexualis egyének ezen ösztönéről a következőket mondja: „A zsebkendőért való rajongás odáig juthat, hogy a férfi teljesen a zsebkendő hatalmában áll. Egy nő beszélte nekem: Ismertem egy urat; ha messziről megpillantottam, csak zsebkendőmet kellett kissé kihúznom zsemből úgy, hogy egyik csücske kandikáljon ki, s biztos vagyok benne, hogy e férfl úgy követ engem, mint kutya a gazdáját. Oda mehetek, ahová akarok, ezt az úr mindenüvé elkísér; ülhet akár kocsin, lehetnek sürgősen elintézendő üzleti ügyei, ha zsebkendőmet megpillantja, mindent cserbenhagy, csakhogy engem, illetve zsebkendőmet követhesse”.

nak zsebkendőt. Hogy az eltulajdonításra rá ne jöjjenek, saját zsebkendői közül egyet állandóan barátainak hagyott, hogy az ellopottat pótolja. így akart a lopás gyanúja alól szabadulni és a kicserélés látszatát feltüntetni. Más férfi-fehérmű is felizgatta nemileg, de nem oly mértékben, mint a zsebkendő.

Nőkkel többször közösült, miközben erectiója és ejaculatioja támadt, de kényezés nélkül. Nem is ingerelte semmi arra, hogy közösüljön. Az erectio és ejaculatio is csak akkor állottak be, ha a ptiens az actus alatt egy férfi zsebkendőjére gondolt, még könnyebben sikerült ez neki akkor, ha barátjának zsebkendőjét vitte magával és azt a közösülés alatt kezében tartotta.

Nemi perverziójának megfelelően alakulnak éjjeli pollutiói is, amelyekben férfiruháról szóló képzelődések szerepelnek.¹

A ruhaf etischistáknál sokkal gyakoribbak a női *cipőért* rajongók; számtalan eset közül igen sok képezte tudományos megfigyelés tárgyát, míg a hozzá hasonló kesztyűi etischismusról csak egynehány közlés van, az is harmadkézből; eltekintve az alább következő 122. sz. megfigyeléstől, amelyben a kesztyűfetischismus szövetfetischismusból secundär módon fejlődött ki. A kesztyűfetischismus relativ ritkaságának okára nézve lásd 187. lapot.

A *cipőfetischismusnál* azonban teljesen hiányzik a tárgynak a női testhez való közeli vonatkozása, mely az előbbi ruhafetischismust érthetővé teszi. Ez okból s mert nagyon sok olyan eset ismeretes előttünk, amelyekben a cipőért és csizmaért való rajongás tudatos és kétségtelen módon masochistikus képzetkörből fejlődik ki, joggal felvehető, hogy a cipőfetischismusnak (rejtett) gyökere masochistikus természetben rejlik, különösen akkor, ha kifejlődésének más módja a speciális esetben nem mutatható ki.

Ez okból a láb- és cipőfetischismus körébe tartozó megfigyelések nagyobb részét a masochismus fejezete alatt tárgyaltam. Ugyanott az átmenetek feltüntetése által az eroticus fetischismus ez alakjának rendes masochistikus karakterét is kirajzoltam.

A masochistikus karakter prasumptiója cipőfetischismus ese-

¹ Időnkint, illetve rohamszerűleg, heves aggodalom érzése és izzadás mellett fellépő zsebkendőfetischismus esetét közli *Moll* a „Centrabl. f. die Krankheiten der Harn- und Sexualorgane” (V. 8.) című folyóiratban. Rejtett epilepsia esete foroghatott itt fenn. (10 éves korában trauma capitis, gyengeelméjűség”, ismételt ájulási rohamok, később félelmi rohamok, izzadság kíséretében, a fetischállapotokra vonatkozó partialis amnesia.) Kóros ösztöne, mely női zsebkendők ellopására ingerelte, 60 éves korában kiállott typhus után fejlődött ki; ilyenkor a beteg a lopott kendővel megtörülte arcát, mire erectio, sőt ismételten ejaculatio is beállott. Az orvos, akitől tanácsot kért, azt ajánlotta neki, hogy ne hordjon vászoninget, mert azok hozzák abba a sajátságos izgalmi állapotba.

tében ott függeszthető fel, ahol a nemi izgalmaknak és a női cipő képzetének associációjára másfajta véletlen körülmény mutatkozott, melyet a priori nem lehetne valószínűnek felvenni.

Kimutatható összefüggés a következő két megfigyelésben látható:

113. megfigyelés. *Cipőfetischismus*. P. úr, ősi nemes család tagja, 32 éves, nő, 1890-ben vita sexuálisának „természetellenessége” miatt kérte ki orvosi tanácsomat. Állítja, hogy teljesen egészséges családból származik, de gyermekkorától ideges volt. 11 éves korában chorea minor-ban szenvedett. 10 év óta álmatlanság és más neurasthenias tünetek gyötrik.

15 éves korában ismerte csak fel a nemek közti különbséget és akkor támadtak első nemi izgalmi. 17 éves korában egy francia nevelőnő csábította el, de coitust nem engedett meg, úgyhogy az érzékiségnek hatalmas felkorbácsolása csak kölcsönös masturbációt eredményezett. E situáció közepette megakadt szeme a nő rendkívül elegáns cipőin; ezek mély benyomást keltettek nála. Négy hónapig taprtott e ledér nővel folytatott viszonya; ezen attouchement alatt vált a cipő a szerencsétlen ember fetischévé. Érdeklődni kezdett általában a női cipőért; ide-oda futott, csak hogy szépen öltözött nőket láthasson. A cipőfetischnek enormis hatalma fejlődött ki nála. Sicuti caleoolus mulieris gallicae penem tetigit, statim summa cum voluptate sperma ejaculavit. Csábítójának eltávolítása után puellákhoz ment és azokkal hasonló manipulációkat végeztetett, ami ki tudta elégíteni. Csak ritkán fordult a coitus útján való kielégítéshez; éhez való hajlama; mindinkább gyengült. Vita sexualisa álompollutiókból állott, amelyeknél kizárólag női cipők szerepeltek és calceolos feminarum, appositos ad mentulam, által elégítette ki magát, de ezt a puellának kellett megtennie. A nővel való nemi érintkezésnél csak a cipő, és pedig az elegáns, francia szabású, fekete fénylő cipő izgatta érzékileg.

Az idő folyamán a következő feltételek járultak még hozzá elegáns prostituált sikkos cipő, vasalt alsószoknya és lehetőleg fekete harisnya.

A nőn különben semmi sem érdekl. *Mezítelen láb egyáltalán nem érdekelte*; lelkiileg sem tud rá hatni a nő. *Masochistikus vágyai – a cipő által való tiprás stb. – sohasem voltak*. Évek során fetischismusa annyira nőtt, hogy ha az uccán egy bizonyos külsejű és bizonyos cipőben járó nőt pillantott meg, annyira felizgult, hogy masturbálnia kellett. A penis kislókú megnyomása elég volt a neurasthenias betegnek arra, hogy ejaculatio álljon be. Cipőüzletek kirakatában lévő árúk, sőt cipőkre vonatkozó hirdetések is nagyon fel tudták izgatni. Libidója nagy volt, azért ha nem állottak cipőre

vonatkozó jelenetek rendelkezésére, masturbációval segített magán. Patiens korán észrevette helyzetének kínos és veszedelmes voltát és ha – neurastheniájától eltekintve – jól is érezte magát physikailag, erkölcsileg mindig szenvedett. Mindenféle orvosi kezelést: hidegvíz-kúrát, hypnoticus gyógymódot stb. igénybe vett, valamennyi eredménytelen maradt. Nevesebb orvosok házasságot ajánlottak neki és biztosították, hogy mihelyt komolyan szeretni fog egy leányt, fetischének nyúge alól azonnal felszabadul. Ő ugyan nem bízott a jövőben, mégis megfogadta orvosai tanácsát; de az ezek tekintélyébe vetett bizalmában kegyetlenül csalódott, bár szellemi és testi tulajdonságok által egyaránt kitűnő nőt vezetett az oltárhoz. A nászszaka borzasztóan múlt el rá nézve, bűnösnek képzelte magát és nejét érintetlenül hagyta. Következő napon egy azon bizonyos chic szerint öltözött prostituált került szemei elé. Elég gyenge volt arra, hogy a nővel a megszokott módon érintkezzék. Majd vásárolt egy pár elegáns női cipőt, ágyába' rejtette azokat és miközben nejének ölelése alatt megérintette őket, néhány nap múlva eleget tudott tenni férji kötelességének. Lanyhán ejaculált, mert csak kényszerből végezte a coitust és a műfogás pár hét múlva felmondta a szolgálatot, amennyiben képzelete elbágyadt. P. borzasztó helyzetben volt, legszívesebben véget szeretett volna vetni életének. Nejét, aki nemileg nagy igényeket támasztott és az eddigi nemi érintkezés rendkívül felizgatta, nem tudta többé kielégíteni és fájdalommal látta annak fizikai és morális szenvedéseit. Titkát nem tudta és nem akarta neki elárulni. Undort érzett a házasság nemi követelményei iránt, félt nejétől és azon estéktől, amelyeket vele kellett egyedül eltölteni. Nem tudott többé erectióhoz jutni.

Újból prostituáltakkal elégitette ki magát, úgyhogy cipőit megérintette és aztán a puellának calceolo mentulam tangere kellett; ő ejaculált, vagy ha ez nem történt meg, akkor coitust kísérelt meg a nővel, de eredmény nélkül, mert közvetlenül utána azonnal ejaculatio állott be. Patiens kétségbeesve kéri ki tanácsomat. Mélyen sajnálja, hogy belső meggyőződése ellenére orvosa szerencsétlen tanácsát fogadta meg és egy derék asszonyt boldogtalanná tett, fizikailag és erkölcsileg tönkretett. Nem tudja, vajjon Isten előtt viselheti-e a felelősséget azért, hogy tovább folytatja az életet. Még ha fel is világosítaná nejét baja felől és ez meg is tenne mindent, nem volna segítve a dolgon, mert a demimonde-parfum az, ami őt izgatja.

A lelki fájdalomon kívül semmi feltűnő jelenség nem vehető észre; genitálái normálisak; prostata ja valamivel nagyobb. Panasz-kodik, hogy annyira hatalmában van a cipőképzeteknek, hogy mihelyt cipőről esik szó, azonnal elpirul. Fantáziája e körül forog. Ha mezei birtokán tartózkodik, néha hirtelenében 10 mértföldnyi utat kell

megtennie azért, hogy a közeli városban kirakatoknál vagy cum puellis elégitse ki vágyait.

A sajnálatraméltó ember orvosi kezelésre nem tudja magát elszánni, amennyiben az orvosokhoz való bizalma mélyen megrendült. Azon kísérletem, hogy hypnosis által szüntessem meg fetischistikus associációit, hajótörést szenvedett a szerencsétlenek roppant nagy izgalmán, amelyben csak az foglalkoztatta, hogy nejét szerencsétlenné tette.

114. sz. megfigyelés. X. 24 éves, terhelt család tagja (atyjának bátyja és nagyatyja elmebajos volt, nővére epileptikus, másik nővére migraine-ben szenved, szülei hevesvérű emberek); fogzás idején görcsrohamai voltak, 7 éves korában egy cseléd onaniára csábította. X. első alkalommal élvezetet talált ezen manipulációkban, *cum illa, puella fortuito pede calceolo tecto penem tetigit*. Ez megadta az ifjúnak az associatiót, amelynek segítségével ezentúl női cipőnek pusztá megpillantása, sőt a, megfelelő fantázia is elégséges arra, hogy nemi izgalmat és erectiót idézzen elő. Onaniát üzött, mikor ilyen cipőket látott vagy maga elé képzel. Az iskolában a tanítónő cipői izgatták fel hatalmasan, különösen az olyaaiok, melyeket hosszú női ruhák félig eltakartak. Egyízben nem tudta magát arttól visszatartani, hogy a tanítónő lábát megragadja, ami nemileg nagyon felizgatta. Ütlegetések dacára sem tudta megállani, hogy meg ne ismétlje a jelenetet. Végül belátták, hogy itt kóros motívum szerepel és egy tanítóhoz tették át. Most a tanítónő cipőjére való emlékezés foglalkoztatta képzeletét és e mellett erectió, orgasmus, sőt 14 éves kora óta ejaculatio állott be. Ha női cipőt látott, masturbalt. Egy napon az a gondolatai támadt, hogy élvezetét fokozza azáltal, hogy cipőt használt e masturbatorikus jelenetekhez. Ezentúl gyakran vásárolt cipőt e célra.

A nőn semmi más nem tudta nemi izgalmát felkelteni; a coitus gondolata iszonyattal töltötte el. Férfiak sem érdekelték semmiféle tekintetben.

18 éves korában üzletet nyitott és többek között női cipőkkel is kereskedett. Nagyon felizgatta, ha vevőinek lábán felpróbálhatta áruit vagy az általuk használt cipőkkel manipulálhatott. Egy napon, mikor a megszokott módon onanizált, epileptikus roham fogta el, mely rövid időre rá megisméltődött. Csak most ismerte föl nemi praktikáinak az egészségre káros hatását; legyőzte onaniáját, nem adott el többé cipőt és azon fáradozott, hogy a, női cipők és a nemi functiók közti associatiótól megszabaduljon. Most azonban pollutiók kínozták igen gyakran női cipőkkel foglalkozó eroticus álmok kíséretében és az epileptikus rohamok ismétlődtek. Házas-

ságra szánta el magát, bár a női nem iráni nemi hajlamot nem érzett magában, de mert az egyedüli gyógymódot látta benne.

Szép fiatal nőt vett el feleségül. Dacára élénk erectiójának, amelyet a felesége szép cipői idéztek elő, mégis teljesen impotens volt a coitusnál, mert undora, a coitus, egyáltalán az nővel való intim érintkezéstől, jóval felülmúlta a cipőképzet nemileg izgató képességét. Impotenciája miatt fordult dr. *Hamond-hoz*, aki epilepsiáját brómmal kezelte és azt tanácsolta neki, hogy a hitveságya fölé függesztett cipőt fixálja a coitus alatt, feleségét cipőnek képzelje el. Patiens megszabadult az epileptikus rohamoktól és potens lett, úgy-hogy nyolc naponként coitusra képesnek mutatkozott; a női cipők felkeltette nemi izgalma is mind alábbhagyott. (*Hamond, Sexuelle Impotenz*, németre ford. *Salinger*, 1899. 23. old.)

A cipőfetiseismusnak¹ e képei, amelyek kimutatható subjektív véletlen asszociációkon alapulnak, mint a fetischismus esetei általában, objektív alkalom tekintetében nem mutatnak semmi feltűnőt, mert az első esetben a nő összjelenségének egyik részbenyomásáról, a másokban pedig egy izgató manipuláció részbenyomásáról van szó.

Megfigyeltek azonban olyan eseteket is – igaz, hogy eddig csak kettőt, – melyekben a döntő asszociációt nem a tárgy alkotásának normálisan izgató dolgokkal való összefüggése hozza létre.

115. sz. megfigyelés. *Cipőfetischismus*. Olyan férfiről van szó, akit *Kurella* „A bűnös természetrajza” című művében (213. lap) mint oly csalót jellemez, aki érdekes idegbajt ad elő, csak azért, hogy a lopásból élhessen. Szerző azonban más eredményhez jutott.

O., 1865-ben született, először candid. theologiae volt, de szédelés és koldulás miatt rendreutasították; súlyosan terhelt családból származik, cipőfetischismusban szenved; 21. életéve óta időről-időre epizódokat tartalmaz élete, melyekben azon ösztön keríti hatalmába, hogy még akkor is elfusson és álmodjék ős igyók, ha ezáltal elveszti legértékesebb javait és jövőbeli reményeit. Mint katona is azt a bűnt követte el, hogy így elfutott; egy dégénérait egyén valóságos deambulációjának képét nyújtotta, feljebbvalói előtt rejtélyes egyéniségnek tűnt föl, mert az intervallumokban mintaszerű magaviseletet tanúsított.

Az ezredorvosok véleménye abban csúcsosodott ki, hogy ő „periodikus elmezavartban szenved, mire a „született gonosztevőt” mint hasznavehetetlen egyént, a szolgálatból elbocsátották. Patiens

¹ További esetekre vonatkozólag, amelyek nem mutatják masochismust felismertető jeleit, lásd *Moll*: „Untersuchungen über Libido sexualis, 32 eset; Krafft E. Arbeiten, TV. 171, 172. lap.

mind mélyebbre süllyedt, mindenfelé kóborolt, szédelgett, ismételten tébolydába került.

Szerző vizsgálata nagyfokú asymmetriát mutatott a koponya alakulásában és azt, hogy a jobb láb hosszabb, mint a bal, stb.

Cipőfetischismusát 8. életévére vezeti vissza. Akkor az iskolában gyakran ejtett le a földre tárgyakat azért, hogy a tanítónő lába közelébe juthasson. El tudja hitetni az emberrel, hogy időnkint női cipő képe volt az, mely az elfutásra kényszerítette, amennyiben túlhatalmasan és kínosan lebegett előtte.

Ez a szerencsétlen ösztön juttatta oda, hogy annyira megbolondult; büntetendő tetteiért önmagát tette felelőssé.

A cipőfetischismus tényleges fennállását szerző azzal bizonyította be, hogy O.-t szellemes módon tette próbára. *Kurella* ezen cipofetischismust minden habozás nélkül szédelgésnek tartotta és a nemi élet perverzióinak terén foglalatostkodók legújabb kritikusaik mintájára azt állította, hogy valószínűleg a „Psychopathia sexualis” olvasása által létrejött jelenség.

Szerző nem sajnálta a fáradságot, hogy konstatálja, miszerint O. e könyvet nem is olvasta. Azon indokoknak – melyek Kurellát arra bírták, hogy a hamis diagnosist felállítsa – további megdöntésére vonatkozólag lásd az eredeti cikket.

Szerzőnek a tudomány tapasztalattal egyező eljárásainál bizonyítja az örökölt terheltég, eltérő koponyaalakulás és más elfajulási jelek, perverzió sexualis jelenlétét periodikusan kivételes pszichikai állapotok kíséretében, melyekben a) túlhatalmas perverz ösztön kényszereszmékben és kényszertettekben nyilvánul meg.

De még az intervallumokban elkövetett büntetteiért sem vonható felelősségre, mert degeneratív psychopathiás testalkotás részjelensége gyanánt ideges zavarokat és más pszichikai anomáliákat tüntet föl.

O. öröklött degeneratív elmezavarban szenved és közveszélyes egyénnek tekintendő. (*Alzheimer*, Archiv, f. Psychiatr. XXVIII. 2.)

116. sz. megfigyelés. L. 37 éves segéd, súlyosan terhelt család tagja; 5 éves korában támadt első erectiója, midőn látta, hogy alvótársa, egyik idősebb rokona, hálósapkáját fejére tette. Ugyanez a hatás mutatkozott akkor, midőn később egyik régi házicselédjénél látta ezen jelenetet. Később egy öreg, csúnya hálósapkával fedett úri fejnek pusztá képzete is elég volt erectió előidézéséhez. Egy főkötlőnek, vagy mezítelen nőnek, vagy mezítelen férfinak megpillantása nem izgatta föl; de hálósapka megérintése erectiót idézett elő, sőt néha ejaculatiót is. L. nem volt masturbans, sőt 32. életévéig, midőn egy szép és imádott leányt vett feleségül, nemileg egyáltalán nem működött.

A nászéjszakán nem izgult föl addig, míg fent leírt emlékképét segítségül nem vette; a coitus rögtön sikerült.

Ezentúl mindig ehhez az eszközhöz kellett folyamodnia. Gyermeckora óta időnkint búskomorság fogta el, mely az öngyilkosság gondolata felé irányította figyelmét; itt-ott éjjeli hallucinációk riasztották föl. Ha kinézett az ablakon aggodalmas szédülés fogta el. Balga ember volt, különösen szellemileg hátramaradt egyén. (*Charcot és Magnan. Arch. der. Neurol. 1882. 12. sz.*)

Ezen egészen különös esetben úgy látszik, hogy az első nemi izgalomnak egy teljesen heterogen benyomással való időbeli coincidentája determinálta egyedül az élvezetet.

A véletlen association alapuló fetischismusnak éppen olyan ritka esetét említi föl *Hamond* (op. cit. 50. lap.) Különb. teljesen egészséges és psychikailag normális nő embernél a potentia egy más házba való átköltözés után hirtelen eltűnt és a megszokott hálószoba-berendezés helyerállítását után visszatért.

c) Bizonyos szövet mint fetisch.

A fetischisták harmadik csoportját azok alkotják, akiknek sem a női test valamely része, sem a női ruházatnak valamely darabja a fetischük, hanem *bizonyos szövet*, mely nem is szerepel mindig mint női ruhaszövet, hanem mint puzta szövet képes egymagában nemi érzéseket felkelteni vagy fokozni. *Ilyen szövetek: a prém, bársony, selyem.*

Ez esetek az eroticus ruhafetischismusnak előző jelenségeitől abban különböznek, hogy e szövetek nem állanak a női testtel oly szoros vonatkozásban, mint a női fehérnemű, s nincsenek is vonatkozásaik bizonyos testrészekhez, mint a cipő, keztyű, sem másféle symbolikus jelentőséggel nem bírnak, fetischismus nem is származhatik valami véletlen associatióból, mint a hálósapkának és hálószoba-berendezésnek egyedül álló esetei, mert ezen esetek egyforma tárgy által alkotott csoportot képeznek. Fel kell ugyan vennünk, hogy hyperästhetikus egyéneknél bizonyos tapintási érzések (csiklandozásféle, mely a kéjérzéssel valamely rokonságban áll?) a fetischismus kifejlődésénél, mint alkalmatszolgáló körülmény szerepelhetnek.

Álljon itt egy ilyen különös perverzióval terhelt egyéneken tett saját megfigyelésem:

117. sz. megfigyelés. N. N. 37 éves, idegbajos család tagja, maga is neuropathiás szervezetű, a következőket adja elő:

Kora ifjúságom óta mély rajongással viseltem a szőrme és bársony iránt abban az értelemben, hogy e szövetek nemi inger gyanánt hatnak rám, megpillantásuk és megérintésük kéjes élvezetemre

szolgál. Oly eseményre, mely e különös hajlamra okot szolgáltatott volna (talán az első nemi izgalomnak e szövetek keltette benyomásokkal való egybeesése, illetve az első nemi izgalom egy ilyen szövetbe öltözött nő által) nem emlékszem. Ezzel nem akarom abszolúte kizárni ily esemény lehetőségét, de valószínűtlennek tartom, hogy fennállott volna, mert azt hiszem, hogy ily dolog melyen belevésődött volna az emlékezetbe.

Csak azt tudom, hogy már gyermekkoromban élénk vágyamat képezte szőrmeárut látni, azt simogatni, amikor is homályos, kéjes érzésem támadt. Határozottabb nemi fogalmak öntudatba léptek, illetve a nemi gondolatoknak a nőre való irányulásakor is megvolt az előszeretetem oly nő iránt, aki ilyen szövetekbe volt öltözve.

S ez így is maradt érett férfikoromig. Oly nő, aki szőrmét, vagy bársonyt, vagy mindkettőt viseli, sokkal hamarabb és jobban tud nemileg felizgatni, mint e segédeszközök nélkül. E szövetek ugyan nem *conditio sine qua non*-jai az izgalomnak a vágy beáll a normális ingerekre is; de e fetischszövetek megpillantása és főképp megérintése hatalmas támasztéka más normális ingereknek és fokozója az eroticus élvezetnek. Néha oly nőnek, aki csak alig mondható szépnek, de e szövetekbe van öltözve, pusztá megpillantása élénk izgalomba hoz, sőt egészen el tud ragadni. Fetischeim megpillantása is élvezetet okoz nekem, de sokkal nagyobbat azok megérintése. (A prémnek penetráns illata közömbös rám nézve, inkább kellemetlen, csak a kellemes tapintási- és arcbenyomásokkal való associációja miatt tűröm el.) Hevesen áhítozom azután, hogy a szöveteket nő testén tapinthatassam, simogassam, csókoljam, arcomat belerejtsem. Legnagyobb élvezetem abból áll, ha *inter actum* fetischemet a nő vállán láthatom.

Ügy a szőrme, mint a bársony egyedül gyakorolják a fent vázolt hatást. Az előbbi azonban sokkal nagyobb mértékben; de legerősebben mindkettő kombinálva. Bársonyból és szőrméből készült női ruhadarabok, anélkül, hogy tulajdonosukat látnám, vagy érezném, nemileg izgatólag hatnak rám, sőt – bár kisebb mértékben – a befedésre szolgáló szőrme, amely tehát nem tartozik a női ruházathoz, bútorokon és drapériákon levő bársony és pluche. Selyem- és bársony-toilettek szerelmi érdeklődés tárgyát képezik nálam, sőt maga a szó „prém” elbűvöl és azonnal eroticus képzelődéseket varázsol elém.

A prém annyira nemi érdeklődés tárgya előttem, hogy egy férfi, aki hatásos (lásd később) prémet hord, rám igen kellemetlen, bosszantó, szinte botrányos benyomást gyakorol, majdnem olyant, aminőt normális egyénre egy balettáncosnő costumjébe öltözött férfi gyakorol. Hasonlóan kellemetlenül érint öreg vagy csúnya nő szép

bundába öltözve, azért, mert egymással ellentétes benyomásokat kelt föl bennem.

A szőrméhez és selyemhez való eroticus vonzódás az aesthetikai tetszéből nagyon is különbözik. Élénk érzésem van a szép női ruha iránt s e mellett még különös előszeretetem a csipke iránt, de ez csak tisztán aesthetikai természetű. Csipketoilettebe (vagy más elegáns ruhába) öltözött nő szebb, de csak a fetischszöveimbe öltözött nő elragadóbb, mint egy másik különben hasonló körülmények közt levő.

Szörme csak akkor gyakorolja rám a fent említett hatást, ha elég sűrű, finom, sima, elég hosszú, felemelkedő szőrökből áll. Ezekről függ a hatás, amint azt pontosan megfigyeltem. Teljesen közömbösek rám nézve nemcsak az általában közönségesnek mondott, durva szőrű, bozontos szőrmeáruk, hanem a szépnek és nemesnek mondottak közül tátott (fóka, pézsmáállat), melyeknél ez rövid (hermelin) vagy túl-hosszú és fekszik (majom, medve). A specifikus hatást csak a czoboly, menyét, czibetnél levő álló szőrzet tudja kifejteni. Ámde a bársony is csak akkor tud hasonlóképp hatni, ha sűrű, finom és felfelé álló fonalakból áll; a hatás tehát éppen sűrű, finom hajvégeknek az érző-idegek végkészülékeire gyakorolt benyomásától függ.

De hogy miképp kerül a tapintóidegekre gyakorolt ezen sajátos benyomás a nemi étellel vonatkozásba, az rejtély előttem. Tény az, hogy sok embernél előfordul. Határozottan állítom, hogy a női haj tetszik ugyan nekem, de nem gyakorol rám nagyobb hatást» mint bármely másik inger és hogy a szörme érintésénél soha sem gondolok női hajra. A tapintásézés a két esetben egészen különböző. Egyáltalán semmiféle más gondolat nem lép itt előtérbe. Szörme kelti fel bennem egyedül az érzékiséget; hogy mi módon, nem tudom.

Az aesthetikai hatás, mely iránt többé-kevésbé mindenki fogékony, amelyet Rafael Fornariná-ja és Rubens Fourment Helene-je óta számtalan sok festő használt a női bájok keretéül, s amely a divatban, művészetben, tudományban egyaránt nagy szerepet játszik, mondom, ezen aesthetikai hatás itt semmit sem magyaráz meg. Olyan aesthetikai hatást, aminőt normális férfira szép prém gyakorol, gyakorol rám, mint mindenki másra a virág, szalagok, ékkövek és mindenféle dísz is. Ilyen dolgok, ügyesen alkalmazva, emelik a női szépséget és bizonyos körülmények között indirect úton érzéki benyomást is kelthetnek. Soha sem gyakoroltak rám direct, hatalmas, érzéki befolyást, mint az említett fetischszövegek.

Ámbár nálam, épúgy, mint minden más „fetischistánál”, az érzéki és az aesthetikai hatás élesen elkülöníthetők egymástól, mégsem gátolja e körülmény azt, hogy én fetischemen is egész sorozat aesthetikai követelményt állítsak fel, az alakra, szabásra, színre stb. vonat-

kozólag. Készletesebben is kiterjeszkedhetnék ehelyütt ízlésem igényeire, de nem teszem, mert nem tartozik a tárgyhoz. Csak arra akarok rámutatni, hogy mikép komplikálódik a fetischismus erotieus, még tisztán aesthetikai ízlésbeli dolgokkal is.

Fetischszöveim sajtószerű erotieus hatását époly kevésbé lehet a tulajdonos nő testének képzetével való associáció által megmagyarázni, amily kevésbé ez az aesthetikai benyomás által volt lehetséges. Először is azért, mert a szövetek – mint már említettem – a testtől teljesen izoláltan is hatnak rám, mint puszta szövetek s másodszer azért, mert sokkal intimebb ruhadarabok (fűző, ing), amelyek kétségkívül associációkat teremtenek, sokkal gyengébben hatnak. A fetischszövetek tehát önálló, érzéki értékkel bírnak rámnézve. Hogy mi módon, az előttem is titok.

A szörméhez és bársonyhoz hasonló erotieus fetisch-hatása van rámnézve női kalaptollaknak, legyezőknek (hasonló érintési érzés). Végül gyengültebb formában nyilvánul e hatás más sima szöveteknél (atlas, selyem), míg a durva szövetek, darócposztó, flanell egyszerűen visszataszítólag hatnak rám.

Végül még azt akarom megemlíteni, hogy valahol olvastam *Vogt Károlynak* a mikrocephal egyénekről írott értekezését, melyben azt írja, hogy egy ilyen egyén szörme megpillantásakor odarohant, rávetette magát és az öröm élénk jelei közepette simogatni kezdte. Távol áll tőlem, hogy ez alapon a széles rétegekben elterjedt szörme-fetischismusban az emberi nem szörmébe öltözött ősenek ízlésére való atavistikus visszaütést ismerjek fel; ama cretin a hozzáálló tartózkodásnélküli modorral egy neki kellemes tapintási actust gyakorolt, amelynek nem kell okvetlenül nemi jellegűnek lennie; sok normális ember szívesen cirógatja a macskát, sőt simogat bársonyt vagy szörmeárut anélkül, hogy ez nemileg felizgatná.

Az irodalomban következő néhány eset van felsorolva:

118. sz. megfigyelés. 12 éves fiút hatalmas nemi izgalom fogott el, midőn véletlenül rókaprémmel takaródzott be. Ez idő óta szörme használata mellett masturbált vagy pedig úgy, hogy gyapjas kutyát vitt magával az ágyba, mire ejaculatio állott be, melyet néha hysterias roham szokott követni. Éjjeli pollutióit oly álmok kísérték, amelyekben ő mezítelenül fekszik egy fehér szörmén és ezzel takarózik be. Férfi vagy női bájok nem tudták felizgatni

Neurasthenias lett, megfigyelési mániában szenvedett, azt hitte, hogy mindenki az ő nemi anomáliáját figyeli meg, ezért taedum vitae fejlődött ki benne és végül megőrült.

Súlyosan terhelt egyén volt, szabálytalanul alkotott nemi szer-

vei voltak és más degenerációra valló anatómiai jeleket mutatott. (Tarnowszky, op. cit. 22. 1.)

119. sz. megfigyelés. C. a bársonyt kedvelte különösen; szép asszonyok normális módon vonzzák őt, de különösen felizgatja az, ha a nőt, akivel nemileg érintkezik, bársonyruhában látja. Itt különösen az a feltűnő, hogy a látás és megérintés nem okoz egyforma izgalmat. C. azt mondta nekem, hogy egy nő bársonykabátjának végigsimogatása őt olyannyira fel tudja nemileg izgatni, hogy másképpen ez alig volna lehetséges. (Dr. Moll, op. cit. 127. 1.)

Orvosi oldalról közölték velem a következő megfigyelést:

Egy lupanárban egy férfit „Bársony” neve alatt ismertek; ez fekete bársonyruhába öltöztetett egy neki tetsző puellát és nemi ösztönét úgy keltette föl és elégítette ki, hogy arcát a bársonyruha egyik csücskével simogatta, míg a nővel egyébként nem lépett érintkezésbe.

Egy másik megfigyelő azt közli velem, hogy a masochistáknál igen gyakori a szörme, bársony és tollakért való rajongás (lásd 49. és 50. sz. megfigyelést).¹

A *szövetfetischismusnak* egészen különös esete a következő. Azon ösztönnel áll kapcsolatban, hogy a fetischben kárt tegyen az illető, aki ez esetben vagy a nő, mint a fetisch viselője iránt mutatkozó sadismus egy elemét rejti magában, vagy pedig a fetischistáknál elég gyakran mutatkozó személy nélküli *tárgyi sadismus* példáját tünteti föl. Ez a számítási ösztön szülte a következő esetet, mely a törvényszéknél is nagy érdeklődést keltett.

120. sz. megfigyelés. 1891 júliusában Bachmann Alfréd, 25 éves lakatos-segéd állott Berlinben az I. törvényszék második szünidei büntetőosztálya előtt. Ugyanez év áprilisában tömegesen érkeztek feljelentések a rendőrséghez, melyek szerint gonosztevő kéz nőknek ruháit, valamely éles eszközzel széjjelvágtá. Április 25-én este sikerült a gonosztevőt a vádlott személyében elfogni. Egy törvényszéki hivatalnok megfigyelte, amint a vádlott feltűnő módon egy nőhöz tolakodott, aki egy férfi kíséretében a járdán sétált. A hivatalnok felkérte a nőt, hogy nézze meg ruháját, mialatt a gyanús egyént fogvatartotta. Kiderült, hogy a ruhán elég hosszú metszést ejtett. A vádlottat az őrtanyára vezették, ahol aztán vizsgálat alá vették. Az éles késen kívül, melyet saját bevallása szerint a ruhák felmetszésére használt, találtak nála még két selyemszalagot, aminőket a nők ruháikra szoktak rakni; vádlott beismerte, hogy ezeket a nagy tolongásban

¹ Saelier-Masoch regényeiben is előkelő szerep jut a szörmének, mely egyes regényeknek címül is szolgált. Nem tartom azonban kielégítőnek az ott adott azon magyarázatot, hogy a szörme a hatalom jelképe és ezért lesz az ott ábrázolt férfiak fetischévé.

oldotta le a női ruhákról. Végül a testi vizsgálat alkalmával selyem úri nyakkendő került napvilágra. Ezt vádlott állítólag találta. Mint-hogy ez állítását megcáfolni nem lehetett, azért ez ügyben csak a talált tárgy elrejtéséért vádolták, míg egyéb viselt dolgai miatt, nevezetesen két esetben, amelyekben a károsult követelte a büntetést, szándékos megkárosításért, két esetben pedig lopásért helyezték vád alá. A vádlott, többször büntetett egyén, kifejezés nélküli, halvány arccal, a bíró előtt a következő magyarázatát adta rejtélyes tettének: Egy őrnagy cselédje egyszer lépcsőkről ledobta őt, midőn nála koldulni akart, és ez idő óta izzó gyűlölettel viseltetik az egész női nem iránt. Kétségbevonták beszámíthatóságát és ezért megvizsgáltatták a körorvos által. A szakértő a határidő leteltével azt a véleményt adta, hogy itt semmi ok sem forog fenn arra, hogy ezen – mindenesetre kevés értelemmel bíró – egyént szellemi betegnek minősítse. A vádlott különös módon védekezett. Fékezhetetlen ösztön kényszeríti őt arra, hogy oly nőkhöz közeledjék, akik selyemruhákat viselnek. *Selyemszövetnek érintése kéjes érzést kelt fel benne* és ez annyira is mehet, hogy a vizsgálati fogságban nemi izgalom fogta el, midőn gyapjúfosztásnál véletlenül selyemfonál került ujjai alá. Müller államügyész a vádlottat egyszerűen közveszélyes, gonoszindulatú embernek tartotta, akit hosszabb időre ártalmatlanná kell, tenni. Egy évi fogságot kért rá kiszabni. A törvényszék a vádlottat hat hónapi fogságra és egy évi becsületvesztésre ítélte.

Szövetfetischismus klasszikus esetét közölte Dr. P. Garnier: 121. sz. megfigyelés. 1881 szeptember 22-én V. nevű egyént Paris egy uccáján fogták el, midőn úgy akart nők selyemruháihoz hozzáférközni, hogy zsebtolvajnak kellett tartani. Kezdetben teljesen le volt törve, és csak lassan-lassan vallotta be „mániáját”. 29 éves, könyvkereskedősegéd, iszákos atyától, és vallási rajongó, karakterét illetőleg abnormis anyától származik. Anyja papot akart belőle nevelni. Kora ifjúsága óta azon, nézete szerint veleszületett, ösztön tartja fogva, hogy selymet érinthessen és érezhessen. Midőn 12 éves korában selyem vállszalagot viselhetett, mint kórista-gyerek, nem tudta azt eléggé érintgetni. Az érzést, melyet ilyenkor érzett, nem tudta leírni. Később megismerkedett egy 10 éves lánnyal, akihez gyermeki módon vonzódott. De ha e gyermek vasárnap selyem ünnepi ruhában jött el, akkor egészen más érzései támadtak. Erőszakosan kellett átölelnie és emellett ruháját megérinteni. Később az okozott neki gyönyört, ha egy divatüzlet kirakatában szemlélhette a női ruhákat és érezhette azokat. Ha selyemszövetdarabokat kapott, hazarohant, hogy testére rakja azokat, mire rögtön erectio, orgasmusból gyakran ejaculatiók állottak be. E vágyak nyugtalanították őt, s

mivel, mint jövődöbeli pap kételkedett abban, hogy hivatásának meg tud felelni, kilépett a szemmáriumból. Akkoriban masturbáció következtében nagyon neurasthenias volt; selyemfetischismusa épúgy fennállott, mint azelőtt. A nő csak akkor tudta ingerelni, ha selyemruhát viselt.

Állítólag gyermekkori álmaiban is selyemruhás nőknek jutott az uralkodó szerep; az álmokat később pollutiók kísérték. Félénksége miatt csak később próbálta meg a coitust; ez csak selyemruhába öltözött nővel volt lehetséges. De előnyösebbnek találta azt, ha néptömegben a nők selyemruháit megérinthette, amikor is heves erectio és orgasmus kíséretében ejaculatiót is végzett. Legnagyobb boldogságának tartotta, ha esténként lefekvéskor selyem alsószoknyát húzhatott magára. Ez jobban kielégítette, mint a legszebb asszony.

A törvényszéki orvos szakértői véleménye kimutatta, hogy V. öröklés által súlyosan terhelt egyén, aki kóros kényszer következtében kóros vágyait elégitette ki. Felmentették. (Dr. G-arrier, Annales d'hygiène publique, 3. série XXIX. 5.)

A szövetfetischismusnak egészen sajátos esete, amely a fetisch-képzeldéseknek associativ fejlődését a legszebb alakban tünteti föl, egyúttal azonban azon hatalmas befolyást is megérzékíti, amelyet ilyen associatio mindenestre testileg-lelkileg egyaránt nagyon kóros alapon kifejt, a *bőrkeztü-fetischismus* következő esete:

122. sz. megfigyelés. Z. 33 éves, amerikai gyáros, 8 év óta boldog, gyermekekkel áldott házaseletet él, különös keztü-fetischismusa ügyében consultait engem, mely őt kínozza, mely miatt önmagát lenézi és amely még a kétségbeesésbe és a megörülésbe fogja hajtani.

Z. állítólag egészen egészséges családból származó, de gyermekkora óta neuropathiás, izgulékony természetű egyén, ő maga nagyon érzéki természetnek mondja magát, míg neje inkább natura frigida-t képvisel.

9 éves korában társai Z.-t masturbációra csábították; ez nagyon tetszett neki és szenvedéllyel űzte tovább.

Egy napon kéjes izgalma közepette bőrből levő kis zacskót talált, ezt membrumára húzta, ami igen kellemes érzést okozott neki. Ezt most már onanistikus manipulációkra használta föl, scrotuma köré is rakott egyet és éjjel-nappal magánál hordotta.

Ez időtől fogva nagy érdeklődés támadt benne a bőr iránt általában, különösen pedig a glacé-keztüük iránt.

A pubertás óta csak női bőrkeztüük szerepelnek előtte, de ezek valósággal fascináló benyomást tettek rá, erectióhoz és ha penisét is megérintette vele, ejaculációhoz vezettek.

Férfikeztyűük legkevésbé sem izgatták, de ő maga szívesen hordta azokat.

A nőn csak a keztyű érdekelte; ez lett fetische; és pedig glacé, lehetőleg hosszú, sok gombbal, különösen azonban akkor, ha piszkos, zsírtól fénylő volt, izzadságfoltokkal az ujjak végén. Így öltözött nők, ha csúnyák és idősök voltak, bizonyos ingert gyakoroltak rá. Szövet- vagy selyemkeztyűvel bíró nők iránt teljesen közömbös volt. Pubertása óta szokásává vált a nőknek először kezeikre nézni. Egyéb-ként teljesen közömbösek voltak előtte.

Ha egy glacékeztyűbe öltözött nőnek kezét megszoríthatta, úgy a „meleg gyengéd” bőr érzése közben erectio és orgasmus állott elő.

Ha ilyen keztyű birtokába jutott, azonnal árnyékszékre ment és ott genitáliait belecavarta, majd kivette és masturbált.

Később a lupanárba magával vitt ilyen keztyűt, kérte a puel-lát, hogy húza azokat föl, amikor is annyira felizgult, hogy gyakran már ilyenkor beállott az ejaculatio.

Z. női keztyűket gyűjtött szenvedélyesen. Itt-ott mindig elrej-tett több száz párt. Szabad idejében számlálgatta és csodálta azokat, „mint a zsigori aranyait”, genitáliái fölé rakta, arcát keztyűrakásba rejtette, egyet aztán kezére húzott és masturbált, miközben nagyobb volt az élvezete, mint a coitusnál.

Készített magának penisfutterale-t, suspensoriumokat, legszí-vebben puha, fekete bőrből és naphosszat viselte azokat. Majd ilyen sérvkötőn női keztyűket erősített meg, úgyhogy ezek kötény-szerűleg fedték genitáliait.

Miután megnősült, fetiechismusa még rosszabbodott. Rend-szerint csak akkor volt potens, ha a maritalis actusnál nejeinek egy pár keztyűje feje mellett hevert, úgyhogy azokat csókolhatta.

Egészen boldog volt, ha neje rászánta magát arra, hogy a coi-tusra keztyűket húzzon és megelőzőleg genitáliait azokkal megérinti.

Z. szerencsétlennek érezte magát fetischismusa miatt és gyak-ran, de mindig hiába erőlködött azon, hogy „a keztyű nyűge” alól megszabaduljon.

Ha a keztyű nevét vagy képét hallotta vagy látta regényekben, újságokban, divatlapokban stb., ez mindig elragadta őt. A színház-ban tekintete a színésznők kezeire bilincselődött. Keztyűüzletek ki-rakata mellől alig lehetett eltávolítani.

Ösztöne néha arra készítette, hogy hosszú keztyűket gyapottal kitömjön stb. úgyhogy azok a felöltözött karokhoz hasonlítottak. Aztán tritus membri inter brachia talia artificialia-t – végzett, mindaddig, míg célját el nem érte.

Stokása volt, hogy női keztyűt hordott magánál, éjjel genitá-

liait belesavarta mindaddig, míg penisét mint valami nagy bőrből való priápnak nem érezte combjai között.

Nagy városokban a keztyűtisztító intézetekben összevásárolja a gazdátlaná vált keztyűket, legszívesebben az elhordott, piszkos keztyűket. A különben nagyon korrekt ember bevallja, hogy kétszer nem tudott ösztönének ellenállni és keztyűket lopott. Embertömegben nem tudja megállni, hogy nők kezeit meg ne érintse; irodájában minden alkalmat megragad arra, hogy nőknek kezét nyújthassa, hogy így egy pillanatig érezhesse, a „meleg gyengéd” bőrt. Feleségét arra kéri, hogy lehetőleg glacé- és zergebőrkeztyűket viseljen; gazdagon el is látja ilyen áruval.

Irodájában mindig hevernek női keztyűk; nem múlik el óra anélkül, hogy meg ne érintené azokat. Különös izgalmi állapotában szájába rak egy keztyűt és azt rágja.

A női toilette más tárgyai, valamint a női test más részei, legkevesebb ingert sem képviselnek számára. Z-t anomáliája gyakran kétségbeejti. Szégyenli magát ártatlan gyermekei előtt és arra kéri Istent, hogy ezek sohase legyenek hasonlók atyjukhoz.

Fetischismus tárgya lehet azonban *egy a női testtel csak véletlen vonatkozásba jutott tárgy is*. Ennek lehetőségét bizonyítja a Moll által közölt eset, amelyben „*rózsafetischismus*” szerepel. Ő itt azonfelül azt is szépen kimutatja, hogy mikép válhatik valamely tárgy fetischsché, valamely megfigyelésnek egy ugyanezen időben fennálló nemi izgalmi állapottal való associatiós kapcsolata által, mindenesetre sajátságos lelki alapon kifejlődve, s kimutatja, hogy ezen associatio egy napon ismét eltűnhetik.

Éppen azért nem fogadhatjuk el az associatio teoriáját organo-psychikai alappal bíró, veleszületett nemi rendellenességek magyarázatára, amelyenek a masochismus és Sadismus tényei.

123. sz. megfigyelés. B. 30 éves állítólag nem terhelt egyén, finom lelkű, igen érzékeny természet, kezdettől nagy virágimádó (szerette a virágokat csókolni), de minden nemi izgalom nélkül, sőt inkább natura frigida, ezelőtt sohasem onanizált, később is csak epizódiusan, 21 éves korában megismerkedett egy nővel, aki a jaquet-jára néhány rózsát tűzött. Azóta a rózsák nagy szerepet játszottak nemi életében; ahol tehetette, rózsát vásárolt, amikor erectiója is támadt, ágyába magával vitte őket, de anélkül, hogy nemi szerveivel érintkezésbe hozta őket. Pollutióit ily rózsás álmok kísérték; ha rózsailatról álmodott és a rózsá meseszerű pompával megjelent előtte, akkor állott be az ejaculatio.

B. ilyen rózsahölgyel jegyezte el magát, de a mindvégig csak plátói viszony elhidegült. Az eljegyzés felbontásával hirtelen és

örökre eltűnt a rózsafetiechismus is, midőn az egyideig melancholia-ban szenvedő férfi újból eljegyezte magát. (*Moll* A. Centralbl. für d. Krankheiten der Harn- und Sexualorgane, V. 3.)

d) Állatfetischismus.

A szövetfetischismussal kapcsolatban meg kell még néhány esetről emlékeznünk, amelyekben állatok hatnak aphrodisikusan férfiakra; nevezhetjük ez anomáliát zoophilia eroticának.

E pervezió úgy látszik oly fetischismusban gyökeredzik, melynek tárgyát állati bőr képezi.

A fetischismus közvetítője gyanánt a tapintó idegek bizonyos idiosynkasiáját kell felvennünk, amelynek segítségével ezek az állati bőrnek megtapintása által különös és kéjtől kísért izgalmakat közvetítenek. Ez magyarázza meg talán némely perverz embernél a kutyák és macskák iránti előszeretetet (lásd 173-177. l. különösen a 118. sz. megfigyelést).

E feltevést erősíteni látszik a magam megfigyelte következő eset:

124. sz. megfigyelés. *Zoophilia erotica*. Fetischismus. N. N. 21. éves, neuropathiás családból származó neuropathiás szervezetű egyén. Már gyermekkorában is valami kényszer parancsolt rá, hogy ezt vagy azt a közömbös tettet vigye véghez, mert különben valami baj éri. Könnyen tanult, súlyos beteg sohasem volt; már mint gyermek szerette a háziállatokat, különösen a kutyát és macskát; ha játszogatótt velük, kéjes érzései támadtak. Éveken át üzte ártatlan módon ezt a neki kellemes izgalmat okozó játékot ez állatokkal. Midőn a pubertás idejébe lépett, akkor ismerte föl ennek erkölcsstelen voltát és kényszerítette magát arra, hogy róla leszokjék. Ez sikerült is neki, ámde most álmában foglalkoztatták ilyen situációk, pollutiótól kísérve. Ez vezette a nemileg ingerlékeny egyént az onaniához. Kezdetben manuális titon szerzett magának kielégítést, miközben állatokkal való játszadozás gondolatai lebegtek állandóan előtte. Egy idő múlva psychikai onania fejlődött ki nála, amennyiben ilyen situációt képzelt el magának és ezzel orgasmust és ejaculatiót váltott ki. Ennek következtében nagyon neurasthenias lett.

Soha sodomisztikus gondolata nem támadt, a *sexus bestiarum* képzeletében éppen olyan volt előtte, mint a valóságban, tulajdonképpen sohasem gondolt rá.

Homosexuális érzése sem volt soha, ellenben heterosexuális igen, de csekély libidója (*ex masturbatione et neurasthenia!*) és a fertőzéstől való félelem miatt ezideig nem közösült. A nők között csak a karcsú termetű és előkelő magatartású nőkhöz vonzódott.

Patiens neurasthenia cerebrospinalis rendes tüneteit mutatja. Vézna testalkatú és anamiás szervezetű. Nagy súlyt fektet arra, hogy bebizonyosodjék felőle, vajjon potens-e, s ha nem, úgy potentiájának esetleges helyreállítására törekszik, ami mélyen sújtott önérzését ismét fel tudná emelni.

Tanácsot adtam neki a pszichikai onania kerülésére, a neurasthenia gyógyítására, a nemi centrumok erősítésére, a vita sexualisnak normális úton való kielégítésére, ha ez valamiképpen lehetséges.

Epikrisis: Bestialitásnak semmi jele; fetischismus. Abnormis korán felébredt nemi érzés mellett, az első, valószínűleg tapintó érzések által felkeltett nemi izgalom, háziállatokkal való játszadozással esett egybe, a két tény közt associatio létesült, amelyet a többszöri ismétlődés megerősített. (Zeitschrift für Psychiatrie, 50. kötet.)

IV. Rendellenes nemi érzés.

Az egyéni öntudatnak leghatalmasabb oszlopát a teljes nemi kifejlődés után annak a tudata képezi, hogy az egyén bizonyos nemi személyt képvisel, aki szükségét érzi annak, hogy mialatt ivarszerveiben bizonyos physiológiai folyamatok mennek végbe (ondó-, petekészítés), sajátlagos nemi egyéniségének megfelelő nemi műveleteket vigyen véghez, amelyek – tudatosan vagy öntudatlanul – a faj fenntartását célozzák.

A nemi érzés és ösztön az ivarszervek kifejlődése idejéig csak homályos sejtelmek és vágyak alakjában nyilvánulnak. A gyermek *generis neutrius*, s ha e korban, midőn a sexualitás csak képzetben áll fenn, az öntudat küszöbét még nem lépte át, hatalmas organikus érzések nem járnak kíséretében, a nemi érzés latens állapota idején akár spontán, akár külső befolyások hatása alatt izgalmak lépnek föl a nemi szervekben, melyek esetleg masturbatióban keresnek kielégítést, úgy mindezek dacára mégsem sorolható ez a normális nemi érzések és folyamatok körébe, mert hiányzik a másik nem személyei iránt fennálló lelki vonatkozás; az ilyen nemi műveletek többé-kevésbé csak spinalis reflectorikus jelentőséggel bírnak.

A nemi közömbösség, vagy mint mondani szokták, az ártatlanságnak ez a ténye annál inkább figyelmet érdemel, mert a gyermek igen korán látja a másik nemhez tartozó gyermektől való megkülönböztetést a ruházatban, foglalkozásban, nevelésben stb. E benyomások azonban egyelőre nem érintik lelkét, nyilván, mert nemi érdeklődéssel még nem állnak kapcsolatban: a nemi érzések és képzetek centralis szerve (az agykéreg) még fejletlen, nem tudja ezeket fel-fogni

A nemzőszervek anatómiai és működésbeli kifejlődésének megindultával, amelyet még az illető nemre jellemző egyéb testformák kialakulása is szokott kísérni, kifejlődnek a fiúban, illetve a lányban, a saját nemüknek megfelelő nemi érzés első alapjai, amit a nevelés, különösen külső befolyások a figyelmessé lett individuumban nagyon elősegítenek.

Ha a nemi kifejlődés zavartalanul ment végbe, úgy határozott nemi karakter fog kialakulni. Bizonyos hajlamok, reakciók támadnak a másik nem személyeivel való érintkezésnél és pszichológiai szempontból érdekes, hogy aránylag mily gyorsan alakul ki ez a határozott, az illető nemre jellemző típus.

Míg pl. a szemérem érzése a gyermekkorban lényegében érthetetlen és nem is értett követelménye a nevelésnek, mintegy utánzás, mely a gyermek naivitása és ártatlansága mellett csak tökéletlenül jut kifejezésre, addig az ifjúnál és a hajadonnál már az önbecsülésnek szigorú kritériumává lesz, s ha ez érzést csak valamiképpen is kihívják, azonnal hatalmas vasomotorikus reakciót (szégyenpír) és lelki izgalmakat von maga után.

Ha veleszületett hajlamosság normális, kedvező és a psychosexuális fejlődést károsító tényezők közrejátszására alkalom nem nyílt, úgy szilárdan kialakult, az egyén által képviselt nemnek tökéletesen megfelelő és azzal összhangzásban levő psychosexuális egyéniség fejlődik ki, amelyet sem az ivarszervekben később beálló veszteségek (castratio), és a klimax vagy aggkor lényegileg megváltoztatni nem tudnak.

Ez azonban korántsem jelentené azt, hogy a castralt férfi vagy nő, az agg és az ifjú, a hajadon és a matróna, az impotens és potens férfi lelkileg lényeges különbségeket nem tárnak elénk.

Hogy azonban a nemi szervekben végbemenő ezen szervi folyamatok csak közreműködő és nem kizárólagos tényezőkként szerepelnek a psychosexuális egyéniség kifejlődésében, az abból is kiderül, hogy azoknak teljes anatómiai és physiologiai épsége mellett is oly nemi érzés fejlődhetik ki, mely az illető által képviselt nemével ellentétben áll.

Az okot ez esetben a centrális feltételek anomáliájában, abnormális psychosexuális hajlamosságban kell keresnünk. E hajlamosság anatómiai és működésbeli indokolása ma még homályos előttünk. Minthogy a perverz nemi érzésben szenvedő egyén a legtöbb esetben több irányban mutat neuropathiás jelleget, pedig öröklés útján fennálló degeneratív feltételekkel hozható kapcsolatba, azért a psychosexuális érzésmód ezen anomáliáját is klinikailag a fuctionális degeneratio egyik jelenének kell tekintenünk. Ezen perverz sexualitás a nemi élet kifejlődésével spontán, külső alkalom nélkül nyilvánul

meg, mint a vita sexualis abnormis alakulásának individuális megnyilvánulási alakja és ilyenkor *veleszületett* jelenség benyomását kelti; de kifejlődhetik kezdetben normális jelleggel bíró sexualitásból határozottan kóros befolyások hatása alatt, ilyenkor *szerzett* perverzitásról esik szó. Az ú. n. *szerzett* esetek pontos vizsgálata alapján azonban valószínű, hogy ezeknél a mindig fennálló és elengedhetetlen feltétel gyanánt szereplő hajlamosság lappangó homo- vagy legalább bisexualitásból áll, melynek megfelelő alkalmat szolgálható behatásra volt szüksége arra, hogy szunnyad ozásából felébredjen. Ilyetén módon a szerzett rendellenes nemi érzést helyesebben tardív (lassú, lomha)-nak kellene neveznünk.

A rendellenes nemi érzés keretén belül különböző fokozatokban mutatkoznak a jelenségek, az individuum terheltségi fokozatával meglehetősen lépést tartva; így könnyebb ailakjaiban csak pszichikai hermaphroditismus, a súlyosabbakban oly homosexualis érzés és ösztön, mely csak a vita sexualisra szorítkozik, még súlyosabb esetekben az egész lelki élet és a testi érzésmód is a nemi perverzio értelmében alakult át, legsúlyosabb eseteiben pedig a testi habitus is megfelelő módon átalakul.

Ezen klinikai tényeken alapul az ezen psychosexualis anomália körébe tartozó különböző megjelenési módoknak illetéknép való beosztása.

A homosexualis érzés, mint szerzett jelenség mindkét nemnél.

A döntő momentum itt a saját neme iránt való perverz érzés bebizonyítása s nem nemi műveleteknek konstatálása. E két jelenséget nem szabad felcserélni, a *perverzitást* nem szabad a *perverzióval* összetéveszteni.

Perverz nemi műveleteket igen gyakran észleltek anélkül, hogy perverziót lehetne azok alapjául kimutatni. Ez különösen ugyanazon nemi személyek közti nemi cselekedetekre vonatkozik, főképp a paderastiára. Itt nincs szükség paresthesia sexualisra, hanem ellenkezőleg gyakran hyperästhesia szerepel, midőn physikai vagy pszichikai okokból a természetes nemi kielégítés lehetetlenné válik.

Így homosexualis nemi érintkezést találunk impotenssé lett masturbánsoknál vagy kéjenceknél, *faute de mieux*, érzékies nőknél és férfiaknál fogságban, hajón, kaszányákban, bagnókban, pensiónátusokban, stb.

Mihelyt a normális érintkezést gátló körülmények megszűn-

tek, azonnal visszatér hozzá az illető. Ilyen ideiglenes eltévelyedésnek gyakori főoka: a *masturbatio* és annak következményei fiatal egyéneknél.

A normális nemi érzésből önként támadó ideális nemes érzések forrását semmi sem tudja inkább bepiszkítani, sőt bizonyos körülmények között undok pocsolóvá süllyeszteni, mint a kora ifjúságban űzött onania. Az éppen kifakadó bimbó illatát és szépségét rabolja el, és csak a nemi kielégítésre törő durva, állatias ösztönt hagyja hátra. Ha az így megrontott individuum a nemzőképes korba jut, hiányzik nála az az ideális, elfogulatlanul tiszta vonzalom, mely a másik nemhez hajtja. Ez egyszersmind a nemi érzés hevét is lelohasztja és a másik nem iránti hajlamot gyengíti. E hiány károsan befolyásolja az erkölcsöt, jellemet, képzeletet, hangulatot, a fiatal masturbáns egész érzés- és ösztönvilágát, – legyen az férfi vagy nő, – sőt bizonyos körülmények között teljesen megsemmisíti a másik nem iránt érzett vágyat, úgy hogy a *masturbatio* előnyben részesül a természetes kielégítési mód fölött.

De veszteséget szenvedhetnek a másik nem iránti magasabb nemi érzések az által is, hogy a nemi élvezet alkalmával fertőzéstől való hypochonderszerű félelem, avagy tényleg beállott fertőzés, vagy téves irányban vezetett nevelés, amely készakarva utalt és túlozta ezen veszélyeket, vagy (leánynál) a coitus következményeitől való félelem (terhesség), vagy a férfitől való undorodás is annak physikai vagy erkölcsi hibái miatt, mondom ilyen körülmények a kórosan megerősödő nemi ösztön kielégítését perverz irányba terelik. A korai és perverz nemi kielégítés azonban nemcsak a szellemet károsítja meg, hanem a testet is, amennyiben a nemi apparatus neurosisaihoz (az erectio- és ejaculatio centrum ingerlékenysége, kétérzés hiánya közöszülésnél) vezet, míg a képzeletet állandóan izgalomban tartja és a libidót fokozza.

Minden masturbánsnál elérkezik azon időpont, mikor bajának következményeiről felvilágosítva, avagy azokat már önmagán tapasztalva (neurasthenia), vagy pedig a másik nemhez való csábítás példájából ösztönözve szeretne bajától megszabadulni és vita sexuálisát meggyógyítani.

A morális és physikai előfeltételei ennek azonban a lehető legkedvezőtlenebbek. Az érzés tiszta heve odaveszett, a nemi vágy tüze lelohadt, az önbizalom is híjján van, mert többé-kevésbé minden masturbáns gyáva, bátortalan. Ha a fiatal bűnös rászánja magát a coitusra, akkor vagy csatlakozik benne, mert hiányos kétérzés mellett nem fog benne élvezetet találni, vagy pedig nem lesz elég ereje a műveletet véghezvinni. S ez a csőd katasztrófát jelent ő rá nézve, mert abszolút psychikai impotentiához vezet. Rossz lelkiismeret, át-

élt kudarcokra való visszaemlékezés hátráltatják további kísérletek sikerét. A fennálló libido sexuális azonban kielégítést keres, az erkölcsi és plysisikai impotentia pedig mind távolabbra űzi a nőtől.

Különböző körülmények (neurasthenias panaszok, hypochondrikus félelem stb.) azonban lassan a masturbatiót is kiszorítják. Múló jelenség gyanánt bestialitás is mutatkozhatik. Közeláll tehát a saját nemével való nemi közlekedés gondolata – alkalmilag elcsábítás által, vagy barátság érzéseinek örve alatt, amelyek a kóros sexualitás talaján könnyen kapcsolódnak nemi érzésekkel egybe.

Passiv és kölcsönös onania lesznek az eddigi üzelmekkel egyenrangú műveletekké. Ha találkozik csábító – ez sajnos igen gyakori – akkor nevelt páderasta válik belőle, azaz oly egyén, aki saját nembeli személyekkel űz quasi onaniát, emellett activ, azaz tulajdonképpen nemének megfelelő szerepben érzi magát s lelkileg nemcsak a másik, hanem a saját nembeli személyekkel szemben is közömbös álláspontot foglal el.

Idáig terjedhet a normális hajlamú, nem terhelt, szellemileg ép egyén nemi elvetemültsége. – Egy esetet sem lehet felmutatni, amelyben¹ *nem terhelt* egyéneknél a perverzítás perverzióvá, azaz *a nemi érzés átalakulásává* lett volna.

Máskép áll a dolog a *terhelt*, valószínűleg bisexualis hajlam-

¹ Garnier („Anomalies sexuelles”, Paris, 508-09. 1.) 2 esetről értesít (222. és 223. ez.), melyek e felvétellel látszólag ellentétben állanak, különösen az első, amelyben a szeretett nő hűtlensége miatti bánkódás juttatta az illetőt oda, hogy férfiak csábításának engedjen. A megfigyelésből azonban világosan kiderül, hogy ez az individuum *sohasem lelte kedvét homosexualis jelenetekben*. A 223. sz. megfigyelésben egy ab origine effemináltról, vagy legalább pszichikai hermaphroditáról van szó.

Azon felfogás, mely homosexualis érzések létrejöttéért kizárólag a hibás nevelést és más pszichológiai momentumot teszi felelőssé, határozottan téves.

Nem terhelt férfit akármennyire lehet nőies szellemen és nőt férfias szellemen nevelni, azok mégsem lesznek homosexualissá. *A természetadta hajlam a döntő itt, nem a nevelés vagy más véletlen körülmények*, pl. *az elcsábítás*. Rendellenes nemi érzésről csak akkor eshetik szó, ha a saját nem egyik képviselője psychosexualis ingert képvisel a másik iránt, szóval libidót, orgastmst idéz elő, s azonkívül lelkileg is vonzalmat kelt fel benne. Más a dolog az olyan esetekben, midőn faute de mieux igen nagy érzékiség és hiányos aesthetikai érzés mellett az illető saját nemének egy tagját onanisticus² aetusra használja föl (de nem coitus szerepében).

Meggyőzően igazolja Moll értékes monographiájában a veleszületett hajlamosság túlsúlyát az alkalmi okok jelentősége fölött (op. cit. 3. kiad. 374. 1.). „Sok oly esetről van tudomása, ahol a férfiakkal való korábbi nemi érintkezés nem vezetett perverzióhoz”. Jellemző, amit tovább mond: „Ismerem a kölcsönös onaniának egy berlini iskolában dühöngő epidémiáját, ahol egy ma még élő tizinész vezette be szeméremsertő módon a kölcsönös onaniát. S bár ma igen sok berlini urning nevét tudom, még sem tudtam az illető gymnasium akkori tanulói közül egyről sem, még csak megközelítő valószínűséggel sem bebizonyítani, hogy timing lett volna belőle, ellenben határozott értesitésem van sokról, akik most nemileg normálisan éreznek és érintkeznek”.

mal született, azaz nem kizárólag és kifejezetten heterosexuális nemi érzéssel bíró individuumnál. Az eddig rejtve maradt perverz sexualitás a masturbáció, abstinencia vagy más efféle körülmények hatása alatt kifejlődő neurasthenia befolyása következtében lép napfényre. Nemi izgalom csak saját nembeli személyekkel kapcsolatban szokott beállani. Megfelelő tárgyú kéjérzés kíséri, amely egyben hasonló irányú ösztönöket is támaszt. Ez a határozottan degeneratív reactio kezdetét jelzi olyan testi-lelki átalakulási folyamatnak, amely a psychopathológia terén észlelhető jelenségek legérdekesebbjei közé tartozik. A metamorphosis több stádiumot és fokot enged megkülönböztetnünk.

I. fok. A nemi érzés egyszerű megfordulása.

Ezen fokot akkor éri el az illető, midőn saját nembeli személyek aphrodisikusan hatnak rá és nemi érzéseket keltenek föl benne. Karakter és érzésmód azonban eleinte még azon nemnek felelnek meg, amelyet a perverz egyén eredetileg képvisel. Activ szerepében érzi magát és a saját nemhez való hajlamát csak kóros eltévelyedésnek tartja, amelytől szabadulni igyekszik.

Episodikusan javuló neurosis esetében a normális nemi érzés ismét megjelenhet és fent is tarthatja magát. A következő megfigyelés igen alkalmasnak kínálkozik arra, hogy a psychosexuális elfajulás ezen Etappe-ját példával illusztrálja:

125. sz. megfigyelés. *Szerzett rendellenes nemi érzés.* Hivatalnok vagyok, tudomásom szerint nem terhelt család tagja. Atyám acut betegségben halt meg, anyám él, *meglehetősen „ideges”*. *Egyik nővérem évek óta rendkívül vallásos.*

Magam nagynövésű vagyok, beszédemben, járásomban és tartásomban teljesen férfias benyomást keltek. A betegségek közül csak himlőn mentem keresztül, de 13 éves korom óta úgynevezett ideges főfájás gyötör.

Nemi életem 13 éves koromban kezdődött, midőn egy nálamnál valamivel idősebb ifjút ismertem meg, quocum alter alterius genitalia tangendo delectabar. 14 éves koromban volt először ejaculatio. Idősebb tanulótársam onaniára csábított; én vagy mások társaságában, vagy egyedül, ilyenkor azonban mindig női személyre gondolva hódoltam e vágyamnak. Libido sexualisom akkor igen nagy volt, ma is az. Később egy csinos, szép, erősen fejlett emlőjű cselédlánnyal akartam kikezdeni: id solum assectus sum, ut me praesente superiorem corporis sui partem enudaret mihi que concederet os mammasque osculari, dum ipsa penem meum valde erectum in manum suam recepit eumque trivit.

Quamquam violentissime coitum rogavi hoc solum concessit, ut genitalia eius tangerem.

Az egyetemen folytatott tanulmányaim ideje alatt egy lupanart kerestem föl, ahol minden fáradság nélkül elértem célomat.

De oly esemény jött közbe, mely teljes változást idézett bennem elő. Egy este barátomat kísértem haza és kissé jókedvű állapotban genitáliáihoz kaptam. Ő csak kissé védekezett; én felmenteni hozzá szobájába, itt onanizáltunk egymással és ezt a kölcsönös masturbatiót gyakran üztük; immissio penis in os, amit ejaculatio követett. Különös csak az, hogy az illetőbe csöppet sem voltam szerelmes, ellenben szenvedélyesen szerettem egy másik barátomat, akinek közelében azonban a legcsekélyebb nemi izgalom sem vett rajtam erőt, s akit nemi műveletekkel vagy gondolatokkal egyáltalán sohasem hoztam kapcsolatba. Látogatásaim mind ritkábbak lettek a lupanarban, ahol különben szívesen látott vendég voltam; barátomnál kerestem kárpótlást s nem vágytam többé a nőekkel való nemi érintkezésre.

Paderastiát sohasem üztünk, e szó egyáltalán nem fordult meg köztünk. Barátommal folytatott viszonyom óta ismét többször onanizáltam, a nőkre irányuló gondolatok természetesen mindinkább háttérbe szorultak; fiatal szép férfiakra gondoltam lehetőleg nagy tagokkal. 16-25 éves szakáll nélküli ifjak, akik szépek és tiszták voltak, nyerték meg leginkább tetszésemet. Különösen az ú. n. manchester szövetből vagy angolbőrből készült nadrágokba bujtatott fiatal munkások, elsősorban kőművesek tetszettek.

Hasonló rangú és állású személyek úgyszólván egyáltalán nem izgatnak, de egy a népből származó, fess ifjú megpillantásakor azonnal jelentékeny izgalom vesz rajtam erőt. E ruháknak megérintése, azok felnyitása, a penis megfogása, a fiú megcsókolása a legnagyobb inger erejével hatnak rám. Női bájok iránti fogékonyságom kissé eltompult, mindazonáltal a nővel való nemi érintkezés alkalmával, különösen ha az illetőnek szép emlői vannak, mindig potens vagyok, anélkül, hogy phantáziámat kellene igénybe vennem. Sohasem próbáltam meg, hogy egy fiatal munkást ezen aljas vágyaimra felhasználjak, nem is igen fogom sohasem megtenni, bár érzem, nagy kedvem volna hozzá. Ellenben ilyen fiú képével onanizálni szoktam odahaza.

Női foglalkozás iránti érzékem teljesen hiányzik, női társaságban nem nagyon szívesen fordulok meg: a táncot nem állhatom ki. Élénken érdeklődöm a szépművészetek iránt. Rendellenes nemi érzésemnek oka nézetem szerint részben azon kényelemben keresendő, amely meggátol abban, hogy egy leánnyal viszonyt folytassak, mert ez sok tekintetben nehezemre esnék; a folytonos lupanárba járás

aesthetikai okokból van terhemre, így jutok ahhoz a sajnálatos onaniához, amelyet elhagyni nagyon nehezemre esnék.

Százszor feltettem magamban, hogy a normális nemi érzés lehetővé tételeért mindenekelőtt azt a lélekölő onaniát, amely esztétikai érzésemet süllyeszti alá, elnyomom; számtalanszor megfogadtam, hogy akaratom teljes erejével küzdeni fogok e szenvedély ellen, mindmai napig hasztalanul. Mikor a nemi ösztön legnagyobb hévvel tombolt bennem, akkor ahelyett, hogy természetes úton kerestem volna kielégítést, onanizálni kezdtem, mert éreztem, hogy ez nagyobb élvezetet okoz nekem.

E mellett arra a tapasztalatra jutottam, hogy leányoknál állandóan potens vagyok és pedig anélkül, hogy a férfi nemi szerveinek képét segítségül venném; egy esetben kivételkép nem mutatkoztam potensnek, de azért, mert az a nő – lupanarbeli – a női bájából semmit sem mutatott. Nem tudok ama súlyos önvád gondolatától megszabadulni, hogy a rendellenes nemi érzésnek nálam észlelhető ez a stádiuma az excessiv onania következménye és ez a tudat oly lesújtólag hat rám főként azért, mert azt kell mondanom, hogy nem érzek magamban elég erőt arra, hogy saját akaratomból megszabaduljak e tehertől.

Tanulótársammal és barátommal folytatott viszonyom következtében, mely csak egyetemi tanulmányaim alatt keletkezett, midőn előzőleg 7 évig baráti viszonyban éltünk egymással, a természetellenes kielégítés utáni vágy mind hatalmasabb lett.

Engedelmet kérek még arra, hogy egy epizódot beszélhessek eh, mely hónapokig foglalkoztatott engem.

1882 nyarán 6 évvel fiatalabb commilitóval ismerkedtem meg, akit másokkal együtt ismerőseimhez és hozzám ajánlottak. Csakhamar mélyen érdekelni kezdett a gyönyörű szép, szabályosarcú, karcútermetű és egészséges kinézésű ember; ez az érdeklődés többheti érintkezés után mély barátsággá, majd szenvedélyes szerelemmé és; kínzó féltékenységgé alakult át. Észrevettem, hogy érzéki izgalmak is közrejátszanak és bármily szilárdan eltökéltem is, hogy – minden egyébtől eltekintve – ezen kiváló jelleme következtében általam nagyrabecsült egyénnel szemben vissza fogom magam tartani, még sem tudtam megállni, hogy egy éjjel, midőn előzőleg sok sört ittunk s aztán lakásomon egy üveg bor mellett ültünk és a valódi és tartós barátságot ünnepeltük, hogy ilyen pillanatban ösztönömnek utat ne engedjek; magamhoz öleltem stb.

Midőn másnap viszontláttam, annyira szégyeltem magam, hogy nem tudtam szemei közé nézni. Legmélyebb megbánást éreztem tettem fölött és a leghevesebb szemrehányásokkal kínoztam magam, hogy e barátságot, amelynek tisztának és nemesnek kellett volna

maradnia, így berútítottam. Hogy bebizonyítsam, hogy csak a pillanatot heve ragadtam el, arra kértem, hogy a semester végével együtt utazhassunk el; némi szabadkozás után, amelynek okai ismertek voltak előttem, beleegyezett. Több éjjelen keresztül egy szobában aludtunk anélkül, hogy a legcsekélyebb kísérletet tettem volna, azt a jelenetet megismételni. Szerettem volna vele e folyamatról beszélni, de nem tudtam magam rászánni; midőn a következő félévben különváltan éltünk, nem mertem neki a kérdéses ügyben írni s midőn márciusban X-ben meglátogattam, ismét így jártam. S mégis égető szükségét éreztem annak, hogy θ homályos ügyben nyíltan felvilágosítsam. Ez év októberében ismét X-ben voltam és ez alkalommal bátorságot vettem magamnak arra, hogy tartózkodás nélkül nyilatkozzam. Bocsánatát kértem, amelyet ő szívesen megadott; sőt megkérdeztem, hogy miért nem tanúsított akkor szívós ellenállást, mire ő azt felelte, hogy részben szívességből hódolt akaratomnak, részben, mert borközi állapotban lévén, bizonyos apathia vett rajta erőt. Részletesen felvilágosítottam állapotom felől és azon reményemnek adtam kifejezést, hogy saját erőmből sikerülni fog természetellenes ösztöneimet teljesen elnyomni. E kijelentésem óta viszonyunk ismét a legörvendetesebb, baráti érzelmeink a legőszintébbek és remélhetőleg állandóan azok is maradnak.

Ha abnormis állapotomban nem észlelhetnék javulást, akkor elhatároznám magam, hogy teljesen az ön kezelésének vessem magam alá annál is inkább, mert könyvének alapos áttanulmányozása alapján nem sorolhatom magam az ú. n. urningok sorába; sőt szilárd meggyőződésemül vallom, hogy erős akarat, szakszerű kezelés által támogatva, engem normális érzésű egyénné tehet.

126. sz. megfigyelés. *Ilma S.*¹ 29 éves, kereskedő leánya, súlyosan terhelt család tagja. Atyja iszákos ember volt, öngyilkos lett, így végezte életét a patiens bátyja és nővére. Egy másik nővére hysteria convulsiva-ban szenved. Anyai nagyatya egy örült pillanatában föbelötte magát. Patiens sohasem volt súlyos beteg, tehetséges leány, ábrándozó, képzeletköre gazdag, álmodozó. 18 éves korában jelentkezett nála a menses nehézségek nélkül, de aztán nagyon szabálytalanul. 14 éves korában chlorosis és ijedségi katalepsián ment keresztül; később hysteria gravis és hysterias örjögési rohama volt. 18 éves korában viszonya volt egy fiatal emberrel, amely nem volt plátói. A férfi szerelme a leghevesebb viszonzásra talált. A patiens megjegyzéseiből kitűnik, hogy ő rendkívül érzéki természet lévén, szerelmesétől való elválása után masturbálni kezdett. Patiens most romantikus életmódot folytatott. Hogy boldogulhasson, férfi-

¹ Lásd szerző művét: „Experimentelle Studie auf dem Gebiet de» Hypnotismus” 3. Aufl. 1893.

ruhát öltött, házitanító lett, de föladta az állást, mert a háziasszony nem ismerve nemét, beleszeretett és folytonosan zaklatta. Majd vasúti hivatalnokká lett. Collégái társaságában valódi nemének eltitkolása kedvéért bordélyházakba kellett azokkal mennie, a leggyalázatosabb beszélgetés fültanújának kellett lennie. Ez annyira rosszul esett neki, hogy ezt az állást is föladta, egy napon újból női ruhába öltözött és női alakban keresett magának állást. Lopás miatt fogságba került, hystero-epileptikus inzultusok miatt pedig kórházba vitték. Itt ismerték föl benne a saját nem iránti hajlamot. A patiens az ápolónők és beteg társnői iránti túlerős szerelmével terhére esett mindenkinek.

Nemi perverzióját veleszületettnek tartották; e tekintetben érdekes felvilágosítást nyújt a patiens:

„Helytelenül ítélnék meg engem, ha azt hiszik, hogy én a nővel szemben férfinek képzelem magam. Sőt ellenkezőleg, egész gondolkozás- és érzésmódomban nőnek érzem magam. Hiszen egyik unokafivéremet úgy szerettem, mint nő a férfit. Férfiruhába öltözve alkalmam volt Pesten unokanővéremet megfigyelni s onnan ered érzelmeim változása.

Láttam, hogy csalódtam benne; ez súlyos lelki kínokat okozott nekem. Tudtam, hogy soha többé férfit nem fogok szerethetni, hogy azok közé tartozom, akik csak egyszer szeretnek. Éhez járult, hogy a vasútnál alkalmazott társaim kíséretében a legszégyenletesebb beszédekkel kellett hallanom, a legelvetemültebb házakat felkerestem. Az így szerzett tapasztalatok, melyeket a férfivilág dolgairól magamnak szereztem, legyőzhetetlen ellenszenvet ébresztettek bennem a férfi nem iránt. Minthogy azonban természetből fogva nagyon szenvedélyes vagyok és szükségét éreztem annak, hogy egy imádott személy oldalán lehessenek, annak teljesen odaadom magam, azért mindinkább vonzalom ébredt bennem nők és leányok iránt, különösen, ha ezek intelligensek voltak.”

Ez a nyilván szerzett rendellenes nemi érzés viharos jelenetekben, de mindig érzékies módon nyilvánult és a masturbációban folytatódott, amennyiben a szigorú kórházi felügyelet a saját nemen való nemi kielégítést lehetetlenné tette. A jellem és foglalkozásmód azonban női maradt. Viraginitás-ig nem fejlődött a dolog. Szerzőhöz nem régiben érkezett közlések szerint ezen beteg egy elmeógyógyintézetben való 2 évi kezelés után neurosisából és nemi perverziójából meggyógyult és hazabocsátották.

127. sz. megfigyelés. X. 35 éves, nőtlen, hivatalnok, kedélybeteg anya gyermeke; testvére hypochonder.

Patiens egészséges volt mindig, élénk, érzékies természet, már korán mutatkozott nála igen erős nemi ösztön, 14 éves korában közöszült először, állítólag élvezettel és teljes potentia mellett. 15 éves

korában egy férfi el akarta csábítani, manustupratiót végzett rajta. X. undort érzett és örült, hogy ezen „utálatos” helyzetből megszabadulhatott. Felnőtt korában féktelen libidóját sűrű coitussal igyekezett kielégíteni. 1888-ban neurasthenias lett; erectiógyengeség és ejaculatio praecox kínozták, potentiája mindinkább csökkent és a nemi műveletnél nem is érzett többé élvezetet. A nemi dekadencia ezen idejében egy ideig előtte még ma is megfoghatatlan módon hajlama támadt a nemi érintkezésre cum puellis non pubibus XII ad XIII annorum. Libidója a potentia csökkenésével nagyobb és nagyobb lett.

Lassankint 13-14 éves fiúk iránt támadt hajlama; ösztöne ilyenek után hajtotta.

Quodsi ei occasio data est, ut tangere posset pueros, qui ei placuere, penis vehementer se erexit tum maxime quum puerorum tangere potuisset. Abhinc feminas non cupivit. Nonnunquam feminas ad coitum coegit sed eretio debilis, ejaculatio praematura erat sine ulla voluptate.

Csak fiatal gyerkőcök érdekelték. Ezekről álmodott, miközben pollutiója támadt. 1882 óta itt-ott alkalom nyílt concumbere cum juvenibus. Ez nemileg nagyon felizgatta; masturbatióval segített magán.

Csak kivételesen merte, socios concumbentes tangere et masturbationem mutuum adsequi. Paderastiát utálta. Nemi szükségleteit legtöbnyire magányos masturbatióval kellett kielégítenie; ilyenkor sympathikus fiúk emlékképe lebegett szemei előtt. Ezekkel való nemi érintkezés után erősnek, frissebbnek érezte magát, de erkölcsi tudatában lealázottnak, hogy ilyen erkölcstelen, perverz bűntettet követett el. Felette kínosan érintette emellett azon tudat, hogy gyalázatos nemi ösztöne akaratánál hatalmasabb.

X. azt hiszi, hogy a saját neme iránti vonzódása a természetes nemi kielégítéssel elkövetett kicsapongások következtében állott elő, súlyosnak találja helyzetét és 1888-ban egy consultatio alkalmával kérdezősködik, vajjon nem lehetne-e őt valami úton-módon normális sexualitáshoz juttatni, mert hisz benne tulajdonkép nincsen horror feminae, ő szívesen megnősülne.

Mérsékelt fokú neurasthenián kívül nem mutat más körjelet az intelligens, degeneratio jeleitől ment beteg.

II. fok. Eviratio és Defeminatio.

Ha az így támadt rendellenes nemi érzés nem fejlődik vissza, akkor a lelki egyéniségnek mélyebbreható és tartós elváltozásai is létrejöhetnek. Az ilyenkor végbemenő folyamatot röviden eviratió-nak (nőnél defeminatió-nak) nevezzük. A beteg jelleme egészen át-

alakul, érzései, hajlamai nőies irányt vesznek föl. A nemi actusnál nőnek érzi magát, csak a passiv nemi szereplés iránt van érzéke, és bizonyos körülmények közt a courtesane-állapotáig jut. A psycho-szexuális átváltozásnál ezen mélyreható és tartós állapotában az illető teljesen az urninghoz hasonlít. A régi szellemi és nemi egyéniség helyreállítása ez esetben már kizártnak látszik.

A következő megfigyelés klasszikus példáját mutatja ilyen szerzett, tartós rendellenes nemi érzésnek.

128. sz. megfigyelés. Sch. 30 éves, orvos, élettörténetét közli velem és tanácsot kér vita sexuálisának bizonyos anomáliáira vonatkozólag.

Az itt következő rész sok helyütt szórói-szóra idézett, csak kevés helyen rövidített.

Egészséges szülők gyermeke vagyok; magam gyenge testű voltam, de a jó ápolás segített, úgy hogy az iskolában is boldogultam.

11 éves koromban egy játszótársam masturbatióra csábított, amit én aztán szenvedéllyel űztem. 15 éves koromig könnyen ment a tanulás; a mindinkább elhatalmasodó pollutiók azonban gyengítették munkaképességemet, már nem tudtam az iskolában boldogulni, bizonytalan, elfogult voltam és zavarba jöttem, midőn a tanító felhívott. Tehetségem ilyen alászállása megrémített s midőn felismerem, hogy a nagy ondóvesztés mindenek az oka, felhagytam az onaniával, de most a pollutiók szaporodtak, úgy hogy néha 2-3-szor ejaculáltam 1 éjszaka alatt.

Kétségbeesésemben orvostól orvoshoz futottam. Egyik sem tudott rajtam segíteni.

Mínthogy az ondóvesztés mindig gyöngébbé tett s a nemi kielégítés utáni ösztön pedig mind hatalmasabb lett, felkerestem a lupanart. De itt sem tudtam kielégítést szerezni, mert midőn az adspectus nudaе-ban gyönyörködtem, sem orgasmus, sem erectio nem állott be, sőt a lány részéről űzött manustupratio sem tudott nálam erectiót előidézni.

Alig hogy elhagytam a lupanart, újból előfogott az ösztön és heves erectióim támadtak. Szégyeltem magam a lányok előtt és többé nem is kerestem föl ilyen helyeket. Így múlt el pár év; nemi életem pollutiókból állott. A másik nem iránti hajlamom mind alább hagyott. 19 éves koromban az egyetemre kerültem. A színház nagyon vonzott. Művész akartam lenni, de szüleim nem egyeztek bele. A fővárosban kollégáimmal néha ismét lányokhoz kellett mennem. Féltem e jelenetektől, mert tudtam, hogy a coitus nem fog sikerülni, impotentiám így barátaim tudomására fog jutni; ki akartam kerülni a gúny és szégyen veszedelmét.

Egy este idősebb úr ült mellettem az operaházban; udvarolt nekem; én pompásan mulattam ezen bolondos öreg úron és tréfáiba belementem. Exinopinato genitalia mea prehendit, quo facto statim penis meus se erexit. Ijedtem vontam kérdőre, hogy tulajdonképpen mit akar; ő kijelentette előttem, hogy szerelmes belém. Minthogy a klinikán hallottam felemás egyénekről s azt hittem, hogy ilyennel van dolgom, curiosus factus genitalia eius videre volui. Az öreg örömmel beleegyezett és az árnyékszékre ment velem. Sicuti penem maximum eius erectum adspexi, perterritus effugi.

Ő azonban elfogott, s különös ajánlatokat tett, melyeket én nem értettem és visszautasítottam. Ő nem hagyott békén. Közben megismertem a férfi-szerelem titkait, éreztem, hogy ez mennyire felizgat, de ellenálltam ilyen gyalázatos szenvedélynek és a következő 3 év alatt nem is gondoltam rá. Többször megismételtem a coitust, mindig hiába. Hasztalanok voltak azon fáradozásaim is, melyekkel orvosi beavatkozás által szerettem volna impotentiámtól megszabadulni.

Midőn egy ízben újból kínozni kezdett a libido sexuális, eszembe jutott azon Öreg úrnak ama nyilatkozata, hogy az E. sétátéren szoktak férfit szerető férfiak összejönni.

Súlyos küzdelem és erős szívdobogás közepette mentem el oda, megismerkedtem egy szőke úrral és elcsábítottam magam. Az első lépésen túl voltam. A nemi szerelemnek az a módja teljesen egyenrangúnak látszott előttem. Legszívesebben erős ember karjaiban szerettem lenni.

A kielégítés kölcsönös manustupratióból állott; néha osculum ad penem alterius. Most már 23 éves voltam. Midőn előadások alatt a klinikán együtt ültem társaimmal a betegágyak mellett, ez nagyon felizgatott, alig tudtam az előadást figyelemmel kíséreni. Ugyanazon évben egy 34 éves kereskedővel kötöttem ilyen formális viszonyt. Úgy éltünk, mint férj és feleség; ő akarta a férjet játszani s mindinkább belém bolondult. Én meghajoltam akarata előtt, de időnként át kellett nekem a férfi szerepét engednie. Idővel meguntam, hűtlen lettem hozzá, ő pedig féltékenykedett. Iszonyú jelenetek váltották föl egymást, időnkénti kibékülési scénákkal; végül mégis szakítottunk. (A kereskedő később megőrült és öngyilkos lett.)

Azóta sok ismeretségre tettem szert, a legközönségesebb emberekbe szerettem bele. Előnyben részesítettem azokat, akik középkorúak, nagy növésűek és szakállas egyének voltak, s az aktív szerepet jól be tudták tölteni.

Proctitis-em támadt. A tanár azt állította: hogy a vizsgára tett előkészületek miatti sok üléstől származik; majd fistula lett belőle, meg kellett operálni, ez azonban nem gyógyított ki azon

ösztönömből, Hogy magam passive használtassam. Orvos lettem, egy vidéki városba kerültem, ahol úgy kellett élnem, mint egy apácának.

Hajlamom támadt női társaságok felkeresésére, ahol szívesen is fogadtak, mert látták, hogy nem vagyok olyan egyoldalú, mint a többi férfiak és érdeklődtem a női toilettek és más nőknek való téma iránt. Mindazonáltal szerencsétlennek és egyedül éreztem magam.

Szerencsémre megismerkedtem a városban egy hasonló érzésű egyénnel; egy időre beértem vele; midőn azonban el kellett távoznia, oly kétségbeesés és búskomorság fogott el, hogy öngyilkosságra gondoltam.

Mínthogy a kis városban nem tudtam tovább kibírni, beköltöztem mint katonarvos a fővárosba; itt ismét fellélegzettem, naponta 2-3 ismeretséget is kötöttem. Sohasem szerettem a fiúkat vagy fiatal egyéneket, csak valódi férfialak tudott elragadni. Így kerültem ki a zsarolók kezeit. Az a gondolat, hogy a rendőrség hatalmába eshetem, borzalommal töltött el, de nem tudott vágyaim, kielégítésétől visszatartani.

Néhány hónappal később beleszerettem egy 40 éves bankhivatalnokba; 1 évig hű is maradtam hozzá; úgy éltünk, mint egy szerelmes pár; én a nő voltam, akit az uram becézgetett. Egy napon azonban áthelyeztek egy kis városba; nem tudunk megvigasztalódni. Per totam noctem postremam nos vicissim osculati et amplexati sumus.

T.-ben kimondhatatlanul szerencsétlennek éreztem magam, dacára annak, hogy akadtam néhány „testvére”. Nem tudtam szerelmesemet elfeledni. Ösztönöm durva kívánságainak kielégítésére katonákat választottam magamnak. Ezek pénzért megtettek mindent, de hidegen hagyta őket a dolog, élvezetet nem találtak benne. Sikerült a fővárosba való visszahelyezésemet kieszközölni. Újból szerelmi viszonyom volt, de féltékeny lettem, mert kedvesem sokat járt társaságba, hiú és kacér volt. Szakítottam vele. Nagyon szerencsétlen voltam és örültem, hogy áthelyezés által elkerülhetek a fővárosból. Most egyedül, vigasztalanul ülök C-ben; 2 bakát kitanítottam, de hasonló eredménytelenséggel, mint előbb. Mikor akadok ismét valódi szerelemre?! – Középtermetű, jól fejlett, kissé kiélt kinézésű egyén vagyok, éppen azért, ha hódítani akarok, a toilettművészetet veszem segítségül. Tartásom, gestusaim, hangom férfias. Testileg oly fiatalnak érzem magam, mint egy 20 éves ifjú. Szeretem a színházat, rajongok a művészetekért. Figyelmem a színházban a színésznőkre irányul, akiknek mozdulatát és ruhájuk minden redőjét megfigyelem és megbírálom.

Férfitársaságban félnék, elfogult vagyok, de a magamfajta

férfiakéban pajkos, tréfás, úgy tudok hízelegni, mint egy macska; ha szerelem nélkül élek, akkor sötét melancholia fog el, melyet azonban az első csinos férfi, vizsgálatása eltüntet. Egyébként könnyelmű ember vagyok, semmi sem áll távolabb tőlem mint a becsű. Rangom nem imponál nekem. Férfifoglalkozást nem kedvelek. Legszívesebben olvasok regényeket; nagyon érzékeny vagyok, könnyen megindulok, hamar sértve érzem magam. – Ideges ember létemre valami hirtelen zaj egész testemben megreszkettet és össze kell szedni magam, hogy el ne kiáltsam magam.

Epikrisis. Jelen eset mindenesetre szerzett rendellenes nemi érzés esete, mert hisz ez a nemiérzés és ösztön eredetileg a női nem felé irányult. Masturbatio Sch.-t neurastheniássá tette.

A neurasthenias neurózis részjelensége gyanánt lép föl az erectiócentrum csökkent igénylőképessége és így a relatív impotentia. Ezáltal kihűl a másik nem iránti nemi érzés, bár a libido sexualis fenmarad. A szerzett rendellenes nemi érzésnek kórosnak kell lennie, mert egy saját nembeli személy által történt első megérintés már egyenrangú inger gyanánt szerepel az erectió centrumára nézve. A nemi érzés perverziója kifejezett. Kezdetben Sch. még a férfi szerepében képzelte magát a nemi aetusnál, a dolog folyamán azonban ez érzés és ösztön lassan-lassan oly kielégítési módot nyer, amilyen a (veleszületett) urningnál szokott lenni.

Ezen eviratio kívánatosnak tünteti föl a passiv szerepet; ez aztán átterjed a jellemre is, mely nőies lesz. Sch. előszeretettel fordul meg nők társaságában, mind nagyobb érdeklődése támad a női foglalkozása iránt, sőt a női piperézést és toilette-művészetet is igénybe veszi, hogy múltófélben levő bájait felelevenítse és „hódíthasson”.

A szerzett rendellenes nemi érzésnek eme tényeit érdekesen erősítik meg következő ethnológiai tapasztalatok:

Már *Herodotusnál* olvasható egy betegség leírása, mely a scytháknál gyakran fordult elő. A betegség abból állott, hogy férfiak női karaktert nyertek, női ruhát öltöttek, női munkákat végeztek és külsejük is női bélyeget mutatott.

Herodotos a scytháknak ezen tébolyát¹ azon mythosszal magyarázta, hogy Venus istennő afölötti haragjában, hogy a scythák templomát Ascalonban lerombolták, a templomgyalázókat és azok utódait nőkké változtatta.

¹ Lásd *Sprengel*, Apologie des Hippocrates, Leipzig. 1792. 611.1. – *Friedreich*, Literärgeschichte der psych. Krankheiten 1830. 31. 1. – *Lallemand*, Des pertes séminales, Paris, 1836, I. 581. 1. – *Nysten* Dictionn. de médecine, 11. kiad. Paris, 1858. Art. eviration and. Maladie des Scythes. – *Marandon*, De la Maladie des Scythes, Annales médico-psychol. 1877. Márczius, 161. 1. – *Hammond*, American Journal of Neurology and Psychiatry, 1882. August.

Hippokraies nem hisz természetfölötti betegségekben, elismeri, hogy az impotentia itt közvetítő szerepet játszik, de ez utóbbit helytelenül származtatja a scythák ama szokásából, hogy ők a sok lovagolás okozta betegségek miatt fültájukon eret nyitattak. Azt hitte, hogy e vénák igen fontosak a nemi erő fentartása szempontjából, azok átmettséese impotentiához vezet. Minthogy a scythák impotentiájukat isteni büntetésnek tartották és gyógyíthatatlan bajnak, azért női ruhát Öltöttek és úgy éltek, mint nők a nők között.

Érdekes, hogy *Klaproth* (Reise im Kaukasus, Berlin, 1812. V. 285. 1.) és *Chotomsky* (id. h.) állítása szerint jelen században is gyakran észlelhető impotentia tatároknál, akik nyereg nélkül ülnek lovaikon. Ugyanezt észlelték a nyugot apache-ainál, navajóinál, akik talán sohasem járnak gyalog, rendkívül sokat lovagolnak és feltűnő kis nemi szervek, csekély libido és potentia fölött rendelkeznek. Már *Sprengel*, *Lallemand*, *Nysten* tudták, hogy excessiv lovagolás káros lehet a nemi szervekre.

Érdekes analóg tapasztalatokról számol be *Hammond* Új-Mexico-beli puebloindianusoknál.

Az aztékoknak ezen utódai ú. n. Mujerados-okat nevelnek maguknak, amelyek közül minden puebloindianus törzsnek szüksége van egyre vallási ceremóniák (helyesebben orgiák) alkalmával, melyekben előkelő szerep jut a paderastiának.

Mujerado-neveléshez lehetőleg erős férfit szemelnek ki, niasturbálnak vele, sokat lovagoltatják; lassankint oly ingerlékenység! gyengeség áll be a nemi szervekben, hogy lovagolás alkalmával ondóömlés következik be. Ez az állapot aztán paralytikus impotentiába megy át. Most elsorvadnak a herék és a penis, a szőrök kihullanak, a hang veszít a mélységéből és terjedelméből, a testi erő és energia alászáll.

Hajlamai és jelleme nőies lesz. Elveszti férfi állását a társaságban, női magaviseletet és szokásokat vesz fel, nőkhöz csatlakozik stb. De vallási okokból azért nagyra tisztelik az illetőt. Valószínű, hogy a vallási ünnepek idején kívül is előkelő pueblók-nál paderastia céljait szolgálja.

Hammond két mujerado-t vizsgált meg; egyik 7 évvel ezelőtt lett azzá, és 35 éves. 7 év előtt teljesen férfias kinézése volt, potentia ja is ép. Lassankint heréi és penise sorvadását vette észre; ezzel együtt libido és erectio képessége is eltűnt. Ruházatában, tartásában nem különbözött azon nőktől, akik között találta.

A szeméremszőrök kihullottak, a penis elsorvadt, a scrotum elernyed, lefelé lógott, a herék a minimumig elsorvadtak, nyomásra alig érzékenyek.

A M. emlői oly nagyok voltak, mint egy gravidáé és azt ál-

állítja, hogy már több gyermeket szoptatott, akiknek anyái meghaltak.

A másik M. 36 éves, 10 év előtt nevelték, hasonló viszonyokat mutat, csak emlői kicsinyek. Hangja, – épügy, mint az előbbié – magas, vékony, teste zsírdús.

III. fok. Átmeneti fok a metamorphosis sexualis paranoicához

További fejlődési fokozatot képeznek azon esetek, ahol a *testi érzés* a transmutatio sexus értelmében változik át. Az itt következő megfigyelés páratlan a maga nemében.

129. sz. megfigyelés, önéletrajz. 1844-ben születtem Magyarországon, hosszú ideig szüleimnek egyetlen gyermeke voltam, mert többi testvéreim veleszületett gyöngeségben haltak el; csak később született egy öcsém, aki életben maradt.

Családomban lelki zavarok és idegbajok nagyon gyakoriak voltak. Kis gyermek koromban állítólag igen csinos lettem volna, finom, áttetsző bőröm, szőke hajfürtjeim, egyaránt tetszettek; engedelmes, csöndes, szerény voltam, úgyhogy bátran elvihettek engem bármily női társaságba.

Élénk fantáziám – ez volt életem megrontója – nagyon sietette szellemem kiművelődését, már 4 éves koromban tudtam írni és olvasni; emlékezőképességem 3-ik életévemig terjed vissza; játszottam mindennel, ami kezemügyébe került, ólomkatonákkal, kövekkel, szalagokkal, csak egy favágó készüléket nem tudtam kiállani, amit ajándékba kaptam. Legszívesebben anyám mellett tartózkodtam, ő volt mindenem. 2-3 barátom volt, akikkel époly szívesen érintkeztem, mint nővéreikkel s ezek állandóan úgy is bántak velem, mint egy leánnyal, amit kezdetben nem is vettem zokon.

Úgy látszott, mintha lány válnék belőlem, legalább is jól emlékszem erre a gyakori megjegyzésre: „Ez fiúhoz nem illik”. Igyekeztem magam a fiú szerepébe teljesen beleélni, társaimat mindenben utánoztam, a csintalanságban túl akartam tenni, ami sikerült is. Nem volt oly magas fa vagy ház, melyet meg ne másztam volna. Kedvemet leltem a katonákban, kerültem lehetőleg a lányokat, mert dolgaikkal nem volt szabad foglalkoznom, s állandóan fúrta az oldalamat, hogy velem úgy bánnak, mintha lány volnék.

Felnöttek társaságában szintén szerény és tartózkodó voltam, mindenütt szívesen láttak. Álmaimban gyakorta kínoztak vadállatok, melyek egy ízben az ágyból is kiugrattak s ön ez izgató képzeletek dacára sem ébredtem föl. Mindig egyszerűen, de csinosan öltözködtem s ezáltal kedvem támadt a szép ruhákhoz; különös, hogy már tanulókoromban vonzódtam a női keztyűkhöz, melyeket odahaza fel

is húztam« valahányszor csak alkalmam nyílt erre. így történt, hogy midőn anyám egy ízben egy pár keztyűt elajándékozott, én hevesen tiltakoztam ez ellen s anyám kérdezősködésére azt feleltem, hogy szívesebben hordtam volna magam őket; alaposan kinevettek, s ez időtől fogva vigyáztam, hogy a női dolgok iránti különös előszeretemet valahogy el ne áruljam. Pedig nagy örömöm telt bennük. Különösen a női álarcos ruhák nyerték meg tetszésemet; ha láttam ilyet, menten megirigyeltem tulajdonosnőjét. Legszívesebben láttam két fehér női ruhába öltözött szép fiatal embert, szép leány álarcokkal, de én magam semmi áron sem mutatkoztam volna leánynak, annyira féltem a kigúnyolástól.

Az iskolában a, legszorgalmasabb, mindig a legelső között voltam; szüleim már mint gyermekebe, belém oltották, hogy az első a kötelesség s maguk erre példát is mutattak. Szívesen jártam az iskolába, mert tanítóim jók voltak és az idősebb tanulók nem bántalmazták a fiatalokat. Első otthonomat azonban el kellett hagynunk, mert atyámat hivatása kényszerítette arra, hogy 1 évre elváljon családjától; Németországba költöztünk, itt úgy a tanítók, mint a tanulók között, rideg, úgyszólván durva hang uralkodott és én lányos természetem miatt állandóan gúny tárgyát képeztem.

Tanulótársaim annyira vitték, hogy egy lányt, kinek vonásai föltűnően hasonlítottak az enyémhez, az én nevemmel illették, és engem az övével, úgyhogy valósággal gyűlöltem e lányt, akivel később, midőn férjhez ment, közelebről megismerkedtem. Anyám továbbra is csinosan járatott s ez nem volt kedvemre, mert állandóan kigúnyoltak érte, úgyhogy boldog voltam, mikor az első igazi férfi-nadrág és kabát tulajdonosa lettem. Ezzel azonban új baj háramlott rám; a ruhák feszélyezték nemi szerveimet, különösen, ha a szövet kissé durva volt, a szabó érintését meg éppen nem tudtam elviselni, mikor ez a mértékvételnél genitáliáimon megcsiklandott, hogy szinte borzongott bele a hátam; mikor tornászni kellett, sok dolgot egyáltalán nem tudtam megcsinálni, ami a lányoknak nehezebbre esett; fürdésnél szeméreméremzetem kínzott; de azért szívesen vetkőztem le. Tizenkét éves koromig keresztcsonti fájdalmaim voltak, úszni csak később kezdtem el tanulni, utóbb azonban jól elsajátítottam. Tizenhárom éves koromban állott be a pubes, ekkor 6 láb magas voltam, de arcom nőies jelleggel bírt, körülbelül 18 éves koromig, amikor erős szakáll növése megszakadított a női hasonlatosság kínzó gondolatától. Tizenkét éves koromban szerzett és csak húsz éves koromban gyógyított lágyéksérvem nagyon terhemre volt, különösen tornászás alkalmával; azonkívül erős viszketés, remegés, égés sugárzott ki a penis-től a keresztáj felé. Ez megnehezítette az ülést, állást, meghülés folytán még súlyosbodott, én azonban távolról sem sejtet-

tem, hogy e baj a nemi szervekkel áll összefüggésben. Minthogy barátaim közül senki sem szenvedett ebben, teljesen idegenszerűnek tűnt fel előttem ez érzés, s csak a legvégsőkig fokozott türelemmel tudtam elviselni, annál is inkább, minthogy az alsótest egyáltalában sok zavart okozott.

In sexualibus még teljesen tudatlan voltam, de már 12-13 éves koromban biztosan éreztem, hogy inkább szeretnék nő lenni. Alakja jobban tetszett nekem, de különösen nyugodt föllépése, illeme és legfőképpen ruhái vonzottak, ám nagyon óvakodtam attól, hogy ez érzésnek valamikép jelét adjam, pedig biztosan tudom, hogy nem iszonyodtam volna a castráló késtől, hogy céloamat elérjem. Ha kérdezték, hogy miért szeretek inkább női ruhába öltözni, csak azt felelhettem volna, hogy a ruha erővel húz engem; talán ritka unom bőröm miatt magam is lánynak képzeltem magam, bőröm t. i. különösen az arcon és a kezeken igen érzékeny volt. A lányok szívesen láttak maguk közt s bár én magam is szívesebben tartózkodtam volna köztük, mégis kigúnyoltam őket; túloznom kellett, hogy én magam nőiesnek ne tűnjek fel s szívemben mégis irigyeltem az ő sorsukat; irigykedésem különösen magasra hágott, ha egy barátnóm hosszú ruhát kapott, keztyűben és fátyolosan járt. Midőn 15 éves koromban utazást tettem, azon fiatal nő, akinél laktam, azt az ajánlatot tette nekem, hogy öltözzem női ruhába és menjek vele ki; minthogy azonban nem volt egyedül, nem fogadtam el ajánlatát, bármennyire is kedvem lett volna hozzá. Szívesen láttam utazásom közben, hogy egy városban a gyermekek rövidujjú blouse-okat viselnek. Elegánsan öltözött nő istennőnek tűnt föl előttem, ha glacé-keztűs kezeivel megérintett, boldog voltam, de még szívesebben szerettem volna az ő helyében lenni. Mindazonáltal igen szorgalmasan tanultam, a reáliskolát és gimnáziumot 9 év alatt végeztem el, az érettségit sikerrel tettem le. Emlékszem, hogy 15 éves koromban először nyilvánítottam ki barátom előtt ama vágyamat, hogy lány szeretnék lenni, és midőn az ok iránt kérdezősködött, nem tudtam válaszolni. 17 éves koromban léha társaságba kerültem, sok sört ittam, dohányoztam, kerestem a pincérnőkkel való barátkozást; ezek szívesen érintkeztek, de mindig úgy bántak velem, mintha én is szoknyát viselnék. A tánciskolát nem látogathattam, ösztönöm kiűzött; ha álarcosán megjelenhettem volna, úgy másképp állt volna a dolog; barátaimat gyengéden szerettem, csak azt gyűlöltem, aki az onaniára csábított. Borzalommal gondolok arra a napra, mely egész életemet megrontotta; élénken üttem az onaniát, de ilyenkor kettős embernek tűntem föl; nem írhatom le ez érzést, azt hiszem férfias érzés, de nőiessel keverve. Lányhoz nem tudtam hozzáférközni, félttem tőlük, pedig nem voltak idegenszerűek hozzám; mégis jobban imponáltak

nekem, mint a magam fajtája, irigyeltem őket, minden örömről lemondtam volna, ha iskola után mint lány mehettem volna haza és ha mindig így járhattam volna ki; krinolin, fess keztyű, ideálom volt.

Minden női öltöny megpillantásakor úgy éreztem, mintha magamon volna; férfiak után nem vágytam.

Emlékszem ugyan, hogy gyengéd vonzalom fűzött egy gyönyörű szép, lányarcú barátomhoz, de úgy tudom, hogy az volt a kívánságom, hogy mindketten lányok lehetnénk.

A főiskolán tartózkodásomkor vittem először véghez coitust; hoc modo sensi, me libentius sub puella concubuisse et penem meum cum cunno mutatum maluisse. A lánynak úgy is kellett velem bánnia, mint lánnyal, amibe ő szívesen belement és úgy bánt velem, mintha én ő lennék (a lány még tapasztalatlan volt és nem nevetett ki).

Diákéveimben rakoncátlan voltam, de éreztem, hogy ez csak álarc; ittam, verekedtem, de tánciskolába nem járhattam, mert félttem, hogy elárulom magamat. Barátságaim bensők voltak, minden mellékgondolattól mentek; leginkább annak örültem, ha egy barátom álarcot öltött, avagy ha valamely bálon a hölgyek toilette-jeit bírálhattam; éhez nagyon értettem és lassan úgy kezdtem érezni, mint egy nő. Szerencsétlen viszonyaim kétszer öngyilkossági kísérletre kényszerítettek; *egy ízben* ok nélkül nem aludtam 14 napig; sok hallucinációm volt (hallási, látási), élőkkel, holtakkal egyformán érintkeztem, mely szokásom még ma is fennáll.

Volt egy barátnőm, aki ismerte kedvteléseimet, felhúzta keztyűimet, de csak a nőt engedte nálam érvényre jutni. így jobban megértettem a nőket, mint más férfiak, s midőn ezek tudatára jöttek mindennek, szintén more feminarum bántak el velem, úgy, mint egy barátnőjükkal. A bűz és vér iránti kezdetben mutatkozó undor-érzésem megszűnt, sőt ellenkezőleg jóleső érzések fejlődtek ki bennem e benyomásokra, bizonyos dolgokat azonban nem tudtam nézni anélkül, hogy undor ne támadt volna bennem. Csak az az egy dolog izgatott, hogy nem voltam önmagammal tisztában s tudtam, hogy nőies hajlamaim vannak, de azért mégis férfinek láttam magamat, bár kétlem, hogy – eltekintve azon coitus-kísérletektől, melyek sohasem okoztak élvezetet – valaha megcsodáltam volna egy nőt és ne vágyódtam volna egyben arra, hogy magam is olyan lehetnék, vagy ne jutott volna eszembe önmagamat megkérdezni, hogy vajjon én is ilyen lennék-e, vajjon hogy festenek az ő ruhájában? A szülésnél nyújtandó segítségnél – amelyet nagyon nehezen tudtam megtanulni (szégyeltem magam a szülők helyett és részvétet éreztem irántuk) még ma is nagyfokú ijedtség érzését kell mindig elnyom-

nom; előfordult az is, hogy én magam érezni véltem az összehúzó-dásokat. Miután több helyen sikerrel tettem eleget orvosi kötelességemnek, mint önkéntes katonarvos egy hadjáratot szolgáltam végig. A lovaglás nehezemre esett, már diákkoromban is kínos volt rámnézve, mert a genitáliám ilyenkor még több nőies érzést közvetítenek; (könnyebben bírtam volna a lovaglást a nők szokása szerint).

Még mindig azt hittem, hogy férfi vagyok, de érzelmeim határozatlanok, s mikor nőekkel jöttem össze, ezek hamarosan ismét úgy bántak velem, mint egy uniformisba bujtatott nővel (mikor először öltöttem egyenruhát magamra, mintha sokkal szívesebben viseltem volna női ruhát; kezdetben nagyon zavarólag hatott rám, mikor az egyenruhás embert nézték bennem). A magángyakorlatban mindhárom szakmát szerencsével kezeltem, majd újabb hadjáraton mentem keresztül; természetem itt nagyon előnyömbre szolgált, mert a világ első számara óta nem volt állat, amelynek annyi türelmet kellett tanúsítania, mint jómagámnak. Kitüntetésben nem volt hiány^ de ezek csöppet sem izgattak.

Így küzdöttem keresztül eddig az életet, soha sem megelégedetten, mindig telve világfájdalommal, amely hol érzékenységre olvadt fel, hol vadsággá fajult, ez azonban tettetett volt.

Különös volt a vőlegényjelöltségem története. Legszívesebben nem házasodtam volna, de családi viszonyaim és praxisom egyenesen rákényszerítettek. Erélyes, de szeretetreméltó nőt vettem el, oly családból, ahol a női uralom virágzott. Beleszerettem, amennyire ez magamfajta embereknél megy, t. i. amit szeretünk, ahhoz teljes szívünkkel vonzódunk, ha nem is mutatunk oly heves, izgalmas állapotot, mint a valódi férfiak; szeretjük a menyasszonyunkat a legmélyebb szerelem érzéseivel, de csaknem úgy, mint a vőlegényt; ezt azonban önmagámnak sem mertem bevallani, mert még mindig azt hittem, hogy búskomor ember vagyok, akit a házasság magához térít és meggyógyít. De már a nászéjszakán meg kellett éreznem, hogy férfialakú nő vagyok: *sub femina locum meum esse mihi visum est*. Boldogan, megelégedetten éltünk, néhány évig gyermek nélkül. Súlyos terhesség után, amelynek tartama alatt én éppen ellenséges országban halálos betegen feküdtem, született az első fiú, akinek melancholikus természete máig megmaradt; majd egy második, aki nagyon nyugodt, egy harmadik csintalan, negyedik, ötödik; valamennyi hajlamot mutat neurastheniára. Minthogy sehol sem találtam a helyemet, azért sokat jártam víg társaságba; mindig dolgoztam annyit, amennyi csak erőmből kiltelt; tanultam, operáltam, kísérleteztem sokféle gyógyszerrel és gyógymóddal. A házáséletben nőnek engedtem át a házihatalmat, mert ő a házvezetéshez ki-

túnően ért. Férji kötelességemnek úgy ahogy eleget tettem, de engem soha sem elégitett ki; az első coitustól kezdve máig terhesnek találok a férfi helyzetét.

Sokkal szívesebben viselném a másik szerepet; ha nőnek szülnie kellett, szívem csaknem megszakadt, mert érezni tudtam fájdalmait, így éltünk hosszú ideig együtt, mindaddig, míg súlyos köszvény bajom különböző fürdőkbe nem kergetett és neurastheniássá nem tett. Egyszersmind oly anamiás lettem, hogy pár hónapig vasat kellett szednem, de chlorotikus vagy hysterias is lehettem. Stenocardia gyakran kínozott, majd féloldali görcsök az állkapocs, orr, nyak, gége, koponyafélben, hemikrania, görcsök a rekeszizom és mellizomzat különböző részeiben; körülbelül 3 esztendeig oly állandó érzésem volt, mintha szülnöm kellene, csípőfájdalmak, állandó keresztzésem volt, mintha prostatám nagyobb lenne, expulsioszerű érfájdalom stb., mindazonáltal kétségbeesésem teljes hevével küzdöttem ezen női vagy legalább is előttem ilyennek tetsző bajok ellen, míg 3 évvel ezelőtt súlyos arthritis roham teljesen le nem tört.

Még mielőtt e súlyos köszvényroham beállott volna, igyekeztem annak elejét venni, azáltal, hogy a testhőmérsékhez közelálló meleg fürdőt vettem; ily alkalomkor egy ízben úgy éreztem, mintha megváltoztam volna, közel éreztem magam a halálhoz; utolsó erőmmel kiugrottam a fürdőből, de most teljesen nőnek képzeltem magam, akit libidója tüzel. Később, mikor az extract. Cannabis ind. kezdtek forgalomba hozni, sőt nagyon feldicsérni, én is – újabb köszvényrohamtól való féltében – bevettem a rendes adag 3-4-szeresét, s ekkor a haschischmérgezésnek rendkívül súlyos esetén mentem keresztül. Nevetőgörcsök, hallatlan testierő és gyorsaság érzése, sajátságos érzés az agyban és a szemben, szikrák milliárdjai csaptak agyamból a bőrön keresztül kifelé; majd megszűntek e tünetek, én azonban nem tudtam szóhoz jutni; egyszerre nőnek érzem magam a lábujjaktól a melleimig, úgy éreztem, mintha nemi szerveim besüppedtek volna, medencém kitágult volna, emlőim megnagyobbodtak volna, kimondhatatlan kéj érzése hatalmasodott el bennem. Becsuktam szemeimet azért, hogy legalább arcom elváltozását ne kelljen látnom. Orvosom úgy tűnt fel előttem, mintha feje helyén óriási burgonya lenne, nőm, mintha teli hold lenne a mellén; de még elég erőm volt ahoz, hogy mikor a szobát rövid időre mindketten elhagyták, könyvecskémbe beleírjam végső akaratomat.

Be ki írhatná le azt a rémületet, mikor másnap reggel magamat teljesen nőnek képzelve felébredtem és állva-ülve vulvát és mammákat éreztem.

Midőn agyamból felkeltem, úgy éreztem, hogy egészen átvál-

toztam. Egyik látogatóm már betegségem alatt tette azon megjegyzést: „mint férfi, igen türelmes” és egy virágzó rózsatövel ajándékozott meg, mely ugyan idegenszerű érzést keltett bennem, később azonban mégis megörvendeztetett. Ez időtől fogva türelmes lettem, semmit sem hamarkodtam el, szívós lettem, mint egy macska, de e mellett szelíd, békülékeny, nem voltam többé hanyag, szóval teljesen női kedélyhangulat alakult ki bennem. Utolsó betegségem alatt sok látási és hallási hallucinációm támadt, beszéltem, halottakkal stb., láttam és hallottam spiritus familiäres, magamat kettős személynek éreztem, de még a betegágyban sem észleltem, hogy a férfi érzése teljesen megszűnt volna bennem. Kedélyváltozásom valóságos szerencse volt rám nézve, mert szélütés ért, mely korábbi hangulatom mellett halálos lett volna, most azonban teljes megadással viseltem, el, alig tudtam magamra ismerni. Minthogy a köszvény jelenségeit gyakran a neurasthenia tüneteivel tévesztettem össze, azért még sok fürdőt vettem, úgyannira, hogy a bőrviszketésem ahelyett, hogy eltűnt volna, valóságos rühézzéssé nőtt; minden külső gyógyítási eljárást abbahagytam (a fürdők anamiámat növelték). A női érzés azonban megmaradt s oly erős lett, hogy ma csak a férfi álarcát viselem, különben azonban minden tekintetben nőnek érzem magam és a régi idő emlékeit lassanként elveszítettem.

Amit a köszvény esetleg még éppen hagyott bennem, azt az influenza ronsolta el.

Status praesens: Nagytermetű ember vagyok, ritkuló hajjal, szakáll öszülni kezd, tartásom már kissé hajlott. Influenzám óta nyerseröm egynegyedét veszítettem el. Arcom billentyűhiba következtében, kissé vörösnek látszik; chronikus conjunctivitisben szenvedek; inkább izmos, mint zsíros testű ember vagyok, ballábam úgy látszik, vena varicositásokat kap, gyakran elalszik, vastagodást még nem mutat, de úgy látszik, térfogata nagyobb lesz.

Az emlőtájók, dacára annak, hogy kicsi, mégis kiemelkedik. A hasnak női alakja van, lábak női állást mutatnak, combok stb. hasonlókép; a karok, kezek szintúgy. Női harisnyákat és $7\frac{3}{4}$ - $7\frac{1}{2}$ sz. női kesztyűket viselhetek; könnyen viselem a fűzöt is; testsúlyom 168-164 font közt ingadozik. Vizelet sem fehérjét, sem cukrot nem tartalmaz, de igen sok húgysavat; de ha nem tartalmaz húgysavat, akkor világos, csaknem víztiszta; így bárminő felizgatás után. Székletem többnyire rendes, de ha nem az, akkor az obstipatio összes női bajai állanak elő. Álom rossz, néha heteken át csak 2-3 óráig tartó. Étvág्य elég, de egészben véve nem bír el a gyomor annyit, mint egy erős nő gyomra, és erős eledelekre azonnal reagál, bőrküütések és az ivarutakra szorítókozó égető érzés alakjában. A bőr fehér, rendkívül sima tapintású. Két év óta elviselhetetlen viszketés észlelhető a

bőrön, mely az utóbbi hetekben kissé alábbhagyott, csak a térd-
 árokban és a herezacskón mutatkozik.

Hajlamom van izzadásra. A kigőzölgés, mely korábban majd-
 nem hiányzott, most hasonlít a női kigőzölgéshez, különösen az
 alsó test kigőzölgésének összes csúnya nuance-ait egyesíti magában,
 úgyhogy tisztábban kell magamat tartani, mint egy nőnek. (Zseb-
 kendőt parfümírozom, parfüm-ös szappanokat és Eau de Cologne-t
 használok.)

Általános érzés. Nőnek érzem magam férfi alakjában, ha néha
 érzem is a férfialakot, azért az illető testrészem mégis nőiesen érez,
 pl. a penis clitoris gyanánt; az urethra, mint urethra és hüvely-
 bemenet, ezt állandóan nedvesen érzem, még ha teljesen *száraz* is, a
 scrotumot mint labia mámorát, szóval állandóan vulvát érzek s hogy
 ez mit jelent, csak az tudja, aki maga is érzett vagy érez így. De az
 egész bőr nőiesen érez minden benyomást, legyen az tapintási, vagy
 meleg, vagy ellenséges indulatú; pusztá kezekkel nem járhatok,
 mert hideg, meleg nagyon kínosan érintenek, mikor a napernyő
 viselésének ideje – a férfiakra; nézve – elmúlt, akkor arcomon
 érzem a nap kínzó hevét. Ha reggel felébredek, pár pillanatig ho-
 mályos előttem minden, mintha önmagamat keresném, maŝd előáll
 a kényszerítő érzés, hogy nő legyek. Érzem a vulvát (illetve, hogy
 ilyen jelen van), a napot mindig csendes, vagy hangos nyögéssel fo-
 gatióm, mert előre rettegek az egész nap végbemenő alakoskodások-
 tól. Nem csekély dolog ám, nőnek lenni és férfinek helyében csele-
 kedni. Mindent újból kellett megtanulnom, a késeket, apparátusok-
 kat; 3 év óta mindent másképp érzek és izomérzésem megváltozása
 folytán minden mozgást újból kellett tanulnom: ez sikerült is,
 csak a fűrész és csontkés vezetése okoz még némi akadályt, úgy
 tetszik, mintha a nyers erő nem volna elégséges. Ellenben több
 érzéssel dolgozom éles kanállal lágy részek közepette; terhemre van
 az is, hogy nők vizsgálatánál gyakran érzem az ő érzéseiket, amit
 ők maguk szívesen vesznek; különösen borzasztóan érint a gyermek-
 mozgások együttérzése; egy ideig, több hónapon keresztül a gondolat-
 olvasás is gyötört mindkét nemnél, ez ellen még ma is küzdenem
 kell; nőknél még táján inkább tudom elviselni, de férfiaknál egye-
 nesen visszatetszést kelt bennem. 3 év előtt még nem néztem tudato-
 san női szemekkel a világot, ez a változás az opticus pályáján ke-
 resztül hirtelenül heves főfájás kíséretében érte a szemet. Rend-
 ellenes nemi érzésű nőnél voltam, akit egyszerre úgy láttam meg-
 változva, amint őt most látnám, vagyis férfit láttam benne, maga-
 mat pedig nőnek képzeltem vele szemben, úgyhogy boszusan fakép-
 nél hagytam; az illető nő akkor még nem volt tisztában az álla-
 potával.

Ez idő óta minden érzékem nőies alakban figyel meg és közöl velem mindent; a cerebralis systémához csaknem közvetlenül utána sorakozott a vegetatív rendszer is, úgyhogy minden bajom nőies módon nyilvánult meg. Az összes idegeknek, de különösen az, acusticus, olfactorius és trigeminus érzékenysége (fogékonysága), egész az idegesség fokáig emelkedett; ablaksörömpölésre összerázkódom, azaz csak belsőmben, mert hisz a férfinak nem szabad ilyesmit mutatni, ha valamely eledel nem egészen friss, én mingyárt hullaszagot képzek. A trigeminusról mégsem tételezem föl, hogy a fájdalmak egyik ágáról oly szeszélyes gyorsasággal ugranak ál a másikra, a fogról a szembe.

Mindazonáltal könnyebben tűröm e változásom óta a fogfájdalmat és migrain-t, a stenocardiánál is kisebbfokú az aggodalom. Különös megfigyelést tettem magamon: amennyiben aggodalmaskodó, gyenge lénynek érzem magamat, fenyegető veszélyek alkalmával azonban sokkal nagyobb hidegvérűség és nyugalom száll meg, így a súlyos operációknál is. A gyomor (a nő diatája ellen elkövetett) legkisebb hibát is könyörtelenül megtorolja, legyen az akár ructus, akár más zavar alakjában, különösen a túlságos alkoholélvezetet. A nőies érzésű férfi mámorundora, sokkal gyalázatosabb, mint a legerősebb korhelyláz, úgy tűnik fel nekem, mintha az ember, ha úgy érez, mint a nő, teljesen a vegetatív rendszer hatalmába esnék.

Bármilyen kicsik is az emlőbimbóim, mégis helyet kérnek s valóságos emlőmnek kell hogy képzeljem azokat, aminthogy a pubertás éveiben a bimbók meg is nőttek és fájdalmasak voltak; ezért izgat minden fehér ing, mellény, kabát. A medencémet is női medencének érzem, hasonlóképp a nates-t. Kezdetben nagyon zavart a hasnak női érzése, mely a nadrágot nem tudta elviselni s folyton a nőiség érzését idézi föl bennem. Taille-ről is van kényszerérzésem. Úgy érzem, mintha saját bőrömet elrabolták volna és női bőrbe bujtattak volna, amely testemhez mindenütt hozzáülnek, de mindent úgy érez, mintha nőt takarna és ennek érzéseit engedné a körülzárt férfitesten átáramolni, míg a férfi érzéseit kiűzné. A herék, ha nem is sorvadtak el, de már nem valódi herék, és gyakran fájdalmat okoznak nekem, oly benyomás kíséretében, mintha a hasúrbe tartoznának és szilárdul állának; mozgásuk gyakran kínokat okoz.

4 hetenként, holdtöltekor 5 napig, mindazon molimina-im megvannak, mint a nőnek, csak vérzés nem áll be, de én magam érzem valami folyadék eltávozását, a nemi szerveknek és az alsótestnek megdagadását; ez rendkívül kellemes időszak, különösen mikor utána pár napig a közösülés szükségének physiologiai érzése áll be a maga teljes, a nőt átható erejével; ilyenkor az egész testet

ez az érzés futja át, mint a vízbemártott cukordarabot a víz, vagy a száraz szivacsot a nedvesség; ilyenkor: először a', szerelemre vágyó nő tudata él bennem, csak azután az emberé és egészen úgy látszik, inkább a coitusban való passiv szereplés felé visz. A határtalan ösztön vagy a női egykedvűség azonban háttérbe szorítja a szeméremérzést, úgyhogy indirect kívánom a coitust. Teljes életemben coitusnál legfeljebb 3-szor éreztem úgy, mint a férfi, a többiekben közömbösnek mutatkoztam, az utolsó 3 évben azonban határozottan passíve, vagyis úgy érzek, mint a nő, néha női ejaculatio érzésének kíséretében; közösülés után is nőnek érzem magam, fáradt vagyok, néha rosszullet fog el, ami férfinél sohasem szokott megessni. Egyes esetekben oly nagy élvezetet okozott nekem a coitus, hogy azt ki se fejezhetem: a leghatalmasabb, leggyönyörűbb érzés volt ez, amelyért mindent föl lehet áldozni. Ilyen pillanatban a nő csak vulva-ból áll, mely az egész személyt elnyeli.

A nő érzése 3 év óta egy pillanatra sem hagyott el, a megszokás folytán ma már nem is oly kínos rám nézve, bár lealacsonyítottnak érzem magam általa, hiszen a nőies érzés, anélkül, hogy kéjvágy támadna, még elviselhető volna a férfire nézve is, de ha vágyak társulnak hozzá, akkor már vége a kedélyességnek, a genitáliákon érzett égés, forróság, turgor borzasztó (a penis nincs erectióban, a nemi szervek különben is, mintha kiestek volna' szerepükből). Erős ösztön fellépte esetén a vagina és vulva megdagadása valami förtelmes érzés, a kéjnek pokoli kínjai ezek, amelyeket alig lehet elviselni. Ha ilyenkor tudok coitust véghezvinni, akkor jobb, ez azonban a szerep fordított volta miatt nem szerez teljes kielégítést, a sterilitási érzés nehezedik rá nyomasztó, megszégyenítő terhével, kísérve a megsértett szeméremérzéssel, úgy képzelem magam, mintha közönséges kéjnő lennék. Az ész nem segít itt, ahol a nőiesség kényszerérezése uralkodik mindenben. Könnyen felfogható, hogy mily nehéz ily állapotban hivatásomnak eleget tenni, de az erős akarat kényszerével célt lehet érni. E mellett természetesen szinte lehetetlen az ülés, járás, fekvés, hosszabb ideig semmi esetre sem bírom a három helyzet egyikét sem, éhez járul a nadrág állandó érintése stb., szóvaj kiállhatatlan helyzet.

A házasság – eltekintve a coitus azon momentumától, amikor a férjnek kell magát a női szereplőnek érezni – mindig 2 nő együttélésének benyomásával kínoz, akik közül az egyik férfiálcot visel. Ha az időnkénti havibaj tünetei kimaradnak, akkor a terhesség vagy a nemi túlteltség érzései állanak elő, melyeket a férfi nem ismer, melyek azonban annyira eltöltik az embert, mint a női érzés, azzal a különbséggel, hogy ellenszenvesek, úgyhogy szívesen várja az ember a rendszeres molimina-t vissza. Ha eroticus álmaim vagy

képzeldéseim támadnak, úgy nőnek alakjában képelem magam és merevedett hímvesszőket látok magam előtt, mintegy kínálgatva magukat; minthogy az alfél is nőiesen érez, nem is volna nehéz kinádá-va lenni, csak a pozitív vallási tilalom gátol meg benne, különben semmi akadály sem állana útját.

Minthogy ilyen állapotok mindenkiiben undort keltenek, benem is vágy támad arra, hogy nemnélkülivé legyek vagy ilyenné tegyem magam; hisz ha nőtlen lennék, már rég búcsút mondtam volna a heréknek, a scrotumnak a penissel egyetemben.

Mit ér a nő legnagyobb élvezet-érzése, ha nem tudja az ember felfogni? Mit használnak a női szerelem izgalmi, ha azok kielégítésére megint csak nő áll előttem? még ha a közösülésnél férfinak is képelem őt. Mily borzasztóan megszegényítő a női ki-gőzölgés! Mennyire lealazza a férfit a ruhán, ékszeren való öröm érzése! Ha meg is változott a karaktere, ha a férfi nemi érzésre nem is tud már többé visszaemlékezni, hisz azért nem kell mingyárt nőnek képzelnit magát; elképzelheti magának, hogy előbb sem érzett állandóan nemileg, hogy ő is csak ember volt, akit a nem befolyás nélkül hagyott. De most egyszerre álarcot kelljen felismernie eddigi egyéniségében, s nőnek érezni magát folyton, ez borzalmas; változatos-ságot csak abban lelmi, ha 4 hetenként időszakos bajai és közben a ki nem elégitő közömbös idő váltják föl egymást; ha legalább fel-ébredhetne, anélkül, hogy azonnal nőnek kellene magát éreznie! Várja a pillanatot, mikor az álarcot szellőztethesse kissé, a pillanat azonban késik! Nyomorúságos helyzetében könnyebbülést csak az okoz, ha egy darab nőiességet, ékszert, alsószoknyát ölthet magára, ezt is odahaza, mert hisz nem szabad a nőt elárulni! Hivatásának kötelességeit a férfinak öltözött színésznő érzésével teljesíteni, anélkül, hogy a szabadulásra reménye volna ez bizony nem csekély-ség. A vallás óv meg egyedül durva lapsustól, de ez sem tudja meg-akadályozni azt a kint, melyet a kísértés okoz, mikor a nőiesen érző férfit gyötri, mikor a férfinak úgy kell éreznie és szenvednie, mint a valódi nőnek. Midőn tekintélyes férfinak, aki széles körökben örvend feltétlen bizalomnak és tekintélynek, az ő – igaz, hogy képzelt – vulvá-jával kell kínlódnia; midőn nehéz munkából haza-érve, kénytelen az első szeme elé akadó hölgy toilette-jét szemlélni és női szemekkel bírálmi, szemeiből gondolatait kiolvasni, midőn egy divatlap oly érdeklődést kelt föl az emberben, mint bármily tudomán-yos munka! Ha titkolni kell állapotát neje előtt, akinek gondol-atát leolvassa arcáról, míg ő észre fogja venni, hogy a test is, a lélek is megváltozott! íme a kínok, melyeket a; női gyengeség okoz! Néha pl. egyedül eltöltött szabadságidején sikerül többet élni a no világában, amikor a kesztyűket állandóan fentartom, fátyolt vagy

álarcot veszek elő a szobában, csak azért, hogy a túlságos libido nyugtot adjon; de a nőiesség, ha egyszer gyökeret vert valahol, ott parapicsolva követeli azt, hogy elismerjék; néha szerény feltételekkel is megelégszik, pl. azzal, hogy karperecet kötött a kézelóm mögé, de valamelyes engedményt mindig kér magának. Egyetlen szerencse a dologban csak az, hogy szégyen nélkül nézheti magát az ember női kosztümben, sőt ha az arcot fátyol vagy álarc borítja, szívesebben nézem magam, mert természetesebbnek tűnik föl. Persze a divat szabja meg mindig az ízlést is: annyira megváltozik az ember! Hosszú időbe és kimondhatlan nagy fáradtságba kerül, míg az ember azon gondolatba beleszokik, hogy önállóan érezzen mint nő, és korábbi gondolkodásmódját csak emlékéből idézze elő összehasonlítás kedvéért és akkor nyilatkozzék mint férfi!

Mindazonáltal még elő fog nálam is fordulni, hogy egy női érzés kinyilvánításán önmagamat rajtakapom, akár in sexualibus, akár más téren, hogy azt mondom: így és így érzem magam, pedig ez érzés csak a nőnél fordulhat elő, vagy véletlenül elárulom, hogy a női ruházat nálam mindennapos dolog. Nők előtt nem tesz ez semmit, mert a nőnek rendkívül hízeleg az a tudat, hogy valaki az ő dolgaihoz ért, csak a tulajdon feleség előtt veszélyes! Mennyire megremültem egy ízben, midőn feleségem egy hölgynek azt mondta, hogy női cikkek iránt finom érzékem van! Mennyire meglepődött viszont egy divathölgy, aki leánykáját egészen téves irányban akarta felnevelni, mikor én az összes női érzéseket írásban és élőszóval feltártam előtte (ugyan azt hazudtam neki, hogy magam is levelekből ismerem azokat); bizalma azonban most határtalan irányomban és a gyermek, aki útban volt a megőrlés felé, most eszes maradt és vidám gyermek lett belőle. Ez tudniillik a nőiesség valamennyi izgalmát bűnök gyanánt gyónta meg, most azonban tudja, hogy mint lánynak mit kell tőrnie, mit kell akarásával és hitével legyőznie, szóval emberi öntudatát nyerte vissza. Hogyan nevetne a két hölgy, ha megtudná, hogy saját szomorú tapasztalatomból merítettem mindezt. Meg kell még jegyezmem, hogy azóta hőmérsékérzésem finomabb lett, azonkívül a bőr elasticitása és a belek feszültsége iránt fejlődött ki bennem ezelőtt ismeretlen érzés, de azt is észrevettem, hogy operációknál és boncolások alkalmával kóros folyadékok (sértetlen) bőrömön könnyebben átszivárognak. Minden boncolás fájdalmat okoz nekem, fluor-ban szenvedő kéjnőnek vagy asszonyinak vizsgálata, a rákszag stb. kínosan érint. Általában most az anti-pathia és sympathia befolyása alatt állok, kezdve a színérzektől, valamely teljes egyén megítéléséig. Nők rendszerint felismerik egymásban a nemi hangulatot, azért visel az egyik asszony fátyolt, ha nem is húzza mindig arca elé és parfümözi magát rendesen, akár

csak a keztyűket vagy zsebkendőket, mert szagérzése nemével szemben nagy; a szag különben hihetetlenül hat a női organismusra; így pl. ibolya és rózsa megnyugtatnak engem, más szag undorít, ilang illatja mellett a nemi izgatottságot nem tudnám elviselni. Nő megérintése homogenitás érzését kelti bennem, nőmmel való coitus csak azért lehetséges, mert ő kissé férfias; keményebb bőre van, s mégis viszonyunk inkább amor lesbicusnak nevezhető.

Állandóan passiv szerepben érzem magam. Ha éjjel az izgalom nem hagy elaludni, úgy segítek magamon, si femora mea dispensa habeo, sicut mulier cum viro concumbens, vagy egyik oldalra fekszem, de sem karomnak, sem az ágynak nem szabad a mammákat megérinteni, különben vége az alvásnak. Női ingben és hálókabátban a legjobban alszom és különösen jól keztyűkben, mert kezeim nagyon fázékonyak; női alsónadrág és alsószoknya is kellemes, mert nemi szerveimet nem érintik. Legjobban kedveltem a krinolin-nőiruhákat. A nőiesen férfit női ruha nem zavarja, mert „úgy, mint a nő, magához tartozóknak érzi azokat és nem idegen tárgynak.

Legszívesebben érintkeztem egy neurastheniában szenvedő nővel (lásd 130. sz. megfigyelést), aki utolsó gyermekágya óta férfi gyanánt érez, de mióta ez érzése fennáll, ahogy csak tehetette, coitus abstinet, amit én, mint férfi, éppen nem tehettem meg; ő segített nekem szomorú sorsával az enyémet elviselhetővé tenni. A női érzések neki még élénken emlékezetében vannak s már sok jó tanácsot adott nekem. Ha férfi lenne és én fiatal lány, úgy igyekeznék őt magamnak meghódítani, az ő keze alatt elviselném a nő sorsát. De mostani fényképe egészen más, mint a korábbiak: Női mellének stb., hajzatának dacára most előkelően öltözött férfi benyomását kelti; röviden, kimérten beszél, s ami nekem örömet okoz, azt ő észre sem veszi; a világfájdalom bizonyos neme ül kedélyén, ő azonban megadással és méltóságteljesen viseli el sorsát, hitében és kötelessége teljesítésében talál vigaszt; menses idején csaknem tönkremegy, gyűlöli a női társaságot, nem szereti az édességeket sem.

Egy fiatalkori barátom élete kezdetétől fogva úgy érez, mint egy lány, vonzódik a férfinemhez; nővérénél fordítva áll a dolog, s midőn az uterus megkövetelte jogát és férfiassága dacára, szerető feleségnek látta magát, rövidesen végzett magával úgy, hogy vízbe ölte magát.

A teljes effeminiatio főbb elváltozásai gyanánt következőket figyeltem meg önmagamon:

1. Azon állandó érzés, hogy tetőtől-talpig nő vagyok.
2. Azon állandó érzés, hogy női nemi szerveim vannak.
3. Négyhetenkinti molimina periodicitása.

4. Rendszeresen beálló női nemi vágyakozás, de határozott férfi iránti vágy nélkül.

5. Passiv női érzés a coitusnál.

6. A passiv fél érzése coitus után.

7. Nőies érzés coitus-képzelődések mellett.

8. Nők megpillantásakor az együvé tartozás érzése és ezzel járó nemi érdek.

9. Férfiak megpillantásakor női érdek.

10. Ugyanaz gyermekek látásakor.

11. Megváltozott kedély, sokkal nagyobb türelem.

12. Sorsomban való megnyugvás, melyet azonban csak pozitív hitemnek köszönök, különben már rég megöltem volna magam.

Mert férfinek lenni és érezni: chaque femme est futuée ou elle désire d'être, szinte elviselhetetlen.

Ezen tudományos szempontból fölötte értékes önéletrajzot a következő, nem kevésbé érdekes levél kísérette:

Mindenekelőtt bocsánatot kell kérnem Nagyméltóságodtól azért, hogy ez írással terhelem; már minden támpontot elvesztettem magam mellől, szörnyetegnek képzeltem magiam, akitől magam is undorodtam; de iratai visszaadták bátorságomat és elhatároztam, hogy ügyemet alaposan meg fogom vizsgálni, visszapillantást vetek életemre, bármilyen is legyen az eredmény. De hálám fejében kötelességemül ismertem fel, hogy megfigyeléseim és emlékezéseim eredményét közöljem Nagyméltósággal, annál is inkább, mert teljesen hasonló esetet nem találtam könyvében feljegyezve; végül úgy gondoltam, hogy bizonyára érdekelni fogja, ha orvosi kézből ismerheti ínég, hogy mikép gondolkodik és érez ilyen női kényszerézés nyüge alatt szenvedő szerencsétlen emberi lény vagy férfi egyén.

Talán nem helyes minden adat, de további reflexióhoz már nem volt elég erőm és nem akartam jobban belemélyedni; némely dolgot talán megismételtem, de tessék meggondolni, hogy minden álarc kieshetik szerepéből, különösen akkor, ha nem viselik szívesen, hanem csak úgy ráetrojálva.

Iratainak elolvasása után remélem, hogy ha kötelességeimnek mint orvos, apa és férj meg fogok felelni, azon emberek közé számíthatom magamat, akik nem érdemelnek megvetést.

Végül megemlékezésemnek és elmélkedéseimnek eredményét azért akarom Nagyméltósággal közölni, hogy bebizonyítsam, hogy női érzéssel és gondolkodással is lehet valaki orvos; nagy igazságtalanságnak tartom azt, hogy a nőt az orvostudománytól eltiltják; a nő ez érzése által sok oly bajnak akad nyomára, melyeket a férfi a diagnostika dacára nem tud felismerni, mindenesetre a nő- és gyer-

mekgyógyászat terén. Ha tölem függne, minden orvos végigmenne negyedévig a nőiesség minden fázisán, akkor jobban értené és többre becsülné az emberiség e részét, melytől származik s meg tudná becsülni a nők lelki nagyságát, másrészt pedig méltányolni sorsuk rideg voltát.

Epikrisis. Patiens súlyosan terhelt, kezdettől fogva abnormis psychosexualitásban szenvedő egyén, aki a nemi actusnál, de egyébként is nőiesen érez; ez abnormis érzés 3 év előtti ideig tisztán lelki anomália maradt, amikor súlyos neurasthenia alapján hatalmas támasztékot nyert e rendellenesség azáltal, hogy az öntudatban testi „kényszerérzések” léptek föl, melyek transmutáció sexusra vonatkoztak. Patiens nem kis rémületére már testileg is nőnek érzi magát; bizonyos női „kényszerérzések” súlya alatt eddigi férfias érzésmódjának teljes megváltozását tapasztalja, sőt vita sexualisa is az evirafio jellegében alakul át. Öntudatának van ugyan még elég ereje ahhoz, hogy e kóros lelki és testi folyamatokat elnyomja és a paranoiává való átalakulást meggátolja, szóval ez eset a neurotikus alapon fejlődő kényszerérzések és képzelődések érdekes példája, mely azért is fontos, mert eltünteti az utakat, melyeken psychosexualis transformatio végbemehet. 3 év multán, 1893-ban újból status praesens-t bocsátott rendelkezésemre szerencsétlen collégám érzés- és gondolkodásmódjáról; ez lényegében hasonlít az előbbihez. Patiens testileg-lelkileg teljesen nőnek képzeleli magát, de intelligenciája ép maradt és ez óvja meg a paranoiától. Mostanig (1900) nem is mutatott lényeges változást az állapota, aki hivatását még mindig szolgálja.

A férfinél észlelhető ezen klinikailag és pszichológiailag egyaránt érdekes eset mellé társul a következő megfigyelés, melynek tárgya női patiens.

130. sz. megfigyelés. X.-né magasrangú hivatalnok neje, ideg-bajban elhalt anya gyermeke. Atyja nem volt terhelt, öregkorban hunyt el pneumoniában. Testvéreinek egy része kissé psychopathiás, egy bátyja azonban abnormális karakter, súlyos neurastheniában is szenved. X.-né lánykorában a fiúsport iránt mutatott hajlamot. Míg rövid szoknyát viselt, addig ide-oda kószált erdőn-mezőn keresztül és félelem nélkül mászta meg a legmeredekebb sziklákat. Ruha és ruhadisz iránt nem volt érzéke. Csak egy ízben érzett nagy örömet, mikor egy inkább férfiszabású ruhát kapott, hogy egy iskolában rendezett színjáték alkalmával egy ifjút ábrázoljon benne.

Egyébiránt azután nem mutatott homosexualis hajlamosságot Házasságáig (21 éves korában) nem tud oly esetre visszaemlékezni, amelyben a saját neme valamely személye iránt vonzódott volna. De éppen ilyen közömbösek voltak előtte a férfiak is. Mint felnőtt lány-

nak számos imádója akadt, ami hízelgett neki, de ő sohasem gondolt a nemekben rejlő különbségekre és ezt csak a ruházatban vélte észrevenni.

Azon egyetlen bálon, amelyen résztvett, egyedül a szellemes társalgás és jó társaság érdekelték, nem a tánc, sem a táncosok.

A menses nehézségek nélkül 18 éves korában állott be. X.-né a menstruatiót mindig valami hozzá nem tartozó, terhes dolognak tartotta. Férjével való eljegyzése – aki gazdag, derék ember volt, de a női természetet cseppet sem ismerte – teljesen közömbösen érintette. Sem sympathiát, sem antipathiát nem mutatott a házasság iránt. A házastársi érintkezés kezdetben fájdalmas, később terhes volt rá nézve; sohasem érzett emellett kéjérzést; évek során azonban 6 gyermeket szült. Midőn férje a gyermekáldás megnövekedése miatt coitus interruptust kezdett gyakorolni, a nő vallási és erkölcsi érzékében mőlyen sértve érezte magát.

X.-né mindinkább neurasthenias, búskomor lett, szerencsétlenség érezte magát.

Descensus uteri-ben szenvedett, erosiókban a portio vaginalison, anamiás lett; gynäkologiai kezelés és különböző fürdőkúrák nem eredményeztek lényeges javulást.

36 éves korában apoplectikus roham érte és ennek következtében körülbelül 2 esztendeig feküdt súlyos neurasthenias tünetek mellett (agrypnia, főfájás, szívdobogás, lelki depressiók, csökkent testi és szellemi erő érzése, amely örülettel fenyegető érzésig is fokozódhatott stb. stb.).

E betegség iolyama alatt különös változás állott be testi és lelki érzésében egyaránt.

Az őt meglátogató asszonyoknak csevegése szerelemről, ruháról, divatról, háztartási- és cselédviszonyokról utálatosnak tűnt fel előtte. Kínosan érintette őt egyáltalán, hogy asszony: nem tudta magát többé rászanni arra, hogy tükörbe nézzen. Fésülködés és toilette irtózatoss volt neki. Környezetének megdöbbenésére megváltoztak gyengéd, eddig határozottan női vonásai és férfias jelleget öltöttek, úgyhogy mindenkiben női ruhába öltözött férfi benyomását keltette. 'Bizalmas orvosa előtt arról panaszkodott, hogy a havibaj nem érdeklő többé, mikor beáll, azonnal lehangolt lesz; a menstruális vérszaga utálatos, de azért nem tudja magát arra elszánni, hogy a parfümhöz nyúljon, mert eziránt époly ellenszenvenvel viseltetett.

De különben is változást tapasztalt egész lényében; erő érzése támadt benne, ösztönök, amelyek tornászásra készítették, vannak pillanatai, mikor oly fiatalnak érzi magát, mintha 20 éves volna. Neurasthenikus agya mellett csodálattal tapasztalta, hogy gondolkodása mily élénk szárnyalású, következtetései, ítéletei mily gyorsak és sza-

batosak lettek, kifejezései mily erőteljesek; szavait talán nem mindig nőhöz illő módon választja meg. Sőt az ezelőtt oly jámbor és önmagára oly szigorú nő, most hajlamot mutatott az átkozódáshoz is.

Keserű szemrehányásokat tett önmagának azért, hogy ő többé nem is nő, gondolkodása, érzései, tettei elütnek a többiekétől.

Most már testében is változást érzett; elszörnyűködve tapasztalta az emlék lassú eltűnését, medencéje szűkebbnek tűnt előtte, csontjai tömörebbek lettek, bőre durvább és keményebb tapintatúnak mutatkozott neki.

Nem tudta magát többé rászáni, hogy női hálókabátkát és főkötőt hordjon, a karperec, fülönfüggő, legyező is nyugalomba helyeztetek. Szobalányának és szabónőjének az tűnt fel, hogy X.-néből egészen más szag áramlik ki, hangja mélyebb, tompább, férfias lett.

Midőn patiens elhagyta az ágyat, a női járást csaknem teljesen elfelejtette, női ruhában való megfelelő mozdulatokat és gesztusokat valósággal magára kellett kényszerítenie, de fátyolt már semmikép se tudott arca előtt viselni. Korábbi élete idegenszerűnek, hozzá nem tartozónak tűnt fel előtte, vagy egyáltalán nem, vagy csak nehezen tudta magát a nő szerepébe beleélni. Vonásai mind férfiasabb jelleget nyertek. Alsótestében teljesen idegen érzései támadtak. Orvosának azt panaszolta, hogy nemi szerveit belsőleg nem is érzi. Testét zártnak érzi, a nemi szervek táját megnagyobbodva, gyakran olyan érzése van, mintha penise vagy scrotuma lenne. Férfilibidó is nyíltan mutatkozott nála. Mindezen megfigyelések mélyen bántották és rémítették, búskomorságában annyira ment, hogy a megőrüléstől féltették. Házi orvosának sok fáradozás és felvilágosítás után sikerült őt lassankint megnyugtatnia és válságos helyzetéből megmentenie. A nő visszanyerte öntudatát és lelki egyensúlyát ezen új, testileg-lelkileg kóros állapotában; azon fáradozott, hogy mint nő megfeleljen anyai és háziasszonyi kötelességeinek; érdekes volt, hogy minő akaratszilárdságot fejtett ki e törekvésében; korábbi gyengédsége teljesen eltűnt. A házban most már úgy viselkedett, mint egy férfi, aki családi viszályokra sokszor szolgáltatott alkalmat. X.-né férje egyáltalán rejtélynek tartotta.

Patiens időnkint „állatias férfias” vágyakról panaszodik és ilyenkor mély lehangoltság fogta el. Férjével való nemi érintkezés borzalmasnak és lehetetlennek tűnt fel előtte.

Néha felcsillan egy-egy női izgalom, de ezek is mindig ritkábban. Ilyenkor női nemi szerveit úgy érezte, mint ezelőtt, de ez epizódok oly kínosan érintették, hogy azt hitte, hogy egy ilyen „második elváltozást” már nem tudna elviselni anélkül, hogy bele ne örülne.

Most már belenyugodott ezen betegség kapcsán feltűnt mu-

tatio sexus-ba, s sorsát megadással viseli el, amiben szigorú vallá-sossága nagyon segíti.

Csak az érinti legborzasztóbban, hogy mint színésznőnek, folyton idegen szerepet, vagyis a nőét kell a külvilág előtt játszania. (Status praesens 1892. szept.)

IV. fok. Metamorphosis sexualis paranoica.

A kóros folyamatnak utolsó lehetséges fokozata a *nemi átvál-tozás örülete*. Ez állapot a neurasthenia universalis alapján kifej-lődő sexualis neurastheniából létesülő lelki megbetegedés, a para-noia kapcsán. Az alább következő megfigyelések érdekes fejlődési processusát mutatják ezen neurotikus-psychologiai folyamatnak.

131. sz. megfigyelés. K. 36 éves, nőtlen, szolga, 1889 február 26-án vétetett fel a klinikán, tipikus példáját mutatja a nemi neurastheniából származó paranoia persecutoriának, amely szaglási hallucinációkkal és sensatiókkal complicálódik.

Terhelt családból származik; több testvére psychopathiás; a patiensnek hydrocephal koponyája, neuropathiás szeme van; koponyája a jobb fontanella táján besüppedt. Kezdetől fogva nemileg igen fogékony, 19 éves korában masturbálni kezdett, 23 éves korában coitált, 3 törvénytelen gyermeket nemzett, de a további nemi érintkezéssel felhagyott, attól való féltében, hogy esetleg még egy pár gyermek atyjává lehet, a tartásdíjat pedig nem győzné fizetni; az abstinentiát felette kínosnak érezte, felhagyott a masturbatióval. is, tömegesen jelentkeztek pollutiói; 1½ előtt neurasthenias lett, pollutiones diurnae-i is támadtak, melyek elbágyasztották és nyomorulttá tették, később általános neurasthenia fejlődött ki nála és paranoiában betegedett meg.

1 év óta parästhetikus sensatiói támadtak, mintha a genitáliák helyén valami csomó lenne, majd úgy érezte, hogy scrotuma és penise teljesen hiányzik és nemi szervei nőiekké alakultak át.

Érezte emlői növést, hajfonatot, testén női ruhákat képzelt. Nőnek tűnt fel önmaga előtt. Az emberek ennek megfelelő megjegy-zéseket tettek az uccán: „Ugyan nézzétek azt a vén banyát ott!” Fél-álomban olyan érzés fogta el, mintha rajta, mint nőn, coitust vé-gezne egy férfi. Ilyenkor élénk kéjézés közepette jött meg nála „a természet”. A klinikán tartózkodás alatt intermissio állott be a paranoiában, egyszersemind lényeges javulás a neurastheniában. Ezzel együtt egyelőre eltűntek a már kifejlődött metamorphosis sexualis érzései és eszméi is.

Az eviraitiónak egy további előrehaladott esete, mely szintén a transformatio sexus paranoicához áll közel – a következő:

132. sz. megfigyelés. St. Ferenc, 33 éves, népiskolai tanító, nőtlen, valószínűleg terhelt család tagja, kezdettől fogva idegbajos, ingerlékeny, ijedező természet, az alkoholt nem bírja; 18 éves korában kezdett masturbálni, 30 éves korában neurasthenia sexuális jelenségek mutatkoztak nála (bágyadtságtól kísért pollutiók, melyek idővel nappal is jelentkezett, a plexus sacralis táján localizálódó fájdalmak, stb.). Éhez lassankint spinálirritatio járult, főfájás, cerebrasthenia. 1885. óv kezdete óta patiens tartózkodott a coitustól, melynél már nem érzett kéjérzést. Gyakran masturbált.

1888-ban megfigyelési mániája támadt; azt figyelte meg, hogy őt kerülik, hogy neki káros kigőzölgése van, ő bűzlik (szaglási hallucinációk) és ezzel magyarázta meg az emberek viselkedését, máskülönben azok tüszentését, köhögését, stb.

Hullaszagot, rohadt vizelet szagát érezte; és e rossz szag okául „belső” pollutiókat ismert fel, melyekről oly módon szerzett értesülést, mintha a symphysistól a mell felé folya valami folyadék.

Patiens nemsokára újból elhagyta a klinikát.

1889-ben azonban újból felvételre jelentkezett, akkor előrehaladott paranoia masturbatoria persecutoria tüneteivel (physikalis üldözési mánia).

1889 májusában azáltal tűnt fel a beteg, hogy durván reagál, ha „úr”-nak szólítják; tiltakozik ez ellen, mert ő nő; valami hang sugallja ezt neki; észreveszi, hogy mellei nőnek. Egy héttel ezelőtt kéjesen fogdosták őt a többiek; hallotta, amint azt mondták, hogy ő közönséges kéjnő. Utolsó időben közönsülési álmai vannak; azt álmodta, hogy rajta mint nőn követnek el coitust; érzi az immisso penist és az álombeli actusnál ejaculatio érzése áll be nála.

Koponyája meredek, hosszú, keskeny arckoponya, előredomborodó tubera parietalia. Genitaliái normálisan fejlettek.

A következő, *Illenau* intézetében megfigyelt eset, a nemi öntudat tartós örületszerű megváltozásának alkalmas példája:

133. sz. megfigyelés. *Metamorphosis sexualis paranoica*. N. 23 éves, nőtlen, pianista, 1865 októberében felvétetett Illenau intézetében. Öröklés útján állítólag nem terhelt, de tuberculocticus családból származik (atyja és egy testvére phthisis pulmonumban haltak el). Patiens gyermekkorában gyenge, csekély tehetségű volt, egyedül a zene iránt fogékony. Kezdetül fogva különös természet volt, zárkózott, csendes, emberkerülő, száraz lény.

15 éves kora óta masturbált, néhány év múltán neurasthenias tünetek mutatkoztak (szívdobogás, bágyadtság, néha főfájás érzése,

stb.), egyszersmind hypochonderszerű hajlamosság is. Patiens az utolsó évben szorgalmasan dolgozott; nagyon megerőltette magát, neurastheniája fokozódott. Szívdobogást, főfájása, álmatlansága nőtt, nemi izgatottsága igen magasra emelkedett és azt állította, hogy egészségi okokból mihamarább meg kell nősznie. Beleszeretett egy művésznőbe, de körülbelül ugyanazon időben (1865 szept) paranoia persecutoriában betegedett meg (ellenséges megfigyelések, gyalázások az uccán, mérég az eledelben, kötelet feszítenek egy hídon való átmenésben útja elé, hogy ne mehessen kedveséhez). Mindinkább fokozódó izgatottság és az ellenségnek hitt környezettel támadt konfliktusok miatt elmejavító intézetbe vették fel, ahol kezdetben még a tipikus paranoia persecutoria képét mutatta sexuális, később általános neurasthenia tünetei kíséretében, mindazonáltal az üldözési mánia nem ezen neuroticus alapon fejlődött. Csak néha hallotta a környezetet, mikor patiens azt mondta: „Most a heréit, most a hólyagját vágják le”.

1866-68. évek folyamán az üldözési mánia háttérbe szorult és nagyrészt eroticus eszmék foglalták el a helyét. Ennek a testi-lelki alapja a nemi sphaerának folytonos és hatalmas izgalma volt. Patiens beleszeretett minden nőbe, akit csak látott, bátorító szókat is vélt tőle hallani, mintha azt mondaná, hogy közeledjek a nőhöz, parancsolólag követelte a házassági engedélyt és azt hajtogatta, hogy el fog senyvedni, ha nem szereznek neki nőt. Folytonos masturbatio közepette már 1869-ben előtűnnek a bekövetkező eviratio jelei. „Ha felesége lesz, azt csak plátóilag fogja szeretni.” Patiens gondolkodása elferdül, eroticus eszmekörben mozog, az intézetben mindenáron prostitutiót akar üzni, néha oly hangokat hall, melyek erkölcstelen viselkedéssel vádolják a nőekkel szemben. Ezért kerüli a női társaságot és csak akkor szánja el magát arra, hogy ilyen körben zenéljen, ha két tanút adnak melléje.

1872. év folyamán neurastheniája igen magas fokot ért el. Most a paranoia persecutoria is előtérbe lép és idegességi alapon klinikai színezetet nyer; szaglási hallucinációk lépnek fel nála patiens magnetikus befolyás alá kerül. „Mágnesszerű munkahullámok” kergetőznek benne (ez spinalasthenikus bajának téves interpretációja). Folytonos hatalmas nemi izgatottsága és kicsapongásai közepette az eviratio folyamata mind előbbre halad. A férfi már csak epizodikusan létezik benne, a nő után vágyik, s keservesen panaszkodik, hogy a férfiak gyalázatos prostitúciója lehetetlenné teszi, hogy egy nő a házába juthasson. A mágnessel mérgezett levegő és ki nem elégített szerelem halálos beteggé teszi, szerelem nélkül nem tud élni. A nő, akit szeret, abban a házban a legutálatosabb erkölcstelenségeket viszi véghez. A prostituáltaknak vannak e ház-

ban kéjláncaik, vagyis oly láncaik, amely között kéjt érez az ember, ha nem is mozdul; ő most nagyon engedékeny, megelégszik egy prostituálttal is. Csodálatos gondolatkiszikrázó képessége van, amely 20 milliót ér meg; compositiói 500.000 frankot. A nagyzási mánia e tünetei mellett, üldözési mánia jelei is észrevehetőek nála; a táplálékát excrementumok mérgezik meg, érzi és szagolja a mérget, infámisvadásokat hall és fülzáró gépet kér a majga számára.

1872 augusztustól kezdve az eviratio jelei mind gyakoriabbak lesznek. A beteg meglehetősen affectai, kijelenti, hogy ivó., vagy dohányzó férfiak közt nem tud többé ülni. Teljesen úgy érez és gondolkodik, mint a nő. Vele is bánjanak úgy, mint egy nővel és őt helyezték át a női osztályba. Finom tésztákat, csemegét kér magának. Tenesmus és eystospasmus alkalmával szülőintézetben akarja magát felvételni s mint súlyos, terhes nőt kezeltetni. Férfiápolás kóros magnetismusa kedvezőtlenül hat rá.

Néha még férfinek érzi magát, de ilyenkor is – s ez jellemző kóros megváltozott nemi érzésére – csak masturbatio útján való kielégítésre, vagy coitus nélküli házasságra vágyik. A házasság szerinte kéjintézmény. A lánynak, akit ő venne feleségül, onanistának kellene lennie.

1872 december óta egyéni öntudata végleg nőivé alakult át.

Ő már kezdettől fogva nő, de 1-5. életévében egy francia faragóművész férfi nemi” szervekkel látta el és a thorax idomítása és bedörzsölése által az emlőknek később bekövetkezendő kinövését meggátolta.

Most erélyesen követeli a női osztályba való áthelyezését, mert védve akar lenni a férfiaktól, akik prostituálni akarják. Hajlandó esetleg egy játékaru-kereskedésben horgoló és szabási munkával vagy valamely ruhadíszítő-üzletben női munkával foglalkozni. A transformatio sexus ideje óta egészen új időszámítást honosított meg magának. Saját korábbi egyéniségét emlékezetében úgy fogta föl, mint nagybátyját.

Magáról egyelőre a 3-ik személyben beszél, V. grófnőnek jelenti ki magát, Eugenia császárnő legkedvesebb barátnőjének, parfümöt, fűzöt, stb. kér magának. Az osztály többi férfibetegeit nőknek tartja, igyekszik hájfonatot csinálni magának és egy keleti szőrvesztőszert kér magának, hogy női természetén többé ne kételkedjenek. Tetszeleg magának azzal, hogy fölmagasztalja az onaniát, mert „ő” (nőnemben érve), 15. életéve óta onanista s soha más kielégítés után nem vágyott. Alkalmilag neurasthenias tünetek, szaglási hallucinációk és üldözési delíriumok voltak nála megfigyelhetők. 1872 decemberéig minden élménye a nagybátyja személyiségéhez tartozik.

Patientst nem lehet azon örületéből kijózanítani, hogy ő V. grófnő; hivatkozik arra, hogy szülésznő megvizsgálta és nőnek találta. A grófnő nem fog férjhez menni, mert a nőt megveti. Minthogy patiens női ruhát és magassarkú cipőt nem káp, a nap legnagyobb részét az ágyban tölti el, úgy viselkedik, mint egy előkelő beteg nő, finnyásnak mutatja magát és bonbonokat kér, stb. Haját lehetőség szerint fonalban viseli; szakállát kitépi; zsemlyéből melleket alkot magának.

1874-ben caries áll be a baloldali térdizületben, melyhez lassan phthisis pulmonum társul. 1874 december 2-án halál. Koponya normális; homloki agy elsorvadt, agyvelő vérszegény. Mikroszkopice (Dr. Schule): A homloki lebeny felső rétegének ganglionsejtjei könnyű zsugorodást mutatnak; a vérerek adventitiájában sok zsírsemese látható; a! glia változatlan, szétszórt pigmentfoltok és colloid szemcsék itt-ott. Az agykéreg alsó rétege normális; nemi szervek igen nagyok, herék puhák, kicsik, átmetszetben makroszkopice nem mutatnak változást.

A nemi átváltozásnak ezen föltételeit és fejlődési fázisait az előzőkben feltüntetett örülete igen ritka, jelenség az emberi elme pathológiájában. A felsorolt eseteken kívül – melyek saját megfigyeléseim – mint epizodikus jelenséget volt még alkalmam egy rendellenes nemi érzésű nőnél megfigyelni. (Psychopathia sexualis, 7. kiad. 118. megfigy.), mint tartós jelenséget egy eredetileg paranoiában szenvedő leánynál, végül egy hasonlóképpen paranoiában szenvedő nőnél.

Az irodalomban az *Arndt* könyvében aphoristikusan közölt, a *Sérieux* által (Recherches cliniques, 33. 1.) meglehetősen felületesen leírt, végül az *Esquirol* két ismert esetén kívül nem emlékszem más ilyen esetre.

A 196. lapon említést tettem ama érdekes vonatkozásokról, melyeket az örületszerű nemi átváltozás és az úgynevezett skytha-örület közt felismertek.

Marandon (Annales médico-psychologiques, 1877. 161. 1.) és mások tévesen tették fel, hogy e szittyánál valóságos örület és nem pusztán eviratio esete forgott fenn. Az empirikus tényállás törvénye szerint a ma olyannyira ritka örület az ókorban sem lehetett gyakori. Minthogy pedig csak paranoia alapján képzelhető el, ennél fogva nem is lehet endemikus megjelenési alakról szó, hanem inkább az evirationak babonás értelmezéséről (az istennő haragja), amint azt Hippokrates megjegyzéseiből sejteni is lehet.

De az ú. n. scythia-örület és a puebloindianoknál tett tapasztalatokból azon anthropologiailag érdekes tény tűnik ki, hogy a herék

eltűnésével a nemi szervek is elsorvadnak és egyáltalán testileg-lel-kileg közeledés áll be a nő típusához. E körülmény annál feltűnőbb, mert ilyen visszahatás a férfínél, aki aggkorában elveszti nemző szerveit, éppen oly ritka, mint a nőnél mesterséges, avagy természetes klimax után.

A rendellenes nemi érzés, mint veleszületett jelenség¹

A nemi élet e különös megjelenési formájánál a lényeg a másik nem iránt tanúsított nemi merevség, közömbösség, amely horror-ig fokozódhatik; ellenben a saját nem iránt élénk ösztön és hajlam áll fent. E mellett a genitáliák teljesen normálisak, az ivarmirigyek megfelelő módon működnek és a nemi típus is tökéletesen differenciált.

Érzés, gondolkodás, törekvés, szóval az egész jellem az anomália teljes kifejlődésekor a sajátos nemi érzésnek megfelelően

¹ Irodalom (a következőkben megemlítendőkhöz kívül): *Tardieu*, Des attentats aux moeurs, 7. kiad. 1878. 210. 1. – *Hofmann*: Lehrb. der ger. Med. 6. kiad. 170, 887. 1. – *Gley*, Revue philosophique 1884. 1. sz. – *Magnan*, Annales médico-psychol. 1885. 458. L – *Shaw* és *Ferris*: Journal of nervous and mental disease 1883. ápril 2. ez. – *Bernhardt*, Der Uranismus, Berlin. (Volksbuchhandlung) 1882, – *Chevalier*, De l'inversion de l'instinct sexuel. Paris 1885. – *Ritti*, Gaz. hebdom. de médecine et de Chirurg. 1878. január 4. – *Tamassia*, Rivista sperim. 1878» 97-117. 1. – *Coutagne*, Lyon médical, 1880. 35., 36. sz. – *Blumer*, Ainerie. journ. of insanity. 1882. Juli. – v. *Krafft*, Zeitschr. f. Psychiatrie, 38. kötet. – *Blumenstock*: Art. „Conträre Sexualempfindung”, Realencyclop. d. ges. Heilkunde, 2. kiad. VI. – *Brouardel*, Gaz. des hôpitaux 1887. – *Kriese*, Inauguraldissert. Würzburg, 1888. – *Hofmann*: Art. „Päderastie”, Realen cyclop. der ges. Heilkunde, 2. kiad. XV. – *Lombroso*, Archiv, di Psichiatri. 1881. – *Charcot* és *Magnan*: Archiv, de Neurologie 1882. 7. 12. sz. – *Tarnowsky*, Die krankhaften Erscheinungen des Geschlechtssinnes. Berlin, 1886. – *Moll*, Die conträre Sexualempfindung., 2. kiad. Berlin, 1899. (számos irodalmi adatai – *Chevalier*, Archives de l'anthropologie criminelle, 5. kötet, 27. – *Reuss*, Aberrations du sens génésque, Annales d'hygiène publique, 1886. – *Saury*, Étude clinique sur la folie héréditaire, 1886 – *Magnan*, Séance de l'académie de médecine du 13 Janvier 1884; ugyanaz, Annales médico-psychol. 1886. (Anomalies du sens génital. Discussion sur la folie-héréditaire) – *Sérieux*, Recherches cliniques sur les anomalies de l'instinct-sexuel. Paris, 1886. – *Brouardel*, Gaz. des hôpitaux 1886. es 1887. – *Tilier*, L'instinct sexuel chez l'homme et chez les animaux, 1889. – *Carlter*, Les deux prostitutions 1886. – *Lacasmgne* Art. Pédérastie a Diet, encyclopéd. – *Vibert*. Art. Pédérastie a Diet, de médecin et de chirurgie-ban. – *Chevalier*, L'inversion sexuelle Lyon-Paris, 1893. – *Ladame*, Revue de l'hypnotisme 1889. – *Peyer*, Münchener med. Wochemgchr. 1890. 23. sz. – *Lewin*, Neurol. Centralblatt 1891. 18. sz. – *Schrenk-Notzing*, Die Suggestionstherapie etc. Stuttgart. – *Eulenburg*, op. cit. 66. 1. „Homosexuelle parerosie”. – *Raffalovich*, Die Entwicklung der Homosexualität. Berlin (Kornfeld) 1895; ugyanaz: Naturalisme et unisexualité. Paris, 1896. – *Schrenk-Notzing*, Klin. Zeit- und Streitfragen IX, 1. (Wien-Hölder 1895). – *Laupts*, Perversion et perversité sexuelles. Paris, 1896. – *Ellis*, „Das conträre Geschlechtsgefühl”. Leipzig, 1896. – *Legrain*, Des anomalies de l'instinct sexuel etc. Paris., 1896.

alakul, s nem illeszkedik azon nemhez, melyet az illető individuum anatómiája és physiologiája reprezentál. A viseletben és foglalkozásban is jelt ad ezen abnormis érzésmód magáról; ösztönévé válik az illetőnek, hogy úgy öltözködjék, ahogy azt az általa betöltött nemi szerep megköveteli.

Ez abnormis jelenség klinikai és embertani szempontból különböző fejlődési fokozatokat tüntet föl.

1. Túlsúlyban levő homosexualis nemi érzés mellett a heterosexualis érzés nyomai állanak fenn (psychosexualis hermaphrodisia).

2. Csak a saját nem iránt mutatkozik hajlam (homosexualitás).

3. Az egyén pszichikai lénye az abnormis nemi érzésnek megfelelően alakult (Effeminatio és viraginitás).

4. A testalkat is közeledik ahoz, ami az abnormis nemi érzésnek felel meg. – Sohasem találunk azonban átmenetet a hermaphroditához, ellenkezőleg az ivarszervek teljesen differenciáltak, úgy hogy itt is, mint a nemi élet összes kóros perverzióinál, azokat az agyvelőben kell keresnünk (androgynia és gynandria).

E rejtélyes természeti jelenségről az első pontosabb¹ közlések *Caspertől* származnak (Über Nothzucht und Päderastie, Gasper's Vierteljahrsschr. 1852, I.), aki ezeket ugyan a paderastiával veti egybe, de már találóan jegyzi meg, hogy az anomália a legtöbb esetben veleszületett és tulajdonképpen szellemi torzképződménynek tekintendő. Valóságos utálat áll fönn ilyen esetekben a nők nemi érintkezésével szemben, míg a képzelet szép fiatal embereken, szobrokon, képeken gyönyörködik és élvez. Már *Casper* figyelmét sem kerülte ki azon körülmény, hogy ez esetben az immisio penis in anum nem szokott rendszeresen megtörténni, hogy másféle nemi műveletek (kölcsonös onania) árán keresnek és érnek el kielégítést.

Casper „Klinische Novellen” című könyvében egy ilyen perverz férfi önbeismerését teszi közzé és nem áttalja azon magyarázatot, hogy eltekintve megrontott phantáziájától, erkölcsi kivetkőzéstől, melyet a normális nemi élvezetek túlhajtása idéz elő, számos

¹ Dr. *Moll* A. úr figyelmeztetett arra, hogy rendellenes nemi érzésre mutató jelek *Moritz-nák*, Magazin für Erfahrung-Söeelenkunde, VIII. köt. Berlin, 1791. című műveiben fordulnak elő. Tényleg két oly életrajzot közöl, melyek úgyszólván áradoznak a saját nem iránti rajongó szerelemtől. A 2-ik különösen érdekes esetben patiens maga azzal magyarázza „eltévelyedésének” okát, hogy őt, mint gyermeket csak felnőtt, férfiak β mint 10-12 éves fiút csak tanulóársai becéztek. „Ez a körülmény és az, hogy a másik nem személyével nem érintkezhettem, hozta aztán magával, hogy a női nemhez való természetes vonzalmam a férfinemre terelődött át. Nők iránt most is meglehetősen közömbös érzéssel viseltemem”.

Nem lehet eldönteni, vajjon veleszületett (psychosexualis hermaphrodisia?) avagy szerzett rendellenes nemi érzés esete forog itt fenn.

oly eset fordul elő, amelyekben a „päderastia” egy csodás, rejtelmes, veleszületett ösztönből fakad. A 60-as évek közepén bizonyos *Ulrichs* nevű assessor lépett föl, aki hasonló perverzitás terhe alatt lévén, „Numa Numantius” írói álnév alatt számos iratában azt erősítette,¹ hogy a nemi élet nincs a test által kijelölt nemhez kötve, vannak férfi-individuumok, akik férfival szemben nőnek érzik magukat („anima mulieris in corpore virili indusa.”). E férfiakat ő „urning”-eknek nevezte és nem kisebb dolgot követelt, mint azt, hogy ezen urningszerű nemi szerelem az állam és a társadalom részéről elismertessék, minthogy veleszületett, tehát van létjogosultsága; követelte továbbá az urningok közti házasság megengedését. *Ulrichs* csak annak bebizonyításával maradt adós, hogy ezen mindenestre paradox nemi érzés physiologikus és nem kóros.

Anthropologiai és klinikai szempontból először *Griesinger* (*Archiv für Psychiatrie* I. 651. 1.) derített fényt a tényekre, amelynyiben egy saját maga megfigyelte esetet súlyos öröklés általi terheltségre vezetett vissza.

Westphal (*Archiv f. Psychiatrie*, II. r. 73. 1.) tárgyalta először tudományosan a szóban levő jelenséget, melyet úgy definált, hogy „a nemi érzés veleszületett megfordulása a tünetek kóros jellegének biztos tudata mellett”. Egyben easuisticát is felsorol, mely azóta kb. 220 esetre nőtt, nem számítva az itt említetteket.

Westphal nem nyilatkozik arra vonatkozólag, hogy vajjon a „rendellenes nemi érzés a neuro- vagy psychopathiás állapot tünete, s hogy izolált jelenség gyanánt előfordulhat-e. Szilárdul ragaszkodik a veleszületettség elvéhez.

Az 1877-ig közzétett esetek alapján én e sajátságos nemi érzést, mint a functionális degeneratio egy jelét, mint egy többnyire neuro- (psycho-) pathiás állapot egyik részjelenségét fogtam föl, és e véleményemet a további casuistika mindenben megerősíti. E neuropathiás terheltség jeleiként felvehető, hogy:

1. Az ilyen szervezetű egyének nemi élete rendszerint abnormis korári ébred és azután igen erős marad.

2. Ez emberek lelki szerelme inkább rajongó túlzásba megy át, és nemi ösztönük is különös kényszerítő erővel érvényesül öntudatukban.

3. A rendellenes nemi érzésben nyilvánuló functionális degeneratív jel mellett sokszor még másfajta functionális, sőt anatómiai elfajulási jelenség mutatkozik.

4. Neurosisok állnak fenn (hysteria, neurasthenia, epileptikus

¹ „Vindex, Indusa, Vindicta, Farmatrix, Ara spei, Gladius furens” (*Leipzig*, H. Matthes 1864. és 1865.). *Ulrichs*, „Kritische Pfeile”, 1879, H. Crönlein, bizoiánya, Stuttgart, Augustenstrasse 5; újranyomatva Leipzig. 1888. (Max Spohr.)

állapotok stb.)· Időnkint vagy állandóan, de csaknem minden esetben kimutatható a neurasthenia. Ez rendszerint szervezeti baj, melynek gyökerei már a születéskor megváltak. Csak növeli és táplálja a bajt a masturbatio vagy kényszerített abstinencia.

Férfiügyéneknél e bántalmak következtében avagy veleszületett dispositio folytán fejlődik ki a neurasthenia, mely főképp az ejaculatio centrumának ingerlékenységi gyengeségében nyilvánul meg.

Ez magyarázza meg azt, hogy igen sok embernél a pusztá megölelés, csók, vagy az imádott személynek látása ejaculatiót idéz elő s ezt gyakran abnormis nagy kéjézés kíséri, néha oly nagy, hogy az illető magnetikus átáramlást érez egész testén keresztül.

5. Az esetek többségében pszichikai anomáliák fordultak elő (ragyogó tehetség a szépművészetek, különösen költészet, zene iránt stb. és e mellett értelmi szempontból gyarló tehetség avagy eredeti visszamar adottság áll fenn), melyek aztán kifejezett pszichikai degeneratív állapotokhoz vezetnek (gyengeelméjűség, erkölcsi elmezavar). Számos urningnál időnkint vagy állandóan degeneratív jellegű elmezavar fejlődik ki (periodikus elmezavar, paranoia stb.).

6. Csaknem minden oly esetben, ahol az elődök és vérrokonság testi alappal bíró lelkiállapotának kikutatása lehetséges volt, neurosisok, pszechosok, degeneratio jelei stb. nagy számban fordultak elő.¹ Hogy a veleszületett rendellenes érzés mily mély gyökeret vert az egyénben, bizonyítja azon tény, hogy a férü-urning kéjes álma férfiakkal, a női-urningé pedig nőkkel foglalkozik.

*Westphal*nak azon megfigyelése – mely szerint a veleszületett hiány a másik nem iránti nemi érzésvilágban és a saját neme iránti hajlam kínos az illetőre – csak az esetek bizonyos számára áll. Sok ember állapotának kóros voltáról sem tud. A legtöbb urning boldognak érzi magát perverz nemi érzésével és ösztönével és csak anynyiban mondja magát szerencsétlennek, hogy társadalmi és büntetőjogi korlátok útját állják a saját nem iránti ösztön kielégítésének.

A rendellenes nemi érzés tanulmányozása határozottan a cerebralis organisatio anomáliáira enged következtetni. Erősíti ezt maga az a körülmény, hogy ez esetekben az ivarmirigyek anatómiai és functionális szempontból kivétel nélkül normálisnak találtattak.

E rejtélyes természeti jelenséget sokfélekép igyekeztek magyarázni:

¹ Hogy rendellenes nemi érzés, mint a neurotikus degeneratióknak részjelensége, neurotikusán nem terhelt szülők utódainál is előfordulhat, bizonyítja *Tarnowszki* egy megfigyelése (op. cit. 34. l.), melyben a szülők luese szerepelt, valamint Scholz egy idevonatkozó esete (Viertel jahrsschr. f. ger. Med.), melyben a perverz nemi irány kifejlődése egy trauma által feltételezett fizikai fejlődésgátálással állott okozati összefüggésben.

A *laikusok* pl. bajnak, a *jogászok* büntettnek tartják. Az azzal terhelt egyén ugyan anomáliának tekinti, de csak a természet szélsőségét látja benne és éppen olyan jogosultnak tartja, mint a normális (heterosexualis) szerelmet *Plató-tól Ulrichs-ig* a rendellenes nemi érzésű emberek ezt az álláspontot foglalták el. *Plato* „Lakoma”-jának 8. és 9. fejezetére hivatkoznak, ahol azt mondja: „Aphrodite nem képzelhető el Eros nélkül. De két istennő van. Az idősebb Aphrodite anya nélkül született, mint Uranos lánya és azért hívják Uraniá-nak. A fiatalabb Aphrodite Zeus és Diana leánya, Pandemos-nak hívják. Az elsőnek Eros-át tehát Uranos-nak, a másikat Pandemos-nak kellene hívni. Eros Pandemos szerelmével szeret a legtöbb ember; Eros Uranos azonban nem választott magának női részt, csak férfiaszt, ez a fiúk iránti szerelem. Akit ez a szerelem lelkesít, az a férfinem felé fordul.” A klasszikusok egynémely helyütt azt a benyomást keltik, hogy az uranosi szerelem magasabb becsben állott, mint testvére. A homosexualis érzés újabb magyarázatai részben bölcselkedőktől, részben lélekbúvároktól és természetkutatóktól származtak.

A legkülönösebb magyarázatok egyikét *Schopenhauer* szolgáltatta („Die Welt als Wille und Vorstellung”), aki teljes komolysággal úgy vélte, hogy a természet meg akarta gátolni, hogy öreg (azaz 50 éven felüli) férfiak gyermekeket nemzzenek, mert ezek tapasztalat szerint nem váltak be. Ezen cél érdekében a bölcs természet a nemi ösztönt idősebb férfiaknál a saját nemük felé irányította. A nagy gondolkodó és bölcsész dolgozószobájának 4 fala közt nyilván nem tudhatta, hogy a rendellenes nemi érzés rendszerint ab origine áll fenn és hogy a seniumban mindenesetre gyakran előforduló päderastia tulajdonképpen csak nemi perverzitás és nem perverzio.

Psychologiai szempontból *Binet* igyekezett a különös jelenségnek magyarázatot adni, amennyiben Condillac-ra hivatkozva, ép úgy mint a többi bizarr pszichikai tünetmenyeknél, ezt is az eszmétársítás törvényével vagyis képzelődéseknek érzésekkel in statu nascendi való associációjával gondolta megmagyarázni. A szellemes psychologus azt veszi fel, hogy a nemileg eléinte határozatlan ösztön határozott jelleget azáltal nyer, hogy az első élénk nemi izgalmi folyamat egy saját nembeli személy megpillantásával vagy megérintésével esett egybe. Ez hatalmas associatiót hoz létre, melyet a megismétlés még erősebbé tesz, miközben az eredeti associatív folyamat feledésbe mehetett, illetve rejtve maradhatott. E nézet azonban nem állja ki a csak kissé behatóbb kritikát sem, bár *Schrenk-Notzing* és mások a szerintük legtöbbször szerzett rendellenes nemi érzés magyarázásánál igénybe veszik. Psychologiai értelmezések távolról sem lehetnek.

kielégítők ilyen súlyos degeneratív jelenség elemzésére és megvilágítására.

Chevalier (Inversion sexuelle, Paris, 1893.) joggal veszi *Binet*-nek azon ellenvetést, hogy ilyen pszichológiai magyarázat sem a homoszexuális ösztön pracocitását – vagyis ennek megjelenését jóval a nemi érzések és képződések associatív kapcsolata előtt – sem a másik nemtől való aversióját, sem a másodlagos pszichikai nemi karakterét megmagyarázni nem képes. Figyelmet érdemel azonban *Bi7iet*-nek azon finom megjegyzése, hogy az associatív kapcsolat lehetőség csak erre predisponált (terhelt) egyéneknél áll fenn.

A természetbúvárok és orvosok részéről megkísérelt magyarázatok sem elégitenek ki. *Gley* (Revue philosophique, 1884. január) azt állította, hogy a rendellenes nemi érzésű egyéneknek női agyvelejük van, nemi szerveik pedig hímneműek és a kóros agyi működés állapítja meg a nemi életet is, míg rendes körülmények közt a & ivarmirigyek állapítják meg az agy nemi funkcióit. *Magnan* (Anna! medic. psychol. 1885. 458. 1.) is férfitestben elhelyezett női agyvelőt vesz föl és fordítva; *Ulrichs* („Memnon”, 1868.) közelebb áll a dolog lényegéhez, amennyiben „anima muliebris virili corpori innatá”-ról beszél és ezzel igyekszik veleszületett effeminációját megmagyarázni. *Mantegazza* (op. cit. 1886. 106. 1.) szerint az ilyen conträrszexuálisoknál bonctani anomáliák állanak fenn annyiban, hogy a természet valamely hibája folytán a nemi szervek részére kijelölt idegek a végbélben terjednek el, úgy hogy csak ebben fejlődhetik ki kéjes inger, amit különben a nemi szervek ingerlése vált ki. Ilyen errores loci-t és saltus-okat azonban nem csinál a természet, a mint-hogy nem octrojál férfitestre női agyvelőt. A különben éleseszű szerző teljesen figyelmen kívül hagyja, hogy a rendellenes nemi érzésű egyének rendszerint irtóznak a paderastiától, illetve az anustól. *Mantegazza*, hypothesisét erősítendő, egy ismert kiváló író közléseire hivatkozik, aki kijelentette előtte, hogy még nincs teljesen tisztában önmagával, vajjon a coitusnál avagy a defacatiónál van-e nagyobb élvezete. Ha a tapasztalatnak helyet is adunk, ez csak azt bizonyítaná, hogy az illető nemileg abnormis volt és a coitus okozta kétérzése a minimumra redukálódott. Ezenfelül arra is lehetne gondolni, hogy az illető rectalis nyálkahártyája is abnormis módon erogén természetű volna.

Bernhardi (Der Tyranismus, Berlin, 1882.) véletlenül öt effeminálnál („Patkici”) nem talált spermatozoákat, négynél még spermakristályt sem és „a sok ezredéves rejtély megfejtését” abban kereste, hogy feltette, miszerint a „Pathicus” (effeminált) „a női nemhez tartozó torzszülött, melynek semmi közös vonása sincs a férfinnemmel, csak az, hogy a nemi szervek, melyek némely esetben nem is fejlőd-

tek ki tökéletesen, férfi jelleggel bírnak”. Olyan boncleltre, amely esetleg hermaphroditismust bizonyíthatott volna, nem hivatkozhatott a szerző.

Szerző egyúttal az *activ tribadát* (viragines és gynanderek) is a „férfinem torzszülöttének tartja, mellyel szemben a *passiv tribada* ép oly tökéletes nő, amily tökéletes férfi az *activ pädicator*”. Szerző az öröklés tényeit kívánta az anomália megmagyarázásánál segítségül venni, amennyiben – azon tapasztalat alapján, hogy a sexuális perverziók jelenségei elég gyakran találhatók a szülőknél – azt a nézetét fejezte ki, hogy a veleszületett rendellenes nemi érzés különböző fokai tulajdonkép örökölt és pedig vagy az elődök által szerzett, vagy máskép kifejlődött sexuális anomáliának különböző fokozatait képviselik s itt is a progressiv öröklés törvényei maradnak érvényben.

Az eddigi természettudományi, pszichológiai és más tulajdonkép csak speculativ magyarázatok nem kielégítők.

Ellenben az újabb embryologiai (onto- és phylogenetikai) szempontból kiinduló vizsgálatok több reménnyel kecsegtetnek. *Lydston* Frank (Philadelphia, med. and surgical recorder, 1888. sept.) és *Kiernan* (Medical Standard 1888. nov.) indították meg vizsgálódásaikat azon az alapon, hogy a legalsóbbrendű állatok még manapság is biszexuális organisatiót mutatnak és azon feltevésből kiindulva, hogy a monosexuálitás egyáltalában a bisexualitásból fejlődött ki. *Kiernan*, aki a rendellenes nemi érzést a hermaphroditism's fogalma alá rendeli, felteszi, hogy terhelt egyéneknél visszaütés mutatkozhatik az állatvilág korai hermaphroditikus alakjaiba, legalább a functió szempontjából. Szó szerint ezeket mondja: „the original bisexuality of the ancestors the race, shown in the rudimentary female organs, of the male, could not fail to occasion functional, if not organic reversions, when mental or physical manifestations were interfered with by disease or congenital defect. It seems certain, that a feminily functionating brain can occupy a male body and vice versa”.

Chevalier is az állatvilágban eredetileg fennállott bisexualitásból és az emberi főtusban is kezdetben meglevő biszexuális hajlamoságból indul ki (op. cit. 408. 1.).

A két nemnek markáns testi és lelki nemi karakter által való differenciálódása is végtelen sok evolutiós folyamat eredménye gyanánt tekintendő. A nemi elkülönülés úgy a testi, mint a lelki tulajdonságokban az evolutiós folyamatok növekedésével fokozódik. Az egyes lénynek is keresztül kell mennie ezen evolutiós fokozatokon – kezdetben biszexuális, de a férfi és női küzdő erők harcában az egyik legyőzetik és ekkor a mai típusnak megfelelően a monosexualis egyén

fejlődik ki. De az elnyomott egyéniség nyomai mégis fenmaradnak és bizonyos körülmények közt jelentőségre is tehetnek szert *Darwin-nak* ezen „caractères sexuels latents”-jei, vagyis a rendellenes nemi érzés jelenségei állhatnak elő. *Chevalier* helyesen ítéli meg ezeket, midőn evolúcióban beállott zavart tesz fel s nem tekinti azokat *Lombrosoval* és másokkal visszaütésnek (atavismus).

Ha e felfogás nyomán próbálunk tovább haladni, akkor a következő fejlődéstörténeti és anthropologiai tényekkel találkozunk:

1. A nemi apparatus áll *a)* az ivarmirigyekből és termékenyítő szervekből, *b)* spinalis központokból, melyek *a)* alatt felsoroltak működését részint gátolják, részint fölingerlik, *c)* cerebrális területekből, ahol a nemi élet lelki folyamatai mennek végbe.

Minthogy az eredeti hajlam bisexualis jellegű, ilyennek kell feltételezni a *b)* és *c)* pontok alatt említett tényezőket is.

A fejlődés mai fokán megállapodott természet tendenciája odairányul, hogy monosexualis individuumokat teremtsen, egy tapasztalati törvény pedig úgy hangzik, hogy normális viszonyok közt a cerebrális centrum az ivarmirigyeknek megfelelően alakul. (A homologuális fejlődés törvénye.)

3. A rendellenes nemi érzés ilyenképp való megsemmisítése azonban még nem tökéletes, valamint a processus vermiformis különböző alakulási fokozatot tüntet fel, úgy találunk a nemi apparátuson is – férfinél, nőnél egyaránt – maradványokat, melyek eredetileg fennálló onto- és phylogenetikai bisexualitásra utalnak, egészen eltekintve bizonyos hermaphroditikus alakulásoktól (minő az ivarutak és *külső* genitáliákban mutatkozó fejlődési hibák, vagy torzképződmények).

Ilyenek a férfinél az utriculus masculinus (a Müller-féle vezetékek maradványa), az emlőbimbók, a nőnél a paroophoron (maradványa a Wolf-féle test ősvéséjének) és az epoophoron (a Wolf-féle utak maradványa, analógon ja a férfinél az epididymis. Ezenfelül *Beigel*, *Klebs*, *Fürst* és mások találtak az emberi nőnél vonatkozásokat az ú. n. Gartner-féle csatornákra, melyek rendszerint a női kérődzők uterusának falában mint a Wolf-féle test maradványai fordulnak elő. E tények tehát a nemi apparátusnak cerebraliter is fennálló bisexualis hajlamosságára engednek következtetni.

4. Klinikai és anthropologiai tények egész sorozata szól még a feltevés mellett.

Csak arra utalok, hogy elég gyakran fordulnak elő egyének kevert, vagy az ellenkező nemre jellemző testi és lelki karakterrel (férfi-nő, nő-férfi); hogy a herék kiirtása után a női testi és lelki karakter lép föl (eunuchok) és viszont az ovariumoknak gyermekkorban való kiirtása után férfikarakter fejlődik ki; hogy a klimax

praecox¹-ot a viraginitás jelenségei követik, sőt egy egész másik nem is kifejlődhetik.

Kaltenbach tanár szívességéből közölhetek oly esetet, melyben a női jellemnek a klimax praecox után beállott eltűnését egy másik (ellenkező) vita sexuális kifejlődése követte.

Ő 1892 február 17-én kérte ki orvosi véleményemet egy 30 éves, 2 év óta férjes nő ügyében, akinek korábban menstrualis vérzésében mutatkozott rendellenesség; 1891 márciusa óta menopausa.

1891 júniusa óta hirtelen oly jelenségek léptek föl, melyek a férfi-pubertás kifejlődésének felelnek meg és pedig teljes szakáll, sötétebb hajzat, szemöldökök, pubes erősen fejlett. Mell és has szőrös, mint a férfiné.

Az izzadság és a faggyúmirigyek fokozott működést fejtenek ki. A mellen, háton, arcon, hatalmas milium- és acneképződés, míg a teint azelőtt klasszikusan szép fehér és sima volt. Hangváltozás, a hang azelőtt szép soprán volt, most „hadnagy hangja”. Az arc kifejezése egészen más; a habitus is átalakult; mell széles, taille eltűnt, has hatalmas zsírpárnával fedett, teljesen viril kinézésű, nyak rövid, nyomott. Az arc alsó része széles, mellek férfiasak, laposak. A psyche is megváltozott: kezdetben szelíd, alkalmazkodó, most erélyes, nehezen lehet vele kijönni, szinte támadó természetű lett. A házasság kezdete óta nincs adäquat nemi érzés, de rendellenes akkor még nem konstatalható.

A nemi szerveken is fölötte érdekes változások egész sorozata észlelhető. A fiatal nő tehát a jelenségek egész tömegére nézve férfivá alakult át.

Én az esetet következőkép értelmeztem:

„Klimax praecox és ezzel együtt az eddigi női sexualitás eltűnése. Az eddig latens férfi-sexualitásnak physikai és psychikai kifejlődése. Érdekes példája a bisexualis hajlamosságnak, mely azt is mutatja, hogy a másik sexualitás latens állapotban is fennállhat, eddig még ismeretlen feltételek alatt”. Az eset további metamorphosisai és – amit valószínűnek tartok – az örökölt terheltség fennállásáról sajnos, semmit sem tudhattam meg.

Ide sorakoznak e mű 129. és 130. megfigyelései, melyekben súlyos neurasthenia, mint alkalmi ok kíséretében súlyos terheltség alapján transmutatio sexus állott be; ez esetben azonban csak az új psychikai nemi karakter kifejlődésére került a sor, míg a testiek csak nyomokban mutatkoztak.

¹ Lásd *Bartels*; „Über abnorme Behaarung beim Menschen”, *Zeitschr. für Ethnologie* BI. XIII. 219. 1. – *Harris Liston*, cases of bearded women, *Brit. med. Journal*, 1894. június 2.

5. A rendellenes nemi érzés e jelenségei nyilván csak *szervezetileg terhel?* egyéneknél fordulnak elő. Normális szervezetűnél a monosexualis és az ivarmirigyekkel homológ fejlődés marad érvényben. Hogy a cerebralis központ a periférikus nemi szervektől, köztük az ivarmirigyől függetlenül fejlődik ki, azt mutatják a hermaphroditismus esetei, melyekben – ha pseudohermaphroditismusról van szó – a monosexualis, vagyis az ivarmiriggyel homológ kifejlődés törvénye áll fenn, míg hermaphroditismus verus esetében a két centrum ellentétes befolyásolása jön létre és ezzel együtt a szerelmi élet közömbösítése áll elő, ami az asexualitásig fokozódhatik és mindkét nemi karakter egyidejű érvényesítésére és egybekeverésére mutat hajlamot.

De hogy a hermaphrodisiának semmi köze a rendellenes nemi érzéshez, az abból derül ki, hogy a hermaphrodita, (a praxisban csak a pseudohermaphrodita jön tekintetbe) igenis hódol a fentemlített evolúció törvényének és nem mutat rendellenes sexualitást, holott a rendellenes nemi érzés mellett hermaphrodisia anatomiailag eddig még nem észleltetett. Ez egész egyszerűen magyarázható a származási feltételek különböző voltával, melyeket az első esetben a nemi apparatus centralis (cerebralis), a második esetben pedig kizárólag a perifériás részeit érő káros behatásokban kell keresnünk.

E felhozott tények kielégítőnek mutatkoznak arra, hogy a rendellenes nemi érzésnek fejlődéstörténeti és anthropologiai magyarázatot adhassunk.

A rendellenes nemi érzés a homosexualitás tapasztalatai törvényének megsértése, amely szerint a cerebralis centrum az ivarmirigyeknek megfelelő módon fejlődik; lehet esetleg az egyén monosexualis alakulásról szóló törvénynek megsértése is (psychikai hermaphrodisia). Az első esetben a biszexuális hajlamosság küzdelméből az ivarmirigy által képviselt nemmel ellenkező centrum kerül ki paradox módon győztesen, mégis legalább a monosexualis fejlődés törvénye marad érvényben.²

¹ De hogy az állati világ alsóbbrendű soraiban nemcsak hermaphrodisia, hanem egy és ugyanazon egyéneken a physiologiai nemi változás is előfordulhat, azt mutatják a zoológusok tapasztalatai (Klaus, Zoologie, 1891., 490. l.), melyek ezermint a rákokhoz sorolt cymothoideák életük első felében hímneműek, második felében pedig számos, köztük seeundär nemi bélyegek kifejlődése közben, -nőstényekként szerepelnek.

² Az ellenkező nemhez tartozó monosexualis testben elhelyezett monosexualis psychikai nemi apparátuson természetesen nem kell „Női lelket férfigyban” vagy vice versa elképzelni, mert az a monistikus és tudományos gondolkozásmóddal egyenesen ellenkezik; époly kevésbé szabad női agyvelőt férfitestbe helyezve képzelni, mert ez az anatómiai tényeknek mond ellent, hanem csak női psychosexuális centrumot férfigyvelőben és vice versa.

A második esetben a két centrum közül egy sem győzedelmeskedik, mindazonáltal a monosexualis fejlődési tendencia nyoma megmarad annyiban, hogy az egyik dominál és pedig rendszerint az ellenkező. Ez annál különösebb, mert e nemi érzésnek nem szolgál alapul sem megfelelő ivarmirigy, sem más perifériás nemi apparatus, újabb bizonyítékaul annak, hogy a cerebralis centrum fejlődésében az ivarmirigyektől teljesen független.

Az első esetben fel kell tennünk, hogy a jogai érvényesítésére hivatott centrum gyenge, aminek jelei a gyöngye libidó és a homályosan kidomborodó physikai és psychikai nemi karakter.

A második esetben mindkét centrum gyenge ahoz, hogy az egyeduralmat megszerezhesse magának.

A természeti törvény ilyen megsértését anthropologiai és klinikai szempontból degeneratív jelenségnek kell tekintenünk. S tényleg a rendellenes nemi érzés összes eddig ismert eseteiben öröklés általi terheltséget sikerült kimutatni.

Hogy min alapszik a terheltség e tényezője és annak hatása, az olyan kérdés, melyre a mai tudomány még nem tud felelni.¹

Terhelt egyénnel analógia bőven található, mert ezen nyilván már a termékenyítő szikben fekvő physikai és psychikai, az evolúciót gátló befolyások kifejezést nyernek másfajta kóros vagy perverz jelenségekben (anatómiai és functionális testi és psychikai elfajulási jelek).

A rendellenes nemi érzést azonban csak az ellenkező nemi tulajdonságok részleges kifejlődését mutató jelenségek egész sorozata adja meg s azt mondhatnók: hogy minél bizonytalanabban mutatkoznak valamely egyénnél a psychikai és physikai nemi karakterek, annál távolabb áll az illető a homolog monosexualitástól, mely évezredek során érte el mai tökéletes alakját.

A cerebralis centrum közvetíti a psychikai és indirekt módon a physikai nemi karaktert is. A veleszületett rendellenes sexualitás különböző fokozataiban a terheltség különböző intenzitásfokai állapíthatók meg.

¹ Müller József „Über Gamophagie” (Stuttgart, 1892.) című szellemes értekezésében további vizsgálódásokra hívja fel a figyelmet e téren, amennyiben azon nézetét nyilvánítja, hogy van egy különös, szükség által teremtett és normaliter változatlanul átöröklődő berendezés, mely az egyes szervek és azok milyenségei közt tart fenn kapcsolatot. E berendezés tenné szerinte érthetővé azt, hogy a mono- és bisexualitás küzdelmében azon szervek, illetve szerv-qualitások részestülnek hasonló sorsban – legyen az akár győzelem, akár megsemmisülés, – melyek működéskéességüket tekintve, nagyjában egymáshoz tartoznak. Mikor szervileg terhelt lényeknél a kapcsolat, mely a győzelem köré csoportosítja a hasonló funkciókéességgel bíró szerveket, felmondja a szolgálatot, akkor csak egyszerű kiesési jeleneégről, ezen hypothetikus berendezés kieséséről van szó.

Ugyanez áll az élet folyamán fellépő („nevelt, helyesebben tardiv”) rendellenes nemi érzésre is. A nem terhelt egyént sohasem teszi onania, elcsábítás stb. rendellenes nemi érzésüvé. Ha e külső befolyások megszűntek, akkor visszatér a normális nemi kielégítéshez. Másképp áll a dolog a terhelt egyénnél, akinek psychosexuális centruma gyenge, azaz nincs még elég ereje ahoz, hogy győztesen kerüljön ki a harcból. Ilyennél minden lehető pszehikai káros behatás, főképp pedig a neurasthenia alkalmas arra, hogy gyöngye, labilis, de ivarmirigyeivel mindenesetre homológ sexualitását megkíméljék; őt mindenekelőtt pszehikai bisexualissá, majd conträr sexualissá tegyék és esetleg eviratióhoz (defeminatio) juttassák. Hogy a neurasthenia miképp adhatja meg az indító lökést a rendellenes nemi érzés kifejlődéséhez, azt a 210. laptól folytatva igyekeztem kimutatni.

A férfinél mutatkozó veleszületett rendellenes nemi érzés.

Azon nemi műveletek, melyek segítségével a férfi-urningok kielégítést keresnek és találnak, igen különbözök. Vannak finom érzésű és akaraterős egyének, akik uralkodni tudnak ösztönükön, természetesen számolva azon veszéllyel is, hogy a magukra kényszerített abstinentia következtében idegbajossá (neurasthenia) és kedélybeteggé lehetnek.

Mások ugyanazon különböző okokból, melyek a nem urningot idegenítik el a coitustól, faute de mieux onaniához folyamodnak.

Urningoknál, akiknek eredetileg gyenge, vagy onania folytán tönkretett idegrendszerük van (az ejaculatio centrumának ingerlékenysége), egyszerű ölelés, szerelmeskedés a genitáliák érintésével vagy anélkül, elégséges ahoz, hogy ejaculatiót és ezzel együtt kielégítést idézzon elő. Kevésbé ingerlékeny individuumoknál a nemi actus a szeretett személy által történő manustupratióból, vagy kölcsönös onaniából, vagy a coitus utánzásából inter femora áll. Erkölcsileg perverz és quoad erectionem potens egyéneknél a nemi ösztön päderastia által is keres kielégítést, amely művelet azonban az erkölcsileg ép egyénekre nézve époly visszataszító, mint a normális nőszertető férfiakra nézve. Figyelemreméltó az urningok azon kijelentése, hogy a saját nembeli személyekkel való, reájnk nézve egyenértékű nemi aktus nekik teljes kielégítést okoz és a megerősödés érzését kelti föl, míg a solitár onania általi önkielégítés, sőt a rákényszerített nővel való coitus is kimeríti, elbágyasztja, elnyomorítja őket és neurastheniajukat még fokozza.

Az anomália gyakoriságáról¹ tiszta képet nehéz alkotni, mert az illetők csak igen ritkán fedezik fel magukat, törvényszéki esetekben pedig a nemi ösztön perverziójában szenvedő urningot rendszeren a pusztán erkölcstelenségéből paderastával tévesztik össze. *Casper, Tardieu* és a saját tapasztalataim alapján ez anomáliát sokkal gyakoribbnak kell mondanom, mint aminőnek a casuistika feltünteti.

Ulrichs („Kritische Pfeile”, 1880., 2. 1.) azt állítja, hogy 1 rendellenes nemi érzésű felnőtt egyén átlag 200 felnőtt heterosexuális férfire, illetőleg 800 lélekre esik, s hogy e százalékszám a magyaroknál² és dél-szlávoknál még nagyobb; állításait egyszerűen csak közlöm. Eseteim egyik szereplője 13.000 lakossal bíró szülővárosában 14 urningot ismer személyesen. Azt állítja, hogy egy nagy város 60.000 lakosa közül legalább 80-at ismer. Föl kell tételeznünk, hogy a különben szavahihető férfi nem tesz különbséget a veleszületett és szerzett férfiszerelem között.

I. Psychikai hermaphrodisia.³

A rendellenes nemi érzés e fokozatát az jellemzi, hogy a saját nem iránt mutakozó kifejezett nemi érzés és hajlam mellett a másik nem iránti érzés is észlelhető; ez utóbbi azonban sokkal gyengébb és csak időközönként mutakozik, míg a homosexuális érzés úgy intenzitásával, mint folytonos, állandó fennállásával egyaránt uralkodik a vita sexuálison.

A heterosexuális érzésnek csak töredékei lehetnek jelen; csak esetleg az öntudatlan (álom-) életben érvényesül, avagy pedig, legalább is időszakosan) hatalmas megnyilvánulást mutat.

A másik nem iránt érzett sexualis érzéseket növelni, erősíteni lehet erős akarat, önfegyelmzés, erkölcsi esetleg hypnotikus kezelés, a szervezet javítása, neurosisok megszüntetése (neurasthenia) s mindenekfölött a masturbatiótól való abstinentia által.

De mindig fenn fog állni annak a veszélye, hogy az illető a

¹ Hogy a rendellenes nemi érzés nem lehet ritka jelenség, mutatja többek között az is, hogy regényeknek gyakori tárgyát képezi.

Sőt e nemi perverzió neuropathiás alapja sem kerülte el a regényírók figyelmét. A német irodalomban *Wilbrandt* „Fridolin's heimliche Ehe”, gr. *Stadion Imre* „Brick und Brack oder Licht im Schatten”, továbbá *Groller Balduin* „Prinz Klotz” című regényei tárgyalják e témát.

A legrégebb urnikus regény a római *Petroniusé* lehetett, aki a császárok alatt élt; címe „Satyricon”.

² Túlzás a viszonyainkat sötétebben ecsetelő német szerző részéről (Dr. S. K. M.)

³ Lásd szerző művét „Über Psychosexuales Zwitterthum”, „Internationales Centralblatt für die Physiologie und Pathologie und der Harn- und Sexualorgane”, I. kötet, 2. füzet.

hozzá közelebb álló homosexuális érzéseknek teljesen rabjává lesz és tartós, kizárólagos rendellenes nemi érzése fejlődik ki,

Ilyen káros befolyása van mindenekelőtt a masturbatióknak. (éppúgy, mint a szerzett rendellenes nemi érzésnél), az általa előidézett vagy fokozott neurastheniának, továbbá a másik nem személyeivel való nemi érintkezésnél tett rossz tapasztalatoknak (kéjézés hiánya coitusnál, erectiogyengeség, ejaculatio praecox, infectio).

Viszont a másik nemhez tartozó személy iránt etnikai és aesthetikai tekintetben érzett rokonszenv a heterosexuális érzések kifejlődését segíti elő.

Innen van az, hogy az illető személy kedvező vagy kedvezőtlen befolyások fennállása szerint majd hetero-, majd homosexuálisan érez.

Valószínűnek tartom, hogy terhelt alapon álló ilyen hermaphroditák elég gyakoriak.¹ Minthogy társadalmilag csak kevésbé vagy egyáltalán nem tűnnek fel, és a házásélet efféle titkai csak kivételesen jutnak az orvos tudomására, e körülmények teszik érthetővé, hogy ezen érdekes és gyakorlatilag fontos átmeneti csoport, mely kizárólagosan rendellenes nemi érzésűekhez vezet, miért került el eddig a tudományos kutatást.

Frigiditás némely esete talán ezen anomálián nyugszik. A másik nemmel való nemi érintkezés lehetősége fennáll; semmi esetre sincs horror sexus alterius jelen; az orvosi és specialiter a morális kezelés háládatos szerepéhez juthat.

A szerzett rendellenes nemi érzéstől való differentiális diagnosis nehéz, mivel mindaddig, míg a normális nemi érzés romjai teljesen el nem tűntek, a status praesens hasonló tüneteket mutat.

Első fokon áll a homosexuális ösztönnek passiv és kölcsönös Onania, coitus inter femora által való kielégítése.

134. sz. megfigyelés. Z. 36 éves magánzó, nemi érzésében mutatkozó anomáliája miatt kérte ki tanácsomat, mely nősülési tervét is befolyásolhatja. Patiens neuropathiás atya gyermeke, nagybátyja idióta. Patiens anyja és családja egészségesek és szellemileg épek.

Egy öccse moral insanityben szenved, 3 nővére egészséges, kettő közülök boldog házasságban él.

Patiens mint gyermek gyenge, ideges volt, éjszaka többször föl szokott riadni, súlyos baja nem volt, kivéve coxistit, amely óta patiens sántít. Nemi ösztöne korán ébredt; 8 éves korában, csábítás nélkül masturbálni kezdett. 14 éves kora óta spermát ejaculált; szel-

¹ E feltevést támogatja egy adat, melyet dr. Moll volt szíves velem közölni: Egy nőtlen urning ismeretsége köréből egész sereg oly esetet tudott felsorolni, melyekben házias férfiak egyúttal férfiszerelemnek is hódoltak.

lemi képességei jóknak ígérkeztek, érdeklődött irodalom és művészet iránt. Kezdetből fogva ellenszenvet érzett a gyerekjátékok iránt, később pedig a férfifoglalkozások iránt. Ellenben érdeklődött női toilletek és foglalkozás iránt. Már pubertása óta megfejthetetlen hajlam támadt benne a férfiak iránt; különösen az alsóbb néposztályba tartozó fiatal gyerkőcök nyerték meg tetszését, leginkább pedig a lovaskatonák. *Impetu libidinoso saepe affectus est ad tales homines aversos se premere. Quodsi in turba populi, si occasio fuerit bene successit, voluptate erat perfusus; ab vigesimo secundo anno interdum talibus oecasionibus semen ejaulavit. Ab hoc tempore idem factum est, si quis, qui ipsi piacuit, manum ad femora posuerat. Ab hinc metuit ne viris manum adferret. Maxime periculosus sibi homines plebeios fuseis et adstrictis bracis indutos esse putat. Summum gaudium ei esset si viros tales amplecti et ad se trahere sibi concessum esset; sed patriae mores hoc fieri vêtant. Paederastia ei displacuit magnam voluptatem genitalium virorum adspectus ei affért. Virorum oecurrentium genitalia adspici semper eoactus est. Színházban, cirkuszban stb. csak a férfiszereplők érdeklik; nők iránt patiens. állítólag sohasem érzett hajlamot; nem kerüli ugyan őket, alkalomadtán táncol is velők, de ilyenkor a legcsekélyebb nemi izgalmat sem érzí.*

Patiens már 28 éves korában neurasthenias lett, mindenesetre niasturbatorikus kicsapongásai következtében.

Majd nagyfokú pollutiói gyengítették; ilyeneknél férfiokról csak igen ritkán álmodott, nőkről egyáltalában nem; csak egy alkalommal váltott ki egy ily izgató álmokép (melyben ő paederastiát üzött volna) pollutiót. Rendszerint haldoklási jelenetekről, kutyák által történő megtámadtatásról stb. álmodott. Patiens minden időben túlnagy libido sexualisban szenvedett. Gyakran támadtak kéjtől kísért gondolatai, amilyen pl. az, hogy a vágóhídon az állatok kiszendelésében gyönyörködnek, avagy hogy fiatal gyermekek által korbácsoltassa magát, de ellenállott e vágyaknak, valamint azon ösztönének is, hogy katonai uniformist öltön magára.

Hogy a masturbatiótól megszabaduljon és libido nemiáját ki-elégítse, elhatározta, hogy lupanárba megy. Első coitust nővel 21 éves korában vitte véghez sok bor élvezete után. A női test szépsége nem érdekelte, egyáltalán a női mezítelenség meglehetősen közömbösen érintette. A coitust azonban élvezettel vitte véghez és ezentúl „egészségi okokból” szorgalmasan látogatta a bordélyházat.

Ettől kezdve élvezettel hallgatta más férfiaknak nőkhöz való nemi viszonyait is.

A lupanárban is gyakran támadtak flagellatiós eszméi, de a potentia előidézése céljából nincs szüksége eféle képek rögzítésére. A

lupanárban való nemi érintkezést a masturbatio ösztöne és a férfi szerelem elleni kibúvó eszköznek tartja, aféle biztosító szelepnek, hogy a rokonszenves férfi előtt sem kompromittálja magát.

Patiens szeretne megnősülni, de attól fél, hogy tisztességes nő iránt nem fog szerelmet érezni és potenciája is cserben fogja hagyni; ezért kéri ki orvosi tanácsomat.

Patiens igen intelligens ember, minden tekintetben férfias megjelenés; ruházata és testtartása semmi feltűnőt sem mutat; járása, hangja férfias, csontváz, medence hasonlókép. Genitaliák normálisan fejlettek; szőrrel sűrűn fedettek. Patiens hozzátartozói és ismerősei közül senki sem sejtí sexualis anomáliáit. Rendellenes nemi érzésű phantasiáiban sohasem képzei magát női szerepbe. Pár év óta neurastheniája teljesen eltűnt.

Azon kérdésre, hogy vajjon veleszületettnek tartja-e baját, nem tud felelni. Ügy látszik, hogy nála már eredetileg gyenge hajlam volt jelen nők iránt és jóval erősebb a férfiak iránt, az előbbit pedig az igen korán bekövetkezett masturbatio a rendellenes nemi érzés javára nagyon meggyengítette, de teljesen meg nem szüntette. A masturbatio megszűntével némileg javult a nők iránti érzése is, de csak a durvább értelemben véve.

Mint hogy patiens kijelentette, hogy családi és üzleti okokból meg kell nőszülnie, azért nem kerülhette el, hogy e kényes kérdést orvos figyelmébe ajánlja.

Patiens pedig szerencsére csak arra szorítkozott, hogy a házáséletben való potenciájára kért felvilágosítást, azt kellett neki válaszolni, hogy ő tulajdonképpen potens is, ha neje legalább lelkileg rokonszenves lesz előtte, előreláthatólag házas életében is potens marad.

Ezenfelül képzeletével, ha azt helyesen veszi igénybe, mindig segítheti potenciáját.

A főgondját most csak a másik nem iránti csonka, de teljesen nem hiányzó nemi vonzalom ápolása és növelése kell, hogy képezze. Ez így történhetik meg, ha minden homosexuális hajlamát és ösztönét, akár mesterséges inhibitorikus beavatkozással, akár hypnotikus suggestióval elnyomja és távolsartja, továbbá, ha igyekszik normális nemi izgalmakat és érzéseket nyerni, a masturbatióval teljesen felhagy, s az idegrendszer neurasthenias bántalmait hydrotherapia, esetleg általános faradisatio útján végkép eltünteti.

135. sz. megfigyelés. V. 29 éves hivatalnok, hypochondrikus atya és psychopathiás anya gyermeke; 4 testvére normális, egy testvére homosexuális.

V. könnyen tanult, mintaszerű, szigorú vallásos nevelésben ré-

szesült; kezdettől fogva ideges, izgulékony természet; már 9 éves korában kezdett onanizálni, minden rávezetés nélkül; 14 éves korában rájött ennek káros voltára és némi eredménnyel küzdött is ellene. Már 14 éves korában rajongott férfiszobrok iránt, de fiatal emberek is megnyerték tetszését. A pubertás kora óta a nő is érdekelní kezdte» de csekély mértékben. 20 éves korában első coitus cum muliere, de teljes potentia dacára nem elégítette ki. Ezután csak faute de mieux folytatott (6 ízben) heterosexuális érintkezést.

Bevallja, hogy férfiakkal igen sokszor érintkezett (masturbatio mutua, coitus inter femora, néha in os is). A szeretett személlyel szemben hol activ, hol passiv szerepben képzelte magát.

V. teljesen kétségbeesve jön hozzám tanácsért, könnyek közt panaszolja el baját. Sexuális anomáliáját borzasztónak tartja, örületesen küzdött homosexualis ösztöne ellen, mindhiába, ösztöne formálisan a férfihoz vonzza. A nő állati vágyait mérsékelten, de lelki vágyait egyáltalán nem elégíti ki. Vágyódik a családi boldogság után is.

V. jellemében és külső megjelenésében semmi férfitől eltérőt nem mutat, csak abnormisan széles medencét (100 cm. körfogattal).

136. sz. megfigyelés. K. 30 éves, oly családnak tagja, melyben anyai ágon számos elmebetegségi eset fordult elő.

Szülei idegbajos, izgatott emberek, rossz viszonyban élnek egymással.

K. gyermekkora óta csak férfiak iránt érzett rokonszenvet és-pedig főleg a szolgálószobából kikerülők iránt.

Már 14 éves korában voltak pollutiói, amelyekhez korán csatlakoztak homosexualis álmok. Bikaviadatok, állatkínzások stb. olvasása nemileg erősen felizgatta.

15 éves korában csábítás nélkül automasturbatióra adta magát. 21 éves korában férfiakkal kezdett homosexualis viszonyt (kizárólag kölcsönös masturbatio). Chantage-affairje ismételten akadt. Itt-ott psychikai onania. Emellett mindig férfiakra gondolt.

A nő iránti vonzalma csak felületes és futólagos volt. Midőn egy évvel ezelőtt házasságra szorították, nem tudta magát rászánni.

Coitus cum muliere eddig még nem sikerült, egyrészt mert pótén tiájában nem bízott, másrészt mert a fertőzéstől félt.

Évek óta nagyfokú neurastheniában szenved, mely néha oly nagy, hogy egy időre minden szellemi munkára képtelenné teszi; bágyadt, erélytelen, gyenge egyén, bár külseje és megjelenése férfias; nemi szervei épek.

Tanácsom a következőkből állott: neurasthenia kezelése, homosexualis vágyak erélyes elnyomása, nőekkel való közlekedés, esetleg

coitus condomatus. Rendes házaseletet biztosító nősülés, amelyre K. életpályájánál fogva kényszerítve van.

4 hónap múlva újból megjelenik K. nálam. Minden tanácsomat megfogadta, sikerrel közöszült, azóta nőről álmodik, undorodik alsóbbrendű férfaktól, de általában nem közömbös a saját neme iránt, nevezetesen sirocco-vihar alkalmával neurastheniájának provocált exaerbatiója következtében erősen küzdenie kellett homosexuális ösztönei ellen.

Rövidesen nősülni szándékozik, boldogan érzi vita sexualisának megváltozását és teljes bizalommal néz a boldog jövő elé.

137. sz. megfigyelés. Psychikai hermaphrodisia. Heterosexualis érzés masturbatio következtében eltompult, időnkint azonban hatalmasan tör ki. Homosexuális érzése pedig kezdettől fogva perverz (csizmák által felkeltett izgalom).

X. 28 éves egyén, 1887 szeptemberében kétségbeesetten jön hozzám, hogy kikérje orvosi tanácsomat, nemi életének perverziója ügyében, mely életét szinte elviselhetetlenné teszi és már ismételt az öngyilkosság gondolatával fenyegette.

Patiens családjában neurosisok és psychosisok gyakoriak voltak. Atyai családjában 3 nemzedékben unokatestvérek házassága fordult elő. Atyja állítólag egészséges és boldog házaseletet élt. Mégis feltűnt neki atyjának szép szolgák iránti előszeretete. Anyai családjában igen sok különc volt. Anyai nagy- és dédapja melaneholiában haltak el, nővére megőrült. Nagyatyja öccsének egyik leánya hysterias és nymphomaniás volt. Anyjának 12 testvére közül 3 házasodott. Ezek közül egyik contrarsexuál és túlfokozott masturbatio folytán idegbajos volt; patiens anyja állítólag bigott, szellemileg korlátolt, ideges, melaneholiára hajlamos volt és a fiú 14. életében halt meg.

Patiensnek 2 testvére van – egyik bátyja neuropathiás, melaneholikus, aki felnőtt korában sem mutatott érzéket nemi izgalom iránt, – egy nővére pedig, elismert szépség, akit a férfivilág valósággal istenített.

E nő férjhez ment, de gyermektelen, állítólag férje impotentiája miatt. A férfiak hódolatait hidegen fogadta, női szépség azonban annál inkább ragadta el, némely barátnőjébe valósággal bele-szeretett.

Saját magára vonatkozólag elmondja patiens, hogy már 4 éves korában álmodott fiatal szép lovászfűkről és kicsinosított csizmákról. Felnőtt korában sem álmodott sohasem nőről. Éjjeli pollutióit mindig „csizmáról szóló álmok” idézték elő.

Már 4 éves korában érzett különös hajlamot szép csizmába

öltözött lakájok iránt. Kezdetben csak rokonszenvét keltették föl, de a nemi élet kifejlődésével kapcsolatban azok megpillantása hatalmas erectiókat és kéjes izgalmat idéztek nála elő. Csak szolgákon látva izgatta őt a fényesre tisztított csizma. Hasonló társadalmi állású egyéneken semmikép sem hatott rá.

A férfiszerelemre ösztönző nemi vágy ilyen situációkhoz nem kapcsolódott. Ilyennek lehetősége is undort keltett benne. Gyakran támadtak azonban kéjtől kísért képzelődései, melyekben szolgáinak szolgája szeretett lenni, azok csizmáját lehúzni és legkedvesebb gondolata az volt, ha ezek ráhágtak, vagy ha csizmáikat tisztíthatta. Az arisztokrata büszkesége fellázadt ugyan e gondolatok ellen, melyek igen kínosan és kellemetlenül érintették.

Nemi érzése korán és nagy erővel nyilvánult meg. Eleinte kéjes gondolatokban és ábrándozásokban nyilvánult, melyeknek tárgya csizma volt, a pubertás óta pedig poliutiók kísérték a hasonló álmokat.

Egyébként rendesen ment végbe a testi és lelki fejlődés; patiens tehetsége volt, könnyen tanult, befejezván tanulmányait, tiszt lett és válogatott, előkelő, férfias megjelenése miatt kedvenc és szívesen látott tagja lett a társaságoknak.

Ő maga jóindulatú, nyugodt, akaraterős, de felületes embernek jellemzi magát. Kijelenti, hogy kedvenc foglalkozása a vadászat, lovaglás; ellenben női foglalkozás sohasem érdekelte; női társaságban mindig elfogult volt, a bálteremben unatkozott. Magasabb rangú nők iránt sohasem érdeklődött. A nők közül különben csak olyan testes parasztlányok keltették föl érdeklődését, aminők római festőknek ültek modellt. De valóságos érzéki izgalmat ezek sem ébresztettek benne. A színházban és circusban csak a férfiszereplők iránt érdeklődött, de ezek iránt sem érzéki érzések alakjában. A férfín főképp a csizma izgatja és pedig akkor, ha az illető szolga és szép ember. Vele egyenrangú emberek, ha még oly szép is a csizmájuk, közömbösen hagyták.

Patiens nemi vonzalmait illetőleg nincs tisztában azzal, vajjon a másik vagy a saját neme iránt viseltetik-e nagyobb rokonszenvvel.

Véleménye szerint kezdetben inkább a nő iránt volt nagyobb hajlama, mely azonban igen gyenge volt. Határozottan állítja, hogy *adspectus viri nudi* kellemetlenül érintette, a férfi genitáliáinak látása pedig szinte utálatos volt előtte. A nővel szemben nem állt így a dolog, de a legszebb *corpus femininum* sem tudta felizgatni. Mint fiatal tiszt kénytelen volt társaival a bordélyházat felkeresni. Szívesen engedelmeskedett azoknak, mert remélte, hogy így megszabadul említett képzelődéseitől; de csak akkor lett potens, mikor ezeket igénybe vette. Ekkor normálisan ment végbe a *coitus*; kéj-

érzés azonban nem kísérte. A növel való érintkezésre indító ösztönt sohasem érzett, mindig külső befolyások, így csábítás vitte rá. Magára hagyatva csizmával foglalkozó ábrándozások, álmok és pollutiókban merült ki nemi élete. Minthogy mind hatalmasabb lett azon ösztöne, hogy szolgálainak csizmáit megcsókolhassa, azokat szolgálira felsegítse stb., elhatározta, hogy minden erejét arra fogja fordítani, hogy ezen öntudatát sértő, undorító ösztöntől megszabadulhasson. 20 éves volt ekkor és Párizsban tartózkodott; eszébe jutott távoli szülőházájában ismert gyönyörű szép parasztlánynak emléke; remélte, hogy ez fogja nemi perverzítésától megszabadítani, azonnal hazautazott és a lány kezét kereste. Állítja, hogy komolyan szerette a lányt, hogy már ruhájának megérintésére, megpillantására kéjes borzalom futotta át testét, s midőn a lány egyszer megengedte a csókot, hatalmas erectió fogta el.

Csak $1\frac{1}{4}$ év múlva érte el patiens kitűzött célját.

Nagyon potens volt, de lassan (10-20 perc) ejaculált és sohasem volt kéjérzése az actusnál. Másfél évig folytatott nemi viszony után kiábrándult a lányból, mert nem találta oly „finomnak és tisztának”, amint azt kívánta. Közben újból elő kellett venni régi képzelődéseit a csizmákról, csak így maradhatott potens a lánnyal szemben. Amily mértékben potentiája csökkent, oly mértékben élénkültek meg ezek. Azután más nővel közösült, ami néha a csizma gondolat nélkül is sikerült, t. i. ha a nő rokonszenves volt előtte.

Sőt egy ízben megtörtént patienssel, hogy stuprumot követett el és érdekes, hogy ezen egyetlen esetben kéjérzéssel. A tett elkövetése után azonnal undort érzett. Midőn egy órával post stuprum ugyanazon növel (s ennek beleegyezésével) közösült, már nem volt kőjérzése.

Potentiájának csökkentével a másik nem iránti libidója is csökkent; hogy mily csekély lett ez a libidó és mily kevéssé vonzódtott a nőhöz, bizonyítja az, hogy a lánnyal való nemi viszonyának tartama alatt masturbálni kezdett. *Rousseau-nak* „Confessions”-jából ismerte meg a masturbatiót; ösztönéhez, mely arra csábította, azonnal ismert képzelődései társultak. Majd heves erectiói támadtak, masturbált, ejaculatiónál élénk kéjérzése volt, amely a coitusnál kimaradt és a masturbatió kezdetben frissítőleg hatott lelkére.

Idővel azonban nemi, majd lassanként az általános neurasthenia tünetei állottak be. Egyelőre felhagyott a masturbatióval és korábbi kedvesét kereste föl, ez azonban teljesen hidegen hagyta őt, el is hagyta és újból visszaesett régi bajába, masturbálni kezdett, mert azt hitte, hogy ez megszabadítja azon ösztönétől, mely szolgálak csizmáinak tisztítására, megcsókolására stb. bírta; egyben nemi állapota is kínossá vált reá nézve. Alkalomadtán megismételte a coitust

és sikerrel is, de csak akkor, ha kifényesített csizmákra gondolt. Masturbatiótól való hosszabb tartózkodás után a coitus minden mesterséges beavatkozás nélkül is sikerült.

Patiens igen érzékinek mondja magát: ha hosszabb ideig nem ejakulált, pszichikailag hatalmas izgalom fogta el; az undorító csizmaképek annyira kínozták, hogy kénytelen volt vagy közöszlenni, avagy – szívesebben – masturbálni.

Egy év óta erkölcsi állapotát azon kínos körülmény complicálta, hogy mint előkelő és gazdag család utolsó tagjának, atyja sürgető kívánságára végre meg kellett nősznie. A számára kiszemelt menyasszony ritka szépség volt, lelkileg is mindenben rokonszenves volt előtte. De mint nő, közömbös volt előtte, mint akármily más nő. Aesthetikai igényeit tökéletesen kielégíti, mint bármily „műredek”. Ideálként lebeg szemei előtt. Élete egyetlen céljának tekinti a küzdelmet azért, hogy plátóilag tisztelhesse őt, de hogy mint nő képezze birtokát, e gondolat kint okoz neki. Tudja előre, hogy csak a csizmaképzeldések segítségével lehet vele szemben potens. Ilyen eszközök-höz folyamodni pedig nem akar, tiltja a nő iránti nagybecsülése, iránta táplált erkölcsi és aesthetikai érzései. Ha ilyen gondolatokkal szennyezné őt be, aesthetikai értékét elveszítené és ő akkor impotens lenne, a nő pedig terhére lenne. Patiens kétségbeejtőnek tartja helyzetét és bevallja, hogy az utolsó időben már ismételtén foglalkozott az öngyilkosság gondolatával.

Külsője férfias, szakálla erős, hangja mély, genitáliái normálisak. Degeneratív jelei hiányzanak. Spinalis neurasthenia jelei észlelhetők nála. Páciens sikerült megnyugtatom és a jövőben való bizalmat felkelteni benne.

Orvosi tanácsaim odairányultak, hogy a neurasthenia leküzdését ajánlottam, megtiltottam a további masturbatiót, csizmagondolatokkal való foglalkozást; mindezek betartása mellett azon reményemet fejeztem előtte ki, hogy patiens idővel erkölcsileg és fizikailag képes lesz házasságkötésre.

1888 október végén levelet kaptam páciens-től, melyben azt írja, hogy a masturbatióknak és kóros képzeldésének minden erejével ellenállott; csak egyetlen egyszer szerepelt a csizma álmában, pollutiói azonban sohasem voltak. Homosexuális hajlamtól teljesen ment, bár gyakran jelentékeny nemi izgalom vesz rajta erőt, anélkül, hogy a nő iránt valamelyes libidót táplálna. E fatális helyzetében mégis kényszerítve van 3 hó alatt megnőszni.

II. Homosexualis egyének vagy urningok.

A psychosexualis hermaphroditák előző csoportjával itt ab origine kizárólag a saját nem személyeire irányuló nemi érzés és hajlam áll fent, de a következő csoporttal ellentétben az anomália csak a vita sexualisra szorítkozik és nem hat mélyebben a jellem és az egész lelki egyéniségre.

Az ilyen urningok nemi élete mutatis mutandis teljesen hasonló a normális heterosexuális szerelemhez, minthogy azonban az alapérzés ellenkező, karrikatúrává válik annál is inkább, mert az ilyen egyének többnyire hyperesthesia sexualisban is szenvednek és ez által a saját nemük iránti szerelmük rajongóvá, túlhatalmassá válik.

Az urning szereti, imádja férfi-kedvesét ép úgy, mint a nőszereető férfi a kedvesét. Legnagyobb áldozatra képes érte, érzi a boldogtalan, gyakran nem viszonzott szerelemnek, a kedves hűtlenségének, a féltékenységnek kínjait stb.

A férfiszereető egyén figyelmét csak a táncosok, színészek, az athléta, férfiszobor stb. tudják felkelteni. Női bájak nem érdeklik, sőt undort is keltenek benne, mezítelen nőt utálatosnak tart, míg a férfi nemi szerveinek csípőinek szemlélgetése gyönyörrel tölti el egész lényét.

Rokonszenves férfi megérintése kéjesen megrázkódtatja testét s minthogy az ilyen egyének vagy születésük óta, vagy onania, esetleg magukra kényszerített abstinentia következtében sexualis neurastheniában szenvednek, ezért ilyenkor nagyon gyakran állhat be ejaculatio, mely a nővel való legintimebb érintkezésnél sohasem, vagy csak mechanikai ingerek hatására szokott beállani. A férfivel való nemi actus, bárminő is legyen az, élvezetet és jóleső érzést okoz neki. Ha az urning coitusra kényszeríti magát, – amikor azonban az utálat rendszerint gátló körülmény gyanánt szerepel és a műveletet lehetetlenné teszi – akkor körülbelül olyan érzés fogja el, mint azon embert, aki valamely utálatos italt vagy ételt kénytelen megízlelni. A tapasztalat ugyan azt mutatja, hogy ilyen a 2. fokozaton levő rendellenes nemi érzésű egyének nem ritkán megnősülnek, akár erkölcsi, akár szociális szempontokból.

Relatív potencyk azon szerencsétlenek, akik midőn nejüket átölelik, képzeletük játékát igénybe véve, valamely kedves férfiszemélyt képzelnek nejük helyébe.

A coitus az ilyeneknek mindig nagy áldozat, mely semmi élvezetet sem nyújt és napokra beteggé teszi. Ha az ilyen urningok kép-

zeletük akaraterős foglalkoztatásával, izgató szeszes italok, élvezetével, vagy akár a telt hólyag okozta, erectiók segítségével stb., nem tudják a gátló érzéseket és képzelődéseket compensálni, akkor teljesen impotensekké lesznek, míg egy férfinak pusztá megérintése a leg-hatalmasabb erectiót, sőt ejaculatiót is kiválthatja.

Az urning nem szívesen táncol nővel, ellenben a férfivel, különösen a rokonszenves megjelenésű férfivel való táncot a legnagyobb élvezetnek tartja.

A férfi-urning, ha magasabb műveltséggel bír, úgy nem idegenkedik a nőkkel való különbeni (nemitől eltekintve) érintkezéstől, ha azok szellemük és műérzékük által a velük való társalgást kellemsé tudják tenni. A nőtől csak nemi szerepében irtóznak.

A nemi elfajulás e fokán a jellem és foglalkozás azon nemnek megfelelő marad, melyet az illető képvisel. A sexualis perverzió izolált marad, de az egyén lelki életében mégis oly anomáliát képvisel, amely annak szociális existenciáját is közelről érdekli. Ennek megfelelően az illető egyén bármily nemi actusnál azon szerepében érzi magát, mely a heterosexuális érzésmód mellett illetné meg.

Mégis előfordulnak átmenetek a következő harmadik csoport-hoz, amennyiben az illető a homosexuális érzésmódnak megfelelő nemi szerepre gondol, vágyik, arról álmodik s emellett oly foglalkozás iránti hajlam és izlésirány nyomai ismerhetők fel, amelyek az illető által képviselt nemnek nem felelnek meg. Az esetek egy részében oly benyomása támad az embernek, mintha az ilyen jelenségek a nevelés befolyása alatt mesterségesen előidézett jelenségek lennének, más esetekben szerzett súlyosabb elfajulási jelenségeket tüntetnek föl, amelyek hasonlóan a szerzett rendellenes nemi érzésnél észlelhető progresszív elfajulási jelenségekhez, perverz nemi tevékenység (masturbatio) következtében állottak elő.

Ami a nemi kielégítés módjait illeti, kiemelendő, hogy sok férfi-urningnál, akik sexualis ingerlékenységi gyöngeségben szenvednek, már a pusztá, megölelés elégséges ejaculatio előidézéséhez. Sexualis hyperasthesiában szenvedő, avagy az aesthetikai érzések terén palaesthesiát mutató egyéneknél gyakran fokozódik az élvezet, ha közönséges, piszkos, szemét néppel közlekedhetnek nemileg.

Hasonló alapon fordulnak elő activ paderastá vágyak és más eltévelyedések, mindazonáltal paderastikus műveletek csak ritkán és nyilván erkölcsileg teljesen elzüllött s libido nimia folytán túlerkölcstelen egyéneknél észlelhetők.

Felnőtt urningok érzéki hajlama – úgy látszik – az öreg és elvetemült kéjencekkel szemben, akik a fiatal fiúkat előnyben részesítik, – nem irányul az ilyen éretlen férfiegyének felé. Csak jobb hiányában és túlságos érzékiség eseteiben, valamint különös perver-

zió (paedophilia erotica) alapján, válhatik urning gyermekekre nézve is veszélyessé.

138. sz. megfigyelés. Z. 36 éves nagykereskedő szülei, nagyszülői állítólag egészségesek; ő maga testileg-lelkileg normálisan fejlődött ki, irreleváns gyermekbetegségeken ment keresztül, 14 éves korában csábítás nélkül kezdett onanizálni, 15 éves korában pedig hasonlókorú férfiegyénekéről kezdett ábrándozni. A női nem iránt absolute érzéketlen.

24 éves korában kereste föl először a lupanart, de hamarosan elmenekült onnan, horror feminae nudae miatt.

25 éves korától kezdve alkalom adtán nemi érintkezésbe lépett hasonló férfiakkal (kéjes átölelés ejaculatio kíséretében, néha masturbatio mutua is).

Abban a reményben, hogy abnormis szenvedélyét legyőzheti, de üzleti érdekből is patiens 28 éves korában megnősült, felesége testi és szellemi előnyökkel megáldott nő volt. Z. igen potens volt nejevel szemben, de csak képzeletének igénybevétele mellett (fiatal, szép emberrel való érintkezést képzelte el). E kényszerített, sexualitáéával ellenkező házásélet azonban súlyos neurastheniába döntötte patientst. Egy gyermekének születése után teljesen elzárkózott amúgy is kissé rideg nejétől, mert félt, hogy több gyermeke lesz, akik époly szerencsétlenek lehetnek, aminőnek ő magát képzelte.

Lassankint azonban a homosexuális érzések és gondolatok kerítették teljesen hatalmukba; de masturbatio segítségül vétele mellett sikeresen ellent tudott azoknak állni.

Önuralmának újból súlyos próbát kellett kiállania, mert gyönyörű szép fiatal emberbe szeretett bele. Meg tudta magát fékezni, de egészségével fizette meg az árát, amennyiben neurasthenia cerebralis-ba esett. Ez okból fordult hozzám tanácsért és segítségért, másrészt azonban homosexuális érzéseit és hajlamait nagyfokú nemi ingerlékenysége következtében már nem tudta leplezni és félt, hogy ha titka nyilvánosságra kerül, nemcsak nevetségessé, de egyáltalán lehetetlenné válik a társadalomra nézve. Sok szenvedő társához hasonlóan, ő is az alkoholban keresett menedéket contra neurastheniam, amely ideges panaszait (testi gyengeség, szellemi munkaképzetelenség és depressió) ugyan csökkentette, de nemi izgalmát époly mértékben fokozta.

Z.-t magas szellemi képzettségű, tiszta érzésű egyénnek találtam, aki külsejében teljesen férfiasan fejlett; állapotáról súlyosan panaszkodik, utálattal gondolt – a faute de mieux üzőtt – magános masturbatiójára és több ízben véghezvitt kölcsönös masturbatióra, ami erkölcsi érzékét mélyen aláásta, s melyet csak szerelmesének kényszerítésére üzőtt.

A kölcsönös ölelés és csók teljesen kielégítene és legszebb emlékei közé épp azon esetek tartoznak, melyekben ezeket át nem lépte. Erkölcsileg annyira züllöttnek tartja magát, hogy hálásan gondol a masturbatióban rejlő biztosító szelepre, pedig erkölcsileg mélyen átérzi ennek lealacsonyító voltát. Már annyira jutott, hogy ebben a homosexuális ösztönei ellen viselt borzasztó küzdelemben minden gondolat nélkül átengedte volna magát szerencsétlen hajlamának, ha gyermekei és felesége nem tartóztatnák némikép.

Tanácsom odairányult, hogy minden rendelkezésére álló esz-közzel küzdjön homosexuális ösztöne ellen, a normális nemi érintkezést minden lehető módon próbálja meg, alkoholtól és masturbatiótól (melyek a nőtől elidegenítik és homosexualitását fokozzák) tartózkodjék és neurastheniáját gyógyítsa. Bajának gyógyíthatatlansága és helyzetének elviselhetetlensége volta esetén, csak férfi átölelésére és csókolására szorítkozzék.

139. sz. megfigyelés. V. 36 éves kereskedő, súlyosan lelkibeteg anya gyermeke; nővére egészséges, bátyja ideg- és lelkibajos.

V. azt állítja, hogy gyermekkorá óta csak saját nembeliekhez, gyermekkorában játszó, majd iskolatársaihoz, a pubertás óta pedig felnőttekhez vonzódott és a nő és annak bájai iránt soha legkevésbé sem érdeklődött. Már 6 éves korában bántotta, hogy nem született lánynak; szenvedélyesen szerette a lány játékokat és babákat*

12 éves korában iskolatársai masturbatióra csábították; a polutiót kísérő álmái a pubertás óta kizárólag homosexuális jellegűek voltak. Férfiakkal kölcsönös masturbatiót, coitus inter femora, stb. üzött, kivételesen succio membri alterius. Kifejezett activ vagy passiv szerepet sohasem érzett e homosexuális érintkezésben. Ritkán és akkor is faute de mieux, coitus cum muliere. Ha képzeletében férfit gondolt a nő helyébe, teljes potentia kísérte, de sohasem érzett teljes kielégítést, úgyhogy a nemi érintkezés e faja a homosexuális érintkezés igen gyarló helyettesítője gyanánt tűnt elő. Az utóbbi években egy fiatalemberrel volt belső viszonya.

V. tudja, hogy nemi élete abnormis.

Genitaliai képek. Á másodlagos plijsikai és pszichikai nemi jellemvonások teljesen férfiasak. Psyche-jében hosszas vizsgálat dacára semmi kórosat nem találtam. V. dacára annak, hogy in camera caritatis üzött kölcsönös masturbatiót, bűnpörbe keveredett, amelyben bűnösnek találták és hosszabb szabadságvesztésre ítélték. V. – aki külsőleg igen kellemes benyomást kelt az emberben, – e büntetést csak azért bánja, mert őt és családját meggyalázza; de nem tud más-kép érezni és cselekedni.

140. sz. megfigyelés. H. 30 éves, előkelő családhoz tartozó egyén,

idegbajos anya gyermeke. Testvérei idegbetegek, ő maga a pubertás óta neurastheniában szenved.

Már gyermekkorában vonzalmat érzett iskolatársaihoz. 14 éves korában paderastiát üzött vele egy idősebb társa; ő szívesen tűrte, de utána mélyen bánkódott emiatt és soha többé nem vetemedett ilyenmire. Mint felnőtt kölcsönös masturbatiót üzött. Neurastheniaja anynyira növekedett, hogy elégséges volt egy saját nembelijének megölelése, hogy ejaculatiót idézzon elő. A kielégítés e módját használta ezentúl. Nőhöz sohasem vonzódott. Anomáliájának teljes tudatában volt; 20 éves korában mindenáron közeledni igyekezett apud puellas, hogy vita sexuális-át meggyógyítsa. Ezideig abnormis vágyait csak ifjúkori eltévelyedésnek tartotta. A nővel való coitus sikerült, de kielégítést egyáltalán nem érzett és ismét a férfihez fordult. Kedvencei 18-20 éves ifjak. Idősebb férfiak már nem rokonszenvesek előtte. Az illető egyénnel szemben határozott nemi szerepet sohasem érzett. H. társadalmi helyzetét kínosnak találja; állandóan retteg perverziójának kiderülésétől és kijelenti, hogy ezt a szégyent nem tudná túlélni. Alakja, viselkedése semmit sem árul el a rendellenes nemi érzésű egyénből. Genitáliái normálisan fejlettek, elfajulási jelek egyáltalán nem észlelhetők. Abnormis nemi életének megváltozásában nem hisz. A női nem a legcsekélyebb érdeklődést sem kelti benne.

141. sz. megfigyelés. Y. 40 éves gyáros, idegbajos atya gyermeke; atyja apoplexia cerebri-ben halt meg. Anyai részen különféle agygóc-megbetegedés fordult elő. Patiens 2 testvére nemileg normális ugyan, de szervezeti neurastheniában szenved épúgy, mint patiens; azt állítja, hogy 8 éves korában minden rávezetés nélkül jutott a masturbatióhoz. 15 éves kora óta hasonló szép fiúkhoz vonzódik, akik közül többet csábított kölcsönös masturbatióra. Mint felnőtt egyént kizárólag 17-20 éves ifjak – bajusz nélkül, nőies vonásokkal – tudták érdekelni, míg a női nem iránt a legcsekélyebb érzéssel sem bírt.

Y. korán ismerte fel vita sexualitásának kóros voltát; de abnormis vágyainak kielégítési módját természetesnek találta; ez magyarázza meg, hogy szigorú erkölcsi és finom érzéke dacára nem óvakodott ez ösztöneinek kielégítésétől. A nőnek pusztá megérintését utálatosnak találta, csak két ízben próbálta meg minden hatás nélkül. Utálatosnak találta az automasturbatiót is, melyet ő, aki nagyon érzéki lény volt, faute de mieux és lelki kielégítés nélkül szokott véghezvinni. Állítja, hogy becsületesen és keményen küzdött e félelmetes ösztöne ellen, mely őt az egész világ előtt kegyetlennek tünteti föl, de mindhiába. Férfivel szemben mindig activ szerepben képzelte magát és csak a törvény által nem büntetett praktikákra szorítkozott. Y. chantage-affairekbe keveredett, elveszítette jövedel-

mező és előkelő állását, szomorú vándoréletre adta magát, míg végül arra határozta el magát, hogy a tengeren túl új existenciát terem magának, ami becsületessége és ügyessége folytán sikerült is.

Midőn Y.-t megvizsgáltam, közel állott a teljes kétségbeeséshez és öngyilkossághoz, főképp azért, mert tapasztalt orvosi kézből nyert suggestiv kezelés – amelybe Y. végső reményét helyezte, éppen mert patiens nem volt hipnotizálható – csődöt mondott.

Neurasthenias alkotásán, – mely részben hajlamosság, részben abstinentia és kedélymozgalmak következtében fejlődött ki – továbbá kis penis-én kívül semmi eltérőt nem találtam rajta. A másodlagos fizikai és pszichikai nemi karakter teljesen férfire vallott.

142. sz. megfigyelés. T. 34 éves kereskedő, neuropathiás, gyenge anyja és egészséges atya gyermeke,

9 éves korában egy iskolatársa masturbatióra csábította: ugyanazon ágyban alvó öccsével kölcsönösen üzte ezt, miközben még receptio membri in os is elkövettek. Még gyermekkorában történt meg vele, quod lambit locum quo prius miles urina verat. 14 éves korában első szerelme egy 10 éves fiú iránt.

17 éves korától kezdve már nem a fiatal népség, hanem csodálatos módon az elaggott öregek érdekelték őt.

T. ezt arra vezeti vissza, hogy éltes atyja egyszer kéjesen sóhajtozott, amikor is ő maga erős érzéki izgalomba jutott, mert azt hitte, hogy atyja coitál. Azóta álmait kísérő pollutióiban is homosexuális jelenetekben szereplő aggok fordulnak elő, és a masturbatióánál is főképp ezek szerepelnek. De napközben is izgatta egy öreg ember látása, különösen ha az sorvadtnak volt, úgyannyira, hogy ilyenkor ejaculatio is beállt nála.

23 éves korában ismételtén megkísérelte a coitust a lupanarban; de erős akarata mellett sem tudott erectiót elérni és fel is hagyott a további kísérletekkel, mert átlátta, hogy a no, legyen akár a legszebb is, egyáltalán nem érdekli. Hasonló az érzése fiatal férfiakal és fiúkkal szemben.

29 éves kora óta mély szerelem vonzotta egy agg egyénhez, akit éveken keresztül naponta el szokott kísérni sétáiban. Bensőbb közlekedés nem volt lehetséges. T. gyakran ejaculált e séták közben. Hogy e hozzá nem illő helyzetből szabaduljon, újból fölkereste a lupanart, ismét a várt siker nélkül. Most azon eszme jutott eszébe, hogy egy ilyen aggot kibérel magának és elviszi magával ide; ennek pedig az ő jelenlétében coitálnia kellett. Ilyenkor már ő maga is potens letí. A coitus nem okozott neki élevezetést, de nagy erkölcsi kielégítést, főképp akkor, midőn az öreg egyén fölöslegessé vált. Az öröm azonban nem tartott sokáig. T. súlyos nemi, később általánosan neurasthe-

niássá, emberkerülővé, impotenssé lett, pszichikai onaniára adta magát, amennyiben aggodat képzelt el homosexualis situációkban.

Testileg a súlyos neurasthenia sexuális-on kívül semmi észrevehető jelet nem mutatott; megjelenése mindenképpen férfias volt.

143. sz. megfigyelés. Z. 28 éves kereskedő, rendkívül ideges, ingerlékeny atya és hysterias anya gyermeke; maga is ideges szervezetű, 18 éves koráig enuresisben szenvedett, gyenge volt és csak 20 éves korában fejlődött ki testileg a megfelelő mértékig. Első nemi izgalmaikat akkor érezte, midőn 8 éves korában szemtanúja lehetett annak, hogy társait az iskolában ad podicem ütlegettek. A részvét érzése dacára valami eddig ismeretlen kéjérzés vett rajta erőt, amely egész testét átjárta. Valamivel később, midőn egy ízben azt látta, hogy későn jön az iskolába, hirtelen azon kéjtől kísért gondolata támadt, hogy tanítójától e hibájáért verést kap ad podicem; az izgalomtól, mely erre elfogta, egyideig menni sem tudott és állítólag ekkor érezte az első erectiót.

11 éves korában beleszeretett „egy szép, szőke, élénk, csudaszép szemű fiúba”.

Boldog volt, ha néha hazakísérhette és legszívesebben megölelte és megcsókolta volna. Z. állítólag már akkor érezte vonzalmának téves irányát és vigyázott rá, hogy el ne áruljon valamit belőle.

Ugyanekkor egy nálánál 2 évvel fiatalabb leány annyira megtetszett neki, hogy ott helyben megcsókolta. Ezen izgalom azonban egyedül maradt.

13 éves korában egy társa onaniára csábította; ő azonban nem hódolt sűrűn ezen szenvedélyének, mert a fiatalemberek iránt érzett „nemesebb érzései” távortartották az ilyen közönséges üzemektől, s ő „tisztá, fenséges szerelmét nem akarta a sárba ölni”.

17 éves korában örülten beleszeretett egy társába, „akinek gyönyörű szép barna szemei, nemes vonásai és sötét arcszíne volt”. Kimondhatatlanul sokat szenvedett 2½ éven keresztül a boldogtalan szerelem miatt, amikor is társától elvált és ő azt állítja, hogy ha ma viszontlátná társát, a régi parázs újból kigyúlna. Később az idők folyamán még két barátjába szeretett bele, de már nem oly szenvedélyesen. 20 éves korában első coitus a lupanárban, túrhető potentia mellett. E viszonyait aztán cum femina folytatta „egészségi okokból”, hogy védje magát az onaniával szemben, potensnek tűnjék fel és végül, hogy leplezze vita homosexualitását.

Z. nem érez horror feminaet, de a nő nem érdekli, „műremeknek, festett oszlopnak” tűnik fel előtte. A saját neméhez való vonzalmát Z. eddig teljesen le tudta győzni: de nemi positióját nem tartja megfelelőnek azért sem, mert a coitusra ösztönző durva inger is

lassan veszít erejéből és az erectió sem kifogástalan többé. Külsőjében semmi abnormitás.

144. sz. megfigyelés. P. 37 éves egyén, ideges és migrainban szenvedő anya gyermeke. Fiatal korában maga is hysteria gravissban szenvedett, azóta csak szép. fiatal emberek iránt érzett hajlamot s azok nemi szerveinek megpillantása hatalmasan fölizgatta. A pubertás beállta után csakhamar kölcsönös masturbációra adta magát. Csak oly férfiak vonzották, akik 25-30 évesek. A homosexualis actusnál női szerepben képzelet magát, és azt állítja, hogy szívének teljes hevével úgy szeretett, mint egy nő, de színész módjára férfialare mögé van bujtatva. Már mint fiatal embert gúnyolták nőies mozdulatai és nézetei miatt. Lányok sohasem érdekelték. Pár évvel ezelőtt megnősült minden vonzalom vagy hajlam híján, de azon híszemben, hogy vita sexuálisát meggyógyíthatja. Kényszerítette magát a nővel való coitusra, potens is volt, amikor a nő helyébe férfit képzelt és egy fiút is nemzett. Lassan azonban neurasthenias lett, képzelete és ezzel együtt potentiája kimerült. 2 év óta kerülte a coitus maritalis-t, újból a homosexualis érintkezéshez fordult és rövidre rá nyilvános helyen egy fiatal emberrel üzött kölcsönös masturbatio közben érték tetten.

E tettét azzal menti, hogy hosszas abstinencia következtében igen libidinosus volt és a férfi nemi szerveinek megpillantásakor valóságos roham vett rajta erőt, mely megrészegítette s szinte eszt vette el.

Ez időre vonatkozólag felvilágosítást nem tud adni.

A törvényszék rövid szabadságvesztésre ítélte el.

Megjelenése kellemes, férfias. Nemi szervei épek.

145. sz. megfigyelés. N. 41 éves nőtlen férfi, rokonok közti házasságból származik. Szülei állítólag lelkileg normálisak voltak, egyik atyai nagybátyja tébolydában van. Testvérei állítólag hyper- de heterosexuales egyének. Már 9 éves korában vonzódott társaihoz. 15 éves korában kölcsönös masturbatiót üzött velük, később coitus inter femora.

16 éves korában szerelmi viszonyt folytatott egy fiatal emberrel; e szerelme a saját neme iránt éppen olyan volt, aminőnek azt férfi és nő közt regényekben olvasta.

Csak 20-24 év körüli sszép fiatal emberek izgatták. Eroticus álmái kizárólag homosexualisak voltak. Ilyenkor mindig nőnek képzelte magát, épúgy, mint a férfiakkal való érintkezés alkalmával.

Azt állítja, hogy gyermekkorától női lélekkel érez. Fiúknak való játékok iránt nem érdeklődött, annál inkább a főzés és női foglalkozások iránt. Később sem támadt kedve a férfisport iránt, nem talált élvezetet a dohányzásban és ivásban. Mozgalmas múltjában

oly epizódot is felsorol, mikor egy tengerentúli országban mint szakács működött és munkája teljesen kielégítő volt. Ez állását azért vesztítette el, mert a munkaadó fiával viszonyt kezdett.

22 éves korában ismerte föl, hogy nemi élete abnormis utakon halad. E körülmény nagyon felizgatta, igyekezett érzéseit megváltoztatni, amennyiben kényszerből ugyan eljárta bordélyházakba, de itt csak utálat érzése vett rajta erőt, soha erectiója nem támadt. Egy napon helyzete fölötti kétségbeesésében és attól féltében, hogy családja szégyenteljes titkát felfedezi, öngyilkosságot kísérelt meg. Sebéből kigyógyulva, idegen országokat keresett föl, de mint azelőtt, most is szerencsétlennek, önmagával és családjával meghasonlottnak érezte magát. Egyedüli reménye az volt, hogy a korról a férfihez való vonzalma el fogja hagyni.

„Becsülete és nyugalma” érdekében segítséget keres rendellenes nemi érzése ellen. A physikai másodlagos nemi bélyegek nála teljesen férfiasak. Nemi szervei épek.

N. azon gondolattal foglalkozik, hogy kolostorba megy vagy castráltatja magát. Suggestiv kezelést ajánlottam neki.

146. sz. megfigyelés. Egy nyári est homályában Németország egyik északi városában a mezei őr X. X. orvost akkor érte tetten, mikor egy mezei úton egy vándorlegénnyel erkölcstelenkedik, amennyiben masturbált vele, majd pedig mentulam eius in os suum immisit. X. megszökött a törvényszéki tárgyalás elől. Az államügyész elállott a vádtól, mert közsórelem nem forgott fenn és imissio membri in anum nem történt. X. birtokában kiterjedt homosexuális irányú levelezést találtak, amely évek óta fennálló és a népesség minden rétegével folytatott homosexuális viszonyra enged következtetni.

X. terhelt család tagja. Nagyatya megőrült, öngyilkos lett. Atyja gyengélkedő, különc természet volt. Patiens egy testvére már 2 éves korában onanizált. Egyik nagybátyja rendellenes nemi érzésű volt és ugyanazon erkölcstelenségeket, mint X., ő már fiatalkorában vitte véghez, gyengeelméjű lett és hátgerincsvadásban halt meg. Anyja egészséges volt. Egyik atyai nagybácsija hermaphrodita volt. Bátyja ideges, hirtelen haragú.

X. gyermekkorában szintén idegesnek mutatkozott. A macska nyávogása iszonyú félelemmel töltötte el és a macskahang pusztá utánzására keserves jajgatásban tört ki és félénken kereste környezete védelmét.

Csekélyebb betegségei alkalmával mindig heves lázrohamai voltak. Csendes, álmodozó gyermek volt, élénk képzelettel, de csekély szellemi tehetséggel megáldva. Fiújátékok nem érdekelték. Különös élvezetét az képezte, ha házicselédjüket vagy akár öccsét fészülhet.

13 éves korában nevelő-intézetbe került. Itt kölcsönös onaniát űzött, elcsábította barátait, cynikus magaviselete által lehetetlenné tette önmagát, úgyhogy haza kellett vinni. Már akkor találtak nála szülei rendkívül izgatató tartalmú homosexuális leveleket. 17 éves kora óta egy gymnasiumi tanár szigorú felügyelete alatt tanult; de csak nehezen haladt előre tanulmányaiban. Tehetséget egyedül a zene iránt mutatott. Gymnasiumi tanulmányai végeztével 19 éves korában az egyetemre került. Itt cynismusa, fiatal emberekkel való pajkoskodása által tűnt föl, melyből a férfiszerelem jeleit vélték felismerni. Csinosítani kezdte magát, kedvelte a feltűnő nyakkendőket» mélyen kivágott ingeket viselt, lábait szűk cipőkbe szorította és feltűnően fésülködött. E szenvedély azonban elmúlt, mihelyt főiskolai tanulmányait befejezte és hazament.

24 éves korában súlyos neurastheniában szenvedett. 29 éves koráig komoly, hivatásához értő embernek látszott, de kerülte a szépnemet és folyton kéteshírű férfiakkal látták együtt.

Személyes kikérdezésébe nem egyezett bele; írásban azzal mentette ki magát, hogy ezt eredménytelennek tartja, mert a saját neme iránti ösztön nála már gyermekkor óta áll fenn, veleszületett. Eleitől kezdve horror feminae rabja, soha sem tudta magát elszánni arra, hogy a nő bájait élvezze. A férfivel szemben férfinek érzi magát. Saját neme iránti ösztönét abnormisnak tartja ő is és nemi kicsapongásait kóros természetű hajlamaival magyarázza.

X. Németországból való szökése óta Itália déli részében tartózkodik és mint egyik leveléből értesülök, most is homosexuális hajlamainak hódol. X. komoly, férfias kinézésű egyén, sűrű szakállal és normális nemi szervekkel. Röviddel ezelőtt autobiographiáját bocsátotta rendelkezésemre, melyből a következőket tartom közlésre érdemesnek. Midőn 7 éves koromban egy magániskolába léptem be, rendkívül kellemetlenül éreztem magam és társaimnál is igen kevés előzékenységet tapasztaltam. Csak az egyikhez – gyönyörű szép fiú - vonzódtam és szinte örülten szerettem. A gyerekjátékoknál mindig úgy tudtam rendezni a dolgot, hogy leányruhában jelenhettem meg és legnagyobb élvezetem abból állott, ha cselédeinknek komplikált frizurákat csinálhattam. Gyakran bánkódtam azon, hogy nem vagyok leány.

Nemi ösztönöm 13 éves koromban ébredt és e pillanat óta kizárólag fiatal, erős férfiakra irányult. Kezdetben egyáltalán nem voltam tisztában azzal, hogy ez abnormitás; idővel azonban mégis tudatára jöttem, mikor láttam és hallottam, hogy társaim hogyan vannak nemileg alkotva. 13 éves koromban onanizálni kezdtem; 17 éves koromban hagytam el a szülői házat és egy nagyobb főváros gymnasiumát látogattam, ahol egy nős gymnasiumi tanárhoz kerül-

tem pensióba, akinek fiával kezdtem el manipulációimat. Ekkor éreztem először nemi kielégítést. Itt egy fiatal művésszel ismerkedtem meg, aki korán felismerte, hogy én abnormis egyén vagyok és bevalóttam, hogy ő is ugyanilyen abnormitásban szenved. Tőle értesültem arról, hogy ez abnormitás igen gyakran fordul elő és e közlése megdöntötte az én előbbi, gyakran mélyen megszorító nézetemet, - hogy én egyedül állanék e bajommal a földön – e fiatalembernek kiterjedt ismeretsége volt, mely hasonló férfiakból állott; én itt általános figyelem és érdeklődés központja lettem, mert – mint általában mondták – testileg sokat ígérőnek mutatkoztam. Egy idősebb lír valósággal imádott, én azonban nem találtam ízlésem szerint valónak és csak rövid ideig hallgattam meg, hogy aztán egy fiatal, nagyon szép tiszt esdeklő szavait érdemesítem meghallgatásra. Ez volt tulajdonképpen első szerelmem.

Miután 19 éves koromban lettem az érettségi vizsgálatot és az iskolai kényszer alól felszabadultam, egész sereg olyan és hozzám hasonló férfit ismertem, közöttük Ulrichs Károlyt (Numa Numantius).

Később az orvosi tudomány tanulmányozására adtam magam; az egyetemen, ahol sok normális érzésű fiatalemberrel jöttem össze, gyakran kellett ezek felhívásának engedelmeskedni, amellyel kéjnők-höz hívtak. Miután különböző sok igen szép asszonynál alapos kudarcot vallottam, ismerőseim körében azon nézet terjedt el, hogy én impotens vagyok, amit megerősítettek azon mende-mondák, amelyek szerint korábban nőekkel igen túlhajtott módon folytattam viszonyt. Akkoriban számos oly ismerősöm is volt, akik testi alkotásomat magasztalták, amennyiben azt mondták, hogy én kiváló szépség lennék. Ennek az lett a következése, hogy minden pillanatban akadt egy valakim és annyi szerelmes levelet kaptam, hogy valósággal zavarba jöttem. E helyzet tetőpontját akkor érte el, mikor mint egyéves orvos, a lazareth-ben laktam. Itt úgy jártak nálam ki és be, mint valamely ünnepezt egyéniségnél és azok a féltékenykedési jelek, amelyek miattam lejátszódtak, könnyen az egész titok kiderüléséhez vezethettek volna. Röviddel azután vállizületi gyulladásban betegedtem meg, melyből csak 3 hónap múlva gyógyultam ki. Ez idő alatt napjában többször kaptam subcutan morphiuminjekeiókat, melyeket aztán hirtelen vontak meg tőlem, de én felgyógyulásom után titokban folytattam. Szaktanulmányaim tökéletesítése céljából, az önálló praxis megkezdése előtt néhány hónapig Bécsben tartózkodtam, ahol néhány ajánlás útján hasonló érzésű egyének társaságába kerültem. Itt azt a megfigyelést tettem, hogy a szóban forgó abnormitás az alsóbb néposztály széles rétegeiben épúgy el van terjedve, mint a magasabb körökben és hogy az előbbieket

pénzért megvásárolhatók, sőt ilyenek a magasabb körökben is találhatóak.

Midón mint orvos a vidéken letelepedtem, reméltem, hogy a cocáin segítségével megszabadulhatok a morphiumentől, de most anyyira belejutottam a cocainismusba, hogy csak 3 récidiva után lehetett tartósan leszokni róla (1¾ év).

Helyzetemben lehetetlen volt a nemi kielégítés megszerzése és éppen ezért örömmel vettem észre, hogy a cocáin használata nemi vágyaimat kioltotta. Midón nagynéném erélyes kezelése folytán megszabadultam a cocainismustól és pár hétre elutaztam azért, hogy egészségemet helyreállítsam, perverz vágyaim újból teljes erővel törtek elő és midón egy este kint a város előtt szórakoztam egy férfivé], másnap az államügyésztől értesítést kaptam, hogy megfigyeltek és feljelentettek, a vád tárgyát képező tett azonban a német legfelsőbb törvényszék értelmében nem büntetendő. De figyelmeztet engem, hogy ezen eset igen széles rétegekben ismert tény. Ezek után szükségét láttam annak, hogy elhagyjam Németországot, és új hazát keressek ott, ahol sem a törvény, sem a közvélemény nem állja útját annak, ami, mint általában az abnormis ösztönök, az akaraterő által el nem nyomható. Minthogy pedig egy pillanatra sem tévesztettem szem elől, hogy hajlamom a társadalmi felfogással ellentétben áll, azért ismételten megkíséreltem, hogy azoknak ura lehessen, közben ezek még inkább nőttek és ismerőseim is hasonló megfigyeléseket tettek. Minthogy kizárólag erős, fiatal és férfias egyénekhez vonzódtam, ilyenek pedig csak a legritkább esetekben hajlottak kívánságomra, gyakran kényszerítve voltam arra, hogy pénzzel vásároljam meg őket. Vágyaim csak az alsóbb néposztályokra szorítkoznak; találtam tehát mindig olyanokat, akik pénzért kaphatók voltak. Remélem, hogy az alább következő nyilatkozatot nem rosszalja, de a közlésnek teljessége kedvéért ezt is hozzá kell csatolnom; a casuistikát mindenesetre gazdagítja. A sexualis actust a következőképpen szeretem véghezvinni.

Pene iuvenis in os recepto, ita ut commovendo ore meo effecerim, ut is quem cupio, semen ejaulaverit, sperma in perinaeum-exspuo, femora comprimere jubeo et penem meum adversus et intra femora compressa immitto. Dum haec fiunt, necesse est, ut híven isme, quantum potest, amplectatur. Quae prius me fecisse narravi, eandem mihi afferunt voluptatem, ácsi ipse ejaculo. Ejaculationem pene in anum immittendo vei manu térendő assequi, mihi nequaquam amoenum est.

Sed inveni, qui penem meum receperint atque ea facientes quae supra exposui, effecerint, ut libidines meae plane sint saturatae.

Személyemre vonatkozólag még a következőket kell megjegyeznem. 186 cm. magas, teljesen férfias külsejű egyén és a bőrnek abnormis túlérzékenységtől eltekintve egészséges. Sűrű szőke hajam és szakállam van. Nemi szerveim középnyagok és normálisan fejlettek. 24 óra alatt képes vagyok 4-6-szor a fent jellemzett nemi actust véghezvinni anélkül, hogy a fáradtság legcsekélyebb érzése mutatkoznék. Életmódom nagyon rendes. Alkoholt és dohányt nagyon mértéktelenesen élvezek. Elég jól zongorázom és néhány kisebb compositióm nagy tetszésre talált. Röviddel ezelőtt fejeztem be elsősülött regényemet, melyet ismerőseim körében rokonszenvesen fogadtak. E regény a contrar-sexuál egyén életéből vett több problémával foglalkozik.

Hasonló bajban szenvedő igen sok személyes ismerősöm körében természetesen bő alkalmam nyílt az abnormitás különböző alakjait megfigyelni: talán hasznára lehetek az itt következő közlésekkel:

Az abnormitás legmagasabb fokát egy Berlin környékéről való úr esete mutatta. Is iuvenes sordidos pedes habentes aliis praeiért, pedes eorum quasi furibundus lambit. Éhez hasonlóan viselkedett egy úr Lipcsében, qui linguam in anum coeno iniquatum, quod ei gratissimum est, immittere narratur. Parisban él egy férfi, aki egyik barátomat arra kényszerítette, utinos ei mingat. Határozott formában közölték velem, hogy sokan lovaglósizmák, katonai egyenruhadarabok megpillantásakor olyan extásisba jönnek, hogy spontán ondóömlés áll be.

Hogy a női érzés mily fokig terjedhet, ami nálam távolról sem áll fenn, azt különösen két Bécsben élő személy példája mutatja. Ezek női nevet viselnek: az egyik borbély, aki „a francia Laurá”-nak hívja magát, a másik egykor mészáros volt, most „Selcher Fanny”-nak nevezi magát. Nem mulasztanak farsang idején egy alkalmat sem, mikor női álarcban mutatkozhatnak. Hamburgban él egy személy, akiről némelyek azt hiszik, hogy nő, mert odahaza mindig női ruhában jár és csak ritkán hagyja el a házat, akkor is ilyen ruhában. Ez az úr egy keresztelő alkalmával a keresztanya szerepét is akarta játszani és ezáltal óriási botrányt idézett elő.

Ilyen egyéneknél gyakoriak a női hibák, fecsegés, megbízhatatlanság, jellemgyengeség.

A perverz nemi iránynak több oly fennálló esetét ismerem, melyekben epilepsia és psychosisok voltak jelen; feltűnően gyakoriak a sérvek. Praxisomban több egyén fordult meg nálam az anus megbetegedéseivel. Láttam két syphilitikus és egy localis sankert, több fissurát és most egy olyan beteget kezelek, akinek hegyes condyloma! vannak az anus táján, melyek csaknem ökölnyi virágkehelyszerű daganatot képeznek. A lány szájpád primär affectiójáj-

nak egy esetét láttam Bécsben egy fiatal embernél, aki női ruhában látogatta az álarcos bálakat és ott fiatal embereket magához csalt. Ezeknek azt adta elő, hogy éppen periódusa van és a dolgot úgy irányította tovább, hogy azok per os használták. Egy este állítólag 14 férfit csalt így lépre. Minthogy pedig a rendellenes nemi érzésről szóló, eddig szemeim elé került írásokban a paderastáknak egymás között való érintkezéséről sohasem találtam semmit, ezért végezetül még erről akarok egyet-mást közölni.

Mihelyt rendellenes nemi érzésű egyének egymással megismerkednek, részletesen elbeszélik eddigi élményeiket, szerelmeskedéseiket és hódításaikat, föltéve, hogy a társadalmi különbségek e társalgást ki nem zárják. Csak igen kevés esetben maradt el az új ismerősök e szórakozása. A contrar-sexuálisok egymás között „nénik”-nek, Bécsben „növér”-nek hívják egymást és két teljesen férfias külsővel bíró bécsi kéjné, akik rendellenes nemi viszonyban állanak egymással szemben, akiket én is ismerek, a nőknél előforduló hasonló esetben a megfelelő „bácsi” nevet használta. Mióta perverz ösztönöm tudatában vagyok, ezerén felül ismerkedtem meg hasonló érzésű egyénekekkel. Kisebb városokban aránylag kevesebb a „néni”, mégis egy 2300 lakossal bíró városkában 8, egy 7000 lakossal bíróban 18 ilyen egyént ismertem, mint határozottan rendellenes nemi érzésű egyént, nem is szólva azokról, akikre a gyanú mindenesetre ráfér. 30.000 lakossal bíró szülővárosomban 120 „nénit” ismerek személyesen. A legtöbb, de közöttük legelsősorban én azonnal meg tudom ítélni, vajjon a másik hasonló érzésű-e vagy amint „a néni nyelvén” hívják, „értelmes, vagy értelmetlen”. Ismerőseim gyakran csodálkoztak azon, hogy mily biztos e tekintetben az ítéletem. Látszólag teljesen férfias egyénekekben első pillantásra felismertem a „néni”-ket. Másrésztől megvan azon képességem is, hogy viszont férfiasan tudjak viselkedni, úgy, hogy oly körökben, ahová ismerőseim beajánlottak, már kételyek merültek fel „személyazonosságom, valódiságom” iránt. Ha kedvem támad hozzá, akkor teljesen úgy tudom magam viselni, mint egy nő.

Minthogy a legtöbb „néni”, így én is, abnormitásukat semmi kép sem tartják szerencsétlenségnek, sőt ellenkezőleg sajnálják, ha ez állapot megváltozhatnék, minthogy továbbá a veleszületett állapot, a saját és mások meggyőződése szerint, egyáltalán nem befolyásolható, azért a mi összes reményeink csak oda irányulnak, hogy az illető büntető törvényparagrafus oly értelemben szenvedjen változást, hogy csak az erőszakosan elkövetett tett és a nyilvánosságon ejtett sérelem, ha egyidejűleg konstatálhatok, képezhessék büntető eljárás tárgyát.

III. Effeminatio.

A perverzítás ezen fokához számos átmenet vezet, melyek csak azon mérték szerint különböznek, amint az abnormis nemi érzésmód a lelki személyiséget, annak egész érzésvilágát és hajlamait befolyásolja. E csoportba sorolható, hogy kifejlett férfiak női érzéssel viseltetnek a férfi iránt. Az érzésmódban és a jellem kialakulásában már a kora gyermekévekben mutatkozik az abnormitás. A fiú szeret kis leányok társaságában tartózkodni, babákkal játszani, édes anyjának a háztartás gondjaiban segítségére lenni, rajong a főzés, varrás, horgolásért, a női toilettek terén ízlést nevel magának, annyira, hogy nővéreinek tanáccsal szolgálhat e téren. Felnőtt korában kerüli a dohányzást, alkoholélvezetet, férfisportot, ellenben kedvét leli a csinosításban, cicomázásban, művészetben, szépirodalomban stb. annyira, hogy az ú. n. „szép lélek” epithetona is ráillik. Minthogy pedig a nő is ez irányokat képviseli, azért tartózkodik szívesebben női társaságban.

Ha valamely álarcos mulatságon női jelmezben szerepelhet, ez legnagyobb élvezetét képezi. Igyekszik imádottjának tetszését megnyerni, amennyiben ösztönszerűleg azt teszi, a mi a nőszerető férfins-K a nőnél tetszik, szemérmesség, tartózkodás, élénk kedély, szép iránti érzés, költészet stb. Sokszor oly törekvéseket látunk ilyeneknél, hogy járásukban, testtartásukban, ruháik szabásában is igyekeznek a női megjelenéshez közelebb jutni.

Ami az ilyen teljes pszichikai lényükre nézve átalakult urnin-gok nemi érzéseit és ösztöneit illeti, ezek kivétel nélkül nőies jellegűek. Ennek megfelelően nem érintkeznek a saját nembeli hasonló érzésű egyénnel, mert hisz ezek versenytársaik; ellenben vonzódnak a saját nemükhöz tartozó egyszerűen homoszexuális vagy némileg normális egyénekhez. Ugyanaz a féltékenység, mely a normális nemi életben szerepel, mutatkozik itt is, ha szerelmüket concurrentia fenyegeti s minthogy ez egyének legtöbbször nemi hyperasthesiában szenvednek, azért a féltékenység gyakran határtalanul nagy lehet.

Teljesen kifejlett rendellenes nemi érzés mellett a heteroszexuális szerelem az illetők előtt valami érthetetlen dolognak tűnik föl, mert nem tudják elképzelni, s egyáltalán lehetetlennek tartják a másik nem valamely személyével való nemi érintkezést. Efajta kísérlet kudarcot vall az utálatnak, sőt a borzalomnak gátló érzése miatt, ami az erectiót lehetlenné teszi. Casuistikámból csak két, ezen 3-ik kategóriába tartozó átmeneti esetben tapasztaltam, hogy az illetők képzeletük segítségével, amennyiben az illető nőt férfinak képzeltek el, coitálni tudtak, de ez a rájuk nézve sokkal alacsonyabb

értékű actus nagy áldozatukba került és semmi élvezetet nem okozott.

Az effeminált a homosexuális nemi műveletnél mindig nőnek érzi magát. A nemi művelet az ejaculációs-centrum ingerlékenységi gyengesége mellett lehet egyszerűen succubus vagy passiv coitus inter femora, más esetekben passiv masturbatio vagy pedig ejaculatio viri dilecti in ore. Némelyek passiv paderastiára vágnak; alkalmasint activ is szerepelhet e helyen. Ilyen kísérlet alkalmával az illető felhagyott vele, mert a coitusra emlékeztető műveletnél szintén undorézés fogta el. *Sohasem volt észlelhető éretlen személyekhez való vonzalom (fiú-szerelem!)*. Elég gyakran csak plátói szerelemre szorítkozott a viszony.

147. sz. megfigyelés. E. 31 éves férfi, potator strenuus fia. Családjában más terhelőkörülmény nincs. E. egyedül nőtt fel falun. Már 6 éves korában boldognak érezte magát szakállas férfiak társaságában. 11 éves korától fogva mindannyiszor elpirult, valahányszor szép férfiakkal találkozott és nem mert azoknak szemébe nézni. Női társaságban ellenben egész szabadon viselkedett. 7 éves koráig lányruhát viselt. Boldogtalannak érezte magát, mikor ettől el kellett válnia. Legszívesebben a konyhában és a ház körül foglalatoskodott.

Az iskolaévek nyugodtan folytak le. Csak néha-néha érzett E. igen mély és tartós vonzalmat egy-egy társa iránt.

Éjjel mindig kékruhás és bajuszos férfiakra álmodott.

Felnőtt korában tornaterembe járt, hogy férfiakkal érintkezhessek, továbbá a bálakat kereste föl, de nem a szép lányok kedvéért, mert azok nem érdekelték, hanem a táncosok miatt, akiknek karjai közé képzelte magát. De mindig egyedül érezte magát, sohasem érzett kielégítést és lassan tudatára ébredt annak, hogy nincs úgy alkotva, mint más fiatal gyerkőc. Minden érzése és gondolata oda irányult, hogy oly férfit találhasson, aki belészeretne.

17 éves korában kölesönös masturbatióra csábították. A műveletnek az öntudatában való reakciója, kéjes remegés, aggodalom, szégyenérzés volt. Most ismerte föl nemi érzésének abnormitását, ami kezdetben nagyon lehangolta, úgy, hogy egysaer már az öngyilkossághoz állott közel, lassan azonban mégis beleélte magát különös helyzetébe; férfiak után nézett, de lányos félnksége mellett éveken keresztül nem érintkezhetett ilyennel; faute de mieux masturbált, de ritkán, mert nem volt szenvedélyes. Nagyon kínos volt rá nézve, ha lányok versenyeztek kegyeiért, ami gyakran megesezt vele.

29 éves korában nagyvárosba jött, itt bő alkalma kínálkozott homosexuális érintkezésre. Egy idő óta férfi és nő mintájára közös háztartásban él egy hasonló korú férfivel. Emellett boldognak érzi

magát női szerepében. Nemi kielégítési módja: kölcsönös masturbatio és coitus inter femora.

E. nagyon becsült munkás, viselkedése, jelleme határozottan férfias; nemi szervei normálisak, degeneratio jele hiányzik.

Bizonyítékokkal erősítette előttem, hogy öccse szintén homosexualisan érez, mert messziről kerüli a nőt és arról panaszkodik» hogy ő külsőleg ugyan férfi, de mégsem az.

Feltűnő az is, hogy két nővére, akik fiatalon haltak meg, a fiatal embereket szintén kerülték, soha a konyhában nem tartózkodtak, de annál többet az istállóban és ha csak teheték, férfimunkát végeztek, amelynél kiváló ügyességüknek szolgáltatták tanújelét.

148. sz. megfigyelés. C. 28 éves, magánzó, idegbajos apa és ideges anyja gyermeke. Anyjának egy testvére paranoiában szenvedett, egy másik pszichikai degeneratiót mutatott. Patiens 3 fiatalabb testvére teljesen egészséges.

C. ideges terheltségen kívül könnyű Tic convulsif-ban szenved. Mióta csak emlékező képességgel bír, mindig vonzódott férfiegyénekhez. Ez kezdetben csak idősebb iskolatársakért való rajongásból állott. A pubertás beálltával házitanítójába és szüleinek vendégeibe szeretett bele; emellett tanulóival masturbatio mutua-t üzött, mikor mindig női szerepbe képzelte magát. Pollutióit kísérő álmai férfiakkal foglalkoztak. C. tehetséget árult el a zenéhez, szavaláshoz, már korán érdeklődött a színház iránt. Tudomány, legfőképp pedig a matematika iránt semmi tehetsége sem volt s csak nehezen tudta a gymnasiumot elvégezni.

Lelkileg nőnek képzele magát, kijelenti, hogy fiúkorában kizárólag babákkal játszott, később csak a női történetek érdekelték, férfimunkától pedig mindig irtózott. Legszívesebben fiatal lányok társaságában tartózkodott, mert ezek rokonszenvesek voltak előtte és érzéseik hasonlóak az övéihez; férfitársaságban félénk, elfogult, egy ártatlan szűz képét mutatta. Dohány és alkoholtól idegenkedett. Szeretett főzni, kötni, horgolni; libidinosus sohasem volt. Felnőtt korában csak férfiakkal érintkezett nemileg; ez képezte ideálját, amelynél ő a női szerepet játszotta. Coitus cum muliere irtózatossá tűnt fel előtte. A psychopathia sexualis olvasása óta félni kezdett önmagától és attól, hogy a törvény értelmében meg fogják büntetni és uralkodni tudott magán annyiban, hogy kerülte a férfiakkal való *nemi* érintkezést. Ezen abstinentia azonban sok pollutiót és neurastheniát okozott neki, ami aztán az orvosi tanács kikérésére indította.

C. sűrű szakállt visel, a férfítípustól egyedül abban tér el, hogy finom bőre és igen finom arcvonásai vannak. Nemi szervek normálisak,, az egyik here descensusa tökéletlen. Az uccán való viselkedésében, járásában, testtartásában semmi feltűnőt sem mutat, bár folyton azzal

rémítgeti önmagát, hogy mindenki meglátja rajta nemi abnormitását; ezért kerüli az embereket. Ha valami durvaságról esik szó, azonnal elpi-
 rul, mint egy szűz lány. Midőn valaki egy ízben a rendellenes nemi
 érzésről beszélt, elájult. Ha zenét hall, veríték lepi el egész testét.
 Közelebbi megfigyelés őt lelkileg teljesen nőiesnek, lányosnak,
 félénknek és ingatagnak mutatja. Ideges nyugtalanság, tic convulsif
 és sok neurasthenias tünet arról tesz tanúságot, hogy itt a szerve-
 zet hajlamosságon alapuló idegbajjal van dolgunk.

149. sz. megfigyelés. B. 42 éves, nőtlen pincért, mint rendelle-
 nes nemi érzésű egyént hozzám küldötte háziorvosa, akibe a patiens
 belészeretett. B. szívesen és előkelő modorban adott felvilágosítást
 vita anteacta-járól és speciálisan vita sexualisáról, mert örült, hogy
 végre hivatott egyéntől kaphat felvilágosítást nemi állapotáról,
 amelyet kezdettől fogva kórosnak hitt.

B. nagyszüleiről semmit sem tudott közölni. Atyja állítólag
 hirtelenharagú, indulatos és iszákos ember volt, hatalmas nemi szen-
 vedéllyel. Miután egy és ugyanazon anyával 24 gyermeket nemzett,
 elváltatta magát nejétől és gazdaasszonyát még háromszor ejtette
 teherbe. Anyja állítólag egészséges volt.

24 testvére közül csak 6 van életben; ezek közt néhány ideg-
 beteg van, de nemileg valamennyi normális, eltekintve egy nővéré-
 től, aki kezdettől fogva férfivagyó volt.

B. állítólag gyermekora óta beteges. Nemi élete már 8 éves
 korában ébredt; masturbálni kezdett, miközben azon eszméje támadt,
 penem alierum puerorum in os arrigere, ami nagy élvezetet okozott
 neki. 12 éves korában már férfiakba kezdett beleszeretni, főképp olyaé
 nokba, akik 30 év körüliek voltak és bajuszt viseltek. Nemi szükség-
 lete már akkor igen erősen volt kifejlődve, erectiói és pollutiói gyak-
 ran támadtak. Most már naponta masturbált és ilyenkor a szeretett
 férfire gondolt, legnagyobb élvezete mégis penem viri in os arrigere
 volt. Ilyenkor a legnagyobb kéj kíséretében ejaculatiója támadt. Ez
 élvezetben eddig csak körülbelül 12-szer volt része. Más, előtte rokon-
 szenves férfiak penise nem keltett benne undort, sőt ellenkezőleg.
 Paderastiára való csábítgatásokra nem hallgatott, úgy az activ,
 mint a passiv päderastia utálatos volt előtte. A perverz nemi actus-
 nál mindig a nő szerepébe képzelte magát. Rokonszenves férfiak
 iránti szerelme nem ismert határt. Szerelmeséért mindenre képes
 volt. Megpillantásukra az izgalomtól és kéjtől reszketett egész tes-
 tében.

19 éves korában gyakran hallgatott barátaira, midőn ezek
 lupanarba hívták. Sohasem volt élvezete a coitusban és csak az
 ejaculatio pillanatában érzett kielégítést. Hogy nőnél erectiót kap-
 liasson, mindig egy szeretett férfit kellett a műveletnél maga elé kép-

zelnie. Legjobban szerette volna, ha a nő immissio penis in os-t engedné meg, ami azonban sohasem sikerült neki. Faute de mieux folytatta a coitust, sőt két gyermek atyja lett. A fiatalabbik, egy kis leány, már állítólag 8 éves korában kezdett masturbatiót és kölcsönös onaniát, ami őt, mint atyját nagyon elszomorította. Nem érti, vajjon nincs-e ezen segítség?

Patiens azt állítja, hogy ő férfiakkal szemben mindig női szerepben érezte magát (a nemi érintkezés alkalmával is).

Abban a hiszemben volt, hogy nemi perverziója úgy támadt, hogy atyja, midőn őt nemzette, leányt akart nemzeni. Testvérei mindig gúnyolták nőies viselkedéséért. A szoba kisöprése, mosogatás, stb. kedvenc foglalkozásai közé tartoztak. Ilyen munkáját általánosan megcsodálták és úgy találták, hogy ügyesebb, mint akármelyik lány. Ha tehette, mindig női ruhát öltött. Farsang idején női álarcban jelent meg a bálokon. A kacérkodást ilyenkor rendkívül ügyesen tudta űzni, mert nőies természete arra hajlamosította.

Az ivás, dohányzás, férfifoglalkozás és szórakozás iránt sohasem érzett hajlamot, ellenben a varrás valóságos szenvedélyévé vált, s ifjúkorában gyakran kapott szidást azért, hogy babákkal játszik. A cirkuszban és színházban csak a férfiak kötötték le érdeklődését. Néha nem tudott ellenállni azon ösztönének, amely a pissoirs-okba kergette, hogy ott férfiak genitáliáit nézhesse.

A női bájak sohasem tetszettek neki. Coitus csak akkor sikerült, ha férfire gondolt. Éjjeli polutióit mindig izgató férfiakkal foglalkozó álmok váltották ki.

Folytonos nemi excessusai dacára B. sohasem szenvedett neurasthenia sexualisban; a neurasthenia jelei egyáltalán nem figyelhetők meg nála.

A vizsgált egyén vézna termetű, szakálla, bajusza ritka, csak 28 éves korában kezdett nőni. Külseje – a könnyed járástól eltekintve – nem mutat semmit, ami női természetre vallana. Említi, hogy nőies járásáért már sokszor kigúnyolták. Viselkedése rendkívül illedelmes. Nemi szervei nagyon jól kifejtettek, teljesen normálisak, medencéje férfiéhoz hasonló. Koponyája raehitikus, kissé hydrocephal, a falcsontok mélyen kivájtak. Az arckoponya feltűnően kicsi. Patiens még azt említi meg, hogy rendkívül ingerlékeny, haragra hajló természete van.

150. sz. megfigyelés. *Taylor* bizonyos Edwards Elise nevű 24 éves hölgyet vizsgált meg s kiderült, hogy ez a férfinemhez tartozik. 14 éves kora óta női ruhákat viselt. Az arcalakulása mutatott ugyan valami nőiest, de teste egyébként férfias alakulású volt. Szakállát gondosan irtotta ki. A jól kifejtett férfi nemi szerveit egy mesterséges kötés fixálta felfelé a hasra.

Az anuson tett megfigyelések passiv paderastiára utalnak. (*Taylor, Med. jurisprudence, 1873. II. p. 286. 473. 1.*)

151. sz. megfigyelés. A rendellenes nemi érzés különös alakját mutatta egy középkorú hivatalnok, aki több év óta boldog családapa és derék asszony férje.

Egy prostituált indiscretiója következtében került alábbi botrányos történet a nyilvánosság elé. 8 naponként megjelent a lupanarban, ott nőnek öltözött fel, női parókát is öltött magára; a toilette befejezése után ágyba feküdt és az egyik prostituálttal masturbáltatta magát. Sokkal szívesebben vette, ha e célra férfit (a lupanar háziszolgáját) nyerhette meg. E férfi atyja öröklés útján terhelt, elmebajos ember volt, aki emellett sexualis hyper- és paraesthesiában szenvedett.

IV. Androgynia.

A rendellenes nemi érzésű egyének előbbi csoportjától észrevétlen átmenetek vezetnek olyanokhoz, akiknél már nemcsak a karakter és az érzés lesz az abnormális érzésnek megfelelő, hanem az individuum a csontvázképződésben, arctípusban, hangban, stb., szóval nemcsak pszichikai és psychosexuális, hanem anthropologiai tekintetben is közeledik azon nemhez, amelyhez tulajdonképpeni nemével szemben magát hozzátartozónak véli. Kétségtelen, hogy a cerebralis anomáliának ilyen anthropologiai kifejeződése az elfajulásnak igen magas fokát mutatja; de hogy ez az elváltozás egészen más feltételeken nyugszik, mint az anatómiai értelemben vett hermaphrodisia teratologiai jelenségei, az abból derült ki, hogy rendellenes nemi érzés köréből, eddig sohasem találtak átmenetet a genitáliák hermaphoditikus átalakuláshoz. Ez egyének genitáliái mindenkor tökéletesen differenciáltak s bár nem ritkán mutathatnak elfajulási jelenségeket (epi-hypospadiá stb.), mégis a fejlődési gátlásoktól eltekintve teljesen differenciált szervezetnek tűnnek elő.

A férfiruhába öltözött férfi nemi szerveivel bíró nőknek ezen érdekes csoportjáról nincs még kielégítő casuistikánk. Aki embertársait alaposan megfigyelte, bizonyára talált oly férfi-existenciákat, akiknek nőies lényük és típusuk (széles csipő bő zsírerakodás következtében, kerek formák, hiányos vagy ritka szakáll, női arcvonások, finom teint, magas hang, stb.) a legnagyobb mértékben feltűnő volt.

Úgy látszik, hogy ezen IV. csoporthoz tartozó, valamint egyes, a III.-hoz tartozó, de már az ide való átmenetet képviselő egyéneknél a nemi szeméremézés csak a saját, és nem egyszersmind az ellenkező nemmel szemben áll fönn.

152. sz. megfigyelés. *Androgynia.* H. úr, 30 éves, nőtlen, ideg-

bajos anya gyermeke. Lelki és idegbajok állítólag nem fordultak elő családjában, egyetlen fiútestvére testileg-lelkileg teljesen normális. Pa tiens állítólag testileg későn fejlődött ki emiatt sok tengeri fürdőt és gyógyhelyet keresett fel. Gyermekkorá óta idegbajos szervezetet mutat, s rokonai állítása szerint különbözött más fiúktól. Már korán feltűnt a férfifoglalkozás iránti ellenszenvé és a női munkák iránti előszeretete; megvetett mindenféle fiú játékot és testgyakorlatot, holott babákkal szívesen játszott és a női foglalkozásban különös kedvét lelte. Patiens az évek folyamán jól fejlődött ki, súlyos betegségen ment keresztül, de lelki lénye abnormis maradt, a komoly felfogás teljesen hiányzott nála, érzés- és gondolatvilága teljesen nőies volt.

17-ik életévében pollutiói támadtak, amelyek mind gyakrabban, végül már napközben is mutatkoztak, patient elgyengítették és ideges zavarokat idéztek elő. Neurasthenia spinalis jelenségei mutatkoztak nála, melyek a legutóbbi évekig fennállottak, de a pollutiók ritkulásával visszafejlődtek. Onaniát tagadja, pedig nagyon valószínűnek látszik. A pubertás ideje óta nőies, álmodozó gondolkodásmód észlelhető nála. Hiába fáradoztak, hogy a beteget valódi élethivatására vezessék. Intellektuális képességei, bár alakilag semmi zavart nem mutattak, nem tudtak az önálló jellem vezérmotívumainak magaslatára emelkedni. Nagy gyermek maradt, s eredetileg abnormis voltát semmi sem mutatta világosabban, mint az, hogy nem tudott a pénzzel bánni, maga is beismeri, hogy nincs érzéke a pénzzel való okos gazdálkodás iránt, s ha van pénze, azt menten régiségekre, piperecikkekre, stb. adja ki.

Amily kevésbé értett a pénzzel való gazdálkodáshoz, époly kevésbé tudott magának társadalmi helyzetet teremteni; ennek jelentőségét és értékét sem tudta felfogni.

Valami tisztességes dolgot nem tanult, idejét toilett-tel és művészi kontárkodással verte el; a festészethez volt némi tehetsége, de itt sem alkotott semmit, mert hiányzott nála a kitartás. Komoly szellemi munkára nem lehetett rábírní, csak a külsőségek érdekelték, a komoly dolgok untatták. Bolondos csínyek, esztelen utazások, pénz-elverés, adósságcsinálás to\Tábbi életének napirendjén is szerepelnek s ő még életmódjának hibás voltát sem tudta felfogni. Önfejú volt, pedig semmit sem tett jól, amint megkísérelték saját lábaira állítani: a saját érdekeit sem ismerte föl.

A veleszületett pszichikai hiányosság és abnormitás ezen jelenségeivel kapcsolatban perverz nemi érzés jelei váltak megfigyelhetőkké, melyek vonatkozásokat mutattak patient somatikus habitusában is. Patiens nemileg nőnek érzi magát a férfivel szemben és vonzalmat érez a saját neme iránt, emellett közönbös, talán

ellenszenyvel viseltetik a a női nem iránt. Huszonkétéves korában ugyan érintkezett állítólag nőkkel és normális módon közösült is, de egyrészt mivel neurasthenias bajai rendszerint fokozódtak a coitus után, másrészt mert félt a fertőzéstől, a valóságban azonban a kielégítés hiánya miatt, rövide rá ismét elfordult a nőtől. Abromis nemi állapotával nincsen tisztában; érzi, hogy vonzódik a férfinemhez, de szégyenkezve csak annyit ismer be, hogy bizonyos férfiak iránt a barátság boldogító érzéseivel viseltetik, anélkül, hogy éhez érzéki élvezet társulna. A női nemtől ugyan nem irtózik, sőt hajlandó volna akár feleségül venni oly nőt, aki művészi rokonérzéseivel tudná vonzani, ha a férji kötelességek teljesítésétől fel lenne mentve, mert ezek nagyon kellemetlenek neki és nagyon kifárasztják. Tagadja, hogy férfiakkal közlekedett volna már nemileg, de elpirulása és zavara, valamint egy N.-ben történt eset, ahol patiens egy vendéglőben fiatalemberekkel nemi érintkezést kísérelt meg, meghazudtolják e kijelentését.

Külső megjelenése, alakja, testtartása, mozdulatai, viselkedése és öltözéke is nagyon feltűnők és határozottan női formákra és állapotokra mutatnak. Patiens ugyan nagyobb, mint középtermetű, *de mellkasa és medencéje határozottan női alakot mutatnak. Teste zsírdús, bőre jól ápolat, finom, puha.* E benyomást fokozza még *a ritka szőrnövés az arcon;* melyet – egy kis bajusztól eltekintve – borotvált; a táncoló járás, félénk viselkedés, a szemek neuropathiás tekintete, arcor és festék nyomai az arcon, a ruházat női szabása, a felső ruhának feltűnő kebelbősége, a fodros nyakkendő és a homloktól a halánték felé simára lekefált haj mind oly jelek, melyek a feltevést bizonyossá teszik.

A test vizsgálata kétségtelenné teszi a női alkotást. A külső nemi szervek ugyan jól kifejlettek, a bal here azonban mégis visszamaradt a lágyékcsontról, *a mons veneris ritka szőrnövésű és szokatlanul zsírdús s kiemelkedő. A hang magas, nincs férfias színezete.* H. foglalkozása és gondolkozásmódja is határozottan női. Boudoirjában jól megválasztott toilette-asztala van, melyen órák hosszat mindenféle szépítőszerszettel babrálva fecsérli el idejét; irtózik a vadásztól, fegyvergyakorlattól, stb., minden férfifoglalkozástól; rajong a szépért, előszeretettel beszél festéseiről és költői kísérleteiről, melegen érdeklődik a női munkák, mint horgolás, kötés iránt, maga is végzi azokat és legnagyobb boldogságának tartja, ha életét művészileg képzett és finom esztétikai érzékkel bíró urak és hölgyek társaságában töltheti el társalgással, zenével, esztétikával stb. Beszélgetései főképp női dolgokra vonatkoznak – divat, női kézimunka, konyhaművészet, háztartás, stb.

Patiens jól táplált, mégis kissé vérszegény; idegbajos szerve-

zetét és neurasthenia jeleit mutatja, amelyet még fokoz a hibás életmód, hosszas ágybanfekvés, elpuhulás.

Időnként főfájásról és székrekedésről panaszkodik, hamarosan összerezzen; gyakran bágyadtnak, fáradtnak érzi magát, fájdalmai vannak végtagjaiban a lumboabdominális idegek mentén; pollutiói és rendszerint az evés után is fáradtnak érzi magát, érzékeny a mellcsigolyák proc. spinos.-nak nyomására, valamint a megközelíthető idegtörzsek szétágazási helyein is. Különös rokon- vagy ellenszenve támad bizonyos személyek iránt és antipathikus személyekkel való találkozáskor félelem és zavar különös állapotába jut. Pollutiói, melyek ma már ritkán fordulnak elő, kórosak, amennyiben már nappal is beállanak és kéjes izgalom nem kíséri azokat.

Vélemény.

1. H. úr a hallottak és megfigyeltek alapján abnormis egyén, még pedig ab origine. Ezen abnormis testi-lelki alakulás egyik részjelensége rendellenes nemi érzés.

2. Állapota veleszületett, nem gyógyítható.

A magasabb szellemi centrumok organisatiója hiányos, ami képtelenné teszi őt arra, hogy önálló életet folytasson és élethivatását betölthesse. Perverz nemi érzése gátolja a normális nemi funktiók teljesítésében, az ilyen anomália összes társadalmi következményei fennállanak, kapcsolatban annak veszélyével, hogy abnormális organisatiójának megfelelő módon keres kielégítést, ami ismét társadalmi és törvény előtti konfliktusok veszélyével fenyeget. Az e miatti aggodalom azonban nem bír nagy jogosultsággal, mert a beteg perverz nemi ösztöne igen csekély.

3. H. úr nem beszámíthatatlan a szó törvényes értelmében és nem alkalmas, nem is hivatott a tébolydában való felvételre.

Bár nagy gyerek és önálló életre képtelen, mégis élhet normális emberek közt, ha ilyenek felügyelete és vezetése alatt áll. Bizonyos fokig respektálni is tudja a polgári társadalom törvényeit és szabályait, ezekhez tud igazodni tetteiben s esetleg nemi eltévelyedéseinek a büntetőtörvénnyel való összeütközésénél mindig tekintetbe kell venni, hogy nemi érzése organikus kóros feltételekben gyökerezik, ami mentségül szolgálhat.

Notórius megbízhatatlansága mellett nem vonható ki az atyai vagy gyámi felügyelet alól, különben vagyoniilag hamarosan tönkretenné önmagát.

4. H. úr testi betegségben is szenved. Könnyű vérszegénység és neurasthenia spinalis jeleit mutatja.

Életmódjának racionális szabályozása, orvosi tonizáló, lehető-

leg hydrotherapiai kezelés szükségesnek mutatkozik. Azt a gyanút, hogy bajának tulajdonképpeni oka korán űzött masturbáció lett volna, okvetlenül fenn kell tartanunk; aetiologiailag és therapeutikailag fontos spermatorrhea fennállásának lehetősége közel áll. {Saját megfigyelésem. Zeitschrift für Psychiatrie.}

A veleszületett rendellenes nemi érzés a nőnél.¹

A nőnél fennálló homosexualis érzések terén² sokkal kisebb számú megfigyelések állanak rendelkezésünkre, mint a férfinél előforduló anomáliákat illetőleg. Ez azonban korántsem ad jogosultságot arra a következtetésre, hogy a rendellenes nemi érzés a nőnél ritkább, mert ha ez functionális elfajulási jelenség, akkor a terhelő degeneratív befolyások épúgy érvényesülnek a nőnél, mint a férfinél.

A rendellenes nemi érzésnek a nőnél mutatkozó látszólagos ritkaságát az magyarázza meg, hogy: 1. a nemi abnormitásokra vonatkozó vallomáshoz sokkal nehezebb jutni a nőnél, mint a férfinél, 2. a anomália, ha „közösüléshez hasonló” művelethez vezet, inter feminas, Németországban nem képezi törvényszéki üldözés tárgyát és már emiatt is igen sokszor rejtve marad, 3. a nőt nem feszélyezi annyira a rendellenes nemi érzés, mint a férfit, mert a rendellenes nemi érzés nem teszi a nőt közösülésre képtelenné, 4. a nő általában - és ez áll a rendellenes nemi érzésűekre is - semmi esetre sem oly érzéki és erőszakos nemi szükségleteinek kielégítésében, mint a férfi; úgyhogy a nemi érintkezés a nők között nem oly feltűnő és a laikus egyszerű barátságának értelmezheti. Hisz vannak esetek (psychikai, hermaphrodisia, sőt homosexualitás!), ahol a férfi nem tudja a frigiditás uxoris okát felismerni.

¹ Irodalom: *Havelock Ellis*: Alienist and Neurologist, 1895, április; Bibliothek für Socialwissenschaft VII. köt. „Das conträre G@schlechtsgefühl”, németre ford. *Kurella*, 1896., 184. 1. *Moll*, Conträre Sexualempfindung 3. kiad. 504. 1. *Moraglia*, Neue Forschungen auf dem Gebiete der weibl. Criminalität, ford. *Wenge*, Berlin (Skopnik) 1897; v. *Kr äfft* E. Jahrb. f. sexuelle Zwischenstufen III. 20. 1.

² Casuistika: 1. *Westphal*, Arch. f. Psych. II. 73. 1. 2. *Goch*, op. cit. L sz. 3. *Wise*, the alienist and neurologist 1883. január. 4. *Cantarano*, La psichiatria c. folyóirat 1883. 201. 1. 5. *Sérieux*, op. cit. obs. 14. 6. *Kiernan*, op. cil 7. *Müller*, Friedreich's Blätter f. ger. Med. 1891. 4. füzet. 8-19. *Moll*, Conträre Sexualempfindung 3. kiad. 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41. számú megfigyelés. 20. *Meyhöfer*, Zeitschr. f. Medicinalbeamte, V. 16. 1. 21-22. *Zuccarelli*, Inversione congenita in due donne, L'anomalo Napoli, 1888. 23-33. *Moll*, Untersuchungen über Libido sexualis, 10-12., 40-44., 47., 56., 57. sz. eset, 34-36. *Havelock Ellis*, Studies in the psychology of the isex. 37. *Penta* és *Urso*, Archiv, delle psicopatíe sessuali, 33. 1. 38. *Penta*, ugyanott 94. 1. 39-40. *Féré*, l'instinct sexuel observ. 15. 1. 242. observ. 22.1. 29L 41. Urban 18, századbeli esete, referálja *Moll*, contr. Sexualempfd., 3. kiad., 533. 1. 42-43. v. *Krafft*, Jahrb. f. sexuelle Zwischenstufen III., 27. és 29. 1.

A női rendellenes nemi érzés eltitkolásában azon körülmény bír főjelentőséggel, hogy a rendellenes nemi érzés a nőnél nem áll büntetés terhe alatt, úgy, mint a férfiaknál, ami a nyilvános pellen-gérre-állítást és törvényszéki üldözést kizárja. Ezen inconsequentia magyarázata abban van, hogy a német büntetőtörvénykönyv 175. §-ának a régebbi porosz törvénykönyvből való átvétele alkalmá-
val az *inter mares* elképzelhető *delictumot* csak *activ* és *passiv* *pä-derastia* alakjában gondolták lehetségesnek s minthogy a női geni-
taliák anatómiai viszonyai ilyen *delictumot* *inter feminas* kizárnak, elmaradt ennek büntetéssel való megfenyítése is, világos bizonyí-
tékául annak, hogy a „közösüléshez hasonló cselekedetek” föltevése az új törvénykezésben az *inter mares delictumának* megállapításá-
hoz elégséges, nem fedi a 175. § alkotójáét, sőt ellenkezőleg a pa-
ragrafusnak igazságtalan és helytelen interpretációja. Hogy a nők kikerülték a 175. § büntető fenyegetését, az két tévedésen alapul: 1. azon, hogy az *actus inter mares päderastia* volna – ez a mai ta-
pasztatatok szerint, legalább rendellenes nemi érzésű egyéneknél, többnyire csak kivételesen előforduló módja a kielégítésnek; 2. azon a tévedésen, hogy a nők egymás között nemileg nem követhetnek el *delictumot*. A nők igenis épúgy képesek erre, mint a férfiak, mert hisz ami a *physiologiai* momentumot illeti, csak arról van szó, hogy valamely nemi művelet által *orgasmus* és *ejaculatio* és ezzel együtt nemi kielégítés álljon elő.

A nőnél bizonyos erogén zónák megfelelő izgatása következtében a férfi *ejaculatiojához* hasonló folyamat áll be és az ezt előidéző *actus* ily módon a *coitussal* egyenrangú lesz, nem is említve azt, hogy egy *priap* segítségével a nemi *actus* nagyon közel jöhet a ter-
mészeteshez. Az erogén zónák izgatása *inter feminas* rendszeren *cun-ningus*, avagy *frictio genitalium mutua* által történhetik, mind-
kettő közösüléshez hasonló művelet az új német büntetőtörvény 175. §-ának értelmében ennek büntetőjogi hatályához elégséges volna.

Az osztrák törvényhozás e tekintetben nagyobb következetessé-
get mutatott, amennyiben a *delictumot inter feminas* is felveszi.

Igaz ugyan, hogy az osztrák törvénynek csaknem 60 esztendő s múltjában egy nőt sem helyeztek *homosexuális delictum* miatt vád alá. (Sarolta grófnő pörében [lásd 166. megfigyelést] ez csak csalás és okirathamítás miatt történt.) Az osztrák közvélemény a nők közt elkövetett nemi üzelmeket nyilván csak *contra bonos mores* és nem *contra leges* elkövetett tetteknek tekintette. A *cunilingus inter feminas* azonban épúgy, mint a *fellatio inter viros*, és a *tribadia* tel-
jesen hasonló az *inter femora* üzött taszító mozgásokhoz vagy más, a közösüléshez hasonló cselekedetekhez, amelyek férfiaknál Német-
országban mint büntetendő cselekmények szerepelnek.

Szemrehányással kell illetnünk a német törvényhozást s nevezetesen az igazságszolgáltatást, hogy közvetlenül, naivan és téves felfogások alapján alkotta meg és kezeli a 175. §-t.

Ami már most az inter feminas előforduló nemi érintkezés *gyakoriságát* illeti, szent könyvekből,¹ Görögország történetéből („sapphói szerelem”), a régi Eóma és a középkor² erkölcstörténetéből számos történeti bizonyítékot lehetne felhozni arra, hogy congressus intersexualis feminarum minden időben fennállott és háremekben, női fegyházakban, bordélyházakban, pensionatusokban és bouddoir-okban (amor lesbicus) ma is előfordul.

Mindenesetre meg kell engednünk, hogy ez esetek nagy része perverzításon és nem perverzió alapul.³

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az ugyanazon nemen elkövetett nemi műveletek mögött nem rejlik mindig rendellenes nemi érzés. Ilyenről csak akkor eshetik szó, ha egy személynek fizikai és pszichikai másodlagos nemi bélyegei bírnak ugyanazon nem valamely más tagjára vonzóerővel és ez váltja ki a nemi actusok iránti ösztönt.

Régóta vallom azon meggyőződésemet, hogy a rendellenes nemi érzés hajlama époly gyakori a nőknél, mint a férfiaknál, csak-hogy – mivel a szigorú nevelés hatása folytán a nemi ösztön nem juthat a nőnél domináló szerephez, úgy mint a férfinnél, minthogy a leány nincs annyira kitéve a nemi elcsábításnak kölcsönös masturbatio alakjában, mint a fiú, mert a nemi ösztön a nőnél csak a nemi folyamatokkal egyidejűleg jelenik meg és rendszerint heterosexuális jellegű – szóval mindezen kedvező körülmények az abnormis hajlamosságot sok tekintetben hatástalanná teszik, esetleg az abnormis hajlam javítását, gyógyítását is előmozdíthatják azáltal, hogy a törvény és erkölcs követelte természetes nemi érintkezést állítják helyre a férfi és nő között. Azonban határozottan feltehetjük, hogy

¹ *Paulus*, Római levél.

² *Floss*, op. cit.

³ Figyelmet érdemel azon körülmény, hogy a losbosi szerelem a szépirodalomban is gyakori téma gyanánt szerepel; így *Diderot* „La Religieuse”; *Balzac* „La fille aux yeux d'or”; *Th. Gautier* „Mademoiselle de Maupin”; *Feydeau* „La comtesse de Ohalis”; *Flaubert* „Salambo”; *Belot* „Mademoiselle Giraud, ma femme”; *Rachilde* „Monsieur Venus”.

E lesbicus regények hősnői a saját nemükhöz tartozó szerelmeseikkel szemben férfi szerepében mutatkoznak, szerelmük rendkívül érzéki.

Rendellenes nemi érzésnek eddig legrégebb esete, mely Németországban ismeretes, a 18. század elejéről való. Egy nőről van szó, aki egy másik nővel házasodott meg és egy bőrből való priap segítségével közöszült comsorsával. E kultúrtörténeti ég jogi szempontból egyaránt érdekes esetet Dr. Müller (Alexanderebad) közölte dr. Friedreich „Batter f. geTichtl. Mediz. 1891. 4. füzet. Hasonló esetet talált *Havelock Ellis* a „Montaigne's Journal du voyage en Italie en 1580”.

a ki nem fejlődött vagy elfojtott rendellenes nemi érzés eme enyhe esetei jelentékeny hányadát képezik, mint tartós jelenségek, a frigiditás és anaphrodisia azon eseteinek, melyek férjes nőknél oly gyakoriak.

Más a helyzet, ha a hajlamos női egyént ezenkívül még a hypersexualitás továbbá anomáliája is terheli, avagy ha társnői masturbációra vagy homosexuális műveletekre csábítják. Ilyen esetekben oly viszonyok állanak elő, aminőket a férfinél a „szerzett” rendellenes nemi érzés tekintetében említettem föl.

Ha bisexualitásra való hajlamot, vagy a normális sexualitást szolgáló berendezés kifejlődésében mutatkozó hiányosságot, avagy rendellenes sexualitást tételezünk föl, úgy a homosexuális szerelem keletkezésére vonatkozólag a következő lehetőségeket kell fölvennünk:

1. Hypersexualitás áll fönn, amely automasturbációhoz vezet; ez neurastheniát idéz elő annak összes következményeivel, nevezetesen fennálló libidó mellett anaphrodisiát a természetes nemi érintkezésnél.
2. Hasonló alapon (hypersexualitás) *faute de mieux* homosexuális érintkezés áll be (fegyházban tartózkodók, magasabrangú leányok, akiket a férfiak általi elcsábítástól óvnak, vagy a terhességtől félnek). E csoport számára a legtekintélyesebb. Gyakran női cselédek a csábítók, alkalomadtán *conträr-sexual* barátnők vagy *pensionatusok*ban tanítónők lehetnek azok.
3. Impotens férjek feleségeiről esik itt szó, akiket férjeik csak izgatni tudnák, de kielégíteni nem, és ezáltal a *libido insatiata* folytán masturbációban keresnek segítséget, női *pollutiókat*, neurastheniát s végül a *coitus* és egyáltalán a férfiakkal való érintkezés iránt utálatot keltenek bennük.
4. Nagyon érzékies kéjnők, akik a *perverz* és *impotens* férfiakkal való érintkezéstől megundorodva, saját nemükbeli rokonszenves egyénekhez menekülnek és náluk keresnek vigasztalást.

E különböző kategóriákba sorolható nőknél a rendellenes nemi érzés, mert szerzett, igen gyakran elnyomható.

De hogy vannak a női rendellenes nemi érzésnek eredeti, veleszületett esetei is, azt részben az eddig összegyűjtött *casuistika* igazolja, részben pedig a mindennapi tapasztalás. Aki a nagyvárosi hölgyeket vizsgálja figyelmesen, nagyon gyakran talál hölgyeket,

akik rövid hajuk, férfiszabású ruháik által az uranizmus gyanúját keltik fel.

Élénk emlékemben él egy nő, akinek kemény arcvonásai, izmos termete, keskeny medencéje, férfias járása, rövidre nyírt haja teljesen férfias külsőt kölcsönzött, amit növelt még azáltal, hogy férfikalapot, férfi-paletót, orrcsiptetőt és magassarkú csizmákat viselt. Közelebbi kérdezősködésekből kiderült, hogy az illető nem tehetségtelen festőnő, aki úgy ivott és dohányzott, mint egy diák, csak a férfisportot kedvelte, kizárólag női társaságban fordult meg, ahol ama virtuositása miatt szerették, hogy a zongorajátékot füttyszóval tudta kíséreni. Operetténekesnők és színésznők között sem oly ritka a rendellenes nemi érzésű, különösen azok, akik nadrágszerepekben aratnak sikert, mert ezek ilyenkor elemükben vannak és valódi karakterüket festik a színpadon.

Klinikai szempontból röviden azt jelenthetem ki, hogy mutatis mutandis a női anomália ugyanazon jelenségek kíséretében mutatkozik, mint a férfié; s ugyanazon fokozatokat is mutatja. *A psychikaiag hermaphrodita* és sok *homosexualis* nő sem árulják el anomáliájukat sem külső jelek, sem lelki (férfias) jellemvonások által. Figyelemreméltó különben, hogy dr. *Flatau* (Moll op. cit. 528. 1.) 23 homosexualis nő larynxének vizsgálata alkalmával néhánynak gégégét határozottan férfias alakulásúnak találta.

A *viraginitas* (analog a férfi effeminációjával) következő fokához való átmenetet oly esetek képviselik, ahol előszetet nyilvánul meg a férfiruhákban való járás iránt. Az illető egyén álmában, avagy az ideális vagy homosexualis actus közepette nemileg indifferensnek érzi magát.

Kifejlődött viraginitas esetén a nő a másikkal szemben kizárólag és határozottan férfiszerepben képzelet magát.

E fokon csak a saját nemével szemben érez az illető szemérmert, a férfinemmel szemben egyáltalán nem.

Az anomália e fokozata férfias nemi jelleg által már korán ad önmagáról életjelt.

A női urning kedvenc tartózkodási helye fiúk gyülekezőhelye. Ezeknek játékaiba szeret beleavatkozni. Az urning-leány nem akar babáról tudni, passiója a faparipa, katona-rablójátékok. Sok nő munka iránt nemcsak kedvetlenséget, de nagyfokú ügyetlenséget is mutat. Toilettjét elhanyagolja; durva, nyers modorban leli kedvét. A művészetek helyett inkább a tudományok iránt mutat érdeklődést és hajlamot. Alkalom adtán a dohányzást és alkoholélvezetet is igyekszik megszokni, és sok esetben mindkettő hatalmas szenvedélyévé válhatik.

Parfümöt, nyalánkságokat megveti. Az a tudat, hogy nőnek

született, hogy a szabad egyetemi életnek és katonaságnak nem válik osztályrészesévé, fájdalmas reflexiókat ébreszt föl benne.

A női kebelbe rejtőzött férfilelek a férfisport iránti amazon-szerű hajlamokban nyilvánul meg, nem kevésbé a férfias tetterőben és gondolkodásmódban. Élénk vágy támad az iránt, hogy haját és öltözékét úgy viselje, mint a férfi, kedvező viszonyok közt a férfi ruházatában szeretne megjelenni s így imponálni. Nem ritkák az olyan esetek, amikor nőket férfiruhában leptek meg. Hogy egy nő évek hosszát járhat-kelhet mint férfi (vadász, katona, stb.), azt bizonyítják *Müller* (Friedreich's Blätter) és *Wise* (op. cit.) esetei, stb.

Az ilyen virágok ideálját a múltnak és jelennek szellem és tetterő által egyaránt kiváló női szereplői képezik.

A degeneratív homosexualitás legsúlyosabb alakját a *gynandria* képezi. Oly nőkről van itt szó, akiknek csak a nemi szervek nőiek, érzésükben, gondolkodásmódjukban, tetteikben és egyáltalán külső megjelenésükben teljesen férfias színben tűnnek föl.

Nem is oly nagyon ritkák az ilyen férfi-nők, akik csontalatuk, medencéjük, járásuk testtartásuk, durva, férfias vonásaik, mély, tompa hangúk stb. által kételyeket támasztanak bennünk az örök női létezése iránt.

Ezen rendellenes nemi érzésű nők életmódjára és nemi kielégítésükre vonatkozólag néhány érdekes dolgot mond el *Moll* (op. cit.) 532. 1.).

Mutatis mutandis a helyzet ugyanaz, mint a férfiszereplő férfiénél. E lények kölcsönösen keresik, fölismerik és szeretik egymást, néha úgy élnek, mint „apa” és „anya”. Rendellenes nemi érzés gyanúja forog fenn mindig, ha az újságban egy hölgy „barátnőt” keres.

Sok női pszichikai hermaphrodita, sőt homosexualis egyén lép házasságra férfiakkal, részben azért, mert nem ismerik anomáliájukat, részben pedig azért, hogy anyagilag el legyenek látva. Ilyen házások végigküzdhetik így az életet, amennyiben a férj lelki rokonszenvéket bírja és a szerencsétlen nő eleget tud tenni házastársi kötelességének.

Mihelyt azonban egy-két gyermeke született, mindenáron ürügyet keres magának, hogy kikerülje. Sokkal gyakrabban azonban felbomlik az ilyen házasság „legyőzhetetlen ellenszenv” miatt. A homosexualis nemi érintkezésnek a házasságon belül való folytatása gyakori úgy a férfínél, mint a nőnél.

A viraginitás fokán azonban lehetetlen a házasság, mert már a coitus cum viro gondolata undort és borzalmat kelt az illetőben.

A nők közti intersexualis kielégítés többnyire csak pusztá csókolásra és ölelésre szorítkozik, amellyel a nem túlságosan érzéki

egyének meg szoktak elégedni, a nemi neurastheniában szenvedők azonban az ejaculatio érzésében keresik a kielégítést.

Automasturbatio – faute de mieux – az anomália minden fokán épügy elő szokott fordulni, mint a férfinél.

Nagy érzékiség esetén cunnilingus, esetleg kölcsönös masturbatióra kerül a sor.

Az anomália 3. és 4. fokozatán azon vágy, hogy az illető egyén a saját nembeli kedvesével szemben activ szerepben akar fellépni, arra viszi őt, hogy priap-okat használjon, mindennapi dolog a tribadia is.

153. sz. megfigyelés. *Psychikai hermaphrodisia*. X. asszony, 26 éves, neurastheniában szenved, öröklés által terhelt nő, akinek időnkint kényszerképzelődései vannak. 7 év óta házas, 2 egészséges gyermek anyja; 6 éves fiúé és 4 éves leányé. Patiens bizalmát sikerült megnyernem. Bevallja, hogy már régtől fogva vonzódik a saját nembeli személyekhez s bár urát tiszteli és szereti, mégis undorodili a vele való nemi érintkezéstől. Annyira vitte a dolgot, hogy fiatalabb gyermeke születése óta vele nemileg többé nem is érintkezik. Már a pensionatusban is érintkezett bizonyos módon más szép fiatalasszonyokkal, amit azonban csak a szerelem nevével illethet. Időnkint azonban bizonyos férfiak iránt is vonzalmat érzett és utolsó időben egyik udvarlója valósággal veszélyessé lett erényére. Folyton attól fél, hogy egy pillanatban megfélekedhetnek magáról és azért kerüli is a vele való együttlétet. Ezek azonban csak jelentéktelen epizódok a saját neme iránt érzett szenvedélyes vonzalmához képest. Ezeknek megcsókolása, ölelése, a velük való benső érintkezés képezi leghőbb vágyát, amely ha nem lel kielégítést, kínozza őt; idegességét jórészt ennek köszönheti. Saját nembeli személyekkel szemben sohasem érzi magát határozott nemi szerepben, nem is tud velük mást csinálni, mint csókolni, ölelni őket, kedveskedni nekik. Patiens önmagát érzékies lénynek tartja. Valószínűleg masturbál.

Nemi perverzióját „természetellenesnek, kórosnak” tartja, A nő viselkedése és külső megjelenése mitsem sejtet anomáliájából.

154. sz. megfigyelés. *Psychikai hermaphrodisia*. M.-né asszony, 44 éves; esete azt példázza, hogy egy egyénben – legyen az férfi vagy nő – a nemi életnek normális és rendellenes iránya egyesítve lehet.

A nő atyja művészi, de főképp zenei tehetséggel volt megáldva, nagy nőtisztelő s kiválóan szép ember volt, aki több apopleitikus roham után démens állapotban halt meg a tébolydában. Atyjának egyik testvére neuropsychopathiás volt, gyermekkorában holdkóros és egész életén keresztül hyperesthesia sexualisban szenvedett. Így

pl. dacára, hogy nős volt és nős fiai voltak már, mégis el akarta csábítani az akkor 18 éves unokahúgát, M.-nét, akibe örülten belészere-tett. Atyai nagyatyja rendkívül excentrikus lélek volt, kiváló mű-vész, aki eredetileg theológiát tanult, de a drámai múzsa iránti ra-jongó szeretete miatt énekes lett. In Baccho et in Venere kicsapongó volt, emellett tékozló, fényűző, 49 éves korában halt meg apoplexia cerebriben. Anyai nagyatyja és nagyanyja tüdőtuberculosisban hal-tak el.

M.-nének 11 testvére volt, akik közül csak 6 él. Két testvér, akik testileg anyjukra ütöttek, 16 és 20 éves korukban haltak meg tuber-culosisban. Egy testvér gége-phthisisben szenvedett. A négy élő nő-testvér, épúgy mint M.-né testi alkotásukban atyjukra hasonlítot-tak, a legidősebb hajadon, nagyon ideges és emberkerülő. A két ifjabb férjjes, egészséges, gyermekeik is azok; egy másik virgo és ideg-bajos.

M.-nének 4 gyermeke van, akik nagyobbrészt véznák, ideg-bajosok. Gyermekkoráról nem tud valami jelentősebb dolgot közölni. Könnyen tanult, költői és aesthetikai tehetséggel meg volt áldva, szerette az érzelgős regényeket olvasni; idegbajos szervezetű lény, aki a hőmérsék ingadozásai iránt rendkívül érzékeny volt, a leg-kisebb huzatra már kínos cutis anserinát kapott. Érdekes, hogy a patiens 10 éves lánykorában, mikor egy ízben azt hitte, hogy anyja nem szereti őt, gyufát mártott kávéjába és ezt itta ki, hogy beteg lehessen és anyja szeretetét így magára irányítsa.

A nemi kifejlődés már 11 éves korában ment végbe minden ne-hézség nélkül. Nemi élete már a pubertás kifejlődése előtt jelt adott magáról; a menses rendesen mutatkozott; patiens nemi izgalmai élete további folyamán mind hatalmasabbak lettek és állandóan bi-lincsekben tartották. Első érzései és ösztönei határozottan homo-sexualisak voltak. Patiens szenvedélyes plátói vonzalom fűzte egy fiatal hölgyhöz, akihez verseket, szonátákat írt s boldognak nevezte magát, ha „az imádott elragadó bájait” egyszer megszemlélhette a fürdőben, avagy ha szemét legeltethette öltözés közben gyönyörű nyakán, vállain, idomain. Kínzó ösztöne mindig hajtotta, hogy meg-érintse a nőt, de az ösztönt elnyomta. Fiatal lány korában valóság-gal belészeretett Raphael és Réni Guido Madonnaiba. Szép lányok és asszonyok akármilyen időjárás mellett kényszerítették, hogy kö-vesse őket akár órák hosszat s keressen alkalmat, hogy megnyer-hesse tetszésüTEet, virágot ajánlhasson föl nekik stb. Patiens hatá-rozottan állítja, hogy 19 éves koráig sejtelve sem volt a nemek közti különbségről, mert rendkívül szemérmes aggszűz nagynénje valóság-os kolostori nevelésben részesítette. E határtalan tapasztalatlansága következtében áldozata lett azon férfi, csábításainak, aki őt szenved-

délyesen szerette és csellel coitusra bírta. E férfi felesége lett, gyermekeket is szült, „excentrikus” nemi életet élt vele és a nemi actus által teljesen kielégítettnek érezte magát Négy év multán özvegy lett. Azóta ismét nők képezték vonzalmának tárgyát és pedig patiens véleménye szerint a férfivel való nemi közlekedés következményeitől való félelem miatt.

27 éves korában másodszor ment férjhez egy beteges emberhez, akit nem szeretett. 3 gyermeke született tőle, anyai kötelességeinek eleget tett, de testi előnyei háttérbe szorultak, a házasság utolsó évében mind nagyobb kedvetlenséget mutatott a közösülésnél, részben azért, mert férjének beteg volta kínozza, bár nemi kielégítés utáni vágya mindig hatalmas volt.

3 esztendővel második férjének halála után azt vette észre patiens, hogy 9 éves lánya – az első házasságból – masturbál. Patiens utána nézett a jelenség mivoltának egy conversatio lexiconban s nem tudott annak ellenállani, hogy maga is meg ne próbálja; onanista lett. Nem tudja magát elszánni, hogy életének ezen periódusáról részletesebben nyilatkozzék; azt állítja, hogy nemi izgalma valóságos rémületet keltett benne és egy napon mindkét lányát kénytelen volt házából kiadni, hogy ettől a „rémülettől megóvja”, míg két fiát otthon tarthatta.

Patiens neurasthenias lett ex masturbatione (spinalirritatio, főfájás, szellemi korlátoltság), időnkint dysthymia mutatkozott nála taedium vitae kínzó érzéseivel.

Nemi érzése majd a nő, majd a férfi felé irányul; tudott rajta uralkodni, az abstinencia következtében azonban nagyon sokat szenvedett, amennyiben neurastheniája miatt csak a szükség kényszerítő eseteiben igyekezett masturbációval könnyíteni helyzetén. A jelenleg 44 éves, még rendszeren menstruáló nő heves szenvedéllyel viseltetik egy fiatalember iránt, akinek mindig a közelében szeretne maradni.

Patiens külső megjelenése semmi feltűnőt nem mutat; gyenge izomzatú, karsú termetű nő; medencéje női, de karjai és csontjai feltűnően nagyok és határozottan férfiasak. Női cipő nem illik a lábára, de a feltűnés elkerülése végett ilyenekbe szorítja lábait és azokat mesterségesen eltorzítja. Descensus uterin és a portio hypertrophiáján kívül semmi más elváltozás nem található nála. Patiens beható kérdezősködés után bevallja, hogy ő lényegében homoszexuális, a másik nem iránti érzése csak időnkinti és akkor is durva, érzéki. Jelenleg ugyan borzasztóan szenved azon ösztöntől, amely környezetének említett fiatal férfitagjához vonzza, de sokkal nagyobb és nemesebb élvezetet talál abban, ha valamely gömbölyű, puha, édes női arcra lehelhet egy csókot. Ez élvezetére gyakori alkalom kínálkozik,

mert a „kedves teremtések” közt „mint aranyos nénike” nagy szeretetnek örvend, mert a legkülönbözőbb „lovagi szolgálatokat” szívesen teljesíti és emellett mindig férfinak érzi magát.

155. sz. megfigyelés. *Homosexualitás*. L. 55 éves kisasszony; atyja családjáról semmit sem közölhet; anyja szüleit haragos, szélszélyes, ideges embereknek jellemezte; anyjának egy bátyja epileptikus, egy másik excentrikus és szellemileg nem normális.

Anyja nemi hyperesthesiában szenvedett és egyideig messalina volt. 69 éves korában halt meg agybajban.

L. kisasszony normálisan fejlődött, csak enyhébb gyermekbetegségeken ment keresztül, szellemileg tehetséges lány volt, de szervezete neuropathiás állapotot árult el, mindenféle „tic” kínozta.

13 éves korában – két évvel a menstruatio előtt – érzett először szenvedélyes szerelmet egy társnője iránt „aféle álomszerű érzés volt, ment minden érzékiségtől”.

Második szerelme egy idősebb lányhoz vonzotta, aki éppen menyasszony volt; kínzó érzéki vágyak, féltékenység környezték „e titokzatos nemi rendellenesség” homályos érzelmét; a nő részéről visszautasítva, egy nálánál 20 évvel idősebb, boldog házasságban élő feleségébe és anyába szeretett belé. Érzéki izgalmaikat meg tudta fékezni úgy, hogy e nő nem is sejtette egy ilyen rajongó „barátság” valódi okát és a barátságot 12 évig fent is tartotta. Patiens ezen hosszú idő alatt valóságos martyriumon ment keresztül.

25 éves kora után masturbációval keresett magának kielégítést. Patiens komolyan foglalkozott azon eszmével, hogy hátha a házasság tudná őt megmenteni, de lelkiismerete tiltakozott az ellen, hogy baját talán gyermekeire ruházná, esetleg iránta bizalommal viseltető férjét „tenné szerencsétlenné”.

27 éves korában egy lány leplezetlen ajánlatokkal közeledett hozzá, esztelennek mondotta az önmehtagadást, felvilágosította patientst a rajta uralkodó homosexualis ösztönről és mindezt nagy felindultságában tette meg. Patiens túrta a lány szerelmeskedéseit, de nemi érintkezésre nem adta magát, mert érezte, hogy szerelmi szenvedély nélkül az érzéki élvezet csak undorító lehet.

A testi és lelki kielégítés teljes hiánya mellett mint egy eltévesztett életpálya folytak le patientss évei. Itt-ott nőismerőseinek egyik-másikáért rajongott, de érzelmeinek tudott parancsolni; a masturbációtól is meg tudott szabadulni.

38 éves korában L. kisasszony egy 19 éves gyönyörű szép lányt ismert meg, erkölcsileg züllött családból, akit unokanővérei már korán csábítottak masturbációra. Nem lehet megállapítani, hogy vajjon e lánynál pszichikai hermaphroditismus avagy szerzett rendellenes nemi érzés áll-e fön. Az első feltétel a valószínűbb.

L. autobiographiájában a következőket olvassuk:

„A tanítványom bálványozó szerelemmel vett körül; előttem a legnagyobb mértékben rokonszenvesnek tűnt föl. Minthogy tudtam, hogy reménytelenül folytat szerelmi viszonyt egy léha segéddel és állandóan bizalmas érintkezés fűzi erkölcstelen cousine-jaihoz, azért nem akarta őt magától eltaszítani. A részvét és azon meggyőződés, hogy ellenkező esetben teljesen elzüllik, bírtak rá arra, hogy közeledését eltűrjem.

Írántam való vonzalmát nem tartottam veszélyesnek, mert lehetetlennek hittem, hogy (szerelmi viszonyát tekintve) egy lélekben két szenvedély foglalhat helyet (férfi és nő iránt egyszerre); azonkívül ellenálló képességemben is bízom. Szóval A.-t magamnál tartottam, erkölcsi elveimet működésbe helyeztem és kötelességemnek tartottam, hogy A. szerelmét nemes vonással vonjam be. De csakhamar be kellett látnom, hogy mily hiú ábránd után törtem. Midőn egy ízben elszenderedtem, A. módot talált arra, hogy vágyát rajtam kielégítse. Még idejekorán ébredtem föl és ha erkölcsileg erősebb lettem volna, még visszautasíthatam volna támadását, de oly izgatott voltam – szinte részeg -, hogy az Ő akarata érvényesült.

Leírhatatlan, amit utólag éreztem; el voltam keseredve, hogy azon erkölcsi elveim, melyeket eddig annyi fáradozással sikerült érvényben tartanom, most ily vereséget szenvedtek, féltem a felfedezéstől és a megvetéstől, emellett ujjongtam, kimondhatatlan érzéki öröm érzése fogott el; haragudtam szerencsétlen társnőmre, egyúttal a legnagyobb gyengédség érzése fűzött hozzá. A. nyugodtan mosolygott az én kedélyizgalmamon és igyekezett engem megnyugtatni.

Újszerű állapotban találtam föl magam. Barátságunk éveken át tartott; kölcsönös masturbatióban éltünk tovább, soha kicsapongást nem űztünk, cynikusok sem lettünk.

A közöttünk fennálló nemi érintkezés azonban mind alább hagyott. A. gyöngédsége veszített nagyságából, az enyém nem, bár érzéki vágyaim megnőttek. A. házassági tervekkel foglalkozott egyrészt, mert jövőjét akarta biztosítani, másrészt mert érzékisége normális irányt vett föl. Talált is magának férjet; kívánom, hogy ez boldogítsa őt, de kételkedem benne. Magamnak pedig kilátásom van arra, hogy époly örömtelenül és nyugtalanul küzködöm végig további életemen, mint tettem azt ifjúkoromban.

Fájdalommal gondolok azon időre, melyet kedvesem társaságában töltöttem. A vele való nemi érintkezés nem nyugtalanítja lelkiismeretemet, mert én az ő csábításának áldozata vagyok s mindig arra törekedtem, hogy erkölcsének romjait megmentsem és őt jól nevelt és ép erkölcsű egyénné neveljem, ami sikerült is. Emellett megnyugtatást találok azon gondolatban, hogy erkölcsi törvények

csak a normális emberekre lehetnek kötelezők, az abnormis egyénekre nem vonatkozhatnak. Természetesen oly finom érzésű ember, aki tudja, hogy a természet száműzte rendes hajlékából és a művelt ember megveti, nem lehet boldog, én a fájdalmas megnyugvásban kerestem és találtam menedéket és oly pillanatokban, mikor A.-t boldognak láttam, magam is múló boldogságot éreztem.

íme, egy boldogtalan teremtés élettörténete, akit a természetnek végzetes szeszélye az élet minden örömétől megfosztott és bánattal túlterhelt”.

Ez élettörténet íróját finom érzésű személynek ismertem meg, durva vonásokkal, erős csontú, de azért női testalkattal. Pár év óta túl van a klimakteriális stádiumon minden nehézség nélkül, azóta érzéki izgalmakról nem panaszkodik. Határozott szerepben nem. érezte magát a nővel szemben, férfiakkal szemben egyáltalán nem érzett nemi izgalmat.

Midőn korábbi kedvesének, A.-nak családi és egészségi viszonyairól kérdeztem, közölte velem, hogy A. atyja tébolydában halt meg, anyja a klimakteriumban alienálódott, a családban neurosisok igen gyakoriak voltak és A. hosszabb időn keresztül súlyos hysteropathiában szenvedett időnkinti hallucinatorikus deliriumokkal kapcsolatban.

156. sz. megfigyelés. *Homosexualitás*. S. I. 38 éves nevelőnő, idegbaja miatt kérte ki orvosi tanácsomat. Atyja múló lelkibajban szenvedett és agyi betegségben halt meg. Patiens egyetlen gyermeke szüleinek, már fiatal éveiben aggasztó érzésektől és képzelődésektől szenvedett, pl. hogy a koporsóban, amelybe elzárták, felébredt; hogy a gyónás alkalmával elfelejtett valami bűnt bevallani; gyakori főfájásban szenvedett, mindig izgatott, ijedős volt és szeretett izgató látványosságokat, pl. hullákat nézni.

Patiens már fiatal gyermekkorában esett át az első nemi izgalmakon és rávezetés nélkül jutott a masturbációhoz. A menses 14 éves korában állott be és azután is mindig kolikaszerű fájdalmak, hatalmas nemi izgalom, migraine és lelki lehangoltság kíséretében. Csak 18 éves korában tudta a masturbációra hajló ösztönét elnyomni.

Patiens sohasem érzett vonzalmat a másik nem személyei iránt. Ha házasságra gondolt, csak a jövőjéről való gondoskodás vezette, ellenben lányok iránt erős hajlamot érzett. Ezen vonzalmat kezdetben barátságnak tartotta, az a bensőség azonban, amellyel ilyen barátnőin csüggött és az, mellyel azokra gondolt, sejtették vele, hogy ez érzései mások, mint a barátság érzelméi.

Megfoghatatlannak tartja, hogy egy lány egy férfit szerethessen, ellenben azt föl tudja fogni, hogy a férfi a nőt szerethesse. Szép

nők és lányok iránt állandóan élénken érdeklődött, megpillantásuk hatalmasan felizgatta. Egyedüli vágya, hogy ezeket megcsókolhassa és magához ölelhesse. Álmaiban is mindig lányok szerepelnek, gyönyörrel gondolt rájuk. E „barátnőtől” való elválás valósággal búskomorrá tette.

Külső megjelenése mindenképpen nőies és nagyon tetszetős; barátnőivel szemben állítólag sohasem érezte magát határozott szerepben, álmaiban sem. Női medencéje, nagy emlői vannak, szakáll, bajusz nyomai hiányzanak.

157. sz. megfigyelés. *Homosexualitás*. R.-né, 35 éves, előkelő társadalmi osztályhoz tartozó nő 1886-ban férje kíséretében consultatióra jött fel hozzám.

Atyja orvos volt, idegbajos. Atyai nagyatya egészséges, 96 éves kort ért el; nagyanyjáról nincsenek adatok. Atyja testvérei állítólag valamennyien idegesek voltak. Patiens anyja idegbeteg volt, asthmában is szenvedett, ennek szülői egészségesek voltak, egy nővére melancholias volt.

Patiens 10 éves kora óta habituális főfájásban szenved, nagyobb betegségeken nem ment keresztül; a lehető legjobb nevelésben részesült, különös tehetséget árult el a zene és nyelvek iránt, szükség folytán nevelőnőnek képezte ki magát, a testi fejlődés éveiben nagyon el volt foglalva és 17 éves korában melancholián ment keresztül sine delirio. Patiens azt mondja, hogy eleitől fogva csak a saját nembeli személyek iránt érez vonzalmat és a férfiak főleg esztétikai szempontból érdeklik. Női munkák iránt érzéke sohasem volt. Mint kis lány, legszívesebben a fiúk társaságában volt.

27 éves koráig állítólag egészséges volt; akkor minden külső ok nélkül kedélybeteg lett – bűnös személynek képzelte magát, semmiben sem talált örömet, aludni sem tudott. Ezenfelül még kényszergondolatok is kínozták, saját vagy hozzátartozóinak halálát kellett elképzelnie; 5 hónap után kigyógyult e bajából. Mint nevelőnő nagyon el volt foglalva, időnként még neurasthenias tünetek, spinalis-irritatio mutatkoztak nála.

28 éves korában megismerkedett egy nálánál 5 évvel fiatalabb hölgygel, akibe bele is szeretett, s szerelme viszonzásra talált. Nagyon érzéki szerelem volt ez, amely kölcsönös onaniában keresett kielégítést. „Imádom őt, – hisz oly nemes lény!” mondja patiens, midőn szerelméről beszélt, amely 4 évig tartott és imádottjának házasságkötésével ért véget.

1885-ben számos kedélyizgalom után hystero-neurasthenia tüneteinek közepette betegedett meg (Dyspepsia gastrica, spinalirritatio, görcsrohamok, hemiopia migrän-nel együtt, múltó aphasia rohamai,

pruritus pudendi et ani). 1886 februárjában visszafejlődtek e tünetek.

Márciusban ismerte meg férjét és hosszabb megfontolás nélkül nőül ment hozzá, mert gazdag volt, kedvelte őt és jellemét rokonszenvesnek találta.

Április 6-án e frázist olvasta valahol: „A halál senkit sem kímél meg”. Mint a derült égből a villám, úgy jöttek vissza régi kényszergondolatai; a legborzasztóbb halálnemeket kellett környezetének tagjai számára kigondolnia, különösen haldoklási jeleneteket kellett elképzelnie; elvesztette nyugalmát, álmát, semmi sem érdekelte. Állapota javult. Május végén férjhez ment, de még akkor is gyötörte az a kínzó gondolata, hogy férjének és barátai körének szerencsétlenséget hoz magával.

1886 június 6-án első coitus, mely erkölcsileg nagyon lehangolta; ő nem ilyennek képzelte a házasságot! Kezdetben a taedium vitae nehezedett rá egész súlyával. Férje, aki őszintén szerette nejét, mindent megtett az ő megnyugtatására. Az orvosok azt mondták, hogy ha nejét teherbe ejtené, úgy minden megjavulna. Férje nem tudta nejének ezen rejtélyes viselkedését megmagyarázni; a nő barátságos volt vele szemben, tűrte szerelmeskedéseit, a coitusnál, melyet ugyan lehetőleg került, teljesen passive viselkedett, utána napokig bágyadt, kimerült volt, spinalirritatio kínozza.

A házaspár egy utazása alkalmával viszontlátta patiens barátnőjét, aki 3 év óta boldogtalan házasságban él. Mindkettő reszketett a gyönyörtől és izgalomtól, midőn egymás karjaiba borultak, és ez időtől fogva nem voltak elválaszthatók. A férj úgy találta, hogy ez a baráti viszony mégis csak különös és azért sietette az elutazást. Egy alkalommal feleségének a „barátnővel” folytatott levelezéséből győződött meg arról, hogy neje kettőt szeret.

B.-né terhes lett, ez idő alatt eltűntek a lelki depressio és a kényszergondolatok még fenmaradt tünetei. Szeptember közepén, a terhesség kilencedik hetében, abortus állott be; ezzel kapcsolatban hysteroneurasthenia újabb, súlyosabb jelenségei léptek föl; ezenfelül anteflexio et lateropositio dextra uteri. Anämia. Atonia ventriculi.

Patiens a vizsgálat alkalmával súlyos idegbajjal terhelt egyén benyomását keltette föl bennem. A szem neuropathiás kinézése nem volt felismerhető. Habitus feminae. Az igen keskeny és meredek garattól eltekintve, más csontvázabnormitás nincs jelen. Patiens csak nagyon nehezen szánta el magát arra, hogy nemi abnormitásáról közléseket tegyen. Panaszkodik, hogy férjhez ment, anélkül, hogy tudta volna, hogy a házasság férfi és nő közt áll fenn; szereti ugyan a férjét lelki kiválóságai miatt, de a nemi actus valóságos

kín rá nézve, csak szükségből vesz részt benne, soha kielégítést nem érzett utána. Post actum napokig bágyadt és kimerült. Az abortus óta – hogy az orvos megtiltotta a vele való nemi érintkezést – jobban érzi magát, de fél a jövőtől. Tiszteli férjét, szereti őt lelkileg, s mindent meg tudna neki tenni, csak a nemi közlekedéstől kímélné meg a jövőben. Reméli, hogy idővel érzéki vonzalma is támad férje iránt. Ha férje hegedűn játszik, akkor gyakran úgy érzi, hogy a barátságánál több az, amit érez; mindez azonban csak futó jelenség, anélkül, hogy biztosítékot nyújthatna a jövőre vonatkozólag. Boldog, ha előbbi szerelmesével levelezhet, érzi ugyan, hogy ez nem helyes dolog, de nem tud vele felhagyni, különben kimondhatatlanul boldogtalannak kéne lennie.

158. sz. megfigyelés. *Homosexualitás*. X. rajta tett megfigyeléseim végeztekor 22 éves kisasszony, polgári család tagja.

Ismert szépség volt, a férfiak rajongtak érte, határozottan érzéki természet, mintha Aszasiának született volna, mégis visszautasította az efféle ajánlatokat. Csak egy fiatal tudós udvarlója iránt mutatott némi előzékenységet, de semmiesetre egy szerelmes nőt, intimebb lett vele, csókot is megengedett neki s midőn T. úr egy ízben azt hitte, hogy vágyai célt értek, a nő könnyek közt kérte, hogy ne tegye meg vele, mert ő nem erkölcsi, de mély lelki okokból képtelen ilyesmire. Az eredménytelen rendezvous-t levélbeli bizalmaskodások követték, melyekből aztán a rendellenes nemi érzés biztos diagnózisa volt felismerhető.

X. kisasszony iszákos atya és hysterias anya gyermeke; maga is idegbajos, mindenben egy ritka szépségű nő külsejét mutatja, de legénykedő fellépése teszi őt feltűnővé; határozottan férfias hajlamokat mutat, tornászik, lovagol, dohányzik, fellépése erőteljes, járása férfias; színpadra szeretne lépni.

Újabban fiatal nők iránti rajongó baráti érzelmei által tűnik föl; egy fiatal nővel együtt is lakik és alszik.

X. a pubertás idejéig nemileg állítólag teljesen indifferens volt.

17 éves korában egy fürdőhelyen ismeretséget kötött egy fiatal külföldivel, aki „fejedelmi” alakjával elbűvölte őt. Boldog volt, midőn egy éjjelt végigtáncolhatott vele; a következő napon az esthomályban lázító jelenetnek volt szemtanúja: ablakából látta tudnillik azt az elragadó férfit a bokorban futuare more bestiarum mulierem quondam inter menstruationem.

Adseptu sanguinis currentis et libidinis quasi bestiális viri egész magánkívül volt, időbe és fáradozásába került, hogy lelki egyensúlyát megőrizhesse, álmatlan, étvágytalan lett és ezóta a férfiben minden aljasság összpontosítását látja.

Két évvel később egy fiatal hölgy közeledett hozzá egy nyil-

vános kertben, és különös pillantásokat vetett feléje, melyek mélyen meghatották.

Másnap már ösztöne hajtotta, hogy ismét a kertbe menjen; az illető már ott volt, úgy látszik, várt rá. Régi ismerősökként üdvözölték egymást, beszéltek, tréfáltak, nap-nap után rendez-vous-kat adtak egymásnak, melyek aztán kezdezőtlen időjárás beálltával a fiatal nő boudoir-jában folytatódtak.

„Egy napon – írja X. kisasszony bizalmas irataiban – dívánjához vezetett és miközben leült, én az ő lábaihoz vettem magam; félénk szemeit rám szögezte, hajamat lesimította homlokomról és így szólt: „Oh, ha csak egyszer szerethetnék igazán Szabad?” Én igennel feleltem és mialatt így egymás mellett ülve szemeinkbe néztünk, lassan átsiklottunk azon állapotba, ahonnan már vissza nincs út. Isteni szépségű nő volt, oh, csak festeni szerettem volna tudni, hogy vonásait és idomait megörökíthetném. Mind ez érzések újak voltak előttem, teljesen átadtam magam azoknak, minden gondolat nélkül belevetettem magam a női érzékiség részegítő mámorába. Nem hiszem, hogy a férfi felismeri azt, ami így elbűvöl, hogy eltalálja a gyengéd, de pikáns gondolatokat, úgy, mint ez a nő – mert a férfinak nincs olyan finom érzése és nem is oly érzékeny. Mámoros kedvteléseink addig tartottak, míg én bágyadtan, erőtllenül, idegbetegen ki nem dőltem. Ilyenkor elbágyadva elaludtam az ő ágyán, mikor hirtelen valami eddig nem ismert, kimondhatatlan érzés fogott el – borzalom futott testemen keresztül, láttam I.-t magamon – cunnilingum perfcientem – ez volt az ő főélvezete, – tandem mihi non licebat altrum quam osculos dare ad mammas -, amikor ő mindig görcsös rángásokat mutatott.

Zavartalanul tartott viszonyunk egy esztendeig, amikor kedvesem atyját más városba helyezték át”.

X. azt is beismerte, hogy ezen homosexuális érintkezés alkalmával mindig férfinak érezte magát a nővel szemben, és hogy faute de mieux egyik imádójának megengedte a cunnilingust.

159. sz. megfigyelés. *Bomosexualitás*. C. 32 éves nő, hivatalnok neje, nem csúnya női megjelenés; idegbeteg anya gyermeke. Egy bátyja psychopáthiás volt és iszákosság tette tönkre. Patiens különös, önfejlő, hirtelen haragú, excentrikus természet; testvérei is izgatott emberek. A családban phthisis pulm. többször fordult elő. A leány már 13 éves korában feltűnt, nemcsak nagyfokú ingerlékenysége, hanem egy társnője iránti rajongó szerelme által. Szigorú nevelésben részesült, de titokban sok regényt és verset olvasott. 18 éves korában férjhez ment, de csak azért, hogy a szülői ház sok kellemetlen bajától megszabadulhasson.

Soha nem érdekelték a férfiak és tényleg kerülte is a bálákat;

női szobrok megnyerték tetszését. Legnagyobb kívánsága az volt, hogy egy imádott nővel élhessen házasságban. Különös nemi életéről csak a házasságkötéskor értesült és a dolgot érthetetlennek tartotta; alávetette magát a házastársi kötelességnek, három gyermeke született, akik közül kettő görcsökben szenvedett; férjével békében élt, de csak erkölcsi tulajdonságai miatt tisztelte őt; a coitust kerülte, ha tehetette. „Szívesen érintkeztem volna nővel”.

1878-ig neurastheniában szenvedett; egy fürdőben tartózkodása alkalmával megismerkedett egy női urning-gal, akinek kórtörténetét az „Irrenfreund”-ban tettem közzé (1884. 1. szám, 6. megfigyelés).

Pa tiens egészen megváltozva került vissza családjához; férje azt mondja: „nem volt többé az én feleségem, nem szeretett többé engem, sem gyermekeimet és a házastársi érintkezésről tudni sem akart”. Heves szerelemre gyulladt „barátnője” iránt, semmi más nem érdekelt. Miután a férj megtiltotta a nőnek, hogy a ház küszöbét átlépje, levélbelileg érintkeztek, helyenkint ily alakban: „Galambom, édes lelkem, hisz csak te érted élek!” Ha valamely várt levél elkésett, vagy kimaradt, kétségbeesve kérte-kereste a rendez-vous-t. A viszony nem volt plátói; bizonyos körülmények odautalnak, hogy kölcsönös onania útján elégitették ki nemi vágyaikat. A szerelmi viszony 1882-ig tartott, és patienst nagyon neurastheniássá tette.

Minthogy pedig háztartását nagyon elhanyagolta, férje egy 60 esztendőes házvezetőnőt hozott a házba s azonkívül egy nevelőnőt a gyermekek számára. Patiens beleszeretett mindkettőbe, akik úrnőjük kedveskedéseit szívesen túrték, mert anyagi előnyökkel kárpótolta őket.

1883. év végén fejlődésnek induló tuberculosis pulmonum miatt patiensnek délre kellett utaznia; itt egy 40 éves orosz nővel ismerkedett meg, akibe halálosan beleszeretett, de nem talált megfelelő viszonzásra. Egy napon őrjöngési roham ütött ki rajta – az orosz nőt nihilistának tartotta, és azt hitte, hogy ez hatalmában tartja őt, valóságos üldözési mánia vett rajta erőt, elmenekült innen, és Olaszország egyik városában akadtak rá, kórházba vitték, ahol lassan megnyugodott, de újból üldözni kezdte szerelmével a nőt, kimondhatatlanul szerencsétlennek érezte magát, öngyilkos akart lenni.

Hazatérve búskomor lett, bántotta, hogy nem bírja azt az orosz nőt, környezetével szemben rideg és elutasító magatartást mutatott. 1884 május végével deliráns er oticus izgalmi állapot következett be; táncolni, ujjongani kezdett, férfinak mondotta magát, vágyódott előbbi szerelmei után, azt mondotta, hogy fejedelmi családból származik, férfiruhában szökött el hazulról és ilyen szerelmi-mániás állapotban vitték be a tébolydába; az exaltatio néhány nap múlva el-

tűnt; patiens nyugodt, búskomor lett, kétségbeesésében öngyilkosságot kísérelt meg, amely után súlyos életunalom nehezedett lelkére; a rendellenes nemi érzés mindjobban visszafejlődött, a tuberculosis pedig előrehalad; végül 1885 elején phthisisben meghalt.

Az agyboncolat a tekervények elhelyeződése és a felépítés tekintetében semmi feltűnőt sem mutat; súlya 1150. Koponyája kissé assymetriás. Anatómiai degeneratio jelenségei hiányoznak. Belső és külső nemi szervek anomáliát nem tüntetnek föl.

160. sz. megfigyelés. (*Homosexualitás átmenete a viraginitáshoz.*) T.-né, 26 éves, gyáros neje, néhány hónapja házas, 1896-ban férjével consultatióra jöttek hozzám azon esetből kifolyólag, hogy a nő egy diner után egy a társasághoz tartozó nő nyakába borult, össze-vissza csókolta, ölelte és ezáltal botrányt idézett elő. T.-né azt állítja, hogy férjét a házasság előtt felvilágosította rendellenes nemi érzése felől, s hogy őt csak lelki tulajdonságai miatt becsüli. A házastársi kötelességnek eleget tett, ha nem menekülhetett előle. Csak azt a feltételt kötötte ki magának, hogy incubus legyen, sőt ilyenkor kielégítést is érzett, amennyiben phantasiája segítségével valamely imádott nőt képzelt succubusnak. A nő atyja idegbajos, inkább női típust mutat, hysterias rohamai szoktak lenni és nemi szükségletet állítólag sohasem érzett; nővére állítólag megvásárolta a saját férjétől a házastársi kötelesség teljesítését, amennyiben bizonyos pénzösszeget adományozott neki és megengedte, hogy másutt kárpótolja magát. Anyja hypersexuális és állítólag messalina volt; lányát 14 éves korában saját ágyában engedte aludni. Csak 15 éves korában választották el anyjától és bízták nevelését egy intézetre. Nagyon tehetséges lány volt, könnyen tanult, az elsők közt szerepelt az osztályban. 7 éves korában pszichikai trauma érte, amennyiben a család egyik barátja exhibitióra ragadtatta magát előtte. 12 éves korában menses, mely azután is rendszeren folyt le. F.-né azt állítja, hogy már 12 éves korában vonzódott más lányokhoz; amellet azonban évekig nem érzett semminemű sexuális izgalmat, de ezt a vonzalmat saját neméhez már kezdettől fogva anomáliának ismerte. Csak saját neméhez tartozó egyének előtt restéit mezítelenre levetkőzni; a tulajdonképeni nemi ösztön csak 20 éves korában ébredt fel. Sohasem irányult férfiakra, hanem kezdettől fogva mindig lányokra és fiatal nőkre. Ezekkel aztán a szerelmeskedések egész sorozatát vitte véghez. Midőn a szülői házhoz visszatért és nem vigyáztak rá eléggé, pénze pedig sok volt, könnyen kielégíthette vágyait. Nemi kielégítése: masturbatio feminae dilectae, később pedig, midőn egy unokatestvére az eddig ismeretlen lesbosi szerelem titkaiba avatta be, cunnilingus volt. Mindig activ szerepben érezte magát, nem tudta volna megengedni, hogy mások az ő testén keressenek kielégítést;

csak heterosexuális nőket szeretett; homosexualis nőktől irtózott. Csak a saját osztályához tartozó hajadon nők tetszettek neki, akik kiváló lelki tulajdonságokkal és inkább kifejtett szépséggel büszkélkedhettek, amellet tartózkodók, félénkek voltak, érzékiség nélkül. Ha talált ilyen személyt, akkor a hypersexuális nő oly izgalmomba jött, hogy ismételen nem tudott szenvedélyén uralkodni és mintegy ösztönszerűleg vetette magát az ilyen nőre. Azt állítja, hogy ilyen pillanatokban minden piros színben tűnt fel előtte és öntudata pillanatra elhomályosult. F.-né említi, hogy ő rendkívül ingerlékeny természet, aki indulatait alig tudja megfékezni.

23 éves korában nagyon fokozta T.-né homosexualitását és nemi ösztönét azon körülmény, hogy egy látszólag nem homosexualis, de hypersexuális és férjének impotenciája által ki nem elégített fiatal asszonnyal lépett nemi érintkezésbe. Külön lakást bérelt magának, ahol valóságos orgiákat ült, cum digito et lingua elégítette ki magát, míg teljesen ki nem merült. Egyideig egy próba-kisasszonnyal folytatott viszonyt, férfiruhában fényképeztette le magát e nővel és ilyen ruhában jelent meg nyilvános helyeken is, anélkül, hogy valakinek feltűnt volna, kivéve, hogy egy ízben egy rendőr avatott szeme leplezte le, aki rögtön be is kísérté.

Itt csak figyelmeztetést kapott és azóta föl is hagyott e szokásával. Házassága előtt egy évvel a múltó melancholia fogta el. Akkoi azon szándékkal, hogy megválk az élettől, búcsúlevelet írt egy régebbi barátónőjéhez, afféle gyónó levelet, melyből a következő rész álljon itt jellemzésül:

„Lánynak születtem, de a hibás nevelés izzó képzeleteméi hamarosan téves irányba terelte. Már 12 éves koromban mániám lett, hogy fiúnak adtam ki magam és a nők figyelmét magamra akartam irányítani. Tudtam, hogy e mánia örületes, mégis évről-évre veszedelmesen nőtt. Már nem állott módomban, hogy tőle megszabaduljak; haschischom, boldogságom lett; hatalmas szenvedélyemmé”vált hímneműnek éreztem magam, aki tette és nem passiv megadásra született. Izzó temperamentumom és érzékiségem, mélyen gyökerezi perverz hajlamom mellett a lesbosi szenvedély lassan-lassan teljesei leigázott. Érdeklődtem a férfi iránt, de mihelyt egy nőt futólag megérintettem, rögtön vibrált egész idegrendszerem; kimondhatatlanul sokat szenvedtem emiatt.

Francia könyvek és könnyűvérű életmód hamarosan megkedveltették velem az egészségtelen erotika fogásait és az eddig homályos ösztön most tudatos perverzitássá fajult. Nálam a természethibát követett el a nem megválasztásában és ezen hiba miatt kell élethossziglan szenvednem, mert nincs elég erkölcsi erőm ahoz, hogy

ezen kikerülhetetlen bajt méltósággal el tudjam viselni, szenvedélyem tüskéi minduntalan szúrnak s lassankint megölnék...

Szomjaztam a te édes tested után; Victorodra féltékenykedtem, mint az egyik rivális szokott a másikra; átszenvedtem a féltékenység pokoli kínjait; meggyűlöltem ezt a férfit, szerettem volna megölni; átkoztam sorsomat, amiért nem tett meg férfinék. Megelégedtem azzal, hogy egy undok komédiát játszottam el előtted, mesterséges hímveszőt tettem magamra, amely ösztönömet még hatalmasabbá tette. Nem volt bátorságom, hogy neked az igazat megvalljam, mert ez oly nyomorúságos és nevetséges lenne. Most már tudsz mindent. Tudom, hogy nem fogsz megvetni, hanem át fogod érezni mindazt, amit én éreztem. Örömeim inkább hasonlítanak pillanatnyi részegséghez?, mint a boldogság valódi kincséhez; minden örömöm hamis arany volt. Bolondot csináltam az életből, ez pedig engem tett bolonddá; tehát kiegyeztünk egymással. Búcsúzom tőled. Gondolj a szerencse óráiban néha arra a komikus, szerencsétlen bolondra, aki hűségesen és melegen szeretett téged.”

A nő vita sexualisára vonatkozólag meg kell még jegyezni, hogy ez a masochismus és Sadismus jelenségeit is mutatja. így pl. azt beszéli, hogy az általa imádott nő szájából hallott minden szidalmazás neki gyönyört okozott, sőt egy ilyentől kapott pofon is élvezetet nyújtott neki. Nemi izgalmában szívesebben harapott volna, mint csókolt.

T.-nét nyilván dégénéree supérieure-nek mondható személynek ismertem meg. Nagy műveltségű és értelmes nő volt, aki kínosnak találta fatális helyzetét, de csak a családja miatt. Tetteit és eljárását fátumnak mondja, mely elől kitérni nem lehet. Intelligenciája ép maradt. Panaszkodik rendellenes sexualitása miatt, kész bármit is megtenni, hogy tőle megszabaduljon, hogy tisztességes nő és jó anya lehessen, aki gyermekét nem nevelné oly esztelen irányban, amint őt nevelték. Mindent meg akar tenni, hogy férjét kiengesztelje és kielégítse, közösülésre is hajlandó, melynél már csak a bajusz kiállhatatlan előtte. De elsősorban szerencsétlen impulsív természetétől kell megszabadulnia.

A fizikai és pszichikai másodlagos nemi jellemvonások részben férfiasak, részben nőiesek. Férfias a sportszeretet, dohányzás, ivás iránti hajlam, a férfias szabású ruhák iránti előszeretet, a női kézimunkában való ügyesség hiánya, a komoly filozofiai olvasmányok iránti kedv, a járás, testtartás, az arc erőteljes vonásai, mély hang, durván fejlett csontváz, erős fejlettségű izomzat és hiányos zsírpárna. A medence is a férfiéhoz áll közelebb (distantia spinarum = 22cm., cristarum = 26 cm.; trochanterum = 31 cm.). Vagina

uterus, ovarium ok épek; clitoris megnagyobbodott, mammae jól fejlettek, mons veneris női szőrzettel bevont.

Egy tapasztalt kollegának sikerült pasienst hydro- és suggestiotherapia által néhány hónap alatt homosexualitásától megszabadítani és csinos, nemileg legalább is neutrális egyénné változtatni, aki hosszabb ideje tartózkodik rokonainál és a lehető legkorrektebbül viselkedik.

161. sz. megfigyelés. (*Viraginitás.*) N. 25 éves kisasszony, állítólag egészséges szülők gyermeke; testvérei azonban (5) mind idegesek, 3 közülök férjnél van. A lány talentumos, különös tehetséget mutat a szépművészetek iránt. Már kis gyermek korában kedvelte a katonas- és más fiújátékokat, rakoncátlan és szájas volt, ebben túltett a fiúkon. Sohasem érdekelték a babák vagy női foglalkozások. A pubertás 15 éves korában állott be; röviddel rá belészeretett fiatal nőkbe, de csak plátóilag, mert nagyon erkölcsös volt. Néhány év óta azonban oly magasra hágott a szenvedélye, hogy alig tudja megfékezni. Izgató álmában csak nők szerepelnek, akikkel szemben férfinek képzei magát. Néhány év óta halálosan szerelmes egy 40 esztendősnőbe; féltékenységgel is kínozza őt. Férfiak teljesen közömbösek előtte.

Nyugodtan osztja meg velük lakását, sőt ágyát is, ellenben a saját nemének személyeivel szemben szeméremérzése ébred föl.

Tudja, hogy állapota kóros.

N. kisasszony férfias arcvonásokat, mély hangot, férfias járást mutat, arca szőrtelen, mamiái gyengén fejlettek, haja rövidre nyírt és női ruhába öltözött férfi benyomását kelti.

162. sz. megfigyelés. (*Viraginitás.*) C. R. 26 éves cselédleány, a fejlődési évek óta paranoia originariában és hysterismusban szenved – lényegileg a saját rögeszméi alapján; – regényes múlttal bír. Svájcban, ahová 1884-ben üldözési mániája következtében elmene-kült, törvényszéki vizsgálatnak vetik alá. Ez alkalommal derül ki, hogy R. rendellenes sexualitásban szenved.

Szüleiről és rokonairól semmiféle közelebbi adat nem áll rendelkezésünkre. 16 éves korában Mállott tüdőgyulladásán kívül állítólag nem volt komolyabb baja.

Első menstruációja 15 éves korában, aztán rendetlenül és abnormis erővel ismétlődött. Patiens azt állítja, hogy sohasem érzett férfiak iránt vonzalmat, nem is tűrte a férfiak közeledését. Nem tudja felfogni, hogy hogyan beszélhetnek társnői férfiak szépségéről és szeretetreméltóságáról; nem érti, hogy csókolthatja meg magát nő férfítől; ellenben ophi volt a gyönyörtől, ha imádott barátnőjének ajkára nyomhatott egy csókot. Előtte is érthetetlen a lányok iránti szerelme. Némely barátnőjét rajongóan csókolta és szerette, életét

áldozta volna föl értük. Legnagyobb élvezete az volt, ha ilyen barátnőjével tartósan együtt élhetett, egyedül és teljesen bírhatta őt.

Emellett férfinak érezte magát a nővel szemben. Már kis gyermekkorában fiújátékok foglalkoztatták, legszívesebben a lövést és a katonazenét hallgatta; a katonazene valósággal fellelkesítette és szívesen ment volna a katonákkal. Háború és vadászat voltak ideáljai. A színházban csak a női szereplők iránt érdeklődött. Tudta, hogy ez mind nem női, sőt éppen annak ellentéte, de nem tehetett ellene semmit. Legnagyobb élvezete az volt, ha férfiruhában járhatott és férfi foglalkozást űzhetett, amelyben különös ügyességet árult el, míg a női munkák, különösen a kézimunka iránt semmi kedvet vagy képességet nem mutatott. Patiens szereti a dohányzást és szeszes italokat. Üldözési mániája alapján, hogy vélt üldözői elől meneküljön, ismételen férfiruhában és férfiszerepben járt-kelt. Ezt oly ügyességgel vitte véghez, hogy meg tudta volna hazudtolni az embereket a saját neme felől.

Hivatalosan bebizonyosodott, hogy patiens már 1884-ben hosszabb időn át majd civilruhában, majd hadnagyi uniformisban járt és 1884 augusztusában üldözési mánia következtében Ausztriából Svájcba menekült oly férfiruhában, aminőt urasági szolgák szoktak viselni. Itt állást kapott egy kereskedő családjánál és beleszeretett a kereskedő lányába, a „szép Annába”, aki – nem ismervén föl IL valódi nemét – vizsonozta a csinos fiatalember érzelmeit.

Az epizódról patiens a következőket említi: „Szerelmes voltam Annába; nem tudom, hogy történt és nem is tudok számot adni e vonzalomról. E fatális szerelem okozta, hogy oly sokáig játszottam a férfi szerepét. Sohase éreztem szerelmet férfi iránt és azt hiszem, hogy szerelmem csak a női nemre irányul. Ez állapottal egyáltalában nem vagyok tisztában.”

R. Svájcból levelet írt haza egyik barátnőjéhez, Amáliához, melyeket a törvényszéki iratokhoz mellékeltek. Rajongó, a baráti érzelem határait messzire túlhaladó szerelemről tesznek ezek tanúságot. Barátnőjét így apostrophálja: „Óh, én csodavirágom, szívem, napja, lelkem vágya!” Ő a legnagyobb boldogsága, övé a szíve. Barátnője szüleihez írt leveleiben is azt írja: vigyázzanak az ő csodavirágjára, mert ha ez meghalna, akkor ő sem tudná az életet továbbra elviselni.

R. lelki állapotának megvizsgálása céljából egyideig az elme-gyógyintézetben tartózkodott. Midőn Annát egyszer látogatóba bebocsátották hozzá, nem tudtak heves öleléseikkel és csókjaikkal felhagyni. Anna önkéntelenül megjegyezte, hogy már odahaza is hasonló gyengédséggel ölelték és csókolták egymást.

R. magas, karcsú megjelenésű, nőies termetű személy; arc-

vonásai azonban férfiasak. Koponyája szabályos, degeneratio jeleit nem mutatja; nemi szervei épek és szüzességre mutatnak. R. erkölcsileg romlatlan, csinos leány képét mutatja; minden körülmény arra utal, hogy csak plátóilag szeretett; tekintete, megjelenése neuropathiára vallanak. Súlyos hysterismus, időnkint merev görcsös állapotok visió-s és deliráns állapotokkal. Páciens hypnotikus beavatkozással nagyon könnyen somnambulismusba lehet hozni és ez állapotában minden lehető suggestióra képes. (Saját megfigyelésem *Friedriche* Blätter, 1881. I. füzet.)

163. sz. megfigyelés. (*Viraginitás.*) O. kisasszony, 23 éves, súlyos hysteropathiában szenvedő anya gyermeke. Anyai nagyatyja megőrült.

Atyai ágon nem mutatható fel semmi terheltségre valló körülmény. Atyja korán halt el tüdőgyulladásban. Páciens gyámja vezeti fel hozzám, előadva, hogy a lány nemrégiben férfiruhában öltözve megszökött hazulról azon szándékkal, hogy mint „művész” bebojlongja a világot; patiens tudniillik nagy tehetséggel bír a zene iránt.

Már évek óta feltűnt kihívó, inkább férfias magaviselete által, valamint azért, hogy ruházatában, fésülködésében lehetőleg a férfidivatot igyekezett utánozni. 13 éves kora óta rajongó szerelemmel viseltetik barátnői iránt, akiket heves öleléseivel gyakran igen kellemetlen helyzetbe hozott.

Consultatio alkalmával nem csinál titkot a saját nembeli személyek iránti szenvedélyes vonzalmából. Tudja 13 éves kora óta, hogy csakis ezeket szeretheti. Férfinak érzi magát a nővel szemben és azt hiszi, hogy külseje csakugyan férfias és legszívesebben férfiruhában jár.

Röviddel ezelőtt egy, a rendőrségnél alkalmazott rokonát a legkomolyabb hangon arra kérte, hogy eszközölje ki neki azon engedélyt, hogy férfiruhában járhasson.

Eroticus álmai nőkkel való benső érintkezésre vonatkoznak. Férfiak iránt sohasem érdeklődött és soha nem jutott eszébe a házasság gondolata.

Abnormis nemi szerepében egészen boldognak érzi magát és nem látja be annak kóros voltát, azt sem ismeri el, hogy nemi érzése különbözik a más nőkétől. Határozott nemi korlátoltság és veleszületett psychikai abnormitás benyomását kelti az emberben.

A koponya körfogata csak 51 cm. Páciensnek farkastorka van; a csontváz női, csak a lábak feltűnő nagyok és inkább férfiasak; a testmozgások, a testtartás és a járás inkább a férfiéhez hasonlók. A hang női, 13 éves kora óta rendes menstruációi vannak.

164. sz. megfigyelés. (*Viraginitás.*) 1898. okt. 5-én W. 36 éves,

nem házas munkásnőt hoz a rendőri hatóság klinikámra elmeállapotának megvizsgálása céljából. Ez tudniillik eljegyezte magát egy fiatal leánnyal, amennyiben azt hazudta ennek, hogy ő férfi, és persze előkelő származású. A vizsgálat az eredeti (veleszületett) paranoia klasszikus esetét derítette föl (5. életéve óta az a tudat, hogy szüleinek csak nevelt gyermeke, 18 éves korában az a meggyőződés, hogy magasrangú szülőktől származik, végül 28 éves korában már testi felismerése a szülőknek egy király és egy hercegnő személyében). Patiens craniuma 53 cm. körfogatú; falcsontjai kissé vajtak. Fülei abnormisan kicsik, nem egyformák, degeneratív alakot mutatnak, a jobb fülcimpa lécszerűen megy át az arcpofa bőrébe, a bal cimpa normálisan fejlett. A garat szűk, meredek, a fogak szuvasak, nagyrészt már kihullottak (rachitis). Patiens középnagy, karcsú, a gerincoszlop melli részének domborodása és az ágyéki résznek behajlása a rendesenél erősebb. Kiváló nőgyógyász a medence vizsgálatánál a következő leletet adta: „Karcsú, általában is kissé, de főképp a medencekijárat felé szűk medence, melynek alakja határozottan közeláll a férfitypusú medence alakjához. A csípőcsontok kissé gyöngébben hajlottak, mint rendesen, de úgy ezek, mint a keresztcsont feltűnően meredeken állanak. A medence tehát nagyon távol áll a női medence típusától, bár ez alakja nőknél nem éppen ritka.”

Feltűnő patiens arca, amely kemény vonásaival inkább férfiarcra emlékeztet; rövid haját visel. Tartása, járása férfias; a bőr inkább nyersnek mondható, a zsírpárna csekély, az emlők elkorcsosultak. A nemi szervek vizsgálata normális állapotokról tesz tanúságot, hymen még ép. Patiens nem idegenkedik nemi életének megbeszélésétől. Maga is keresi a felvilágosítást arra vonatkozólag, hogy egyáltalán nem érez hajlamot a férfiak iránt, csakis a saját neme érdekli. Nemi szerveit nem tartja normálisan alkotottaknak. 16 éves kora óta menstrual, de a vérzés csak gyenge és ritkán szokott megjelenni. A pubertás ideje körül fejlődött ki a saját neme iránti vonzalma. Érzéki sohasem volt; nemi képzelődései csak a női fajjal foglalkoztak és nem egyénekkel. Így él együtt egy vele egykorú lánnyal már 10 év óta. Köztük testvéri viszony áll fenn, nemi actusra sohasem került a sor. Nővel szemben férfinak érzi magát; a férfival való nemi érintkezést undorítónak találja. Már 16 éves korában figyelt meg önmagán férfi-tulajdonságokat, sőt már gyermekéveiben is legszívesebben a fiújátékokkal játszott, s ha lányok közt volt, akkor mindig férfiszerepeket vállalt magára, pl. rablókapitányét, vagy például az egyik lány férjének szerepét adta, anélkül, hogy ilyenkor valamely sexuális momentum jutott volna tudatára. 16 éves korában egy kolostorban masturbatióra csábította egy nő, akinek emlékezetében megőrzött képe a nemi actusnál mint izgató factor gyakran sze-

repelt. Később is határozott egyéniség nélkül női személyek lebegtek ilyenkor képzeletbeli szemei előtt.

Midőn 33 éves korában súlyos neurasthenia tünetei mutatkoztak, patiens felhagyott e szenvedélyével és csakhamar végleg is megszabadult tőle. Sajnálja, hogy nem született férfinak, mert annak érzi magát, a piperét, női szokásokat gyűlöli, legszívesebben katona szeretne lenni. Nem szereti a bonbons-okat, ellenben élvezettel szívja a felajánlott cigarettát. Intelligens egyén benyomását kelti. A gége és hang határozottan nőiesek. Patiens belátja, hogy nővel nem léphet házasságra és ígéri, hogy rendellenes nemi érzésén uralkodni fog a jövőben; rövidesen szabadon is bocsátatik.

165. sz. megfigyelés. (*Gynandria.*) X. 38 éves kisasszony, 1881 őszén heves spinal-irritatio és makacs álmatlanság miatt keres föl, melyek elleni küzdelmében morphinistává és chloralistává lett.

Anyja és nővére idegbetegek voltak, családja többi tagjai állítólag egészségesek. Baja állítólag csak 1872 óta áll fenn, amikor háttára esett és nagyon megijedt, de már lánykorában izomgörcsök és hysterikus tünetek mutatkoztak nála. Az eséssel kapcsolatban neurasthenikus-hysterikus neurosis fejlődött ki nála, mely főképp spinal-irritatióban és álmatlanságban csúcsosodott ki. Időnkint hysterias paraplegiák mutatkoztak nála, olykor 8 hónapi időtartammal, azonkívül hysterias hallucinatorikus deliriumok görcsrohamok kíséretében. Idővel ezekhez társultak a morphinismus tünetei. Ezek több hónapi klinikai kezelés után visszafejlődtek, jelentékenyen javult a neurasthenia is és az általános faradisatio pedig feltűnően kedvező eredményekhez vezetett.

Patiens első látásra feltűnik ruházata, viselkedése, vonásai által. Férfikalapban járt, rövidre nyírt hajjal, orcsíptetővel, nyakkendővel; női ruhája fölött iérfiszabású felső kabátot viselt és magas sarkú csizmákat; arcvonásai durvák, inkább férfiasak voltak, hangja mély és inkább női ruhába öltözött férfi benyomását keltette, mint nőét; csak keble és medencéje mutatnak határozott női alakot.

A megfigyelés hosszú tartama alatt erotismus jelei nem voltak nála megfigyelhetők. Midőn ruhája miatt vontam kérdőre, azt felelte, hogy az általa választott ruhaviselet jobban ruházza. Lassan meg lehet tőle tudni, hogy már kis lány korában előszeretettel viseltetett a fiújátékok és lovak iránt, általában a férfifoglalkozások iránt, ellenben a női munka iránt sohasem érdeklődött. Később olvasni szeretett és tanítónői pályára lépett. A táncban sohasem lelte örömet, esztelenségnek tartotta. A ballet sem érdekelte. Legnagyobb élvezete a circus volt. 1872-ig sem az egyik, sem a másik nem iránt nem érzett vonzalmat. Azóta azonban feltűnő meleg barátság fűzi fiatal asszonyokhoz, az a vágya támadt, amelyet ki is elégi-

tett, hogy férfikalapot és paletot-t viseljen. 1869-ben rövidre vágatta a haját és úgy viselte, mint a férfiak szokták. Mikor nőekkel volt együtt, nemi izgalmat sohasem érzett, ellenben barátsága és áldozatkészsége előtte rokonszenves nőkkel szemben nem ismert határt, míg férfiak és férfiházasság iránt ellenszenvvel viseltetett.

Rokonai arról tudósítanak, hogy 1872 előtt házassági ajánlatot tettek neki, melyet azonban visszautasított és egy 1874-ben tett furdóutazásból nemileg megváltozva tért vissza és alkalmasint célzásokat tett arra, hogy nem érzi magát nőnek.

Azóta csak nők körében szeret mozogni, ilyen szerelmi viszonyt folytat majd az egyikkel, majd a másikkal és alkalmilag oly megjegyzéseket ejt el, melyekből férfi érzésére lehet következtetni. A nők iránti ezen ragaszkodása jóval túlhaladja a barátság határait, könnyek, féltékenység stb. állandó kísérői. Midőn 1874-ben egy fürdőben tartózkodott, egy fiatal nő férfinak tartva patientst, belészeretett. Midőn e nő később férjhez ment, patients egy ideig búskomor lett és hűtlenséggel vádolta az illető nőt. Rokonainak is feltűnt előszeretete a férfiruhák iránt, férfias viselkedése, női munkától való idegenkedése, mindez csak betegsége óta, míg azelőtt patients – legalább nemileg – semmi feltűnőt sem mutatott. További kutatások kiderítették, hogy patients a 159. sz. megfigyelésben szereplő nővel mindenestre nem tiszta plátói viszonyt folytatott, gyengéd szerelmes leveleket írt hozzá, úgy, mint a szerető kedveséhez. 1887-ben újra szemem elé került patients egy gyógyintézetben, ahová hystero-epileptikus rohamai, spinal-irritatio és morphinismus miatt hozták be újból. A rendellenes nemi érzés változatlanul fennállott és csak gondos felügyelet által lehetett patientst társnőin való erkölcsstelen mérenyletektől távol tar tani.

Állapota meglehetősen változatlan maradt 1889-ig. Ekkor senyvkór-ba esett és 1889. augusztusában „kimerülésben” meghalt.

A boncolás degeneratio amyloidea renum, fibroma uteri, cystis ovarii sinistri-t mutatott. A homlokcsont erős vastagodást mutat, belső felszíne számos exostosisból egyenetlen volt, a dura a koponya-alappal összenőtt.

A koponya hosszátmérője 175, szélessége 148 mm. Az oedemás, de nem atrophisált agyvelő súlya 1175 gr. Lágymembránok vékonyak, könnyen lehúzódnak, az agykéreg halvány; a tekervények szélesek, csekély számúak, szabályosak az elrendezésben. A kis agy és nagy dúcok semmi abnormis jelet nem mutatnak.

166. sz. megfigyelés. (*Gynandria*¹). Anamnesis. 1889 november

¹ Ez esetre vonatkozó, Dr. *Birnbaeher-től* származó részletes törvényszéki orvosi véleményét lásd: *Friedrich's Blätter* 1. gerichtl. Medizin. 1891. 1. füzet.

4-én V. gróf ellen feljelentést tett apósa, hogy ez azon ürügy alatt, hogy egy részvénytársaság titkári állásának elnyeréséhez cautióra van szüksége, 800 forintot csalt ki tőle. Ezenfelül az is kiderült, hogy V. Sándor szerződéseket hamisított, az 1889-ben megtörtént esküvőjénél csalárdul viselkedett s mindenekelőtt pedig az, hogy ez az állítólagos gróf nem is férfi, hanem férfi ruhában járó nő, névszerint gróf V. Sarolta.

Elfogták és csalás és okirathamisítás büntetéeért előzetes törvényszéki vizsgálatnak vetették alá. Első kihallgatása alkalmával elismeri, hogy 1866 december 6-án született, hogy a női nemhez; tartozik, katolikus, nem házas és mint írónő, gróf V. S. név alatt ír,

Ez egyén autobiographiájából a következő figyelemreméltó és mások által is megerősített tények derülnek ki.

S. nagytekintélyű, ősi nemes családból származik, melynek legjellemzőbb családi vonása az excentricitás volt. Anyai nagyanyjának egyik nővére hysterias, somnambul volt és képzelt benuháza miatt 17 évig feküdt ágyban. Egy másik nagynénje szintén képzelt halálos betegsége következtében nyomta 7 évig az ágyat, de egyben bálákat is rendezett. Egy harmadiknak az volt a rögeszméje, hogy a szalonjában elhelyezett egyik console átkozott; ha valaki valamit erre a console-ra helyezett, úgy a nőt a legnagyobb izgalom fogta el s „átkozott, átkozott” kiáltásokkal elsietett e tárggyal egy szobába, melyet „fekete kamrának” nevezett el és melynek kulcsát nem adta ki a kezéből. A nő halála után a fekete kamrában sehawlok, ékszerrek, bankjegyek egész tömegét lelték föl. Egy negyedik nagynénje 2 esztendeig nem söpörtette ki szobáját, nem mosakodott, nem fésülködött. 2 év multával újból előkerült. Mindezek az asszonyok emellett szellemes, művelt, szeretetreméltó nők voltak.

S. anyja ideges volt és nem tudta a hold fényét elviselni. Az atyai családról azt állítják, hogy hóbortos.

A család egyik ága kizárólag spiritizmussal foglalkozik; atyai ágon 2 vérrokona agyonlőtte magát. A férfiak legnagyobbbrésze rendkívül tehetséges; a nők általában korlátolt teremtsék. S. atya magas rangot foglalt el, amelytől excentricitása és költségei (1½ milliót vert el) miatt meg kellett válnia.

Atyjának egyik szeszélye az volt, hogy S.-t teljesen úgy nevelte, mint fiút, lovagolni, hajtani, vadászni taníttatta, férfihez illő energiáját megcsodálta és Sándornak nevezte el.

Ezzel szemben aztán másodszületött fiát lányruhában járatta a bolondos apa és női nevelést is adott neki. E csínyje azonban csak a fiú 15 éves koráig tartott, amikor egy magasabb nevelőintézetbe lépett be.

Sarolta-Sándor 12 éves koráig állott atyja befolyása alatt,

azután excentrikus anyai nagymamához került Drezdába és ez, mikor a férfsportot már túlzásba vitte, egy intézetbe adta és lányruhába bujtatta.

13 éves korában szerelmi viszonyt kezdett egy angol lánnyal, aki előtt fiúnak vallotta magát és a lányt elcsábította.

Sarolta aztán anyjához került vissza, ez azonban már nem változtathatott meg semmit, bele kellett nyugodnia, hogy lányát ismét Sándornak hívják, hogy fiúruhát hordjon és minden évben legalább egy szerelmi viszonyt inscenáljon a saját neméhez tartozó személlyel. Mindezek mellett gondos nevelésben részesült, nagyobb utazásokat tett atyjával, természetesen mindenütt mint fiatal férfi, korán emancipálta magát, kávéházakba járt, sőt kétes hírű helyektől sem idegenkedett s nem átalotta azzal dicsekedni, hogy egyszer a lupanarban is utroque genu puella ült. S. gyakran részeg volt, kedvelte a férfsportot, igen ügyes vívó volt. S. vonzódott színésznőkhöz, vagy más egyedülálló, lehetőleg nem egészen fiatal nőkhöz. „Legszívesebben csúnya, jelentéktelen kinézésű férfiakkal mentem női társaságba, hogy ezek ne homályosítsanak el; ha észrevettem, hogy valamelyikük rokonszenvet keltett föl maga iránt valamelyik nőnél, úgy féltékenykedni kezdtem. A szellemességet többre becsültem a nőnél, mint a szépséget. Vastag vagy erős, terhes nőket nem tudtam kiállani. Szeretem, ha a nő szenvedélye költői fátyol ígéző leple mögül nyilvánul meg. A szemérmertlenséget undorítónak találtam a nőnél. Kimondhatatlan idioszinkrasiával viseltetem női ruhák és egyáltalán mindennel szemben, ami női volt, de csak magamon, mert különben rajongtam a női nem iránt”.

10 év óta S. csak folyton távol élt hozzátartozóitól és pedig mint férfi. Egész sereg liaison-ja akadt hölgyekkel, akikkel utazásokat tett, pénzt vert el, sőt sok adósságot is csinált.

Emellett irodalmilag kezdett működni és 2 fővárosi folyóirat nagybecsült munkatársa lett.

A nők iránti szenvedélye változó; szerelmében nincs állandóság. Csak egy ízben tartott egy liaison-ja 3 évig. Évekkel ezelőtt tudniillik G. kastélyban tartózkodott vendégségben és itt ismerkedett meg a nálánál 10 évvel idősebb E. Emmával. Belészeretett e nőbe, házassági szerződést kötött vele és 3 évig úgy éltek a fővárosban, mint férj és feleség.

Újabb szerelme, mely végzetes lehetett volna rá nézve, arra készítette, hogy „a házassági köteleket” felbontsa. E. azonban erről hallani sem akart. Csak súlyos áldozatok árán nyerhette vissza S. szabadságát E.-től, aki állítólag mint elvált neje még ma is él és V. grófnőnek tekinti magát. Hogy S. mások nemi szenvedélyét is fel tudta kelteni, az abból derül ki, hogy midőn (E.-vel kötött „házas-

sága” előtt) D. kisasszonyra, akivel előbb néhány ezresnek hágott a nyakára, megharagudott, ez lelövással fenyegette, ha hűtlen lesz hozzá.

1887 nyarán megismerkedett egy fürdőhelyen egy előkelő hivatalnok, E. családjával; rögtön bele is szeretett a leányába, Mariba és szerelme viszonzásra lelt. A leány unokahúga és anyja sokat fáradoztak a szerelmi viszony megszüntetésében, ami azonban nem sikerült. Télen át szorgalmasan leveleztek egymással a szerelmesek. 1888 áprilisában látogatóba jött gróf S. a családhoz és 1889 májusában végre elérte leghőbb vágyát, amennyiben Mari, aki időközben tanítónői állását elhagyta, S. barátjának jelenlétében, álpap közreműködésével megesküdött vele. A házaspár boldogságban és örömben élt s ha a gonosz após nem teszi meg a feljelentést, úgy ez a látzólagos házasság még sokáig tartott volna. Érdekes, hogy S. jegyes állapotának hosszú tartama alatt menyasszonya családját teljesen tévedésbe tudta ejteni.

S. sokat dohányzott, teljesen férfias allűröket sajátított el. Levelei, sőt a törvényszéki iratok is „gróf V.” névre szóltak, sőt gyakran emlegette azt is, hogy fegyvergyakorlatra kell nemsokára bevonulnia. Apósa közléseiből az is kiderül, hogy (amint azt később be is vallotta), hogy a nadrágzsebébe dugott zsebkendő vagy akár keztyű által akarta a scrotumot sejtetni. Apósa egy ízben valami olyas dolgot is látott rajta, ami egy erectióban levő membrumhoz hasonlított (valószínűleg priap volt); S. egy alkalommal azt a megjegyzést is tette, hogy lovaglaskor suspensoriumot hord. Tényleg hord ilyen bandage-t a hasa körül, lehetséges, hogy a priap megerősítése céljából.

Bár S. pro forma igen gyakran borotválkozott, mégis a szállodájabeliek arról voltak meggyőződve, hogy ő nő, mert a szobalány a fehérműben a menstruális vér nyomait fedezte föl (S. ugyan aranyeresnek mondotta ezt); s egy fürdés alkalmával állítólag a kulcslyukon keresztül győződött meg S. női állapotáról.

Mari családja el tudta hitetni, hogy a lány hosszú ideig tévedésben volt álférje valódi neme felől.

Hogy e szerencsétlen lány hihetetlenül naiv és ártatlan volt, azt bizonyítja egy S.-nek írt, 1889 augusztus 20-án kelt levelének következő részlete:

„Nem szeretek többé idegen gyermekeket, de ha Sanyival volna gyermekem, ezt imádnám.”

S. szellemi egyéniségéről sok előttünk fekvő kézírata ad kimerítő felvilágosítást. Írásaiból szilárd és határozott jellem világlik ki. Valódi férfias vonások ezek. Tartalmuk sokszor ismétlődik: mindig féktelen, vad szenvedély, gyűlölet és makacs ellenállás mindazzal

szemben, ami a szerelemre áhító szív útjába áll, költői ihletű szerelem, melyet a nemtelen, durva érzékiség egy vonása sem éktelenít el, lelkesedés minden szépért és nemesért, érzék a tudomány és szépművészetek iránt.

Írásai minden nyelv klasszikusaiban való szokatlan jártasságról tanúskodnak, minden nemzet költőiből és prózaíróiból vett idézeteket tartalmaznak. Hivatott részről azt állítják, hogy S. költői s szépirodalmi termékeit előkelő hely illeti meg a szépirodalom terén.

Psychologiailag érdekesek a Marihoz való viszonyáról szóló levelek és iratok.

S. arról a boldogságról ír bennük, melynek M. oldalán részese volt, kimondhatatlan vágyáról, hogy őt, akár csak egy pillanatra is, láthassa. Az őt ért borzasztó szégyen után csak a börtönnel cserélné föl a sírt. De a legkeservesebb mégis az a tudat, hogy M. most is gyűlöli őt. Tengernyi, forró könnyet ontott már elvesztett boldogsága miatt. ívekben tárgyalja a szerelem apotheosisát, visszaidézi emlékezetébe az első szerelmüket és ismeretségüket.

S. panaszkodik, hogy szíve nem engedi érvényesülni eszét; oly érzelmi kitörésekről beszél, melyeket nem lehet színlelni, csak érezni. Majd a dőre szenvedély kifakadásai követik azon kijelentéssel, hogy M. nélkül nem tud élni. „A te édes-kedves hangod, melynek csengésére talán síromból is fel fogok támadni, melynek csengése mindig a paradicsomi ígéretet juttatta eszembe, óh, ez a hang tett engem boldoggá! Jelenléte elég volt ahhoz, hogy testi és lelki szenvedéseimet enyhítse. Valami sajtószerű erő, valami magnetikus áram hatotta át egész lényemet, amelyet soha sem tudtam magamnak megmagyarázni. S így mindig annál az örökigaz definitionál kellett maradnom: szeretem őt, mert szeretem! Vigasztalan, sötét éjszakámban egy csillag tündökölt. M. szerelmének csillaga; a csillag fénye most kialudt, csak a visszfénye maradt itt, a fájdalmas emlékezés, mely még a halál borzasztó sötétségét is a vigasz szelíd fényével enyhíti, a remény bártortalan megcsillanása...” ez irata ezzel a felhívással végződik: „Uraim, bölcs jogi tudósok, psycho- és pathologusok! irányítsák maguk az én életemet; minden léptemet a szerelem vezette, minden tettemet ez indokolta – hisz Isten oltotta belém. Ha ő ilyenek teremtett és nem másnak, arról csak nem tehetek én, avagy a végzet kifürkészhetetlen utai ezek? Istenben bíztam, hogy mégis eljön egyszer a megváltás napja, hiszen hibámat a szerelem okozta, az a szerelem, mely az ő tanításainak, az ő birodalmának alapja.

Isten, te irgalmas, mindenható Isten, te látod szenvedéseimet, te tudod, hogyan kínlódom; fordulj felém, nyújtsd felém segítő karodat, mikor már az egész világ elhagyott. Csak te vagy igazságos. Mily szépen írja ezt le Victor Hugo „Légendes du siècle”-jében. Mily

szomorúan festői a Mendelssohn bölcsessége: „Éjjelenként láttalak álmomban...”

Bár S. tudja, hogy iratai nem jutnak „imádott oroszlánfejéhez”, mégsem fárad el, hogy évek hosszát istenítsen Mari-t, hogy szerelmi fájdalmának és gyönyörének kifejezést adjon, „még csak egy fénylő, világos könnycseppet kívánva magának, melyet csendes holdvilágos nyári éjszakán sírna el M., midőn a tó a holdvilág ezüstös fényében ragyog és Szent-Anna és Maria-Wörth harangjai harmonikus melancholiában hirdetik a békés nyugalmat – még egy könnyet azért a szegény lélekért, azért a boldogtalan szívért, mely az utolsó lehelleltig érted vert.”

Személyes vizsgálat. A törvényszéki orvosok első találkozása S.-el zavarba hozta mindkét félt; az orvosokat azért, mert S.-nek talán kissé erősebben forcirozott tournúrje imponált nekik, őt pedig azért, mert azt hitte, hogy ezek a moral insanity bélyegével szégyenítik meg. Nem csúnya, intelligens arc, mely az arcvonások finomsága dacára határozottan férfias jelleget mutatna, ha az oly nehezen nélkülözött bajusz nem hiányoznék; a törvényszéki orvosoknak is nehezükre esett a női ruha dacára szem előtt tartani, hogy nővel van dolguk, mert ha Sándorral, a férfivel érintkeztek, úgy a társalgás sokkal közvetlenebb, természetesebb, szinte „korrektebb lett. Érti ezt a vádlott maga is. Azonnal közlékenyebb, szabadabb, élénkebb lesz, mihelyt férfinak tekintik.

A női nem iránt már első évek óta fennálló hajlama dacára, mégis állítólag csak 13 éves korában érezte először a nemi ösztön első nyomait, amikor a drezdai nevelő-intézetben azt a vöröshajú lányt elcsábította; ösztöne már akkor csókban, ölelésekben, kéjes érintkezésekben nyilvánult meg. Álomképeit már akkor kizárólag női alakok töltötték be s ő ilyenkor a férfi helyzetében érezte magát, alkalmasint ejaculatiója is támadt.

Magános vagy kölcsönös onaniát nem ismert. Azt rendkívül undorítónak és a „férfi méltóságán” alulnak találja. Genitaliáit sohasem hagyta másoktól megérinteni, már azért sem, mert nagy titkának megőrzésére kellett gondolnia. A menses 17 éves korában állott be, mindig gyengén, baj nélkül. Erről a témáról nem szeret beszélni, mert férfi érzésével és öntudatával ellenkezőnek találja; ismeri állapotja kóros voltát, de nem kíván egyebet, mint hogy perverz érzésében jól és boldogan érezze magát Férfiakkal való nemi érintkezés eszméje undort kelt benne, kivitelét pedig egyszerűen lehetetlennek tartja.

Szemérmessége odáig megy, hogy inkább aludnék férfiak közt, mint nők között, így pl. ha szükségét akarja kielégíteni, vagy ruhát

akar váltani, kérnie kell társnőjét, hogy forduljon el addig az ablaktól, hogy ne láthassa őt.

Midőn egy alkalommal e társnőjével, aki a nép szeméjtéhez tartozik, érintkezésbe jött, kéjes izgalom fogta el és el kellett pirolnia. Kérdés nélkül beszélte el, hogy valóságos aggodalom vett rajta erőt, midőn a börtön cellájában a szokatlan női ruhába kényeszeri tették bele; egyedüli vigasza az volt, hogy legalább férfinge volt. Figyelemreméltó és a szagérzésnek a vita sexualisban való jelentőségére nézve fontos az, hogy pl. Mari távollétében a sofa azon helyeit kereste föl és szagolta, ahol Mari feje szokott feküdni és ezen helyekről akarta a haj illatát inhalálni.

Nők közül *nem* éppen szép vagy testes, nem is egészen fiatal nők érdeklik. Egyáltalán nőnél a testi bájakat csak másodrangúnak tartja, 24-30 éves nők valami mágneses erővel vonzzák őt magukhoz. Nemi kielégítést egyedül in corpore feminae találta (soha a saját testén), és pedig vagy az illető nő manustupratiójában, vagy cunnilingusban. Néha kőcezal kitömött harisnyát használt priapgyanánt. E nyilatkozatokat nem szívesen teszi, szeméremérzése szemmel láthatólag föllázad ellene; irataiban sem találunk soha szemérlitlenséget vagy cynismust.

Vallásos, élénken érdeklődik minden szép és nemes dolog iránt, csak a férfiak iránt nem, sokra becsüli, ha mások erkölcsileg nagyra becsülik.

Mélyen sajnálja, hogy szenvedélyével szerencsétlenné tette Marit, nemi érzéseit perverznek tartja és egy nőnek a másik iránti szerelmét *egészséges* embernél megvetendőnek. Rendkívül tehetséget mutat irodalmi téren, emlékezőtehetsége csodálatos. Egyetlen gyenge oldala a bámulatos könnyelműség és az, hogy nem képes pénzzel vagy értékes tárggyal bánni. Ismeri e gyengeségét és kéri, hogy ne beszéljenek vele róla.

S. 153 cm magas, vézna csontalkatú, sovány, de a mellen les combokon feltűnően izmos egyén. Női ruhában ügyetlenül jár.

Mozgásai erőteljesekek, nem csúnyák, bár van bennük valami a férfias merevségből, nem oly kecsesek, mint a nőé. Üdvözölni erős kézszorítással szokott. Egész megjelenése feszes, öntudatos, bátor. Tekintete értelmes, arcjátéka kissé komor színezetet árul el; lábai, kezei feltűnően kicsik, infantilis fejlődései fokozatot mutatnak; a végtagok feszítői, oldalai feltűnően szőrösek, ellenben az arcon minden borotválkozási kísérlet dacára egy pehely sem figyelhető meg. A törzs csöppet sem női. Hiányzik a taille. A medence oly karcsú és oly kevésbé elődomborodó, hogy a hónaljároktól a megfelelő térdhez húzott vonal egyenesnek felel meg, szóval sem a taille nem süppesztibe, sem a medence nem domborítja ki. A koponya kissé oxycephal s

minden mérete legalább 1 cm-rel kisebb a női koponya átlagos méreteinél.

A koponya körfogata 52 cm., a fülnyakszirtvonal 24, a fülkoponyatetővonal 23, fülhomloki vonal 28.5, a hosszkörfogat 30, fülállvonal 26.5, hosszátmérő 17, nagy szélességi átmérő 13, a füljáratok távolsága 12, a járomnyújtványoké 11.2 cm. A felső állcsont erősen elődomborodik, fogmedri nyúlványa 0.5 cm-rel haladja túl az alsó fogmedri nyúlványt; a fogak állása nem normális. A jobb felső szemfog nem fejlődött ki; a száj feltűnően kicsi, fülek elállók, cimpák nem különültek el, az arc bőrében vesznek el. A kemény szájpád keskeny, meredek; a hang tompa mély; emlők eléggé fejlettek, puhák, nem választanak el. A mons Veneris-t sűrű, sötét haj fedi. A genitáliák teljesen nőiek, hermaphroditikus jelenségek legkisebb nyoma nélkül, *de a 10 éves lány infantilis fejlődési fokozatán állapodtak meg*. A labia majora majdnem tökéletesen érintkeznek, a minora kakastaréjszerű alakot mutatnak és a nagyok fölé hajlanak. A clitoris kicsi és érzékeny. Frenulum vékony, perinaeum nagyon keskeny, introitus vaginae szűk, a nyálkahártya normális; hymen hiányzik (valószínűleg veleszületett állapot), úgyszintén a carunculae myrtiformes. A vagina oly szűk, hogy membrum virile nem vezethető bele, azonfelül még igen érzékeny is. Coitus eddig semmi esetre sem történt; az uterus a rectum fölött diónagyságban tapintható ki, mozdulatlan és retroflexióban van.

A medence minden oldalról megszükül (törpemedence) határozott férfimedence. Az elülső csípőtővisnyúlványok egymástóli távolsága 22.5 (26.3 cm. helyett), a fésűnyúlványoké 26.5 (29:3 helyett), a külső conjugata 17:2 (19-20), ebből következtetve a belsőé 7:7 (10:8) cm. A medence kicsi szélessége folytán a combok állása sem convergáló úgy, mint a nőnél, hanem egyenes.

Az orvosi vélemény abban csúcsosodik ki, hogy S.-nél súlyos terhetség alapján álló veleszületett rendellenes nemi érzés áll fenn, mely anthropologiailag is megnyilvánul a testi kifejlődés anomáliáiban s hogy a vád tárgyát képező cselekedetek kóros és meg nem fékezhető sexualitásával magyarázhatók.

Ennyiben tehát teljesen jogosult S. ez a jellemző nyilatkozata: „Isten oltotta szívembe a szerelmet; ha ilyenek alkotott és nem másnak, akkor is én vagyok a bűnös, avagy a kifürkészhetetlen végzet utai lennének ezek?”

A törvényszék felmentő ítéletet hozott. „A férfiruhában járó grófnő”, amint az újságok hívták, visszatért szülővárosába, a fővárosba és itt ismét mint gróf V. Sándor él. Egyetlen bánata a forrón szeretett Máriával élvezett szerelmi boldogságának elveszte.

Szerencsésebben élt egy nő Brandonban (Wisconsin), akiről

Dr. *Kieman* (The med. Standard, 1888) értesít bennünket. E nő 1883-ban elcsábított egy fiatal lányt, megesküdött vele és azóta boldog házasságban élnek.

A androgynia érdekes történelmi példája a *Spitzka* (Chicago med. Review 1881) által közölt eset. Lord Cornburyról, New-York kormányzójáról szól, aki Anna királynő uralkodása alatt élt, nyilván moral insanity-ben szenvedett, borzasztó kéjenc volt, aki nem tudta magát attól visszatartani, hogy előkelő állása dacára női ruhában kacérkodva járjon az uccákon, egy courtesan összes allűrjeit utánozva. Egy őt ábrázoló képen a keskeny homlokkoponya, assymetriás arckoponya, női vonások, érzéki száj tűnnek föl. Bizonyos, hogy sohasem tartotta magát valódi nőnek.

Rendellenes nemi érzésnél felmerülhetõ complicatiók.

A rendellenes nemi érzésű egyéneknél is előfordulhat, hogy a perverz nemi érzés és ösztön iránt másfajta perverzio jelenségeivel complicálódhatnak. Az ösztön kielégítésénél itt is hasonló esetek fordulhatnak elő, mint a némileg a másik nemhez vonzódó egyéneknél, akik azonban ösztönük kielégítésében mutatnak perverz hajlamokat.

Ama körülménynél fogva, hogy a rendellenes nemi érzést rendszerint a nemi ösztön fokozott kifejlődése szokta kíséreni, kéjeskegyetlen *sadisticus* actusok igen gyakoriak lehetnek a libido kielégítésében. Érdekes példa e tekintetben *Zastrow* esete (*Casper Limán*, 7. kiad. I. k., 160 l. II. 487. l.), aki egyik áldozatát, egy fiút megharapott, praeputiumát széttepte, az anust felmetszette és a gyermeket strángulálta.

Z. psychopathiás nagyapától, melancholias anyától származott; anyai nagybátyja abnormis nemi élvezeteknek hódolt és öngyilkossággal vetett véget életének.

Z. született urning volt, alkata, foglalkozása férfias jellegű volt, phimosisa volt, psychikailag gyenge, társadalmilag hasznavehetetlen, félszeg ember volt. Horror feminae-ban szenvedett, álmaiban nőnek érezte magát a férfivel szemben, kínosan érezte a normális nemi érzés hiányát és perverz ösztönét, kölcsönös onaniával kísérlettel meg a kielégítést, gyakran päderastikus vágyai támadtak.

Rendellenes nemi érzésű egyéneknél mutatkozó sadistikus hajlam található egyes, előző körtörténetekben (1. e. kiadás 124., 125., a 6. kiadás 96. sz. megfigyeléseit, továbbá *Moll*, Contr. Sexualempfindung, 3. kiad. 309. l.; *Krafft*, Jahrb.f. Psychiatrie XII. 389. és 357. l.; ugyanattól Arbeiten IV., 6. és 7. megfigyelés; *Moll*, Untersuchungen über libido sexualis, 26. és 27. sz. eset; *Fuchs* op. cit. 2. megfigyelés).

A perverz nemi kielégítés példája gyanánt említsük még föl

azt a görögöt, akiről *Athenäus* azt írja, hogy egy Cupido-szoborba szeretett belé, melyet Delphi templomában gyalázott meg; továbbá a *Tardieu* (Attentats, 272. 1.) borzalmas esetei mellett, a *Lombroso* (L'uomo delinquente, 200 1.) közölte esetet, mely bizonyos Artusió-ról szól, aki egy fiú hasán ejtett sebet használta föl nemi kielégítésére.

Hogy *fetischismus* is gyakori kísérője a rendellenes nemi érzésnek, arról 112., 137., 110. sz., továbbá egy általam a „Jahrbücher f. Psychiatrie (XII. 1-ben) közölt eset tanúskodnak; ezenkívül *Moll* op. cit. 3. kiad. (260-276. 1.), *Garnier*, Les fétichistes, 98. 1. (Ruha-fetischismus – munkásruhák). Figyelemreméltó még a szerző által megfigyelt homosexuális egyénnél fennálló gyászfátyol-fetischismus esete.

De nemileg már izgatnak férfiakat más férfiakon látott daganatok, kinövések, kiütések is (Arbeiten IV. 174. 1.), melyek analógok a 156. lapon közölt testhiba-fetischismussal.

Garnier közölte a következő esetet, mely klasszikus példája a csizma-fetischismusnak. *Masochismus* sem ritka combinatiója a rendellenes nemi érzésnek.

167. sz. megfigyelés. *Honiosexualitás*. X. 26 éves egyén, előkelő családból származik, nyilvános helyen való masturbatióval érték tetten és fogták el. öröklés útján súlyosan terhelt egyén, abnormis koponyával; már gyermekora óta különös inclinációval bír lakkcsizmák iránt; 13 éves korában masturbatióra adta magát, azonban akkor is csak úgy tudott ejaculatiohoz jutni, ha lakkcsizmát láthatott. Soha hajlamot nem érzett nő iránt s midőn 21 éves korában coitust vitt véghez egy lupanárban, kielégítést egyáltalán nem talált benne. 24 éves korában mind erősebben fejlődött ki homosexuális érzése. De csak elegánsan és lakkcsizmába öltözött fiatal férfiakkal vonzódott; ilyenekre gondolt, amikor masturbált. Ideálja az volt, hogy egy férfival élhessen együtt és kielégítést kölcsönös onaniában keresett. Minthogy kívánságait nem tudta kielégíteni, golyót vezetett anus-ába, azt be- és kihúzta, miközben azt képzelte, hogy egy lakkcsizmába öltözött fiatal ember coitál vele. Egyidejűleg masturbált is. A passiv päderastia ezen imitációja alatt vörös selyem alsónadrágot öltött magára. Egyideig következő felírású cédulákat ragasztott egy középület falára: „Nates-eim rendelkezésül állanak fiatal, lakkcsizmába öltözött, szép férfiaknak”. Ha ezt írta és aztán lakkcsizmáit nézegette, erectio állott be nála. 16 éves kora óta, amikor fiatal emberek érdekelni kezdték, ezeknek csak cipőit nézte és csak akkor tetszettek neki, ha lakkcsizmát viseltek. Kedvenc tartózkodási helye a cipőüzletek és a katonai iskola előtti tér voltak, ahol alkalma nyílt a tiszteknek lakkcsizmáit megbámulni. Egy napon vett magának egy párt, melyeknek látása valósággal megrészegette őt. Már az

„illatuk” is elégséges volt ahhoz, hogy hatalmas nemi izgalomba ejtse. Végül magára húzta azokat, hogy hódításokat tegyen bennük, de eredmény nélkül. Majd arra használta föl őket, hogy masturbandó ejaculáljon azokban, ami kéjélvezetét a lehető legmagasabbra növelte, nevezetesen ha emellett egy csizmát ad anum, ad femora stb. tette és ezekkel dörzsölte. Mikor az egyik csizmán a lakk-bevonaton valami kis hibát vett észre, ez mélyen megszorította. Úgy érezte magát, mint valaki, aki imádotja arcán az első ráncot veszi észre. Egy napon azt hitte, hogy a parkban egy fiatalember az ő ízlése szerint viselkedik; a gyönyör olyan mámorba ejtette, hogy nem tudta magát attól visszatartani, hogy exhibeáljon. Ekkor fogták el. A törvényszék nem ítélte el, hanem elmeógyógyintézetbe küldötte. (*Gamier, Les fétichistes, 114. 1.*)

Néhány szó a rendellenes nemi érzés diagnosisáról, prognosisáról és therapiájáról.

A rendellenes nemi érzés *diagnosisa* nagy fontossággal bír klinikai és különösen törvényszéki szempontból; első pillanatra nehéznek látszik, amennyiben úgy tűnik föl, mintha a vizsgáló subjectiv tünetekre van utalva, továbbá a perverz actusok sokoldalúak és épúgy jelenthetnek perverziót, mint perverzitást. Elsősorban tehát ezen emberek igazságszeretetére vagyunk utalva, mely a tapasztalat szerint sok kívánni valót hagy hátra. Főkép az autobiographiákra vonatkozólag ajánlottak a legszigorúbb tartózkodást, mert ezeknek értékét vajmi kevésre becsülték. Szakértő egyén hamarosan felismeri bennük a túlzást és hazugságot. A rendellenes nemi érzés oly complicált lelki anomália, hogy csak jártas és szakértő elme tudja a valóságot a koholttól azonnal megkülönböztetni.

Ismeretet pedig olyanoknál kell az illetőnek megszerezni, akik kétségbeestek állapotuk miatt, akik öngyilkosságra (elég gyakran fordul elő szellemileg magasan álló, helyzetükkel tisztában levő ilyen szerencsétlen embereknél) gondolnak és végső reményüket az orvosba vetik; vagy olyanoknál, akik törvényszéki tárgyalásnak néznek elébe, vagy a körülmények által házasságra kényszerítvék és jogosan kételkednek potenciájukban. Ezeknek életbevágó, sürgős érdekük az igazság bevallása, ellentétben azon effemináltakkal, akik sokszor erkölcsileg és intellektuális tekintetben alantabb állanak, mint az előbbiek és a tudományt gazdagítani szeretnék „érdekes kortörténetükkel”.

Valódi homosexualitás minden esetének megvan a maga aetiologiája, az azt kísérő testi és lelki jelei, egyáltalán bizonyos általános visszahatása az egész psychikai egyéniségre. Valamely abnormis,

az illető által psychikailag képviselt nemével ellenkező nemi érzésre vezethető vissza és ebből magyarázható is meg. Az anamnesisben, aetiológiában, a vita anteactában, a psycho-sexualis kifejlődés történetében, már benne rejlik a diagnosis. De a biztos ítélet megalakítását csak az eset anthropologiai, klinikai és fejlődéstörténeti megítélése, az egyes tények csoportosító egybefoglalása teszi lehetővé.

Az ítélet, melyet így alkotunk, oly biztos, mint bármely más kóros képződménynél.

A concret eset megítélésénél az bír a legfőbb jelentőséggel, ha azon tapasztalatot vesszük kiindulási alapul, hogy a rendellenes nemi érzés, mint anomália csak terhelt és rendszerint öröklés útján terhelt egyéneknél fordul elő. In foro erre a körülményre helyezném a legfőbb súlyt. Biztosan felvett anamnesis esetén minden esetben kimutatható ez a terheltség. Ez a bizonyító momentum azonban egymagában még semmit sem jelent, mert a perverzitás hasonló alapon fejlődik ki. Mindenesetre súlyt kell helyezni arra, ha a hiba valamely család több tagjánál ismétlődik, avagy más perverziók alakjában nyilvánul meg, akár a szóban forgó egyénnél, akár annak hozzátartozóinál. Az ilyen anomáliával terhelt egyéneknél gyakran találunk psychikai vagy neurotikus abnormitásokat, melyek lelki betegségekig, defeetusokig is fokozódhatnak. Sőt e jelenségek oly gyakori kísérői a szóban forgó anomáliának, hogy kezdetben kétely merült föl aziránt, vajjon magát az anomáliát nem kellene-e a psycho- vagy neuropathia körébe sorozni.

Ezen neurotikus vagy psychopathiás jelenségeket, jelentőségüket illetőleg pontosan kell megvizsgálni. Mert ezek gyakran a rendellenes nemi érzéssel egyenértékű terheltségi vagy elfajulási jelenségek, gyakran oly külső káros befolyások reakciójaként mutatkozó jelenségek, melyek iránt terhelt egyének fogékonyabbak, mint a nem terhelt egyének, gyakran közvetve állanak a rendellenes nemi érzés befolyása alatt oly lelki conflktusok alapján, melyekbe az ilyen szerencsétlenek nemi perverziójuk révén sokkal gyakrabban esnek, mint a normális egyének, végül egy részük a nemi szükségletek tökéletlen vagy perverz kielégítésén alapul.

Meg kell engednünk, hogy az ilyen emberek jelleme sem normális, sem tiszta férfijellem, sem tiszta női, inkább afféle keverékek, melyek mindkét nem secundär psychikai és physikai tulajdonságai-ból tartalmaznak egy-kettőt, amit egy állandóan fentmaradó bisexualis hajlamosság váltakozó befolyásaival magyarázhatunk meg, amelyek egy szilárd megállapodott karakter kifejlődésének útját állják. Ez a feminismus, illetve maseulismus határáig fennálló saját-szerűség azonban csak a teljesen kifejlődött esetekben áll fenn, a lelki betegség egymagában mint rendellenes nemi érzéssel nem áll

kapcsolatban. Minden időben akadtak minden nemzetnél rendellenes nemi érzésű egyének, akik honfitársaiknak díszül, büszkeségül szolgálhattak.

Ezt az abnormitást nem szabad betegségnek, vagy pláne bűnösségnek minősíteni, mert a vita sexuálisnak a kedélyre és erkölcsi érzékre kifejtett hatásával való kifejlődése oly összhangzó és kielégítő lehet, mint a normális nemi hajlammal bíró egyénnél, ami viszont további bizonyítékát adja annak, hogy a rendellenes sexualitás a heteroszexualitással egyenrangú állapot. Ha mutatkoztak is ethikai és értelmi fogyatékoságok, úgy ezeket a terheltségből származó complicáló anomáliák rovására kell írunk.

Fontos a nemi élet ébredésének koraisága, ez a jelenség azonban a degeneratív constitutióból származik. Másképp áll a dolog, ha a nemi élet korán mutat rendellenes irányzatot, pl. oly időben, amikor gonosz példa befolyásoló hatásától nem kell tartanunk. Így pl. ha kis fiúk előnyben részesítik a bácsit, mint a nénit, ha azok ölébe ülhetnek; előszeretettel viseltetnek a leány játékok és leány társaság iránt, női foglalkozásokban, így varrásban, horgolásban stb. feltűnő ügyességet árulnak el, vonzódnak a női toilette-hez, boldogok, ha női ruhadarabot ölthetnek magukra, ha színi előadáson, vagy álarcos estélyen női kosztümben és szerepben jelenhetnek meg; ilyenkor *könnyen* beleélik magukat szerepükbe stb. s mindez megfordítva áll a kisleánynál.

Homoszexuális jeleneteknek (kölsönös onania stb.) a pubertás *előtt* való mutatkozása nem bizonyít rendellenes nemi érzés mellett; ez rendesen hypersexualitáson, a nemi érzések praecocitáción és a milieu befolyásán alapul, csak nagyritkán vezet rendellenes nemi érzéshez, nevezetesen csak akkor, ha a hajlamosság már fennáll, illetve a heteroszexualitás hajlamossága gyengén fejlődött ki és így kevés reménye van arra, hogy győztesen kerül ki a harcból. A valódi sexualitás a pubertás idején fejlődik és alakul ki. A pubertás előtt közömbösség állapota áll fenn. Nemi közömbösödés homályos ösztöne, amelyet ugyanazon nembeli társak még fokoznak az illetőben, egymáshoz közel hozza a társakat, akik valódi nemi érzés helyett csiklandozó és tapintó érzéseket éreznek, melyek in corpore virili masturbatióra készítetnek; éhez azonban nem járulnak homoszexuális nemi érzések. Ez érzések analógok a fiatal állatoknál észlelhetőekkel.

Ez magyarázza meg azt is, hogy az ilyen szerelmi játékokból, amelyek még a közömbös korban folytak le, később nem fejlődik ki rendellenes nemi érzés. A pubertás ismerteti meg a fiatal bűnöst a saját valódi nemével. A nemi érzésből, mely ismét a fizikai és pszichikai vonzó ingerek egész sorozatára támaszkodik, származik a másik nem iránti nemi ösztön, mely egyúttal szégyent és kedvetlen-

ééget kelt a korábbi homosexuális kalandokkal szemben. Csak a pubertás *utáni* homosexuális cselekedetek jöhetnek tehát számba. A nemi határozatlanság állapota néha jóval tovább tart, mint ahogy a fizikai nemi kifejlődés végbemegy.

A vita sexualis diagnosisára nézve a legfontosabb jelentőséggel bír az álomképekben megnyilvánuló vita sexualis ismerete. Ilyenkor szokott a nemi érzésmód valódi természete megnyilvánulni pollutiók kíséretében, melyekre psychikai hermaphrodisiánál túlnyomó részben, az anomália többi, magasabb fokozataiban pedig kizárólag rendellenes nemi érzés lesz jellemző; sőt az effeminatio fokától fölfelé oly álomképek kísérik, melyek a már megállapodott passiv (férfinél) vagy activ (nőnél) nemi szerepet is kidomborítják.

Bizonyíték erejével bírhatnak a felismerhető rendellenes fizikai és psychikai nemi jellemvonások, ezek azonban csak más tünetek társaságában értékesíthetők, mivel így egymagukban, mint a fennálló bisexualis nemi alakulás részleges jelei nem rendellenes nemi érzésüeknél is előfordulnak, így pl. gynakomastáknál, szakállt viselő nőknél stb.

A rendellenes nemi érzésnek oly kifejlett fokán, aminőt az effeminatio és viraginitás képviselnek, az ellenkező nem lelki és testi tulajdonságai már annyira szaporodnak, hogy többé félre nem ismerhetők és a rendellenes nemi érzésre egyenesen rámutatnak. Ezek aztán női ruhába öltözött férfiak és férfiruhába öltözött nők lesznek; minthogy lelkileg is teljesen a másik nem képviselőinek érzik magukat, érthetők lesznek sikereik, amelyeket férfiak, mint női komikusok, nők nadrágszerepekben elérnek. Előfordult, hogy női urningokat katonák szerepében nem ismertek föl, viszont férfi-urningokat pincérnők szerepében stb. A mozdulatok, gestusok, az egész viselkedés is a másik nemének felel meg, sőt ismételten előfordult már, hogy leány-urningok más normális lányokat félre tudtak vezetni, amennyiben ezek férfiaknak tartották őket. Másrésről viszont oly férfi-urningokra akad az ember, akik kacérkodás, szeszélyesség, feleségképeség, de a valódi női viselkedés, az öltözködés művészete, a chick stb. terén is bátran kiállhatják a versenyt bármely valódi nővel.

Jellemző a rendellenes nemi érzésre az, hogy annak magasabb fokain nagyfokú szeméremérzés áll fönn a saját nemmel szemben, míg ez kicsi, sőt teljesen hiányozhatik a másik nem irányában. Valósággal meseszerűnek mondják az urningoknak egymást felismerő képességét. Ha az uccán találkoznak, úgy nemi ösztönük, zavaruk, megfelelő csábító mozdulataik által tűnnek föl egymás előtt, éppen úgy, mint mindkét nembeli normális egyének, akik kalandra vágyanak.

A rendellenes nemi érzés magasabb fokain horror feminae van jelen, mely oly nagy lehet, hogy a másik nem képviselőivel való nemi érintkezést lehetetlenné teszi. Csak ritkán tudja a képzelet a nő helyét férfivel betölteni és a coitust ilyenétképp lehetővé tenni. Kétségtelenül csak akkor van a rendellenes nemi érzés diagnosisa megállapítva, ha bizonyoságot nyert azon körülmény, hogy egy rendellenes nemi érzésű egyént saját nemének egy másik képviselője, akinek pszichikai és physikai nemi bélyegei állandóan vonzzák, és egy – esetleg eléggé undorító – nemi actusra bírta, amely őt teljesen kielégítette, míg a másik nem bármely személyének bájai, ingerei őt egyáltalán nem érintik, ránézve nem léteznek, esetleg legyőzhetetlen ellenszenvvel viseltetik azok iránt.

Theoretikus és therapeutikai szempontból nagy értékkel bír a szerzett és veleszületett homosexualitásnak egymástól való megkülönböztetése; az elsőt helyesebben lassú, tardiv homosexualitásnak nevezhetnők. Ezen tardiv homosexualitás ténye néhány vizsgálat azon feltevésre indított, hogy valami nemi ösztönre vonatkozó veleszületett nemi hajlamosság egyáltalán nem is létezik és ezzel együtt természetesen annak feltevésére is, hogy veleszületett rendellenes nemi érzés sem létezik. A nemi ösztön irányát az ösztön kifejlődése idején physiologiai factorok, elsősorban külső és véletlen befolyások állapítják meg.

Ha a nemi izgalmak kezdődése idején ezek bizonyos személyektől kiinduló érzéki benyomásokkal esnek egybe, úgy a képzeletben associatiók támadnak, melyek gyakori ismétlődésük és időbeli egybeesésük következtében mind erősebbek lesznek és az eddig határozatlan nemi ösztön határozott irányba, esetleg saját nemük bizonyos személyeire terelik, ha ezeknek megpillantása vagy a velük való contactus nemi izgalommal associativ kapcsolatba lép. Mindez érthető volna akkor, ha egyszerűen nemi actusról volna szó, de nem szólhat bizonyítékul arra, hogy az illetőnek saját neme iránti érzése kíséri az actust. Ahol pedig ez fellép, ott különös hajlarnosságnak, már kifejlődött sexualitásnak, vagy legalább is bisexualitásnak kell fennállania. De az abnormis nemi érzés mutatkozhatik már korán kéjézés, orgasmus, erectió alakjában.

S tényleg, mindazok, akik a nemi életet physiologikus folyamatok által determinálnak képzelik, el is ismerik, hogy itt dispositionnak jelen kell lennie, de nem speciell neminek, hanem általános neuropathiás terheltségnek, mely az illető orgasinus talaját ilyen - akár perverz tartalmú - associatiók számára fogékonyá teszi.

E vizsgálok összetévesztik emellett az ilyen associativ úton keltett nemi ideákat a kényszerképzelődésekkel. A rendellenes nemi érzés ezen physiologiai magyarázatát nem fogadhatjuk el, mert

ezen, leginkább a pubertás idején kifejlődő jelenségnek sem a praecocitását nem teszi érthetővé, sem pedig a rendellenes érzésnek megfelelő pszichikai és testi jeleknek korai kifejlődését. Ellene szól az a tapasztalat is, hogy a mi szokásaink és nevelési intézményeink mellett az első nemi izgalom mindkét nemnél a hasonnemű egyének megpillantásával és contactusával rendszerint egybeesnek, hogy fiúk szoktak fiúkat s lányok lányokat nemi dolgok felől felvilágosítani és így ezen theoria értelmében a homosexuális egyének képeznék a szabályt, a heterosexualis egyének pedig a kivételt.

A nemi ösztön alakját és módját az organisatio állapítja meg. Ez megszilárdulást nyert az ivarmirigyeknek normaliter megfelelő nemi bélyegek kifejlődése által, melyek közül a döntő a másik nem felé irányuló nemi érzés, míg a többiek csak az attractio ingereiül szolgálnak.

Ha a nemi kifejlődés ez állapota bekövetkezett, akkor az eddig talán bomosexuálisan érintkező, de normális hajlamú fiatal bűnös – aki a socius meleg testét és annak érintését a magános actusnak ugyan mindenesetre elébe helyezi – a másik nemhez fordul, mert érzi, hogy a kielégítés eddigi módja nem volt helyes. Egyáltalán kétséges, hogy normális hajlamú emberre életének bármely szakában is egy saját neméhez tartozó személy érzékileg vonzó hatást tudjon gyakorolni.

Ha e tapasztalatok és tények alapján az ú. n. szerzett rendellenes sexualitást vizsgáljuk meg, azt találjuk, hogy a neuropathiás constitutio mellett, amelyet e nézet ellenségei is elismernek, számos körülmény arra látszik utalni, hogy a conträr-sexualis sphaera, bár latens állapotban, de mégis szerepel.

Így láttam tardiv rendellenes nemi érzés oly eseteit, ahol a nemi kifejlődés idején a nemi érzésnek szokatlanul nagy időre volt szüksége a consolidatio céljából, ahol ez mintegy függött, lebegett; fiatal egyéneknél masturbatorikus kicsapongások vagy gonorrhoea után a nő iránti nemi érzés eltompult, s a saját nemhez tartozó személyek gyakoroltak az illetőre valami „megmagyarázhatatlan” vonzóerőt, az éjjeli pollutiók által kísért lasciv álomképekben barátok jelentek meg. Ezen egyének egynémelyike a feminismus tünetei által lett feltűnő, mely egyes, a női nemre jellemző testi vagy akár pszichikai secundär nemi karakter-vonásokban nyilvánul meg, esetleg a határozott férfias individualitás teljes hiányában. Néha pszichikai kivételes állapotokban (részség, epileptikus öntudatelhomályosulás állapota) megesett, hogy ilyen egyének ismeretlen férfiakat támadtak meg, míg normális öntudatuk mellett kizárólag heterosexualisan éreznek, s nemi érzésüknek ezt a hirtelen kisiklását egyáltalán nem tudják felfogni. Ez tehát maradandó bisexuális haj-

lamosságra mutat és arra, hogy legalább öntudatlan állapotban „caractères sexuels latents” szerepeltek.

Csak az így praedestinált individuumoknál lehetséges, hogy egy pszichológiai esemény oly funetiót, amely normaliter oly szilárdan alakult, mint a nemi érzés s amelyet a sok évi működés még szilárdabbá tesz, egy szép napon ellenkezőjére változtassa. De hogy a pszichológiai momentum érvényesülhessen és kifejthesse e hatását, még a pszichikai és physikai előkészítő befolyások egész sorozatára van szükség, melyekről a 186-188. lapon szövelünk.

Az abnormis hajlamon alapuló esetekhez – melyekre az alkalmi momentumok végzetesek lehetnek – a nemi élet tardiv kifejlődésének egyes ritka eseteit is kell sorolnunk, amelyekben különben a rendellenes nemi érzés primär és veleszületett anomáliája biztosan megállapított; továbbá az ú. n. *hermaphrodisia* eseteit, melyeknél az akarat és erkölcsi ellenállás a nemi ösztönt a (mindenesetre gyenge) heterosexuális hajlamosság irányában foglalkoztatták és a conträr hajlamosság ösztöneit megfékezni igyekeztek mindaddig, míg amaz erők külső okokból (szenvedély, elcsábítás, fertőzés nő által stb.) fel nem mondják a szolgálatot és a rendellenes nemi érzést kizárólagos korlátlan uralomra juttatják.

A pszichikai gyengeségi állapototE” (dement, paralyt., senilis epilepsia) folyamán fellépő, úgyszintén a periodikus zavarok (menses) következtében rendellenes sexualitást valószínűleg úgy kell értelmeznünk, hogy itt is a rejtett rendellenes sexualitással szemben az ellentállóképesség mondotta fel tartósan vágy ideiglenesen a szolgálatot.

168. sz. megfigyelés. A rejtett homosexualitás pregnáns példája a *Moll* „Libido sexualis”-ának 69. sz. esete. 34 éves férfiről van szó, aki a pubertás óta főképp tanulóársai iránt érzett nemileg. Lányokkal szemben gyenge és józan állapotban ezekkel szemben impotens is volt. Erős női hajlamokat mutatott, női gúnyneve volt, szívesen játszott babákkal. Csak részegen érezte a saját neme iránti vonzalmát és ilyenkor férfiak által masturbáltatta magát, míg józan állapotban erre nem volt képes, mert a dolgot nagyon is dőrének látta.

A szerzett eseteket nagyjában jellemzi, hogy:

1. a homosexuális érzés secundär módon jelenik meg az illető élettörténetében és rendszeren oly momentumokra vezethető vissza, melyek a normális nemi kielégítést zavarták (mastorbatikus neurasthenia, pszichikai befolyások).

Mindazonáltal felkeli vennünk, hogy itt – dacára a hatalmas *durva érzeki libidónak* – a másik nem iránti érzés és hajlam, különösen lelki tekintetben és elsősorban aesthetikai szempontból, – ab origine gyenge volt.

2. A homoszexuális érzést – mindaddig, míg *inversio sexualis* nem következik be – kórosnak fogja föl az illető és csak *faute de mieux* enged ösztönének.

3. A heteroszexuális érzés sokáig előtérben marad és kielégítésének lehetetlensége kínosan érinti az illetőt. Majd oly mértékben csökken, amily mértékben a homoszexuális érzés érvényre jut.

A *veleszületett* esetekben ellenben;

a) A homoszexuális érzés a primár és ez dominál a vita szexuálison. Természetes kielégítési módnak tűnik elő és az egyén álmoképeiben is érvényesíti uralkodó szerepét.

b) A heteroszexuális érzés vagy teljesen hiányzik, vagy ha meg is jelenik az individuum élettörténetében (*psychikai hermaphrodisia*) mégis csak episodikus jelenség, mely nem gyökerezik az individuum *psychejében* és lényegében csak a nemi ösztön kielégítésére szolgáló eszköz.

Ezek után nem lesz nehéz a *veleszületett* rendellenes nemi érzések különböző csoportjait egymástól és a szerzett rendellenes nemi érzésű egyénektől megkülönböztetni.

A szerzett rendellenes nemi érzésű egyének *prognosisa* mindenestre sokkal kedvezőbb, mint a *veleszületetteké*. Első esetben a beállott *effeminitas* – vagyis az egyénnek perverz nemi érzései értelmében való teljes lelki átváltozása – lesz az a határ, melyen túl a *therapiától* mitsem remélhetünk. A *veleszületett* esetekben az ezen könyvben felsorolt különböző csoportok valamennyien *psychosexuális* terheltég különböző fokozatait képviselik s így a határozott segítség lehetősége legfeljebb a *hermaphroditák* kategóriáján belül, esetleg (mint a *Schrenk-Notzing* esete mutatja) súlyos elfajulási állapotokban is – állhat fenn. Sokkal fontosabb lenne az állapotok *prophylaxisa*, – a *veleszületettek*nél az, hogy ne nemzzenek ilyen szerencsétlen teremtéseket, a szerzett esetekben pedig az, hogy óvakodjanak mindazon kóros befolyásoktól, melyek a tapasztalat tanításai szerint a nemi érzés ezen végzetes megváltozásához vezetnek.

Számtalan *terhelt* egyént sújt e szomorú végzet azért, mert a szülők és nevelők nem sejtették azon veszélyek nagyságát, amelyet a *masturbatio* ilyen gyermeknél előidézhet.

Sok iskola, *pensionatus* valóságos melegágya az erkölcstelenkedésnek és *masturbatió*nak. Manapság nagyon is kevés gondot fordítanak az ifjúság *physikai* és *morális* viselkedésére.

A fődolog az, hogy a tananyagot elvégezték. Hogy akárhány tanulót ez ront meg *testileg-lelkileg*, az mellékes.

Nevetséges *prüderiával* titkolják a serdülő fiatal emberek előtt a *vite, sexuálist*, de nemi ösztönük izgalmait legkevésbé sem veszik

figyelembe. Mily kevés háziiorvostól kérnek súlyosan terhelt clienseik tanácsot fejlődő gyermekeik nemi viselkedése iránt!

Persze, a természetre kell bízni mindent! Közben azonban a nemi ösztön túlhatalomra vergődik és az oltalom- és segély nélküli egyént veszélyes utakra sodorja.

Nem szabad elfeledni, hogy terhelt gyermekeknél a vita sexualis abnormis korán mutatkozhatik. Az sem tagadható, hogy hajlamos lányokra és fiúkra nézve könnyen veszélyessé válhatik a saját nembeli egyénnel való kizárólagos érintkezés; éppen azért nem valók pensionatusokba. A fiúk speciell nem valók convictusokba, katonai intézetekbe, melyek oly gyakori büntényái mindenféle homosexualis érintkezésnek és masturbatióknak. A tanítóknak és nevelőknek tisztában kell lenniök a rendellenes nemi érzés mibenlétével és ezt a körülményt mindig és mindenütt szem előtt kell tartaniok.

Az e könyvben letett tapasztalatok, valamint számos tudományos dolgozat elég intő példát szolgáltatnak a masturbatióra nézve. A pädagogusok többnyire hihetetlen naivitásban leledzenek és gyarló megfigyelőképességük következtében a rájuk bízott gyermekek erkölcstelen üzelmeit – melyeket még az előadás tartama alatt is folytatnak – észre sem veszik. Néha maguk csábítják el az ifjúságot. Kerülni kell mindent, ami a vita sexualis kifejlődését előmozdítja, – így hosszabb ülést az iskolában, szeszes italok élvezetét. Rendellenes nemi érzésű ifjút azonnal ki kell zárni és ideggyógyintézetbe utasítani. Elvetendő az a szokás, mely némely családnál dívik, hogy fiúk együtt alszanak. A nyilvános fürdőkben másokkal együttfürdés is veszélyes és gondos ellenőrzést igényel. Rendellenes nemi érzésre hajlamos fiút nem szabadna magántanító által izoláltan nevelni. Mert gyakran éppen ez lesz a fiú első szerelmének tárgya. Terhelt gyermekek becézgetése, ölbeültetése hasonnemű egyének részéről szintén meggondolandó dolog. Flagellatio ad podicem mindenesetre kell, hogy eltiltassék. Rendellenes nemi érzésnek számára vegyes iskolában való közös tanítás felel meg. Az a már korán mutatkozó hajlam, hogy a másik nem foglalkozása és sportja iránt érdeklődnek, rosszalással, kinevetéssel és akadályokkal kell, hogy találkozzék. A masturbatióra mindkét nemnél nagy gondot kell fordítani. Ha rendellenes nemi érzés világos jelei mutatkoznak, akkor ébrenlét alkalmával való suggestió, esetleg hypnoticus kezelés is ajánlatos és pedig *a baj kezdeti stádiumában sokkal szebb kilátásokkal, mint olyankor*, midőn az illető személy már rég a rendellenes érzés pocsolyájába süllyedt és ez már évek óta kielégítést szerez neki.

A rendellenes nemi érzés *kezelésének* a következő feladatok képezik irányadóját:

1. Onania és más, a nemi életet károsító momentumok leküzdése.

2. A vita sexualis antihygienikus körülményeiből származó neurosis eltüntetése (neurasthenia sexualis és universalis).

3. Psychikai kezelés, mely egyrészt a homosexuális érzések és ösztönök leküzdésére, másrészt megfelelő heterosexuális érzések és ösztönök fejlesztésére irányuljon.

A feladat legnehezebb része a harmadik indicatio lesz, az onania esetében is. Az 1. és 2. pont teljesítése csak igen ritka esetekben elégséges a nem előrehaladott, *szerezett* rendellenes nemi érzés leküzdésére; az „Irrenfreund” 1885. 1. száma közöl részletesen ilyen esetet.¹

A testi kezelés egymagában rendszerint nem elégséges – még akkor sem, ha erkölcsi therápia segíti is, mint energikus tanácsok a masturbáció kerülésére, homosexuális vágyak és ösztönök elnyomására, heterosexuális érzések támasztására stb.

Itt csak a psychikai kezelés egy methodusa – a suggestio – segíthet.

Csak egyetlen esetre emlékszem, melyben a homosexuális hajlamok önleküzdése, szóval az autosuggestio eredménnyel járt.

Rendszerint csak *a másik általi suggestio* – és pedig csakis *a hypnozis* által lehetővé tett suggestio, nyújthat reményt a gyógyulásra.

A posthypnotikus suggestio feladatát az képezi, hogy ilyen esetekben a masturbációra való ösztöntől, valamint a homosexuális érzésekről leszoktassa, és potentiája tudatának erősítésével heterosexuális érzéseket keltsen az illetőben.

Előfeltétele mindennek természetesen elég mély hypnozis előidézésének lehetősége, ami neurastheniásoknál igen gyakran nincs meg, mert nagyon izgatottak, elfogultak és képtelenek gondolataikat concentrálni.

Tekintve azon enormis jótékony hatást, amelyet ilyen szerencsétleneknél vele el lehet érni, és a Ladame esetét véve szemügyre, a jövőben ilyen esetekben mindent meg kellene tenni, hogy ezt az egyetlen mentőeszközt, a hypnozist, érvényesíthessük. Kielégítő sikere volt a következő két esetben.

169. sz. megfigyelés. *Masturbáció által szerzett rendellenes nemi érzés*. X. 29 éves kereskedő; atyja szülei egészségesek voltak atyja családjában idegesség nem fordult elő.

Atyja ingerlékeny, epés ember volt, egyik nagybátyja világfí életet élt és nőtlenül halt el.

Anyja a harmadik gyermekágy áldozatául esett, patiens akkor

¹ Kivonatossan közölve e mű 9. kiadásában, 127. sz. megfigyelés alatt.

6 éves volt; anyjának mély, tompa, nagyon férfias hangja és nyers fellépése volt.

A patiens testvérei közül egyik bátyja ingerlékeny, „melancholias”, nőekkel szemben közömbös. Patiens gyermekkorában deliriumokkal kísért scharlach-ban szenvedett. 14 éves koráig vígkedélyű és élénk fiú volt, azóta csendes, zárkózott, „melancholias”. A nemi érzés első nyomai 11 éves korában mutatkoztak nála; akkor tanulta el másoktól az onaniát és ezekkel kölcsönös masturbatiót üzött.

13-14 éves korában volt első ondóömlése. $\frac{1}{4}$ évvel ezelőtt az onaniának még semmi káros következményét sem látta.

Az iskolában könnyen tanult, néha főfájásban szenvedett. 20-ik életéve óta dacára a mindennapi onaniának, pollutiói támadtak. A pollutiót „közösülési jelenetek” kísérték, a férfi és nő közt végbemenő actus képe lebegett előtte. 17. életévében egy férfiszerező férfi által elcsábítva, kölcsönös onaniát üzött vele. Az elcsábítás teljesen ingyére volt, amennyiben nemi szükséglete állandóan nagy volt. Sokáig tartott, míg újból férfit keresett magának ez actus megismétlésére. Csak arról akart gondoskodni, hogy az ondótól valamiképp megszabaduljon.

Sem barátság, sem szerelem érzése nem fűzte azokhoz, akikkel érintkezett.

Passiv szerepében, ha manustupratiót végeztek rajta, teljesen kielégítve érezte magát. Ha az illető elvégezte rajta az actust, akkor elvesztette minden tekintélyét patiens előtt; ha később ismét visszanyerte, akkor fel kellett hagynia az actussal. Később közömbös volt előtte, hogy vajjon az onaniánál active vagy passive szerepel-e. Ha maga onanizált, akkor előtte kedves ember kezeire gondolt, aki őt onanizálta. Durva, kemény kéz tetszett neki.

Patiens azt hiszi, hogy csábítás nélkül nemi ösztönét természetes módon elégítette volna ki. Szerelmet soha sem érzett a saját neme iránt, bár tetszelgett magának azon gondolattal, hogy szerelmet ápoljon egy férfi iránt. Kezdetben voltak érzéki izgalmi a másili nem iránt; szívesen táncolt, a nők tetszettek neki és pedig inkább az alakjuk, mint az arcuk; rokonszenves nő látása erectiót is keltett benne. De sohasem kísérelte meg a nővel való coitust, mert félt a fertőzéstől, nem tudja, vajjon egyáltalán potens lenne-e nővel szemben; és azt hiszi, hogy ma már egyáltalán nem lehetne az, mert a nő iránti érzései kihültek, különösen az utolsó évben.

Míg korábbi álmaiban rendszerint férfiak és nők szerepeltek, addig most csak férfiak szerepelnek; nem emlékszik arra, hogy az utóbbi években nőre irányuló érzéki vonatkozások szerepeltek volna álmaiban. A színházban csak a női alakok, a circusban és balett-ben

hasonlóképpen csak a nők érdeklők, A múzeumokban a férfi és női szobrok egyaránt vonzották.

Patiens erős dohányos, sörivő, szereti a férfitársaságot és korszolázó; a divathős szerepe mindig ellenszenves volt előtte, sohasem szeretett férfiaknak tetszeni, talán még inkább nőknek.

Helyzetét kínosnak találja, mivel az onania túlhatalmasodott nála s míg előbb nem volt káros, most annál erősebben fejti ki romboló hatását.

1889 júliusa óta here-neuralgiában szenved, a fájdalom különösen éjjel lép föl, ilyenkor remegés is el szokta fogni; az álom nem üdíti föl, patientst heréiben érzett fájdalmai többször felriasztják. Az onaniára való hajlama most erősebb, mint valaha; pedig fél tőle. Reméli, hogy nemi élete még normális irányt vehet; jövőjére gondol, már beszél egy lánnyal való viszonyáról, a lány rokonszenves előtte és az a gondolat, hogy feleségül bírhatja, kellemesen érinti.

Öt nap óta tartózkodik az onaniától, de alig hiszi, hogy saját erejéből képes volna végleg föl hagyni vele. Az utóbbi időben nagyon levert volt, munkakedve csökkent, életét megunta.

Patiens nagy, erős, jól táplált, sűrű hajjal fedett egyén. Koponyája és csontváza normális.

Térdinreflex nagyon pontos; a mély reflexek fokozottak, pupillák a közép méretnél valamivel tágabbak, mindkét oldalon egyenlők és jól reagálnak. A carotisok hasonló kalibert mutatnak. Hyperaesthesia urethrae. Az ondózsínór és herék nem érzékenyek a genitáliák egészen normálisak.

Patiens megnyugtatót nyer, remény támad benne a boldogabb jövő iránt, de csak azon feltétel mellett, ha az onaniáról leszokik és nemi érzését a saját neméről a női nemre irányítja.

Langyos (20-24° R.) fürdőket, Extr. Secal. cornut. aquos 0.5, antipirin 1:0 pro die; esténként 4-0 Brómkáliumot rendelünk neki.'

December 13. Patiens ma egészen magánkívül jön a rendelésre s panaszkodik, hogy saját erejéből nem tud többé a masturbatióknak ellenállni s segítséget kér.

Hypnosis kísérlet mély engourdissement-ba ejti; ekkor a következők suggeráltak neki:

1. Én nem akarok, nem tudok és nem is fogok többé onanizálni.

2. Megvetem a saját nemem iránti szerelmet s soha férfit többé szépnek találni nem fogok.

3. Egészséges akarok lenni és az is leszek, egy derék nőt akarok szeretni, boldogítani akarom és magam is boldog akarok lenni.

December 14-én. Patiens ma séta alkalmával egy szép férfit látott, aki iránt mély vonzalmat érzett.

Ezóta minden második nap hypnoticus kezelésben részesül a fenti suggestiók mellett. 18-án (4-ik kezelés) Somnambulismus is sikerül. Az onania ösztöne és a férfi iránti érdeklődés eltűnnek.

A nyolcadik kezdés alkalmával már a „teljes potentia” gondolatát is hozzáfűztem a fenti suggestiókhoz. Patiens erkölcsileg magasabban állónak és testileg is erősebbnek érzi magát. A herék neuralgiája eltűnt. Úgy találja, hogy nemi érzése most a nulla-ponton áll.

A masturbatiótól és rendellenes nemi érzéstől – azt hiszi megszabadult.

A tizenegyedik kezelés után fölöslegesnek tartja az orvos további beavatkozását. Haza akar menni és a lányt feleségül venni, teljesen egészségesnek és potensnek érzi magát. 1890 január elején fel is hagytunk a további kezeléssel.

1890 márciusában azt írja nekem: „Azóta néhányszor nyílt már alkalom, hogy minden erőmet össze kellett szednem régi rossz szokásom legyőzésére és hál' Istennek sikerült is e bajtól megszabadulnom. Már többször vittem véghez coitust, amikor kimondhatatlan élvezetben volt részem. Nyugodtan nézek boldog jövőm, elébe”.

Hypnoticus suggestio kezelés által megszüntetett szerzett rendellenes nemi érzés egyéb eseteire vonatkozólag lásd *Wetterstrand*, der Hypnotismus und seine Anwendung in der praktischen Médecin, 1891. 52. 1.; *Bernheim*, „Hypnotisme Paris, 1891 etc. 38. 1.; szerző, Psychopathia sexualis 9. kiadás, 136. megfigyelés, 9. kiad. 131. megfigyelés (lényeges javulás).

A hypnoticus suggestio szerzett rendellenes nemi érzés esetében tett jótékony hatása, melyet az előző tények erősítettek meg, annak a lehetőségére engedhet következtetni, hogy a *veleszületett* perverzióban szenvedő szerencsétlenül is legalább némiképp segíthet.

A helyzet itt mindenesetre egészen más, amennyiben veleszületett anomáliát kell legyőzni, egy kóros psycho-sexualis existenciát kell megsemmisíteni és helyébe újat teremteni.

Még legkedvezőbbek a viszonyok a *psychosexualis hermaphroditáknál*, ahol a heterosexualis érzés végső maradványait suggestiv módon erősíteni és érvényesülésre juttatni elég könnyen sikerülhet.

170. sz. megfigyelés. X. úr 25 éves földbirtokos, idegbajos, hirtelen haragú atya gyermeke. Anyja és 2 nővére szintén idegbajosok voltak. Anyai nagyanyja szintén ideges, nagyatyja pedig in venere nagyon kicsapongó világfi volt. Patiens szülői egyetlen gyermeke, anyjára ütött. Születése óta gyengélkedő, ideges természet, különféle gyermekbetegségeken ment keresztül és 15 éves korában csábítás nélkül onaniára adta magát.

17 éves koráig állítólag sem a férfiak, sem a nők nem vonzódtak; ekkor hajlam támadt benne a férfi iránt. Egyik társába sze-

retett belé, aki viszonzta szerelmét; ketten ölelték, csókolták és masturbálták egymást: *patiens néha coitus inter femora viri-t követett el. A paderastiától irtózott.*

Izgató álmai csak férfiakkal foglalkoztak. A színházban és cirkusban csak ezek érdekelték. Hajlama főképp a 20 éves, szép, erőteljes férfiak felé irányult.

Az illető egyén rangja, állása ezek mellett közömbös volt előtte. Nemi *rencontréjaiban* mindig férfinak érezte magát.

18 éves korában előkelő és tiszteletreméltó családjának súlyos gondokat okozott azért, hogy egy pincérral folytatott szerelmi viszonyt, magát ezáltal feltűnővé és nevetségessé tette, egyben kizsákmányoltatta magát. Szülei hazahozták, otthon a szolgálkkal és istállócselédekkel kezdett ki és okozott botrányokat. Erre utazni küldték. Londonban *chantage-affairje* támadt, de sikerült hazamenekülnie.

E keserű tapasztalatok sem változtattak rajta és végzetes *inclinatioja* férfiakhoz újból megnyilvánult. Ekkor (1888 december) hozzáam küldöttek hajlama kigyógyítása céljából. Nagy, erős, jól táplált és határozottan férfias kinézésű fiatalember, akinek nemi szervei nagyok és jól kifejlettek. Hangja, járása és testtartása férfias; de kifejezetten férfias kedvtelésesei nincsenek.

Keveset cigarettázik, keveset iszik, szereti az édességeket, zenét, művészetet, eleganciát, virágokat, különös előszeretettel forgó-lódik női körökben, bajuszt visel, arca egyébként simára borotvált, ruházata dísznélküli; különben gyenge, halovány ember, előkelő csavargó és naplopó, akit délelőtt nehezen lehet ágyából kiverni. Saját neme iránti hajlamában semmi kórosat sem talált. Veszületettnek tartja és kellemetlen tapasztalatain okulva szívesen megszabadulna tőle, saját erejében azonban kevéssé bízik. Megkísérlette már, de akkor ismét *masturbatio* áldozata lett, ezt pedig károsnak találja, mert *neurastheniát* okoz. Erkölcsei fogyatékoságok nincsenek nála. *Intelligentiája* kevéssel az átlag alatt áll. Gondos nevelése és *aristokratikus* viselkedése szembevetendő. Az erősen *neuropathiás* szem ideges *constitutiót* árul el. *Patiens* nem tökéletes és nem is reményfosztott *urning*. *Vannak heterosexuális érzései, de a szép nimmal szemben fönnálló érzéki izgalmai csak ritkán és akkor is gyöngén mutatkoznak.* Társai 19 éves korában *lupanarba* csalták. Nem érzett horror *feminaet*, kielégítő *erectiói* is voltak, sőt nemi élvezettel közöszült is, ez azonban távol állott attól az intenzív *kéjérvéstől*, melyet akkor érzett, amikor férfit ölelt.

Patiens azóta saját bevallása szerint még 6-szor közöszült, 2 ízben *sua sponte*. De állítja, hogy minden időben képes rá, de csak *faute de mieux*, csak olyképpen, mint a *masturbatio*ra, mely ha mint nemi kényszer jelentkezik, mint *surrogatum* a férfi-férfi szerel-

met helyettesíti. Sőt már arra a lehetőségre is gondolt, ha rokon-szenves nőre talál, azt feleségül vegye. Ekkor a házastársi érintke-zést és a férfitől való végleges abstinenciát szigorú kötelességének tekintené.

Mint hogy jelen esetben a heteroszexuális érzés maradványai még észlelhetők voltak és az esetet nem lehetett reménytelennek te-kinteni, ajánlatosnak tartottam a terapeutikus beavatkozást. Az indicatiók elég tisztán állottak előttem, de ezen erőtlen és végzetes helyzetét egyáltalán nem ismerő patiens akaratában nem bízhattam; közel állt a gondolat, hogy a hypnosisban keressek támaszt a morá-lis orvosi befolyás számára. E reményem teljesülését azonban kétsé-gessé tette patiensnek azon közlése, hogy a híres *Hansen* ismételten eredménytelenül kísérletté meg nála a hypnosist.

Patiens fontos sociális érdekeire való tekintettel azonban mégis meg kellett ismételnem a kísérletet s legnagyobb bámula-tomra a *Bernheim-féle* methodus rögtön mély engourdissement-hoz vezetett, mely a posthypnotikus suggestiót lehetővé tette.

A második ülés alkalmával pusztá rátekintés által Somnambu-lismus sikerült. Patiens minden irányban suggestióra alkalmasnak mutatkozott, a bőr simításával összehúzóadásokat lehetett kiváltani. Felébresztése 3-ig számolás által történik. A hypnotikus állapot után amnesia mutatkozik nála minden a hypnosis alatt történtek iránt. A hypnosist a suggestió céljából 2-3 naponként megismételtem. Egy-ben traitement morale-t és hydrotherapiát alkalmaztam.

A hypnosisban tett suggestiók a következők:

1. Megvetem az onaniát, mert elkorcsosít és nyomorulttá tesz.
2. Nincs többé hajlamom a férfi iránt, mert a férfiszerelem vitt a vallás, a természet és a törvény ellen.
3. Vonzalmat érzek a nőkhöz, mert a nő kedves, a nő kívána-tos és a férfi számára lett teremtvé.

Patiens az ülés alkalmával szórói-szóra elmondja a suggestió-kat s már a 4-ik ülés után föltűnik, hogy patiens udvarol a hölgyek-nek azon körökben, ahol meg szokott fordulni. Rövidre rá egy hír-neves énekesnő vendégszereplése alkalmával, valósággal belebolon-dult. Néhány nappal később pedig már egy lupanar után kérdezős-ködik.

Szívesen keresi még föl ugyan fiatal férfiak társaságát, de a leggondosabb felügyelet sem deríthet ki rá semmi gyanúsat.

Február 17. Patiens engedélyt kér a coitusra és egy félvilági nőnél tett debut-je nagyon kielégíti.

Március 16. Eddig hetenkint 2-szer hypnosis. Patientst egyszerű ránézés mély somnambulisba ejti, kívánságra elmondja suggestióját s bármely posthypnotikus suggestióra nézve megközelíthető, éber

állapotában pedig mindezen hypnotikus állapotában való befolyásokról mit sem tud. Azt állítja, hogy az onaniától és férfiak iránti nemi érzéseitől teljesen megszabadult s minthogy a hypnosis alatt ugyanezen feleletet adja s annyira az orvos akartának befolyása alatt áll, hogy hazudni nem képes, éppen ezért adatai hitelt érdemelnek, már azon okból is, mert nagyon jó színben van, neurasthenias bajai elmúltak s férfikkal való társalgása s együttléte csöppet sem veszélyes.

Mithogy ezenkívül néha-néha saját ösztönéből kifolyólag élvezettel szokott közösülni, pollutióit pedig női alakot ábrázoló álmokképek váltják ki, nem lehet többé kételkednünk vita sexualisának kedvező átváltozásában s föltehetjük, hogy a hypnotikus suggestiók egész érzés- és gondolatvilágának s minden törekvésének autosuggestiv direktíváivá lettek. Natura frigidája ugyan sohasem fog megváltozni, de most már mégis gyakrabban beszél házasságról és ha rokonszenves nővel ismerkedik meg, azt mindig feleségül szándékozik megkérni. Patiens kezelésével fölhagytam. (Saját megfigyelésem.) (Internat. Centralbl. f. die Physiol, und Pathol, der Harn- und Sexualorgane I. kötet.)

1889 júliusában levelet kaptam atyjától, melyben arról értesít, hogy fia jól érzi magát és kifogástalan a viselkedése.

1890 május 24-én egy utazás alkalmával véletlenül összejöttem vele. Virágzó, üde, egészséges kinézése a legjobbra engedett következtetni. Közölte velem, hogy egyes férfiakat ugyan még rokonszenvesnek talál, de a férfiszerelem nyomait sem érzi. Időnkint teljes élvezettel közösül nőekkel s most komolyan a házasság tervével foglalkozik.

Patiens próbaképpen hypnotizáltam a régi mód szerint és megkérdeztem azon parancsok iránt, melyeket akkoriban neki adtam. A mély somnambulismusban patiens hibátlanul előadta az 1888 decemberében kapott suggestiókat, ami mindenesetre élénken illusztrálja a posthypnotikus suggestio hatalmát és tartósságát.

További esetekre nézve lásd Psychopathia sexualis 8. kiad. 137., 138., 140., 141. sz. megfigyelést; 9. kiad. 133. sz. megfigyelést; *Fuchs*, op. cit. 15-18. sz. megfigyeléseket.

Hogy a veleszületett rendellenes nemi érzés legsúlyosabb eseteiben is eredményes lehet a suggestiv kezelés, azt bizonyítják szerző és Ladame esetei, melyekben legalább a homosexualis érzés megszüntetése és a nemi közömbösítés sikerült (ami bírói üldözéstől és szégyentől menti meg az illetőket).

De sikerült a homosexualis érzésnek heterosexuallissal való felcserélése, esetleg potentia helyreállítása is, így *Wetterstrand-nak* (közli *Schrenck* op. cit. 49. eset), *Bernheim-nak* (*Schrenk-nél* 51. eset,

op. cit.), *Fuchs-nak* (op. cit. 20. es 28. eset), *Schrenck-nek* (op. cit. 63. es 67. eset), ez utóbbiaknak még effeminatio esetében is (*Schrenck*, op. cit., 62 és 63. sz. esetek).

Tartós és jelentékeny sikert csak azon esetekben remélhetünk, ahol a hypnosis somnambulismussá változtatható át, és siker mindig csak a suggestiv dressurán és sohasem a valódi gyógyuláson alapul. A hypnotikus művészetnek nem normális egyéneken véghezvitt csodálatraméltó műremekeivel állunk szemben, s nem lehet szó a psychosexuális existentia „átalakításáról”.

Tanulságos e tekintetben Schrenck esete, aki a saját „meggyógyulása” után ezt mondja magáról: folytonosan valami átléphetetlen korlátot érzek magam előtt, mely nem morális alapon nyugszik, hanem azt hiszem, a kezelésre vezethető vissza”. E „meggyógyulások” tehát semmi esetre sem szólnak a rendellenes nemi érzés veleszületett felvételének fennállása ellen.

Természetesen nem szabad magunkat illúziókba ringatnunk a hypncticus therapia értéke felől.

Sokszor kétségbevonták már az orvosok a rendellenes nemi érzésnek meggyógyítási kísérleteinek jogosultságát. Azt ajánlották az ilyen szerencsétleneknek, hogy nyugodjanak meg anomáliájukban és tartózkodjanak a homoseksuális érintkezéstől, ami pedig csak csekély libidóval bíró és erkölcsileg magas nívón állóknak sikerülhet. Figyelmeztették őket arra, hogy vannak époly borzasztó bajok (mint trigeminus-neuralgia, rosszindulatú új képződmények), melyeket az embernek el kell viselnie. E felfogás hívei nincsenek tisztában a rendellenes nemi érzés súlyos jelentőségével, mert ez egyfelől reménytelen existenciát, szerelem nélküli életet, erkölcsi és pszichikai elkorcsosulást, embertársaival méltatlanul üzött komédiát, másrésről pedig szociális állásának esetleges elvesztését, polgári szabadságának és becsületének megsemmisülését jelenti.

Ajánlották az ilyen szerencsétleneknek, hogy castráltassák magukat. Eltekintve az operatio jogosultságának kérdéses voltától, ez csak a libido sexualist csökkentheti, de a rendellenes nemi érzést és annak lelki gyötrelmeit nem szüntetheti meg. És hihetetlenül rémesnek tűnik fel az ajánlat, ha az ilyen embereket, ha abnormis nemi ösztönüknek ellenállani nem tudnak, tébolydába zárják; erre jogosultság csak azon ritka esetekben áll fenn, mikor a rendellenes nemi érzésű egyén egyszerismind psychosisban szenved, amely miatt már is internálni kellene.

A gyógykísérletek ellen az a kifogás is fölmerült, hogy ezek egyeseken kivételesen talán segítenek, de a társadalomra mégis kárt hoznak, mert az ilyen egyéneknek megadják azt a lehetőséget, hogy saját degcnerativ existenciájukat más lényekre átültessék.

Ilyen kifogás igazán komikus színben tűnik föl kultúrtársadalomban, mely sem az öröklés útján terhelt, sem az iszákos egyént nem gátolja abban, hogy házasságot köthessen. Nekem az a benyomásom, hogy a rendellenes nemi érzésnek korántsem képviselik az elfajulás legrosszabb típusait. Amennyire a rendellenes nemi érzések descendentiáját megvizsgálhattam, nem találtam a neuropathiás constitúciónak és terheltségnek valami feltűnően súlyos jelenségeit.

Mint átöröklődő családi baj, szintén nem nagyon gyakori a rendellenes sexualitás.

A „gyógyult” esetek száma mindig nagyon korlátolt lesz, mivel a szerencsétlenek jórésze fél ezt a discret ügyét orvosra bízni. Mások kételkednek a kúrák hatásában, ismét mások, akik homoszexuálisan érintkeznek és abban teljes kielégítést találtak, attól félnek, hogy mostani érzésmódjukat valami bizonytalannal kell felcserélniük, ami esetleg nem elégíti ki őket és így a cserét megbánnák. Vannak, akiket az a gondolat izgat, hogy potensek találnak lenni és esetleg oly szerencsétlen teremtések fogtak nemzeni, akik úgy éreznek, mint ők. Egyeseknél legyőzhetetlen lelki akadályok állanak a gyógyítás útjába, képtelenek hypnosisba jutni, vagy nem suggerálhatók eléggé úgy, hogy a kezelés nem járhat sikerrel.

Ha azonban egy rendellenes nemi érzésű egyén ethikai, társadalmi vagy bármi más okból kívánja a kezelést, akkor ezt nem szabad tőle megtagadni. Az orvos szent kötelessége, hogy mindenkit, aki segítségét kéri, tehetsége szerint tanácsával és segítségével támogasson. A páciensek érdeke mindig kell, hogy jobban a szívében fekjék, mint az összesség érdekei. Az összességet bőven kárpótolhatja azon károkért, melyeket egyes esetekben okoz neki, azáltal, hogy a hygiene-re és prophylaxisra fordítja figyelmét.

A rendellenes nemi érzésű egyén pedig sokszor megelégszik azzal, hogy csak sexuális közömbösséget ér el; és ilyenkor az orvos művészete az egyénnek és az összeségnek egyaránt használ.

IV. Részletes Pathologie.

Az elmezavar különböző alakjaiban és állapotaiban mutakozó kóros nemi élet Jelenségei

Psychikai fejlődési gátlások.

A nemi élet az idiótáknál általában csekély mértékben van ki-fejlődve; nagyfokú idiotismus esetén teljesen hiányozhatik. A génitál iák ilyenkor kicsik és csökevényesek, a menstruáció későn vagy egyáltalán nem áll be. Impotentia, illetve sterilitás áll fönn a nemi életre. Magasabb fokon álló idiótáknál sem lép előtérbe; ritka esetekben bizonyos periodicitással, de akkor nagy intenzitással lép föl. Sőt állati szenvedéllyel is megnyilvánulhat és kereshet kielégítést. A nemi ösztön perverziói a szellemi fejlődés e fokán – úgy látszik - nem fordulnak elő.

Ha a nemi kielégítés utáni vágy ellentállásra talál, akkor az illető személyek ellen veszélyes erőszakkal lépnek föl. Elképzelhető, hogy az idióta nem lesz nagyon válogatós nemi ösztönének kielégítésében, s legközelebbi rokonainak megbecstelenítésétől sem riad vissza.

Marc-Ideler oly idiótáról tesz említést, aki édes testvérét akarta stuprálni és megfojtotta volna, ha ideje korán le nem fogják.

Analog esetet közölt *Friedrich* (Friedreich's Blätter, 1858. 50. 1.).

Kislányokon elkövetett erkölcstelen merénylet esetét többször volt alkalmam véleményezni.

Giraud (Annal, med. psych. 1885. 1. sz.) is közölt idevágó esetet. A tett jelentőségének ismerete hiányzik mindig, de azon ösztön-szerű tudat, hogy hasonló gyalázatos tettek a nyilvánosság előtt tiltva vannak, arra készteti az illetőket, hogy magános helyeket keressenek föl.

Imbecill-eknél a nemi élet rendszerint úgy fejlődik ki, mint az épeszüeknél. Az erkölcsi gátló képzelődések hiányosak és így többé-kevésbé leplezetlenül nyilvánul meg. Ez egyének már ez okból is zavarják a társadalmi rendet. Az ösztön kóros fokozódása és perverziója ritkán fordul elő.

A nemi ösztön leggyakoribb kielégítési módja az onania. A másik nem felnőtt személyeit a gyengeelméjű ritkán merészkedik e célra felhasználni.

Gyakran akad állatokkal dolga. Az állatgyalázók nagy részét

imbecill egyének teszik. Sokszor aztán gyermekek válnak támadósaik áldozataivá.

Emminghaus (Machka's Handbuch IV., 234. 1.) a nemi ösztön tartózkodás nélküli gyakori manifestációjára hívja fel a figyelmet, mely nyilvános helyen való masturbációban, a genitáliák exhibíciójában, gyermekek megtámadásában és sodorni ában nyilvánul meg.

Giraud (Annal, méd. psychol. 1885. 1. sz.) gyermekeken elkövetett erkölcstelen merényletek egész sorozatát közölte.¹

1. H. 17 éves imbecill, egy kislányt egy pajtában dióval ajándékozott meg. Genitalia puellae nudavit, sua genitalia ei ostendit et in abdomine infantis coitum conatus est. A tett erkölcsjogi jelentőségét nem ismerte föl.

2. L. 21 éves imbecill, barom-örzéssel foglalkozott. Erre 11 éves nővére jön hozzá 8 éves játszótársnőjével és elmeséli, hogy egy ismeretlen éppen most akart erkölcstelen merényletet rajtuk elkövetni. L. a gyermekeket azonnal egy nem lakott szobába vezeti, megkísérli a coitust a 8 éves kislányon, de kénytelen abbahagyni, mert az immissio penis nem sikerül és a gyermek kiabálni kezd. Hazafelé való úton megígéri a gyermeknek, hogy feleségül veszi, ha nem árul el semmit. A bíró előtt is azt a nézetet vallotta, hogy házasság által jóvátehet mindent.

3. G. 21 éves imbecill, mikrocephal, 6 éves kora óta masturbans, később activ, majd passiv päderasta, ismételten paderastiát akart elkövetni gyermekeken és kislányokat támadott meg. Tettei bűnös voltát egyáltalán nem látta be. Nemi vágyai időnkint jelennek meg, de annál hevesebben, valósággal állatok módjára.²

4. B. 21 éves imbecill, 19 éves nővérétől, akivel egyedül van az erdőben, azt követeli, hogy engedje meg neki a coitust. A lány vonakodik; ő megfojtással fenyegeti és egy késsel megszúrja. A megrémült lány megragadja penisét, mire ő elengedi a lányt és nyugodtan visszatér foglalkozásához. B.-nek mikrocephal difformis koponyája van, tettének bűnös voltát nem látja be.

Emminghaus (op. cit. 234. 1.) egy exhibitionista esetét közli.

171. sz. megfigyelés. 40 év körüli férfi, nő, 16 éven keresztül exhibitionált, kisleányok, cselédeányok stb. előtt, különféle parkokban és más nyilvános helyeken az esti szürkületben, és a leányokat

¹ Számos más esetre nézve lásd: Henke's Zeitschr. XXIII, Ergänzungsheft 147. 1. – *Combes*, Annales méd. psych. 1866. – *Limán*, Zweifeln. Geisteszustände, 389. 1. – *Casper-Limán*, Lehrb. 7. kiad. 295. sz. eset. – *Bartels*, Friedreich's Blätter f. ger. Med. 1890. 1. füzet.

² További esetekre nézve lásd *Casper*, Klinische Novellen, 5. sz. eset. – *Combes*, Annal, méd. psych. 1856 július.

füttyszóval tette erre figyelmessé. Leselkedők párszor elverték őt, azóta került az ilyen helyeket, de üzelmeit másutt folytatta. Hydrocephalus. Gyengeelméjűség kis fokban. Csekély büntetést kapott.

172. sz. megfigyelés. X. öröklés által terhelt család tagja, imbecill, hibás és ferde gondolkodású egyén, aki protectio és segítség útján az előadó rangjáig vitte föl. Accusatus est quod iterum iterumque ancillis genitalia sua ostendit et superiorem corporis partem de fenestra demonstravit. A nemi ösztön egyéb jelenségei nem észlelhetők nála, masturbatio sem. (*Sander*, Arch. f. Psych. I. 655. 1.)

173. sz. megfigyelés. *Gyermeken elkövetett päderastia*. 1884. április 8-án 10 órakor X.-néhez, aki egy 16 hónapos gyermeket tartott ölében, társul szegődött bizonyos Vallario nevű egyén, elvette a gyermeket X.-né kezéből, azon ürügy alatt, hogy sétára viszi. $\frac{1}{4}$ kilométernyire előre ment, majd visszatérve előadja, hogy a fiú kiesett karjából és gáti táját megsértette; ezen rész meg volt vagdalva és a vér csak úgy szökken ki belőle. A tett színhelyén sperma nyomai voltak észlelhetők. V. bevallotta gyalázatos büntetést, de a főtárgyaláson oly különösen viselkedett, hogy lelkiállapotának megvizsgálása vált szükségessé. A börtönörökben imbecill benyomását keltette. V. 45 éves, kőműves, erkölcsileg és értelmileg fogyatékos egyén, dolichomikrocephal, arckoponyája keskeny, elkorcsosult, arcfelei és fülei assymetrikusak, homloka alacsony. Genitaliái normálisak. V. általában a bőr csökkent sensibilitását mutatja, imbecill, önálló gondolatokkal nem rendelkezik. Önmagának él, de semmit sem tesz saját iniciatívájából. Nincsenek kívánságai, nincs kedélye, sohasem coitált. Vita sexualisáról semmi egyebet nem lehet megtudni. Mikrocephaliából az intellectuális és morális idióta állapítható meg; bűne perverz, megfékezhetlen ösztönre vezethető vissza. Téboldában nyer elhelyezést. (*Virgilio*, Il Manicomio V. évfolyam, 3. sz.)

Hogy imbecill nők szégyenteljes prostitutio és más erkölcstelenségek által botrányos feltűnést kelthetnek, bizonyítja a *Mayer* L. által közölt eset.¹ (*Archiv*, f. Psych. I. köt. 103. 1.)

Szerzett szellemi gyengeség állapota.

A dementia senilis mellett megnyilvánuló vita sexualis számos anomáliájáról már az általános pathologiai részben emlékeztünk meg. Másfajta szerzett szellemi gyengeségnél, aminők az apoplexia, trauma capitis következtében állanak elő, avagy teljesen vissza nem fejlődött psychosisok secundär stádiumai gyanánt lépnek föl, esetleg az agykéregben végbemenő idült gyulladási folyamatok (Lues,

¹ L.t. *Sander*, Vierteljaährsber. für ger. Med. XVIII., 31. 1. – *Casper*, Klin. Novellen, 27. sz. eset.

dementia paralytica) alapján fejlődnek ki, meglehetősen ritkák s a botrányos nemi műveletek oka egy alapjában véve nem abnormis nemi életnek vagy egyszerűen kóros fokozódásában, vagy a normális gátló befolyások hiányában keresendő.

1. Psychosisok következtében beálló szellemi gyengeség.

Casper (Klin. Novellen, 31. esete) közölt egy idevágó esetet, ahol egy 33 éves orvos melancholikus hypochondria után secundär módon gyengeelméjű egyén, egy gyermekén követett el erkölcstelen merényletet. Bárgyú módon védekezett, nem látta be tettének jog-erkölcsi jelentőségét; tette valószínűleg szellemi gyengesége következtében megfékezhetetlen nemi ösztönéből ered.

Hasonló a *Limán* „Zweifelhafte Geisteszustände” című művének 21. sz. esete (Dementia ex melancholia; szeméremsértés exhibitió által).

2. Apoplexia után fellépő gyengeelméjűség.

174. sz. megfigyelés. B. 52 éves férfi, agyszélhüdési rohamot kapott, amelynek következtében nem tudott kereskedői hivatásának eleget tenni.

Egy napon, felesége távollétében 2 leányt csalt házába, szeszes italokkal itatta őket, majd kéjes manipulációkat végzett ezen gyermekeken, s meghagyta nekik, hogy semmit sem áruljanak el; aztán üzleti dolgai után nézett. A vizsgálat ismételt apoplexia után fellépő gyengeelméjűséget állapított meg. B., aki eddig mintaszerűen viselkedett, azt állítja, hogy maga előtt is érthetetlen ösztöne parancsára, úgyszólván öntudatlanul vitte véghez tettét, s midőn magához tért és tettének tudatára ébredt, mélyen restelve a dolgot, elküldötte a kislányokat. B. szélhüdési rohamai óta gyengült elméjű egyén, aki nem képes munkáját elvégezni, féloldali bénulásban szenved, beszéde, fel fogása egyaránt meglassult. Néha úgy sír, mint egy gyermek, röviddel elfogatása után ügyetlen módon akart öngyilkosságot elkövetni. Erkölcsi és értelmi energiáját az érzéki izgalom mindenesetre jelentékenyen meggyengítette. A törvényszék nem ítélte el. (*Giraud*, Annal, med. psychol. 1881. márc.)

3. Fejsérülések után beálló gyengeelméjűség.

175. sz. megfigyelés. K. nevű egyént 14 éves korában egy ló fején megebesítette. A koponya több helyen betört, több csontszilánkot el kellett távolítani.

Ezóta az illető szellemileg korlátolt, hirtelen felinduló, szenved-

délyes egyén lett. Lassan-lassan pedig féktelen, valósággal állatias szenvedély fejlődött ki nála, mely a legerkölcstelenebb tettekre ragadta. Egy napon erászakot követett el egy 12 éves lányon és aztán megfojtotta, mert félt tetteinek felfedezésétől. Elfogatása után vallott. A törvényszéki orvos beszámíthatónak mondotta; ki is végezték. A boncolat azt mutatta, hogy az összes koponyavarratok összenöttek, a két koponyafél feltűnően assymetriás, a koponyahasadás begyógyulásának nyomai is láthatók voltak. Az afficiált agyfélt sugaras hegvonalak járták át keresztül-kasul, és egy harmaddal kisebb volt, mint a másik (*Friedreich's Blatter*, 1855. 6. sz. füzet).

4. Valószínűleg lues által szerzett gyengeelméjűség.

176. sz. megfigyelés. X. katonatiszt. Saepius cum parvis puellis stupra fecit, eas masturbare ipsum jussit, genitalia sua ostendit earumque genitalia tetigit.

X. korábban egészséges volt és kifogástalanul viselkedett, 1867-ben syphilisben megbetegedett. 1879-ben a baloldali abducens hüdése állott be. Majd emlékezetbeli gyengeséget, a karakter teljes megváltozását, főfájást, időnkint össze nem függő beszédet, logika hiányát, majd a pupillák egyenlőtlenségét, a jobb old. száj facialis hüdését tapasztalták nála.

X. 37 éves, vizsgálatkor nem mutatta a lues jeleit. Az abducens-hírdés most is fennáll; a bal szem amblyopias. Az illető gyengeelméjű, és az ellene szóló bizonyítékok egész tömege dacára azt állítja, hogy határtalan félreértés áll fenn az esetében. Aphasia nyomai észlelhetők nála. Emlékezete gyenge, különösen a legutolsó történetek iránt, kedélyének reakciója felületes, szellemileg nagyon hamar kimerül olyannyira, hogy emlékezete és beszélőképessége teljesen cserben is hagyhatja. Bebizonyítható, hogy az erkölcsi fogyatékoság és a perverz nemi ösztön valószínűleg lues által föltételezett kóros agyállapot tünetei.

A büntető eljárást megszüntették ellene. (Saját megfigyelés. *Jahrbücher f. Psychiatrie*).

5. Dementia paralytica.

E betegségnél a nemi élet rendszerint kórosan elfajult, a betegség kezdeti stádiumaiban, valamint a periodikus izgalmi állapotokban fokozott, néha perverz is; a baj végső stádiumaiban pedig úgy a libido, mint a potentia nullára süllyednek.

Itt is, mint a senilis formák prodromalstádiumaiban, az erkölcsi és értelmi sphaerákban mutatkozó, jobban vagy kevésbé feltűnő *kiesési* jelenségekkel kapcsolatban, elég korán mutatkoznak a

nemi ösztön fokozódásának mindinkább előtérbe nyomuló nyilvánulásai (erkölcstelen beszéd, a másik nimmal való érintkezésnél nagyfokú lascivitás, házassági tervek, bordélyok látogatása stb.), melyekhez rendszerint kapcsolódni szokott az az öntudat elhomályosulására jellemző szemérmertlenség.

Elcsábítás, behálózás, nyilvános botrányok itt napirenden vannak. Kezdetben még számolnak némileg a körülményekkel, bár az elkövetett tettekhez szükséges cynismus eléggé feltűnő. A szellemi gyengeség előrehaladtával azonban már exhibitio, nyílt uccán való masturbatio, gyermekekkel üzött erkölcstelenkedés által vonják magukra a közmegevetést.

Psychikai izgalmi állapotban pedig erőszak elkövetésétől sem riadnak vissza, vagy legalább a közillemet sértik meg durván, amennyiben az ilyen betegek nőket támadnak meg, vagy rendkívül hiányos öltözékben jelennek meg az uccán vagy idegen házakban, itt azon reményben, hogy egy ismerősük feleségével közösülhetnek, a házi lányt nyomban feleségül veszik stb.

Számos e kategóriába tartozó esetet találunk *Tardieu-nél* (*Attentats aux moeurs*); *Mendel* (*Progr. Paralyse der Irren*, 1880. 123. 1.); *Wesiphal* (*Arch. f. Psychol.* VII., 622. 1.); hogy bigámia is előfordulhat, bizonyítja a *Petrucci* közölt esete (*Annal. méd. psychol.* 1875.).

Érdekes a brutális kegyetlenség, amellyel e betegek előrehaladott stádiumban nemi ösztönük kielégítésénél járnak el.

Legrand (*La folie* 519. 1.) egy esetében egy családapát az uccán értek tetten masturba tio közben; az actus után pedig elfogyasztotta spermáját.

Egy általam észlelt, magasrangú katonatiszt világos nappal erkölcstelen merényletet követett el egy fürdőhelyen kis leányokon.

Hasonló esetről értesít Dr. *Regis* (*De la dynamique ou exaltation fonctionelle au début de la pára gén.* 1878.).

A. prodromálstadiuinbaili päderastia és bestialitás is előfordulhat; bizonyítják ezt *Tarnowsky* megfigyelései (op. cit. 82. 1.)

Epilepsia.

A szerzett psychikai elme gyengeségi állapotokhoz sorakozik az epilepsia, mert gyakran ilyenekhez szokott vezetni s mivel e betegségnél a nemi ösztön kíméletnélküli, kegyetlen kielégítésének mindazon lehetőségei elő szoktak fordulni, melyekről az előzőkben szölvünk. Éhez járul, hogy a nemi ösztön nagyon sok epileptikusnál igen élénk. Legtöbbsnyire masturbatio által nyer kielégítést, néha päderastia, és gyermekekkel való erkölcstelenség útján. Az ösztön

perverziója – melyet megfelelő perverz cselekedetek kísérnének – ritkán fordul elő.

Sokkal fontosabbak azon esetek, – számuk az irodalomban mind jobban nő – melyekben az epileptikus egyén az intervallum időtartama alatt semmi jelét sem mutatja az élénk nemi ösztönnek, de annál erősebben nyilvánul ez meg az epilepsias inzultusokkal kapcsolatban és az aequivalens vagy postepileptikus pszichikai kivételes állapotok idején. Ez eseteket eddigelé alig méltányolták klinikailag, törvényszékieleg pedig egyáltalán nem, pedig beható tanulmányozást érdemelnek, mert az erőszak és erkölcstelenkedés számos esete nyerne így helyes magyarázatot, s számos igazságtalan ítéletnek lehetne útját állani.

Az alább következő tényekből mindenesetre az derül ki, hogy az epilepsias insultussal kapcsolatos agyi elváltozások feltételezhetik a nemi élet¹ kóros izgatottságát. A pszichikai kivételes állapotban a beteg ezenfölül még öntudatának elveszte miatt képtelen ösztönének ellentállani.

Éveken keresztül láttam egy fiatal epileptikus egyént, súlyosan terhelve, aki többszöri inzultus után anyjára vetette magát és stuprálni akarta. Rövid időre rá magához tért, de a történtekekre nem emlékezett. Az intervallumokban szigorúan erkölcsös, nemileg kisigényű ember volt. Néhány év előtt egy parasztszolgát ismertem meg, aki epileptikus rohamai alatt tartózkodás nélkül onanizált, időközben pedig erkölcsösen viselkedett.

Simon (*Crimes et délits.*, 220. 1.) 23 éves epileptikus lányról emlékszik meg, aki legjobb és legerkölcösebb nevelésben részesült, mely a vertigo roham idején néhány céda szót ejt el, majd szoknyáját felemeli, néhány pikáns mozdulatot tesz és zárt alsónadrágját szét akarja tépni.

Kiernan (*Alienist und Neurologist*, Januar, 1884.) olyan epileptikus egyénről tesz említést, aki a rohamok aurája gyanánt mindig egy lasciv helyzetben álló szép nő visióját tekintette és olyankor ejaculált is. Éveken át folytatott bromkezelés után ezen visió helyébe egy ördögi lépett, aki háromélű villával támadt rá. Abban a pillanatban pedig, mikor a visió elfogta, elvesztette öntudatát.

Ugyanezen szerző egy nagyon tiszteletreméltó férfiről emlék-

¹ *Arndt* (*Lehrh.*, d. Psych. 410. 1.) különösen ezt az, érzéki elemet találja erősen kifejlődöttnek epileptikus egyénnél. „Ismerem egyeseket, akik érzéki felindulásaikban édesanyjukra vágytak, s olyanokat, akiket apjuk gyanúsított azzal, hogy anyjukkal nemileg érintkeznek.” De midőn A. azt állítja, hogy ha bárhol is abnormis nemi élet áll fenn, akkor talán mindig epileptikus momentumra kell gondolni, akkor téved.

szik meg, aki *évente* 2-3-szor epileptikus rohamokban szenvedett, melyeket *düh* és dysthimia és 8-14 napig tartó paderastiás hajlamok kísérték; említést tett továbbá egy nőről, aki a klimakteriumban epilepsias rohamokat kapott és ezzel kapcsolatosan nemi vonzalom ébredt benne egy fiú iránt.

Az epileptikus rohamokkal kapcsolatos erotismusról tapasztalatokkal számolnak be *Routh* (Med. Press and Circ. 1889. 440. 1.) „erotic felings proeeding and following epilepsy”. *Féré*, les epilepsies 1898. 65. 1. („postepilerotieus izgalom”).

Zuccarelli (Bulletin de la Soc. de med. mentale de Belgique 1895. 76, 1.) a „pollutions nocturnes et épilepsies”-ről írva oly eseteket említ föl, melyben a pollutiókkal egybekötött különös eroticus izgalmakat epileptikus rohamoknak minősíti.

Degenerativ alapon fejlődő epilepsiánál gyakoriak az exhibitióra való impulsusok (1. *Holzen*, Friedreich's Blätter f. ger. Med. 1890. *Pribat*, de l'exhibition chez les épil. thèse, 1894. *Laianne*, les épil. thèse 1896. 19. 1., Seiffer, über Exhibition, Archiv f. Psychiatrie, 31. 405. 1.) – Az epileptikusoknál az öntudat elhomályosulási állapottában előforduló exhibitióknak nincs mindig nemi jelentőségük (*Féré*, l'instinct sexuel, 177. 1.); automatikusan vagy impulsiv ösztön kényszere következtében is meztelenre vetkőznek, vagy ha vizelési ingerük mutatkozik, néha imperativ hallucinációk alapján. Nem ritkák az epileptikusok pszichikai kivételes állapotában *errores sexus* (päderastia), sőt *errores sexus generis* is (bestialitás). – *Chevalier* (l'inversion sexuelle, 1893. 362. 1.) egy fiúról tesz említést, aki időnkint mutatkozó rohamaiban minden útjába akadó egyénen päderastiát kísérlett meg. Hasonló esetet közöl *Féré* (les epilepsies, 81.1.).

177. sz. megfigyelés. W. korábban egészséges, nem terhelt egyén, szellemileg is ezelőtt és később normális, csendes, jóindulatú, erkölcsös, nem iszákos egyén. 1877. ápr. 13-án nem volt étvágya. 14-én reggel felesége és gyermekei jelenlétében hirtelen felugrott, rávetette magát nevének egyik jelenlevő barátnőjére, s kérlelte előbb ezt, aztán nejét, hogy engedje meg neki a coitust. Midőn mindketten visszautasították, epilepsias roham fogta el; dühöngött, rombolt, pusztított, a hozzáközeledőket forró vízzel öntötte le és egy gyermeket a kályhába dobott. Majd lecsendesült utána, még pár napig zavart elmét mutatott, és aztán teljes amnesiában a vele történetekre vonatkozólag – magához tért. (Kowalewszky, Jahrb. für Psych. 1897.) – Egy második Casper által megfigyelt esetben (Klin. Novellen 267. 1.) egy különben tisztességes férfi nyílt uccán egymásután 4 nőt támadott meg (egy ízben plane 2 tanú előtt), és az egyiket erőszakot követett el, pedig „fiatal, csinos, egészséges felesége” a közelben lakott; ez eset hasonlóképp valószínűleg epilepsiával állott kapcsolatban, azért is,

mert az illető teljes amnesiat mutatott botrányos tetteire vonatkozólag.

Kétségtelenül epilepsias jelentőséggel bírnak a nemi actusok a következő megfigyelésekben.

178. sz. megfigyelés. L., 40 éves hivatalnok, szerető férj, jó apa, 4 év alatt 25 súlyos kihágást követett el a közszemérem ellen, melyekért hosszabb szabadságvesztéssel bünhődött.

A hét első vádeletben azzal vádolták, hogy 11-13 éves lányok előtt ellovagolva lemezítelenítette nemi szerveit és a lányokat céda szavakkal figyelmeztette ezekre. A fogházban is genitalibus denu-datis mutatkozott ablakánál, mely népes sétáterre nézett ki.

L. atyja elmebeteg ember volt, öccsét egy ízben csak egy szál ingben találták az uccán. L. katonáskodása alatt két ízben súlyos ájulásba esett. 1859 óta gyakran szenved szédülésben – ilyenkor elbágyadt, reszketett egész testében, halotthalvány lett, szemei elsötétültek, fényes csillagok ragyogását látta maga előtt és támaszkodnia kellett, különben eldőlt volna. Hevesebb rohamok nagyon kimerítettek, s profus izzadást váltottak ki nála.

1861 óta nagyfokú ingerlékenység lépett fel nála, mely a különben példás hivatalnoknak hivatalában sok szemrehányást okozott. Felesége egészen megváltozottnak találta őt – voltak napjai, amikor örülten rohant haza, fejét kezei közé rejtette, majd a falhoz verte és főfájásról panaszkodott. 1869 nyarán négyszer a földre zuhant, mereven, tágra nyílt szemmel.

Öntudatelhomályosulási állapotot is constatáltak nála. L. azt állította, hogy a vád tárgyát képező cselekedetekről mitsem tud. A megfigyelés vertigo epileptioa további és hevesebb rohamait állapította meg. L.-t nem ítélték el. 1875-ben dementia paralytica fejlődött ki nála, amely hamarosan halálos kimenettel végződött. (*Westphal, Arch, für Psych. VII., 113. 1.*)

179. sz. megfigyelés. X. 26 éves, gazdag férfi 1 év óta él együtt oly lánnyal, akit nagyon szeretett. Ritkán közösült, soha perverzítást nem mutatott. Ez esztendő alatt alkohol túlévezete következtében epilepsias rohamot kapott. Egy este vacsora után, amelynél sok bort ivott, maitresse-ének lakására ment s szilárd léptekkel a hálószoba felé tartott, dacára annak, hogy a szobalány jelentette neki, hogy úrnője nincs odahaza; innen bement azon szobába, ahol egy 14 éves fiú aludt és ezen kezdett erőszakoskodni. A gyermek kiáltására, aki-nek praeputiumát és kezét megsértette, berohant a szobalány. Ekkor a fiút békén hagyta és a lányon erőszakot követ el. Majd ágyba fe-küdt és 12 óra hosszat aludt. Felébredve mindössze arról tudott, hogy

részeg volt és coitust vitt véghez. Később ismétlődtek epileptikus rohamai. (*Tamowszky*, op. cit. 52. 1.)

180. sz. megfigyelés. X. magasabb rangú egyén, egy idő óta rendetlen életmódot folytat és epileptikus rohamokon megy át. Majd el jegyzi magát; a házasság napján, röviddel az esküvő után fitest-vérének karján jelenik meg a lakodalmi vendégekkel megtöltött teremben. Menyasszonya elé érve denudat coram omnibus genitalia et masturbare incipit. Azonnal az elmebajosok klinikájára hozzák, útközben folyton onanizál és ez ösztöne – ugyan csökkenő erővel – még pár napig hatalmában tartja. A paroxismus megszűntével csak homályosan emlékszik vissza mindezekre és eljárását semmikép sem tudta megmagyarázni (ugyanitt 53. 1.).

181. sz. megfigyelés. Z. 27 éves, Öröklés által súlyosan terhelt epileptikus egyén, erőszakot követ el egy 11 éves lányon, majd megöli azt. Tagadja tettét; amnesia, illetve pszichikai kivételes állapotok a büntett idején nem voltak kimutathatók. (*Pugliese*, Arch, di Psych. VIII. 622. 1.)

182. sz. megfigyelés. V. 60 éves orvos, erkölcstelen üzelmeket folytatott gyermekekkel, amiért 2 évi börtönre ítélték el. Dr. *Marandon* később epileptoid rohamokat, dementiát és hypochondrikus deliriumokat constatait nála. (*Lacassagne* Lyon. méd. 1887; 51. sz.)

183. sz. megfigyelés. 1878 augusztus 4-én délután H. 15 éves lány más fiatalabbak társaságában egrest szedett a nyílt uccán. Egyszerre hirtelen ráveti magát H. a 9½ éves L.-re, földre dobja, lemezteleníti és A. 7 M éves fiút arra hívja föl, hogy a lányon conjunctio membrorumot vigyen véghez, amit ez meg is tett.

H. derék lány hírében állt. 5 év óta ideges ingerlékenységben, főfájásban, szédülésben és epileptikus rohamokban szenvedett, a fejlődésben testileg-lelkileg egyaránt visszamaradt, Még nem menstruált, de molimina menstr. már mutat. Anyja epilepsiára gyanús. H. 41 év óta gyakran követ el bolondságokat és azokra aztán nem emlékszik.

H. deformáltak látszik; észbeli fogyatékoságot nem mutat. A vád tárgyára állítólag egyáltalán nem emlékszik.

Anyja bevallása szerint augusztus 4-én epileptikus rohama volt és anyja állítólag utasította is, hogy ne hagyja, el aznap a házat. (*Pürkhauer*, *Friedreich's* Blatter f. ger. Med. 1879. 5. füzet.)

184. sz. megfigyelés. *Epileptikus egyén üzte erkölcstelen cselekedetek kóros öntudatlansági állapotban.*

T. 52 éves, nő, adóbeszedő, azon vád alatt áll, hogy körülbelül 17 év óta erkölcstelen dolgokat követ el kis fiúkkal, amennyiben hol masturbált velük, hol önmagát masturbáltatja azokkal. Vádlott, aki közbecsülésben álló hivatalnok, mélyen megdöbben e szörnyű vád

hallatára és azt állítja, hogy a vád tárgyát képező tettekről mit sem tud. Szellemi épsége kérdésesnek mutatkozik. Háziorvosa, aki 20 év óta ismeri, zárkózott, borongós természetűnek jellemzi, akinél a kedélyállapot igen gyakran és hamar változik. Neje arról értesít, hogy T. őt egy ízben vízbe akarta dobni, s hogy vannak időnkint rohamai, melyekben ruháit leszaggatja testéről és az ablakon szeretne kiugrani. T. ezen rohamaira sem emlékszik. Más tanúk is említést tesznek feltűnő hangulatváltozásokról és bizarr jellemvonásokról. Egy orvos időnkinti szédülést és görcs-rohamokat is észlelt nála.

T. nagyanyja örült volt, atyja chronicus alkoholismusban szenvedett és utolsó éveiben epileptikus rohamok is mutatkoztak nála; egyik testvére örült volt és ilyen pillanatában egy rokonát is megölte. T. egy másik nagybátyja öngyilkos volt. T. 3 testvére közül egyik gyengeelméjű, a másik kancsal, a harmadik görcsökben szenvedett. Vádlott előadja, hogy időnkint oly rohamai voltak, amelyekben öntudata elhomályosult, nem tudta, mit cselekszik. Ez állapotot mindig aura-szerű fájdalom vezette be, mely a tarkóra helyezkedett; friss levegő után szomjúhozott, de soha sem tudta, hogy hová megy. Neje nemileg teljesen kielégítette. 18 év óta chronicus eczema-ja van a scrotumon (tényleg), amely gyakran hozta őt rendkívüli nemi izgalmi állapotba. A 6 szakértő véleménye ellentmondott egymásnak (szellemi épség – rejtett epilepsia); a jury ítélete is megoszlott, úgyhogy a vádlottat felmentették. Dr. *Legrand du Saulié*, akit szakértőnek meghívtak, constatálta, hogy T. 22 éves koráig évente 10-18-szor vizelt ágyában; ez idő után megszűnt az enuresis nocturna, de azóta ismét tartós, mély, borongós hangulati állapotok mutatkoztak, amnesiától kísérve. T.-t röviddel rá nyilvános erkölcstelenkedés miatt újból vád alá helyezték és 15 hónapra ítélték; a börtönben betegeskedett és szellemileg szemelláthatólag visszament; emiatt kegyelmet nyert, de a szellemi gyöngeség mindinkább előtérbe nyomult. Ismételten észlellek nála epilepsias rohamokat (tonikus görcsök, az öntudat elvesztése és remegés kíséretében). (*Auzouy*, Annal, méd. psych. 1874 november; *Legrand du Saulié*, Etude méd. légale etc. 99. lap).

Szerző által megfigyelt és *Friedreich* lapjaiban közzétett következő eset – gyermekeken elkövetett erkölcstelenkedés – rekessze be ezen a forum számára kiváló fontossággal bíró casuistikát.¹ Ez eset annál értékesebb, mert itt az epileptikus öntudatlanság állapota a tett elkövetése idején határozottan megállapított és amint az –

¹ Lásd ezenkívül Limán, Zweifelhafte Geisteszustände 6. sz. eset. Lasègue, értekezését über Exhibitionisten (Union méd. 1877.); Ball és Chambard, Art. Som. namhnlsime (Diet, des iscienc. med. 1881.)

érthető okokból – latinul közlött *species facti* mutatja, ilyen állapotban kombinait, raffinait dolgok keresztülvitele is lehetséges.

185. sz. megfigyelés. P. 49 éves, nő, kórházi alapítványos, azon vád alatt áll, hogy 1883 május 25-én D. 10 éves és G. 9 éves kislányon dolgozó konyhójában a következő erkölcstelenségeket követte el.

D. a következőket adja elő: G.-vel és J. 3 éves kis nővéremmel a réten voltunk, P. konyhójába hívott bennünket és becsukta az ajtót; *tum nos exoseulabatur, linguam in os meum demittere tentabat, faciemque mihi lambebat; sustuīit me in grēmium, bracas aperuit, vestes meas sublevavit, digitis me in genitalibus titillabat et membro vulvam meam fricabat ita ut humida fierem.* Midőn én jajgatni kezdtem, 12 krajcárt adott nekem és azzal fenyegetett, hogy lelő, ha valamit elárulok. Végül másnapra is magához hívott.

G. elmondja: *P. nates et genitalia D...ae exosculatus, iisdem me conatibus aggressus est. Diende iiliolum quoque très annos natum in manus acceptum osculatus est, nudatumquae parti suae virili appressit. Postea quae nobis essent nomina interrogavit ac censuit, genitalia D...ae meis multo esse maiora. Quin etiam nos impulit, ut membrum suum intueremur, manibus comprehenderemus et videre-mus, quantopere id esset erectum.*

P. a május 29-iki kihallgatáson előadja, hogy csak homályosan emlékezik arra, hogy nemrégiben kis leányokkal játszott, azokat csókolgatta és megajándékozta. Ha valami mást tett, úgy beszámíthatatlan állapotban volt. Egyébiránt egy esés következtében már évek óta főfájásban szenved. Június 22-én már egyáltalában nem emlékszik a május 25-én elkövetett tetteire, sem a május 29-iki kihallgatásra. Ez az amnesia mutatkozik a keresztkérdéseknél is.

P. szellemi beteg családból származik, egyik bátyja epilepsias; P. korábban iszákos volt. Fején tényleg megsérült évekkal ezelőtt; azóta hetente vagy havonta ismétlődő szellemi zavarok lépnek föl nála, melyeket ingerlékenység, búskomorság, alkoholélvezet utáni heves vágyakozás előz meg; néha üldözési mánia fogja el; emellett hallási hyperesthesia, szédülés, főfájás, congestiók mutatkoznak. Mindez az öntudat súlyos zavara, a rohamra vonatkozó, hetekig tartó amnesia kíséretében mutatkozik.

Időközönként főfájásban is szenvedett, mely a sérült résztől indult ki. A főfájás fokozódása rendkívül felizgatta, morosus, életunt lett, sensoriumát részegítő mámor fogta el. Ilyen állapotban 1879-ben öngyilkossági kísérletet követett el, melyre azonban később nem emlékezett. Nemsokára kórházba került, ahol epilepsias benyomását keltette s hosszabb ideig brómkálium kezelésben részesült. 1879-ben egy menedékházban, hová felvették, észlelték rajta tulajdonképeni epilepsias inzultust.

Intervallum idején derék, szorgalmas, jóindulatú ember, aki nemi izgalom jelét sohasem mutatta, addig még kivételes állapotában sem, nevével az utolsó időig érintkezett nemileg. A vád tárgyát képező tett idején újból közelgő roham jeleit mutatta és az orvostól is újból brómkáliumot kért.

P. azt állítja, hogy azon esés óta nem tűri a meleget, sem az alkoholt, ezek azonnal főfájást okoznak neki és ilyenkor elszédül. További adatait gyenge emlékezőtehetségről, ingerlékenységről, rossz alvásról – megerősíti az orvosi megfigyelés.

Ha a trauma helyén hevesebb nyomást gyakorolunk, P. ingerlékeny, convulsiv lesz, reszket egész testében, izgatottnak, zavart öntudatúnak tűnik föl és így is marad néhány óráig.

Midőn ezen – a hegből származó – sensatióktól ment, akkor illedelmes, nyugodt, szíves és nyílt embernek látszik, bár szellemi gyöngesége és borongós hangulata most is fennáll. P.-t nem ítélték el. (Részletes véleményt lásd: *Friedreichs Blätter*.)

Időszakos elmezavar.

Mint a nem-időszakos mániánál, úgy a periodikus mánia eseteiben is gyakran észlelhető a nemi élet kóros elhatalmasodása vagy legalább is jelentős előtérbe nyomulása.

A nemi érzés perverz is lehet, amint azt a *Servaes* (Arch. f. Psych.) közölte következő eset mutatja:

186. sz. megfigyelés. W. Katharina 16 éves, még nem menstruált leány, korábban egészséges volt. Atyja hirtelen haragú.

Hét héttel 1872 december 3-án történt felvétele előtt melancholikus búskomorság és ingerlékenység volt nála észlelhető. November 27-én két ízben őrzöngési rohama volt. December 6-án normális állapotot mutatott.

December 24-én (28 nappal a roham után) csendes, félénk, aggódó, lehangolt, kedélyt mutatott. 27-én exaltatio rohama (nevetés) váltotta föl, melyet ápolónője iránti igen heves szerelem kísért 31-én hirtelen melancholias merevség, mely csak 2 óra után tűnt el. 1873 január 20-án új roham, mely hasonlított az előzőhöz. Ugyanilyen február 18-án is, amely a menses nyomait is magával hozta. Az ezen paroxysmusokban történetekre patiens egyáltalán nem emlékszik és szeméremérzetének felháborodásával vegyes csodálkozással hallgatta azt, amit vele közöltek.

Később még abortív rohamai voltak, melyek a mensesnek júniusban történt rendezésével a teljes pszichikai javulás mellett eltűntek.

Goch (Arch. f. Psych. V.) egy másik esetről tesz említést, melyben egy súlyosan terhelt egyénnél valószínűleg cyelikus elmezavarról volt szó és akinél ilyenkor az exaltatio állapotában, férfiak iránti nemi ösztön lépett föl. Ilyenkor az illető nőnek képzelte magát, úgyhogy kérdéses, vajjon nem inkább a nemi szerep megváltozásának rögeszméje magyarázza-e meg nemi eljárását, mint rendellenes nemi érzés.

A nemi élet kóros megnyilvánulásának, mint a mánia egyik részjelenségének ezen eseteivel kapcsolatban felemlítendőek azon igen érdekes esetek, ahol kóros és sokszor még perverz nemi élet rohanyszerűleg lép föl és egy dipsomaniával analog módon az egész pszichikai zavar magvát képezi, míg időközben a nemi ösztön sem abnormis, sem perverz.

Ilyen *periodikus psychopathia sexualis* meglehetősen világos esete, amely mindig a menstruációhoz kapcsolódik, az, amellyel *Anjel* (Arch. f. Psych. XV. 2. sz.) közölt:

187. sz. megfigyelés. Nyugodt természetű nő, aki közel áll a klimakteriumhoz. Öröklés útján súlyos terheltség. Fiatal éveiben *petit mái* rohamai voltak. Különben mindig heves, szigorú, erkölcsös természet. A házasság gyermektelen.

Néhány évvel ezelőtt heves kedély izgalmak után hysteroepileptikus rohamok és utána több hétig tartó postepilepticus elmezavar lépett föl nála; majd több hónapig tartó álmatlanság. Később pedig menstrualis insomnia és az a vágy mutatkozott: *puerus decimum annum nondum agentes allicere, osculari et genitalia eorum tangere. Coitus és egyáltalán felnőttekkel való érintkezés iránt ilyenkor nem érez vágyat.*

Patiens néha nyíltan beszél erről az ösztönről és kéri, hogy ügyeljenek rá, mert nem áll jól magáért. Időközben kerül minden erre vonatkozó beszélgetést, mert minden tekintetben jó modorú nő* akinek nemi szükséglete nem nagyon erős.

Tarnowsky (Op. cit. 38. 1.) értékes adatokat közöl a periodikus, *psychopathia sexualis* ezen kevésbé ismert eseteiről, de az ő esetei nem valamennyien periodikus jellegűek.

Tarnowsky közöl oly eseteket, ahol nős, művelt férfiak, családapák, időről-időre kényszerítő szükségét érezték annak, hogy a legborzasztóbb nemi műveleteket vigyék véghez, míg az intervallumokban teljesen normális nemi életet éltek, ezen paroxystikus dolgoktól irtóztak és rémülten gondoltak e rohamok ismétlődésére.

Amint a paroxysmus beállott, eltűnt a normális nemi érzés, álmatlanság kísérte izgalmi állapot következett be azon ösztönökkel, amelyek perverz műveletekre hajtották az illetőket és aggódó el-

szorulásai, de mind hatalmasabb impulsusokkal bírták rá arra a nemi actusra, amelytől normális állapotban irtóztak, most azonban üdvösségüknek tartottak, mert ez az állapotot is megszüntette.

A dipsomaniakusokkal való analógia teljes.

További eseteket lásd *Tarnowsky* op. cit. 41. 1. Az ugyanott a 46. lapon közölt eset alkalmasint az epilepsia körébe tartozik.

Anjél (Arch. f. Psych. XV. 2. füzet.) alább következő esete a kóros nemi izgalom rohamszerű fellépésének klasszikus példája.

188. sz. megfigyelés. Előkelő rangú, 45 éves, általánosan kedvelt úr, 15 éve nős, igen erkölcsös, korábban normális nemi ösztöne volt, több egészséges gyermek atyja, nejével a legboldogabb házasságban él, 8 év előtt nagyon megijedt; ennek következtében néhány héten keresztül aggodalom érzése és szívgörcsök kínozták. Majd több hónapi, esetleg éves időközökben különleges rohamai voltak, melyeket *patiens* „erkölcsi náthának” nevez. Álmatlan lesz. 3 nap után elveszti étvágyát, kedélyizgalma magasra nő, zavart kinézésű, merev pillantású, rendkívül halovány lesz, mely haloványságot pirulás szokta többször felváltani, ujjai reszketnek, szemei piros színt nyernek különös kéjes árnyalattal, beszéde túlradó lesz. 5-10 éves kis lányok iránt érez ösztönt, akár a saját lányai iránt is. Kéri nejét, hogy a kis lányokat helyezze előle biztonságba; ez állapotában napok hosszat szabájában zárkózottan él; ösztöne korábban az iskola elé úzte, ahol kis lányokra vadászott és ilyenkor különös élvezetet talált abban: *iis praesentibus genitalia nudare, se mingentem fingens.*

A botránytól való félelmében zárkózik szobájába, ahol csendesen őri, mozgásra nem képes, néha kínzó félelem érzései gyötrik. Öntudata úgy látszik nem homályosul el. A roham időtartama 8-14 nap. Az ismétlődés oka ismeretlen. Hirtelen javulás szokott beállani; nagyfokú álmoság és ennek kielégítése után teljes jóérzés; az intervallumokban semmi abnormis jelenség sem észlelhető. *Anjél* epilepsias állapotot vesz föl és e rohamokat az epilepsias insultus psychikai aequivalenseinek tekinti.

Mánia.

A pszichikai szervekben itt mutatkozó általános izgalom kiterjed a nemi spherára is. Sőt mániakus nőknél ez rendszerint így szokott lenni. Egyes esetekben ugyan kérdéses lehet, hogy „vajjon az alapjában véve nem fokozott nemi ösztön, csak korlátlan megnyilvánulása, avagy a nemi ösztönnek tényleges fokozódása forog-e fönn”.

Legtöbbször az utóbbi felvétel látszik beigazolódni, ott mindenestre, ahol a vallási és azzal aequivalens nemi delíriumok folytonosan tartanak. A betegség foka szerint a fokozott ösztön különböző alakban nyilvánul meg.

Pusztán mániákus exaltáció eseteiben és ott, ahol férfiakról van szó, az udvarlást, frivolításokat, a beszélgetésben mutatkozó lascivitást, bordélyházak látogatását figyeli meg az ember – nőt a férfítársaságban való kacérkodás vágyát, a cicomázás, szépitgetés, házassági- és botránytörténetek iránti érdeklődést, más nők nemi meggyanúsítását tartja megfelelő jelnek, néha azt, hogy a *no aequivalens* vallási rajongásra adja magát, részt vesz zarándoklatokon, missziókban, kolostorba megy, elszegődik papok szakácsnőjének stb. és e mellett folytonosan ártatlanságát, szüzességét hangoztatja.

A mánia tetőfokán már oly jelenségekkel találkozunk, aminő: felszólítás a coitusra, exhibíció, trágárság, féktelen indulatosság a női környezettel szemben, nyállal, vizelettel, sőt sárral való kenegetések iránti hajlam, vallási ós nemi delíriumok, melyekben a szentlélek árnyékában érzi magát, Jézus anyjának képzele magát stb., féktelen és tartózkodás nélküli onania, coitus-mozdulatok.

Órjöngőknél szemérmetlen masturbáció, nőknél elkövetett erőszak sincs kizárva.

Nymphomania és satyriasis.¹

Ezen állapotokat tulajdonképpen a hyperesthesia sexualissal kapcsolatban kellett volna tárgyalnom, amennyiben ezen időleges pl. abstinentia által félbeszakított vagy állandó affectusok a hyperaesthesiai alapulnak. S annyira elhatalmasodhatnak, hogy az illető minden igyekezetét és gondolatát hatalmukban tartva, őt a megfelelő nemi actusra és így az affectus megszüntetésére parancsolólag kényszerítik. A túlhatalmas nemi indulattal szemben acut súlyos esetekben gyengének bizonyul minden ethika és akaraterő, míg a gyengébb chrónikus esetekben az ösztön megfékezése még némiképpen lehetővé válik. A paroxysmusok fokán hallucinációk, delíriumok és öntudatelhomályosulás állhatnak be, melyek esetleg hosszabb ideig is eltarthatnak. Az ilyen esetek tették szükségessé a nymphomániának külön pszichikai kóralakká való minősítését.

Tulajdonképpen nem az, csak syndrom jelenség a lelki elfajulás keretén belül. S mint ilyen felléphet: *acut paroxysmus* alakja-

¹ Irodalom: Bienville, traité de la nymph. Amsterdam 1771. Louxervillermay art. Nymphomanie, diet, des sciences med. XXX. 563. 1.; Manget, diet, en 60 vol. (vol. XXXVI. 580. 1.); Meyer Alexis, des rapports conjugaux, Paris 1882, 7. kiad.; Guibout, traité clinique des malad. des femmes, Paris 1886; Icard la femme pendant la période menstruelle 1890; Mare, die Geisteskrankheiten, übersetzt von Ideler IL, 138. 1.; Ideler, Grundriss der Seelenheilkunde, IL, 488. 1.; Foville diet, de med. et de Chirurg, pratique; Legrand du Saullé, la folie devant les tribuns. 1864; Ball, la folie erotique, 1888; Moreau, aberrations du sens génésique, 1884; Thoinot, attentats aux moeurs, 487. 1.; Legrand du Saullé, les hystériques 1883.

ban, a dipsomaniával analog módon, gyakran a menstrualis phasi-sokkal egybeesően és periodikus ismétlődésekkel; néha azonban intervallumokkal is megszakítva. Megjelenhetnek mint combinatio vagy complicatio, epizodikusan mutatkozhatnak dementia senilis, klimacteriumos psychosis, degeneráltak mániájánál és delirium acutumánál („acut halálos nymphomania”).

Moreau közöl egy nem éppen ritka esetet; fiatal lány boldogtalan házasságkötés után hirtelen nymphomaniás lett, cynikus énekei, izgató mozdulatai és beszédei kínos helyzetbe hozták környezetét. Allandóan levetkőzik, erős férfiak kell, hogy az ágyban leszorítsák, minden erővel coitust kíván; álmatlan, congestiv arca, száraz nyelve, gyors pulsusa feltűnő; néhány nap múlva halálos collapsus.

Louyer-Villermay (op. cit.) esete: 30 éves, erkölcsös kisaszszony, egy napon nymphomaniás lesz, rendkívüli izgatottság lepi el, homályos deliriumok, féktelen vágy coitusra. Kimerülési halál néhány nap múlva. További 3 halálos kimenetelű esetet lásd *Maresch*-nál (Psychiatr. Centralbl. 1871).

A sokkal gyakoribb *chronikus* nymphomania csak a pszichikailag elfajult egyéneknél fordul elő, nemi hyperaesthesia és ennek nemi rohamokig való exacerbatiójának alapján, mely rohamok ösztönszerű cselekedetekben nyilvánulnak meg vagy enyhébb alakjukban kényszerképzelődésekben mutatkoznak; ezeknek nem kell okvetlenül kényszertettekben nyilvánulni, ha nem túlerős nemi izgalom mellett az erkölcsi gátló gondolatok érvényesülhetnek és a magányba menekülés a némileg könnyítő masturbatióval lehetséges. A nymphomania ezen enyhébb esetei époly szármalmasak, mint azon nők, akik becsületüket és méltóságukat kénytelenek fölláldozni, mert azok teljesen tudatában vannak kínos helyzetüknek, képzeletük játékbábjaivá lesznek, mely csak a sexualia körül forgolódik, úgyhogy náluk a legmesszebb álló és legjelentéktelenebb dolog is aphrodisikus módon hat. Alvás közben is izgató álmok gyöttrik őket. Napközben pedig a legcsekélyebb alkalom elégséges a legsúlyosabb állapotok előteremtésére, melyekben valóságos eretliismus cerebralis sexualis kínozza őket, kísérve a genitáliákra szorítókozó egyéb kínos sensatióktól (lúktetés, remegés stb.) Könnyebbülést idővel azáltal nyernek ezen szerencsételenek, hogy neurasthenia genitalis fejlődik ki, az ejaculatio centrumának abnormis nagy igényei támadnak, és a lasciv álmok és az ébrenlét eroticus krisisei pollutiók által nyernek kielégítést. Kielégítésről vagy é kínos állapottól való időleges megszabadulásról nem eshetik szó, még azoknál a szerencsételeneknél sem, akik férfinak adják át magukat. Ez az anaphrodisia magyarázza meg nagyrészen a nemi affectus és így a nymphomania persistentiáját, amely krisist krisisre halmoz. Ez az anaphrodisia, mely a

nemi izgalom jötevő kielégítését gátolja és mintegy állandó szomjú-ságot tart fenn (libido insatiata), az erkölcsi ellenállásra nem képes nőt automasturbatióra és pszichikai onaniára csábítja, esetleg a prostitúció karjaiba dobja az áldozatot, aki hasztalan keres egy férfitől más férfihoz fordulva kielégítést és így szabadulást – és a nőt messalinává teszi, mondom ez az anaphrodisia neurasthenia sexualis-ban leli magyarázatát, mely az orgasmus és a kéljézés beálltát gátolja meg. Gyakran az abnormis korán felébredt és hatalmasan ér-^Tényesülő nemi ösztön az oka e neurastheniának, ami onaniára, néha pedig az egyidejűleg fennálló nemi izgalom mellett abstinenciára ösztönzi az illetőt, amennyiben a coitust nem meri megkísérelni; de oka lehet a férfi nemi invaliditása is, aki impotens volt és így tökéletlen kárpótlást nyújtott a nőnek, mintegy „nourrisson audte gyanánt cumilingus vagy más gyalázatosságok formájában.

189. sz. megfigyelés. V.-né fiatal kora óta heves vágyat érez a férfiak iránt. Művelt, jólelkű, erkölcsös, szemérmes családnak gyermeke lévén, már kezdettől fogva valóságos réme lett hozzátartozóinak. Quandoquidem sola erat cum homine sexus alterius, negligens, utrum infans sit an vir, an senex, pulcher an teter, statim corpus nudavit et vehementer libidines suas satiari rogavit vel vim et manus ei iniecit. Házasság által igyekeztek meggyógyítani. Maritum quam maxime amavit neque tarnen sibi temperare poluit quin a quolibet vir o, si solum apprehender at, seu verso, seu mercenario, seu discipulo coitum exposceret.

Ez ösztönéből semmi sem tudta kigyógyítani; még nagymama korában is messalina maradt. Puerum quondam duodecim annos natum in cubiculum allectum stuprare voluit. A fiú védekezett és elmenekült. A fiú bátyja gorombán megfenyítette a nőt, de mindhiába. Kolostorba küldték; itt az erkölcsösség mintaképe volt, sohasem követett el valamit; amint visszajött, megisméltődtek a botrányok. A család számúzta őt, csekély évi járadékot biztosítva neki. Keze munkájával kereste meg mindennapi kenyerét, ut amantes sibi emere posset. Aki e tisztán öltözött, jó modorú és szívélyes, 65 éves nőt látta, nem is sejtette, hogy mily forró nemi szenvedély lakozik benne. Január 15-én családja egy újabb botrány után el me javító-intézetbe küldte.

Itt élt 1858 májusáig, ahol apoplexia cerebri áldozatául esett 73 éves korában. Ez intézetben mintaszerűen viselkedik, amíg felügyeltek rá; magára hagyatva és kedvező körülmények között röviddel halála előtt újból életre ébredtek nemi ösztönei. Ezekről eltekintve, a 4 éves orvosi megfigyelés lelki abnormitás semmi jelét sem vette észre. (*Trelat* „folie lucide”.)

190. sz. megfigyelés. *Chronikus nymphomania*. E.-né 47 éves,

atyai nagybátyja elmebajos volt. Atyja exaltait és in venere kicsapongó ember volt. Egyik bátyja acut agybántalomban halt meg; *patiens* gyermekkorá óta ideges, ábrándozó természet, aki alig nőtt ki a gyermekruhából, máris *excessiv* nemi ösztönt mutatott és 10 éves korában nemi élvezeteknek hódolt. 19 éves korában férjhez ment; szenvedélyes szerelem volt ez; férje, aki házastársi kötelességének eleget tudott tenni, nem tudta kielégíteni, az utolsó időig férjén kívül tartott magának barátokat. Tudatában volt ez élet bűnös és megvetendő voltának, de akaratát gyöngének találta ki nem elégíthető ösztönével szemben, melyet legalább titkolni igyekezett; később azt hitte, hogy éppen „*férfimánia*”-ban szenvedett.

Patiens 6-szor szült. 6 év előtt egy kocsirol való esés következtében erős agyrázkódást szenvedett; amelynek aztán *melancholia*, üldözési delíriumok lettek következményei és őt elmeógyógyintézetbe juttatták. *Patiens* a klimakteriumhoz közel áll, a *menstruatio* az utolsó időben igen gyakori és bő. Azóta a hatalmas ösztönnek visszafejlődését tapasztalja, ami őt kellemesen érinti. *Modoros* fellépést mutat. Kisfokú *descensus uteri* és *prolapsusani*, van nála jelen.

A *nymphia* *chronikus* esetei alkalmasak arra, hogy a közerkölcsöt súlyosan megsértsék, sőt erkölcsi bűntényekhez is vezethetnek. Jaj annak a férfinak, aki egy ilyen kielégíthetetlen *messiina* hálójába kerül. Súlyos *neurasthenia* és *impotentia* gyakori következménye szokott ennek lenni. Ezek a szerencsétlen nők terjesztik az erkölcstelenséget, demoralizálják környezetüket, fiúk valóságos rémeivé lesznek, s minthogy a *homosexualis nyrahomanikusok* sem ritkák¹ gyakran lányokat is megronthatnak. A női bájak felfedésével, sőt *exhibitióval* igyekeznek a férfiakat elcsábítani. Jómódúak nem ritkán vásárolnak maguknak férfiakat a *libido insatiabilis* kielégítésére, gyakran *prostitútióra* is vetemednek.

A *satyriasis* viszonyai a férfinél analógok a *nymphomaniáéval* a nőnél; *mutatis mutandis* minden érvényben marad a *satyriasisra* vonatkozólag. Ez is *centralis* zavar, mely lehet *acut* és *chronikus*, első esetben erotikus tartalmú *hallucinatorikus delírium*má és a nemi *affectustól* való szabadulás lehetetlen volta esetén *haragos*

Ezen *abnormális* intenzitású és tartama miatt *kóros nemi affectus* az egész lelki életét magának rendeli alá. A legközömbösebb képzetek érzéki vonatkozásokat keltenek föl az illetőben és a képzelődések és érzéki megfigyelések kéjes színezete mindig fokozott. A *krisisek* tetőfokán oly *mámor* tartja fogva a beteg lelkét, melyben az öntudat is elhomályosul és oly *testi izgalom* áll fönn, mint a *coitus*-nál. Az *ejaculatio* után közvetlenül az *orgasmus* újabb *phásisa* ve-

¹ *Thoinot*, *attentates aux moeurs*, 498. l.

heti kezdetét, úgy hogy a genitáliák tartós turgort mutatnak (Priapismus). A satyriasis áldozatát mindig azon veszély környékezi, hogy erőszakos merényleteket követ el és így veszélyessé válik a másik nem személyeire. Faute de mieux masturbal, a sodomismustól sem irtózik. A satyriasis szerencsére ritka. Az az állítás, hogy satyriasis cantharidessal való mérgezés következtében is támadhat, a priapismussal való összetévesztésen alapulhat. Az a kékjézés, amely ab intoxicatione cantharid. származó priapismussal kapcsolatban lép föl, csakhamar ellenkező érzésbe megy át. A nymphomania chronica mitishez hasonlóan vannak a satyriasisnak is enyhébb alakjai különösen oly férfiaknál, akik többnyire abusus veneris után neurasthenia sexualis praecipue ex masturbatione-ben szenvednek és impotensek, bár libidójukat nem tudják megfékezni. Fantáziájuk, úgy mint az acut esetekben, nagyon izgatott és tele a leggyalázatosabb képekkel; minthogy az ilyen egyének gondolatai és vágyai csak a nemi kielégítésre irányulnak, s impotentia, néha anaphrodisia is áll fönn náluk, úgy perverz fantáziájuk a leggyalázatosabb perverzióra ragadhatja őket; legfőképp gyermekekre nézve válnak veszélyesekké, néha exhibitio, nyilvános masturbatio, vagy a saját nemükhöz tartozó egyéneken elkövetett nemi aktusok által keltenek feltűnést. Beszédükben lascivitas, disznóságok által ragadtatják el magukat.

Nem ritka a satyriasis mitis előfordulása dementia paralytica és dem. senilis kezdő állapotokban.

191. sz. megfigyelés. Satyriasis. Delirium acutum ex abstinentia. 1882 május 29-én. J. 23 éves cipész vétetett föl a psychiatriai klinikán; hirtelenharagú apa, idegbajos anya gyermeke, akinek bátyja elmebajos volt.

Patiensnek súlyosabb betegsége addig nem volt, nem iszákos, de nemi szükséglete kezdettől fogva igen nagy. 5 nap előtt acut psychikai betegségbe esik. Világos nappal tanuk előtt két ízben követett el erőszakos merényletet, csak erkölcstelen dolgok foglalkoztatták elméjét, végtelen sokat masturbált és a harmadik naptól kezdve haragos őrvjögés fogta el; a felvétel alkalmával súlyos delirium acutum képét mutatta, heves motorikus izgalmi jelenségekkel. Ergotinkezelés folytán meggyógyult.

1888 január 5-én másodszer vették föl dühöngő örületében. 4-én búskomor, ingerlékeny, álmatlan lett, majd nők ellen elkövetett erőszakos merényletek kudarca miatt növekvő haragos örületet mutatott.

6-án az állapot súlyos delíriummá fokozódott (öntudatelhomályosulás, jactatio, fogcsikorgatás, torzképek, stb., 40.7 láz); a masturbatiót ösztönszerűleg üzte. Energikus ergotinkezelés január 11-én már meggyógyította.

Patiens felgyógyulva érdekes felvilágosítást ad betegsége okai felől.

Kezdetől fogva nemi szükséglete igen nagy. Első coitus 16 éves korában. Abstinencia főfájást, psychikai ingerlékenységet, báyadt-ságot, kedvtelenséget a munka iránt, álmatlanságot okozott. Mint-hogy a vidéken ritkán talált alkalmat szükségletének kielégítésére, masturbációval segített magán, naponta 1-2-szer masturbált.

2 hónap óta nem coitált; nemi izgalma fokozódott, csak a nemi ösztönének kielégítésére gondolt. A masturbatio nem volt elég az ex abstinencia származott, mindinkább erősödő bajok megszüntetésére. Az utolsó napokban heves vágyat érez coitus iránt, álmatlansága és ingerlékenysége fokozódott. A betegség fokára nézve nem tud felvilágosítást adni. Gyógyult állapotban igen tisztességes ember. Féktelen ösztönét határozottan kórosnak tartja és fél a jövőtől.

192. sz. megfigyelés. *Satyriasis*. 1874 júl. 7-én délután a Triestből üzleti ügyekben Bécsbe utazó Cl. mérnök elhagyja a vonatot B. a/Mur nevű helységben, keresztül megy a városon St. nevű falu felé és ott egy 70 éves, a házban egyedül levő nőn erőszakot követ el. A lakosok elfogták és a rendőrség becsukta. Kihallgatásakor előadja, hogy a kutyapecér lakását akarta fölkeresni^ hogy felizgatott nemi ösztönét egy nöstény kutyán elégitse ki. Gyakran szenved ilyen izgalmi állapotokban. Nem tagadja tettét, de betegséggel igyekszik menteni. A hőség, a kocsi rázása, a családja iránti gondok megzavarták elméjét és beteggé tették. Szemérem vagy szégyen érzetét nem lehetett rajta megfigyelni. Viselkedése nyílt, őszinte volt, arca derült, szemei vörösek, fénylők, feje forró, nyelve lepedékes, a pulsusa telt, lágy, 100-on felül, ujjai kissé reszkettek.

Adatai precízek, de pillantása bizonytalan, a kéjvágy félre nem ismerhető jelét mutatta. Az odahívott törvényszéki orvosra kóros egyén benyomását tette, mintha alkoholista őrzöngés venné rajta kezdetét.

Cl. 45 éves, nős, egy gyermek atyja; szüleinek egészségi állapota ismeretlen.

Gyermekkorában gyenge, idegbajos volt. 5 éves korában baltaütés érte koponyáját. Innen származik a jobb homlok- és falcsonton található, $\frac{1}{2}$ cm széles és 1 cm hosszú heg, amely fölött a bőr a csonttal összenőtt, a csont ehelyütt kissé belapított.

Nyomás itt fájdalmas, a fájdalom a trigeminus alsó ágára terjed ki. Néha magától is fájdalmas e hely. Fiatalabb korban gyakran voltak ájulási rohamai. A pubertás óta pneumonia, rheumatismus és bélgyulladás ment keresztül.

Már 7 éves korában érzett feltűnő vonzalmat férfiakhöz, éspedig egy ezredeshez. Éles fájdalom nyilallott át szívéen, mikor e férfit

látta, megcsókolta a földet, ahol ez járt. 10 éves korában egy birodalmi képviselőbe szeretett bele. Később is rajongott férfiak iránt, de csak plátói módon. 14 éves korában onanisált. 17 éves korában érintkezett először nővel. Ezzel a korábbi rendellenes nemi érzés összes jelenségei el is tűntek. Akkor is különös psychopathiai állapotban volt, melyet Cl. *clairvoyance* egy nemének tartott. 15 éves korában plethora abdominalis jelenségei mellett haemorrhoidalis bántalmak mutatkoztak nála és amint 3-4 hetenkint a profus vérzés bekövetkezett, azonnal jobban érezte magát. Különben állandóan kínos nemi izgalom tartotta hatalmában, melyen vagy onania vagy coitus által segített. Minden nő, akivel találkozott, izgatta őt; sőt ha női rokonok közt ült, ösztöne ott is erkölcselenségekre csábította. Többnyire sikerült neki ösztönét megfékezni, idővel azonban magával ragadta féktelen szenvedélye. Ha aztán kidobták a szobából, az jól esett neki, mert mint hitte, neki szüksége van erre a fenyítésre és támogatásra túlhatalmasodó ösztönével szemben, mely már rá nézve is terhes. Nemi izgalomban periodicitás nem volt felismerhető.

1861-ig üzte e kicsapongásokat, többször kapott trippert és chancres-t.

1861-ben megnősült. Nemi kielégítést talált ugyan, de nejére nézve vált terhessé túlnagy szenvedélye miatt.

1864-ben mániákus rohamon ment keresztül a kórházban, ez évben újból megbetegedett és X. tébolydába került, ahol 1867-ig maradt.

Itt megújuló mániában szenvedett. Haragját és bélkatarrhusát tartja akkori megbetegedése okának.

Később egészséges volt, de sokat szenvedett hatalmas nemi ösztönétől. Ha nejétől csak rövid időre volt távol, ösztöne hevesen mutatkozott, úgyannyira, hogy nemi vágya nem ismert különbséget ember és állat között. Nyár idején különösen nehezebbé vált az ösztöne, mely mindig az alhasban való vérösszegyülemléssel járt. Orvosi olvasmányaiból maradt emlékei alapján azt hiszi, hogy nála a ganglion-rendszer túlszárnyalta a cerebralis-rendszert.

1873 októberében hivatása elszólította nejétől. Időnkint onanián kívül húsvétig semmiféle nemi érintkezést nem folytatott, azóta nőket és kutyákat egyaránt használt e célra. Június közepétől július 7-ig nem nyílt erre alkalma. Ideges feszültség vett rajta erőt, mintha meg kellene bolondulnia. Az utolsó éjszakákon nem tudott aludni. Bécsben élő felesége utáni vágya kergette őt. Szabadságot kért. A hőség, a vasúti lárma útközben egészen megzavarták, nemi izgalomban és alsó testének vérteltségében nem tudott magán tovább uralkodni, minden táncolt a szemei előtt. Bruckban tehát elhagyta a coupet; állítólag egészen meg volt zavarodva, hirtelen az a gondolata

támadt, hogy a vízbe ugrik, köd ült szemevilága elé. Mulierem tunc adspexit, penem nudavit, feminamque amplecti conatus est. Ez segítségért kiabált s őt így elfogták.

A merénylet után azonnal tisztában volt azzal, amit tett; nyíltan beismerte tettét, melynek minden részletére emlékezett, de kórosnak tartotta, ő maga semminek sem az oka.

Cl. még pár napig főfájásban, congestiókban szenvedett, néha izgatott, nyugtalan volt, rosszul aludt. Szellemi funkciói zavartalanok voltak, mégis különös erélytelen, gyenge ember benyomását kelti az emberben. Az arckifejezés Faun-szerű titokzatosságot árul el. Aranyérben szenved. A nemi szervekben semmi abnormis. A koponya homloki része keskeny; test elég nagy, jól táplált; a vegetatív funkciók hasmenésen kívül semmi kórosat nem mutatnak.

193. sz. megfigyelés. *Satyriasis intermittens*. D. általánosan becsült, nős gazda, 35 éves, 3 év óta gyakran mutatja a nemi izgalom állapotait, melyek az utolsó évben valóságos paroxysmusokká és satyriasisá fajultak el. öröklés által feltételezett, vagy más organikus ok nem forog fenn.

D. tempore, quum libidinibus valve afficeretur, decern vei quindecim cohabitationes per 24 horas exegit, neque tarnen cupiditates suas satiavit.

Lassankint általános ideges ingerlékenység fejlődött ki benne (éréthisme général) nagyfokú kedély izgatottsággal, mely aztán kóros dühöngéshez és alkoholkicsapongáshoz vezetett. Satyriatikus rohamai oly fokot értek, hogy öntudata elhomályosult és vak ösztöne által ragadtatta el magát. Qua de causa factum est ut uxorem suam alienis viris immovero animalibus ad coeundum. tradi, cum, ipso filibus praesentibus concubitum exsequi jusserit, propterea quod haec facta majorem ipsi voluptatem afferent. A rohamok tetőfokán elkövetett tetteire egyáltalán nem emlékszik. D. maga is azt hitte, hogy vannak pillanatai, amikor nem volt eszénél úgy, ha nem a nején, akármilyen női individuumon kielégítette volna vágyát. E heves nemi izgalmi állapotok egy kedélymozgalom lezajlása után egyszerre eltűntek. (*Lenz*, Bulletin de la société de méd. mentale de Belgique 21. füzet.)

Melancholia.

A melancholiások öntudata és hangulata egyáltalán nem alkalmas nemi ösztön felkeltésére; bár előfordul, hogy ilyen betegek masturbálnak.

Eseteimben csak terhelt és már a betegség előtt is masturbáló egyénekről van szó. Az aktust esetleges kéjes izgalom kielégítése nem tudná indokolni, mint inkább a megszokás, unalom, félelem és az a

vágy, hogy bizonyos időre a kínos pszichikai állapotban változást hozzanak létre.

Hysteria.

Ezen neurosisnál igen gyakori a nemi élet abnormitása is, a terhelt esetekben pedig úgyszólván mindig fönnáll.

A nemi functio minden lehetséges anomáliája előfordulhat, a legtarkább változatokban és legkülönösebb alakokban, öröklés útján degeneratív alapon és erkölcsi imbecillitás esetén a legperverzebb megjelenési formákban. A nemi érzés kóros változása sohasem marad következmények nélkül e betegek kedélyállapotára.

Ide vonatkozólag, igen érdekes a *Giraud* által közölt következő esett:

194. sz. megfigyelés. L. Marianne, bordeaux-i lány éjjel, mialatt úrnője a beadott narcoticum hatása alatt mélyen aludt, ennek gyermekeit kedvesének nemi élvezetre átengedte és a legerköcstelenebb jelenetek szemtanúivá tette. Kítűnt, hogy L. hysterias volt (hemianesthesia és görcsrohamok) és betegsége előtt becsületes, bizalomraméltó nő lett volna. Azóta szemérmetlenül üzte a prostitutiót és erkölcsi érzését teljesen elvesztette.

A nemi élet gyakran mutat kóros izgalmat hysteriasoknál, mely lehet intermittáló (menstruális!). Következménye a legszemérmetlenebb prostitutio lehet (akár férjes nők részéről). Enyhébb alakjainál a nemi ösztön, onaniában, mezítelenül járkálásban, vizelettel és más tisztátalan dolgokkal való kezegetésben, férfiruhák felöltésében stb. nyilvánulhat meg.

Schule (Klin. Psychiatrie 1886, 237. 1.) nagyon gyakran oly kórosan fokozott nemi ösztönt észlelt, „mely hajlamos lányokat, sőt boldog házasságban élő nőket messalinákká tett”. Nevezett szerző ismer eseteket, ahol nők a nászuton szökési kísérleteket követtek el, véletlenül megpillantott férfiakkal, becsülésben álló nők bárkivel liaisont folytattak és telhetetlen vágyaiknak becsületüket áldozatul dobták.

Hysterias elmezayarnal a kóros nemi élet féltékenységi mániában, oknélküli vádaskodásban, szemrehányásokban,¹ coitushallucinációkban² nyilvánulhat.

Időnkint frigiditás is előfordulhat a kéjézés teljes hiánya mellett, ez többnyire genitalis anästhesia alapján fejlődik ki.

¹ Lásd tobi (között *Merlac* esetét, szerzőnek a *Lehrb. der ger. Psychopathol.* 3. kiad., 322. lap. – *Morei*, *Traité des malades mentales*, 697. 1. – *Legrand*, *la folie*, 337. – *Proces la Ronciére*, az *Annal. d'hygiené*, 1. Serie, IV., 3. Serie XXII.

² Ezen alapulnak a középkor boszorkánypöreibek incubai.

Paranoia.

A nemi élet részéről mutatkozó abnormitások egyáltalán nem ritkák a primär bolondság különböző formáiban. Némelyek a nemi abusus (masturbatorikus paranoia) vagy nemi izgalmi folyamatok alapján fejlődnek ki, hiszen itt lelkileg elfajult egyénekről van szó, akiknél a tapasztalat szerint más működési elfajulási jel mellett a nemi élet is sokszorosan elváltozást szokott mutatni.

Különös erővel mutatkozik a kórosan fokozott, néha perverz nemi ösztön a paranoia erotica és religiosa eseteiben. Első esetben azonban nem vonatkozik a nemi izgalmi állapot direkt a nemi ösztön kielégítését célzó folyamatokra, hanem sokkal inkább plátói szerelemre (bár nem kivétel nélkül), a másik nemnek oly személyére, aki aesthetikai kielégítés által imponál az illetőnek, néha a képzeletnek egy teremtményére, vagy egy képre, szoborra stb.

Ez a tisztán gondolatban és érzésben visszatükröződő plátói szerelem elég gyakran a nemző szervek funkciójában a hosszas masturbatio okozta gyöngülés által idéztetik elő, s egy imádott személyért való ezen félnék, szelíd lelkesedés mögött óriási kéjvágy és nemi visszaélés rejtőzhetik. Episodikusan, nevezetesen nőknél, nymphomaniászerű heves nemi izgalom is felléphet.

A paranoia religiosa is nagyrészt a sexualis világban gyökereszik, amit az abnormis korán jelentkező és kórosan megnőtt nemi ösztön megjelenése árul el. A szenvedély masturbatióban, vagy oly vallási rajongásban keres kielégítést, melynek tárgyát egyes papok, szentek stb. képezhetik.

A nemi és vallási érzés közt fönnálló psycho-pathologiai vonatkozásokról már előbb szoltunk.

A vallási paranoiánál aránylag gyakoriak a nemi büntettek.

A vallási örületnek érdekes házasságtörésre vezető esetét említi *Mares* könyvében (Fordította *Ideler* II. 160. 1.) Vallási örületben szenvedő, 43 éves férfi részéről kis lányon elkövetett erkölcstelenségről tett Giraud (Annal, méd. psychol.) említést. Ide tartozik a következő eset is. (Limán, Vierteljahrsschrift für ger. Med.)

135. sz. megfigyelés. M. teherbe ejtette lányát. Felesége, 18 gyermek anyja, aki maga is teherben volt, tett följelentést ura ellen. M. 2 év óta vallási őrjongsben szenvedett. „Kinyilatkoztatott előttem, hogy lányomhoz, az örök naphoz feködjem; ekkor egy húsból és vérből alkotott ember származnék, aki 1800 esztendős lenne. Ez képezné a hidat az ó-testamentumtól az újba”. Ezen – az örült szerint isteni – parancsnak tett δ eleget.

Paranoia persecutoriánál is előfordulnak kórosan indokolt nemi műveletek.

196. sz. megfigyelés. 30 éves nő egy a közelben játszadozó 5 éves fiút, pénz és cukor ígéretésével magához csalt, pene lusit, supra puerum flexa coitum conavit. Az illető tanítónő volt, akit egy férfi elcsábított és aztán eltaszított, korábban nagyon erkölcsös volt, aztán egyideig prostitúcióra adta magát. Erkölcstelen életét azzal magyarázta, hogy nagyfokú üldöztetési mániát mutatott, azt hitte, hogy csábítójának titokzatos befolyása alatt áll, aki őt nemi műveletekre kényszeríti. Így azt hitte, hogy ezt a fiút is csábítója küldötte útjába. Durva érzékiségre, mint a büntett indokolására, annál kevésbé gondolhatunk, mert a nőnek könnyen módjában állott volna ösztönét természetes módon kielégíteni. (*Küssner*, Berl. klin. Wochenschrift.)

197. sz. megfigyelés. *Gyermekeken elkövetett erkölcstelenkedés. Paranoia.* X. 46 éves, nyugalmazott vasúti hivatalnokot, május 26-án tetten érték, amint népes, nyílt uccán egy 8 éves fiú penisét szopta. A fogházba vezető úton megismételte ezt egy vele együtt szállított fiatal foglyon, majd egy másikon, úgy, hogy direct a pszichiatriai klinikára küldöttek, ahol a patienseken kísérlete meg ezen merényletet, mindaddig, amíg el nem különítették.

A vizsgálat paranoia persecutoria-t állapított meg, mely az öröklés által súlyosan terhelt egyénnél súlyos neurastheniából fejlődött ki. Különösen korábbi felettes hatásának üldözései rémítették, ami őt a szolgálatba való visszatérésre kényszerítette. 2 év óta azt vette észre, hogy mindenesetre jóakaró emberek, köztük magasabb hivatalnokok oly utat mutattak neki, melyen az őt most terhelő és kínoisan érintő üldözéstől megszabadulhatna. Azok tudniillik az ujjukat dugták szájukba és azt szopták. Még világosabbak voltak testvéreinek figyelmeztetései, amennyiben ezek a kutyához fordulva, de tényleg őt gondolva, a szopásról beszéltek; ez arra figyelmeztette őt, hogyha valakinek nyilvánosan szopja a genitáliáit, ez annyira kompromittálná őt, hogy korábbi fölöttese őt többé reactiválná és szabadságát ismét visszanyerhetné.

Kedvetben nem tudta magát erre a borzasztó műveletre elszánni, de a reánehazedő üldözési mánia annyira hatalmába kerítette, hogy nem cselekedhetett másképpen és eleinte prostituáltakon, akik mozdulataik és pillantásaik által tüzelték őt, cunnilingust végezve akarta magát compromittálni. De midőn látta, hogy ezek nem denunciólják őt, fiúkra és lányokra vetette magát, – *a nem* közömbös volt előtte – akik jelek által szólították föl erre. Nem érti, hogy magasrangú egyének által inszinuált ezen actusba hogyan mer a rendőrség beavatkozni, s hogy miután már alaposan compromittálta magát, korábbi igazgatóságának üldözése mért nem szűnik meg.

Hogy patiens örületes célját éppen nemi és pedig ilyen utálatos nemi büntett által igyekezett elérni, s nem pl. lopás büntette által, ez a körülmény súlyos, valószínűleg a neurasthenia folyamán támadt és szerzett impotenciával kezdődő nemi perverziónak jele.

Patiens heterosexuális hajlam mellett, kezdettől fogva hypersexuális volt, évek óta neurastheniában szenved, a coitusnál semmi nemű kielégítést nem érez, erectió-gyengesége fokozódik, ezért kérte ki az orvosi tanácsot, amely abstinentiát ajánlott neki. Nagy libidója miatt azonban nem fogadhatta ezt meg. így aztán cunnilingusra adta magát, melynél mind hevesebb kényeztetést érzett, sőt néha ejakulált is. Ez compensálta az undorérzését is a cunnilingusnál.

Bevallja, hogy néha ennél is érzett nemi kielégítést és ezért is üzött gyermekeken erkölcstelenséget. De a főokot a kényszerképzelések képezték, melyet korábbi hatásának üldözései benne keltettek. A klinikán nyugodtan viselkedett, úgy, hogy egy idő múlva házi kezelésre lehetett bízni.

Hasonló eseteket közölt *Cullere* (*Perversions sexuelles chez les persécutes* az *Annal, médico-psychol.*-ban Március 1886), pl. oly beteget említ föl, aki paranoia persecutoria sexualisban szenved és nővérén akart erőszakot elkövetni annak a kényszernek a hatása alatt, melyet a bonapartisták állítólag rágyakoroltak.

Egy másik esetben egy elektro-magnetikus üldözési mániában szenvedő kapitányt, üldözői paderastiára ingerelnek, amelytől ő élénken irtózik. Hasonló esetben az üldöző onaniára és paderastiára ingerli a szerencsétlent.

V. A kóros nemi élet a törvény ítélszéke előtt.¹

Minden kultúrnemzet törvényei üldözik azt, aki erkölcstelen dolgot követ el. Minthogy az erkölcs és erényesség föntartása az állami közösség fennállásának legfontosabb létérdeke, nem is tud az állam, mint az erkölcs legfőbb őre, eléggé védekezni az érzékiség hatalmas hódításaival szemben. A küzdelem nem egyenrangú eszközökkel vívatik, amennyiben a nemi kicsapongásnak csak egy része üldözhető törvény által, tovább ilyen hatalmas természeti ösztön ki-

¹ S. *Welsbrod*, *Die Sittlichkeitsverbrechen vor dem Gesetz*, Berlin, 1891. – Dr. *Pasquale Penta*, *I perversimenti sessuali nell' uomo*. Napou, 1893. – *Seydel*, *Die Beurtheilung der perversen Sexualvergehen in foro*. Vierteljahrschrift f. Ger. Med. 1893. 2. füzet. – *Viazzi*, *Sui Teati sessuali* (Biblioteca antropologica giuridica). – *Archivio di Psichiatria* vol. XIX. fasc. I. „Strafgesetzbücher u. Tjnzuehtsdelikte.” – v. *Schrenk-Notzing*, *Archiv f. Kriminalanthropol.* I. k. I. f.

csapongásaival szemben a büntetéssel való megfélemlítés csak nagyon kis hatást érhet el, végül a nemi ösztön bűntényei oly természetűek, hogy csak egy részük juthat a hatóság tudomására. Hogy ezen bűntettek nem ismétlődnek, azt a közvélemény is elősegíti, mely azokat megbecstelenítőknek tartja.

A törvényszéki statisztikából azon gyászos tény világlik ki, hogy a nemi bűntettek száma a modern kultúréletben még fenyegető módon nő és ezek között különösen a 14 éven aluli egyéneken elkövetett erkölcstelen merényletek.

Már *Casper* (Klinische Novellen) irányította a 60-as évek elején figyelmét ezen szomorú tényre. Míg ő, mint törvényszéki orvos (Berlinben) 1842-1851-ig terjedő idő alatt csak 52 erkölcstelen merényletet tapasztalt, addig 1852-1861-ig terjedő idő alatt ezek száma már 138-ra szökött.

A „Comptes rendus de la justice criminelle en France” adatai szerint 1826-1840-ig az „attentats aux moeurs” az összes bűntényeknek csak 20% -át, 1856-60-ig 53%-át tette. S a gyermekeken elkövetett erkölcsi merényletek akkoriban az összes vádeseteknek Vis-át, az utóbbi időben pedig $\frac{1}{3}$ -át tette.

Oettingen (Erkölcsei statisztika) szerint Franciaországban 1826-ban 136, 1867-ben 805 volt a gyermekeken elkövetett stuprumok száma.

Moreau (aberrations du sens génésique) a Franciaországban gyermekeken elkövetett erkölcstelen merényletek számát 1872-ben 682-re, 1876-ban 875-re teszi.

Angolországban a törvényszékileg ismert, gyermekeken elkövetett stuprumok száma 1830-1834-ig 167, 1851-1855-ig 1395 volt.

Poroszországban *Oettingen* szerint 1855-1869-ig a nemi kihágások növekedési aránya: 325:925, a nemi bűntettek növekedési aránya 1477:2945 volt. *Ortloff* („a büntetendő cselekmények”) is tetemes növekedést talál a 14 éven aluli gyermekeken elkövetett erkölcstelen merényletekben.

Érdekes statisztikát állított össze Thoinot a Franciaországban 1860-1892-ig a törvényszék által tárgyalt erkölcsi bűntényekről (attentats aux moeurs et perversions du sens génital, 1898 Paris). Míg a sexualis criminalitás Franciaországban – úgy látszik – általánosan csökkent, amennyiben 1860-ban 830 (2:3 eset 100.000 lakosra), 1892-ben pedig csak 679 (1:7 100.000 lakosra) volt az erkölcsi bűntények száma, addig a felnőtteken és gyermekeken elkövetett merényletek viszonya, amely 1860-ban 180:650 (1:3.6) által volt képviselve, 1892-ben már 78:601 (1:7.7) aránynak felelt meg. 1885-ben érte el maximumát (1:9.5).

Az erkölcsbíró természetesen nem lát e szomorú tényekben

egyebet, mint az általános erkölcsiség süllyedését és a körülmények arra a felfogásra terelik figyelmét, hogy a törvényhozóknak az előbbi századokhoz képest túlnagy elnézése és enyhesége a nemi bűntettek elítélésében – lehet részben e körülmény oka.

Az orvosvizsgálónál ezzel szemben az a fölfogás nyomul előtérbe, hogy e jelenség a modern társadalmi kultúréletben mutatkozó és a legfiatalabb generációkban mind nagyobb tért hódító idegességgel áll összefüggésben, mert ez az idegesség idegbajjal terhelt nemzedéket teremt, a nemi sphaerát izgatja, nemi visszaélésekre csábítja és a kék fennállása mellett a potentia gyöngülése folytán perverz műveletekre ösztönzi. A népek modern kultúréletében mutatkozó degeneráció e jelenségeinek tápot nyújt az alkohol túlévezete, mert ez az iszákos egyén testi visszafejlődése mellett annak erkölcsi és értelmi süllyedését idézi elő és ezek mellett még a nemi sphaerát is ingerli.

A gyermekeken elkövetett erkölcstelen merényletek számának relativ nagyobbodását pedig a fokozódó physikai decadentiára és a felnőttek psychikai elfajulására vezetném vissza. Erre vall a Tardieu által felismert és Brouardel és Bemard által megerősített azon tény, hogy az említett bűntettek aránytalanul gyakoribbak a (nagy) városokban, míg a felnőtteken elkövetett erkölcstelen merényletek specialiter az erőszak tettei, inkább a vidéken honosak.

Tardieu és Brouardel statisztikai tényei – amelyek szerint a gyermekeken elkövetett erkölcsi bűntettek viszonya a merénylő korával arányosan nő, vagyis minél idősebb a bűnös, annál fiatalabb az áldozat, továbbá aggok csak gyermekeken követnek el merényletet – mondom ezen tények is azon feltevés mellett szólnak, hogy az impotentia coeundi és az erkölcsi fogyatkozás (dementia senilis) fontos oki feltételek gyanánt szerepelnek e gyalázatos tettek létrejötténél.

Az elmondottakból könnyen belátható, hogy az ilyen nemi bűntettek elkövetésénél a neuro- és psychopathiás föltételek mérvadóak lesznek. Ez pedig éppenséggel sok ilyen erkölcstelen merénylet tettesének a *beszámíthatóságot* tette kérdésessé.

Nem lehet a psychiatriától elvitatni annak elismerését, hogy sok borzalmas, paradox nemi actus psychikai kóros jelenségét ismerte föl és bizonyította be.

A psychopathologiai kutatás ezen tényeiről pedig a jurisprudentia mint törvény- és ítélelhozó factor eddig bizony alig vett tudomást. Ezáltal ellenkezésbe lép az orvosi tudománnyal és állandóan azzal a veszéllyel kell számot vetnie, hogy olyanok fölött ítélelkezik, akik tetteikért tudományos megállapítás szerint be nem számíthatók.

A közösség javát és érdekeit mélyen érintő bűntetteknek ezen

felületes megítélése folytán könnyen megtörténhetik, hogy az igazságszolgáltatás egy bűnöst, aki veszélyesebb, mint egy gyilkos, vagy akár a vadállat, igen szigorú mértékkel büntet és büntetésének kitöltése után a társadalomnak újból kiszolgáltatja, pedig a tudományos vizsgálat bebizonyíthatja, hogy a tettes már születésétől fogva lelkiileg és nemileg elfajult és ennél fogva beszámíthatatlan egyén volt, akit ártalmatlanná kellene tenni egész életére, de megbüntetni nem szabadott volna.

Olyan igazságszolgáltatás, mely csak a bűnt vizsgálja és a bűnöst nem, mindig azon veszélyt hordja magában, hogy a társadalom fontos érdekeit (általános erkölcsiség és közbiztonság), de az egyes egyénét is (becsület) súlyosan megsértheti.

A büntetőjog egyik ágában sem ajánlatos annyira a bíró és az orvosi tudomány együttműködése, mint éppen a nemi büntetteknel, ahol csak az anthropologiai és klinikai vizsgálat deríthet világosságot és oszthat el minden kételyt.

A büntett minősége sohasem szolgáltathat egyes egyedül alapot annak eldöntésére, hogy vajjon a lelki élet psychopathiás, avagy még physiologiai keretében mozgó tettről van szó. *A perverz művelet nem tanúskodik az érzés perverz síójáról.* A legborzasztóbb ée legperverzebb cselekedetek bizonyára előfordultak már szellemileg ép egyéneliél. *De az érzés perverziójának kóros volta bebizonyítandó.* A bizonyítékot a perverzió fejlődési feltételei és annak mint egy általános neuro- és psychopathiás állapot részjelensége gyanánt való megállapítása fogja szolgáltatni.

Fontos *a species facti*, de ez is csak feltevésekre jogosít, amennyiben az illő nemi cselekedetnek aszerint, amint pl. epileptikus, paralytikus, vagy éplelkű egyén követte el, más és más jellege esetleg különös bélyege van.

A periodikus ismétlődés hasonló körülmények között, az impulsiv módon való kivitel nyomatékosan érvelnek a kóros jelleg praesumptiója mellett. A döntés mindazonáltal a tettek psychologiai momentumaira való visszavezetésében (az érzés és képzelet abnormitásai) és ezen elemi anomáliáknak mint valamely általános neuro-psychopathologiai állapot – akár psychikai fejlődési akadály, akár lelki elfajulás, akár egy psychosis – egyik részjelensége gyanánt való indokolásában fog állani.

Az ezen mű általános és részletes pathologiai részében letett tapasztalatokat értékesítheti a tapasztalt vizsgáló valamely tett impulsusának feltalálásánál.

Annak eldöntésére, hogy vajjon pusztá immoralitás, avagy psychopathia forog-e fent, a szükséges adatokat csak oly törvényszéki orvosi vizsgálat szerezhethi be, mely a tudomány szabályai sze-

rint kiterjeszkedik az egész egyéniség anamnestikus és jelenlegi, athropologiai és klinikai megvizsgálására.

A nemi életnek *eredetileg fennálló* veleszületett anomáliájának bebizonyítása nagyon fontos és pszichikai degeneratív állapotok fennállására vonatkozó kutatásokra hívja fel a figyelmet. Szerzett elváltozások kóros megítélése csak úgy lehetséges, hogyha valamely neuro- vagy psychopathiára vezethetők vissza.

Praktikus szempontból itt a dementia paralyticá-ra és epilepsiára kell gondolnunk. A beszámíthatóságra vonatkozó döntés súlypontja pedig a bünösnél fennálló psychopathiás állapot kimutatásában fekszik.

Ennek bebizonyítása okvetlen szükséges annak a veszélynek elkerülése szempontjából, hogy a pusztá immoralitás, a betegség védő köntöse alatt, büntetését kikerülje.

Psychopathiás állapotok erkölcsi büntettekhez vezetnek, melyek a beszámíthatóság feltételeit is eltüntetik:

1. ha a normális, esetleg fokozott nemi ösztönt megfelelő erkölcsi és jogi gátló képzetek nem fékezik és pedig: *a)* azért, mert ilyenek nem is állottak fönn soha (veleszületett szellemi és gyengeségi állapotok); *b)* mert ezek veszendőbe mentek (szerzett szellemi gyengeségi állapotok).

2. ha a nemi ösztön fokozott (pszichikai exaltáció állapotai), de egyszersmind az öntudat is elhomályosul és a pszichikai mechanizmus annyira zavart, hogy nem képes a virtuálisan mindenesetre létező gátló képzeteket működésbe hozni;

3. ha a nemi ösztön perverz (lelki degeneratio állapotai). Ilyenkor egyszersmind fokozott és ellenállhatatlan is lehet.

Valamely pszichikai defectus – elfajulás – vagy megbetegedési állapoton kívül álló esetekben a beszámíthatatlanság mentsége nem szerepelhet.

Számos esetben kóros lelki állapot helyett neurosist (localis vagy általános) találnak. Minthogy a neurosiból a psychosisisba való átmenet úgyszólván észrevétlen s neurosissal elemi pszichikai zavarok gyakoriak, sőt a nemi élet súlyosabb perverzióinál mindig fennállanak s a neuroticus affectio, mint pl. impotentia, ingerlékenységi gyengeség stb. befolyással bírnak a büntetendő cselekmény elkövetésére, mondom ezen szempontokat szem előtt tartva, az igazságos törvényszék enyhítő körülménynek fogja betudni ezt az állapotot, természetesen nem a beszámíthatóság hiányának alapján, mert ez csak pszichikai fogyatékoság esetén vehető fel.

A praktikus jogász sok okból mellőzni fogja törvényszéki orvosoknak véleményét minden nemi büntény esetében kikérni.

Hogy mikor látja ennek szükségét, azt természetesen lelkiisme-

retére és ítélő képességére kell bízunk. Kóros eset fennállásának valószínűsége mindenestre a következő körülmények közt áll fönnt

A tettes agg ember. A nemi büntettet feltűnő cynismussal követte el a nyilvánosság előtt. A nemi kielégítés módja gyáva (exhibitio), vagy kegyetlen (csonkítás, kéjgyilkosság), vagy perverz (nekrophilia stb.).

A tapasztalat tanulságai szerint az előforduló nemi actusok közül az erőszak, gyalázás, päderastia, amor lesbicus, bestialitás, psychopathologiai indokolással bírnak.

A kéjgyilkoságnál, ha a bűnös a gyilkosság célján túlmegy,, valamint a hullagyalázásnál is, a psychopathiás állapotok fennállása valószínű.

Az exhibitio, valamint a kölcsönös masturbatio szintén nagyon valószínűvé teszik a kóros feltételek jelenlétét. Másokon való onania, valamint a passiv onania előfordulhat dementia senilis, rendellenes nemi érzés mellett, de előfordulhat kéjenceknél is.

A cunnilingus, valamint a fellare (penem is os mulieris arri-gere) eddigelé csak kivételesen mutatott psychopathológiás vonatkozásokat.

Ezen nemi gyalázatosságok – úgy látszik – csaknem kivétel nélkül a természetes nemi élvezettel jóllakott és egyben gyengült potentiájú kéjenceknél fordulnak elő. A paedicatio mulierum nem psychopathiás eredetű, hanem erkölcsileg züllött férjek praktikája, melyet a gyermekektől való félelmükben űznek, valamint kivénült cynikusok házasságon kívüli nemi élvezetei.

A tárgy gyakorlati fontossága arra késztet, hogy a törvényhozó által nemi bűnténynek minősített és büntetéssel megfenyegetett nemi műveleteket a törvényszéki orvos szempontjából vegyem speciális vizsgálat alá. Ennek az az előnye is lesz, hogy a még physio-psychológiás keretben mozgó műveletek a megfelelő helyes világitásba helyezik a körülmények szerint teljesen analog, psychopathológiás műveleteket.

I. Az erkölcsiség megsértése exhibitionálás alakjában.¹

(Osztrák tv. 516. §., törvénytervezet. 195. §., német bünt. tvk. 183. §.)

A szemérem a mai ember kultúréletének évszázados nevelés által annyira megszilárdult karakterisztikus jelensége, hogy annak.

¹ *Boissier et Lachaux*, Perversions sexuelles á forme obsédante. Archives de neurologie, 1893 oet. – *Schäfer*, VierteljahrsBchr. f. ger. Medizin, 3. sorozat X. I. Thoinot, attentate aux moeurs, 1898, 366, 398. 1. – *Seiffer*, Archiv f. Psych. 31. köt. 1. és 2. sz. f. – *Cramer*, Die Beziehungen des Exhib. zum § 51. des deutschen Strafgeb. Zeitschr. f. Psych. 54. 481. 1. – *Bassenge*, der Exhibitionismus, Inaug.-Dissert. Berlin, 1896. – *Hoche*, Neurol. Centr. 1892. 6.

nyilvánosság előtt történt durva megsértése önkéntelenül psychopathies vonatkozások feltevésére jogosít.

A feltevést jogosulttá teszi azon körülmény, hogy olyan egyén, aki embertársainak erkölcsi érzését és egyúttal a tulajdon emberi méltóságot mélyen sérti, vagy nem vált részesévé az erkölcsiség érzésének (idióták) vagy ezek veszendőbe mentek nála (szerzett szellemi gyengeség állapota), avagy az öntudat elhomályosulásának egy pillanatában követte el tettét (transzitorikus elmezavar, lelki homályosság állapota), vagy pedig ellenállhatatlan kényszer hatása alatt állott.

Különös ide tartozó tett az exhibitionálás.

Az eddigi casuistika kizárólag férfiakról említi föl, hogy a másik nem tagjainak jelenlétében ostentative meztelenítik le nemi szerveiket, azokat esetleg üldözték eme mutatványaikkal, anélkül, hogy aggressiv módon viselkedtek volna.

A nemi működésnek, vagy helyesebben demonstrációnak ezen elvetemült alakja értelmi és erkölcsi gyengeségre, vagy az erkölcsi és értelmi functió időnkénti gátlására vall, mely az öntudat súlyos elbírálása mellett egyidejűleg megnőtt libidó kíséretében ragadja a beteget ilyesmire, de egyúttal kétségessé teszi ezen egyének potenciáját is. E szerint az exhibitionistáknak különböző csoportjai lesznek.

Az első csoport *szerzett szellemi gyengeségen* alapul, ezeknél az alapul szolgáló agyi (gerincagyi) megbetegedés elhomályosítja az öntudatot, gátolja az ethikai és intellektuális functiókat és emellett kezdettől fogva hatalmas vagy kóros folyamat által még fokozott libidó áll fönn, azonkívül impotentia, mely a nemi ösztön megnyilvánulására nem teljes tettekben (esetleg erőszak), hanem ilyen dőre praktikában nyújt csak alkalmat.

Ebbe a kategóriába tartoznak legnagyobbbrészt a közölt esetek; ezek dementia senilisben paralytikus butaságba esett, avagy alkoholizmus epilepsia következtében hiányos szellemű individuumok.

198. sz. megfigyelés. Z. magasabb hivatalnok, 60 éves, özvegy, családapá, megbotránkozást keltett azzal, hogy 8 éves velem szemben lakó kis leánynak egymásután 14 napon keresztül genitalia sua de fenestra ostendit. Több hónap után megismételte ezt a szégyenletes tettét. A kihallgatásnál beismerte tette gyalázatos voltát, mentséget nem tudott vele szemben felhozni. Egy évvel később agyabajban meghalt. Lasègue, op. cit.

199. sz. megfigyelés. Z. 78 éves, tengerész, gyermekek játékterein és leányiskolák közelében ismételten exhibitionált. Nemi tevékenységének ez volt egyetlen módja. Z. nő, 10 gyermek atyja, 12 év előtt fején súlyosan megsérült, melytől mély csonthege támadt; erre gya-

korolt nyomás fájdalmas, emellett az arc is kipirul, az arckifejezés merev lesz, utána patiens somnolens lesz, a jobb felső végtagban rángások állanak be (nyilván *ap* agykéreg megbetegedésével kapcsolatos epilepsias állapotok). Egyébként előrehaladott dementia (senilis) és senium. Vajjon az exhibitionálás egybeesett-e az epilepsia rohamokkal vagy sem, nem lett közölve; dementia senilis bebonyítva, a beteg felmentetett. (Dr. *Schuehard*, op. cit.)

Pelanda (op. cit.) közölt egész sereg idetartozó esetet.

1. 60 éves, paralytikus egyén 58 éves korában nők és gyermekek előtt exhibitionálni kezdett; az elme javítóintézetben (Verona) még hosszabb ideig lasciv kedélyt mutatott, sőt fellatiót is megkísérelt.

2. 66 éves, öreg potator, súlyosan terhelt, folie circulaire-ben szenved. Exhibitiót észleltek nála a templomban istentisztelet alatt; testvére szintén exhibitionista volt.

3. 49 éves férfi, potator, kezdettől fogva iszákos természet, alcohol, chron. miatt elmebajos intézetben; exhibitionál, valahányszor nőt pillant meg.

4. 64 éves nős férfi, 14 gyermek apja, súlyosan terhelt; rachitikus mikrocephal koponya. Évek óta exhibitionál, bár ismételten megbüntették érte.

200. sz. megfigyelés. X. 1833-ban született, nőtlen, ismételten exhibitionált, vagy vizelt gyermekek előtt, egyszer ilyen helyzetben meg is csókolt egy kis leányt. 20 év előtt 2 évig tartó súlyos elmebajon ment keresztül, melyben állítólag apoplexia is érte.

Később *vagyonát* veszítve ivásra adta magát és az utóbbi időben gyakran eszeveszettnek tűnt föl.

A stat. praesens alkoholizmust, senium praecox-ot, szellemi gyengeséget, kis penist, phimosist, elsorvadt heréket mutatott. Elmebetegség bebonyítva, felmentették. (Dr. *Schuehard*, op. cit.)

Az exhibitionálás effajta esetei fiatal, többé-kevésbé még gyerekes és némileg izgatott emberek, vagy akár némely felnőtt, züllött erkölcsű cinikus csínyjére emlékeztetnek, akik élvezetet találnak abban, ha nyilvános árnyékszékek falait a férfi és nő nemi szerveinek képeivel piszkolják be, – ez az ideális exhibitionálásnak lehet egyik faja, amely a reálistól azonban még igen messze áll.

Az exhibitionisták további csoportját az *epileptikusok* szolgáltatják.

Ez a kategória az előbbitől abban különbözik *lényegesen*, hogy az exhibitionálás indító *tudatos* motívuma hiányzik, ez inkább impulsiv tetteknek tűnik elő, mely – tekintet nélkül a külső körülmé-

nyekre – valamely kóros szervi kényszer hatása alatt követeli a kivitelét.

In tempore delicti mindig lelki homály van jelen, és ez magyarázza meg azt, hogy a szerencsétlen tette jelentőségének tudata nélkül, de mindenesetre *a cynismustól teljesen menten*, vak ösztöne után indulva követi el tettét, melyet mihelyt magához tér – sajnál, megvet, feltéve, hogy tartós szellemi gyengeség még nem áll fönn nála.

E szellemi elhomályosulás állapotában, mint más impulsív tetteknél a *primum movens* mindig bizonyos aggodalmas elszorulás érzése. Ha ehhez kapcsolódik a nemi érzés, akkor a képzelődésnek határozott direktívája lesz valamely megfelelő nemi művelet értelmében.

Hogy epilepsziásoknál tempore insultus, miért éppen nemi képzelődések merülnek föl olyan könnyen, annak magyarázata e könyv 294-299. lapján található.

Ha ilyen associatio egyszer létrejött, a roham pillanatában bizonyos tett hajtatik végre, úgy ez annál könnyebben ismétlődhetik minden következő rohamnál, mivel a motiváció pályájában mintegy kiépített út alakult.

Az ilyen elhomályosult állapotban fellépő aggodalmas érzés az associatit nemi impuisust parancs, belső kényszer gyanánt tünteti föl, melyet tisztán impulsív módon és abszolút lebilincselte állapotban kell végrehajtani.

201. sz. megfigyelés. K. 29 éves hivatalnok, idegbajos család tagja, boldog házasságban él, egy gyermek atyja, ismételten exhibitionál a cselédleány előtt, de csak homályban. K. nagy, karcsú, halvány, ideges természetű egyén. *Büntetteiről emlékei csak összbenyomások alakjában élnek.* Gyermekkorá óta gyakori congestiók mutatkoztak nála arckipirulással, feszes, gyors pulzussal, merev tekintettel. Néha szédülés, meggondolatlanság. Ebben az (epilepsias) állapotban K. csak ismételt kérdezgetésre válaszolt és aztán *mintegy álomból felébredve tért magához.* Tetteinek elkövetése előtt pár órával izgatott, nyugtalan volt, aggodalmas szorulás, főfájás érzése - jelentkeztek nála. E mellett gyakran forogni érezte maga körül a világot, nemi izgatottságot is érzett. Ilyen állapot tetőfokán cél nélkül elmenekült hazuról és valahol aztán prasantálta genitáliáit. Odahaza csak álomszerű emlékei voltak a történekről, bágyadnak, levertnek érezte magát. Jellemző az is, hogy genitáliáit az exhibitio alatt gyufákkal világította meg. Az orvosi vélemény a vád tárgyát képező tetteket, epilepsias roham alatt kényszerítve elkövetetteknek minősítette; e körülmények enyhítőknek tudattak be, mégis elítéltek. (Dr. Schuchardt, op. cit.)

202. sz. megfigyelés. L. 39 éves nőtlen szabó, valószínűleg iszákos atya gyermeke; epileptikus testvére van, egy harmadik elmebajos. Ő maga is könnyű epilepsias inzultusokon ment keresztül, időnkint öntudata elhomályosult, s ilyenkor céltalanul bolyong, de nem tudja megmondani, hogy merre járt. Tisztességes embernek ismerték, most azon vád terheli, hogy 4-6-szor idegen házban exhibeálta genitáliáit és azokkal játszott. Emlékezete nagyon felületes.

L. a katonaságnál ismételten megkísérelt szökés miatt (valószínűleg szintén epilepsias állapotban) súlyos büntetést állott ki, de „epileptikus elmezavar” miatt a Charitéba került és onnan „gyógyultan” elbocsáttatott. A vád tárgyát képező tetteknél cynismus vagy pajkosság kizártnak tekinthető. Hogy elborult elmebeli állapotban vitte azokat véghez, az valószínű, mert az őt elfogó rendőrnek is feltűnt a „bolond”, illetve lelki homály állapotában levő egyén viselkedése. (*Limán*, Vierteljahrsschriften f. ger. Medizin új sorozat XXXVIII. 2. füzet.)

203. sz. megfigyelés. L. 37 éves egyén, 1889 okt. 15-től november 2-ig lányok előtt számos exhibíciót követett el és pedig világos nappal és nyílt uccán, sőt iskolában is, ahova beszökött. Néha előfordult az is, hogy a lányoktól masturbációt vagy coitust kívánt és minthogy ezt visszautasították, az illetők előtt kezdett masturbálni. Gr.-ben, egy kocsmában mezítelen penisét az ablakhoz verte, úgyhogy a konyhában levő gyermekeknek és cselédeknek látniuk kellett.

Elfogatása után kitudódott, hogy L. 1876 óta már számtalanszor adott okot megbotránkozásra ezen exhibíció által, de orvosilag megerősített szellemi betegsége miatt elkerülte a büntetést; ellenben katonáéknál szökés, lopás s később mint civil szivarlopás miatt büntetve lett. Elmezavar (?) miatt többször volt tébolydában; egyébként civakodó, változó természete, időnkinti izgatottsága, állhatatlansága miatt gyakran feltűnt.

L. bátyja paraliszben halt meg. Ő maga nem mutat elfajulási jeleket, sem epilepsias antecedentiákat. A megfigyelés idején sem gyengeelméjű, sem elmebetegnek nem bizonyult.

L. nagyon modorosán viselkedik, nemi büntetteire a legnagyobb undor érzéseivel gondol.

Következőképpen magyarázza azokat: ő, aki különben sohasem iszik, egyszerre óriási vágyat kapott az ivásra; rövidebb ezután vértódulás mutatkozott az agyban, szédülés, nyugtalanság, aggodalmas szorulás fogja el; majd álomszerű állapotba jut. Most ellenállhatatlan vágy kényszeríti arra, hogy magát lemezítelenítse, ami megkönnyebbulést és a szabad lélegzetet adja neki vissza.

Ha egyszer levetközött, akkor nem tudja, hogy mit cselekszik, a rohamokat néha szédülés és szemzregzés előzi meg.

A homályos állapotok idejére csak homályosan emlékszik.

Ezen aggodalmas állapotokhoz csak később csatlakoztak a nemi ösztönök és képzelődések; már évekkal ezelőtt ilyen állapotban minden ok nélkül a legnagyobb veszélyek közepette megszökött katonáéktól, egyízben egy második emeleti ablakról ugrott le, máskor pedig egy jó állását elhagyva, cél nélkül a szomszéd országba rohant, ahol exhibitionálás miatt azonnal letartóztatták.

Ha L. kóros idején kívül alkalomadtán részeg volt, sohasem exhibitionált. Józan állapotban nemi érzése és érintkezése normális. (Dr. *Hotzen Friedreich's Blatter*, 1890, 6. sz.)

Az epilepsziásokhoz klinikailag közelálló csoportot képviselnek a *neurastheniások*, akiknél szintén rohamszerű elhomályosulási állapotok fordulnak elő aggodalmas szorongással kapcsolatban, amelyben az ezzel asszociált nemi ösztönök teljesen impulsív módon exhibitionistikus műveletekhez vezetnek.

204. sz. megfigyelés. Dr. S. gymnasiumi tanár közbostrányt idézett elő azáltal, hogy a berlini állatkerben ismételtén látták nők és gyermekek jelenlétében genitalibus denudatis ide-oda futkosni. S. ezt nem is tagadja, ellenben visszautasítja azon vádat, hogy ő szándékosan vagy tudatosan közbostrányt akart volna okozni s azzal mentegeti magát, hogy mezítelen nemi szervekkel való gyorsfutás megkönnyebbülést okoz neki ideges izgalmaival szemben. Anyai nagymatyja kedélybeteg volt és öngyilkos lett, anyja idegbajos szervezetű és holdkóros volt; a vádlott idegbajos, szintén holdkóros, melytől fogva ellenszenvvel viseltetik nőekkel való nemi érintkezés iránt, fiatalabb éveiben onanizált; félénk, gyenge, bágyadt, hamar megzavarodó természet, neurasthenias is. Nemileg mindig igen izgatott volt; gyakran azt álmodja, hogy mentula denudata futkos, úgyhogy inge leesik és az erigált penis látható. Ez álmai pollutióhoz vezetnek, amely után 1/2-1 hétig nyugta van.

Éber állapotban is gyakran az az ösztön lepi meg, hogy mezítelen hímveszővel futkosson ide-oda. Ha a vetkezéshez fog, forróság tör ki rajta, céltalanul futkos ide-oda, nemi szervei nedvesek lesznek, de pollutio mégsem áll elő, végül relaxatio membri következik be, elrejtí azt, magához jön s boldog, ha az előzményeket senki sem látta. Ilyen izgalmai valamint álmai közepette *mintegy részegnek érzi magát*. Sohasem állott szándékában nőket provokálni; S. nem epilepsias. Adatai a valószínűség jellegével bírnak; tényleg sohasem üldözött rohamai közben nőket, nem is szólított meg nőt. Frivolitás, durvaság kizárhatók. S. tette mindenesetre kóros érzéséből és kép-

zelődéséből indul ki, s ő tettei idején a szellemi tevékenység valamelyes zavarának állapotában volt. (*Limán*, Vierteljahrsschr. f. ger. Med. új sorozat. XXX. VIII. 2. sz. füzet.)

205. sz. megfigyelés. X. 38 éves nő, egy gyermek atyja, kezdetől fogva komor, hallgatag ember, régóta főfájásban szenved, súlyos neurasthenia gyötri, de pszichikailag nem beteg, éjjeli pollutiók nagyon kínozzák; ismételten látták, amint üzletben alkalmazott lányok után futkosott, miután az illemhelyeken leselkedett rájuk és exhibitionált nemi szervével penisén manipulálva üldözte őket. Egy esetben az illető lányt az üzletbe is követte. (*Trochon*, Arch. de l'anthropol. erim. III. 256. 1.)

A következő megfigyelésben az exhibitionálás csak mellékes körülménynek tűnik föl azon impulsiv ösztön mellett, mely a hirtelen támadt libidót masturbatio útján igyekszik kielégíteni.

206. sz. megfigyelés. K. 49 éves kocsis, 1866 óta nő, Bécsben él; gyermeke nincs; neuropathiás, nemileg kicsapongó atyától származik, aki agybajban halt meg. R. nem mutat degeneratív jeleket.

29 éves korában magasról esés következtében súlyos commotio cerebrin ment keresztül; addig normális vita sexualist folytatott. Azóta 3-4 hónapi időközben kízó nemi izgalom fogja el, mely kényszeríti a masturbatióra. Ezt nagy bágyadság és feszélyezettség érzése előzi meg, amely alkoholivásra is készteti. Egyébként nemileg nagyon hidegen viselkedik, csak ritkán érzi szükségét, hogy nejjével, aki különben 5 év óta beteg és közösülésre nem képes, nemileg érintkezzék.

Fiaatalember korában határozott állítása szerint nem masturbait, a normális időközökben most sem gondolt soha a nemi kielégítés ezen módjára.

A masturbatióra az ingert ezen veszélyes időben mindig bizonyos női bájak – szép láb és boka, rövidszoknya alól – szolgáltatják. A kor közömbös előtte. Az ösztön hirtelen támad és ellenállhatatlan. R. teljesen impulsiv jellegűnek jellemzi helyzetét és cselekedeteit. Gyakran próbált ellenállást kifejteni, de ilyenkor melege lesz, borzasztó aggodalom fogja el, mintha ködös volna előtte minden, öntudatát sohasem veszti el teljesen, de úgy érzi, mintha esztétét veszítette volna el. E mellett szűrő fájdalmakat érez a herékben és az ondó-zsinórban; sajnálja, de be kell vallania, hogy ez az impulsus erősebb az akaratánál. Kényszeríti, hogy masturbáljon, ott, ahol e helyzetbe jut. A beállott ejaculatio megkönnyebbülést okoz neki s újból visszanyeri önuralmát; ez a dolog rendkívül kellemetlen rá nézve. Védője közli, hogy már hatszor ítélték el nyilvánosság előtt véghezvitt exhibitio és masturbálás miatt. Szellemi állapotának

többször kért megvizsgálását mindig visszautasították, mert a törvényszék úgy találta, hogy a beszámíthatóságot illetőleg kétség egyáltalán nem foroghat fenn.

1889 nov. 4-én R. hasonló veszélyes állapotban volt az uceán, midőn egy csapat iskoláslány haladt el mellette. Féktelen ösztöne újból feltámadt, izgatottsága már nem bírta el annyi időt, hogy egy árnyékszékbe menekülhessen; rögtön exhibeált, masturbált, amivel óriási botrányt idézett elő és végül letartóztatták. R. nem gyöngélméjű, erkölcsi fogyatékoság sem észlelhető nála. Panaszkodik, szégyent érez sorsa miatt, fél újabb rohamoktól, de kórosnak találja ezen állapotát, mellyel szemben védekezni nem áll módjában.

Még potensnek tartja magát. Penis nagy; cremasterreflex megvan, a patellaris reflex fokozott, néhány év óta a m. sphincter vesicae gyengesége áll fenn; számos neurasthenias panaszt említ föl.

Az orvosi vélemény bebizonyította, hogy R. kóros feltételek hatása alatt ösztönszerűleg cselekedett; nem ítélték el. Patiens elmegjavítóintézetbe került, ahonnan néhány hónap múlva elbocsátották.

E megfigyelésnél a döntő momentumot klinikailag nem a fennálló neurosis, hanem sokkal inkább a cselekedet impulsiv karaktere szolgáltatja (exhibitio, illetőleg masturbatio).

Azzal, hogy ilyenképp az imbecilliseket vagy gyengéi méjűeket és a neuroticus (epilepsias vagy neurasthenias) öntudat elhomályosulási állapotban mutatkozó exhibitionistákat külön kategóriába osztottuk, még korántsem merítettük ki a kérdés klinikai és törvényszéki szempontból fontos tényezőit; az eddig találtakhoz még egy csoportot kell hozzásorolnunk, melynek képviselői *súlyos terhelt-ség alapján (öröklési, degeneratív neurosis?)* időszakosan és teljesen impulsiv módon kényszerülnek az exhibitióra.

Magnan,¹ akitől a következő két tanulságos esetet átvettem, joggal hangsúlyozza a kóros ösztönnek periodikus és impulsiv jellegét, a psychopathia sexualis periodica ezen állapotánál, amelynél a véletlen felébredt ösztön csak részjelensége egy nagyobb klinikai tünetcsoportnak, épúgy, mint az alcohol utáni vágy a dipsomania periodicanál; súlyt fektet továbbá arra, hogy az ösztönöket gyakran kízó aggodalom kíséri, melyet azoknak kielégítése után nagy megkönnyebbülés érzése vált föl.

E tények, nemkülönben a psychikai elfajulás egész klinikai képe – amely többnyire az első években végbemenő agyfejlődést károsító behatásokra vagy hereditär feltételekre vezethető vissza – törvényszéki orvosi szempontból döntő jelentőséggel bírhat.

¹ Reserches sur les centres nerveux, 2. Serie, Paris, 1893.

207. sz. megfigyelés. G. 29 éves, kávéházi pincér, 1888-ban a templom kapuja alatt több a szembenlevő üzletben dolgozó leány előtt exhibeált. Bevallja tettét és azt is, hogy azon helyen hasonló időben már többször követte el ugyanezt és emiatt az előző évben egy hónap fogházbüntetést is kapott.

G.-nek szülei rendkívül idegesek, atyja psychikailag nem normális, hirtelenharagú; anyja időnkint szintén mutat lelki zavarokat és súlyos idegbaj is gyötri.

G. már régtől fogva ideges rángásban szenved és kedélye az indokolatlan életuntság lehangoló érzése és vidám hangulatok közt váltakozik. 10 és 15 éves korában jelentéktelen dolog miatt meg akarta magát ölni. A kedélyizgalommal együtt szokott járni a végtagokban mutatkozó rángás; emellett állandó általános analgesia észlelhető nála. A fogházban eleinte magánkívül volt azon gyalázat miatti szégyenében, melyet családjára hozott s a legelvetemültebb, legsúlyosabb büntetésre érdemes egyénnek tartotta magát.

19 éves koráig auto- vagy kölcsönös masturbatio útján elégitette ki vágyait, egy ízben egy leányon onanizált is. A kávéházban tartózkodva minden női látogató rendkívül felingerelte s gyakran ejaculatiót is váltott ki nála. Állandóan Priapismus gyötörte és neje állítása szerint ez – még coitus után is – sok éjszakai nyugalmát zavarta meg. 7 év óta sokszor exhibeált ablakánál és nudatus feminis vicinis exponálta magát,

1883-ban szerelmi házasságot kötött. A házastársi érintkezés nem elégitette ki excessiv vágyait. Nemi izgalma időnkint oly fokot ért el, hogy főfájással, egészen megzavarodva, mintegy részegen börtörkált ide-oda és hivatásának nem tudott eleget tenni.

Ilyen állapotban exhibeált kétszer 1887 május 12-én Párizs két útján sok nő szemeláttára. Azóta kétségbeesett küzdelmet folytatott ezen, őt most már állandóan üldöző kóros ösztönök ellen, amelyek miatt éjjeleken keresztül sírt; hiába, mindig visszaesett bajába. Az orvosi vizsgálat hereditár degeneratiót mutatott ki kényszerképzelődésekkel és ellenállhatatlan ösztönökkel („perversion délirante du sens génital”); felmentették. (*Magnan*, Arch, de l'anthropol. criminelle. V. köt. 28. sz.)

208. sz. megfigyelés. B. 27 éves, idegbajos anya és iszákos apa gyermeke, van egy iszákos bátyja és hysterias nővére. Négy atyai vérrokona potator, egyik unokahuga hysterias.

11. életéve óta magános vagy kölcsönös onaniát üz. 13. éve óta ösztönt érez az exhibitio iránt; meg is próbálta ezt egy pissoir-ban és kéjes érzést, de utána aztán lelkiismeretiurdatást érzett. Igyekezett hát ösztönét megfékezni, ilyenkor azonban heves aggodalom és mellszorulás kínozták. Mint katona gyakran megtette, hogy mentulam

mutogatta társainak különböző ürügyek alatt.

17. életéve óta nemileg közlekedett nőkkel. Nagy élvezetet talált abban, ha mezítelenül mutogathatta magát azoknak. Az exhibitionálást pedig folytatta. Minthogy a pissoir-ban csak kis nézőközönsége akadt, tette színhelyét a templomba helyezte át; éhez előzőleg ivás által bátorságot kellett gyűjteni az exhibitionálásra.

Szeszes italok hatása alatt egyszerűen ellenállhatatlannak mutatkozott a különben is nehezen megfékezhető ösztön. B.-t nem ítélték el, de elveszítette állását; azóta többet ivott; majd újból elfogták egy templomban megismételt exhibitionálás és masturbálás miatt. (*Magnan*, ugyanott.)

209. sz. megfigyelés. X. 35 éves borbélysegéd; ismételten elítélték erkölcselleni kihágás miatt, most újból az a vád terheli, hogy 3 héttel ezelőtt lányiskolák közelében tartózkodva a lányok figyelmét magára igyekezett irányítani, s Ha ez sikerült neki, akkor exhibitionált. Néha pénzt is ígért nekik e szavak kíséretében: „Habeo mentulam pulcherrimam, venite ad me ut earn lambatis.”

X. a kihallgatásnál beismer mindent, de nem tudja, hogy jutott erre a tetre. Különben, azt mondja, a legokosabb ember, de ha előveszi ez a valami, ami erre a tetre készíti, akkor nem tud ellenállni.

1879-ben is megszökött katonáéktól és a városban futkosott ide-oda és gyermekek előtt exhibitionált. 1881-ben hasonlót követett el. Kiabáló gyermekek után futott és „mereven” nézett rájuk. 1 év és 3 hónapra ítélték. A börtönből való szabadulása után két kis lányhoz e szavakkal közeledett: „si mentulam meam videre vultis mecum in hanc tabernam veniatis”. Tagadja ugyan, hogy ezt mondotta volna, részegnek mondotta magát; újból 3 hónapra ítélték.

1883-ban újból exhibitionált és nem szólt egy szót sem. – A kihallgatásnál azt állítja, hogy 8 év előtti súlyos betegsége óta szenved ilyen kóros izgalmakban. 1 hónapi fogságot kapott.

1884-ben egy temetőben exhibeált lányok előtt, 85-ben újból. Ő azt állítja: belátom tettem helytelen voltát, de ezt betegség gyanánt kell felfogni és megítélni, mely ellen nem védekezhetem. Néha hosszabb ideig távolmaradnak tőlem e hajlamok. 6 hónapi fogház.

1885 aug. 12-én szabadon bocsátva 15-én már visszaesett bajába. Az orvosi vizsgálat szellemi zavart nem tudott kimutatni. 3 évi fegyház. Innen kiszabadulva egész sereg újabb exhibíciót követett el; a vizsgálat most a következőket mutatta:

Atyja *alcoh. chron.*-ban szenvedett és hasonló erkölcstelen dolgokat követett el. Anyja és testvére idegbetegek, az egész család heves vérmérsékletű.

X. 7-18. életévéig terjedő időszakban *epilepsias* görcsökben

szenvedett, 16 éves korában először cohabitait. Később gonorrhoea és állítólag syphilis, 21 éves koráig normális nemi érintkezést folytatott; játszóterek közelében elhaladva vizelési ingere támadt és ezt kielégítve gyakran akadtak gyermekszemlélői.

Néha észrevette, hogy ez a szemlélés őt nemileg izgatja, erectiót, sőt ejaculatiót tud nála előidézni. A nemi kielégítés e módja tetszett neki, közömbösen viselkedett a coitussal szemben és ezentúl az említett módon elégitette ki nemi vágyait, egész érzését ez foglalta le; erről álmodott és álmát pollutiók kísérték. Hiába küzdött ezen ösztöne ellen, hatalmasan uralkodott rajta, úgyhogy minden, tekintet nélkül arra, amit lát vagy hall, „ész nélkül” cselekedett, mint egy „borjú, amely a falon akar keresztül törni”.

X. abnormis széles koponyát, kis penist mutat; bal heréje elkorcsosult; a patellaris reflex hiányzik, neurasthenia jelei gyakoriak. Álmai legtöbbször a normális nemi érintkezés körül forognak és csak ritkán kis lányok előtti exhibitionálás körül.

Perverz műveleteit illetőleg megjegyzi, hogy először a lányokat igyekszik felkutatni és magához csalni, csak aztán, ha ez sikerült, támad vágya earum intentionem in sua genitalia nudata transferre, erectionem et ejaculationem fieri: Öntudatát e mellett nem veszti el. Utána bosszankodik s ha nem érik tetten, azt szokta magában mondogatni: „most újból kisiklottam az államügyész körmei közül”.

A fogságban nincs ez az ösztöne, itt csak álmai és pollutiói kínozzák. Ha szabadon van, naponta keresi az alkalmat az exhibitioniára; 10 évet adna életéből, ha e bajától megszabadulhatna; mert az örökös aggodalom, szabadság és fogság közti folytonos ingadozás tűrhetetlen”.

A vizsgálat a nemi érzés veleszületett (?) perverzióját mutatta ki, emellett kétségtelen terheltséget, idegbajos constitutiót, koponya-assymetriát és a nemi szervek hiányos kifejlődését.

Figyelemreméltó az is, hogy midőn az exhibitionálás nála fellépett, az epilepsias baj megszűnt, úgy hogy itt vicariális jelenségre lehetne gondolni.

A nemi perverzio fennálló dispositio mellett nemi tartalmú ideálnak (gyermekes kíváncsi nézése, amikor ő vizelt) egymagukban jelentéktelen cselekedetekkel való associatiója álfal fejlődött ki.

A beteget nem ítélték el, de elme javítóintézetbe adták (Dr. Frey er, ZeitscJir. f. Medicinalbeamte, 3. évf. 8. sz.).

210. sz. megfigyelés. 1891. év tavaszának egy estéjén, 9 óra tájt egy nő magánkívül rohan a városi parkban tartózkodó X. rendőrhöz és azt mondja, hogy egy bokorból egy elül teljesen meztelen férfi közeledik hozzá, úgy hogy borzalommal elmenekült előle. A rendőr azonnal a helyszínére sietett, ahol egy férfit talált, aki ventrem et

genitalia nuda mutogatta; menekülni próbált, de elfogták. Előadja, bogy az alkohol élvezete nemileg nagyon felizgatja és szándékában volt egy prostituáltat felkeresni, de útközben eszébe jutott, hogy az exhibitionálás neki sokkal nagyobb élvezetet okoz, mint a coitus, melyet csak faute de mieux és ritkán szokott üzni. Miután ingét levetette, ruháit magáról ledobta, egy bokorba rejtőzött és leste, quum quae feminae advenissentnudatis genitalibus isoccurrisse; az ilyen exhibitio kellemes melegséggel töltötte el, a vér fejébe szökött.

Az illető gyári munkás, akiről munkaadója, mint kötelesség-érző, takarékos, józan, értelmes emberről állított ki bizonyítványt.

Már 1886-ban volt büntetve, mert nyilvános helyen, világos nappal, másodszor éjjel egy lámpás tövében ülve exhibeált.

B. 37 éves, nőtlen, modoros beszéde, felcicomázott ruhája folytán különös benyomást kelt az emberben. Szeme nauropathiás, rajongó kifejezéssel bír; száján mindig aféle önmagának tetszelgő nevetés ül. Szülei állítólag egészségesek voltak; atyjának egy testvére megőrült. Többi testvéreit vallási rajongóknak ismerik.

B. súlyos betegségen nem ment keresztül; gyermekora óta excentrikus, képzelődő természet, kedvelte a lovagi regényeket, beleélte magát azokba és azonosította magát azok hőseivel. Mindig jobbnak tartotta magát a többinél, nagy súlyt fektetett elegáns ruházatra és értéktárgyakra és ha vasárnaponként kicsípte magát, képzeletében valamely előkelő hivatalnoknak képzelte magát.

Epilepsias jelenségeket sohasem mutatott. Fiatál éveiben masturbait, később közösült mértékletes módon. Soha perverz érzések vagy ösztönök nem foglalkoztatták. Zárkózottan élt, szabad óráiban olvasgatott (népszerű, lovagi történetek, Dumas, mások); csak kivételesen csinált magának afféle bowle-t, amelynek élvezete őt nemileg felizgatta.

Néhány év óta, csökkent libido mellett» alkoholélvezet következtében az „az átkozott, buta gondolata” támad és ezzel együtt a vágy is „genitalia adspectui feminarum publice exhibere”.

Ha ilyen helyzetbe jut, melege támad, szíve erősen ver, a vér koponyájába lövell és ösztönén nem tud többé uralkodni. Ilyenkor nem lát, nem hall, teljesen belemélyed a kéjelvezetbe. Utólag öklével üti öszült fejét és elhatározza, hogy ezt soha többé megtenni nem fogja, de örült eszméi visszatérnek. Exhibitói alkalmával penise csak félig merev állapotba jut, soha sem áll be ejaculatio, mely a coitusnál is lassan következik be.

Az exhibeálásnál elég neki genitalia sua adspicere, amikor az a kéjes gondolata támad, hogy ez az adspectus nőknek rendkívül kellemes lehet, mert ő is szívesen nézi genitalia feminarum. Coitusra csak akkor képes, ha a lány nagyon is előzékeny vele szemben.

Egyébként inkább fizet és elmegy anélkül, hogy dolgát elvégezte volna. Eroticus álmaiban csak fiatal, kívánatos nők előtt exhibeál.

A törvényszéki orvosi vélemény öröklés folytán psychopathiás egyéniséget állapított meg a vádlottnál, a vád tárgyát képező cselekedeteknél pedig perverz impulsív ösztönt, amelyet azon érdekes további érveléssel erősített, hogy nála az alkoholélvezetre készítő impulzus is mint különben takarékos és józan embernél, periodikusan visszatérő kényszerítéseken alapul. A species facti-ból pedig világosan kitűnik, hogy B. kivételes psychikai állapotába, az elmezavar egy állapotfába s nemileg perverz fantáziájába teljesen elmerült; ez magyarázza azt is, hogy csak egész közelről vette észre, a rendőrt, amikor menekülésre már nem volt ideje. Érdekes, hogy ezen hereditár degeneratív-impulsív exhibitionismusnál az alkohol milyen nagy befolyást gyakorol a perverz nemi ösztönnek felébresztésére.

Rularid további öt esetet közöl a Psych. Bladen-ben XI. kötetében (degeneratív imbecill egyének, de az exhibitionálás nem történik impulsív módon).

E casuistika határozottan azon nézet mellett tanúskodik, hogy az exhibitionálás, mint sexualis demonstratio psychopathologiai jelentőséggel bír.

Az exhibitionistáknak törvényszéki szempontból figyelemreméltó varietasát alkotják az ú. n. *frotteur-ok*, akik hasonló neurotikus degeneratív alapon állva, heves libido fennállása mellett csökkent potentiával rendelkeznek.

Tipikus *Magnan-nak* három itt következő megfigyelése.

211. sz. megfigyelés. D. 44 éves, súlyosan terhelt iszákos és saturnismusban szenvedő egyén, aki még egy évvel ezelőtt sokat onanizált, sőt gyakran pornografikus képeket is rajzolt és azokat egy ismerősének szokta mutogatni. Odahaza, mikor egyedül volt, többször öltözött át női ruhába.

2 év óta – mióta impotens lett – azt a vágyat érzi, hogy a homályban embertömegbe vetődve, mentulam denudare eamque ad nates mulieres crassissimae tenere.

Egy ízben in flagranti tetten érték s 4 hónapi fogházra ítélték.

Feleségének tejjgazdasága van: iterum iterumque sibi temperare non potuit quin genitalia in ollam lacté completam mergeret; emellett kéjes érzése támadt „mintha bársonyt tapintana”.

Elég cynikus volt ahoz, hogy e tejet saját maga használja és vevőinek is eladja.

A fogházban alkoholikus üldözés tört ki rajta.

212. sz. megfigyelés. M. 31 éves, 6 éve nős, 4 gyermek atyja,

súlyosan terhelt egyén, időnként melancholiában szenved; neje 3 év előtt rajta kapta, amint női selyemruhába öltözve masturbált. Egy napon egy üzletben érték tetten, ahol egy nőn frottage-t végzett. Mélyen megtörve, maga kérte a legsúlyosabb büntetést, ellenállhatatlan ösztöneért.

213. sz. megfigyelés. G. 33 éves, öröklés útján súlyosan terhelt egyén, akit az omnibusz-megállóhelyen érnek tetten, amint frottage-t végez nemi szervével egy nőn. Mélyen megtörve bevall mindent, s azt mondja, hogy a nő fejlett posteriorá-i ellenállhatatlanul elragadták, úgy hogy fejét vesztette és nem tudta, hogy mit cselekszik. Tébolydába került.

214. sz. megfigyelés. *Frotteur*. Z. 1850-ben született, kifogástalan előéletet élt, jó családból származott, anyagilag kedvező körülmények közt levő magánhivatalnok; rövid házasság után 1873-ban özvegyen maradt s hosszabb idők óta a templomban azáltal kelt feltűnést, hogy hátulról a nőkhöz tolakszik – legyen az fiatal vagy öreg – és azok tournür-jein manipulál. Megfigyelték és egy szép napon in flagranti csípték. Z. a legnagyobb mértékben el volt keseredve kétségbeesett helyzetén és őszinte vallomás kilátásba helyezése mellett kíméletért könyörgött, különben öngyilkosnak kellene lennie. 2 év óta szenved e szerencsétlen kényszer alatt, Hogy embertömegben, templomban, színházi pénztárnál stb. hátulról nőkhöz szoruljon és azoknak ruháival manipuláljon, amikor orgasmus és ejaculatio áll be nála. Z. azt állítja, hogy sohasem masturbált és semmiféle perverz érzése nem volt; nejének korai halála óta hatalmas nemi igényeit rövid ideig tartó szerelmi viszonyok útján elégítette ki, kéjnőktől és bordélyházaktól eleve undorodott. A frottage-ra csábító inger 2 év előtt támadt benne egy templomban időzése alkalmából. Bár tudta, hogy ez tisztességtelen dolog, nem tartóztathatta magát, azonnal engedett. Azóta a női posteriora annyira ingerlik, hogy formálisan kereste az alkalmat a frottage-ra. A nőn csak a tournür ingerelte, a test és ruha egyébként nem érdekelték, valamint az sem, hogy vajjon fiatal-e vagy idős, szép vagy rút. A természetes kielégítés iránt nem érez többé hajlamot. Újabban eroticus álmaiban is frottage-situációk jelennek meg. Ezeknek tartama alatt teljesen öntudatánál van és igyekszik azokat lehetőleg feltűnés nélkül véghezvinni; az aktus után azonban mindig resteli tettét. A vizsgálat nem mutatta szellemi betegségnek vagy gyengeségnek jelét, de annál erősebben a neurasthenia sexuales jeleit – valószínűleg ex abstinentia libidinosa, erre vall az a körülmény, hogy a fétiseknek pusztá érintése a még nem is exhibeált genitáliákkal ejaculatiót idéz nála elő. A potenciájában nem bízó, nemileg elgyengült Z. nyilván úgy jutott a frottage-hoz, hogy a női posteriora megpillantása véletlen vala-

melyes nemi izgalommal esett egybe és egy megfigyelésnek valamely érzéssel való associatív kapcsolata az elsőnek fetisch-jelleget kölcsönzött.

Az eddig rendelkezésünkre álló csekélyszámú megfigyelésből nem lehet eldönteni, hogy vajjon ezen frotteuröket (állandóan vagy időlegesen hypersexualis elfajult egyének csökkent potentiával) egyszerűen az exhibitionisták közé soroljuk-e vagy nem, avagy inkább fetischistáknak tekintjük őket, mint azt *Gamier* teszi. (Les fetischistes 73. 1.)

Az a körülmény, hogy a denudatio genitalium fenforog-e vagy sem, nem lehet döntő, mert ez a frotteurnél az orgasmus fokától, amely a kéjes extázisig is vezethet és az utálatos ösztönre kedvező külső körülményektől is függhet.

Gamier felfogása ellen szól általában az a körülmény, hogy eddig a fetischismus egyik kóros alakjánál sem szerepelt fetisch gyanánt sem partes genitales, sem azok szomszédsága (1. 146. lap). A frottage-t legegyszerűbben mint egy hypersexualis egyén masturbációját magyarázhatjuk, aki in corpore feminae kételkedik potenciájában, amikor is érthető, hogy a támadás nem ad anteriora, hanem ad prostetiora fog beállni. De hogy fetischismus is szerepelhet, azt a 212. sz. megfigyelés bizonyítja, amelyben a selyemfetischismus nyilvánvaló. Az illető nőnek valószínűleg selyemruhája volt és a támadás nem a natest, hanem a ruhát illette. A 214. sz. megfigyelésben is nyilván a tournure volt a művelet feltétele és nem a testrészt.

Mint a közillemet sértő és e miatt büntetendő cselekményekhez sorolhatjuk a *szobor- és képgyalázók* eseteit, akiket *Moreau* gyűjtött össze a régibb és újabb időből. A feljegyzések csak anekdotaszerűek, úgy hogy nem lehet azokat tudományosan megítélni. Mindenesetre kóros jelleg benyomását keltik az emberben; ilyen pl. azon fiatal ember története (melyet *Lucianus* és alexandriai szt. *Kelemen* írtak le), aki *Praxiteles* egyik *Vénus-szobrát* használta föl vágyainak kielégítésére; ide tartozik továbbá *Clisyphus* esete, aki a *samos-i* templomban egy istennő szobrát gyalázta meg, miután annak bizonyos helyére egy darab húst tett. Az újabb időből a *Journal l'événeinent* 1877 március 4-iki száma közli egy kertész történetét, aki a milói *Vénus-szobrába* szeretett belé és tetten érték, amint coitus-kísérleteket próbált rajta. Ez esetek természetesen aetiologiai összefüggésben kell, hogy álljanak abnormis libidóval, csökkent potenciával vagy a normális nemi kielégítés alkalmának hiányával.

Ugyanezt kell mondanunk az ú. n. „voyeurs-okról¹ oly egyénekről, akik annyira cynikusak, hogy coitust akarnak látni, hogy ezáltal saját potenciájukat felsegítsék és izgatott nő megpillantásakor orgasmushoz esetleg ejaeulatiohoz jussanak. Ezen számos okból itt tovább nem részletezhető erkölcsi eltévelyedést, illetőleg elégséges *Coffignon*, „La corruption à Paris” című művére utalnom. A nemi perverzio és perverzitás e művében foglalt leleplezései egyenesen borzalmat keltők.

2. Nemi erőszak és kéjgyilkosság.

(Osztr. bünt. tvk. 125., 127. §., osztr. törvénytervezet 192. §., német bünt. tvk. 177. §.)

Erőszakon a törvény felnőtt egyének veszedelmes fenyegetés, vagy valóságos tettelegesség által kierőszakolt, vagy az illetőn védtelen vagy öntudatlan állapotban elkövetett, vagy 14 éven aluli leányon véghezvitt házasságonkívüli közösülést ért. Immissio penis vagy legalább conjunctio membrorum (*Schütze*) szükséges a tényálláshoz. Manapság feltűnően gyakori a gyermekeken elkövetett nemi erőszak *Hofmann* (Ger. med. I. 153. 1. és *Tar dieu* (Attentats) szörnyű esetekről tesznek említést.

Utóbbi azt constatalja, hogy 1851-től incl. 1875-ig Franciaországban 22.017 erőszakos nemi merénylet fölött ítélték, melyek közül 17.675 esetet gyermekeken követtek el.

A nemi erőszak bünténye alkoholkicsapongás vagy ideiglenesen hatalmasan felizgatott nemi ösztönt tételez fel; valószínűtlen, hogy erkölcsileg intakt ember ilyen legnagyobb mértékben brutális tettet elkövetne. *Lombroso* (*Goltdammer's Archiv*), e bűnösök legnagyobb részét elfajult embereknek tartja, főként az esetben, ha gyermekeken vagy idősebb nőknél követtek el az erőszakot, ő állítólag sok ilyen egyénnél talált elfajulása jeleket.

Tényleg a nemi erőszak többnyire imbecillis terhelt egyének impulsiv művelete,² akik a vérrokonság kötelekeit sem respektálják.

Előfordult ilyen eset dühöngés, satyriasis, epilepsia mellett.

Az erőszak actusát követheti az áldozat meggyilkolása;³ lehet ez olyan, hogy nem volt a bűnösnek szándékában a gyilkolás, ezt csak eszköznek gondolta arra, hogy büntettének egyetlen tanúját el-

¹ Dr. *Moll* e perverziót (?) myxoskopiának nevezi (*μῦσι*= nemi egyesülés és *οχπεπείρ*= nézni). *Merzejewsky* gynékologie medicolegale-jában egy öreg eastellanus esetét közli, aki – hogy magát fölizgassa – szolgáját arra kényszerítette, hogy asszonyokon és lányokon az ő jelenlétében kövessen el erőszakot. (*Ivankow Archiv d. Anthropol. criminelle*, XIII., 697. 1.)

² *Annal. Medico-psychol.* 1849, 515. 1.; 1863, 57. 1.; 1864, 215. 1.; 1866, 253. 1.

³ Lásd a *Tardieu* által közölt eseteket, *Attentats*, 182-192. 1.

némítsa, de lehet ez kéjgyilkosság is,¹ olyan gyilkosság, mely a gyilkosnak élvezetet okoz.

A kéjgyilkosság ösztönirányait már előbb tárgyaltuk. Az ott felhozott példák jellemzők a kivétel módjaira. Gyilkosságra – még pedig kéjgyilkosságra – való prasumptiót ott vehetünk föl, ahol a nemi szervek sérülései oly karaktert és terjedelmet mutatnak, amelyek egy brutálisan véghezvitt coitusból nem magyarázhatók meg s határozottan ott, ahol testüregek nyitva vannak, egyes testrészek (beleik, nemi szervek) kiszakítva,² esetlég hiányoznak.

215. sz. megfigyelés. *Gyengeelméjűség, epilepsia; megkísérelt nemi erőszak; az áldozat halála.* 1888 május 27-én este Blasius nevű 8 éves fiúcska többek társaságában játszadozott S. falu közelében. Egy ismeretlen férfi jött arrafelé és a fiút az erdőbe csalta.

Következő napon egy gödörben találták meg a fiú holttestét, felmetszett hassal és két szúrt sebbel a nyakon.

Minthogy május 21-én egy férfi, akire a gyilkos leírása ráillik hasonló módon akart elbánni egy 6 éves kis leánnyal s csak a véletlen gátolta ezt meg – kéjgyilkosságra kellett gondolni.

Konstatálták, hogy a hulla fekvő helyzetben csak inggel és mellkendővel takarva találtatott s hogy a herezacskón hosszai szúrt seb volt.

A gyilkosság gyanúja egy E. nevű paraszt szolgára terelődött, de a többi gyermekekkel való szembesítésnél nem lehetett azon egyénnel való identitását kimutatni, aki a fiút az erdőbe csalta. Ezenkívül testvére alibit tud bátyjára nézve felmutatni.

A buzgó csendőrség azonban újabb és újabb gyanújeleket hordott össze, úgyhogy E. végül bevallott mindent.

A leányt ő csalta az erdőbe, itt földre dobta, nemi szerveit felfedte, és a leányt nemileg használni akarta. De a leánynak kiütése volt a fején és borzasztóan kiabált, úgyhogy teljesen elvesztette kedvét és elmenekült.

Miután a fiút azon ürügy alatt, hogy segít majd neki madárfészket szedni, az erdőbe csalta, kedve támadt, hogy őt használja. A fiú vonakodott a nadrágját levetni, ő maga húzta ezt le róla s midőn a fiú hevesen elkezdett ordítani, két szúrást ejtett a nyakán; majd a szeméremdomb fölött a női nemi szervek utánczására metszést tett és az így támadt lyukon keresztül elégitette ki vágóját. Minthogy a test hamar kihűlt, elment a kedve az egészszől, ott azonnal megtisztította kését és kezeit s elmenekült.

¹ Lásd Holtzendorff, Psychologie des Mords.

² Tardieu, Attentats, 51. sz. megfigyelés 188. 1.

Mikor a gyermeket holtan meglátta, félelem fogta el és himvesszője petyhüdt lett.

Kihallgatása közben apathikusan játszott egy rózsacsokorral. Ő gyengeelméjűségben követte el tettét; nem is érti, hogy mikép szánhatta magát rá; de véreben kell a bajnak lennie, mert ő gyakran, ilyen esztelen, néha egész bolond. Korábbi munkaadói azt állítják, hogy vannak órái, mikor teljesen meghibbant az agya, napok hosszat nem dolgozik s kerüli a társaságot.

Atyja előadja, hogy a fiú nehezen tanult, ügyetlen volt a munkában s gyakran oly dacos, hogy félt őt megbüntetni; mert ilyenkor nem evett, elszökött hazulról és csak napok múlva vetődött ismét haza.

Ilyen óráiban úgy tűnt föl, mintha gondolatait teljesen elvesztette volna, sajátosan elfordította arcát és érthetetlen dolgot hadart össze.

Mint ifjú gyakran bevizelt ágyába s mint tanuló is gyakran járt bepiskított fehérneművel haza. Nyugtalanul aludt, úgyhogy nem lehetett mellette aludni. Barátai nem voltak. Kegyetlen, rossz vagy erkölcstelen sohasem volt.

Anyja is így beszél róla és megjegyzi, hogy E. 5 éves korában görcsökben szenvedett és egy ízben 7 napra elveszítette beszélőképeségét. 7. életévében 40 napig tartó görcsök kínozták és ekkor vízkóros is volt. Még később is szenvedett a görcsöktől alvásközben, ilyenkor gyakran beszélt és ilyen éjszaka után az ágy egészen nedves volt.

Nem lehetett vele bírni. Mivel anyja nem tudta, hogy gonoszság vagy betegség rejlik benne, nem merte megbüntetni.

7. évében beállott görcsei óta szellemileg annyira visszament, hogy a legközönségesebb imákat sem tudta megtanulni és hirtelen haragú lett.

A szomszédok, a községi előljáró és a tanító is megerősítik, hogy E. különös, gyengeelméjű, hirtelenharagú, néha pszichikai kivételes állapotot mutató egyén.

A törvényszéki orvosok vizsgálatai a következő eredményhez vezetnek:

E. nagy, karcsú, rosszul táplált egyén, 53 cm a koponya körfogata; koponya rhombikusan ellapított, a nyakszirt felé meredeken esik.

Az arckifejezés tartalmatlan, a tekintet merev, testtartás elhanyagolt, előreahajló; a mozgások lassúak; nemi szervek normálisan fejlettek. E. egész megjelenése torpeditásra és szellemi gyengeségre vall.

Elfajult szervek, vegetatív szervek abnormitása, motilitas vagy sensibilitas terén mutatkozó zavarok nincsenek jelen. E. egészséges

családból származik, nem tud a görcseiről, éjjeli vizeléséről, de említi, hogy az utóbbi években szédülés és „bolond” rohamai voltak.

Gyilkosságát eleinte kereken tagadta; később megtörtén beismer mindent és tettét világosan indokolja a vizsgálóbíró előtt. Korábban sohse jutott ily gondolat az eszébe.

E. évek óta onanizál; napjában kétszer is szokott. Bátorság hiánya folytán nem merete a nőtől a coitust kérni, bár eroticus álmái csak ilyen situációkkal foglalkoztak. Perverz ösztöne sem éber, sem alvó állapotában nem mutatkozott; nevezetesen sem rendellenes nemi érzés, sem sadistikus hajlam. Állatok megölésének látása nem érdekelte. Mikor a lányt az erdőbe csalta, csak nemi vágyát akarta rajta kielégíteni; de hogy a fiúnál hogy vetemedett ilyesmire, azt maga sem érti. A gyilkosság utáni éjjel aggodalmában nem tudott aludni, tettét kétszer is meggyóna, hogy lelkiismeretét megnyugtassa. Csak az akasztástól félt; csak azt ne tegyék meg vele, hiszen gyengeelméjűségben követte el tettét.

Hogy miért vágta fel a fiú hasát, nem tudta megmondani. Nem jutott eszébe, hogy a fiú beleivel babráljon, vagy azokat szagolja stb. Azt állítja, hogy a lányon elkövetett merénylet utáni napon és a fiúgyilkosságot követő éjjelen görcsei voltak. De a büntettek idején eszénél volt, de nem gondolt arra, amit tesz.

Sokat szenved főfájásban, a meleget nem tűri, szomjúságot sem; szeszes italt nem bír el; vannak órái, mikor egészen meg van zavarodva. Az értelmiség vizsgálata magasfokú gyengeelméjűséget állapít meg.

Az orvosi szakvélemény (dr. *Kautzner*, Grác) a vádlott imbecillitását és epilepsias neurosisát bizonyítja be és valószínűvé teszi, hogy a büntettet, melyre csak felületesen emlékszik, egy, a neurosis által feltételezett (praeepileptikus) pszichikai kivételes állapotban követte el. E. minden körülmények között közveszélyes egyén és tébolydába való élethoszigliani internálás válik számára szükségessé.

216. sz. megfigyelés. *Idióta által kis leányon elkövetett nemi erőszak. Az áldozat halála.*

18S9 szept. 3-án Anna nevű munkásleány a ³A órányira fekvő falubeli templomba ment s többé nem tért vissza. Másnap az országúttól 50 lépésnyire fekvő fabódében találták meg a holttestét; az arca a föld felé nézett, szája füvel betömve, az anus erőszak jeleit mutatta.

A bűnösség gyanúja K. 19 éves napszámosra terelődött, mivel ez már 1-én akart egy kis gyermeket a templomból hazatértekor az erdőbe csalni.

K. eleinte tagadott, később azonban körülményes beismerést tett. Ő fojtotta meg a gyermeket s mikor az már nem „mozgolódott”, actum sodomiticum in ano infantis perperavit.

Az elővizsgálatnál senki sem vetette föl a tettes lelkiállapotának kérdését; csak röviddel a főtárgyalás előtt vizsgáltatták meg a vádlott elméleti állapotát – védője kívánságára; azon ürügy miatt vártak e kérdés elintézésével, „mivel az írások nem nyújtanak alapot valamelyes elmezavar felvételére”.

A derék védőnek véletlenül tudomására jutott, hogy vádlott dédapja és atyjának testvére zavartelműiek voltak, atyja pedig fiatalsága óta pálinkaivó és egyik testfelére béna és a tények a főtárgyaláson valóknak bizonyultak.

Ez sem változtatott a dolgon. A védő végül azt indítványozta, hogy a vádlottat küldjék 6 heti megfigyelésre egy elmejavítóintézetbe.

Az intézet orvosainak véleménye idiótának minősítette K.-t, aki tetteiért nem vonható felelősségre.

K. tompaérzékű, apathiás egyénnek tűnik föl, aki iskolai ismereteit már elfeledte s soha sem mutatta, sem hangjával, sem arckifejezésével a részvét, szégyen, megbánás, félelem vagy reménykedés jelét. Arca merev, akár egy álarc.

A koponya golyóalakú. Bebizonyosodik, hogy az agyvelő már a foetalis időszakban vagy a fejlődés első éveiben megbetegedett.

K.-t e vélemény alapján hosszabb időre tébolydába internálták.

Egy éber védőügyvéd ernyedetlen kötelességérzete hártott el ez esetben egy, az igazságszolgáltatás által okozott gyilkosságot, s mentette meg az emberi társadalom becsületét.

217. sz. megfigyelés. *Kéjgyilkosság. Erkölcsi imbecillitás.*

Algiri születésű, állítólag arab törzsből származó, középkorú férfi; néhány évig gyarmati hadseregnél szolgált, majd mint matróz utazott Algír és Brazília között, s később könnyebb megélhetés reményében Észak-Amerikába ment. Körében munkától irtózó, gyáva, erőszakos embernek ismerték. Kóborlásért többször büntették, azt beszélték róla, hogy a legutolsó tolvajok közé tartozik, aki a legközségesebb nőszemélyekkel érintkezik és folytat viszonyt. Perverz nemi dolgairól is tudtak. Nőket, akikkel nemileg érintkezett ismételtén harapott és ütött. A személyleírás alapján azt hitték, hogy személyében azon ismeretlent fogták el, aki éjjel az uccákon öleléseivel és csókjaival rémítette a járó-keelő nőket s akit „Jack the kisser” néven ismertek.

Magas növésű (6 lábnál magasabb), kissé hajlott termet; alacsony homlok, feltűnően kidomborodó pofacsont, masszív állcsont, kicsi, mélyen visszahúzódt, vörös szemek, szűrő tekintet, nagy lábak, madár karmaihoz hasonló kezek, támolygó járás. Karján és kezein tatovirozások láthatók, azok között egy „Fatima” nevű nő tarka képe, ami figyelemreméltó azért, mivel az araboknál a női képek tatoviro-

zása becstelen dolog, és ott a prostituáltaknak keresztet tátoviroznak karjaikba. Megjelenése alacsony fokon álló értelmiségre mutat.

M.-re rábizonyították egy idősebb nőn elkövetett gyilkosságot, akivel együtt hált, a hulla különböző, feltűnően hosszú sebeket mutatott, a hasüreg meg volt nyitva, béldarabok, valamint egyik ovarium kiszakítva. Több seb keresztalakú volt, egyik pedig félholdalakú. A gyilkos megfojtotta áldozatát. M. tagadta a gyilkosságot, és egyáltalán az ilyen actusok iránti hajlamot. (Dr. *Mac-Donald*, Clark university, Mass.)

3. Testi sértés, tárgyak rongálása, állatkínzás sadistikus alapon.

(Osztr. 152, 411. §. német 223. §. [testi sértés] osztr. 85. 468 §., németorsz. 303. §., [tulajdon elleni kihágás] osztr. rendőri szab., német bünt. 330. §. [állatkínzás].)

Az előző fejezetben tárgyalt kéjgyilkosságon kívül találkozzunk a sadistikus hajlamok enyhébb megnyilvánulási módjaival, aminő a véresre szúrás, korbácsolás, nőgyalázás; gyermekek korbácsolása; állatkínzás stb.

Ez esetek súlyos degeneratív jelentősége már az általános pathologiai részben tárgyalt casuistikából derül ki. Az ilyen szellemileg elfajult egyének, ha perverz vágyaikon uralkodni nem képesek, csak tébolydában találnak megfelelő helyet.

218. sz. megfigyelés. *Erkölcsei idióta által fiúkon és leányokon üzött sadismus.*

K. 14 éves és 5 hónapos gyerek, kegyetlen módon ölt meg egy kis fiút. A vizsgálat 2 gyilkosságon kívül még számos (7) esetet derített ki, amelyben K. két gyermeket kegyetlenül kínozott. E gyermekek mind 7-10 évesek voltak. K. félreacsalta őket, teljesen levetkőztette, megkötözte kezeiket-lábaikat, szájukat zsebkendővel tömte be, s aztán bottal-szíjjal ütötte őket lassan, percnyi szüneteket tartva, - emellett „mosolygott” s egy szót sem szólt. Az egyik fiút megölésével való fenyegetés után kényszerítette a miatyánk kétszeri elmondására és megeskette, hogy hallgatni fog mindenről, majd gyalázatos kifejezéseket mondatott el vele maga után. Egy másik esetben gombostűket szúrta a fiú arcába, genitáliáival játszott és azokba, valamint a szeméremtájon is megszurta őt, majd hasra fektette és ugrált rajta, végül a nates-eit szúrta és harapta meg. Egy másik fiút orrán harapott meg, s késsel szurkált össze. Nyolcadik áldozata egy kis leány, akit anyjának üzletébe csalt; ott hátulról megtámadja, kezével befogva száját és a másikkal gégejét vágta el.

A holttestet rongyba rejtve, hamuval és szeméttel befedve találták meg, a fej a törzstől el volt választva, az izom a csontokról leszedve és a test számos szúrott seb által elégtelenítve. A legnagyobb

tátongó seb a balizom belső oldalán volt, mely a genitelen keresztül a hasüregbe hatolt. Egy másik szúrás a fossa iliácától húzódott ferdén a has fölé. Fehérneműje és ruhája szét volt szakítva és vadosva.

A kilencedik áldozat hullája a gégen volt elvágva; vér folyt a szemekből, a szívet sok szúrás érte; sok szúrás hatolt a hasba, a scrotum meg volt nyitva, a herék kilógtak, a glans penis el volt vágva.

K. a fiút épúgy csalta magához, mint a leányt, először a gégét vágta el és aztán ejtett rajta szúrásokat.

K., akinek örököségi viszonyairól keveset tudunk, első életében súlyos beteg volt, csontig lesoványodott. Lassanként magához jött – főfájás és heves szédüléstől eltekintve – állítólag nem volt beteg, míg 11 éves korában súlyos betegség érte delíriumok kíséretében. A főfájás hirtelen tör ki rajta, úgyhogy elmenekül valahová és csak azután tér újból vissza. Ha ilyen esetben kérdezősködnék az állapota iránt, a lassú felelete mindig ez: „A fejem, a fejem!”

Engedetlen, nevetlen, semmikép sem befolyásolható gyerek volt; kedélye gyakran változott, különös vágyai és állításai voltak. 3 éves korában egyizben tetten érték, amint kakasokat késszúrással kínoztak. A valóság teljes látszatával színlel. Az iskolában zavart mindenkit; nyugtalan volt, engedetlen és nem ismert tekintélyt. A büntetést mindig igazságtalannak tartja és ellene szegül. Az ismétlődően félre ül, önmagával foglalkozik, bizalmatlan; társai nem szeretik, barátja nincs. Értelmi képességei jók, éles elméje, jó emlékezőtehetsége van. Ellenben erkölcsi fogyatékosai vannak. Tetteiért a fájdalom, vagy megbánás érzéseinek leghalványabb jelét sem mutatja; a felelősség tudata teljesen hiányzik. Csak anyjával szemben mutat némi gyengédséget. Tetteinek nem tulajdonít nagyobb jelentőséget. Hidegen mérlegeli chance-ait s azt hiszi, hogy halálra nem ítélik, mert még csak 14 éves; tudomása szerint eddig még nincs bevezetve az, hogy 14 éves fiúkat felakasszanak. Tetteinek indokára nézve nem kapható tőle felvilágosítás. Egyszer említette ugyan, hogy az indiánusok foglyain véghezvitt tortúrák olvasása ismertette őt meg ezen praktikákkal és egyben utánzásra is csábította. Ezért egy ízben az indiánusokhoz is el akart szökni; ha áldozatot szemelt ki magának, kegyetlen actiók képei népesítették be képzeletét.

Ilyen napokon reggel főfájással és szédüléssel ébredt és ez érzések gyötörték egész napon át.

A testi abnormitások közül csak a szokatlanul nagy penist és heréket említik föl. A mons Veneris teljes szőrzetet mutat. A genitálék a felnőtt férfi arányait érik el; epilepsiára utaló symptomák nem mutathatók ki. (Dr. *Mac-Donald*, Clark University, Mass.)

219. sz. megfigyelés. *Sadismus, testi sértés*. B. 17 éves bádogos, 1893 január 4-én egy hosszú kést vásárolt magának, egy kéjnőhöz ment, akivel már többször érintkezett nemileg, pénzt adott neki és meztelenül az ágy szélére ültette; s miközben membruma erectióba jutott, 3 késszúrást ejtett mellén és hasán. Miután a puella ordítására emberek odasietnek, B. már elmenekült, de nemsokára jelentkezett a rendőrségen; először azt állította, hogy civakodás közben, majd, hogy ok nélkül szúrta meg a leányt. Atyja rokonai közt ismételtelen fordult elő elmebaj. B. nem terhelt, nem iszákos, súlyos bajokon nem ment keresztül, sohasem masturbált, 2 év óta közösül; nemi szervei normálisak. A megfigyelés szellemileg normálisnak mutatja; szégyenli tettét, melynél a vizsgálat jogosan vett föl nemi indokot. Szellemi épség constatalása dacára felmentették. (*Contagne, Annal, méd. psychol.* 1893. Julius. Augusztus.)

220. sz. megfigyelés. *Sadismuson alapuló erőszakos cselekedetek*. M. 60 éves, többszörös milliomos, boldog házasságban él, egy 18 és egy 16 éves leány atyja, az a szenvedélye, hogy fiatalabb egyéneket nőekkel elkövetett erkölcstelen és erőszakos tettekre csábítson. Ő egy „alkalomszerző” lakásán, ahol „l'homme qui pique” néven ismerték, egy kereveten, rózsaszínű atlasból készült peignoirban, melyet csipke sűrűn díszített, szokta áldozatait – puellas trés nudas - várni. Ezeknek egyenkint mosolyogva és hallgatagon kellett hozzá közeledniök, majd tüket, battist-zsebkendőket és egy korbácsot nyújtottak át neki; ő pedig az egyik előtt térdeplő leány testébe szúrt körülbelül 100 tűt, aztán egy 20 tűvel megtűzdelt zsebkendőt szorított mellére és lerántotta; megkorbácsolta az áldozatot, szőröket tépett ki a mons veneris-ből, emlőit Összezúzta stb., miközben a másik két leány homlokáról az izzadságot letörölte és közben lasciv plastikai. mozdulatokat kellett csinálniok. Az izgalom tetőfokán aztán közösült a leánnyal. Később takarékosági szempontból megelégedett már egy leánnyal is. A leány megbetegedett és szorult helyzetében segítségért könyörgött, mire M. „zsarolásért” feljelentette a rendőrségen; ebből aztán pör támadt. M. tagadott eleinte, de később rábizonyítva, csodálkozását fejezte ki afölött, hogy ilyen lappaliából olyan nagy dolgot csinálnak. M., aki mint férfi elriasztó külsőt mutatott, 6 hónapi fogságra, 200 frank pénzbírságra és 1000 frank kártérítésre ítéltetett. (*Journal Gil Blas*, 1891, augusztus 14. és 16. száma... *Eulenburg*, *Klin. Handb. der Harn- u. Sexualorgane* IV. 59. L)

221. sz. megfigyelés. *Sadismusból elkövetett gyilkosság*. 30 éves nő férfi, egy lányt a templom tornyába csalt föl, ahol harangozó volt és ott megölte. A bizonyítékok súlya alatt beismerte, hogy még egy gyilkosságot követett el; mindkét hulla a fej lágyrészein ejtett számos zúzott sebet, koponyacsonttörést, vérzéseket a dura

materben és az agyvelőben mutatott; a nemi szervek sértetlenek voltak.

A merénylőnek – akit rövidre rá elfogtak – ruhájában sperma nyomai voltak láthatók. L., megnyerő külsejű, barna bajsz-talan férfi; hereditási viszonyai, antecedentiái és előbbi vita sexu-álisra vonatkozólag hiányzanak közelebbi adatok.

Indok gyanánt „a legkegyetlenebb és leggyalázatosabb kéj-élvezetet” vallotta be. (Dr. Mac-Donald, Clark university. Mass.)

A sadistikus erőszakoskodások ezen elrémítő casuistikáját állatokon elkövetett erőszakoskodások egész sorozata zárja be, melyeket *Guillebau*¹, a berni állatorvosi főiskola tanára gyűjtött össze.

1. Hüvely sértések 6 tehénen. Tettes ismeretlen.

2. Négy nőstényborjú és kecske halálos sértése, amelyet egy 19 éves, meningitis után 4 évre imbecillissé lett fiú követett el egy hegyes bottal. Bevallja, hogy kéjézés ösztökélte. Beszámíthatlanságot vettek föl.

3. 24 éves gulyás bottal számos tehént, kecskét sebzett meg az anuson és vaginán. Bevallja, hogy a tehének ápolásánál, fejesénél heves erectiók, aggodalom fogták el és először kezét, azután a botot vezette be az állatok orificia-iba. Mindezt impulsív tette és oly időben, amikor álmatlanságban és ideges nemi izgalomban szenvedett. Tettei után lelkiismeretfurdalást érzett, de mindig visszaesett bajába. Beszámíthatlanság.

4. 18 éves korlátolt eszű tehénpásztor hasonló dolgokat követett el ökrökön rectalisan.

Guillebau ezen említett eseteiben az állatok bántalmazása valószínűleg a valami okból ki nem vihető coitus cum muliere aequivalensét képviseli. Különös megfigyelés a következő, mely pszichológiailag az előzőkhöz tartozik, de az erogen zónához való vonatkozásai csak nuancirozottak.

222. sz. megfigyelés. X. 24 éves, egészséges szülők gyermeke, 2 testvére tuberculosiban halt meg, egy nővére periodicus görcsökben szenved. X. már 8 éves korában különös kéjérezést érzett erectio kíséretében akkor, ha hasát az iskolapadhoz szorította.

Ez élvezetét aztán gyakran megszerezte magának. 13 éves korában ejaculált először. 18 éves korában az első coitusnál impotens volt; majd automasturbatióba kezdett és egy népszerű, az onania következményeit aggályosan tárgyaló mű elolvasása után súlyos

¹ Schweizer Archiv f. Thierheilkunde, 1. füzet, 1889. évf. Reichert, Die Bedeutung der sexuellen Psychopathie v. Menschen für die Thierheilkunde, Dissertát Eern. 1902. Teheneken, lovakon stb. a vaginán és a rectumon elkövetett számos sértés példái.

neurastheniába esett. Hidegvíz-kúra némi javulást tüntetett föl. Újabb coitus-kísérlet ismét impotentiához vezetett; újból masturbálni kezd; ezzel azonban szintén fel kell hagynia. Most élő madarakat fogdos és csőreiknél fogva lebegteti azokat. A kinzott állat látása erectiót kelt föl benne, amint az állat csőrével a glans penishez ér, azonnal kéjes ejaculatio áll be. (Dr. *Wachholz*, *Friedriche Blätter* f. ger. Medizin, 1892. 6. füzet, 336. 1.)

4. Masochismus és nemi függőség.

Bizonyos körülmények között a *masochismus*¹ is törvényszéki jelentőséggel bírhat, mert a modern büntetőtörvény már nem ismeri el a tételt: „volenti non fit injuria”; a most érvényben levő osztrák büntetőtörvény 4. §. világosan kimondja: büntettet oly egyén ellen is el lehet követni, aki kívánja a maga megkárosodását.

De aránytalanul nagyobb a criminal-psychológiai jelentősége a *nemi függőség* tényeinek. Ha az érzékiség tülerős, esetleg valamely fetisch varázshatalma alatt áll és az erkölcsi ellenállóképesség csekély, akkor a pénzsóvár vagy bosszúálló nő, aki a szellemi szenvedély bilincseivel tartja fogva a férfit, ezt a legsúlyosabb büntetésekre ragadhatja; élénk bizonyítéka ennek a következő eset.

223. sz. megfigyelés. *Egy család meggyilkolása nemi függőségből.* N., cataniai szappangyáros 34 éves, 1886 dec. 21-én éjjel mellette alvó nejét törrel agyonszúrta és 7 éves és 6 hetes lányait is meggyilkolta. N. eleinte tagadott, a gyanút másra igyekezett háritani, majd körülményes beismerést tett és kérte, hogy végezzék ki.

N. egészséges család tagja, maga is egészséges, becsült és elismert jó üzletember, nejével boldog házasságot élt, de évek óta egy maîtresse tartotta fascináló hatalmában.

Neje és a világ előtt titokban tudta tartani e viszonyát.

Ez a női szörnyeteg féltékenységet keltett föl benne és azzal a nyilatkozatával, hogy csak házasság esetén marad tovább az övé, annyira megőrjítette gyenge és szerelmében egész bolond N.-t, hogy

¹ *Herbst* (Handb. des österr. Strafr. Wien, 1878 72. 1. megjegyzi, hogy vannak bűntények, melyek a megsértett egyén beleegyezésének megtagadásán alapulnak s így nem követtetnek el akkor, ha a sértettnek látszó egyén beleegyezését adta (pl. lopás, erőszak).

Herbst ide számítja azonban a személyes szabadság korlátozását (?) is.

E pontra vonatkozólag a nézetek az utóbbi időben lényegesen megváltoztak. A német birod. büntetőtörv. egy ember meggyilkolásánál ennek beleegyezését oly fontos körülménynek tartja, hogy a gyilkost sokkal enyhébben bünteti. (216. §.) A szerelmeseknek ú. n. kettős öngyilkosságai lebegtek a törvényszerkesztők szemei előtt. Természetes, hogy a testi sértés és szabadságmegvonás eseteiben az illető beleegyezését hasonló megítélés alá kell venni. Egy állítólagos beleegyezés valószínűségének megítélésénél mindenesetre nagy fontossággal bír a masochismus ismerete.

ez a neje és gyermekei gyilkosává lett. A gyilkosság után meghagyta kis unokaöccsének, hogy bilincselje őt meg, mintha ő maga is gyilkosok áldozata lenne és a fiút halállal fenyegetve hallgatásra kötelezte. Mikor emberek jöttek oda, a szerencsétlen meglepett családapa szerepét játszotta!

Vallomása után mély megbánást mutatott. A főtárgyalások és vizsgálatok 2 évi időtartama alatt elmezavar jelét egyáltalán nem mutatta.

Szerelmi örültségét csak fascinációval tudta megmagyarázni; nejére sohasem panaszkodhatott. Abnormis erőnek vagy perverz nemi ösztönnek semmi jele; megbánása és megtörtsége morális érzésről is tanúskodik. Szellemi épség teljesen bebizonyított. (*Mandalari*, il Morgagni, 1890 Február.)

224. sz. megfigyelés. *Nemi függőség nőnél*. X.-né 36 éves, súlyos neuropathiás anya és psychopathiás atya öröklés útján terhelt gyermeke, már 5 éves korában masturbált, 10 éves korában melancholián ment keresztül, melyben azt hitte, hogy bűnei miatt nem kerül az égbe; ettől fogva ideges, neurasthenias, izgatott lett, s 17 éves korában beleszeretett egy férfibe, szülei azonban nem egyeztek bele a házasságba, ettől fogva hysterias lett, 21 éves korában egy sokkal idősebb férfihez ment feleségül; a házassági nemi érintkezés nem elégítette ki, minden coitus után, súlyos erethismus genitalis vette elő, melyet alig tudott masturbációval csökkenteni; libido insatiatá-ja mindjobban kínozza, mindjobban átadta magát masturbációnak, súlyos hystero-neurastheniába esett, emellett szeszélyes, civakodó természetűvé lett, úgy hogy az amúgy is laza házastársi viszony mindjobban engedett.

9 évi testi és lelki kínok után hajlott egy férfi csábításaira, akinek karjaiban megtalálta azt a kielégítést, mely után áhítozott.

A házastársi hűség megszegése nagyon kínozza lelkiismeretét, félt a megőrüléstől, öngyilkosságra gondolt, amelytől csak gyermekei tartották vissza.

Férjének, akit nemes jellemvonásai miatt nagyrabecsült, nem mert a szeméi elé lépni és e förtelmes titok ólomsúllyal nehezedett lelkére.

S bár az illető karjaiban kimondhatatlan élvezetet és teljes kielégítést talált, mégis próbálta összeszedni minden erejét, hogy a bűn útjáról visszatérjen; hiábavaló volt minden erőlködése. Mindjobban beleélte magát a másik hatalmába és ez visszaélve az alkalmal csak afféle elhagyási kísérletet színlelt, ami elég volt a nő teljes visszahódítására. A nő függőség-et csak féktelen nemi szerelményének kielégítésére használta föl, néha perverz alakban is, anél-

kül, hogy ez a rabszolganője meg tudta volna tagadni valamely kívánságát.

Midőn X.-né kétségbeesetten hozzám fordult tanácsért, kijelentette, hogy nem haladhat tovább az élet ezen tövises útján. Legyőzhetetlen, de előtte is utálatos libido bilincseli egy férfihez, akit nem tud szeretni és mégsem nélkülözhet, bár a gyalázat kitudódásának veszélye, a kínzó szemrehányások, melyeket önmagának tesz, az a tudat, hogy az emberi és isteni törvények ellen ily súlyosan vét, szörnyű kínokat okoznak neki.

A legnagyobb lelki gyötrelme mégis az volna, ha kedvese elhagyná, aki ha nem engedelmeskedik neki, ezzel gyakran fenyegeti őt és oly korlátlanul uralkodik rajta, hogy parancsára mindent meg tudna tenni.

A 223. sz. eset beszámíthatósága, – valamint sok analog eseté – semmi kételyt nem hagy maga után s a viszonyok mai állása szerint, amikor a laikusok valamely tett indokainak finomabb elemzésétől nagyon is messze vannak, a jogászokat pedig a logikai formalismus kedvéért a pszichológiától rendszeresen távoltartják, – mondom, ilyen viszonyok közt föl lehet tennünk, hogy a bírák és esküdtek a nemi függőséget nem fogják tekintetbe venni, – annál kevésbé mert nála a büntetendő cselekmények motívuma nem kóros és valamely indok intenzitása egymagába nem jöhet tekintetbe.

Az ilyen esetekben mérlegelni kellene azt is, hogy vajjon az erkölcsi ellenmotívumok iránti fogékonyság megvan-e vagy hiányzik, ami a pszichikai egyensúlyban fennálló zavart jelentene.

Kétségtelen az ilyen esetekben az erkölcsi gyengeségnek bizonyos foka, mely a beszámíthatóságot befolyásolja. Enyhítő körülmény gyanánt okvetlen be kellene tudni az ilyen delictumoknál a nemi függőséget.

5. Testi sértés, rablás, lopás, festischismus alapján.

(Osztrák bünt. 190. §., Németország 249. §. (rablás); Ausztria 171. és 460. §., Németország 242. §. (lopás).

Az általános kórtan megfelelő fejezetéből kiviláglik, hogy a kóros festischismus bűntények oka lehet. Ilyenek gyanánt ismeretesek máig: hajlevágás, női fehérmű, zsebkendők, kötények, női cipők, selyemszövetek lopása. Az ilyen bűntettek elkövetőjének pszichikai terheltsége iránt semmi kétség sem foroghat fenn. De a szellemi megkötöttség vagy beszámíthatatlanság felvételét bizonyítékokkal kell lehetővé tenni, amelyek kimutatják, hogy ellenállhatatlan kényszer forog fenn, mely akár impulsív tette ragadta az illetőt, akár oly gyengeséget idézett elő, hogy nem volt képes a büntetendő perverz cselekménytől tartózkodni.

Az ilyen büntettek és kivitelük különös módja, amely a közönséges lopástól, vagy rablástól lényegesen különbözik, mindezek dacára szükségessé teszi a törvényszéki orvosi vizsgálatot. De hogy származhatnak ilyen bűntények egyáltalán nem psychopathológiás körülmények között is, bizonyítják a hajlevágásnak¹ azon – ritkán előforduló – esetei, melyeknek nyereszke az indító momentuma.

225. sz. megfigyelés. P. 29 éves napszámos, súlyosan terhelt család tagja, gyermekkorától óta masturbans, 10 éves korában látta, amint egy másik fiú lopott zsebkendőket használ automasturbatióra; ez a pillanat döntő volt P. vita sexualisára, 12 éves korától kezdve nem tudott azon vágyának ellentállni, hogy fiatal, csinos nők zsebkendőit birtokába ne kerítse és azokba aztán masturbáljon. Hiába figyelmeztette anyja, hiába vette el tőle a lopott tárgyakat, hiába ajándékozott neki zsebkendőket, amelyeket üzletben vett. 15 éves kora óta ismételt büntették meg női zsebkendők ellopásáért, mindhiába. Mint katona Afrikában szolgált, ahol meg voltak vele elégedve. Franciaországba visszatérve számos újabb elítélés várt rá. Potens csak akkor volt, ha a puella inter actum fehér zsebkendőt tartott a kezében. 1894-ben kötött házassága boldog volt, itt úgy segített magán, hogy maga tartott a coitusnál zsebkendőt a kezében.

Fetischistikus krisisei hirtelen támadtak, különösen akkor, ha a munka nem foglalta le nagyon. Lelki lehangoltsággal és nemi izgalommal kezdődtek; vágya támadt a masturbatióra; ezzel aztán a zsebkendő képe asszociálódott és ez foglalta le lényét teljesen. Ha ilyen állapotban zsebkendő érintette arcát, aggodalma támadt heves megfulási érzéssel, szívdobogással, remegéssel és izzadással párosultan s bár tudatában volt a situatio veszedelmes voltának, mégis formális kényszer bírta őt rá, hogy akár az uccán elrabolja a kérdéses tárgyat, csak hogy ezen aggodalmas krisistől szabadulhasson. Egy újabb ilyen merénylet alkalmával elfogták. A törvényszéki orvosok beszarni ihatatlannak minősítették; a megfigyelési idő alatt ment volt e sensatióktól. Remélte, hogy a jövőben uralkodni fog tudni érzésein. A lopott zsebkendők számát 100-ra becsülte; csak egyszer használta azokat az említett célra, aztán elhajította őket. (*Magnan Thoinot* művében: attentats aux moeurs 428. 1.)

226. sz. megfigyelés. *Zsebkendő fetichismus. Nők zsebkendőinek rendszeres lopása.* D. 42 éves férfi, szolga, nőtlen: 1892 március 11-én került a deggendorfi járási tébolydába, hová a hatóság küldötte elmebeli állapotának megvizsgálása céljából.

162 cm magas, erős, jól táplált férfi. Koponyája submikroce-

¹ Az osztrák jog szerint e büntett mint *könnyű* testisértés a 411. §. alá esik, a német jog testisértésnek minősíti. (Liszt, Lehrbuch, 325 lap.)

phal, az arckifejezés fatuosus. Szemek neuropathiás kifejezést mutatnak. Nemi szervek épek. Mérsékelt fokú neurasthenián és fokozott patellaris reflexen kívül az idegrendszer semmi abnormis jelenséget nem mutat.

1878-ban volt először az esküdtbíróóság előtt, mely rablásért és zsebkendőlopásért 1½ évi börtönre ítélte.

1880-ban egy gazdasági udvarban lopott a gazdasszonytól egy zsebkendőt, miért 14 napi fogságot kapott.

1882-ben az országúton próbálta egy parasztlány zsebkendőjét zsebéből kiszakítani; rablási kísérlet miatt bevádolva törvényszéki orvosi vizsgálat alá került, mely nagyfokú elmeengedéseget és a szellemi tevékenységnek tempore delicti kóros zavarát állapította meg, miért is felmentették.

1884-ben hasonló körülmények közt elkövetett rablásért (zsebkendő) az esküdszék 4 hónapi fogházra ítélte.

1888-ban a nyílt piacon lopta ki egy nő zsebéből zsebkendőjét. 4 hónapi börtön.

1889-ben hasonló rablásért 9 hónapot kapott.

1891-ben dettó, 10 hónap. Büntetési lajstroma egyéb büntetéseket is mutat, kések tiltott hordozásáért, kóborlásért stb.

A zsebkendőlopásokat kizárólag fiatal nőknön követte el és pedig legtöbnyire világos nappal, mások jelenlétében és oly vakmerőséggel, hogy mindig tetten érték és becsukták. Sehol nincs jel, amely arra mutatna, hogy más valamit, akár a legcsekélyebb dolgot lopott volna.

1891 dec. 9-én ismét kiszabadult a fogságból. Már 14-én tetten érték, amint egy országos vásáron egy fiatal lány zsebkendőjét akarta elemelni.

Elfogták és már más két fehér zsebkendőt is találtak nála.

Előbbi lopásai alkalmával is egész collectiók voltak nála feltehetően (1880-ban 32, 1882. 14, melyek közül 9-et a testén viselt, más alkalommal 25 drb). A kihallgatásnál azzal indokolja tettét, hogy nagyon részeg volt és csak tréfát akart üzni.

A nála talált zsebkendőket állítólag vette, cserélte és kéjnkötől kapta.

A megfigyelés nagyfokú szellemi korlátoltságot mutat föl nála, emellett az ivás, kóborlás, masturbatio következtében rendkívül elzüllött egyén benyomását kelti, aki emellett jóindulatú, hallgat a szóra és szeret dolgozni.

Szüleiről mitsem tud, felügyelet nélkül nőtt fel, gyermekkorában koldulással kereste kenyerét, 13 éves korában kocsis lett; 14 éves korában paderastiára használták. Azt állítja, hogy nemi ösztöne korán és erősen nyilvánult meg, korán közösült és emellett mastur-

bált, 15 éves korában közölte vele egy kocsis, hogy szép fiatal nők zsebkendőivel nagy élvezetet szerezhet magának, ha azokat ad genitalia illesztí. Megkísérelte ezt és úgy is találta a dolgot, úgyhogy most mindenáron ilyen zsebkendőket akart magának szerezni, ösztöne túlhatalmas lett, úgy, hogy ha fiatal nőt pillantott meg, akinek kezében vagy a zsebében zsebkendőt látott, erős nemi izgalom közepette heves ösztön szállta meg, hogy az illető közelébe jutva, a zsebkendőt elemelje.

Józan állapotban a büntetéstől való félelem miatt sikerült neki e váagnak ellentálni, de ha ivott, akkor az ellenállóképesség megszűnt. Katona korában fiatal nőktől megajándékoztatta magát zsebkendőkkel, és ha ezeket egy ideig használta, ismét kicserélte. Ha lánynyal időzött, akkor rendszerint zsebkendőt cserélt vele. Gyakran azért vett zsebkendőket, hogy ezeket elcserélje.

Míg a zsebkendő új volt és nem használt, nem hatott rá, csak ha a lányok használták, izgatta őt nemileg.

Hogy használatlan zsebkendőit nőekkel megérintesse, ismételten úgy járt el, hogy a feléje tartó nők elé tette a zsebkendőket és a nőket mintegy kényszerítette, hogy rálépjenek, Egy ízben egy leányra rontott, zsebkendőt szorított a nyakához és elfutott.

Ha nőtől érintett zsebkendő birtokába jutott, erectio és Orgasmus állott be nála. Az illető kendőt ad corpus nudum helyezte, legszívesebben ad genitalia és ezáltal kielégítő ejaculatiót ért el.

Coitust sohasem kívánt a nőktől, részben mert félt a visszautasítástól, főképp pedig azért, „mert a zsebkendő többet ért neki, mint a leány”.

D. nagyon tartózkodóan és részletenkint tette meg e vallomásait; többször sírni kezdett s nem akart tovább beszélni, mert szégyelte magát. Hisz ő nem tolvaj, soha egy fillérnyi értéket nem lopott, még ha súlyos szükség kínoztta is. Nem szánhatta el magát arra, hogy a zsebkendőket eladja.

Őszinte, szívhezszóló hangon mondja: „Én nem vagyok gonosz ember; csak ha ezek a bolondságok fognak el, akkor vagyok magamon kívül”.

Az intézet helyes véleménye hangsúlyozza a kóros alapon nyugvó ellenállhatatlan kényszert, melynek hatása alatt a lopásokat elkövette és emellett mérsékelt fokú gyengeelméjűséget állapít meg. Lopás vádja alól felmentetik.

227. sz. megfigyelés. *Női toilettek megkárosítása fetischismus alapján.* D. mérnök, 1894 dec. 9-én este, amint nejével együtt egy olvasóteremben ült, észrevett egy ide-oda kószáló alakot. Távozás alkalmával D.-né azt vette észre, hogy felsőruhájából levágtak egy darabot. Hasonló felfedezésre jutott egy másik hölgy. Az illetőt le

tartóztatták; találtak nála egy ollót, 7 kivágást női toilettekből, házkutatás alkalmával pedig számtalan sok szalagot, szőrmét, melyeket nyilván női ruhákról vágott le.

X. tagadott, bár a zsebében talált posztódarabok a női toilettekre illettek.

X. 31 éves, elfajult kinézése van, ós normális nemi szervei. Nagybátyja elmebeteg, atyja iszákos, testvére idióta. Ő különös ember, mint pék, szakmájában állítólag igen ügyes: azt állítja, hogy sexualis élete normális, tempore delicti részeg volt, s mitsem tud az egészlől. Nem büntették meg. Ellenben a párizsi rendőri prefectura megfigyelő szobájába került, ahol már tagadásából némileg engedett.

10 éves kora óta valóságos faible-ja van gyapjú- és pelyhes szövetek iránt, s ha azokat megérinti, néha már pusztá rátekinésre orgasmus, sőt ejaculatio állanak be. Különösen a szőrme hat így rá, némileg az atlas is.

Ez magyarázza meg, hogy levágott atlas-szalagokból is egész collectiót találtak lakásán.

Otthon kéjes izgalmat talált abban, ha a zsákmányul ejtett szövetdarabokat testére illeszthette. Ha spontán nem jutott ejaculatiohoz, masturbatióval segített magán. A nő mint olyan és a nemi közösülés legkevésbé sem érdekelte. (*Garnier, Les fetichistes pervertis, 49. 1 Vallon, Annales d'hygiène public. XXXIV. 6.*)

Kényszerképzelődésekben alapuló nemi bűntények beszámíthatósága.¹

A fetichismusnál, továbbá sadistáknál és exhibitionistáknál előforduló nemi affectusokban a beszámíthatóság gyakran nehezen dönthető el. Nagy jelentőséggel bír a fetichismusból vagy sadismusból származó tett motívumának felismerése, hogy ne képzeljük magunkat egy lopás büntetével szemben akkor, mikor nemi bűntényről, esetleg a valami okból lehetetlen coitus aequivalensről van szó. Gyakran a tettesek vezetik félre a vizsgálóbíró szeméreméretéből. Különösen figyelmet érdemel azon eset, mikor nem olyan büntendő cselekménnyel járó nemi jellegű vágyról van szó, mely cselekedetnek ellenállhatott volna az illető, hanem oly *kényszercselekedetről*, amely valamely kényszer gondolatból származik és a beszámíthatóságot megszünteti. Bár a beteg öntudatát teljesen nem veszti el, mégsem tud a kényszerítő eszme súlya alól szabadulni s képtelen másképp cselekedni, mint hogy eleget tesz a vágnak és akkor meg-

¹ A párizsi nemzetk. congressuson tartott előadás részleges fölhasználásával.

szabadul tőle. Ezen alapon az aggodalom erős affectusa támad benne, melynek organikus forrása a hatalmas somatikus vasomotoros kísérő jelenségekben van. Psychikailag a szabad gondolkodás meggátlásának tudata döntő, emellett az akarat lanyhasága is, a harcba szólított ethikai gátló momentumok renyhe kiváltódása, amelyek nem lesznek elégségesek arra, hogy a kényszerképzelődésekkel a küzdelmet felvehessék. Ehhez társulhat aztán a hypersexualitás s az aggodalom érzését egy előlegezett kiejérés túlcompenzálhatja.

Megtörténhetik, hogy a beteg bár tudatában van cselekedeteinek és azok Következményeinek, de nem képes azokat meggátolni s aggodalma, érzése és azon tudata alapján, hogy akarata és energiája az eltűrhetetlen kedélyállapottal szemben felmondja a szolgálatot, a pszichológiailag egyetlen elképzelhető útra fordul, nevezetesen a kényszerképzelődést tettel elégíti ki. A tett ugyan psychikailag közvetített, amelyet a tűrhetetlen fokig növelt affectus állapota kényszerített elő, szóval valóságos kényszercselekedet, a tettes automata, az őt hajtó eszmének rabszolgája.

Öntudatában organikus kényszernek tekinti a helyzetet, melyben existenciája válik kérdésessé. S tényleg a tett végrehajtása után megszabadul az eszmétől és ezzel együtt megszűnik az a szörnyű feszültségi állapot is. A kényszercselekedetekkel, melyeknek sarkalatos tünetei, az öntudat épsége mellett, a küzdelem a tetre ösztönző eszme ellen és aggodalom, – nem tévesztendő össze: *1. Lelkileg fogyatékos egyének nemi actusaival*, amelyeknél az érzéki inger ethikai és intellektuális insufficienciájuk alapján minden küzdelem nélkül, az erkölcsi érzések és gondolatok ellenszegülése nélkül, azonnal kielégítést talál valamely adaequat nemi actusban.¹ *2. Súlyosan elfajult egyének impulsiv nemi cselekedeteivel.* Hyperesthesia sexualis mellett mutatózó élénk nemi érzések alapján. Ez érzések, anélkül, hogy valamely tudatos képzelődés magaslatára emelkednének, az akarat és öntudat sphaerájának kizárásával hatalmas nemi actussá nőnek in statu nascendi és psychikai reflex módjára nemi erőszakot váltanak ki, mely mintegy psychikai convulsiót ábrázol.

Alkohol élvezete, hosszabb nemi abstinencia tudnak elfajult egyéneknél ilyen hatalmas nemi affectusokat előidézni. A megfelelő tettek rendszerint a nemi erőszak tettei.² Az ilyen psychikai degeneratio klinikai határain belül mozgó impulsiv cselekedetek abban különböznek a kényszerképzelődések által előidézett tettektől, hogy ezek lényegükben az epileptikus³ és hysterias neurosisok vagy alko-

¹ Példák: ezen kiadás 211., 212., 213., 214., 221., 225., 226., 228. sz. megfigyelései. (Marc. Ideler, Friedreich, Giraud esetei) továbbá 278-281. 1. – ² Példák: 10. és 23. sz. megfigyelés. – ³ Példák: 12., 172., 174., 175., 176. sz. megfigyelés. Chevalier, l'inversion sexuelle 362. 1.; Féré les épileptique 81. 1.

hólizmus alapján állanak, mégpedig a kényszerképzelőds a neurastheniával áll szorosabb kapcsolatban. 3. *Epizodikus pszichikai kivételes állapotokban véghezvitt nemi műveletek* (többnyire exhibition delíriumok és hallucinációk kíséretében vagy azok nélkül* amint azok általános neurosisoknál és alkoholizmusnál szoktak előfordulni, mikor az öntudat álomszerű fokán az emlékezőtehetség hiányossága mellett mintegy impulsív módon jönnek létre.¹ Ha a valódi nemi perverziókat kényszerképzelődsök és kény szercselekedetek alapján át akarjuk tekinteni, úgy heterosexuális és homosexualis egyéneknél előfordulókat kell elsősorban megkülönböztetni. Mindkét, sorban lesznek aztán nemileg potens és impotens egyének csoportjaid

1. Heterosexuális egyéneknél.

a) *Potens egyének. Coitusra irányuló kényszerképzelőds.* Bár a libido sexualist époly kevésbé tekinthetjük kórosnak, mint az étvágyat, mert hisz ez is természetes szükséglete az embernek, amelyet kény- és nem aggodalom érzései kísérnek és loco indebito aut persona indebita minden időben megfékezhető, mégis előfordulnak állapotok – részben hyperaesthesia mellett a kielégítés lehetőségének hiánya folytán, részben abstinencia folytán, esetleg az alkohol erogen hatása következtében – amelyekben a sexualaffektussá fokozott nemi érzés az öntudatot annyira lebilincseli, hogy a kielégítés gondolata minden más gondolatot elnyom az öntudatban.

Ilyen esetek nymphomania és satyriasis alapján gyakoriak.

Egyes esetekben azonban nem a nemi affectus intenzitása az ami szerepel, hanem érvényesülésének mikéntje, helye vagy a személy, akivel szemben érvényesül. Elsősorban a fetischismusnak van itt döntő szerepe és a nemi ösztön perverz iránya általában aequivalense a valamely okból nem lehetséges coitusnak. De mindig oly aequivalens tettről van szó, mely akár ejaculatio, akár más úton megszabadítja az illetőt kényes situációjából.

Ilyen a coitussal aequivalens perverzióknak tekinthetők: *kényszer a női nemi szervek elképzelésére* (Raymond et Janet, névroses? et idéés fixes II., 162. 1.), *kényszer nők nemi szerveinek nézésére* (Petres et Régis, „obsessions” 40. 1.); *ösztön, tenere genitalia propria ad pedes feminarum* (76. sz. megfigyelés); *mictio mulieris in os aegroti* (68. sz. megfigyelés); *ösztön bestiális actusokra* (199., 201., 203. sz. megfigyelés); *ösztön periodikus paderastiára* (Tarnowsky, Die krankhaften Erscheinungen des Geschlechtssinnes 38. 1.); idetartozik a nyílt helyen való masturbatio ösztöne. (171. sz. megfigyelés.) Quoad *personam* felemlítendőek *Magnan* 2 esete hypersexualis nőkről időn-

¹ Példák: 196-200. sz. megfigyelését.

kénti kényszerrel a coitus után; egy nő unokaöccse iránti nemi kényszerrel; egy másik egy ismerős család fia iránti kényszerrel. Idetartoznak *Anjel* esetei padophiláról.

b) *Impotens egyéneknél.* Az ilyen többnyire fetichismusban vagy sadismusban szenvedő egyéneknél a kényszerképzelődések összefüggése a következő: Hyperesthesia sexualis áll fenn, mely időnként nemi affectussá nő. A fetichképzelődés spontán támad valamely objectum által felkeltve; ez a képzelődés most obsessióvá lesz. Az impulsio valamely sadistikus actus kivitelében vagy a fetichképzelődés megvalósításában fog állani. Mindkét esetben orgasmus és e jaeulatio előidézéséről van szó, mikor a kényszerképzeldés azonnal meg is szűnt. A megfelelő sadistikus és kényszerképzelődések nem egyebek, mint physikai és psychikai okokból lehetetlen coitus aequivalensei. Az aggodalom érzését túlccompensálhatja a kéjes érzés, különösen akkor, ha a művelet nem compromittáló az illetőre. Erre számos példa van az irodalomban: *leányszurkálók (Magnum), női ruhák károsítói és beszennyezői; frottage stb. Fetichistikus kényszercelekedetek: szűzlány bőrének kimetszése, hajlevágó, női ruha lopása vagy rablása; zsebkendők, bőrkesztyűk, női cipők lopása; szövetfetichismus szintén női ruhák esetleges megkárosítását okozhatja.*

2. Homosexualis egyéneknél.

Mutatis mutandis hasonlók a viszonyok, mint a heterosexualis egyéneknél, egy további bizonyítéka annak, hogy a homosexualitás nem egyéb, mint a heterosexualis érzés aequivalense. Utalok röviden Dr. Moll „Conträre Sexualempfindung” című művében (3. k.) a paedophilia erotica eseteire, továbbá a *kényszerre*, mely mezítláb járásra, *női ruhák felöltésére* ösztönöz.

Diagnózis. Az ilyen kényszerképzelődésben szenvedő egyén helyzete annyira múltó és többnyire csak subjectiv symptomákban megnyilvánuló, hogy tanácsos ez utóbbiakat lehetőleg széles klinikai alapra fektetni. Minthogy kényszerhelyzet psychikai degeneratio nélkül nem képzelhető el, azért a látszólagos kényszerképzelődés fog útmutatóul szolgálni arra nézve, hogy anthropologo-klinikai alapot keressünk az illető betegnél.

Hála a tudomány kutatásainak, már eléggé ismerjük ezt a psychopathologiai állapotot s syndromái és stigmatái oly számban vannak, hogy a degeneratio biztos megállapításának semmi sem állja útját. A detail-okba e helyütt nem bocsátkozhatom. Csak azt kívánom megjegyezni, hogy Morel álláspontja, mely szerint az elfajulás egyedüli oka a hereditás volna, nem fogadható el, mivel a foetalis élet-

ben történt agyi sértések, valamint a kora gyermekkorban kiállott betegségek hasonló helyzetet teremthetnek.

Ha az elfajulás faja és foka megállapított, akkor foglalkozhatunk a konkrét cselekedettel, annak körülményeivel és mechanizmusával.

Számos esetben már a kényszerképzelődéskorban mutatkozó perverz érzésmód irányítja a figyelmet a tett kóros voltára; egyébként az intervallár életben teljesen távol állhat az illetőtől.

A kényszerképzelődéskor paroxystikusan, vagy identikus körülmények közt, sőt periodikusan is mutatkozhatnak.

Sexualis affectus emotiv alapon fejlődik ki.

Nagyon fontos az affaire lefolyásának pontos és világos megállapítása, ami a körülmények ellenőrzése, a subjectiv tényállás ismételt felvétele, esetleg orvosi keresztkérdések által eszközölhető.

Kényszerképzelődéskor hirtelen támad s többnyire közvetlenül az öntudatlan szellemi élet emanatiójaképpen. Elnyomja az associatio rendes menetét, a gondolkodást igája alá kényszeríti, kínos aggodalom és kétségbeesés affectusát idézi elő, melyet a kísérő testi tünetek szokatlanul intenzívvé tehetnek.

Az illető én-je tiltakozik az eszme ellen, ellenkező érzések kétségbeesett harcot vívnak belsejében, erkölcsi világa van kockán.

Az ellenálló erejében nem bízó beteg kitérő actusok útján igyekszik szabadulni a veszélytől – de mind hiába. Végül beáll a katasztrófa, amely azonnal megkönnyebbülést hoz számára; erre a megbánás következik, a beteg resignáltan kénytelen a tényállásba belenyugodni, mert érzi, hogy hibáján kívül történt, hogy küzdött ellene, de az ellenséges hatalom erősebb volt, mint az ő ellenállóképessége; a megtörtént dolgot szerencsétlenségnek tartja. Vannak azonban ritkább esetek (periodicitás), melyekben a küzdelem sokkal rövidebb.

Találhatók mindenesetre észrevétlen átmenetek az impulsiv cselekedetekhez.

Az öntudat tisztasága is megváltozhat a krízis magaslatán. Exhibitionál ez elég gyakran fordul elő. Közvetlenül előtte és utána mindenesetre intact állapot áll fenn.

A tapasztalat azt mutatja, hogy ott, ahol erősebb kényszerszorgolatról van szó, az illető egyén csak nagyon ritkán tud azokon uralkodni. Ha érzi, hogy ellenállóképessége nem elég nagy, úgy elővigyázattal segít magán, amennyiben ilyenkor bezárkózik, vagy elcsukítja magát.

A beszámíthatóság megítélése szempontjából nagyon fontos a beteg psychejét megvizsgálni azon körülményekre nézve, amelyek őt insufficienssé tették. Gyakran gyenge jellemű egyénekről van szó, akiknek ethikai és értelmi képzettsége és képességei alacsony értékűek.

küek. Innen aztán egyenes átmenetek vezetnek a szellemileg fogyatékos nemi gonosztevőhöz. Más esetekben a nemi kielégítéstől való hosszabb abstinentia nyújt a sexualis affectusnak ilyen heves jelleget és a kényszerképzelődéssel egybekötött kínos aggodalom affectusának kéjézés által való túlcompensatioja összefüggésben áll a tette ösztönző képzelődéssel. Különösen gyakran érvényesül az alkoholélvezetnek erogén s egyszersmind az ethikai ellentállást csökkentő befolyása; ez az exhibitionál elég gyakori. *A törvény előtti beszámíthatóság* megítélése attól függ, hogy a tettes erős küzdelem és individuális ellenállásának érvényesítése dacára is kénytelen volt hajlamának eleget tenni.

Ezen tények fogják a concret esetet eldönteni. Hogy mennyiben bűnös a tettes abban, hogy védekező erejét talán alkohol útján, tudatosan vagy könnyelműen pazarolta el, azt a jogászok döntenek el. Ha a kényszertett bizonyosodást nyert, akkor büntetésről szó sem lehet.

Nagyon nehezen szánna el magát az ember arra, hogy az ilyen kényszertett alakjában nyilvánuló pszichikai elfajulási állapotot elmebetegségnek minősítene, inkább elmezavarnak, vagy kóros öntudatlanságnak, szóval a szellemi élet valamely múltó zavarának hajlandó tekinteni.

Az a minősítés ott volna csak megengedhető, ahol a situatio tetőfokán az öntudat zavara tényleg bizonyítható. Más esetekben azt kell a vizsgálatnak megállapítani, hogy a tettes a tett elkövetése pillanatában ellenállhatlan kényszer hatása alatt állott és az ezáltal provokált intensiv testi folyamatok (tachycardia, változott vérnyomás) oly kínos affectusba hozták, mely a tettes akaratát befolyásolta.

Az eset most a Németországban a bünt. t. k. 52. §. említett ellenállhatlan kényszer csoportjába tartozik; a törvényhozó bizonyára fizikai és pszichikai kényszerre gondolt, de a kényszertett bizonyítéka egyszersmind annak, hogy az ellenállhatlan kényszer pszichikai is lehet. Ha a pszichikai kényszer nem bizonyítható be, a tettes korábban hasonló körülmények között ellenállásra képesnek mutatta magát, akkor még mindig tér nyílik annak bizonyítására, hogy ő „dégénéré”, akit hibáján kívüli pszichikai elfajulása miatt a legenyhébb büntetésben szabad csak részesíteni. A tettes minden körülmények között közveszélyes és a társadalom, de ő maga is meglesz óva önmagától, ha tébolydába helyezik el, ahol az alkoholtól való tartózkodás, helyes kezelés, esetleg hypnotikus kezelés által obsessiójától hosszabb időre megszabadulhat.

14 éven aluli individuuumokkal üzőtt erkölcstelenkedés. Meggyalázás.
(Osztr. bünttvk. 128., 132. §., osztr. döntv. t. 189., 191. §. Német bünttvk. 174., 176. §.)

Nemileg éretlen individuuumokon elkövetett erkölcstelenkedés neve alatt a 14 éven aluli individuuumokon elkövetett összes lehetséges erkölcstelen műveleteket foglalja egybe a törvény. E szó „erkölcstelenség” a törvény értelmében véve, a legsúlyosabb eltévelyedéseket és legirtózatossabb gyalázatosságokat jelenti, amelyekre csak erkölcsileg és nemileg elgyöngült ember képes.

Ha felnőtt ember követi el a bűntényt, úgy ez férfiatlanság, vásottság, néha aztán dőreség bélyegével bír. Sajnálattal kell elismernünk, hogy ezen gyalázatos erkölcstelenkedések nem kis számát nem lelkileg kóros egyének követik el, hanem olyanok, akik jóllakva a, természetes nemi élvezettel – sokszor részeg állapotban – unalmukban és nyersségükben „ennyire” megfélekeznek emberi méltóságukról. Nagyon ritka esetekben azután az a hit ragadhatja a mélyen züllött erkölcsű egyént ilyen gyalázatosságra, hogy fiatal, ártatlan kis lánnyal való közöselés által valamely nemi bajától szabadulhat, meg.

Nem psychopathiás esetek.

A gyermekeken elkövetett nem psychopathiás erkölcstelenségeket következő kategóriákba sorozhatjuk:

1. Kéjencek, akik a nővel való nemi érintkezés minden normális és abnormis fajtáját végigkóstolták, s akiket ingerük, hogy kislányt megbecstelenítsenek, egyedül csak az ösztönöz, hogy ezáltal valami újszerű sexualis situatióba szeretnének jutni, és élvezettel látják a kis lány szemérmes zavarát. Mellékmotívum gyanánt hozzászegődhetik ehhez azon körülmény, hogy potenciájuk immár felnőtt nővel szemben elégtelen vagy sufficienciájuk fenntartása újabb ingereket követel.

A lánnyal előteremtett nemi helyzetet mintegy felülmúlja a fiúval való contactus, különösen päderastia alakjában. Hogy világvárosokban mily gyakori ez az utálatos vágy, azt mutatják Tardieu leleplezései Parisra és Tarnowsky-éi Szt.-Pétervárra vonatkozólag. Casper révén azt is meg kell tudnunk, hogy elvetemült anyák direct praparálják kis lányukat ilyen kéjencek számára.

2. Egy második kategóriát fiatal emberek fognak képviselni akik vagy potenciájukban nem bíznak, vagy nem mernek felnőtt nővel nemi dolgokba bocsátkozni. Többnyire masturbánsokról van szó, akik – vagy psychikai impotentia, vagy a nemi szervek ingerlékenysége alapján támadt impotentia következtében – a kis lányokkal üzőtt erkölcstelenkedést a coitussal aequivalens actus gyanánt

viszik véghez; néha e gyermekek pusztja megérintése elégséges arra, hogy az ilyen relatív impotens egyéneknél orgasmust és ejaculatiót váltson ki.

Ha a potentia nem csökkent, úgy rendszerint immissio penis-eel kísérleteznek.

Hogy testvérek kis húgaikra is veszélyesekké válhatnak, bizonyítják *Casper*¹ „Klinische Novellen” című művének 4. és 5. sz. esete.

3. Az esetek nagy számát lasciv cselédek, szolgálók, nevelőnők szolgáltatják, akik a rájuk bízott gyermekeket a legalávalóbb módon használják cohabitatióra,² sőt néha gonorrhöikusan inficiálják is.

Azon eseteket, melyekben kéjenc nevelők neveltjeiket (minden alapos ok nélkül) korbácsolták³ csak fentartással számíthatjuk a nem psychopathologiai esetek sorába.

A gyermekeken elkövetett erkölcstelen merényletek nagyon különbözők, különösen azok, melyeket kéjencek követnek el. Leggyakoribb alakja a kéjes tapintás, flagellatio, activ manustupratió, a gyermekkéznek onanizálásra való felhasználása, kéjes megtapintás a csábító testén. Ritkébbak a cunnilingus, irrumare a fiukon és lányokon, paedicatio puellarum, coitus inter femora, exhibitio; ezzel azonban a lehetőségek nagy csoportja egyáltalán nincs kimerítve.⁴

Az emberi érzés ugyan fellázad azon tudat ellen, hogy ezen bűnösöket szellemileg normális embereknek tartjuk; mindenesetre akad praesumptio arra, hogy az erkölcs és potentia ezen egyéneknél veszteséget szenvedett. Ezen fogyatékoságok azonban még nem pra-judicálják a bűnösök beszámíthatlanságát, mert a természetes nemi érintkezéssel jóllakott, lasciv, esetleg részeg egyének pusztán morális depravatiója is vezethet efféle természetellenes büntettekhez. Mindenesetre minél borzasztóbb a büntett, minél inkább áll testileg és lelkiileg távol a normális nemi érintkezéstől, annál elővigyázatosabbnak kell lenni a subjectív tényállás megítélésénél.

¹ *Tardieu*, Attentats aux moeurs; *Casper* Klin. Novellen 1. ez. eset, *Maschka*, Handbuch III. 175. 1.; *Casper's* Vierteljahrssehr. 1852, 1. köt.

² *Lop*, Archives d'Antropol. crimin., X. 55, Annales d'hygiène, XXXV., 462.1.; Bernard, Attentats á la pudeur sur des petites filles. Thèse de Lyon 1886.; New-York, med. Journal 1893 dec. 13.

³ *Albert*, Friedreich's Blätter f. ger. Med. 1859. 17. 1.

⁴ *Maschka* (Handb. III. 174. 1.) egyik esetében egy fiatalember 8-12 éve» puellas denudatas táncoltatott a szobában, majd ugráltatta és vizeitette őket, mindaddig, míg ejaculatio nem állott be nála.

A legundorítóbb példák egyikét közli *Tardieu*. Ebben cselédek szeretőikkel együtt masturbálták a rájuk bízott gyermekeket, cunnilingust üztek egy 7 éves kislánnyal, répát, burgonyát introducáltak vaginájába, és egy 2 éves fiúcska anusába.

Psychopathologiai esetek.

Ez esetek nagy része határozottan kóros alapon nyugszik. A psychopathologiai eseteket átvizsgálva azt találjuk, hogy azok legnagyobb része *szerezett* szellemi gyengeségi állapoton alapul. Első helyen áll itt a dementia senilis (*Kirn*, *Alig. Zeitschr. f. Psychiatrie*, 39. 217. 1.), azután az alkoholismus chronicus,¹ a paralysis,² az epilepsiából származó lelki gyengeség,³ a koponyasértés és apoplexia* folytán, lues cerebri⁵ esetén előálló szellemi gyengeségi állapot. Ezekhez sorakoznak végül a *veleszületett* szellemi fogyatékoságok⁸ és el-
fajulási állapotok.⁷

Kóros öntudatlanság is megmagyarázhat ilyen nemi bűntetteket.

Igen gyakori ezen erkölcstelenkedés alkoholistikus és epilepsias psychikai kivételes nemi állapotokban, részben mint error sexus aut personae. Az ilyen állapotokkal gyakran együtt járó nemi izgalmban lelik magyarázatukat.

Ilyenkor gyakori a nemi erőszak, sőt päderastia is. A psychikai gyengeségi állapotokban a potentia fennállásának döntő befolyása van a nemi actus kvalitására vonatkozólag.

Az erkölcsileg elzüllött egyének, a veleszületett vagy későbbi agybetegség következtében szellemileg gyengült, valamint episodikus elmebajban szenvedő egyénnel kapcsolatban oly esetekről akarok megemlékezni, melyekben a fentemlített tényezők egyike sem forog fenn, hanem inkább valamely kóros dispositió, egy *psychosexualis perversio* szerepel, melyet nevezünk egyelőre *paedophilia erotica*-nak.⁸

Magam csak 4 esetre emlékszem; férfiak voltak; legérdekesebb az első eset, mert itt az illető platonikus keretben marad és nemi jelentőségét úgy nyilvánítja, hogy (az egyébként is paranoikus) gyermekbarát kizárólag kis lányok iránt érdeklődik. Úgy látszik, hajfetischista, aki a felnőtt nővel szemben ridegen viselkedik. Más esetekben bűntetteket követett el.

¹ *Leppmann*, Die Sachverständigenthätigkeiten, 96. 1. – *Lombroso* *Aromvio di psichiatria* VIII. 519. 1.

² E mű 293. L és az én „Arbeiten” 4 f. 96. 1. (Incest. Unzucht mit Kindern.)

³ 181. és 182. sz. megfigyelés. *Limán*, *Zweifelhafte Geisteszustände* 6. sz. esete.

⁴ 174. és 175. sz. megfigyelés.

⁵ 176. sz. megfigyelés.

⁶ *Casper*, *Min. Novellen*, 161., 193., 272. 1. – *Leppmann*, op. cit. 115. 1. – *Henke's* *Zeitschr.* XXIII. *Ergänzungsheft*.

⁷ E mű 10. kiad. 193., 194. a 11. kiad. 209. sz. esete; – *Vierteljahrsschr. f. ger. Med.* új sor. XLIX. 2.

⁸ Lásd szerző munkáját. *Friedreich's Blätter*-hen 1896. és *Arbeiten*, 4. füzet.

A második megfigyelés öröklés útján terhelt férfira vonatkozik, akit a pubertás óta, mely lassan lépett föl nála (24 éves korában), érzéki vágy fogott el 5-10 éves lányok iránt, ezeknek megpillantására is ejaculált, érintésükre valóságos nemi affectus fogta el, melynek tartamára csak homályosan emlékszik; a házassági actus nem elégitette ki, kis lányok iránti ösztönén tudott uralkodni, míg végre súlyos neurasthenia folytán (részben ex coitu interrupto), esetleg az erkölcsi ellenálló erő csökkenése, talán pedig a nemi izgalom fokozódása következtében bűnre vetemedett.

Egy harmadik esetben öröklés útján terhelt neurasthenias egyénről van szó, aki felnőtt nő iránt nem érzett normális nemi hajlamot, de coitus közben rendkívüli érzékiséget mutatott, 25 éves korában paedophil-lá lett és akkor kis lány szemérmetlen fogdosása kimondhatatlan élvezettel töltötte el.

Negyedik esetem terhelt férfire vonatkozik, akit kezdettől fogva csak nemileg éretlen lányok izgattak, míg a felnőtt nő iránt csak kevésbé érdeklődött. Impotentia beálltával (e tabe?) és dementia paralytica kifejlődésével nem tudott többé kóros ösztönén uralkodni.

Az általam „paedophilia erotica”-nak nevezett nemi perverzio esetei a következő közös sajátságot mutatják:

1. Terhelt egyénekről van mindig szó.
2. A másik nem, nemileg éretlen tagjaihoz való vonzalom primär módon jelenik meg (nem úgy, mint a kéjenceknél); a megfelelő képzelődések abnormis nagyok és hatalmas kétérzések kísérik azokat.
3. Ez egyéneknek – akik egynek kivételével potensek – bűntettei az áldozatok erkölcstelen megérintésében és onanizálásában állnak; s kielégítést okoznak elkövetőiknek, ha ejaculatio nem is áll be.
4. A paedophil egyéneket nem izgatják a felnőtt individuum nemi bájai s a coitust felnőttön csak faute de mieux s lelki kielégítés nélkül viszik véghez.

Hogy a paedophilia erotica a nőnél is előfordulhat, mutatják *Magnan* (Psych. Vorlesungen, németre ford. Möbius 1892. II. és III. f. 41. 1.) következő megfigyelései.

Magnan első esete 29 éves, öröklés útján terhelt és kényszerképzelődésekkel gyötört nőre vonatkozik.

8 év óta heves vágyat érez egyik unokaöccsével való nemi egyesülésre; kívánságát először a legidősebbel akarta teljesíttetni, aki kb. 5 éves volt, s aztán a többivel folytatta. A gyermek megpillantása elégséges volt arra, hogy orgasmust, sőt pollutiót idézzen elő nála; a szerencsétlen nő nem tudott ezen előtte megfeyjthetetlen ösztönének ellentállni. Felnőttek iránt nem érzett vonzalmat.

Egy második esetben 32 éves nőről, 2 gyermek anyjáról van

szó, aki öröklés útján súlyosan terhelt és férjétől ennek brutalitása miatt vált el.

Hónapok óta elhanyagolta gyermekeit s egy ismerős családhoz járt naponta, éppen azon időben, midőn a család fia az iskolából jött haza. Csókolgatta, becézgette a fiút, néha azt is mondotta, hogy feleségül menne hozzá, mert szerelmes belé.

Egy napon azt mondotta az anyjának, hogy a fiú beteg, szerencsétlen, ő nőül akar hozzá menni, hogy meggyógyítsa.

Midőn kiutasították, állandóan ott settenkedett fiatal kedvesének háza körül.

Midőn egy napon erőszakot akart elkövetni, tébolydába kellett vinni, ahol tovább őrzöngött e szerelmében.

Anjel megfigyelései arra utalnak, hogy a paedophilia erotica periodikusan is felléphet (e mű 187. és 188. megfigyelései).

A perverzio a rendellenes nemi érzés terén is honos. Minthogy ez aequivalens a heterosexuális érzéssel, ennél fogva az éretlen iránti előszeretetnek itt ép oly abnormisnak éa kivételesnek kell lennie. S tényleg rendellenes nemi érzésű egyének által fiúkon elkövetett erkölcsi kihágások a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak.

E tényt kiemeltem már „Conträrsexuale vor dem Strafrichter” című művemben és ott utaltam arra, hogy a fiatalság tulajdonképpen elcsábítója a normális nemi érzésű, veleszületett gyengeelméjű, az impotens vagy nemileg pervertált és erkölcsileg elzüllött kéjenc és nemileg irritált, de erkölcsileg elgyengült agg szoktak lenni.

Hasonló körülmények közt persze a rendellenes nemi érzésű «gyén is veszélyessé válhatik a fiúra nézve, ilyenkor azonban nem beszélhetünk paedophilia eroticáról, már azért sem, mert ez esetekben a fiúk mindig pubertati proximi voltak, míg a valódi paedophil csak a nemileg éretlenekhez vonzódik. Legtanulságosabb e tekintetben *Magnan* első esete, melyben a vonzalom az idősebb fiától mindig elfordult és a fiatalabb, 3-5 éves f¹⁶ irányult.

De hogy rendellenes nemi érzés mellett is előfordulhat paedophilia erotica, mutatja a *Pacotte és Reynaud* (Archives d'Antropologie criminelle X. 435. 1.) által közölt következő eset.

228. sz. megfigyelés. X. 36 éves újságíró, öröklés útján súlyosan terhelt, értelmileg fogyatékos egyén, aki gyermekkorától epileptoid görcsökben szenved, az alkoholt nem tűri, assymetriás koponyával bír, nő iránt sohasem érzett vágyat, 18. életéve óta masturbál, coitusnál impotens és frigid marad.

Ellenben 10-15 éves fiúk nagyon is érdeklik. S bár tudatában volt tette bűnös voltának, mégsem tudta magát visszatartani attól,

hogy kis fiúkat ne padicáljon; néha azonban „egy varázsló pillantásuk, édes nevetésük” is ki tudta elégíteni.

Felnőttek, de kis lányok sem izgatták soha. Csak 22 éves kora óta hajlik a paedophiliára, mikor is egy 12 éves fiú nemi érintkezésre maga ajánlotta föl magát neki. Akkor még visszautasította a fiút, később az akkor életre támasztott ösztönnek nem tudott ellenállni, dacára annak, hogy többször becsukták miatta. Eletét az ellenállhatatlan ösztön annyira elkésérítette, hogy ismételten követett el komoly öngyilkossági kísérleteket.

A vizsgálat veleszületett, rendellenes nemi érzést állapított meg és a homosexualitás mint speciális anomália keretén belül - nemi vonzalmat kizárólag határozott korú és gyengéd formájú fiuk iránt.

A vizsgálat degeneratív elmezavart, beszámíthatatlanságot és közveszélyességet állapított meg nála.

X. nem tudott pörének ilyen elintézésébe belenyugodni, mert tébolydába került, holott ő szabadságvesztésre gondolt.

„Arbeiten” című művemben 3 további „paedophilia erotica” esetét közöltem, melyek megfigyelésem tárgyát képezték; ezen esetek pendant-ját képezik a 422. lapon közölt heterosexualesoknál leírt eseteknek. Ezenkívül van még 2 kiadatlan észleletem. Azon körülmény, hogy ez egyének psychosexualis fejlődésükben nem jutottak el a másik nem érett képviselőjének megbecsüléséhez, sőt hogy ezek teljesen hidegen hagyják őket, ellenben éretlen egyének igen is izgadják – ezt én fetischismussal gondolom összeköttetésbe hozni, legalább én több esetben ki tudtam mutatni a fetischistikus származást; ez meg is magyarázná a paedophilia erotica jelenségeinek paradox voltát. Ilyen associativ kapcsolatát és az ily módon mindenestre kóros fetischisképződések túlerejét természetesen csak az illető egyén súlyos terheltsége magyarázza meg. Degeneratív szervezetet minden esetben ki tudtam mutatni; az a körülmény, hogy ilyen súlyos terheltség nem mindennapos s hogy a szóban forgó perverzió létrejötténél valószínűleg mindig fetischistikus befolyásokra is szükség van, megmagyarázza nekünk a perverzió relativ ritka előfordulását.

Sokkal gyakoribbak a paedophilia azon esetei, melyekben férfiak, akik eredetileg csak felnőttek iránt éreztek libidót és aztán (valószínűleg ex masturbatione) beállott impotentia következtében, a hevesen fennálló nemi vágy mellett gyermekekhez fordulnak. Érdekes eset erre a paedophiliára, amelyben impotentia és a felnőttek előtti blamage-tól való félelem voltak az indokok e mű 10. kiadásának 106. sz. megfigyelése, melyben az illető potentiájának csökkenésével, anélkül, hogy a motivum tudatában lenne, vonzalmat érez

12-13 éves puellákhoz, amely hajlam aztán egy beállott inverzió sexuális után 13-14 éves fiúkra terelődik át.

Masturbatio okozta neurasthenia sexualis által előidézett paedophilia erotica classicus példája az, melyet „Arbeiten” c. művemben (4. f. 125. 1.) közöltem. A paedophilia erotica egymagában nem biztosíthat büntetlenséget, mert az eddigi tapasztalat szerint paedophil ösztönök megfékezhetők mindaddig, míg kóros folyamatok az erkölcsi ellenállóképességet nem gyöngítették. A 422. lapon közölt esetek közül a 2. és 3-nál ezt neurasthenia sexualis, a 4-nél dementia paralytica idézte elő. Enyhítő körülmény a 2. és 3. esetben okvetlenül beismerendő, mert kétségtelen az a tény, hogy terhelt egyén kóros nemi ösztönéről van szó. Törvényszéki orvosi vizsgálat mindenesetre kikerülhetetlen a paedophilia erotica eseteiben. A jogi felelősség kérdése csak concret módon, az összegyéniség synthetikus megítéléséből dönthető el. Az anomália hordozója mindig degeneratív lény és így nem oly ellenálló, mint a normális ember. Hypersexualitás alkoholbefolyásának érvényesülése a büntett elkövetésére, erkölcsi gyöngeség stb. szintén tekintetbe jönnek és a cselekvés szabadságát teljesen meg is szüntethetik.

Az ilyen szerencsétlenek mindenesetre közveszélyes emberek, akik állandó felügyeletre és orvosi kezelésre szorulnak. Leghelyesebben gyógyintézetbe¹ kellene ezeket szállítani, hogy esetleg meggyógyulhassanak, nem pedig börtönbe.²Hogy gyógyulás lehetséges, azt 2 súlyos esetben constatálhattam.

A gyermekeken elkövetett erkölcstelen merényletek törvényszéki megítélésénél általában ahoz a végeredményhez kell jutnunk, hogy a psychopathiás indokolás – sajnos – igen gyakran hiányzik; de nem szabad szem elől téveszteni azt, hogy sokkal gyakrabban mégis forognak fönn pathológiás momentumok; és éppen ezért minden oly esetben, amelyben felnőtt egyén gyermekén vetemedik valamely erkölcstelenkedésre elkerülhetetlen az elmebeli állapot megvizsgálása.

Különösen áll ez azon esetekre, melyekben aggok lesznek a gyermekek elcsábítói; ez esetben a megítélés nem ütközik nagyobb nehézségekbe, ahol erkölcsi és értelmi idiotia, súlyos psychikai elfajulási állapotok, valamely szerzett defectus képezik az okot vagy az osztrák btk. 2. §. és a német btk. 51. §. által leírt elmezavar képezi a subjectiv tényállást. Hosszas és alapos megfigyelésre csak akkor

¹ *Fuchs*, Therapie der anomalen vita sexualis 11. 1.

² Lásd az általam a Zeitschrift für Psychiatrie 58. 4. sz. alatt közölt esetet, melyben egy psychikailag dégénérait ügyvéd, aki conträrsexnalis, pädophil, sadista, gondonoki minőségben, enm pnerorum flagellait és ezért 2½ évi börtönre ítélték.

szorul az eset, hol a kezdődő dementia paralytica vagy senilis anynyira kifejlődtek már, hogy sejthetjük vagy feltételezhetjük azokat, de teljes diagnostikai bizonyítékot még nem szolgáltatnak.

7. Természetellenes erkölcstelenkedés (Sodornia¹).

(Oszt. btk. 129. §. törvénytervezet 190. §. német btk. 175. §.)

a) Állatgyalázás (bestialitás)²

Az állatgyalázás – bármennyire undorítónak és förtelmesnek tűnik föl tisztességes ember előtt – sem támad mindig psychopathologiai feltételekből. Mélyen álló moralitás, a természetes nemi érintkezés nagy akadályai mellett fennálló heves nemi vágy lehetnek ezen úgy férfiaknál, mint nőnél előforduló ellenállhatlan váagnak indító motívumai.

Polák révén tudjuk, hogy Perzsiában az a tévhit ad tápot e műveletnek, hogy ezáltal a gonorrhéától megszabadulhatnak; különben Európában is sok helyütt azt hiszi a nép, hogy kis lánnyal való közösülés útján megszabadulhat nemi bajától.

A tapasztalás szerint a bestialitás nem nagyon ritka a tehén- és lóistállóknban. Sokszor nőstény kecskéket, kutyákat, sőt tyúkokat is használnak, amint *Tardieu* és *Schauenstein* (Lehrb. 125. 1.) esetei tanítják.

Ismeretes Nagy Frigyes rendelkezése azon esetből kifolyólag, mikor egy lovas ilyen módon kancáját gyalázta meg: „Disznó kölyök, akit a gyalogságba kell áttenni!” A nőknek állatokkal való érintkezésénél eddig csak kutyák szerepeltek. A nagy városok erkölcsi süllyedtségének elremítő példája, amelyet *Masehka* közöl, egy párizsi nő, aki zárt körben, belépti díj mellett, kéjencek előtt azzal produkálta magát, hogy egy betanított buldoggal közösült.

229. sz. megfigyelés. Egy vidéki városban 30 éves, előkelőbb rangú férfit tyúkokkal üzött sodomián érték tetten. Sokáig gyanazkodtak a tettesre, mert a tyúkok egyik a másik után pusztultak el;

¹ Az uralkodó elnevezésekhez ragaszkodom, mikor a bestialitást és päderastiát *sodomia* neve alá foglalom. A „Genesisben”, mely a 19. fejezetben először használja ezen kifejezést, kizárólag a paderastiát jelentette. Később aztán gyakran használták oly értelemben, mint a bestialitást. A moraltheologusok, mint *liguori* ezt. *Alfonz*, *Gury* stb. mindig helyesen tettek különbséget: *sodornia* azaz *concubitus cum persona ejusdem sexus* és *bestialitás*, azaz *concupitus cum bestia* között. (1. *Olfers*, *Pastorelmedezin* 78. 1.) A jogászok csináltak zavart a kifejezések használatában, amennyiben beszéltek: „*sodornia ratione sexus*” és „*sodornia ratioie generie*”-ről. A tudománynak azonban ez esetben a theologia ancillá-jának kellene magát elismernie s a helyes szóhasználathoz visszatérnie.

² Érdekes histor. jegyzeteket lásd *Krause*, *Psychol des Verbrecheng*, p. 180.-*Masehka*, *Handb.* III. 188. 1. – *Hof mann*, *Lehrb. der ger. Medizin* 180. 1. – *Rosenbäum*, *Die Lustseuche*, 5. kiad. 1892.

a törvényszéki bíró azon kérdésére, hogy mikép követte el a gyalázatossgot, a vádlott azzal védekezett, hogy nemi szervei oly kicsinyek, hogy lehetetlenné teszik a nővel való nemi érintkezést. Az orvosi vizsgálat tényleg rendkívül kis genitáliákat talált. Az individuum *szellemileg teljesen ép*.

Esetleges terheltiségére a nemi ösztön ébredésének idejére stb. vonatkozólag hiányzanak közelebbi adatok. (*Gyurkovechky, Mann'. Impotenz, 1889. 82. old.*)

230. sz. megfigyelés. 1889 szept. 23-án délben W. 16 éves cipészinas, a szomszéd kertben libát fogott és azon bestialitást űzött. Mikor a szomszéd odaért és szemrehányásokkal illette, W. azt kérdi: „No baja esett a libának?” – és eltávozott. A kihallgatásnál mindent beismert, de azzal védekezett, hogy temporär elmezavarban volt. 12 éves korában kiállott súlyos betegsége óta, forrósággal egybekötött rohamok gyötörték, melyektől nem tud megszabadulni és ilyenkor nem tudja, hogy mit cselekszik. Ilyen roham alkalmával követte el tettét is. Hasonló vallomást tett a főtárgyaláson is és azt állította, hogy a species factiról csak a szomszéd adatai révén tud egyet-mást. Atyja előadja, hogy a fiú egészséges család gyermeke, 5 éves korában kiállott scarlatina óta beteges, 12 éves korában forrósággal vegyes főfájás gyötörte. W. jól tanult az iskolában, atyjának segített a mesterségnél. Masturbatio nem volt kimutatható.

Az orvosi vizsgálat sem értelmi, sem erkölcsi fogyatékossgot nem tudott kimutatni. A testi vizsgálat normális genitáliákat, aránylag erősen fejlett penist és a térdinreflex fokozódását találta, egyebekben negativ eredmény.

A tempore delicti fennálló amnesia nem volt kétségtelenül beigazolható. Elmezavarának előbbi rohamairól semmi sem volt megtudható, a 6 heti megfigyelés alatt pedig ilyenek nem voltak észlelhetők. A nemi élet perverziója nem forgott fenn. Az orvosi vizsgálat nem utasította vissza annak lehetőségét, hogy valamely agyi megbetegedés következtében előálló organikus momentumok (fluxio a fej felé) befolyást gyakorolhattak a tett elkövetésére (dr. *Fritsch* tanár úr egyik szakvéleményéből).

A bestialitás keretén belül oly esetekkel találkozunk, melyekben kétségtelen *a kóros alap*, amennyiben súlyos terheltég, constitutionális neurosisok, nővel való coitus kísérletnél impotentia, a természetellenes actus kivételének impulsiv jellege, valamennyi erre mutatnak. Célszerűnek találom ezen kóros eseteket külön megnevezni és pedig – a bestialitás elnevezést a nem kóros esetek számára fentartva – a kórosakat nevezhetjük *zooerastia-nak*.

231. sz. megfigyelés. *Impulsiv sodomia*. A. 16 éves kertész, tör-

vénytelen gyermek, atyja ismeretlen, anyja súlyosan terhelt, hysteropilepsiás no. A. difformis koponyát mutat, kis növésű, gyermek-kora óta masturbál, mindig morosus, kedvetlen, ingerlékeny, kerüli az embereket, rohamai alkalmával határozottan kórosan reagál, e mellett hysteropathiás tüneteket mutat (látótér szűkülés, dyschromatopsia, az ízlés, a szagérzés alászállása, anästhesia testiculi dextri. Clavus stb.

A.-ról kiderül, hogy nöstény kutyákkal masturbált és sodomiát üzött. 12 éves korában látta, amint fiúk egy kutyát masturbáltak. Ő ezt utánozva nem tudott többé vágyának ellenállni; leggyakrabban nöstény nyulakon sodomisait, mert egyedül ezen állatok ingerelték őt. Az éjszaka beálltával belopózott ura nyúlistállójába, hogy ott kielégítse borzasztó ösztönét. Sokszor találtak nyulakat szétszakított rectummal. A bestális actust mindig egyformán üzte. Formális rohamai ismétlődtek nyolcheti időközökben és pedig mindig este. A.-t kellemetlen érzések fogták el, mintha fejét szétkalapácsolnák; úgy érezte, hogy eszét veszette. A nyulak sodomizálásának kényszer gondolata ellen küzdött, de növekvő aggodalma és mindinkább fokozódó főfájása tarthatatlanná tették helyzetét. Állapota tetőfokán harangzúgás és hallása, hideg veríték kitörése és végül az ellenállóképesség felfüggesztése mellett követte el tettét. Mikor ez megtörtént, aggodalma azonnal megszűnt. Ismét önmaga urává lesz, mélyen restelli tettét s már előre fél az ismétlődéstől; A. azt állítja, hogy ha ilyen helyzetben választania kellene egy nő és a nyúl közt, az utóbbira szánna el magát. Időközönként is a háziállatok közül csak ezek tet-szenek neki. Kivételes állapotában elég a nyúl megcsókolása vagy megszorítása arra, hogy kielégítse, néha azonban ez oly furor sexualisba hozza, hogy hevesen sodomizálnia kell az állatot.

Az említett bestiális actusok tudják csak kielégíteni; állítja, hogy kéjérzést ilyenkor sohasem érzett és kielégítést is csak annyiban, hogy kínos, impulsív, kényszer okozta helyzetéből megszabadult.

Az orvosi vizsgálatnak sikerült kimutatnia, hogy ez emberi szörnyeteg psychikailag elfajult, terhelt beteg és nem bűnös. (*Boeteau La France Médicale*, 38. évf. 38. sz.)

232. sz. megfigyelés. X. 40 éves földműves, görög katolikus. Atyja és anyja erős ivók voltak. 5 éves korában epilept. rohamok lepték meg, öntudatlanul összeesett, 2-3 percig mozdulatlanul fekszik, majd magához térve, tágranyított szemekkel futkos ide-oda céltalanul. 17 éves korában ébredt föl nemi ösztöne. Sem nőkhöz, sem férfiakhoz nem érez vonzalmat, de annál erősebben állatokhoz (lovak, madarak stb.) Tyúkokkal, kacsákkal, majd tehenekkel, kancákkal közösült. Onaniát nem üzött.

Patiens szentképfestő, nagyon korlátolt eszű. Évek óta vallási

paranoia-ban szenved. „Érthetetlen” szerelemmel viseltetik isten anyja iránt, akiért életét is feláldozná. A klinikán sem anatómiai el-fajulási jeleket, sem más hibát nem lehetett rajta konstatálni.

Aversio áll fenn nála a nők iránt. Egy coitus kísérlete alkal-mával (nővel) impotensnek bizonyult, állatokkal szemben nagyon po-tens. Nőkkel szemben igen szemérmes; az ezekkel való coitust mint-egy bűnnek tartja. (*Kowalewszky*, Jahrb. f. Psych. VII. 3. f.)

233. sz. megfigyelés. T. 35 éves, iszákos atya és psychopathiás anyja gyermeke, aki soha súlyos beteg nem volt, s viselkedésében semmi feltűnőt sem mutatott. Már 9 éves korában tyúkkal fajtalan-kodott, később egyéb háziállatokkal is. A nőekkel való cohabitálás óta ezen bestiális vágyai elmaradtak. Húsz éves korában megnősült, nemi élete kielégítő.

27 éves korában az ivásnak adta magát. Ez időben újból fel-éledtek benne perverz hajlamai. Midőn egy napon kecskét vitt há-gatás céljából a szomszéd faluba, vágy támadt benne a sodomizálásra, amely mind hatalmasabb lett, de nehezen mégis meg tudta fékezni. Szívdobogás, kínzó mellfájdalom, heves orgasmus mégis ösztöne rab-jává tették. T. azt állítja, hogy ilyenkor sokkal nagyobb élvezete volt, mint a nővel való coitusról.

Bestiális tetteit nem vették észre. Végül alkohol-őrület miatt került a tébolydába és az anamnesisnél tette meg e leleplezéseit. (*Boissier et Lauchaux*, Annal, médico-psychol. Juli-Augustus, 1893. 381. 1.)

Nagyon nehéz a zoerastia létrejöttét megmagyarázni. A feti-schismusra való visszavezetés – ami a zoophilia erotica-nál lehetsé-ges volt – az eddig észlelt eseteknél nem sikerült.

Kérdés, hogy a zoophilia egyáltalán vezethet-e állatokon elkö-vetett nemi actusokhoz (tehát esetleg bestialitáshoz). Ha csakugyan fetiechistikus jelenség, akkor a fetischismus terén tett tapasztalatok alapján e lehetőség alig vehető fel.

A zoophilia erotica fetischistika (1. 182. old.) között esetében sem mutatkoztak ilyen hajlamok, a tettes egyáltalán nem gondolt az állatok nemével. Azért a zoo-erastiára vonatkozólag egyelőre nem marad egyéb hátra, mint hogy azt a nemi élet veleszületett perverz-iójának tartsuk.

A következő mindenesetre csökevényes fejlettségű eset e fel-tevés mellett szól, amennyiben a megfelelő ösztön motivációjának teljes tudatlanságát is mutatja.

234. sz. megfigyelés. Y. 20 éves, intelligens, jól nevelt, állítólag nem terhelt egyén, aki neurastheniától és hyperaesthesia urethrae-től eltekintve testileg egészséges, állítólag sohasem masturbált, gyer-

mekkora óta kedvelte az állatokat, különösen kutyákat és lovakat. A pubertás óta erősen űzi a sportot, anélkül azonban, hogy nemi képzelődések merültek volna föl ezzel kapcsolatban.

Egy napon, mikor lóra ült, kéjézés fogta el, 14 nap múlva szintén, most már erectió kíséretében.

Első lovaglása alkalmával már ejaculált, így egy hó múlva is. Patiens bosszankodott és restelte a dolgot, tartózkodott a lovaglástól, most majdnem mindennapos pollutiói támadtak.

Lovasok, kutyák látása erectiót okozott; pollutióit álmok kísérték, melyekben lovon ült, vagy kutyákat dressirozott. Orvosi segítséget keresett. Sondázás megszüntette a hyperaesthesia urethrae és csökkenti a pollutiókat. Orvosa a coitust ajánlotta neki; a tanácsot, bár nem szívesen, megfogadta; hiányzott benne a nő iránti hajlam és nem bízott potenciájában.

Coituskísérletei hiábavalók; nem tud erectiót előidézni, csak akkor, ha kutyák és lovasok szerepelnek képzeletében.

Patiens mindjobban boldogul a coitusnál, állatokhoz való vonzalma tünőfélben van, lovasok, kutyák látása nem okoz már erectiót, pollutióit kiváltó álmaiban sem szerepelnek többé, inkább leányokról álmodik. A kezdetben hamar eltűnő erectió és ejaculatio praecox következtében kóros coitus normalissá lesz; patiens nemi kielégítést érez, kóros ösztöne megszűnt. (Dr. Hanc, Wien. med. Blätter, 1877. 5. sz.)

Határozottan kóros egy *stupator bestiarium* következő esete.

235. sz. megfigyelés. X. 47 éves, előkelő társadalmi állású úr, tanácsomat és segítségemet kéri ki vita sexualisának kínos anomáliája miatt, mivel nőszülni akar és mostani állapotában erkölcsileg teljesen képtelen házasságkötésre. X. nyilván súlyosan terhelt, atyja, két testvére és egy bátyja nagyfokú idegességben szenvedtek, anyja állítólag egészséges.

X-ben nagyon korán ébredt a vita sexualis, amennyiben már 11 éves korában masturbált rávezetés nélkül.

Határozottan hypersexualis lévén, tovább űzte a masturbatiót és 14 éves korában annyira megfélemedezett magáról, hogy nőstény kutyákat, lovakat sodomizált, amit fokozott nemi ösztönnel és megfelelő alkalom hiányával indokolt; gyermek- és ifjúkori éveit otthon vidéken, majd egy nevelőintézetben töltötte.

X. azt állítja, hogy tisztában volt tettének gyalázatos voltaival, s minden erejével küzdött bestiális hajlamai ellen. De a vágy, a kéj, az élvezet, melyet a kielégítésnél érzett, túlszárnyaltak mindent. Felnőtt korában sem homosexualisan nem érzett, sem nő iránt nem érzett hajlamot.

E vallomások alapján jogosultnak találjuk e bestialitást nem perverziónak, hanem a szokás által erős gyökeret vert perverzitásnak tekinteni.

Feltűnő, hogy eroticus álmai csak bestialitás körül forogtak, s hogy – midőn 25 éves korában végre gyógyítás céljából coitust próbált meg cum muliere – nagyon is kívánatos kísérleti objectum és fennálló potentia dacára a legcsekélyebb kielégítést sem érezte. A következő 22 évben hasonló eredménnyel kísérlete meg 9 ízben a coitust.

Mindig csak „mechanikailag” dolgozott, kéjes izgalom nem fogta el, úgy érzi, mintha egy darab fával közösülne, néha undorodik, míg a bestiával legnagyobb élvezete van.

Bestia pusztá megpillantása heves vágyakat támaszt benne^ míg női társaságban unatkozik és a lupanar-beli puellának különös manipulációkkal kell őt az actusra praeparálni.

2 hónappal ezelőtt, hogy X. felkeresett, minden ellenállóképességének összeszedésével ellenállott masturbatorikus és bestiális vágyainak.

Különös lelkű egyén, mindenestre dégénére supérieur; anatómiai elfajulás, neurasthenia nem mutatható ki nála.

Én éber állapotban erős suggestiókat alkalmaztam a masturbatio és bestialitás rovására és a női nemhez való közeledés előnyére; antiaphrodisiacus szereket alkalmaztam, frugális életmódot, sok szabadmozgást, könnyű hydrotherapiát ajánlottam neki és megvolt azon elégtétele, hogy patiens 10 hónappal ezután a nővel való coitusnál gyenge kielégítést érez és korábbi perverz vágyaitól meglehetősen ment.

Hasonló eseteket közöl *Moll* a *libido sexualis* című művében 431. lapon.

Érdekes a zoerastia azon esete, amelyet Howard közölt (*Alienist and Neurologist* 1896 XVII.) 16 éves fiatalemberről van szó, akit csak disznók izgattak nemileg és ilyenekkel való manipulálás nemi kielégítést hozott számára.

Feltűnő a valódi zoerastia eseteinek nagy ritkasága, ami abból magyarázható, hogy nagyon könnyen titokban maradhatnak.

Végleges ítélet arról, hogy vajjon zoerastia veleszületett anomália vagy fetischistikus úton létrejött perverz ösztönirány jelentőségével bír – ma még nem mondhatunk.

Moll (*Libido sexualis* 432. 1.) valószínűnek tartja, hogy itt a még nem differenciált nem fokán való megállapodás forog fenn hypersexualitás kíséretében, amely bestiákra irányul; az ösztön tartósan fennáll és meggátolja a nő iránti libido esetleges kifejlődését. S tényleg rendszerint hiányzik a nemi érzés és a psychikai potentia a nővel szemben, sőt gyakran hiányzik a bestiális ösztön kielégítésénél

a férfi és női állati objectum differenciálása iránti érzék is; ami aztán associatorikus úton való keletkezésre látszik utalni, különösen oly esetekben – aminő *Howard-é* – ha bizonyos állatfaj előnyben részesül.

A bestialitásnak törvényszéki szempontból nagyon fontos különválasztása a zooerastiától – nem lehet nehéz in concreto.

Ha a normális nemi ösztön kielégítésére szolgáló alkalom fennállása mellett az illető mégis mindig állaton keres és talál kielégítést, akkor perverz ösztönnek kóros jelentősége bizonyos, mindenesetre sokkal bizonyosabb, mint a rendellenes nemi érzésűnél, annak lehetősége, hogy az egyik rész perverziója a másik rész perverzitásához vezetett, mert hisz az állatokon elkövetett tetteknél hiányzik a psychikai fertőzés.

Azt minden bizonnyal feltehetjük, hogy a zooerastia eseteinek száma sokkal csekélyebb, mint a rendellenes nemi érzésűek száma; ami már a priori is következik a két perverzió jellegéből, mert a zooerasta sokkal távolabb áll a normális objectumtól, mint a rendellenes nemi érzésű egyén; ennél fogva az előbbi perverzió sokkal súlyosabbnak ítéltető, mint az utóbbi.

**b) Ugyanazon nemhez tartozó egyéneknél űzött erkölcstelenkedés.
(Päderastia, Sodornia sensu strictiori.)**

Németország csak férfiakkal egymás között űzött erkölcstelenkedését ismeri. Ausztria már mindkét nem közt ismeri, úgyhogy itt a nők között űzött erkölcstelenség is büntetendő cselekmény.

A férfiak közti erkölcstelenkedések sorában a legnagyobb érdeklődés a paederastiát (immissio penis in anum) illeti. Kizárólag erre a perverzitásra gondolt a törvényhozás, melynek legelőkelőbb törvénytárgyazói – az immissio penis in corpus vivum – állapították meg a 175. §-ban tárgyalt büntény tényállása gyanánt. (*Oppenhoff*, Strafgb. Berlin, 1872., 324. 1. és *Rudolf und Stenglein*, Strafgs. f. d. Deutsche Reich 1881. 423. 1.)

E szerint nem esik a büntetőtörvénykönyv hatályába férfiak közötti más erkölcstelenkedés – *ha ez nem jár a közszemérem megsértésével, erőszak felhasználásával, vagy, ha ez nem M éven aluli gyermekeken követtetett el.* E felfogástól újabban eltértek, amennyiben ezen paragrafus hatálya alá sorolták a *közösüléshez hasonló* cselekedeteket is.¹

¹ Hogy mily leleményesnek és meggondoltnak kell lenni a bírónak akkor, mikor a „közösüléshez hasonló” cselekedetek megítélése mellett az objectiv tényállást kell megállapítania, arra utal egy a *Zeitschr. f. d. gesammte Straf rech wissenschaft*-ban (VII. k. 1. f.), valamint a *F riedreich-féle* Blätter f. ger. Med.

A rendellenes nemi érzés terén tett vizsgálatok egészen más világitásba helyezték a férfiszexuális, mint aminőben a belőle származó erkölcstelenségek állottak akkor, mikor a törvénykönyv ezen része készült. Minthogy a rendellenes nemi érzés számos esetben kétségtelen a pszichikailag degeneratív indokolás, nem szenvedhet kétséget az sem, hogy a püderastia is beszámíthatatlan egyének által elkövetett művelet s szükségessé teszi azt, hogy ne csak a tettet, hanem a tettes lelki állapotát is szemügyre vegyék.

Az e fejezet elején említett szempontoknak tehát itt mérvadóknak kell lenniök; sohasem a tett, hanem egyedül a tettes klinikai és anthropologiai vizsgálata és megítélése hozhat döntést arra nézve, hogy büntetendő perverzitás vagy kóros és a büntetést bizonyos körülmények között kizáró perverzió forog-e fenn.

A legelső kérdésnek tehát oda kell irányulnia, hogy veleszületett vagy szerzett jelenségről van-e szó, az utóbbi esetben pedig, hogy vajjon kóros perverzió vagy pedig erkölcsi eltévelyedés (perverzitás) forog-e fenn.

A *veleszületett* rendellenes nemi érzés csak kóros hajlamú individuumoknál fordul elő, mint anatómiai vagy functionalis, néha mindkét fajtájú abnormitások által felismerhető általános terhelt-ségnek egyik részjelensége. Sokkal biztosabb a diagnózis és világosabb az eset, ha az illető individuum karaktere és egész érzése nemi sajátosságának megfelelően alakul. A másik nem iránti vonzalomnak teljesen híjával van, sőt horror-t érez a velük való nemi érintkezés gondolatára, ha az illető rendellenes nemi ösztönének kielégítése közben a nemi élet más irányú anomáliáit kimutatja, valamint súlyosabb degenerációra enged következtetni az ösztön periodicitásából, a cselekvés impulsív jellegéből, szóval, ha az illető neuro- és psychopathiás jelenség.

További kérdés az urning elmebeli állapotára fog irányulni; ha az olyan, hogy a beszámíthatóság feltételei teljesen hiányoznak, akkor a püderasta nem bünös, hanem beszámíthatatlan elmebeteg.

A veleszületett urningoknál ez határozottan a legritkább eset; mert ezek rendszerint csak elemi pszichikai zavarokat mutatnak, melyek a beszámíthatóságot legkisebb mértékben sem befolyásolják.

Ezzel azonban még nem intéztük el az urning beszámíthatóságának kérdését. A nemi ösztön egyike a leghatalmasabb organikus ösztönöknek. Egyik törvényhozás sem tartja büntetendőnek a házasságon kívüli nemi érintkezést; hogy az urning perverz módon érez,

(1891. évf. 6. sz.)-ban megjelent munka a férfiak közti érintkezés büntetendő voltáról. – Lásd azonkívül: *Moll: Conträre Sexualempfindung*, 223. 1. – *Bernardi, Der TJranismus*, Berlin, 1895. – von *Erkélens*, Strafgesetz u. wiedernatürl. Unzucht. Berlin, 1895. – *Schäfer*, Vierteljahrsschr. f. ger. Medizin 3. Folge XVII. 2. füzet.

nem az ő hibája, hanem abnormis természeti hajlamáé. Nemi vágy tehát lehet esztétikai szempontból nagyon is undorító, az ő abnormis álláspontjáról nézve azonban normális. Éhez járul, hogy e szerencsétlenek legnagyobb részénél a nemi ösztön abnormis erővel érvényesül és öntudatuk a perverz ösztönben sokszor semmi természetellenes dolgot sem lát. Hiányzanak tehát az erkölcsi és esztétikai ellenerők az ösztön leküzdésére.

Számtalan normális szervezetű egyén nélkülözheti libidója kielégítését anélkül, hogy az így magára kényszerített abstinencia egészségében kárt ejtene. Sok neuropathiás egyén pedig – es az urningok átlag valamennyien azok – súlyos idegbeteggé lesz, ha természeti ösztönének nem tesz eleget, avagy azt rá nézve perverz módon elégti ki.

A legtöbb urning kínos helyzetben van. Egyik oldalon az abnormis erős, kielégítésben jóttevő, mintegy természeti törvénynek érzett ösztön a saját nem tagjai iránt – másik oldalon a közvélemény, mely tetteiket pellengérré állítja és a törvény, mely szégyenletes büntetéssel sújtja őket. Egyfelől kínos lelkiállapotok, melyek kedélybetegségekhez, Öngyilkossághoz, de legalább is ideggyéngüléshez vezetnek – másfelől a szégyen, állás elvesztése stb. Nem lehet kétely aziránt, hogy a szerencsétlen kóros dispositio és természeti hajlam kényszerhelyzeteket teremt. A társadalom és a törvény kötelessége e viszonyok enyhítése; a társadalomé oly módon, hogy e szerencsétleneket sajnálja, de nem veti meg, a törvényé pedig annyiban, hogy nem bünteti őket, ha azon korlátokon belül mozognak, melyeket a nemi élet tevékenységének egyáltalán felállítottak.

E felfogások és követelések jogosultságának bizonyítására legyen szabad egy urningnak szerzőhöz intézett promemoriáját itt közölnöm; e sorok írója előkelő állásban van Londonban.

„Fogalma sincs, hogy mily súlyos, örökös küzdelmet kell folytatnunk – különösen nekünk, akik gondolkozunk és finoman érzünk – s mennyit) szenvedünk a rólunk és „erkölcstelenségünkről” alakult hamis nézetek súlya alatt.

Az ön felfogása, hogy a szóban forgó jelenség végső elemzésében a legtöbb esetben veleszületett „kóros” dispositióra vezethető vissza – teszi talán leginkább lehetővé azt, hogy az uralkodó előítéleteket legyőzve, megvetés és undorodás helyett részvétet keltsen irántunk, szegény „beteg” emberek iránt.

Bármennyire is hiszem, hogy az ön által képviselt nézet ránk nézve a lehető *legelőnyösebb*, mégsem merem a tudomány érdekében e szót: „kóros” minden megjegyzés nélkül acceptálni és bátorságot veszek magamnak arra, hogy erre vonatkozólag néhány észrevételt tegyek.

A jelenség minden körülmények között *anomal*; a kóros szó-
nak más jelentősége van, melyet a jelen esetben nem tudok meg-
találni, legalább is nem találhattam meg azon számos esetben, me-
lyeket alkalmam volt megvizsgálni. A priori megengedem, hogy az
urningoknál aránytalanul nagyobb az elmezavarok, ideges bajok
száma, mint a normális egyéneknél. Kérdéses azonban, hogy ez a
fokozott nervosítás okvetlenül kell, hogy urningítás-sal függjön
össze, avagy az esetek legnagyobb részében nem azon körülmény
rovására írható-e, hogy az urning a most érvényben levő törvény és
társadalmi előítélet folytán nem jut oly könnyen és egyszerű módon
veleszületett nemi hajlamának kielégítéséhez, mint más emberek.

Az urning ifjú, mikor az első nemi izgalmakat érzi és azokat
társaival naiv módon közli, azonnal észreveszi, hogy ezek nem értik
meg; úgyhogy ezentúl magába rejti azokat. Ha tanítójának vagy
szüleinek közléseket tesz arra nézve, ami őt izgatja, úgy ezek az iz-
galmat, amely oly természetesnek tűnik föl előtte, mint a hal előtt
az úszás, – romlottnak és bűnösnek jellemzik és prédikálnak neki,
hogy ezeket mindenáron küzdje le és nyomja el. S most egy belső
harc indul meg, a nemi izgalom erőszakos elnyomása, s minél
jobban nyomja el a természetes kielégítést, annál élénkebben kezd
a képzelet működni és előszeretettel rendszerint azon képeket vará-
zsolja elő, melyeket száműzni szeretne onnan. Minél erélyesebb a jel-
lem, aki a harcot vívja, annál többet szenved az idegrendszer. Sze-
rény nézetem az, hogy egy oly mélyen belénk oltott ösztönnek ily
erőszakos elnyomása csak fejleszti azon kóros jelenségeket, melyek
urningoknál megfigyelhetők; nem szükséges azonban, hogy meg-
felelő urningéális dispositiókkal is összefüggjön.

Vannak, akik ezen belső harcot hosszabb-rövidebb ideig foly-
tatva emésztik föl benne magukat, mások arra a meggyőződésre jut-
nak, hogy ez a velük született, annyira hatalmas ösztön nem lehet
bűnös, s ezért nem is próbálják tovább a lehetetlent – annak elnyo-
mását. Most kezdődik azonban a szenvedések és valódi izgalmak
sorozata. A dioning, ha nemi izgalmi részére kielégítést keres, azt
hamar megtalálja, de nem így az urning! Látja a férfiakat, akik
izgatják, de nem szabad szólnia, nem szabad éreztetnie, ami belsejé-
ben forr. Azt hiszi, hogy a világon egyedül őt tartják fogva ilyen
izgalmak. Természetszerűleg keresi a fiatal emberekkel való társal-
gást, de nem mer velük bizalmasan beszélni! Így aztán arra veteme-
dik, hogy önmaga szerezzék meg magának a kielégítést, melyet más-
kép nem érhet el. Onaniát kiterjedten üznek és a bajnak összes kö-
vetkezményei persze hatványozottan érvényesülnek. Ha aztán bizo-
nyos idő múlva az idegrendszer tönkrement, e kóros jelenséget ismét
nem a homosexualitás idézte elő, hanem éppen azon körülmény,

hogy a ma általánosan uralkodó felfogás miatt az urning nem találhatója nemi ösztönének természetes kielégítését és így onaniához folyamodik.

Vegyük azonban azt, hogy az urningnak az a ritka szerencse jut osztályrészül, hogy hasonérzésű lélekre talált, vagy egyik tapasztalt társa felvilágosítja őt az urning világ eseményeiről, akkor talán elmarad néhány belső harca, de az izgató gondok és félelem lépésről-lépésre követik. Immár tudja, hogy abnormis érzéseivel nem áll egyedül ezen a földön: felnyílnak a szemei és csodálkozik, hogy mennyi társa akad minden társadalmi osztályban és minden hivatás mellett, megtudja azt is, hogy ez életben ép úgy mint a dioningoknál, prostitúció is van, akadnak megvásárolható férfiak, ép úgy mint kéjnök. Szóval a kielégítésre szolgáló alkalom nem hiányzik többé; de mennyire másképp alakulnak a viszonyok a dioningoknál, mint itt!

Vegyük a legkedvezőbb esetet! Talált hasonló érzésű barátot, akire egész életében vágyott. Ennek azonban nem adhatja át magát oly nyíltan, mint az ifjú a lánynak, akit szeret. Folytonos aggodalomban féltve kell őrizniök titkukat, sőt a nagy intimitást is titokban kell tartania a világ előtt, mert ez könnyen gyanút kelthet, -különösen ha nem egyenlőkorúak és nem egyenlő társadalmi osztályokhoz tartoznak. A viszonytal tehát izgalomnak, félelemnek egész láncolata indul meg, amely a szerencsétlentől megtagadja a zavartalan élvezetet. Némelyiket a legközömbösebb dolog reszketésbe ejti, mert hátha gyanút találna kelteni és titka kiderülne, ami társadalmi állását ássa alá, hivatalát vagy hivatását rabolhatja el tőle. S ez az állandó izgatottság, ez a folytonos -aggodalom nyomtalanul és minden utóhatás nélkül hagyja-e az idegrendszert¹?

A másik, aki nem oly szerencsés, nem találja meg a hasonló érzésű barátot, de talál helyette egy csinos férfit, aki kezdetben szívélyes és előzékeny volt vele szemben, mindaddig míg legbensőbb titkait nem árulta el neki és most a legagyafűrtabb zsarolások következnek. A szerencsétlen üldözött azon alternatíva elé van állítva, hogy vagy fizet, vagy társadalmilag lehetetlenné lesz, előkelő állását veszti el, magára és családjára a legnagyobb szégyent hozza; fizet tehát s minél többet fizet, annál vérszomjasabb lesz az a vampyr, aki vérét szopja, míg végre aztán az anyagi romlás és becsületvesztés közt kell majd választania. Csodálkozik-e valaki azon, ha valakinek idegei ebben a szörnyű harcban tönkre mennek?

Az egyiknél teljesen felmondják a szolgálatot, elmezavar áll be és a szegény végül a tébolydában talál nyugalmat, amelyet az éleiben nem találhatott meg. A másik kétségbeesésében öngyilkos-

sággal vet véget ezen tarthatatlan állapotoknak. Nem is képzeljük, hány ismeretlen okból öngyilkossá lett fiatalember tartozik ide?

Azt hiszem, nem tévedek, mikor azt állítom, hogy a fiatal emberek öngyilkosságainak fele ilyen körülményekre vezethető vissza. Még oly esetekben is – ahol nem a könyörtelen zsaroló üldözi a szerencsétlent, hanem békés viszony áll fenn két férfi között, – ilyenkor is a felfedezés, avagy az attól való félelem is öngyilkossághoz vezethet. Hány tiszt és hány katona, akik alárendeltjeikkel vagy társaikkal folytattak viszonyt és leleplezettnek gondolják magukat, – igyekszik golyóval a fenyegető szégyen elől megmenekülni. S így áll a dolog más foglalkozásúaknál!

Ha tehát tényleg el kell ismernünk, hogy az urningoknál több szellemi abnormitás s több valódi szellemi zavar figyelhető meg, mint a többi embereknél, úgy ez még nem bizonyítja azt, hogy a szellemi zavar szükséges kelléke a homosexualitásnak és hogy egyik a másiknak feltétele. Szilárd meggyőződés szerint az urningoknál észlelhető elmezavarok vagy kóros dispoziciók igen nagy része nem a sexualis abnormitás rovására írandó, hanem inkább a homosexualitásról ma fennálló általánosan elterjedt téves felfogásnak tudandó be; akinek csak megközelítő fogalma van a szellemi és erkölcsi szenvedések, aggodalmak és gondok óriási sorozatáról, melyeket az urningnak el kell szenvednie, azokról az örökös ámitásokról és titkolódzásokról, melyeket alkalmaznia kell, hogy a benne élő ösztönt eltitkolja, azokról a végtelen nehézségekről, melyek nemi ösztönének természet szerű kielégítése elé hárulnak – annak még azon kell csodálkoznia, hogy komolyabb elmezavarok és ideges megbetegedések nem lépnek föl náluk. A kóros állapotok legnagyobb része nem is jönne létre, ha az urning oly könnyen és egyszerűen találna kielégítést nemi ösztöne számára, mint a dioning, ha nem lenne kitéve ezen örökös aggodalmaknak!

De lege lata annyiban kellene az urning állapotát tekintetbe venni, hogy az illető paragrafus hatályát csak a valódi *paederastia* eseteire terjesztenék ki s hogy számot vetnének a pontos vizsgálat útján megállapított testi-lelki abnormitással, a bűnösség kérdését pedig mindig individuális megítélés tárgyává kellene tenni. *De lege ferenda* semmit sem kívánnak jobban az urningok, mint a paragrafus felfüggesztését, amibe a törvényhozó nem menne bele egykönnyen, ha meggondolja, hogy a *päderastia* gyakrabban gyalázatos büntett semmint egy testi-lelki bajnak következménye s hogy sok urning, ha ösztöne csakugyan saját nemével való érintkezésre vágyik, mégsem kényszerül arra, hogy a valódi *paderastiának* hódol-

jon, oly nemi műveletnek, mely minden időben cynikus, undorító, passiv alakjában pedig veszélyes cselekedetnek fog látszani. *De hogy hasznossági okokból nem volna-e célszerű a férfi-szerelem törvényes üldözését a codexekből törölni, azt a jövő törvényszerkesztőjének alaposan meg kell gondolnia.*¹

Én a következő okokból javasolnám az illető törvényszakasz eltörlését:

1. A törvényben befoglalt büntettek rendszerint abnormis lelki hajlamosságból támadnak.

2. Csak gondos orvosi vizsgálat tudja a pusztá perverzitás eseteit a kóros perverzióétól megkülönböztetni. A vád emelése pedig az illetőt társadalmilag tönkretette.

3. Az urningok legnagyobb részénél az ösztön perverziója mellett, annak abnormis erős kifejlődése van jelen; úgy, hogy az ösztön kielégítésénél valóságos physikai kényszer hatása alatt állanak.

4. Sokan közülük semmi természetelleneset nem látnak a kielégítésben, ellenkezőleg inkább a törvény által megengedett tartják természetellenes dolognak; tehát náluk hiányzik az erkölcsi correctivum, mely valamely nemi delictumtól visszatarthatná őket.

5. Minthogy a természetellenes erkölcstelenkedésnek definitívát nem tudjuk adni, nagyon is tág teret hagyunk a bíró subjectiv megítélésének. A német btvk. 175. §-ának mindig leleményesebbé való magyarázata igazolja a jogi felfogás bizonytalanságát. Döntő az ítéletre csak az objectiv tényállás lehet (subjectivról szó sem eshetik). Hogyan kell ezt megállapítani? Hisz a büntetteket legtöbbszörre tanuk nélkül követik el?

6. Az illető paragrafus fentartását indokoló theoretikus büntetőjogi érvek nem igen állíthatók föl; elriasztólag csak ritkán hat, javítólag sohasem, mert a kóros természeti jelenségeket büntetések nem szüntetik meg; ha büntetés akar lenni egy olyan tettért, melyet csak hamis feltevések mellett lehet bűnösnek menősíteni, akkor a legnagyobb igazságtalansághoz vezethet. Nem szabad elfelejteni, hogy a különböző kultúrállamok egyikében sem áll fenn e paragrafus s hogy Németországban is csak a közerkölcsiségnek tett engedménynek tekintendő, mely közerkölcsileg nagyon is téves feltevésekből indul ki e büntettek megítélésénél, mert a perverziót és perverzítást összetéveszti egymással.

7. Nézetem szerint a közerkölcsiség és a fiatalság elég védelemre talál más paragrafusokban, a 175. §, határozottan káros, amennyiben a legalávalóbb gyalázatosságokat – az ú. n. chantaget – mozdítja elő.

¹ Lásd Szerző brosúráját: „Der Conträrextiale vor dem Strafrichter.” Leipzig und Wien (Deutike) 2. kiadás 1895.

A denunciáló chanteur mindenesetre megbüntettetik, de alapos kilátása van arra, hogy áldozata nem engedi a feljelentésig jutni a dolgot. S legrosszabb esetben ül egy ideig a fogházban az a gazember, míg áldozata becsületét veszttette és nem ritkán öngyilkos lesz.

8. Ha a német törvényhozó a 175. §. feladása által veszélyeztetve látná az ifjúság védelmét, akkor a 176. §. 1. pontjának egyáltalában *személyekre* való kiterjesztése (most csak nőket tart szem előtt) bizonyosan elégnek mutatkoznék. Hasonló paragrafust tartalmaz a code pénal français. Esetleg arra is lehetne gondolni, hogy ezenfelül a 173. §. 3. pontjában a kort (14. életév), amelytől kezdve fiatalkori személyeken elkövetett cselekedetek büntetlenek maradnak, emeljék. Ez a nőkre nézve is előnyös volna, akik 15. életévben csak kivételesen érik el azt az érettségi fokot, melyen hivatottnak érezhetik magukat az önvédelemre. Ez egyszersmind hatásosabb segítséget nyújtana a fiatal férfinemhez tartozó individuumoknak, mint a 175. §., mely – mint ismeretes – csak a paderastiát tartja szem előtt, onaniát és más erkölcstelenkedést büntetlenül hagy. Pedig a perverz emberek éppen ezen erkölcstelenkedések által válnak az ifjúságra veszélyessé, csak kivételesen a päderastia által. Bizonyos koron, körülbelül a 18. életéven túl, amikor már megfelelő intellectualis és erkölcsi érettség van jelen, sem jogát, sem kötelességét nem alkotja a törvényhozónak, hogy inter mares véghezvitt erkölcstelen cselekedeteket, melyek portis clausis kölcsönös egyetértéssel folynak le, megbüntessen. Ilyen dolgokban kiki önmagával kell hogy elszámoljon, mert sem köz-, sem magánérdeket nem sért.

Amit a veleszületett rendellenes nemi érzésre vonatkozólag de lege lata megjegyeztem, ugyanaz érvényes a szerzetre is. Diagnostikai szempontból nagy fontossággal bír az azt kísérő neurosis vagy psychosis.

Nagy psychopathologiai és bizonyos körülmények között criminalis érdekekkel is bír az a tény, hogyha ilyen rendellenes nemi érzésű egyének szerelme visszautasításban részesül vagy kedvesük hűtlen lesz hozzájuk, akkor féltékenység, bosszúvágy stb. alakjában képesek mindazon psychikai reactiókra, melyeket a férfi, és nő közti szerelmi viszonyban észlelhetünk, amelyek súlyos erőszakos tettekhez is vezethetnek a legmélyebb érzésében megbántott egyén részéről.

Semmi sem bizonyítja ékeesebben a contär-sexual érzések mély gyökerezését, az egész érzés- és gondolatvilágra kiható erejét, s azt, hogy a normális heterosexual érzés- és fejlődési módnak tökéletes helyettesítői. Hogy az ilyen megvetett vagy elárult szerelem milyen tettekre képes, annak élénk példája az amerikai törvényszék egy újabb esete, melynek a hírlapokból való összegyűjtéséért Dr. Boeck (Troppau) kollega úrnak tartozom hálával.

236. sz. megfigyelés. *Rendellenes nemi érzésű lány meg gyilkolja kedvesét, aki megveti szerelmét.*

1892 januárjában Memphis északamerikai városban egy, a legelőkelőbb családhoz tartozó fiatal lány, M. Alice megölte a szintén előkelő családból származó W. Freda barátnőjét és pedig oly módon, hogy nyílt uccán borotvával több mély metszést ejtett a lány nyakán.

A vizsgálat a következőket derítette ki:

Alice anyja részéről súlyosan terhelt, egyik nagybátyja és több unokatestvére elmebetegek, anyja, aki szintén psychopathiás hajlamú, minden gyermekének születése után „puerperális” elmezavaron ment keresztül, amely legsúlyosabb volt 7-ik gyermekének – Alicének születésekor; később elmeegyensúlyba esett, üldözési mániák kíséretében.

Egy bátyja egyideig szintén elmezavarban szenvedett, állítólag napszúrás következtében.

M. Alice 19 éves középnyag, nem szép. Arca gyerekes s „csaknem kicsi alakjához viszonyítva”, assymetriás, a jobb arcfél jobban fejlett, mint a bal, az orr „feltűnően szabálytalan”, tekintete szúrós; Alice balkezes.

A pubertás beállta óta gyakori, súlyos és tartós főfájások kínozták, – havonta egyszer orrvérzésben szenvedett, továbbá gyakran általános remegés és tremor fogta el; egyízben ilyenkor öntudatát is veszítette.

Fiatalabb testvérét és ennek játékait jobban kedvelte, mint nővéreit, versenyzett vele a csigázásban, base-ball, football játékokban, majd céllövészetben és más egyébben. A mászkálás legkedvencebb foglalkozása volt, amelyben nagy jártasságra tett szert; különös kedvet érzett az öszvérekkel való mulatozásra, 6-7 éves korában lovat vett neki édesapja, melyet nagyon szeretett, maga ápolta, etette és nyereg nélkül, fiú módra lovagolt rajta; később is maga tisztította a lovat, maga mosta a patáit, ő is fogta be, értett ehhez a mesterséghez, még a hibákat is ki tudta javítani.

Az iskolában nehezen haladt előre, valamely dologgal nem tudott hosszabb ideig foglalkozni, nehezen fog fel valamit és hamar elfelejti; zene, rajz iránt egyáltalán nem mutat érzéket, női kézimunkára egyáltalán nem lehet rászoktatni. Könyvekben nem lelki kedvét, sem újságot sem könyvet nem olvas. Különcködő, szeszélyes természet, akit tanítónői és ismerősei nem tartanak normálisnak. Fiúkkal nem játszik; játszótársai nincsenek köztük, később sem érdeklik a fiatal férfiak, sem az udvarlók; teljesen közömbös velük szemben, úgyhogy ezek „bolond”-nak tartják.

A hasonló korú W. Freda, egy ismerős család lánya iránt szokatlan vonzalmat mutat már „amióta csak emlékezete fennáll”. Fr.

lányos, szelíd és érző lélek, a vonzalom mindkét oldalon fennáll, de Alice részéről sokkal hevesebb; s évről-évre fokozódik, míg végül szenvedélyévé válik; a katasztrófa előtt 1 évvel Freda szülei más városba költöznek – Alice mély gyászban marad – most gyengéd szerelmi levelezés fejlődik ki köztük.

Alice kétszer látogatja meg Fr. családját – a két lány, tanuk vallomása szerint – „undorítóan gyengéden” érintkeznek egymással, órákhosszat fekszenek egy függő hintában, egymást átölelve és csókolgatva, „olyan ölelés és csókolódzás folyt köztük, hogy az emberben undort keltett”. Alice a nyilvánosság előtt resteli ezt megtenni, Fr. megszólja őt ezért.

Fr. egyik visszaadott látogatása alkalmával Alice meg akarja ölni Fredát, amennyiben álmában laudanumot akar szájába önteni, de Fr. felébredt, kísérlete meghiúsult,

Alice maga veszi be a mérget s hosszú ideig súlyos betegen fekszik. A gyilkossági és öngyilkossági kísérlet indoka az volt, hogy Fr. érdeklődést mutatott két fiatalember iránt, s A. kijelentette, hogy Fr. szerelmét nem nélkülözheti, majd pedig „önmagát akarta megölni, hogy megszabaduljon kínjaitól és Fredának is visszaadja szabadságát. Alice meggyógyulása után folytatódik a levelezés, mely mind hevesebb színezetet ölt.

Alice most már házasság tervét emlegeti Freda előtt; jegygyűrűt küld neki, s halállal fenyegeti, ha megszegi szavát. Űgy tervezte, hogy álnév alatt St.-Louisba menekülnek. Alice férfiruhát akart öltetni s dolgozni mindkettőjükért, s Freda beleegyezésével bajuszt is növeszteni, úgy, hogy borotváltatja magát.

A szökés kivételét megelőzte ennek kiderülése; a terv meghiúsult, a jegygyűrűt és egyéb szerelmi ajándékokat visszaküldik Alice anyjának és a két lány közti érintkezésnek véget vetnek.

Alice teljesen megtört. Álmatlan lesz, csak nagyon keveset eszik, szórakozott lesz (a háztartási számlára a saját neve helyetfc kedvesének nevét írja). A jegygyűrűt és a többi tárgyat, köztük egy gyűszűt, melyet Fr. vérével töltött meg, a konyha egy zugában rejti el, s néha órák hosszat nézegeti, miközben sírás és nevetés váltják föl egymást.

Alice nagyon lefogy, arca aggodalmas kifejezést mutat, szemei „szokatlan, különös fényt” nyernek; midőn tudomására jut, hogy Fr. Memphisbe jön látogatóba, az a szándéka, hogy Fr.-t megöli, *ha már máskép nem bírhatja őt*. Atyja borotváját magához veszi és gondosan őrzi.

Fr. udvarlójával – érdeklődést mutatva iránta – levelezést folytat, hogy betekinthesen érzelmeibe, melyeket Fr. iránt táplál és hogy azok fejlődéséről is tudomást szerezzen.

Fr. ott tartózkodása alatt meghiúsul minden kísérlete, amellyel személyesen vagy levélbelileg hozzá közeledhetnék. Bevárja Fr.-t az uccán, kiakarja vinni tervét, melyet azonban a véletlen meggátol. Csak Fr. elutazása napján sikerül neki Fr.-t a töltés felé vezető úton elérni.

Mélyen sértve azáltal, hogy Fr. az egész úton, amelyen kis kocsikáján mellette haladt, egy jó szóra, vagy pillantásra sem méltatta, odaugrik hozzá és a borotvával egy mély metszést ejt rajta. Fr. nővérétől szidalalmazva és megütve meggondolatlan örvöngés fogja el, és elvakultan elmetszi Fr. nyakát, metszése csaknem a fülig terjedt. Míg a többiek Fr.-val törődnek, Alice elvágat kocsiján és keresztülkaszul járva a várost, hazamegy. Anyjának azonnal elmeséli tettét; ennek szörnyű voltát nem látja be; a megrovás, a következményekre való rámutatás nem érdekli; csak mikor Fr. temetéséről hall és kedvese elvesztésének tudata válik előtte világossá, akkor tör ki keserves sírásba és jajgatásba, csókolja Fr. összes képeit, melyeket tőle kapott, úgy beszél velük, mintha az élővel beszélne.

A törvényszéki tárgyaláson is hidegen és közönyösen viselkedik mély gyászba borult hozzátartozóival szemben, érzéke a tett erkölcsi vonatkozásai iránt teljesen tompa.

Csak Fr. iránti szenvedélyes szerelmének momentumai izgatják föl és hozzák féktelen, rohamszerű állapotba. Fr. „*megszegte a hűséget*”, ő „*megölte őt, mert szerette*”. Értelmi fejlettsége a vizsgálat szerint 13-14 éves lányénak magaslatán áll; hogy Fr.-val való viszonyából gyermekei nem születhettek volna, azt fel tudja fogni, de hogy ez a „házasság” esztelenség lett volna, azt nem; látja be. Fr.-val való nemi érintkezés (masturbatio) suppositióját visszautasítja. Erről, valamint vita sexualis peracta-ról semmit sem lehet megtudni; gynaekologiai vizsgálat sem lehetséges.

A pör *szellemi betegség* verdiktjével végződött (The Memphis medical monthly 1892.).

Hasonló esetet közölt *Havellock Ellis* (Studies etc. 79. 1.) 2 színesnőről van szó, az egyik conträr, a másik heterosexuális. Midőn ez utóbbi egy férfi kedvéért hűtlen lett az elsőhöz, ez féltékenységből lelőtte a férfit. Élethossziglani börtönre ítélték. – Dr. *Sassy* Magyarországból közöl egy esetet, melyben egy nő gyilkosságot követett el egy másikon; az első – conträrsexual – beleszeretett az utóbbiba, aki nem utasította vissza; de mivel egy pincérral kacérkodott, féltékenységből megölte. (Alig. Wiener med. Zeitung 1901. 46. évf. 38-41. szám.) A gyilkos férjhez is ment, de rendellenes nemi érzése miatt házassága szerencsétlenül ütött ki. Enyhítő körülmények beismerése következtében 8 hónapra ítélték.

A nevelt, nem kóros päderastia.¹

Az emberi kicsapongások történetének legszörnyűbb lapjait képviseli.

Azon motívumok, melyek az épelméjű, normálisan érző férfit paderastiára indítják, nagyon különbözők lehetnek. Néha mint - *faute de mieux* – kielégítési eszköz fordul elő a normális nemi élvezettől való kényszerített abstinentia esetén.² Ez hosszú járatú hajókon, börtönökben, és bagnókban fordul elő. Valószínűleg akadnak abban a társaságban sülyedt erkölcsű és buja érzéki emberek, vagy valóságos urningok, akik a többieket csábítják. A kējérzés, az utánzás vágya természetesen előmozdítja ezt.

Mindenesetre jellemző a nemi ösztön erősségére, hogy ilyen ösztönzések is már elegendők arra, hogy a természetellenes actustól való félelmet legyőzzék.

A paderasták másik csoportját azon kějencek képezik, akik a normális nemi érintkezésbe beleunva, kējérzésük megcsiklandozására szolgáló új eszközt fedeznek föl a paderastiában. Ezzel egyidőre pszichikailag és testileg is mélyen csökkent potentiájukat ismét fel tudják támasztani. Ez az újszerű nemi situáció relatíve potensekké teszi őket és oly élvezetet kínál, melyet a nővel való nemi érintkezés már nem nyújthat. Idővel természetesen itt is lesülyed a potentia, amikor az illető ismét a passiv paderastiához fordulhat, mely izgatólag hat és egyidőre ismét lehetővé teheti az activ formát, vagy pedig a flagellatiohoz s obscén jeleneteknek végignézése által igyekszik magán segíteni. (Maschka esete az állatgyalázásról.)

Az erkölcsileg egész elzülött existenciák nemi tevékenysége a gyermekeken üzött különféle erkölcstelenkedések, cunnilingus, fellare és más gyalázatoságok által szokott befejezést nyerni.

A paderasták ezen csoportja legveszélyesebb, mert ezek vetik ki cselszövéseik hálóját a *kis fűgyermekekre*, akiket aztán testileg-lelkileg megrontanak.

E tekintetben borzasztók *Tarnowskynak* a szentpétervári társadalomban gyűjtött tapasztalatai. A nevelt päderasta műveletének

¹ Érdekes hist, közléseket lásd: *Krauss*, Psychol, de® Verbrechens, 174. L – *Tardieu*, Attentates. – *Maschka*, Handb. III. 174. 1. A szóbanforgó baj úgy látszik Ázsiából származott át Krétán keresztül Görögországba, és a klassiku» Hellas idején általánosan el volt terjedve; innen aztán Rómába került, ahol termékeny talajra talált. Perzsiában, Chinában (ahol el is tűrik) nagyon el van terjedve, de Európában is (1. *Tardieu*, *Tarnowsky* és mások).

² Hogy a saját nemével való érintkezés az abstinentiára kényszerült állapotoknál is előfordul, az *Lombroso* (Der Verbrecher, németre ford. Fränkel, 20. 1.) összeállításából derül ki.

intézetek képezik színhelyét. A csábítók kivénült kéjencek és urningok. Az elcsábítottak eleinte nehezebbre esik az utálatos actus véghezvitele. Majd fantasiáját veszi segítségül, amennyiben szép nő képét képzelel el magának; de lassankint hozzászokik; idővel aztán relative impotens lesz a nővel szemben és elég elvetemült ahhoz, hogy a pervers actusokban élvezetet találjon. Bizonyos körülmények között aztán pénzért kapható kynadává lesz.

Ilyen existenciák nem is oly ritkák a nagyvárosokban, mint azt *Tardieu*, *Hofmann*, *Limán* és *Taylor* tapasztalatai igazolják. Számos, urningoktól származó közlésből kiderül, hogy iparszerű prostitutio áll fönn, melyet formális prostitutió-házakban üznek. Érdekes a kacérkodás és tetszelgés művészete, mellyel ilyen férfi-meretrices-ek parfüm, nőiszabású ruhák stb. alakjában akarnak vonzani; a női tulajdonságoknak ez a különös majmolása különben öntudatlanul spontán megnyilvánul a veleszületett és némely szerzett rendellenes érzésű esetben is.

A paderasták társadalmi életéről és érintkezéséről pszichológiai, de rendőri szempontból is érdekes közléseket olvasunk Coffignonnál, *La corruption à Paris* című művében.

ő az *activ* paderastákat amateurs, entrepreneurs és souteneurs csoportjába osztja föl.

Az amateurs-ök kéjencek, de legnagyobbbrészt veleszületett rendellenes nemi érzésű vagyonos és előkelő egyének, akiknek homoszexuális vágyaik kielégítésénél óvatosaknak kell lenniök, nehogy felfedeztessenek; erre a célra lupanár-okba, maisons de passe, vagy női prostituáltak magánlakásaiba mennek, akik a férfi prostituáltakal jó lábon állnak. Így menekülnek a zsarolástól.

Egyes amateurs-ök elég vakmerők és nyilvános helyeken hódolnak gyalázatos vágyaiknak. Ilyenkor esetleges elfogatásukat kockáztatják, s (nagy városokban ugyan nem nagyon könnyen) a chantage-t. A veszély állítólag fokozza élvezetüket.

Az entrepreneur-ök vén bűnösök, akik dacára azon veszélynek, hogy így zsarolók kezei közé kerülnek, férfi-szeretőket tartanak maguknak.

A sontenuer-ök, büntetett paderasták kik „jesus”-eket küldik ki áldozatvadászatra és a lehető legkedvezőbb pillanatban megjelennek, hogy az áldozatot kizsarolják.

Ezen bandák összeköttetést tartanak fönn egymás között, az egyes tagok activ vagy passiv vágyai szerint; vannak formális lakodalmak, esketések, bankettek és az új házaspárt ünnepélyesen hálószobáikba kísérik.

A passiv paderasták lehetnek „petit Jesus”, „Jesus”, vagy „nénik”.

A „petit jesus”-ok elveszett, romlott gyermekek, akiket a véletlen sodort az activ paderasták kezeibe, aki elcsábítja azokat, és ezt a gyalázatos foglalkozást nyitja meg előttük, akár mint entreteneur-ök, akár mint uccai férfi-hetarák, souteneur-rel vagy anélkül.

Azoknak tanítására, akik a gyermekeket a női ruházkodás és tartás művészetére szoktatják, a legkeresettebb és legügyesebb petit jesus-kat használják.

Ezek lassan szabadulni akarnak a tanító vagy exploiteur kezei alól, amikor femme entreteneur lesz belőlük.

A souteneur és petit jesus gondját képezi, hogy az utóbbi mindenféle toilette-fogás által lehető hosszú ideig tartsa meg ifjú kinézését.

A szélső határ a 25 életév, akkor már jesus és entre teneur lesz belőle, amikor aztán mások szokták kitartani. A „jesus” ismét „filles galantes”, vagyis oly csoportra oszlanak, akik ismét egy souteneur birtokába jutottak, továbbá a „pierreuses” csoportjára (ezek női kollegáikhoz hasonló coureurs des rues) és a „domestiques” csoportjára.

Ezek activ paderastákhoz szegődnek, hogy vágyaikat kielégítsék, vagy hogy petit jesus-ket szerezzenek nekik.

A domestiques egyik alcsoportját képviselik azok, akik mint femme de chambres petit jesus-t szolgálnak. Ezeknek főcélja az, hogy compromitáló anyagot szerezzenek, melynek segítségével aztán echantage-t űzhetnek és ily módon öreg napjaikra megélhetést biztosítsanak maguknak.

A passiv paderasták leggyalázatosabb csoportja a „nénik”, vagyis prostituáltak souteneurs-jei, normális sexualitással bíró erkölcsi szörnyetegek, akik -a passiv paderastiat csak nyereszkedésből vagy chantage célokból űzik.

A gazdag amateurs-ök reunions-okat, helyiségeket tartanak fön, ahol a passiv paderasták női ruhákban jelennek meg és szörnyű orgiák szereplőivé lesznek. A pincérek, zenészek valamennyien paderasták. A „filles galantes” nem mernek az uccán női ruhában mutatkozni, de ruhájuknak némiképpen nőies szabása által stb. jelezni tudják szégyenteljes foglalkozásukat; gesztusokkal, kézmozdulatokkal is csábítanak, és partnereiket szállókba, fürdőkbe, bordélyházakba viszik.

Amit szerző a chantage-ról említ, az ismeretes dolog, előfordulnak esetek, melyekben paderasták egész vagyონukat így kiszoroltatják.

Hogy azonban ezen monstruosus világvárosi jelenségek nemcsak hivatásos nevelés, hanem degeneratív hajlamosságnak is szüleményei, azt *Laurent* vizsgálatai mutatják, aki művének (*Les bisexués*,

Paris 1894.) 172. lapján a „effemination” és „infantilisme” jelenségeit „hermaphroditisme artificiel” neve alatt írja le.

Fiúkról van szó, akik a pubertás óta a csontvázban és a nemi szervekben nem mutattak továbbfejlődést, az arcon és pubesen nincs hajfejlődés, értelmiségük pedig visszafejlődik. Gyakran mesélik, hogy seeundár physikai és psychikai női nemi bélyegek fejlődnek ki náluk; ha aztán az ilyen „péti garroche”-ok necropsiára kerülnek, akkor kis hólyagot, csökevényes prostatát, a m. bulbo- és ischiocavernosus hiányát, infantilis penist, igen szűk medencét találunk náluk.

Nyilván súlyosan terhelt egyénekről van szó, akik a pubertás idején hiányos nemi átváltozáson mennek keresztül. *Laurent* azon érdekes megjegyzést fűzi hozzá, hogy az *infantilis és elf eminált egyének ezen csoportjából lesznek a hivatásszerű passiv päderasták (petit Jesus)*. Szóval határozottan anthropologiai és degeneratív tényezők azok, melyek a szörnyű emberi lényeket ilyen gyalázatos carriér-re praedestinálják s kifejlődésüket elősegítik.

1884 február 20-áról szóló berlini újság, mely véletlenül jutott kezem ügyébe, érdekes jegyzeteket közöl a paderasták és az urningok életéről és viselt dolgaikról.¹

„*A nőgyűlölők bálja*”. Berlinnek csaknem összes társadalmi elemei társas egyleteket alkotnak; a kövérek, a kopaszok, az agglégények, az Özvegyek – hát miért ne csinálhatnák meg ezt a nőgyűlölők? – Ez a pszichologiailag érdekes, de társadalmilag nem nagyon épületes társaság a napokban bált rendezett; „nagy bécsi álarcosbál”, ez volt a hivatalos neve; jegyek elárúsításánál nagyon szigorúan jártak el, mivel az urak egymás között szeretnek lenni. A rendezvous helye egy ismert nagyobb tánchelyiség volt; éjfél táján léptem a tánchelyiségbe, a nagy zenekar ütemeire vígan folyt a tánc; a dohányfüst elhomályosítja a gázcsillárokat és a hullámzó tömeg detailjait nem engedi látni. Csak a táncszünetben néztünk kissé körül; az álarcosok jóval nagyobb számban vannak, fekete frakk és báli ruha alig akad egy-kettő.

De, ugyan mi lehet ez? Egy hölgy, aki éppen most mosolygott ránk rózsaszínű tarlatanban, égő szivart tartogat szájában és füstöl, mint egy dragonyos; és íme szóke, kissé „elsimított” bajuszt visel; most egy erősen décolletalt tricots-ba öltözött angyallal ereszkedik szóba, aki hátára helyezett mezítelen karjában szintén szivart tart. Két férfihang, a társalgás is ilyen: arról az átk... szivarról folyik, amelyik nem akar füstölni; szóval 2 női ruhába bujt férfi.

¹ Erre vonatkozó igen figyelemreméltó közléseket lásd *Moll, Die conträre Sexualempfindung* 3. kiadása. 190-196. 1.

Egy falusi kinézésű clown beszélget amott az oszlopnál egy kecses balletheus-sel s karját annak kifogástalan taille-ja köré fűzi. Szőke Titus-fej, éles vonású profil, és látszólag testes bájak. A gyógyó fülbevalók, medaillonnal ellátott collier a nyakon, a kerek vállak és karok nem hagynak kétséget „valódisága” iránt; míg hirtelen ki nem rántva magát az ölelő karok közül, ásítózva elfordul és a legmélyebb bassus hangján így szól: „Emii, ma unalmas vagy!” Az avatatlan nem hisz a szemeknek, hát ez is férfi?

Bizalmatlanul vizsgálgatok tovább; azt kezdem hinni, hogy itt fordított világ van, hisz ez nem lehet férfi, aki itt megy, pedig gondosan ápolt bajuszt visel. A szép fűrtökbe fésült fej, a befestett és berizporozott arc erősen megfeketített szemöldökkel, az arany fülbevalók, a balvállról a mell felé húzódó élővirágokból alkotott csokor, mely az elegáns, testhez álló kabátot díszíti, az arany karperecek, és az a csinos legyező a fehérített kézen, – hisz ezek nem a férfi attribútumai! S mily kacérul kezeli a legyezőt, hogy táncol, hogy forgólódik, hogy izeg-mozog! Istenem s mégis! mégis az alaptermészete ennek a csinos bábunak mégis férfitermészet. – Egy nagyobb ruhaüzletben elárúató, a balletheuse pedig „collegá”-ja.

A szélső asztalnál, úgy látszik, cercle tartatik. Több idősebb úr közeledik décolletait nők ott ülő és bort ivó csoportjához és – a hangoz derűtség után ítélve nem is nagyon finom élcekkal traktálják azokat. „Ki ez a három hölgy ?” kérdem; „Hölgyek!” feleli mosolyogva kísérőm. Hát persze az ott balra a barna hajjal és felényi costümmel „a butterrieke”, foglalkozása szerint borbély; a másik a chansonette-costume-ben és a gyöngycollier-val, a „Miss Ella auf's Seil” néven ismert, s foglalkozása szerint női szabó, és a harmadik, az a híres, nagyon is híres Lotte.

De hisz ez csak nem lehet férfi? Micsoda taille, micsoda kebel, karok; egész lénye határozottan nő!

Felvilágosítanak, hogy ez a Lotte korábban könyvelő volt és most abban talál élvezetet, ha a férfiakat lehetőleg sokáig csalódásban tarthatja neme felől; Lotte nem egészen udvarképes chanson-í énekel el, a hosszú iskolázás közben oly szép althangot sajátított el, melyért sok énekesnő megirigyelhetné! Lotte „mint női komikus” is „működött”. Ma már annyira beleélte magát női szerepébe, hogy az uccán csaknem mindig női ruhában jelenik meg s mint házigazdái említik, horgolt női éjjeli neglises-ben szokott aludni.

A jelenlevők alaposabb szemlélésénél legnagyobb csodálkozásra sokféle ismerőst is találtam: a cipészemet, akit mindennek inkább elképzeltem volna, csak „nőgyűlölőnek” nem; ma este ő a „Troubadour” a tollaskalappal és karddal, és a menyasszonyi ruhába öltözött „Leonora”-ja szokott engem a szivarüzletben „bock”-kal és

„uppmann”-nal kiszolgálni. Mikor a „Leonora” szünet alatt levetette a keztyűjét, akkor ismertem rá határozottan nagy, megfagyott kezeiről. Igaz! Itt a shlips-szállítóm is! Furcsa costume-ben járkál ide-oda, mint Bacchus s Seladonja egy undorítóan kiállított Diana-nak, aki hétköznap pincér a világos sörkimérő-helyiségben. Ami a „valódi nők”-et a bálon képviseli, azt a nyilvános méltatás kizárja; mindenestre csak egymás között érintkeznek és kerülnek a nőgyűlölőkkel való érintkezést, míg ezek következtésen egymást szórakoztatják, a bájós nőiességet pedig teljesen ignorálják.

E tények kell, hogy a rendőri hatóság figyelmét felhívják, amelynek alkalmat kell nyújtani arra, hogy *hasonló rendszabályokat léptethessen életbe a férfi prostitutiók ellen, aminőket a női prostitutio korlátozására tett.*

A férfi prostitutio mindenestre sokkal veszélyesebb a társadalomra, mint a női, az emberiség történetének legnagyobb szegényfoltja.

Egy berlini magasabb rendőrhivatalnok közléseiből azt látom, hogy a berlini rendőrség eléggé jól ismeri a német főváros férfi demimonde-jait s minden lehetőet elkövet arra nézve, hogy a paderisták közt dívó zsarolást, mely sokszor a gyilkosságtól sem retten vissza, minden eszközzel legyőzze.

A fenti tények jogosulttá teszik azt a kívánságot, hogy *a jövő törvényhozók legalább is célszerűségi okokból tekintsenek el a päderastia üldözésétől!*

Figyelemreméltó e tekintetben az, hogy a code français büntetlenül hagyja mindaddig, míg „outrage public à la pudeur”-t nem képez. Jogi okokból hallgat az új olasz büntetőtörvénykönyv a természetellenes erkölcstelenedésekről, épügy a holland s amennyire ismerem a belga és spanyol törvénykönyv is.

Hogy a nevelt paderasták meddig tekinthetők még physikailag és erkölcsideg egészségeseknek, azt nem kutatom. A legnagyobb részük genitális neurosisban szenved. *Mindenestre észrevétlen átmenetek vezetnek a szerzett rendellenes nemi érzéshez.* Ezeknek a prostituált nőknél még jóval alacsonyabban álló existentiáknak beszámítatósága azonban nem képezheti vita tárgyát.

A férfit szerető férfiak különböző kategóriáit nagyjában akképpen jellemezhetjük, hogy a született urning *csak kivételesen lesz paderastává,* esetleg azzá fejlődik, miután a férfiak közt lehetséges más erkölcstelenséggel már végig csinálta és kimerítette.

A passiv päderastia azonos és egyenrangú tényezője a nemi aetusnak; activ päderastiát az illető mindig csak szívességből visz véghez. Fontos a dologban a nemi érzés veleszületett és változatlan perverziója. Másképp áll a dolog *a nevelt päderastánál.* Ez norma-

lisan érzett nemileg s epizodikusan érintkezett is a másik nemmel. Nemi perverzitása sem veleszületett, sem változatlan; paderastiával kezdi működését és esetleg más az erectio és ejaculatio centrumával összeférő nemi aktusokkal folytatja a nemi tevékenységét. Nemi vágya működéskéességének tetőfokán nem a passiv, hanem az activ paderastia; a passiv paderastiába is belemegy szívességből vagy nyereszkedésből (férfihetara szerepében) vagy mint eszközbe, amelynek segítségével a potentia csökkenése esetén alkalmasint létre tudja hozni az activ paderastiát. Ezzel kapcsolatban még azon csúnya jelenségről akarok megemlékezni, melyet *paedication mulierum*.¹ bizonyos körülmények közt uxorum néven ismernek. Kéjencek üzik ezt különös izgatás céljából elaszott kéjnőkön, vagy akár feleségeiken is. Tardieu említ eseteket, amelyekben férfiak coitus mellett még paedicáltak nejeiket. Néha az újabb terhességtől való irtózás bírhatja a férjeket erre az actusra és a nőket arra, hogy ezt tőrjék.

237. sz. meg-figyelés. *Imputait, de be nem bizonyított paderastia*. Adatok az okmányokból véve.

1888 május 30-án Dr. S. chemikust H.-ból feljelentették apósánál, hogy a 19 éves G.-vel, egy mézárós fiával erkölcstelen viszonyban él. Dr. S. a feljelentő levél birtokában, annak tartalma miatt, egészen kikelve magából, sietett följobbvalójához, aki megígérte neki, hogy discretül fog eljárni ez ügyben és kérdezősködik majd a rendőrségnél, hogy vajjon a közönség tud-e a dologról s ha igen, úgy mit beszélnek róla.

Május 31-én letartóztatta a rendőrség G.-t, aki Dr. S. lakásán feküdt gonorrhéában és orchitisban megbetegedve. Dr. S. az államügyésznél G. szabadonbocsátását kérte, cautiót is felajánlott, de visszautasították. Az országos törvényszékhez intézett beadványában előadja, hogy 3 év előtt az uccán ismerkedett meg a fiatal G.-vel, de aztán szem elől vesztette, míg 1887 őszén atyja üzletében újra nem találkozott vele. G. 1887 november óta Dr. S. hússzükségetét szerezte be, esténként felvette a megrendelést és a következő reggel pedig az árut hozta. Dr. S. közelebbi ismeretséget kötött vele és szoros baráti viszony fejlődött ki közöttük. Midőn S. megbetegedett és 1888 májusig ágyban feküdt, G. annyi szívességet tett neki, hogy S. és neje, nyugodt, gyermekies derült kedélye miatt rendkívül megkedvelték. S. megmutatta neki régiséggyűjteményeit és így töltötték el az estét együtt, amikor S. felesége is rendszerint társaságukban volt. E mel-

¹ L. Tardieu, Attentate, 198. 1. – Martineau, Deutsche med. Ztg. 1882. 9. 1. – Virchow's Jahrb. 1881 I. 533 1. – Coutagne, Lyon medical. 1880. 36., 45. sz. – Eulenburg (Zülzer's „Klin. Handb. der Harn- u. Sexualorgane” IV.) tapasztalatából említ eseteket, amelyekben nők válópört indítottak, mert férjeik gyermekek-lenség okáért kizárólag paedication útján érintkeztek velük.

lett G. és S. állítólag a kolbász- és gelégyártás terén kísérleteztek; G. 1888 februárjában gonorrhéában megbetegedett. Minthogy Dr. S. barátjának tartotta őt és szívesen foglalkozott betegápolással, több féléven keresztül hallgatta az orvostudományt, magához vette G.-t, orvosságot rendelt neki stb. Minthogy G. májusban is beteg volt és sok okból kívánatosnak tartották azt, hogy szülői házát elhagyja, S. házaspár további ápolásra a saját lakásukba hozta.

S. felháborodva utasít vissza minden gyanúsítást, utal becsületes előéletére, jó nevelésére s arra a körülményre, hogy G. akkori-ban utálatos fertőző betegségben szenvedett, de maga S. is beteg volt (vesekő időnkénti kólikával).

S.-nek ezen gyanútlan, tiszta előadásával szemben a következő törvényszéki-kilég konstatált és az első ítélethezatalnál figyelembe is vett tényeket kell szemmel tartani.

S. és G. viszonya, feltűnő bensősége következtében úgy magán-emberek-nél, mint nyilvános helyeken számos megjegyzésre szolgáltatott alkalmat. G. az estéket többnyire S. házában töltötte, utóbb már egészen otthoniasan érezte magát; közös sétákat tettek. Ilyen sétán egy ízben S. azt mondotta G.-nek, hogy ő csinos fiú, szereti őt. Akkoriban nemi kicsapongásról többi között paderastiáról is beszéltek. S. állítólag csak azért érintette a témát, hogy G.-t attól távol-tartsa. Az otthoni érintkezésre vontkozólag kitudódott, hogy S. a sophán ülve G.-t nyakán átölelve csókoltgatta. S ezt a feleség s a cse-léd jelenlétében is megtette; midőn G. gonorrhéában megbetegedett, megtanította S. a befecskendésre és ilyenkor G. membrumát kezébe vette. G. előadja, hogy mikor S.-t megkérdezte, hogy miért szereti őt annyira, S. azt felelte: „magam sem tudom”. Ha G. pár napig el-maradt, S. könnyezve panaszkodott neki, mikor újból eljött. S. azt is közölte vele, hogy házassága boldogtalan s sírva könyörgött G.-nek, hogy ne hagyja őt el, mert ő S.-nek kárpótlást nyújt fele-ségeért.

Mindebből jogosan azt következtette a vád, hogy a két egyén közti viszony nemi iránnyal bírt. Hogy mindez mások előtt, úgyszól-ván nyilvánosan történt, ez nem a viszony zavartalansága mellett szól, hanem inkább S. hatalmas szenvedélye mellett. Elismerik S. kifogástalan előéletét, becsületes eljárását és szelíd finom kedélyét. Valószínűnek tűnik fel S. boldogtalan házassága és érzéki természete.

G.-t a vizsgálat folyamán kétszer is alávetették a törvényszéki orvosi vizsgálatnak. Középnagy, halovány arcszínű, erős testalkatú egyén, akinek béréi és penise hatalmasan fejlettek.

Egyhangúlag konstatálták azt is, hogy a gát környezetének redőtlensége és a záróizom elernyedése miatt kórosan elváltozott és

hogy a változásokból valószínű következtetés vonható passiv päderastiára.

E tényeken alapult az ítélet. Elismerte, hogy a vádlottak közt fennálló viszony nem mutat szükségképpen természetellenes erkölcstelenkedésre, valamint a G.-n talált testi lelet sem szolgálhat egyedül bizonyítékot.

De e két körülmény egybevetésétől azt a meggyőződést nyerte a törvényszék, hogy a vádlottak bűnösök, mert bebizonyítva találta, hogy „G. gátján talált abnormis állapot S. vádlott ivartagjának hosszabb időn keresztül való bevezetése által idéztetett elő, s hogy G. erre hajlandónak mutatkozott, az erkölcstelen cselekedetek végrehajtását eltűrte”.

Ezzel a 175. §. tényállását látja fenforogni. A büntetés kiszabásánál egyfelől S. műveltségi fokát, másfelől azon körülményt vették számba, hogy nyilván S. volt a csábító, G. pedig még fiatal, mindkettőnél büntetlen előéletüket vették enyhítő körülménynek és így dr. S.-t 8 hónapi, G.-t 4 hónapi fogságra ítélték.

Az elítéltek fellebeztek a birodalmi törvényszékhez Lipcsébe és arra készültek, hogyha ezen kérvényüket esetleg visszautasítják, anyagot gyűjtsenek arra, hogy az eljárást újból megindítsák.

Előkelő szakemberek által ismételten megvizsgáltatták és megfigyeltették önmagukat. Ezek kijelentették, hogy a gáton észleltek semmiféle támpontot sem nyújtanak ott folytatott passiv päderastia felvételére.

Míthogy az érdekelték az eset pszichológiai oldalát is ismerni akarták, melyet a pör tárgyalásánál nem vettek tekintetbe, szerzöt bízták meg Dr. S. és G. megfigyelésével és megvizsgálásával.

1888 december 11-13-ig tartó személyes vizsgálatom eredményei (Grác).

Dr. S. 37 éves, 2 éve nős egyén, gyermeke nincs. H. város laboratóriumának volt vezetője, atyja nagy munkássága folytán állítólag ideges lett; 57 éves korában szélhűdés érte és 67 éves korában íjjabb gutaroham ölte meg. Anyja él, testes, de azért évek óta idegbajos nőnek jellemzik. Ennek anyja elég magas korban hunyt el, állítólag tumor cerebelli következtében. Anyai nagyatyjának egy testvére iszákos volt. Atyai nagyatyja korán hunyt el agylágyulásban.

Dr. S.-nek két teljesen egészséges fiútestvére van.

Magáról azt állítja, hogy nagyon ideges természetű, de erős szervezetű egyén. 14 éves korában kiállott acut ízületi rheumatismus után, állítólag néhány hónapig nagyon ideges volt, később is gyakran panaszkodott rheumatikus fájdmakról, valamint szívdobogásról és rövid lélegzetről. E bajok tengeri fürdő használata mellett

rövidesen eltűntek. 7 év előtt gonorrhoeát kapott; e baja chronikus lett és hosszabb időn át hólyagbántalmakat idézett elő.

1887-ben állotta ki az első vesekőkólikát; e rohamok 1887-88 telén többször ismétlődtek, míg végre 1888 május 16-án, egy meglehetősen nagy vesekő kiürült. Állapota azóta megnyugtató. Míg köve volt, a coitusnál, az ejaculatio pillanatában állítólag heves fájdalmat érzett a húgycsőben; hasonlóképp vizezés alkalmával is.

Élettörténetére nézve előadja, hogy 14 éves koráig gymnasiumba járt, ettől fogva súlyos baja következtében magánúton folytatta tanulmányait. Majd 4 évig egy droguakereskedésben volt, 6 félévet az orvosi facultáson töltött, az 1870-es háborúban mint önkéntes betegápoló teljesített szolgálatot, minthogy nem volt távozási bizonyítványa, abbahagyta orvosi tanulmányait és dr. philosophiae lett, majd K.-ban működött az ásvány gyűjteményben, később az ásványtani intézet assistense lett, speciális tanulmányokat folytatott a tápanyagok kémiai terén és 5 év előtt a városi laboratórium vezetését vette át.

Mindezen adatokat szabatosan adja elő, nem gondolkodik feleletei fölött, úgyhogy mind erősebben gyökeret ver az emberben az a meggyőződés, hogy igazságszerető és igazmondó emberrel van dolga, annál is inkább, mert a következő napok adatai ezekkel tökéletesen egyeznek. Vita sexualisára nézve nyíltan és szerényen előadja, hogy 11 éves korában figyelte meg önmagán a nemek közti különbséget; 14. életévéig onanizált, 18 éves korában közösült először és azóta mérsékelten folytatta. Érzéki vágya sohasem volt túlnagy, a nemi actus a legutóbbi időig minden irányban normális volt, potentiája kielégítő. 2 éves házassága alatt csak nejével közösült, akit szerelemből vett el s most is nagyon szeret.

Dr. S.-né, akit a vizsgálónak szintén sikerült kikérdezni, minden tekintetben megerősítette az említetteket.

Férfi iránti perverz nemi érzésre vonatkozólag minden kereszt-kérdésre tagadólag válaszolt, anélkül, hogy válaszában gondolkodott volna. Még az esetben, midőn ámitani igyekeztek őt azzal, hogy a perverz nemi érzés bebizonyítása az ügye érdekében nagyon is kívánatos volna, most sem tágít eredeti vallomásából. Azt az értékes benyomást kapja az ember, hogy S. a tudománynak a férfiszerelemről ismert tényeiről mitsem tud. Pollutiót kísérő álmaiban férfiak sohasem szerepeltek, csak a női meztelenség érdekelte; szívesen táncolt nőkkel stb. Saját neméhez való inclinációnak legcsekélyebb nyomai sem ismerhetők fel. G.-hez való viszonyát épűgy adja elő, mint a vizsgálóbíró előtt vallott. G. iránti vonzalmát azzal tudja magának megmagyarázni, hogy ő ideges ember, aki kedélyének hatalmában áll, nagyon fogékony a baráti előzékenység iránt. Betegségében maga-

nyosnak és lehangoltnak érezte magát; felesége folyton szülei házában volt, így történt, hogy a jóindulatú és illedelmes G.-vel barátságot kötött. Még most is szereti őt, társaságában feltűnően nyugodtnak és elégedettnak érzi magát.

Ezelőtt már kétszer volt. ilyen benső barátsága, így diákkorában egy tanuló társa, dr. A. iránt, akit szintén ölelni és csókolni szokott; később báró M. iránt, ha ezt pár napig nem láthatta, vigasztalan volt és folyton sírt.

Ilyen kedélygyöngöseséget és ragaszkodást érez állatokkal szemben is; pudlikutyáját, mely rövid idő alatt halt el, úgy gyászolta, mint egy családtagot, az állatot is gyakran csókolgatta. (Ezen említésnél könnyek gyűlnek szemébe.) Adatait bátyja megerősíti és hozzáteszi, hogy testvérének A. és M.-hez fűződő benső barátságában nemi vonatkozás, vagy ez irányban a legcsekélyebb gyanú is kizártnak tekinthető. Dr. S. legóvatosabb és legbehatóbb kikérdezése sem nyújtott semmi támpontot ilyen felvételekre.

Állítja, hogy G.-vel szemben soha a legcsekélyebb érzéki izgalmat, vagy erectiót, vagy érzéki vágyat nem érzett. Vonzalma, mely már a féltékenységgel volt határos, egyszerűen sentimentalis temperamentumában bírja indokát. G. még most is oly közel áll szívéhez, mintha fia lenne.

Jellemző, amit S. mond, hogy mikor G. nőekkel való gáláns kalandjait beszélte el neki, csak bántotta őt, hogy G. azon veszélynek van kitéve, hogy kicsapongásaival egészségében tesz kárt. Más indokú bánkódást nem érzett. Ha ma ismerne egy derék lányt, aki megfelel G.-nek, teljes szívéből és minden képességével előmozdítaná házasságukat.

S. állítólag csak a törvényszéki vizsgálat folyamán látta be, hogy a G.-vel való társadalmi érintkezésben helytelenül járt el, mert ezáltal pletykabeszédre szolgáltatott anyagot. A nyilvánosság csak a baráti viszony zavartalanságának volt jele.

Figyelemreméltó, hogy dr. S.-né férjének G.-vel való érintkezésében soha semmi gyanúsat sem vett észre, pedig a legegyszerűbb nő instinctive megérez ilyesmit. S.-né G.-nek a házba való felvétele ellen sem emelt kifogást; megjegyzi, hogy az az idegen szoba, melyben G. feküdt, az első emeleten van, míg a lakás a harmadik emeleten van s hogy S. sohasem volt egyedül G.-vel, míg ez a házban tartózkodott. Kijelenti, hogy meg van győződve férje ártatlanságáról, őt most épúgy szereti, mint azelőtt.

Dr. S. tartózkodás nélkül beismeri, hogy G.-t megcsókolta, vele nemi dolgokról is beszélt; G. tudniillik nagy nővadász volt s ő barátságából óvta őt a nemi kicsapongásoktól, különösen akkor, mikor G. nemi debauche-ok után, ami elég gyakran előfordult, rosszul nézett ki.

Azt a kijelentést, hogy G. csinos ember, talán egyszer mondhatta, akkor is minden célzás nélkül.

G.-t őszinte barátságából csókolta meg, ha G. valami nagy szívességet tett neki. E mellett soha nemi érzése nem volt. S ha néha álmodott is G.-ről, ez ment volt minden nemi vonatkozástól.

Szerző fontosnak találta G. egyéniségéről is ítéletet alkotni» December 12-én nyílt erre alkalom, amelyet bőségesen ki is használt.

G. gyenge alkotású, de korához (20 év) képest megfelelő fejlettségű neuropathiás és érzékinek látszó fiatal ember. Nemi szervei épek és jól fejlettek. A gát állapotát szerző mellőzni kívánja, mert nem érzi magát hivatottnak arra, hogy erről ítéletet mondjon. G.-vel való hosszabb érintkezés folyamán jóindulatú, békés, nem cselszövő egyénnek ismeri őt meg az ember, aki könnyelmű, de erkölcsileg semmiesetre sem romlott. Ruházatában s viselkedésében semmi sem sejtet perverz nemi érzést. Férfi-courtsiane gyanújától teljesen távol áll.

G. akit in medias res vezettem be, odanyilatkozott, hogy S. és ő, ártatlanságuk tudatában mindent úgy mondanak el, ahogy valóban megtörtént és ebből verték föl az egész port.

S. barátsága s nevezetesen csókjai nagyon is feltűntek neki; később azonban meggyőződött róla, hogy tisztán barátságról van szó, többé nem is csodálkozott rajta.

G. S.-ben atyai barátját látta s minthogy oly önzetlenül támogatta őt, szerette is.

Ezt a kifejezést „csinos fiú”, akkor mondotta, midőn G.-nek szerelmi viszonya volt és S. előtt jövőjének boldogságát féltette. S. megvigasztalta őt s azt mondotta, hogy hisz kellemes külsővel bír s majd talál magának feleséget.

S. egyszer panaszkodott neki, hogy neje hajlamot mutat az ivásra és e kijelentésekor könnyezni kezdett. G.-t nagyon megindította barátjának szerencsétlensége: S ekkor megcsókolta Őt s kérte, hogy gyakran látogassa őt meg.

S. maga sohasem terelte a beszédet nemi dolgokra. Midőn G. egy ízben kérdezte tőle, hogy mi az a paderastia, amelyről G. Angolországban sokat hallott beszélni, akkor S. megmagyarázta neki.

G. beismeri, hogy ő érzéki ember. Tanoncok már 12 éves korában beavatták a nemi titokba, sohasem onanizált, 18 éves korában közösült először, azóta sűrűn járt bordélyházakba, saját neméhez sohasem vonzódott, mikor S. megcsókolta, sohasem érzett nemi izgalmat; élvezettel és normálisan közösült. Pollutióit lasciv női képek kísérték. Azon insinuatiót, mintha passiv paderastiának hódolt volna, határozottan visszautasítja, hivatkozással egészséges és tisztességes családjára. E hírek felmerüléseig nyugodtan élt és mit sem

sejtett erről. Anusán talált anomáliáit úgy igyekeznek megmagyarázni, amint az az iratokban van leírva. Automasturbatiót in ano tagad.

Említést érdemel az, hogy S. I. úr testvérének állítólagos férfi - szerelmén nagyon megütközött, hasonlóképp S. többi rokonai is. Azt sem tudta megérteni, hogy mi fűzte testvérét G.-hez s hogy azon figyelmeztetések, melyeket a G.-vel szembeni viselkedésre nézve testvérének adott, hiábavalók voltak.

A vizsgáló azt a fáradságot vette magának, hogy Dr. S.-t és G.-t, midőn ezek S. bátyjának és nejének társaságában ebédeltek, észrevétlenül megfigyelje. A megfigyelés tiltott barátságnak semmi jelét sem mutatta.

Az az összbnyomás, melyet Dr. S. bennem keltett, ideges, sanguinikus, kissé túlfeszített idegzetű, de jóindulatú és nyíltszívű kedélyének hatása alatt álló ember benyomása.

Dr. S. testileg egészséges, erős, kissé brachycephal, symmetriás koponyával. Nemi szervei erősen fejlettek, a penis kissé vastag, a fityma hypertrophiás.

Vélemény.

A päderastia a mai életben, sajnos, elég gyakori, de Európa népeinél mégis eléggé szokatlan perverz kielégítési módja a nemi ösztönnek. Feltételezi a nemi érzésnek veleszületett vagy szerzett perverzióját és egyszersmind az erkölcsi érzéseknek veleszületett vagy kóros befolyások okozta fogyatékosságát.

A törvényszéki orvosi tudomány pontosan ismeri mindazon physikai és psychikai feltételeket, melyek alapján a nemi életnek ezen eltévelyedése elő szokott fordulni s concret, elsősorban kétes esetekben ajánlatos annak kikutatása, hogy vajjon a paderastiának ezen empirikus subjectiv feltételei is jelen vannak-e?

Mindig lényeges különbséget kell tennünk az activ és passiv päderastia között.

Activ päderastia előfordul:

I. Mint nem kóros jelenség:

1. Nagy nemi szükséglet esetén, mint a nemi kielégítés egyik eszköze, ha a természetes nemi élvezettől kényszerítő abstinencia tart távol.
2. Kivénült kéjenceknél, akik jóllakva a normális nemi élvezettel vagy többé-kevésbé impotensek lévén s e mellett még erkölcsileg depraválva fognak paderastiához, hogy ezen újszerű inger által felizgassák érzékeiket, s felsegítsék psychikailag és testileg süllyedt potentiájukat.

3. Alacsony kulturális fokon álló népeknél – fejletlen erkölcsiség és morál mellett – mint traditionális szokás.

II. Mint kóros jelenség:

1. Veleszületett rendellenes nemi érzés esetén, mikor az illető megveti a nővel való nemi érintkezést, talán teljesen képtelen erre. *Casper* is tudta már, hogy ez esetben nagyon ritka a päderastia. Az úgynevezett urning kölcsönös vagy passiv onania útján elégtí ki magát a férfúnn (vagy coitus inter femora stb.) és csak kivételesen – nagy érzékiség mellett vagy csak szívességből fordul a päderastiához, ezt is mélyen züllött erkölcsi érzék esetén.

2. Szerzett kóros rendellenes nemi érzés alapján:

- a) Hosszas onania következtében, mely a nővel szemben impotenssé tette, nemi vágya pedig élénken fennmaradt.
- b) Súlyos pszichikai betegségek folytán (aggkori elme-egyenség, agylágyulás stb.) melyek mellett a nemi érzés átváltozhatik.

Passiv päderastia előfordul:

I. Mint nem kóros jelenség:

1. A nép szeméjéből való egyéneknel, akik szerencsétlenül jártak, hogy gyermekkorukban kéjencek csábításainak áldozataivá lettek, akiknek fájdalmát és utálatát pénzzel némították el, akik erkölcsileg elpusztultak, annyira, hogy mint felnöttek férfi-hetérák szerepében élnek.
2. Hasonló körülmények között, mint I. 1. alak, a megengedett *activ päderastia* jutalmául.

II. Mint kóros jelenség előfordulhat:

1. Rendellenes nemi érzésű egyéneknel szívesség fejében tett vizsontszolgálatképpen – a fájdalom és undor érzésének legyőzése mellett.
2. A férfivel szemben magát nőnek érző urningnál – kéjes ösztön következtében. Ezeknél az individuumoknál horror feminae és a nővel való érintkezés absolut lehetetlensége áll fenn. Karakter és hajlamok is nőiesek.

Ezek a törvényszéki orvostan és pszichiatria összegyűjtött tapasztalatai. Az orvosi tudomány fóruma előtt arra, hogy valakit päderastának minősítsen, be kell bizonyítani, hogy az illető a fenti kategóriák valamelyikébe tartozik.

Hiába kutatnak Dr. S. előéletében és megjelenésében oly jelek után, amelyek őt az *activ päderastia* valamelyik csoportjába sorolnák. Nem oly személyiség ő, aki azáltal lett perverz, hogy akár az abstinencia készítette volna, akár debauché-ok következtében lett impotenssé, akár férfiszexuális hajlammal született, akár masturba-

tio útján idegenedett el a nőtől, akár folytonosan fennálló nemi inger űzte a férfihez, akár súlyos lelki betegség tette volna azzá.

Hiányzanak nála a päderastiának általános feltételei: az erkölcsi imbecillitás, avagy erkölcsi depravatio az egyik részről, túl erős nemi vágy másrésztől.

Hasonlóképp lehetetlen G.-t elhelyezni a passiv päderastia valamelyik empirikus kategóriájába, mert sem a férfi-hetara tulajdonai-
val, sem az effeminált klinikai ismertetőjeleivel, sem a nőférfi anthropologiai és klinikai stigmatáival nem bír. Teljes ellentéte mindezeknek.

Ha orvostudományi alapon akarnánk a két egyén közt fennálló päderastiás viszonyt plausibilissé tenni, akkor Dr. S.-nek mutatnia kellene az antecedentiákat, az activ päderasta jeleit sub I. 2. és G.-nek a passiv päderastiának jeleit sub II. 1. vagy 2.

Törvényszéki psychologiapszempontról a verdikt alapját képező feltevés tarthatatlan.

Hasonló joggal bárkit päderastának tarthatunk! Hátra van még annak mérlegelése, hogy Dr. S. és G. felvilágosításai elégségesek-e a mindenesetre feltűnő barátság megmagyarázására.

Psychologiailag nem áll analógia nélkül, hogy kedélyében annyira excentrikus ember, mint S. – minden nemi izgalom nélkül is – transeendenlalis baráti viszonyt tart fenn.

Elég, ha emlékeztetek a lánypensionatusokban gyakori benső baráti viszonyokra, s egyáltalán sentimentális fiatalemberek áldozatkész barátságára, melyet az érzékeny ember még az állattal szemben is mutat – anélkül, hogy sodomiára gondolna. – S. psychologiai sajátossága mellett megérthető a túlbenső baráti viszony, melynek nyíltságából inkább zavartalanságára, semmint S. érzéki szenvedélyére lehet következtetni.

Az elítélteknek sikerült a port megújítani. 1890 március 7-én új főtárgyalás tartatott, melyen a vádlottak érdekében enyhítő tanúvallomásokat tettek.

S. korábbi erkölcsös életmódját általánosan elismerték; azon irgalmas testvér, aki G.-t S. házában ápolta, semmi feltűnőt sem tapasztalt köztük. S. korábbi barátaik erkölcsössége mellett vallottak, s bizonyították, hogy találkozás, viszontlátás esetén mindig megcsókolta őket. Az anuson előbb észlelt változások most már nem voltak felismerhetők. Az egyik törvényszéki szakértő lehetségesnek tartotta, hogy ezek csak digitalis manipulációk folytán támadhattak. Diagnostikus értéküket a védő által meghívott szakértők egyáltalán kétségbe vonták.

Erre a törvényszék elismerte, hogy az imputait bűntény *nem* volt bebizonyítható és így a vádlottakat felmentették.

Amor lesbicus.¹

A törvényszéki jelentősége nagyon is másodrendű, minthogy felnőttek közti nemi érintkezésről van szó. Praktikus szempontból csak Ausztriában jöhet tekintetbe; mint az urningok világának pendant-ja anthropolog-klinikai jelentősége van. A viszony mutatis mutandis ugyanaz, mint a férfiaknál. Gyakoriság szempontjából az amor lesbicus megközelíti a férfi-férfi közti nemi érintkezést. E nők legnagyobb része azonban nem veleszületett ösztön hatása alatt áll, hanem analóg feltételek mellett úgy fejlődnek, mint a nevelt urning.

Különös melegágyai ennek a „tiltott barátság”-nak a női fegyház és javító-intezetek.

Krausold (op. cit.) említi: A női foglyok gyakran oly barátságokat kötnek, amelyek, ha lehetséges, kölcsönös manustruprálás-hoz vezetnek.

De nemcsak múló manuális kielégítés képezi e barátságok célját. Hosszabb időre, mintegy systematikusan kötik ezeket, miközben bosszantó féltékenység és igen heves szerelem fejlődik ki, olyan, aminő különböző nemű személyek között alig fordul elő. Ha az egyik fogolynő barátnőjére a másik csak mosolyog, a leghevesebb féltékenykedési jelenetekre, sőt ütlegelésekre is kerülhet a sor.

Ha most az ilyen foglyot a házirend értelmében bilincsbe verik, azt mondja: „barátnője gyermekkel ajándékozta meg”.

A nevelt amor lesbicus-ra vonatkozólag érdekes közléseket köszönhetünk *Parent Duchatelet* (De la prostitution 1857. 1. k. 159.1.).

A leggyalázatosabb és legerverzebb jelenetektől való undor (coitus in axilla, ore, inter mammas etc.), melyeket férfiak kéjnőkön elkövetnek, készleti ezen tapasztalt szerző szerint igen sokszor e szerencsétlen teremtéseket a lesbosi szerelemre; megjegyzéseiből kiderül, hogy rendszerint rendkívül érzékies prostituáltak tévelyednek el így, akiket nem elégít ki az impotens vagy perverz egyénnel való érintkezés.

Vannak azonkívül prostituáltak, akik *tribadák* lesznek, többnyire több évi fegyház volt lakói ezek, akik a lesbosi szerelem e melegágyaiban ex abstinentia szoktak hozzá ezen szörnyűséghez.

Érdekes, hogy a prostituáltak megvetik a tribadákat, ép úgy, mint a férfi a paderastát, míg a női fegyencek semmi visszataszítót sem látnak ebben a bajban.

Parent egy prostituált esetét közli, aki részegen, erőszakosan

¹ L. Mayer, Friedreich's Blätter, 1875. 41. 1. – *Krausold*, Melancholie und Schuld. 1884. 20. 1. – *Andronico*, Archiv, di psich. scienze penali et anthropoi. crimin. Vol. III. 145. 1. – *Chevalier*, L'inversion sexuelle. Paris, 1893. (kimerítő tárgyalása a modern Paris sapphüus szerelmének). *Moraglia*, op. cit. 24. 1.

lesbosi szerelmet akart egy társnőjén elkövetni, ami a többi bordélylányt annyira felháborította, hogy az erkölcstelent a rendőrségen feljelentették. Hasonló tapasztalatokat közöl *Taxil* (pp. cit. 166. 170. 1.).

Mantegazza (Anthrop.-culturhistorische Studien, 97. 1.) is azt állítja, hogy a nők közti nemi érintkezés elsősorban a ki nem elégtett hyperästhesia sexualis alapján álló baj jelentőségével bír.

Számos ily esetben mégis azt a benyomást nyeri az ember, hogy éppen úgy, mint a férfiaknál a nevelt baj, lassan szerzett rendellenes nemi érzéssé alakul, mely mellett aztán irtóznak a másik nemmel való érintkezéstől.

Valószínűleg ilyen esetek szerepelnek *Parent-nál*, ahol a szerelmesek közti levelezés éppen oly túlradó és ábrándozó volt, mint a különböző nemek szerelmesei között, hűtlenség, elválás épúgy megtörte az árván maradt szerelmet, a féltékenység pedig éppenséggel nem ismert határt és véres bosszúhoz vezetett. *Mantegazza-nak* amor lesbicus-példájaként felhozott következő esetei határozottan kórosak, lehet, hogy veleszületett rendellenes nemi érzést mutatnak:

1. 1777 július 5-én a londoni törvényszék előtt állott egy nő, aki férfinak öltözve már háromszor vett feleségül különböző nőket; az egész világ nőnek ismerte; 6 hónapra ítélték el.
2. 1773 egy másik férfinak öltözött nő udvarolt egy leánynak s meg is kérte kezét, de kosarat kapott.
3. 2 nő 30 évig élt együtt, mint férfi és feleség. A „feleség” csak halálos ágyán vallotta be a titkot ismerőseinek.

Újabb érdekes közlések *Coffignon-tól* származnak (op cit. 301. L).

Említi, hogy ez az eltévelyedés manapság nagyon „dívik”, részben alkalmas tárgyú regények olvasása következtében, részben a genitáliáknak a varrógépen való hosszas munka következtében történt izgalma, vagy cselédeknek közös ágyban való alvása következtében; pensionatusok romlott növendékei elcsábíthatják a többit, perverz cselédek elronthatják magánházak leányait.

Szerző azt állítja, hogy ez a „sapphismus” elsősorban az arisztokratia és a prostitutio körében dühöng.

De nem különbözteti meg a physiologus eseteket a kórosaktól és ezek között sem tesz különbséget a szerzett és veleszületett baj közt. Egyes határozottan kóros esetekhez tartozó részletek teljesen azon tapasztalatoknak felelnek meg, melyeket rendellenes nemi érzésű férfiaknál tettek.

A sapphista nőknek Párizsban megvan a találkozóhelyük, pillantásaikról, mozdulataikról stb. ismerik meg egymást. Sapphista-párok szeretnek egyformán öltözködni stb., ilyenkor „petits soeurs”-nek nevezik őket.

Figyelemreméltó dolgokat közöl a nők intersexualis érintkezéséről *Moraglia*, aki a lehető legélesebb különbséget állítja föl a tribadismus és sapphismus között.

Ez utóbbi (cunnilingus) szerinte rendszerint nem rendellenes nemi érzésből származik; egyszerűen hypersexualis nők ki nem elégített érzékiségére vezeti vissza; akár leányokról van szó, akik érthető okokból félnek a coitustól, akár pedig férjes vagy más nőkről, akik a consors impotentiája vagy masturbatio okozta anaphrodisiája következtében nem nyernek a coitus útján kielégítést. Itt nem oly izzó szerelemről van szó – mint a tribadáknál – kivéve az így nevelt rendellenes nemi érzés eseteit, hanem inkább a libido kölcsönös kielégítése céljából alakult ephemer viszonyról, melynél a cél elérése érdekében minden lehetséges más praktikát is felhasználnak.

A *tribadiát* (tritus mutuus genitalium appositorum) a szerző szerint csak rendellenes nemi érzésű nők űzik, mint a kielégítés eszközét azon benső szerelmi viszony közepette, amelyben az activ fél férjnek érzi magát a másikkal, a feleséggel szemben és még kitartóbb, még nehezebb munkára képes a nő elhódítása érdekében, mint a valódi a (nem rendellenes nemi érzésű) nőért.

Ha a szerző ezen állítása biztos, akkor a nemi actus minősége kényelmes eszközül szolgálhatna arra, hogy a perverzítást a perverziótól a nőnél megkülönböztesse. Szerzőnél szereplő tribadák mindenek szerint viragines vagy gynandres-ek voltak.

Chevalier (L'inversion sexuelle, Paris, 1895. 268. 1.) a következő markáns vonásokban jelöli meg a különbséget perverzio és perverzítás között:

„...que l'on soit pédéraste ou lesbienne surexcitation des sens épuisés, par avilissement mercantile, par besoin d'une, trompe la faim', par faiblesse d'esprit ou dilettantisme: il ressort de cette analyse que l'anomalie ne naît pas avec l'individu, que l'enfance l'ignore, qu'elle ne se montre guère d'un seul coup, mais peu à peu, graduellement, à un certain âge, après des pratiques sexuelles normales, qu'elle n'est ni permanente, ni absolue, qu'elle se concile avec la pleine conscience et l'intégrité de l'intelligence, qu'elle peut s'amender et disparaître, qu'elle ne s'accompagne primitivement d'aucune tare physique ou psychique saillante, qu'elle n'a pas d'autre critérium objectif que la fait lui-même, qu'elle n'est ni fatale ni irresistible dans ses impulsions, qu'elle constitue enfin un état particulier d'origine plus sociale qu'individuelle.

Défaut d'instinctivité, de spontanéité, d'incoercibilité, d'immutabilité, absence ou postériorité des défauts organiques et mentales, corrélatives, acquisition tardive et artificielle, préméditation des actes, conscience; genèse d'ordre mésologique, nécessité d'une

initiation préalable, et surtout nulle trac« d'hérédité, ce sont bien là les caractères de la passion pure, du vice sans alliage. Somme toute: rien de pathologique; on doit donc prévenir, on peut donc réprimer.”

8. Nekrophilie.¹

(Osztrák b.-törvénykönyv 306. §.)

A nemi kielégítés szóban forgó gyalázatos módja olymértű, hogy psychopathiás állapot feltételezése minden esetben jogosultnak mutatkozik s teljesen indokoltnak látszik *Maschka* azon követelése is, hogy a tettes elméleti állapotát minden esetben meg kell vizsgálni. Kóros és perverz érzékiség mindenesetre kell ahoz, hogy az embernek a hullához való természetes félelmét legyőzze, sőt a holttesttel való nemi egyesülésben élvezetet találjon. Az irodalomban ismert esetek legnagyobb részében sajnos nem vizsgálták meg a lelki állapotot, úgyhogy azon kérdés, hogy a nekrophilia összeegyeztethető-e egészséges elméleti állapottal, ma még eldöntetlen. Aki ismeri a nemi ösztön borzalmas eltévelyedéseit, az nem fog e kérdésre egész nyugodtan tagadólag válaszolni.

9. Incestus.

(Osztr. bünttvk. 132. §. törvénytervezet 189. §. Német bünttvk. 174. §.)

A családi élet erkölcsi tisztaságának megvédése a kulturális fejlődésnek gyümölcse; etnikailag intact emberben a visszatetszés leghevesebb érzései tolnak föl akkor, ha a család valamely tagjával szemben egy másik családtagban érzékies gondolatok támadnak. Hatalmas érzékiség és fogyatékos erkölcsi felfogások vezethetnek csak az incestus büntetéhez. Terhelt családokban találkozhatik e két feltevél egymással. Iszákosság és a mámor bizonyos állapota férfiaknál, elmeengesség, mely mellett a szeméremézés nem fejlődött ki és erotismus a nőknél, mind oly körülmények, melyek megkönnyítik ezen vérfertőző büntettek előfordulását. Külső körülmények közül főképp az alsóbb néposztályokban előforduló hiányos elkülönítése a nemeknek segítheti elő.

Mint határozott kóros jelenséget találtak incestust veleszületett és szerzett gyengeelméjűség állapotaiban, továbbá epilepsia² és paranoia eseteiben.

Az esetek nagy többségében azonban nem mutatható ki semmiféle pathologiai indok ezen nemcsak a vérrokonokat, hanem egy

¹ L. *Maschka*, Handb. III. 191. 1. (Histor. f el jegyz.) – *Legrand*, La folie, 521.1.

² *Vallon* Aimal. Med. psychol. 1894. 116. 1. (Egy atya erkölcstelen merénylete kis lányával szemben.)

kultúrnép érzéseit is mélyen sértő tett elkövetésénél. Az irodalomban közölt esetek némelyikében mégis lehetséges a psychopathiai indokolás.

238. sz. megfigyelés. Z. 51 éves intézeti igazgató, 19 éves leányába, ennek pubertása óta, annyira szerelmes, hogy a leányt, akii atyja viselkedése rendkívül kínosan érintett, külföldi rokonaihoz kellett küldeni. Z. különösen ideges ember, mérsékelt ivó, állítólag nem terhelt. Tagadja, hogy leányába szeretett volna, csak leánya panaszkodik, hogy atyja úgy viselkedik vele szemben, mintha kedvese volna. Z. rendkívül féltékeny minden emberre, aki leányához közeledik. Öngyilkossággal fenyegetődzik, ha leánya valaha férjhez megy, egyízben ajánlatot tett neki, hogy haljanak meg együtt. Mindig arra törekedett, hogy leánya közelében lehessen, ajándékokkal, figyelmességgel halmozta el. Hypersexualitás jeleit nem mutatta. Maitresse-ei nem voltak, egyáltalán tisztességes embernek ismerték.

Feldtmann (Marc-Ideler. 18. 1.) közöl egy esetet, melyben egy apa állandóan erkölcstelen merényletet követett el felnőtt leányai ellen és azokat végül meggyilkolta; a tettesnél gyengeelméjűség és e mellett valószínűleg periodikus elmezavar is fennállott. Egy másik esetben, incestus apa és leánya közt legalább a leány volt gyengéiméjű. *Lombroso* (Archiv, di Psichiatria VIII. 519. 1.) 42 éves paraszt esetét közli, aki incestust üzött 22, 19 és 11 éves leányaival, az utóbbit prostitutióra is kényszerítette s a bordélyházban is felkereste. A törvényszéki orvosi vizsgálat terheltséget, intellectualis és morális gyengeelméjűséget és potatoriumot állapított meg nála.

Psychikai vizsgálat nem történt *Schürmayer* (Deutsche Zeitschrift für Staatsarzneikunde XII. 1. sz.) esetében, amelyben egy anya 5½ éves fiát fektette magára és követett el vele erősfzakot; valamint a Lafarque esetében sem (Journ. méd. de Bordeaux, 1874), amikor egy 17 éves leány 13 éves öccsét fektette magára, membrorum eon junctionem csinált és öccsét masturbálta. A következő esetekben terhelt egyénekről van szó: *Legrand* (Annal, médio-psychol. 1876 Maius) 15 éves leányról tesz említést, aki fitestvérét a saját testén a legkülönbözőbb nemi kicsapongásokra csábította s miután testvére 2 évi vérgyalázó kicsapongás után meghalt, egyik rokonán követett el gyilkossági kísérletet. Ugyanő közli egy 36 éves férjes nő esetét, aki mézítelen testét mutogatta az ablakon és 18 éves fitestvérevel erkölcstelenkedett, továbbá egy 39 éves nőét, aki fiával üzött incestust, akibe halálosan szerelmes volt, teherbe is esett és abortust provocált. A zürichi psychiatriai klinika 2. sz. törvényszéki megvizsgált esete, chron. alkoholizmusban szenvedő atya, incestus-büntette felnőtt gyengeelméjű leányán.

Thoinot (op. cit.) 44 éves, chronikus nymphomaniáról tesz em-

lítést, aki 23 éves tulajdon fia iránti boldogtalan szerelmében öngyilkossági kísérletet követett el, mely után a tébolydába került. Nem hagyta fiát békén, csókolgatta őt, egy ízben éjjel formális erőszakot kísértett meg rajta, úgyhogy neki kellett anyját magától távoltartani, ami a nőt nem gátolta meg abban, hogy újabb kísérleteket ne tegyen. Időnként tudott magán uralkodni, de mindig jöttek oly pillanatai, melyekben fiára kellett támadnia. S midőn látta, hogy mindezzel nem ér elé, akkor követte el az öngyilkossági kísérletet. Még szörnyűbb *Tardieu* egyik esete. Chronikus nymphomania és valószínűleg homosexuális anya 12 éves leányát órákhosszat, néha egész éjjel masturbálta in vagina et ano; e mellett rendkívüli izgalomba jutott.

Hogy elvetemült anyák szörnyű dolgokat visznek véghez kis leányaiknak kéjencek nemi élvezetei számára való praeparálásában, azt *Casper* révén tudjuk. Ez a szörnyű büntett máshová tartozik.

10. Gyámoltakon elkövetett erkölcstelen cselekedetek. Elcsábítás:

(Ausztria)

(Osztrák büntetőtvk. 131. §. Törvénytervezet 188. §. Német büntetőtvk. 173. §.)

Az incestushoz közeli állanak, de az erkölcsi érzést még sem sértik oly mélyen azon esetek, midőn valaki a felügyeletére vagy nevelésére bízott, vagy neki többé kevésbé alárendelt személyeket csábítja valamely erkölcstelenség elkövetésére vagy eltérésére. Psychopathologiai jelentőséggel az ilyen – büntetőjogi szempontból különösen qualificált – esetek csak kivételesen bírnak.

Tárgymutató

A.

Állatgyalázás 433.
Amor lesbicus 465.
— *nevelt* 465.
Anästhesia, nemi 49., 56.
— szerzett 61.
— veleszületett 56.
Androgynia 302.
Anthropophagi a 82.
Aphrodisiaca 31.

B.

Bestialitás 105., 433.
- megkülönböztetése a zoerastiától 434.
Büntettek, nemi 385.
— beszámíthatósága 387.
— kóros jellege 387.

C.

Cohabitatio 40.
Cölibátus 21.
Coquetteria 20.
Cunnilingus 389.

D.

Defeminatio 234.
Dementia paralytica 363.

E.

Effeminatio 297.
Ejaculatio centrumának affectiói 41.
Elcsábítás 470.
Elmebeli gyengeség apoplexiánál 362.
- - fejsérülés után 362.
Elmezavar, időszakos 371.
Epilepsia 364.
— Erectio 32.
— centruma és annak affectiói 47.
Erkölcösödése, az emberiségnek 13.
Erkölcösség 13.
— időszakos sülyedése 13.

Erkölcstelen merényletek jellege 427.
Erkölcstelen merényletek előfordulása psychopathologiai esetben 428.
Erkölcstelenkedés 426.
Erogen testrészek 39.
Eunuchok 45.
Eviratió 234.
Exhibíció 390.
— epilepsziásoknál 391.
— gyengeségi állapotokban szerzett és veleszületett 390.
— ineurastheniásoknál 395.
— örökölt degenerációkban szenvedők-nél 396.

F.

Fejlődési gátlások, pszehikai 359.
Fellare 389.
Fetisch 23.
Állat 223. Alsószoknya 204. Bőr 158.
Bőrkesztyű 220. Cipő 208. Cipő- és lábfetischismus mint rejtett masochismus 144. Fül 186. Haj 194. Hajfonatlevágók 195. Hang 27. Kiesztyű 220. Kigőzölgés 27. Kötény 204. Láb 186. Lélek 27. Női fetischismus 27. Rózsák 229. Ruha 199. Száj 186. Szem 190. Szövet 214. Testi hiba 190. Vonatkozásai a nemi perverziókhoz 184. Zsebkendő fetischismus és rendellenes nemi érzés 204»
Fetischismus 23.
— erotikus 23.
— lényege 178.
— magyarázata (Binet) 180.
— physiologikus 23.
— tárgy és ruhafetischismus 199.
— testi sértés, rablás, lopás 416.
— testrészt fetischismus 182.
— vallási 23.
Fiúszerelem 298.
Flagellatio, mint aphrodisiacum 36.
- masochismus alapján 118.
- sadismus alapján 118.
Flagelláns secták 36.
Frottage és magyarázata 403.
Frotteur-ök 403.
Függőség, nemi 166.

G.

Gyalázás 426.
 Gyengeelméjűség, mint psyohosizok
 következménye 362.
 - luies által szerevezve 363.
 Gynaecomastia 42.
 Gynandria 330., 331.

H.

Hajfonatlevágók 195.
 Házasság 20.
 Házasságtörés 21. .
 Hermaphrodisia, pszehikai 274.
 - psychosexualis 263.
 Homosexualis egyének 283.
 Homosexualitás 284. (lásd rendellenes
 nemi érzés alatt is.)
 Hullagyalázás 85.
 Hyperesthesia, nemi 49., 62.
 Hysteria 382.

I.

Incest 468.
 Impotentia 18.
 - pszehikai, mint festiechismus kö
 vetkezménye 181.

K.

Kegyetlenség és kéjérvés 71.
 — eltűrése és kéjérvés 110.
 Kéjgyilkosság 405.
 — passiv 131.
 Kényszerképeelődések 420.
 Kereszténység, a nő helyzete 10.
 Klimakterium a nőnél 19.
 Koprolagnia 153.

L.

Lopás fetisohismus alapján 416.

M

Mánia 373.
 Masochismus 110.
 — bántalmazás és megalázás π tani
 vágy 112.
 — Baudelaire masochismusa 141.
 — Binet magyarázata 141.
 — Flagellatió 118.
 — és n'ému függőség 414.
 — ideális 133.
 — és koprolagnia 153.
 — és lábfetischismus 144.
 — lényege 144.
 — magyarázata 165.

Masochismus, rejtett 143, 153.
 — és rendellenes nemi érzés 179.
 — Jean Jacques Bousseau masochis-
 musa 140.
 — és Sadismus 174.
 — ugyanazon egyénnél 179.
 - eymbolikus 132.
 — mint veleszületett abnormitás 171.
 Masturbatió 226.
 — kölcsönös 389.
 Melancholia 381.
 Menstruatio 29.
 Metamorphosis sexualis paranoica
 257.

N.

Nekrophilie 468.
 Nemi élet kóros elmezavaroknál 359.
 — epilepsiánál 364.
 — hysteriánál 382.
 — mániánál 373.
 — melancholiánál 381.
 — paranoiánál 383.
 — periodikus elmezavarnál 371.
 — pszehikai fejlődési gátlások
 esetén 359.
 Nemi érettség 29.
 Nlesmi erőszak 405.
 Nemi érzés és ennek megfordulása 224.
 Nemi jelek 42., 43., 44.
 Nemi karakterek 42.
 Nemi ösztön 9.
 — aggkori újraébredése 53.
 — gyermekkorban 52.
 — mint az aesthetikai érzések
 alapja 12.
 — mint physiologiai folyamat 38.
 — mint szociális érzések alapja 9.
 Neurasthenia 395.
 Neurosis, nemi, ennek eehómája 47.
 — cerebralis alapon 47.
 — peripbjerikus, spinalis 47.
 Nő 10.
 — helyzete a keresztény egyház-
 ban 11.
 — az izlamban 12.
 Nők bántalmazása 90.
 Nymphomania 374.

O.

önérvés és ipotentia 19.
 öngyilkosság boldogtalan ezerelera
 miatt 18.
 Orr s annak vonatkozásai a nemi
 sphaarához 27.

P.

Päderastia 439.
 — nem kóros 450.
 Päderastia, aotiv 439.
 — passiv 451.

Paedictio mulierum 456.
 Paedophilia erotica 429.
 - rendellenes nemi érzésüeknél 430.
 Pagismus 114.
 Paradoxia, nemi 49.
 Paranoia 383.
 Paresthesia a nemi érzésben 70.
 Parfüm-ök 33.
 Perverzió 70.
 Pervertitás 70.
 Physiológia a nemi életben 29.
 Polygamia 10.
 — keresztény fejedelmeknél 10.
 Prostitúció, férfi 455.
 Psychologia a nemi életben 8.
 — különbség férfi és nő között 17.
 Psychopathia sexualis periodica 872.
 Pubertás 15.

R.

Rablás fetischismus alapján 416.
 Kajongás, vallási 15.
 Rendellenes nemi érzés 262.
 — complicatiója 339.
 — diagnózis, a szerzett 341.
 — a férfinél 273.
 — gyógyítása suggestió által 350.
 — kezelése 349.
 — magyarázata 265.
 — a neuropathiás terheltség jeleivel 263.
 — a nőnél 306.
 — prognosisa 341.
 — prophylaxisa 348.
 — szerzett 264,
 — veleszületett 262.

S

Sadismus 71.
 — bármily tárgyon 102.
 — gyermekkorbácsolók 102.
 — hullagyalázás 85.
 — kéjgyilkosság 405.
 — lényege 71.
 — a nőnél 108.
 — a nők bántalmazása 90.

Sadismus, nők meggyalázása 95.
 — és rendellenes nemi érzés 72.
 — és masochismus 174.
 — és masochismus ugyanazon személyénél 177.
 — symbolikus 100.
 Sadistikus műveletek állatokon 105.
 Satyriasis 374.
 Skytha-örület 238.
 Sodornia 433.
 Szagérzés és nemi sphaera 27.
 Szemérmesség 18.
 Szerelem 18.
 — első 18.
 — plátói 19.
 — eapphoi 465.
 — szentimentális 19.
 — szenvedélyes 11.
 - valódi 19.
 Szoborgyalázás 404.

T.

Testi sértés fetischismus alapján 416.
 — Sadismus alapján 410.
 Tetszvágy 19.

ü.

Urningok 283.
 — törvényszéki megítélése 439.
 — nemi műveletei 283.

V.

Vallás- és éraekiség 15.
 Veritékkgigözlgés 27.
 Viraginitás 326.
 Vita s;exualis erkölcsösödése 8.
 Voyeur-ök 404.

Z

Zónák, erogen 39.
 Zoophilia erotica 223.
 Zooerastia 434.
 - magyarázata 435.
 - megkülönböztetése a bestialitástól 438.

Melléklet

Szakkifejezések szótára.

Összeállította Dr. F. Zs.

<i>Abnormis</i> , rendellenes	<i>Apoplexia cerebri</i> , agy- szélütés	<i>Coitálni</i> , közösülni
<i>Abstinencia</i> , tartózkodás	<i>Ars amandi</i> , a szerelem művészete	<i>Coitus</i> , közösülés
<i>Abusus</i> , visszaélés	<i>Ars eroticae</i> , az erotika művészete	<i>Coitus cum muliere</i> , kö- zösülés nővel
<i>Abusus veneris</i> , nemi visszaélés	<i>Arthritis</i> , ízületi gyulla- dás, köszvény	<i>Coitus cum viro</i> , közösü- lés férfivel
<i>Actus</i> , cselekvés	<i>Asexualitas</i> , nemnélkü- liség	<i>Coitus in axilla</i> , közösü- lés a hónaljba
<i>Ad corpus nudum</i> , a meztelen testre	<i>Aspermia</i> , ondóhiány	<i>Coitus inter femora viri</i> , közösülés a férfi comb- jai közé
<i>Adspectus</i> , megpillantás, látvány	<i>Associativ</i> , képzetársító	<i>Cölibátus</i> , házasságtól való tartózkodás
<i>Aequivalens</i> , egyenér- téktű	<i>Atheroma</i> , zsirdaganat	<i>Commotio cerebri</i> , agy- rázkódás
<i>Aetiologia</i> , kóroktan	<i>Athrophia</i> , sorvadás	<i>Congestio</i> , vértolulás
<i>Affektus</i> , indulat	<i>Aura</i> , lelki kód	<i>Conjunctivitis</i> , kötő- hártyagyulladás
<i>Agoraphobia</i> , tériszony	<i>Autobiographia</i> , önélet- rajz	<i>Consensus</i> , együttlérés!
<i>Agressivo</i> , támadás	<i>Autmasturbatio</i> , önfer- fertőzés	<i>Consors</i> , társ
<i>Amnesia</i> , emlékezet- hiány	<i>Autophagia</i> , ömevés	<i>Constitutio</i> , testalkat
<i>Amor lesbicus</i> , homose- xuális szerelem nők között	<i>Automutilatio</i> , öncsonkí- tás	<i>Contactus</i> , érintkezés
<i>Analgesia</i> , fájdalom	<i>Autosuggestio</i> , ön-rábe- szelés	<i>Conträr</i> , ellentétes
iránti érzéketlenség	<i>Aversio</i> , ellenszenv	<i>Convulsio</i> , vonaglás
<i>Analís</i> , végbélnyílási	<i>Balanitis</i> , a makk körüli gyulladás	<i>Corpora cavernosa</i> , üre- ges testek (a himves- szőben)
<i>Analog</i> , hasonló	<i>Bisexualitas</i> , kétneműség	<i>Corpus femininum</i> , női test
<i>Anamnesis</i> , kórelőzmény	<i>Bulbus oculi</i> , szemgolyó	<i>Coueurs des rues</i> , uccán futkosok
<i>Anaphrodisia</i> , nemi in- ger megszűnése	<i>Cantharides</i> , korisbogár- por	<i>Cranium</i> , koponya
<i>Anästhesia</i> , érzéketlen- ség; nemi ösztön kó- ros hiánya	<i>Caries</i> , csontszú	<i>Cum digito et lingua</i> , ujjal és nyelvvel
<i>Anatómia</i> , bonctan	<i>Casuistika</i> , esettan	<i>Cunnilingus</i> , nyalás
<i>Anatomico-physiolo- giai</i> , bonctani-élettani	<i>Cerebrális</i> , agyi	<i>Cutis anserina</i> , lúdbőrö- zés
<i>Androgynia</i> , lymnősség	<i>Cerebrospinalis</i> , gerinc- agyi	<i>Cystospasmus</i> , hólyag- feőzültség
<i>Anomália</i> , rendellenes- ség	<i>Cerebrum</i> , agyvelő	<i>Deambulatio</i> , két sze- mélyiségre „való bomlás
<i>Anser</i> , liba	<i>Cervix, uteri</i> , méh-tnyak	<i>Defaecalni</i> , ürüléklet ki- bocsátani
<i>Anthropologic</i> ember- tan	<i>Chantage-affaire</i> , zsaro- lási ügy	<i>Defectus</i> , fogyatékoság
<i>Anthropophagie</i> , ember- evés	<i>Chlorosis</i> , sápkór	<i>Defeminatio</i> , az a kóros lelkiállapot, amikor a nő férfinék érzi magát
<i>Antipathia</i> , ellenszenv	<i>Chorea</i> , vitustáne	
<i>Anus</i> , végbélnyílás	<i>Chronikus</i> , idült	
<i>Aphasia</i> , beszélőképese- ség hiánya	<i>Clitoris</i> , eeikló	
<i>Aphrodisiakus</i> , nemi in- gert fokozó	<i>Cohabitatio</i> , együttválás	
	<i>Coincidentia</i> , egybeesés	

<i>Defloratio</i> , szüztelenítés	<i>Evolutiós</i> , fejlődési	<i>Hermaphroditismus</i> , két-
<i>Defloreálni</i> , szüzteleníteni	<i>Exacerbatio</i> , a betegség	neműség
<i>Dejectio</i> , ürülék	rosszabbodása	<i>Hetaera</i> , a szajha görögül
<i>Delirium</i> , örvongás	<i>Excessiv</i> , túlzó, kicsapongó	<i>Hermaphroditisme</i> artificioel, mesterséges két-neműség
<i>Denudatio genitalium</i> , nemi szervek meztelenítése	<i>Exhibeálni</i> , nemi szerveket mutogatni	<i>Heterosexualis</i> , másik nemre irányuló
<i>Descendentia</i> , leszármazás	<i>Exhibitio</i> , mutogatás	<i>Homosexualis</i> , ugyanazon nemű egyénre irányuló nemi érzés
<i>Descensus utferi</i> , méhsüllyedés	<i>Exhibitionismus</i> , nemi tervek mutogatása	<i>Horror</i> , iszonyat
<i>Determinálni</i> , meghatározni	<i>Extasis</i> , rajongás	<i>Horror feminae</i> , irtózás a nőtől
<i>Devotio</i> , megadás, alázatosság	<i>Facialis</i> , arci	<i>Horror feminae nuda</i> , irtózás meztelen nőtől
<i>Diabetes</i> , cukorbetegség	<i>Faradisatio</i> , villamozzás	<i>Horror sexus alterius</i> , irtózás a másik nemtől
<i>Diagnosis</i> , a betegség megállapítása	<i>Fascinatio</i> , lenyűgözés	<i>Hydrocephalus</i> , ^vízfű
<i>Difformis</i> , torzult	<i>Faut de mieux</i> , jobb híján	<i>Hydrotherapia</i> , vízgyógy mód
<i>Dioning</i> , normális nemi hajlamú ember	<i>Fellare</i> , szopni	<i>Hyperemia</i> , túlságos vérbőség
<i>Dipsomania</i> , időközti kóros részegeskedéti	<i>Femina</i> , nő	<i>Hyperesthesia</i> , túlságost érzékenység, fokozott nemi ösztön
<i>Dispositio</i> , hajlam	<i>Feminismus</i> , nőiesség	<i>Hypersexualitás</i> , a nemi-ség túltengése
<i>DoUchomikrocephal</i> , hosszú-kicsiny fejű	<i>Ferfiaknál</i>	<i>Hysteria</i> , rendellenes testi tünetekkel is járó általános kedélybántalom
<i>Dura mater</i> , kemény agyhurok	<i>Fetischismus</i> , tárgyhoz kötött kéj érzet	<i>Hysteria convulsia</i> , vonagló hisztéria
<i>Dysthymia</i> , búskomorság	<i>Flagellons</i> , az a személy, akinél az ostromzás okoz kéj érzetet	<i>Idiosynkrasia</i> , undor, el-lenszerv
<i>Eclamptikus</i> , görcsös	<i>Flagellatio</i> , ostromzás	<i>Idiotia</i> , hülyeség
<i>Eczeina</i> , ótvav	<i>Fluctuatio</i> , hullámzás, ingadozás	<i>Idiotismus</i> , gyöngelmejú
<i>Ejaculatio</i> , kilövellés	<i>Foetalis</i> , magzati	<i>Imbecillis</i> , gyöngelmejú
<i>Ejaculatio praecox</i> , korai ondókilövellés	<i>Frictio genitalium</i> mutua, a nemi szervek kölcsönös dörzsölése	<i>Immissio membri in anum</i> , a hímveszű beboesájtása a végbélbe
<i>Engourdissement</i> , mély alvás	<i>Frigiditás</i> , nemi hidegség	<i>Immissio penis</i> , a hímveszű behatolása
<i>Enuresis nocturna</i> , akaratlan éjjeli vizezés	<i>Frigiditás uxoris</i> , a feleség hidegsége	<i>Impotentia</i> , tehetetlenség
<i>Jüpiikrisis</i> , a betegség megállapítása	<i>Frottage</i> , dörzsölés	<i>Impotentia coeundi</i> , képtelenség a közönsülésre
<i>Epilepsia</i> , eskór, nyavalyatörés	<i>Functio</i> , működés	<i>Incestus</i> , beltenyészet, vérfertőzés, közel rokonok házassága
<i>Epileptoid</i> , epilepsziaszerű	<i>Furor sexualis</i> , nemi dühÖDgés	<i>Inclinatio</i> , hajlam
<i>Erectilis</i> , merevedő	<i>Ganglion</i> , idegdúc	<i>Incubus</i> , felül fekvő
<i>Erectio</i> , merevedés	<i>Generis neutrius</i> , semleges nemű	<i>Indicatio</i> , javallat
<i>Erectiocentrum</i> , a merevédés központja	<i>Genitaliák</i> , nemi szervek	<i>Individuális</i> , egyéni
<i>Erethismus</i> , fokozott ingerlékenység	<i>Genitalibus denudatis</i> , meztelen nemi szervekkel	<i>Infantilis</i> , gyermeki
<i>Erogen</i> , erotikus ingerületet keltő	<i>Glnns penis</i> , a hímveszű makkja	<i>In natura et effigie</i> , természetben és képben
<i>Erogen zóna</i> , nemi ingerlésre alkalmas testtáj	<i>Gonorrhoea</i> , kankó	<i>Insomnia</i> , élmajtlanság
<i>Errores sexus</i> , nemi el-tévelyedések	<i>Gynäkomiastia</i> , emlök ki-fejlődése férfiaknál	<i>In statu nascendi</i> , a születés pillanatában
<i>Ethnographia</i> , néprajz	<i>Gynäkologus</i> , nőgyógyász	
<i>Eunuch</i> , herélt ember	<i>Habitualis</i> , szokásszerű	
<i>JSviratio</i> , az a kóros lelkiállapot, amikor a férfi nőnek érzi magát	<i>Habitus feminae</i> , nőies külső	
	<i>Haemorrhoida</i> , végbélkittüremelés	
	<i>Hallucnatio</i> , káprázat	
	<i>Hereditarius</i> , öröklékenyen terhel	
	<i>Herrnaphrodisia</i> , két-neműség	

<i>Insufficiencia,</i> elégtelen- ség		<i>Manifestatio,</i> megnyilvá- nulás		<i>Neuropathia,</i> ideggyó- gyászat	
<i>Intact,</i> érintetlen		<i>Manuális,</i> kézi, kézzel		<i>Neuropathologia,</i> ideg- kórtan	
<i>Inter actum sexualem,</i> a nemi aktus közben		<i>Manustupratio,</i> kézzel babrálás		<i>Neuropathologies,</i> ideg- kórtani	
<i>Intersexualls,</i> nemek kö- zött		<i>Marasmus,</i> elaggulás		<i>Neurosis,</i> idegbántalom	
<i>Inter femora,</i> a combok „közé		<i>Masculismus,</i> férfiaság nőknél		<i>Neuralgia,</i> idegfájdalom	
<i>Intermittens,</i> idősz&koő		<i>Masochismus,</i> az olyan kóros nemi ösztön, amikor az elszenvedett fájdalom okoz kéjér- zetet		<i>Nudus,</i> meztelen	
<i>Interpretatio,</i> értelmezés		<i>Masturbans,</i> önfertőző, önkielégítő		<i>Nymphomania,</i> kielégi- tethetetlen nemi ösztön nőknél	
<i>Intersexualls,</i> nemek kö- zötti		<i>Masturbatio,</i> öniertőzés		<i>Objectum,</i> tárgy	
<i>Intervallär,</i> időközi		<i>Masturbatio mutua,</i> köl- csönös önfertőzés		<i>Obsessio,</i> megszállás	
<i>Intervallum,</i> két roham közötti idő		<i>Melancholia,</i> borongó kedélyállapot		<i>Olfactorius,</i> szaglói	
<i>Intoxicatio,</i> mérgezés		<i>Membrum,</i> tag, him- vessző		<i>Onanista,</i> önfertőző	
<i>Introitus vaginae,</i> hü- vely bejárat		<i>Membrum virile,</i> him- vessző		<i>Ontogenetika,</i> egyéni fejlődéstan	
<i>Invaliditas,</i> rokkantság		<i>Menopausa,</i> havi vérzés szünetelése		<i>Organisatio,</i> szervezet	
<i>In venere,</i> nemi dolgok- ban		<i>Menses,</i> havi tisztulás		<i>Orgasmus,</i> a kéjéretet- tőpontja	
<i>Inversio sexualis,</i> a ne- miség megfordulása		<i>Menstruatio,</i> havi vérzés		<i>Orificium,</i> nyílás	
<i>Irreleváns,</i> közömbös		<i>Mentula,</i> himvessző		<i>Ostentative,</i> tüntetően	
<i>Irritatio,</i> ingerlékenység		<i>Meretrix,</i> kéjő		<i>Ovarium,</i> petefészék	
		<i>Messalina,</i> buja nő		<i>Ovulatis,</i> pete-érés	
		<i>Metamorphosis,</i> átala- kulás		<i>Oxyuris,</i> bélgiliszta	
<i>Jactatio,</i> dobálódzás		<i>Metaphysika,</i> a termé- szetfölötti dolgok böl- cselete		<i>Paderasta,</i> fiút szerető	
		<i>Mictio,</i> vizeles		<i>Päderastia,</i> iúszerelem	
<i>Katalepsia,</i> görcsös me- revedés		<i>Mikrocephal,</i> kisfejű		<i>Paedicatio,</i> közösülés a végbélbe	
<i>Klimakterium,</i> a havi vérzés megszűnése a nőnél		<i>Mons Veneris,</i> Vénusz- domb, szemérem-domb		<i>Paedophilia,</i> nemi haj- lam éretlen gyermekek íránt	
<i>Klimax,</i> változás		<i>Monogámia,</i> egyneijűség		<i>Paedophilia erotica,</i> ero- tikus iúszerelem	
<i>Koprolagnia,</i> undorító dolgok (pl. ürülék) ál- tal kiváltott kóros me- rni ösztön		<i>Monosexualitás,</i> egyne- műség		<i>Paradoxia,</i> szokatlan korban jelentkező ne- mi ösztön	
		<i>Moral insanity,</i> erkölcsi beszámíthatatlanság		<i>Paralysis,</i> agylágyulás	
<i>Labia majora,</i> nagy sze- méremajkak		<i>Morbili,</i> kanyaró		<i>Paresthesia,</i> megfordí- tott érzékenység; rend- ellenes nemi ösztön	
<i>Labia minora,</i> kis szemé- remajkak		<i>Morsus,</i> harapás		<i>Paranoia,</i> elmezavar	
<i>Lasciv,</i> szeméremetlen, ocsmány		<i>Mutatio sexus,</i> a nem megváltozása		<i>Paranoia erotica,</i> ero- tikus téboly	
<i>Libidosus,</i> kéjvágyó		<i>Mutilatio,</i> csonkítás		<i>Paranoia religiosa,</i> val- lási téboly	
<i>Libido,</i> kéjvágy		<i>Mysterium,</i> rejtély		<i>Paranoia persecutoria,</i> üldözési téboly	
<i>Libido insatiata,</i> kielé- gítetlen kéj vágy		<i>Narkosis,</i> érzéstelenítés		<i>Partes genitales,</i> nemi részek	
<i>Libido nimia,</i> túlságos kéjvágy		<i>Natis,</i> ülep		<i>Partialis,</i> részleges	
<i>Localisatio,</i> helyhezkö- töttség		<i>Natura frigida,</i> hideg természet		<i>Passiv,</i> szenvedő	
<i>Lotium,</i> vizelet		<i>Nekrophil,</i> hullaikedvelő, hullagyalázó		<i>Pa telliaris reflex,</i> térd- reflex	
<i>Lues,</i> szifilisz		<i>Nekrophilia,</i> kéjelgés hullákkal		<i>Pathologia,</i> kórtan	
<i>Lues cerebri,</i> az agy szi- filisze		<i>Necropsia,</i> hullaboneolás		<i>Pathologikus,</i> kóros	
<i>Lumbalis,</i> ágyéki		<i>Nervi erigentes,</i> a mere- vedést közvetítő ide- gek		<i>Penis,</i> himvessző	
<i>Lupanar,</i> bordélyház				<i>Peripherikus,</i> környéki	
				<i>Periodicus,</i> időszakos	
<i>Mamma,</i> emlő				<i>Periódus,</i> időszak, havi vérzés	
<i>Mania,</i> dühöngéssel járó elmezavar					

<i>Peristaltikus</i> , hullámszerűen tovaterjedő (mozgás)		<i>Pubertati proximi</i> , az ivar éret teéghhez közel-álló	<i>Temporär</i> , időleges
<i>Perversio</i> , kóros ösztön	nemi	<i>Pubes</i> , nemi érettség	<i>Tenesmus</i> , székelési inger
<i>Per versit as</i> , terhelten kóros nemi ösztön		<i>Puella</i> , (nyilvános) lány	<i>Testiculus</i> , here
<i>Phallus</i> , hímvessző		<i>Receptio membri in os</i> , a hímvessző ezájbavétele	<i>Therapia</i> , gyógykezelés, gyógymód
<i>Phimosi s</i> , fityma-szűkület		<i>Rectali s</i> , végbéli	<i>Thorax</i> , mell
<i>Phobia</i> , iszony		<i>Relaxatio membri</i> , a hímvessző elernyedése	<i>Tic</i> , rángatózás
<i>Phryne</i> , szajha		<i>Retroflexio</i> , hátragörbülés	<i>Titillatio</i> , csiklandozás
<i>Phthisis pulmonum</i> , tüdővész		<i>Sadismus</i> , az olyan kóros nemi ösztön, amikor a mások bántalmazása okoz kéjérzetet	<i>Torbidi smus</i> , csökkent ingerlékenység
<i>Phylogenetika</i> , törzsfjéldéstan		<i>Satyriasi s</i> , kielégíthetetlen nemi ösztön férfiaknál	<i>Traitement morale</i> , erkölcsi kezelés
<i>Physiologia</i> , élettan		<i>Scarlatina</i> , vörheny	<i>Transformatio sexus</i> , a nem átalakulása
<i>Plagiocephal</i> , lapos koponyájú		<i>Scrotum</i> , herezacskó	<i>Transitorikus</i> , átmeneti
<i>Podex</i> , ülőpup		<i>Secretorikus</i> , kiválasztási	<i>Transmutatio</i> , átalakulás
<i>Pollutio</i> , magömlés		<i>Senilis</i> , aggkori	<i>Transspiratio</i> , izzadság párolgása
<i>Polygamia</i> , többnejűség		<i>Senium</i> , öregség	<i>Trauma capiti s</i> , fejsebesülés
<i>Post cjaculationem</i> , a kilövellés után		<i>Sensibilis</i> , érzékeny	<i>Tremor</i> , reszketés, remegés
<i>Postepileptikus</i> , szia utáni	epilep-	<i>Sexualaffektus</i> , nemi indulat	<i>Tribádok</i> , homoszekszuális nők
<i>Posteriora</i> , hátulsó részek		<i>Sexualis</i> , nemi	<i>Trigeminus</i> , háromsztatú ideg
<i>Potentia coeundi</i> , párosodási képesség		<i>Sexus</i> , nem	<i>Tritus</i> , dörszölés,
<i>Potentia generandi</i> , nemzőképesség		<i>Sodornia</i> , közösülés állatokkal	<i>Tubera parietalia</i> , halántékdudorok
<i>Potator</i> , iszákos		<i>Somatikus</i> , testi	<i>Tumor cerebelli</i> , kisagy-daganat
<i>Potatorium</i> , iszákosság		<i>Somnambul</i> , alvajáró	<i>Turgor</i> , duzzadás
<i>Precocitas</i> , JEoraiság		<i>Somnolens</i> , álomszuszék	<i>Urether</i> , húgycső
<i>Priap</i> , mesterséges hímvessző	hím-	<i>Sperma</i> , ondó	<i>Urethra</i> , húgycső
<i>Processus vermiformis</i> , féregnyulvány (vakbél-nél)		<i>Spermatozoa</i> , ondószál	<i>Urethritis</i> , húgycső-gyulladás
<i>Prodromal</i> , kezdeti		<i>Sphaera</i> , (gömb) terület, köre valaminek	<i>Urnig</i> , homoszekszuális egyén
<i>Profus</i> , bőséges		<i>Spinalis</i> , gerincvelői	<i>Uterus</i> , méh
<i>Prognosis</i> , jóslat a betegség lefolyása felől		<i>Stenocardia</i> , szívszűkület	<i>Vagina</i> , hüvely
<i>Prostata</i> , dűlmirigy		<i>Sterilitás</i> , terméketlenség	<i>Vampyrismus</i> , vérszívás
<i>Prostatit is</i> , a dűlmirigy gyulladása		<i>Stuprum</i> , nemi kihágás, gyalázat	<i>Varietas</i> , változat
<i>Pruritus</i> , viszketeg		<i>Sua sponte</i> , Önként	<i>Vasomotorikus</i> , a vérkeringést mozgató
<i>Psychiater</i> , elmeegógyász	elmeegó-	<i>Subcutan</i> , bőralatti	<i>Vehementia</i> , hevesség
<i>Psychiatria</i> , elmeegógyászat	elmeegó-	<i>Subjectum</i> , alany	<i>Vena</i> , visszér
<i>Psychology</i> , lélekűvár		<i>Succubus</i> , alul fekvő	<i>Venerikus</i> , nemi
<i>Psychomotorikus</i> , lelki-mozgató		<i>Sufficientia</i> , képesség	<i>Vertigo</i> , szédülés
<i>Psychopathia</i> , lelki kórtan		<i>Surrogatum</i> , pótszer	<i>Vicariálás</i> , valamely szervnek vagy működésnek pótlása a másikkal
<i>Psychopathikus</i> , lelkiileg kóros		<i>Suspensorium</i> , here-tartó	<i>Vita anteacta</i> , előbbi élet
<i>Psychophysiologi di</i> , lelki-élettani		<i>Symbolikus</i> , jelképi	<i>Vita sexualis</i> , nemi élet
<i>Psychosis</i> , lelki zavar		<i>Sympathia</i> , rokonszenv	<i>Vitalis</i> , az életre vonatkozó, életbevágó
<i>Pubertás</i> , nemi érés		<i>Tabes</i> , gerincvelő-sorvadás	<i>Vulva</i> , külső női nemi szerv
		<i>Tabetikus</i> , gerinc-sorvadásos	<i>Zoophilia</i> , állatkedvelés
		<i>Taedium vitae</i> , életunt-ság	
		<i>Tempore delicti</i> , a bűntett idején	